V. İ. Lenin

İşçi Sınıfı ve Köylülük

SOL
YAYINLARI

İŞÇİ SINIFI VE KÖYLÜLÜK

V. İ. LENİN

BİRİNCİ BASKI

İŞÇİ SINIFI VE KÖYLÜLÜK

V. İ. LENİN

ÇEVİREN
MUZAFFER ARDOS

V. İ. Lenin'in işçi sınıfı ve köylülük ile ilgili yapıtlarından derlenen *L'alliance de la classe ouvrière et de la paysannerie* (Editions en Langues Etrangeres, Moscou 1954) ve *Alliance of the Working Class and the Peasantry* (Progress Publishers, Moscow 1965) adlı kitaplarda yer alan yapıtlardan *bir kısmından* hazırlanan derleme, (daha önce *Sol Yayınları* arasında yayınlanan ve bu kitapta, kaynakları belirtilmiş olan yazılar hariç olmak üzere, diğerleri) Muzaffer Ardos tarafından dilimize çevrilmiş ve kitap, *Sol Yayınları* tarafından *İşçi Sınıfı ve Köylülük* adı ile Ocak 1977 tarihinde Ankara'da *Çağ Matbaası*'nda dizdirilip bastırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

9 "Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?
28 Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi
28 İkinci Baskıya Önsöz
33 Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı
33 I
36 II
42 III
45 IV
50 V
52 VI
60 VII
71 VIII
75 IX
78 X
82 Yoksul Köylülere
82 1. Kent İşçilerinin Mücadelesi
84 2. Sosyal-Demokratlar Ne İstiyorlar?
95 3. Kırsal Bölgelerde Zenginlik ve Yoksulluk, Mülk Sahipleri ve İşçiler
111 4. Orta Köylü Hangi Tarafta Bulunmalıdır? Mülk Sahipleri ve Zenginler Yanında mı, Yoksa İşçiler ve Mülksüzler Yanında mı?
120 5. Sosyal-Demokratlar Halkın ve İşçilerin Yararına Hangi İyileştirmeleri Sağlamak İstiyorlar?
131 6. Sosyal-Demokratların Tüm Köylüler İçin Elde Etmeye Çalıştığı İyileştirmeler Nelerdir?
149 7. Kırda Sınıf Mücadelesi
156 *İskra* Gazetesi ve *Zarya* Dergisi Tarafından Sunulan Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Programı
160 Narodizmden Marksizme
163 Proletarya ve Köylülük
175 Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği
175 6. Tutarsız Burjuvaziye Karşı Mücadelede Proletaryanın Eli-Kolu Bağlı Kalması Tehlikesi Nereden Gelebilir?
191 10. "Devrimci Komünler" ve Proletaryanın ve Köylülüğün Devrimci-Demokratik Diktatörlüğü
203 12. Eğer Burjuvazi Yüzçevirecek Olursa Demokratik Devrimin Kapsamı Daralır mı?
214 Küçük-Burjuva Sosyalizmi ve Proleter Sosyalizmi
225 Sosyalizm ve Köylülük
236 Proletarya ve Köylülük
242 İşçi Partisinin Tarım Programının Yeniden Gözden Geçirilmesi
243 I. Rus Sosyal-Demokratlarının Tarım Sorununa İlişkin Görüşlerinin Evrimi Üzerine Kısa Bir Tarihsel Araştırma

249 II. Sosyal-Demokratlar Arasında Tarım Sorunu Konusundaki Dört Eğilim
260 III. Yoldaş Maslov'un Temel Yanılgısı
267 VI. Tarım Programımızın Hedefleri
272 V. Tarım Programı Tasarısı
274 İki Ütopya
280 Köylüler ve İşçi Sınıfı
284 Bu Devrimde Proletaryanın Görevleri
285 T e z l e r
291 Proletaryanın Devrimimizdeki Görevleri
291 Tarımsal ve Ulusal Program
295 RSDİP(B)'nin Yedinci Rusya Konferansı (Nisan Konferansı) — Tarım Sorunu Üzerine Karar
299 Rusya Tarım İşçileri Sendikasını Kurma Zorunluluğu
299 I
301 II
305 Bir Gazete Yazarının Günlüğünden Sayfalar
316 Devrimin Görevleri
318 Kapitalistlerle Anlaşma Siyasetinin Zararlı Sonuçları
319 İktidar Sovyetlere
320 Halklara Barış
322 Toprak İşleyenlere
323 Açlığa ve İktisadi Çöküşe Karşı Mücadele
324 Devrim Düşmanı Büyük Toprak Sahipleriyle ve Kapitalistlerle Mücadele
325 Devrimin Barışçı Yolla Gelişmesi
328 İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetinin Bütün Rusya 2. Kongresi — Toprak Sorunu Üzerine Rapor
329 Toprak Kararnamesi
330 Toprakla İlgili Köylü Görev Belgesi (*Mandat*)
335 Moskova Parti Militanları Toplantısı — Küçük-Burjuva Demokrasisine Karşı Proletaryanın Tutumu Üzerine Rapor
355 RK(B)P VIII. Kongresi — Köylerde Çalışma Üzerine Rapor
375 RK(B)P VIII. Kongresi — Orta Köylüye Karşı Tutumla İlgili Karar
380 Proletarya Diktatörlüğü Döneminde Ekonomi ve Politika
381 1
381 2
383 3
385 4
389 5
393 Tarım Komünleri ve Tarım Artelleri Birinci Kongresinde Verilen Söylev
405 Tarım Sorunuyla İlgili Tezlerin İlk Taslağı
420 Aynî Vergi Üzerine
420 Giriş Olarak
421 Rusya'nın Çağdaş İktisadı
434 Aynî Vergi, Serbest Ticaret ve Ayrıcalıklar
455 Siyasal Özet ve Çıkarılan Sonuçlar
462 S o n u ç
464 Komünist Enternasyonalin III. Kongresi — Komünist Enternasyonalin III. Kongresine Sunulmuş RKP'nin Taktiğine İlişkin Rapordaki Tezler

464 1. RSSFC'nin Uluslararası Durumu
465 2. Uluslararası Düzeyde Sınıfsal Güçler İlişkisi
466 3. Rusya'da Sınıfsal Güçler İlişkisi
467 4. Rusya'da Proletarya ve Köylüler
468 5. RSSFC Proletaryası ve Köylülüğün Askerî İttifakı
469 6. Proletarya ile Köylülük Arasında Normal İktisadî İlişkilerin Kurulması
468 7. Sovyetlerin İktidarı Hangi Koşullarda ve Niçin Kapitalizmi ve Ayrıcalıklar Sistemini Kabul Eder?
470 8. İaşe Sağlama Siyasetimizin Başarıları
471 9. Sosyalizmin Maddî Temeli ve Rusya'nın Elektriklendirilmesi Planı
472 10. "Saf Demokrasi'nin, İkinci Enternasyonalin, 2,5'uncu Enternasyonalin ve Sermayenin Müttefiki Sosyalist-Devrimcilerle Menşeviklerin Rolü
475 Komünist Enternasyonalin III. Kongresine Sunulan Rusya Komünist Partisinin Taktiğiyle İlgili Rapor
494 Kooperatifçilik Üzerine
494 I
498 II
503 Az Olsun Temiz Olsun

521 *Açıklayıcı Notlar*

[BİR]

"HALKIN DOSTLARI" KİMLERDİR VE SOSYAL-DEMOKRATLARA KARŞI NASIL SAVAŞIRLAR?

(*RUSKOYE BOGATSTVO*'DA[1] YAYINLANMIŞ MARKSİSTLERE KARŞI MAKALELERE YANIT)*

(PARÇA)

O ZAMANLAR, *60 yıllarında,* feodal toprakbeylerinin gücü tükenmişti: yenilgiye uğramışlardı, bu yenilgi tam değildi, doğru; ama öyle belirleyici idi ki, sahneden çekilmek zorunda kaldılar. İlerleme, bilim, iyilik, haksızlığa karşı mücadele, halkın çıkarları, halkın vicdanı, halkın güçleri vb., vb. hakkında liberal süslü sözler sel gibi aktı — şimdi bile, özel bunalım anlarında, radikal mızmızlarımız kendi salonlarında, liberal lafebelerimiz ise yıldönümü yemeklerinde ve dergi ve gazetelerinin sütunlarında bu aynı tümceleri kusuyorlar. Liberallar yeni düzeni —tümüyle değil elbette, ama uy-

* Bkz: V. İ. Lenin, *"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 179-197. —*Ed.*

gun ölçüde— kendi anlayışlarına göre biçimlendirecek kadar güçlü olduklarını gösterdiler. Her ne kadar, o zamanlar Rusya'da "açık sınıf mücadelesinin parlak ışığı" parlamamış idiyse de, şimdikinden daha fazla ışık vardı, öyle ki, çalışan halkın, bu sınıf mücadelesine ilişkin en ufak bir kavrama bile sahip olmayan ve mevcut kötü durumu *açıklamak* yerine, daha iyi bir geleceği düşlemeyi yeğleyen ideologları bile, liberalizmin plütokrasinin bir örtüsü olduğunu, ve yeni düzenin bir burjuva düzeni olduğunu görmeden edemiyorlardı. Bunun görülmesini sağlayan şey, dikkati günün daha da belirgin kötülüklerinden saptırmayan ve yeni düzenin (nispeten) saf biçimiyle gözlemlenmesini engellemeyen toprakbeylerinin sahneden uzaklaştırılması oldu. Her ne kadar o zamanki demokratlarımız plütokratik liberalizmi nasıl yereceklerini biliyorduysalar da, onu anlayamıyorlar ve bilimsel olarak açıklayamıyorlardı, onun toplumsal ekonomimizin kapitalist örgütlenmesi altında kaçınılmaz olduğunu anlayamıyorlardı; eski, feodal sisteme kıyasla yeni yaşam sisteminin ilerici niteliğini anlayamıyorlardı; onun yarattığı proletaryanın devrimci rolünü anlayamıyorlardı; onun için bu "özgürlük" ve "insanlık" sistemine "homurdanmakla" yetindiler, onun burjuva niteliğinin raslansal olduğunu sandılar ve başka tür toplumsal ilişkilerin "halk sistemi"nde kendini göstermesini beklediler.

Ve sonra tarih onlara bu öteki ilişkileri gösterdi. Çıkarlarına uygun olarak çok fazlasıyla değiştirilmiş olan reformla[2] tamamen ezilmeyen feodal toprakbeyleri, (bir süre için) canlandılar, burjuva olmayan bu öteki toplumsal ilişkilerimizin ne olduğunu gösterdiler. Öylesine taşkın, görülmemiş bir duygusuzlukla ve zalimce bir gericilik biçiminde gösterdiler ki, demokratlarımız korkuya kapıldılar, diz çöktüler, ilerlemek ve —burjuvanın ne olduğunu sezebilmiş ama anlayamamış olan— safça demokrasilerini, sosyal-demokrasi halinde yeniden biçimlendirmek yerine, geriye, liberallere doğru git-

tiler ve şimdi ağlamalarını —yani teorilerini ve programlarını demek istiyorum— "tüm ciddî ve saygıdeğer basının" paylaşmasından şeref duymaktadırlar. Verilen dersin çok etkileyici olduğu düşünülecektir: eski sosyalistlerin halkın özel yaşam biçimine, halkın toplumsal içgüdülerine, kapitalizmin ve burjuvazinin raslansal niteliğine ilişkin hayalleri iyice açığa çıkmıştır: şimdi gerçeklere doğrudan doğruya bakılabilir, Rusya'da, burjuva ve cançekişen feodal ilişkilerden başka hiç bir toplumsal-ekonomik ilişkinin mevcut olmamış olduğu ve mevcut olmadığı ve bu yüzden de işçi sınıfı hareketi dışında sosyalizme giden bir yol olamayacağı açıkça kabul edilebilir diye düşünülecektir. Ama bu demokratlar hiç bir şey öğrenmemişlerdir ve küçük-burjuva sosyalizmine ilişkin safça hayalleri küçük-burjuva ilerlemesinin pratik ılımlılığına yolaçmıştır.

Bugün, çalışan halkın çıkarlarının sözcüleri olarak öne çıktıklarında, bu küçük-burjuva ideologlarının teorileri doğrudan doğruya gericidir. Bunlar, Rusya'nın çağdaş toplumsal-ekonomik ilişkilerindeki uzlaşmaz karşıtlığın üstünü örtmekte ve sanki, "yükseltme", "iyileştirme" vb. için alınan ve her şeye uygulanabilir genel önlemlerle işler düzeltilebilirmiş gibi, ve bunları uzlaştırmak ve birleştirmek mümkünmüş gibi tartışmaktadırlar. Devletimizi sınıflar-üstü ve dolayısıyla sömürülen halka ciddî ve dürüst yardımda bulunmaya uygun ve buna muktedir bir şey gibi tanımlarken gericidirler.

Son olarak, bir mücadelenin, bizzat çalışan halkın kurtuluşu uğruna korkunç bir mücadelenin zorunlu olduğunu anlayamadıkları için gericidirler. Örneğin, "halkın dostları" her şeyi kendilerinin yönetebileceklerini sanıyor gibiler. İşçilerin kaygılanmasına gerek yok. Değil mi ama, mühendisin biri *Ruskoye Bogatstvo* bürosuna bile geldi ve orada "kapitalizmi halkın yaşamına sokmak" için bir "planı" hemen tamamen hazırladılar. Sosyalistler bütün küçük-burjuva fikir ve teori-

lerden *KESİNLİKLE* ve *TAM OLARAK* kopmalıdır — bu kampanyadan çıkartılacak *BAŞ YARARLI DERS BUDUR.*

"Halkın dostları"ndan ya da onların görüşlerinden değil de, küçük-burjuva fikirlerden kopmaktan sözettiğime dikkat etmenizi rica ederim — çünkü, hiç bir zaman herhangi bir bağlantı kurulmamış olan bir şeyden kopmak sözkonusu olamaz. "Halkın dostları" yalnızca bu tür küçük-burjuva sosyalist fikirlerin eğilimlerinden birinin temsilcilerinden biridir. Ve eğer, bu durum dolayısıyla küçük-burjuva sosyalist fikirlerden, *genel olarak* eski Rus köylü sosyalizminin fikirlerinden kopmanın zorunlu olduğu sonucunu çıkartıyorsam, bunun nedeni, eski fikirlerin temsilcilerinin, marksizmin yaygınlaşmasından korkarak, marksistlere karşı açtığı kampanyanın, onları, küçük-burjuva fikirlerin özellikle tam ve canlı bir ifadesine itmiş olmasıdır. Bu fikirleri çağdaş sosyalizmle ve çağdaş Rus gerçekliğinin olgularıyla karşılaştırırsak, bu fikirlerin nasıl eskidiğini, bütün halindeki bir teorik temelin tüm izlerini nasıl yitirmiş olduğunu ve acınacak bir seçmeciliğe ve en sıradan bir oportünist yüceltme programı düzeyine nasıl düştüğünü görürüz. Bunun, genel olarak eski sosyalist fikirlerin değil, kimsenin sosyalist olarak sınıflandırmayı düşünmediği bu beylerin suçu olduğu söylenebilir; ama böyle bir iddia bana pek temelsiz geliyor. Eski teorilerdeki böyle bir yozlaşmanın kaçınılmaz olduğunu her yerde göstermeye çalıştım. Her yerde, özel olarak bu beylerin eleştirisine elden geldiğince az yer ayırmaya, eski Rus sosyalizminin genel ve temel öğretilerine ise, elden geldiğince çok yer ayırmaya çalıştım. Ve eğer sosyalistler bu öğretileri yanlış, ya da kesin olmayan bir biçimde tanımladığımı, ya da söylenmedik bir şey bıraktığımı düşünecek olurlarsa, ancak şu çok mütevazı taleple karşılık verebilirim: lütfen beyler, onları siz kendiniz tanımlayın, tam olarak ve gereken biçimde anlatın.

Gerçekten de sosyalistlerle bir polemiğe girme fırsatına

kimse sosyal-demokratlardan fazla sevinemez.

Sanıyor musunuz ki, bu beylerin "polemikleri"ni yanıtlamaktan hoşlanıyoruz, ya da doğrudan, sürekli ve kesin bir meydan okumaya girmeselerdi, bu işi üstlenecektik?

Sanıyor musunuz ki, basmakalıp liberal lafebeliğinden ve darkafalı ahlâkçılıktan oluşan bu iğrenç karışımı, okumak, yeniden okumak ve anlamını kavramak için kendimizi zorlamıyoruz?

Elbette ki, şimdi, bu fikirleri koruma ve yorumlama işini yalnızca bu beylerin üstlerine almalarında bizim bir suçumuz yok. *Sosyalizm* hakkındaki küçük-burjuva teorilerden kopma gereğinden sözettiğime de dikkat etmenizi rica ederim. İncelemiş olduğumuz küçük-burjuva teoriler sosyalist teoriler olduklarını iddia ettikleri *ÖLÇÜDE, KESİNLİKLE* gericidirler.

Ama eğer, aslında, bunlarda sosyalistçe kesinlikle hiç bir şey olmadığını, yani bütün bu teorilerin çalışan halkın sömürülmesini açıklamada tam bir başarısızlığa uğradığını ve bu yüzden halkın kurtuluşu için bir araç görevi yapamayacağını, işin aslında bütün bu teorilerin küçük-burjuvazinin çıkarlarını yansıttığını ve desteklediğini anlarsak — o zaman, onlara karşı farklı bir tutum takınmamız ve şu soruyu sormamız gerekir: *işçi sınıfının küçük-burjuvaziye ve onun programına karşı tutumu ne olmalıdır?* Ve bu soru, bu sınıfın ikili niteliği hesaba katılmadıkça yanıtlanamaz (Rusya'da bu ikilik, büyük burjuvazi ile küçük-burjuvazi arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın daha az gelişmiş olmasından ötürü, özellikle belirgindir). Küçük-burjuvazi, genel demokratik istemler koyduğu, yani ortaçağın ve serfliğin tüm kalıntılarına karşı savaştığı ölçüde ilericidir; bir küçük-burjuvazi olarak durumunu korumak için savaştığı ve ülkenin burjuva çizgilerdeki genel gelişmesini geciktirmeye, geriye döndürmeye çalıştığı ölçüde gericidir. Verilmiş-toprakların[3] ünlü elden çıkarılmayışı gibi bu tür gerici istemlerin üstü ve, ayrıca köylüler

üzerinde vesayeti amaçlayan diğer pek çok tasarının üstü, genellikle, çalışan halkı korumak yolunda görünüşte makul sözlerle örtülmüştür, ama elbette ki aslında bunlar yalnızca çalışan halkın durumunu kötüleştirir, aynı zamanda da kurtuluş uğruna mücadelesinde onu engeller. Küçük-burjuva programının bu iki yanı arasında kesin bir ayrım yapılmalı ve bu teorilerin herhangi bir açıdan sosyalist nitelikte olduğu reddedilirken, ve bunların gerici yönleriyle savaşılırken demokratik yanları unutulmamalıdır. Her ne kadar marksistler, küçük-burjuva teorileri tamamen reddediyorlarsa da, bunun, onları demokrasiyi programlarına koymaktan alıkoymadığını, tersine demokrasi üzerinde daha da fazla durmalarını gerektirdiğini göstermek için bir örnek vereceğim. Her zaman, küçük-burjuva sosyalizmi temsilcilerinin teorik sermayesini oluşturan üç ana teze, yani toprak yetersizliği, yüksek ödemeler ve yetkililerin zulmüne yukarda değinmiştik. Bu kötülüklerin kaldırılması isteminde, kesinlikle sosyalist hiç bir şey yoktur, çünkü bunlar mülksüzleştirmeyi ve sömürüyü biraz bile olsun açıklamazlar ve bunların yok edilmesi emeğin sermaye tarafından ezilmesini biraz bile olsun etkilemeyecektir. Ama bunların yok edilmesi, bu ezilmeyi, onu ağırlaştıran ortaçağ süprüntülerinden kurtaracak ve işçilerin sermayeye karşı doğrudan mücadelesini kolaylaştıracak, bu nedenle de, demokratik bir istem olarak işçilerin çok enerjik bir desteğini görecektir. Genel olarak konuşursak, ödemeler ve vergiler sorusu, yalnızca küçük-burjuvazinin herhangi bir özel önem vereceği bir sorudur; ama Rusya'da, köylülerin yaptıkları ödemeler, birçok bakımlardan sadece serfliğin kalıntılarıdır. Örneğin hemen ve koşulsuz olarak kaldırılması gereken toprak bedeli ödemeleri[4] böyledir; yalnızca köylülerin ve küçük kasabalar halkının ödedikleri, ama "soyluların" bağışık tutulduğu vergiler de böyledir. Sosyal-demokratlar ekonomik ve politik durgunluğa yolaçan bu ortaçağ ilişkisi kalıntılarını ortadan kaldırma

istemini her zaman destekleyeceklerdir. Aynı şey toprak yetersizliği için de söylenebilir. Bu konudaki hayıflanmaların burjuva niteliğini uzun uzadıya kanıtlamıştım. Ama, hiç kuşku yok ki, köylü reformu, örneğin toprakların kopartılıp alınmasına[5] izin vermekle, köylüleri toprakbeylerinin yararına olarak kesinlikle soymuş, ve gerek doğrudan doğruya (köylülerden toprak kaçırarak) gerekse dolaylı olarak (verilmiş-toprakların sınırlarının çizilmesindeki zekice yolla) bu büyük güce hizmet etmiştir. Ve sosyal-demokratlar, alınan toprakların köylülere hemen geri verilmesi ve toprak mülkiyetinin —feodal kurumların ve geleneklerin bu kalesinin— tamamen kaldırılması üzerinde bütün gayretleriyle ısrar edeceklerdir. Toprağın ulusallaştırılmasıyla çakışan bu son nokta, sosyalistçe hiç bir şeyi içeremez, çünkü ülkemizde daha şimdiden biçimlenmekte olan kapitalist tarım ilişkileri bu durumda yalnızca daha hızlı ve daha yaygın gelişecektir; ama bu, toprak sahibi soyluların gücünü tam olarak kırabilecek tek önlem olarak, demokratik açıdan son derece önemlidir. Son olarak, elbette ki yalnızca Yujakov'lar ve V. V.'ler, köylülerin haklarının olmayışından, mülksüzleştirilmelerinin ve sömürülmelerinin nedeni olarak sözedebilirler. Köylülüğün yetkililerce ezilmesine gelince, bu, yalnızca sugötürmez bir gerçek değil, salt baskının da ötesinde bir şeydir; bu, köylülere, toprak sahibi soylulara bağlılığı doğal sayılan, genel yurttaşlık hakları ancak özel bir lütuf olarak verilen (örneğin göç*) ve her memurun, sanki onlar işevi** sakinleriymiş gibi iş yükleyebileceği "aşağılık bir ayaktakımı" muamelesi

* Burada, şimdi Tarım Bakanı olan Bay Yermolov'un *Kötü Ürünler ve Halkın Üzüntüsü* adlı kitabında göçe karşı çıkarken gösterdiği salt Rus feodal kendini bilmezliğini anımsamadan geçemiyoruz. Yazar, Avrupa Rusyası'ndaki toprakbeyleri hâlâ bir emek kıtlığı çekerlerken, devletin açısından göçe akılcı bir şey gözüyle bakılamayacağını söylüyor. Gerçekten de, köylüler, aylak toprakbeylerini ve onların "yüksek mevkilerdeki" uşaklarını beslemek için yaşamıyorlar da, ne için yaşıyorlar?

** Yoksullar için kurulan ve baskı ve sömürünün son derecede utanmazlığın doruğuna vardığı atelyelere İngiltere'de işevi (*workhouse*) adı veriliyordu. Bu sistem, Marx tarafından *Kapital*'de tahlil edilip açıklanmıştır. —*Ed.*

yapmaktır. Ve sosyal-demokratlar, köylülerin yurttaşlık haklarının tam olarak verilmesi, soyluların tüm ayrıcalıklarının tam olarak kaldırılması, köylüler üzerindeki bürokratik vesayetin kaldırılması ve köylülerin kendi işlerini idare etmek hakkına sahip olması istemi etrafında koşulsuz olarak birleşirler.

Genel olarak, Rus komünistleri, marksizm yandaşları, herkesten fazla kendilerine *SOSYAL-DEMOKRAT* adını vermelidirler ve faaliyetlerinde, *DEMOKRASİ*'nin büyük önemini asla unutmamalıdırlar.*

Rusya'da, ortaçağa ait, yarı-feodal kurumlar (Batı Avrupa'ya oranla) hâlâ öylesine güçlüdürler ki, proletarya ve genel olarak halk üzerinde, tüm tabaka ve sınıflarda politik düşüncenin büyümesini geciktiren öyle ezici bir boyunduruk halindedir ki, tüm feodal kurumlara, mutlakiyete, kast sistemine, ve bürokrasiye karşı mücadelenin işçiler için taşıdığı büyük önem üzerinde ısrar etmemek olanaksızdır. Bu kurumların ne korkunç bir gerici güç olduğunu, emeğin sermaye tarafından ezilmesini nasıl yoğunlaştırdığını, çalışan halk üzerinde ne alçaltıcı bir etki yaptığını, sermayeyi, emeğin sömürüsü bakımından modern sınaî biçimler almaktan geri kalmayan, ama kurtuluş uğruna savaşın yoluna korkunç güçlükler çıkararak bu sömürüyü artıran ortaçağ biçimlerinde nasıl tuttuğunu işçilere göstermek gerekir. İşçiler bilmelidirler ki, gericiliğin bu temel direkleri** yıkılmadıkça

* Bu, çok önemli bir noktadır. Plehanov, bizim devrimcilerimizin "iki düşmanı" olduğunu söylerken çok haklıdır; "bir yandan, henüz tümüyle yok edilmemiş olan eski önyargılar, öte yandan da yeni programa ilişkin dar bir anlayış." Bkz: Ek III. [Bkz: *"Halkın Dostları" Kimlerdir?*, Ankara 1976, s. 227-234. —*Ed.*]

** Devrimcilerimizin nispeten az önem verdiği özellikle heybetli bir gerici kuruluş da Rus devletini *de facto* yöneten *bürokrasimizdir*. Esas olarak orta sınıf aydınlarından oluşan bürokrasi, gerek kaynağı açısından, gerekse faaliyetlerinin amacı ve niteliği açısından tamamen burjuvazidir; ama mutlakiyet ve toprak sahibi soyluların büyük politik ayrıcalıkları, bu bürokrasiye özellikle zararlı nitelikler vermiştir. Bürokrasi, toprakbeyinin çıkarlarıyla burjuvazinin çıkarlarını birleştirmeyi kendisi için yüce bir görev sayan hep hareket halindeki bir rüzgâr gülüdür. Bu feodal sempatilerini ve bağlantılarını

burjuvaziye karşı başarılı bir mücadele vermeleri kesinlikle olanaksız olacaktır, çünkü bunlar var oldukça, desteği işçi sınıfının başarısı için esas koşul olan Rus kır proletaryası, mağdur ve yılgın olmaktan kurtulamayacak, zekice ve sürekli bir protesto ve mücadele değil, yalnızca kasvetli bir umutsuzluk gösterebilecektir. İşte bunun içindir ki, radikal demokrasiyle yanyana mutlakiyete, gerici toplumsal tabaka ve kurumlara karşı savaşmak, işçi sınıfının doğrudan görevidir — sosyal-demokratlar bütün bu kurumlarla mücadelenin yalnızca burjuvaziye karşı mücadeleyi kolaylaştırmakta bir araç sıfatıyla gerekli olduğunu, işçinin genel demokratik istemlerin gerçekleştirilmesine, yalnızca çalışan halkın baş düşmanına karşı niteliği gereği salt demokratik olan bir kuruma karşı, Rusya'da demokrasiyi feda etmeye ve işçileri ezmek, işçi sınıfı hareketinin doğuşunu daha çok engellemek üzere gericilerle ittifaka girmeye özellikle eğilimli olan *sermayeye* karşı zafere giden yolu açmak için gereksinme duyduğunu işçilere anlatmayı bir an için elden bırakmaksızın, yukardaki görevi de işçilere anlatmalıdırlar.

Kanımca söylenenler, sosyal-demokratların mutlakiyete ve siyasal özgürlüğe karşı ve ayrıca da son zamanlarda özellikle güçlenen ve siyasal özgürlüğün kazanılması için bütün devrimci grupların "karışması"nı ve "ittifakı"nı amaçlayan eğilime[8] karşı tutumunu tanımlamak için yeterlidir.

Bu eğilim oldukça tuhaf ve tipiktir.

Tuhaftır çünkü, "ittifak" önerileri belli bir gruptan ya da şu ya da bu noktada çakışan belli programlara sahip belli gruplardan gelmemektedir. Eğer öyle olsaydı, ittifak

işçileri aldatmak için kullanan ve çalışan halkı feodal toprakbeylerinin eline teslim ederek ve burjuvaziye karşı iyice savunmasız bırakarak, onları "aşağılık ayaktakımı" durumuna düşüren önlemleri uygulamak için "ekonomik bakımdan zayıf olanları koruma" ve kulağa ve tefeciye karşı "muhafızları" olarak hareket etme bahanesinden yararlanan Joduşka'dır.[6] Bürokrasi, Batı Avrupa'nın şampiyon gericilerinin deneyimini emmiş ve Arakçeyev[7] planlarını, halkı sevmeye dair sözlerin örtüsü ardında başarıyla saklayan en tehlikeli müraidir.

sorunu her ayrı durum için bir sorun, birleşen grupların temsilcileri tarafından çözümlenecek somut bir sorun olurdu. O zaman hiç bir özel "karışma" eğilimi olamazdı. Ama böyle bir eğilim vardır ve yalnızca eskiden kopmuş ve yeni hiç bir şeye bağlanmamış insanlardan gelmektedir. Anlaşılan mutlakiyete karşı savaşanların şimdiye kadar dayandıkları teori, çökmekte ve mücadele için esas olan dayanışma ve örgütlenme koşullarını yok etmektedir. Bu durumda da, bu "karışımcılar" ve "ittifak savunucuları", böyle bir teorinin yaratılması için en kolay yolun, sosyalist ve sosyalist olmayan bütün öteki sorunlardan kaçınarak, bu yolun mutlakiyete karşı bir protesto ve bir politik özgürlük istemi düzeyine indirilmesi olduğuna inanıyor gibiler. Söylemeye gerek yok ki, böyle bir birlik için girişilen ilk çabada bu safça aldatmaca kaçınılmaz olarak paramparça olacaktır.

Ama tipik olan şu ki, bu "karışma" eğilimi, militan, devrimci narodizmin politik bakımdan radikal demokrasiye dönüşmesi sürecindeki, yukarda özetlemeye çalıştığım bu süreçteki son aşamalardan birini temsil eder. Bütün sosyal-demokrat olmayan devrimci kuruluşların sözü edilen bayrak altında sürekli olarak karışması, ancak eski Rus istisnacılığının önyargılarına bir son verecek *demokratik* istemlere ilişkin sürekli bir program hazırlandığı zaman mümkün olacaktır. Elbette, sosyal-demokratlar böyle bir demokratik partinin oluşmasının ileri doğru atılmış yararlı bir adım olacağına inanırlar; onların narodniklere karşı faaliyeti bu adımı ilerletecek, bütün önyargıların ve efsanelerin sökülüp atılmasını, sosyalistlerin marksizm bayrağı altında toplanmasını ve öteki gruplar tarafından bir demokratik partinin oluşturulmasını kolaylaştıracaktır.

İşçilerin ayrı bir işçi partisi içinde bağımsız örgütlenmesini esas kabul eden sosyal-demokratlar elbette böyle bir partiyle "karışamazlar", ama işçiler demokratların gerici kurumlara karşı verdikleri bütün mücadeleleri en güçlü bi-

çimde destekleyeceklerdir.

Narodizmin en sıradan küçük-burjuva radikal teorisi halinde yozlaşması —"halkın dostları", bunun (yozlaşmanın) en çarpıcı kanıtını verirler— işçilere, toplumsal ilişkilerimizdeki, burjuva ideologlarının da siyasal özgürlükten yana çıkmalarına neden olan uzlaşmaz karşıt niteliği açıklamadan —tüm çalışan halkın kurtuluşu için çalışan bir savaşçı olarak Rus işçisinin tarihsel rolünü açıklamadan—, işçiler arasında mutlakiyete karşı savaşmak fikirlerini yayanların ne büyük bir hata işlediklerini gösterir.

Sosyal-demokratlar çoğu kez Marx'ın teorisini tekellerine almakla suçlanırlar, oysa iddia edildiğine göre onun ekonomik teorisi bütün sosyalistlerce kabul edilmektedir. Ama şu soru ortaya çıkıyor: Eğer Rusya'da çalışan halkın sömürülmesi, genel olarak ve herkes tarafından, toplumsal ekonominin burjuva örgütlenmesi ile değil de, örneğin toprak yetersizliği, bedel ödemeleri ya da yetkililerin zulmü ile açıklanıyorsa, işçilere değer biçimini, burjuva sistemin yapısını, ve proletaryanın devrimci rolünü anlatmanın ne anlamı var?

Eğer bu teori işçinin patronla ilişkisini bile açıklamıyorsa (bizim kapitalizmimiz, hükümet tarafından yapay olarak yerleştirilmiştir), işçiye sınıf mücadelesi teorisini açıklamanın ne anlamı var? Tam olarak belirginleşmiş fabrika işçileri sınıfına dahil olmayan "halk" yığınına değinmedik bile.

Eğer ülkemizdeki insanlar, kapitalizmin ve onun yarattığı proletaryanın aracılığının dışında komünizme giden yollar bulmaya çalışıyorlarsa, Marx'ın ekonomik teorisi ve onun gerekli sonucu —kapitalizm yoluyla komünizmin örgütleyicisi olarak proletaryanın devrimci rolü— nasıl kabul edilebilir?

Açıktır ki, bu koşullar altında, işçiyi siyasal özgürlük için savaşmaya çağırmak, ilerici burjuvazi hesabına başını belâya sokmak olacaktır, çünkü, siyasal özgürlüğün esas

olarak burjuvazinin çıkarlarına yarayacağı ve işçilerin durumunu kolaylaştırmayacağı, ama... yalnızca onların... *tam da bu burjuvaziye karşı* mücadele koşullarını kolaylaştıracağı yadsınılamaz (işin tipik yanı, narodniklerin ve Narodovoltsi'lerin[9] bile bunu yadsımamış olmasıdır). Bunu, sosyal-demokratların teorisini kabul etmezken, yalnızca işçiler arasında devrimci öğeler bulunacağına ampirik olarak inanıp, ajitasyonlarını işçiler arasında sürdüren sosyalistlere karşı söylüyorum. Bu sosyalistlerin teorisi, pratikleri ile çelişmektedir ve bunlar, işçilerin zihnini *SOSYALİST BİR İŞÇİ PARTİSİ ÖRGÜTLEMEK* biçimindeki doğrudan görevlerinden başka tarafa çekerek, çok ciddî bir hata işlemektedirler.*

Bu hata, burjuva toplumunun uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının hâlâ pek gelişmemiş olduğu ve serflik tarafından örtbas edildiği, bu sonuncusunun tüm aydınların oybirliğiyle protestosuna ve mücadelesine yolaçtığı ve böylece aydınlarımızda kendine özgü demokratik bir şey olduğu ve liberallerin fikirleriyle sosyalistlerin fikirleri arasında derin bir uçurum olmadığı hayalini yarattığı bir zamandan doğal olarak doğmuş olan bir hatadır. Ekonomik gelişmemizin, eskiden Rusya'da kapitalizm için bir temel olduğunu yadsıyanların bile kapitalist gelişme yoluna girmiş olduğumuzu kabul edecekleri kadar çok ilerlediği bugün ise — bu konudaki tüm hayaller artık olanaksızdır. "Aydınlar"ın bileşimi, tıpkı maddî değerlerin üretimiyle uğraşan toplumun bileşimi kadar açık bir biçime bürünmüştür: toplum, kapitalist tarafın-

* İşçinin mutlakiyete karşı harekete geçirilmesi gerektiği sonucuna iki yoldan varılabilir: *ya* işçiye sosyalist sistem için mücadelenin tek savaşçısı gözü ile bakarsak ve bu yüzden siyasal özgürlüğü, onun mücadelesini kolaylaştıran koşullardan biri olarak görerek; bu, sosyal-demokratların görüşüdür; *ya da* ona yalnızca mevcut sistemde en çok acı çeken, kaybedecek daha fazla şeyi olmayan ve mutlakiyete karşı savaşta en büyük kararlılığı gösterebilen biri olarak başvurarak. Ama bu, işçiyi, tüm "halkın" mutlakiyete karşı dayanışması ardında, burjuvazi ile proletarya arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı görmeyi reddeden burjuva radikallerinin dümen suyuna girmeye zorlamak anlamına gelecektir.

dan yönetilir ve hükümet edilirken, hızla büyüyen bir kariyeristler ve burjuva uşakları sürüsü aydınlar arasında, memnun ve doygun, bütün çılgınca fantezilere yabancı ve ne istediklerini çok iyi bilen "aydınlar" modası yaratmıştır. Radikallerimiz ve liberallerimiz, bu gerçeği yadsımak şöyle dursun, onu güçlü bir biçimde vurguluyorlar ve onun ahlâka aykırılığını tanıtlamak, onu mahkûm etmek için çaba harcıyor, onu lânetlemeye, utandırmaya... ve yoketmeye çalışıyorlar. Burjuva aydınlarını burjuvalıklarından *utandırma* yolundaki bu safça çabalar, küçük-burjuva iktisatçılarımızın, burjuvazimizi ("büyük kardeşler"in deneyimini anımsatarak), halkın yıkımına, yığınların yoksulluğu, işsizliği ve açlığına doğru gittiğini söyleyerek korkutma çabaları kadar gülünçtür; burjuvazinin ve onun ideologlarının bu yargılanışı, insana, nehre atılmaya mahkûm edilen turnabalığının yargılanışını anımsatıyor. Bu sınırların ötesinde, ilerleme, bilim, gerçek, halk vb. hakkında sayısız sözler döktüren ve hiç bir uyumsuzluğun, bunalımın, karamsarlığın ve tembelliğin olmadığı, tüm kalplerin demokrasi aşkıyla yandığı altmışların geçip gitmesine yakınmayı seven liberal ve radikal "aydınlar" başlar.

Bu beyler kendilerine özgü basitlikleriyle, o zamanlar hüküm süren oybirliğinin nedeninin, o zamanlar var olan, ama bir daha geri gelmemek üzere geçip gitmiş bulunan maddî koşullar olduğunu anlamayı reddediyorlar: o zamanlar, serflik herkesi — biraz para biriktirmiş olan ve rahat yaşamak isteyen serf-kâhyayı; haraç aldığı, işine karıştığı ve onu işinden kopardığı için beyden nefret eden girişimci mujiği; proleterleşmiş malikâne-serfini ve tüccara köle olarak satılan yoksullaşmış mujiği eşit ölçüde eziyordu; serflik, imalâtçı tüccara ve işçiye, elzanaatçısına ve taşarona acı getirmişti. Bütün bu insanları birbirine bağlayan tek bağ, serfliğe karşı düşmanlıklarıydı, bu görüşbirliğinin ötesinde en keskin ekonomik uzlaşmaz karşıtlıklar başlıyordu. Bu uz-

laşmaz karşıtlığı bugün, böylesine büyük ölçüde gelişmiş olduğu bir zamanda bile görmemek için, durumun mücadele gerektirdiği, *İSTEYEREK* ya da *İSTEMEYEREK* burjuvazinin yardakçılığını yapmak istemeyen herkesin proletaryadan yana tutum takınmasını gerektirdiği bir zamanda, eski görüşbirliği günlerinin geri gelmesi uğruna gözyaşı dökmek için, insanın nasıl da tatlı hayallerle uyutulmuş olması gerek.

Eğer "halkın çıkarları"na ilişkin tumturaklı sözlere inanmayı reddeder ve daha derine inmeye çalışırsanız, küçük-burjuvazinin (kendi deyişlerince "halkın") ekonomisini çeşitli masum ilerici önlemlerle geliştirme, destekleme ve onarmayı düşleyen ve hüküm süren üretim ilişkileri altında bu tür ilerici önlemlerin tek etkisinin yığınları daha da proleterleştirmek olacağını anlamak yeteneğinden tümüyle yoksun olan, tam anlamıyla küçük-burjuva ideologlarıyla uğraştığımızı görürsünüz. Aydınlarımızın sınıfsal niteliğini açığa vurmakta bu kadar çok iş yaptıkları için ve böylece küçük üreticilerimizin küçük-burjuva oldukları yolundaki marksist teoriyi güçlendirdikleri için, "halkın dostları"na minnet duymadan edemeyiz. Onlar, eskiden beri, Rus sosyalistlerinin kafalarını karıştırmış olan eski hayal ve efsanelerin dağılmasını kaçınılmaz olarak hızlandırmak zorundadırlar. "Halkın dostları" bu teorileri öylesine hırpalamışlar, tüketmişler ve kirletmişlerdir ki, bu teorileri savunan Rus sosyalistleri, şu karşı konulmaz ikilemle karşı karşıyadırlar: ya bunları düzeltmek, ya da tümüyle terketmek ve kendini beğenmiş bir ciddiyetle, *urbi et orbi*,* zengin köylülerin gelişmiş aletler satın aldığını ilân eden ve ciddî bir edayla, kumar masalarında oturmaktan bıkmış kişileri sevinçle karşılamamız gerektiğine inandırmaya çalışan beylerin kullanımına bırakmak. Ve işte bu çabayla, "halkın dostları", bir "halk sistemi"nden ve aydınlardan sözetmekte — yalnızca ciddî bir

* Kente ve dünyaya. —ç.

havayla değil, ayrıca gösterişçi, heybetli tümceler kullanarak geniş ideallerden, yaşam sorunlarının ideal bir biçimde ele alınmasından sözetmekteler!..

Sosyalist aydınlar ancak hayallerini terkettikleri ve Rusya'nın istenen değil, gerçek gelişmesinde, mümkün olan değil, gerçek toplumsal-ekonomik ilişkilerinde destek aramaya başladıkları zaman verimli bir çalışma yapmayı umabilirler. Dahası, onların *TEORİK* çalışmaları, *Rusya'daki ekonomik uzlaşmaz karşıtlıkların bütün biçimlerinin ve ardıl gelişmelerinin incelenmesine* yöneltilmelidir; *siyasal tarihin, hukuksal sistemin özelliklerinin, ya da yerleşmiş teorik önyargının onu gizlediği her yerde bu uzlaşmaz karşıtlığı açığa çıkarmaları* gerekir. *Gerçeklikleriniz belli bir üretim ilişkileri sistemi olarak bütün bir görünümünü sunmaları, çalışan halkın sömürülmesinin ve mülksüzleştirilmesinin bu sistem altında esas olduğunu göstermeleri ve ekonomik gelişme tarafından belirtilen bu sistemden çıkış yolunu göstermeleri* gerekir.

Rusya tarihinin ve gerçeklerinin ayrıntılı bir incelemesine dayanan bu teori, proletaryanın istemlerine yanıt vermelidir — ve eğer bu teori bilimin gereklerini yerine getirirse, proletaryanın protestocu düşüncesinin her uyanışı, bu düşünceyi kaçınılmaz olarak sosyal-demokrasi mecrasına itecektir. Bu teorinin geliştirilmesinde ne kadar ilerleme gösterilirse, sosyal-demokrasi o kadar hızlı büyüyecektir; çünkü mevcut sistemin en usta koruyucuları bile proletarya düşüncesinin uyanışını engelleyemez, bizzat bu sistem zorunlu ve kaçınılmaz olarak üreticilerin en yoğun mülksüzleştirilmesini, proletaryanın ve onun yedek ordusunun sürekli büyümesini öngörür — bu, toplumsal zenginliğin ilerlemesine, üretici güçlerdeki dev büyümeye, ve emeğin kapitalizm tarafından toplumsallaştırılmasına paralel olur. Bu teoriyi geliştirmek için ne kadar çok şey yapılması gerekirse gereksin, bunu, sosyalistler yapacaklardır; bunun güvencesi, tek bilimsel yöntem olan ve her programın gerçek sürecin ke-

sin bir formülasyonu olmasını gerektiren materyalizmin onlar arasında yayılmasıdır; bunun güvencesi, bu fikirleri benimseyen sosyal-demokrasinin başarısıdır — bu başarı, liberallerimizi ve demokratlarımızı öyle canlandırmıştır ki, bir marksistin dediği gibi, aylık dergileri sıkıcı olmaktan çıkmıştır.

Sosyal-demokratların teorik çalışmasının gerekliliğini, önemini ve genişliğini böyle vurgularken hiç de, bu çalışmanın *PRATİK* çalışmadan önde geleceğini* söylemek istemiyorum — hele, bu sonuncusunun birincisi tamamlanıncaya kadar ertelenmesi gerektiğini hiç söylemiyorum. Ancak "öznel toplumbilim yöntemi"nin hayranları, ya da ütopik sosyalizmin izleyicileri böyle bir sonuca varabilirler. Elbette, sosyalistlerin görevinin ülke için (gerçek olandan) "farklı" "gelişme yolları" aramak olduğu varsayılırsa, o zaman, doğal olarak, pratik çalışma, ancak, felsefî dehalar, bu "farklı yolları" bulduğu ve gösterdiği zaman olanaklı olur ve, tersine olarak da, bu yollar bir kez bulundu ve belirtildi mi, teorik çalışma biter ve "anayurt"u "yeni keşfedilen" "farklı yollar"da yönlendirecek olanların çalışması başlar. Sosyalistlerin görevi, *gerçek* toplumsal ve ekonomik gelişme yoluna çıkan fiilî ve gerçek düşmanlarına karşı gerçek mücadelesinde proletaryanın ideolojik önderleri olmak olduğu zaman durum tümüyle farklıdır. Bu koşullar altında teorik ve pratik çalışma, kıdemli Alman sosyal-demokratı Liebknecht tarafından yerinde olarak şöyle tanımlanan tek bir çalışma içinde kaynaşır.

*Studieren, Propagandieren, Organisieren.***

Yukarda değinilen teorik çalışma olmaksızın ideolojik

* Tersine, propaganda ve ajitasyon pratik çalışması her zaman önde gelmektedir, çünkü, birinci olarak, teorik çalışma yalnızca pratik çalışmanın öne sürdüğü sorunlara yanıt sağlar ve ikinci olarak da, sosyal-demokratlar ellerinde olmayan nedenlerle öyle sık teorik çalışma ile kendilerini sınırlamak zorunda kalmışlardır ki, pratik çalışmanın olanaklı olduğu her ana, büyük değer verirler.

** İnceleme, Propaganda, Örgütlenme. —*Ed.*

lider olamazsınız, bu çalışmayı davanın gereksinmelerini karşılamaya yöneltmeden, ve bu teorinin sonuçlarını işçiler arasında yaymadan ve onların örgütlenmesine yardımcı olmadan ideolojik lider olamayacağınız gibi.

Görevin böyle sunulması sosyal-demokrasiyi, sosyalist grupların çoğu kez acısını çektikleri kusurlardan, yani dogmatizm ve sekterlikten korumaktadır.

Bir öğretinin en üst ve tek ölçütünün gerçek toplumsal ve ekonomik gelişme sürecine uygunluğu olduğu yerde, dogmatizm olamaz; görev, proletaryanın örgütlenmesini ilerletmek olduğu zaman ve, bu yüzden de, "aydınların" rolünün, aydınlar arasından özel liderler çıkmasını gereksiz kılmak olduğu zaman, sekterlik olamaz.

Dolayısıyla, çeşitli teorik sorular üzerinde marksistler arasında farklılıklar olmasına karşın, politik faaliyet yöntemleri, grup doğduğundan beri hep aynı kalmıştır.

Sosyal-demokratların politik faaliyeti, Rusya'daki işçi sınıfı hareketinin gelişme ve örgütlenmesini ilerletmek, bu hareketi, içinde bulunduğu yönlendirici bir fikirden yoksun dağınık protesto, "isyan" ve grev girişimleri durumundan çıkararak, *TÜM* Rusya işçi *SINIFININ,* burjuva rejime karşı yöneltilmiş ve mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesine ve çalışan halkın ezilmesine dayanan toplumsal sistemin kaldırılmasına çalışan örgütlü bir mücadeleye dönüştürmektedir. Bu faaliyetlerin altında yatan şey, marksistlerin, Rus işçisinin, Rusya'nın tüm çalışan ve sömürülen halkının tek ve doğal temsilcisi olduğuna ilişkin ortak kanılarıdır.*

Doğal diyoruz, çünkü serf ekonomisinin cançekişen kalıntılarını hesaba katmazsak, Rusya'da çalışan halkın sömürülmesi *her yerde kapitalist niteliktedir;* ama, üretici yığınlarının sömürülmesi küçük-ölçekli, dağınık ve gelişmemiş

* Rusya'nın gelecekteki insanı mujiktir — köylü sosyalizminin temsilcileri, sözcüğün en geniş anlamıyla narodnikler böyle düşünüyorlardı. Rusya'nın gelecekteki insanı işçidir — sosyal-demokratlar böyle düşünüyorlar. Bir elyazmasında, marksist görüş böyle formüle edilmişti.

iken, fabrika proletaryasının sömürülmesi büyük-ölçekli, toplumsallaşmış ve yoğunlaşmıştır. Birinci durumda, sömürü, hâlâ, çalışan halkın ve ideologların çalışan halkı ezen sistemin özünü görmesine, bu sistemden çıkış yolunun nerede ve nasıl bulunabileceğini görmesine engel olan ortaçağ biçimlerine, çeşitli politik, hukuksal ve geleneksel tuzaklara, hile ve oyunlara sarılmıştır. İkinci durumda ise, tersine, sömürü tamamen gelişmiştir ve hiç bir zihin karıştıran ayrıntı olmaksızın saf biçimiyle ortaya çıkmaktadır. İşçi, *sermaye* tarafından ezildiğini, mücadelesinin burjuva *sınıfına* karşı verilmesi gerektiğini görmeden edemez. Ve ekonomik gereksinmelerinin karşılanmasını, maddî koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan bu mücadele, kaçınılmaz olarak işçilerin örgütlenmesini talep eder ve, kaçınılmaz olarak, bireylere karşı değil, bir *s ı n ı f a* , çalışan halka yalnız fabrikalarda değil, her yerde baskı ve zulüm yapan sınıfa karşı bir mücadele haline gelir. İşte bunun için, fabrika işçisi, tüm sömürülen nüfusun en önde gelen temsilcisinin ta kendisidir. Örgütlü, sürekli bir mücadeledeki bu temsilcilik işlevini yerine getirebilmesi için, onu "umutlarla" şevke getirmek hiç de gerekli değildir; gereken tek şey, yalnızca *onun kendi durumunu anlamasını sağlamak,* onu ezen sistemin politik ve ekonomik yapısını ve bu sistem altında uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının zorunlu ve kaçınılmaz olduğunu anlamasını sağlamaktır. Fabrika işçisinin, genel kapitalist ilişkiler sistemi içindeki bu durumu, onu, işçi sınıfının kurtuluşu uğruna mücadelenin tek savaşçısı yapar, çünkü yalnızca kapitalizmin gelişmesinin daha yüksek aşaması, büyük makineli sanayi, bu mücadele için gerekli maddî koşulları ve toplumsal güçleri yaratır. Kapitalist gelişme biçimlerinin düşük olduğu başka her yerde, bu maddî koşullar mevcut değildir, üretim binlerce ufak işletme arasında dağılmıştır (ve bunlar en eşitlikçi ortaklaşa toprak *mülkiyeti* biçimleri altında bile, dağınık *işletmeler* olmaktan çıkmazlar), çünkü

sömürülenlerin çoğu, hâlâ küçük işletmelere sahiptir ve böylece mücadele etmeleri gereken burjuva sisteme bağlanmışlardır; bu, kapitalizmi kaldırabilecek toplumsal güçlerin gelişmesini geciktirir ve engeller. Dağınık, bireysel küçük sömürü, çalışan halkı bir yere bağlar, onları böler, sınıf dayanışması bilincine ulaşmalarını engeller; baskıya özel bir bireyin değil, tüm ekonomik sistemin neden olduğunu anlar anlamaz birleşmelerini engeller. Büyük-ölçekli kapitalizm ise, tersine, tüm işçilerin eski toplumla, belli bir yerle ve belli bir sömürüyle olan bağlarını koparır; onları birleştirir, düşünmeye zorlar ve örgütlü bir mücadeleye başlamalarını olanaklı kılan koşullar içine sokar. Bundan dolayı da, sosyal-demokratlar tüm dikkatlerini ve tüm faaliyetlerini işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırırlar. Onun ileri temsilcileri, bilimsel sosyalizm fikirlerini, Rus işçisinin tarihsel rolü fikrini iyice kavradıkları zaman, bu fikirler yaygınlaştığı zaman, ve işçilerin bugünkü dağınık ekonomik savaşını bilinçli sınıf mücadelesine dönüştürmek üzere işçiler arasında sağlam örgütler kurulduğu zaman — *Rus İŞÇİSİ*, tüm demokratik öğelerin başını çekerek mutlakiyeti devirecek ve *RUSYA PROLETARYASINI* (*BÜTÜN ÜLKELERİN* proletaryasıyla yanyana) *açık siyasal mücadelenin düz yolundan komünist devrimin zaferine* götürecektir.

1894

S o n

[İKİ]

RUSYA'DA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ

GENİŞ-ÇAPLI SANAYİ İÇİN BİR İÇPAZARIN OLUŞMA SÜRECİ*

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ[10]

Bu kitap, Rus devriminden önceki dönemde, 1895-1896'da büyük grevlerin patlak vermesinden sonra gelen hafif durgunluk sırasında yazılmıştır. O zamanlar, işçi sınıfı, kendi içine kapanmış gibiydi, genişliğine ve derinliğine yayılıyor ve 1901 gösteri hareketinin başlamasına ortam hazırlıyordu.

Bu yapıtta, iktisadî bir araştırmaya ve istatistiklerin eleştirel tahliline dayanarak sunulan, Rusya'nın toplumsal ve iktisadî düzeninin ve dolayısıyla sınıf yapısının tahlili, bugün, devrimin ilerlemesi içinde, bütün sınıfların, açık siyasal faaliyeti ile doğrulanmıştır. Proletaryanın önder rolü, tamamen

* Bkz: V. İ. Lenin, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*, Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 21-24. —*Ed.*

ortaya çıkmıştır. Ayrıca, tarih süreci içinde, proletaryanın gücünün, onun toplam nüfus içindeki payından sınırsız ölçüde daha büyük olduğu da ortaya çıkmıştır. Bunun ve diğer olgunun iktisadî temeli, önünüzdeki çalışmada sergilenmiştir.

Ayrıca, devrim, şimdi, köylülüğün ikili durumunu ve ikili rolünü gitgide daha çok ortaya koymaktadır. Bir yandan, angarya iktisadının bir sürü kalıntısı ve serfliğin her çeşit kalıntısı ile birlikte, yoksul köylünün görülmemiş bir biçimde yoksullaşması, devrimci köylü hareketinin derin kaynaklarını, bir yığın olarak köylülüğün devrimci niteliğinin derin köklerini tümüyle açıklıyor. Öte yandan da, mevcut çeşitli siyasal partilerin ve sayısız ideolojik-siyasal eğilimlerin niteliği, devrimin ilerleyişi sırasında bu yığının, özünde mevcut olan çelişkili sınıf yapısını, küçük-burjuva niteliğini, onun içindeki mülk sahipliği ve proleterlik eğilimleri arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı ortaya koyuyor. Yoksullaşmış küçük mülk sahibinin, karşı-devrimci burjuvazi ile devrimci proletarya arasında yalpalaması, her kapitalist toplumda görülen önemsiz bir küçük üreticiler azınlığı zenginleşir, "yolunu bulur", burjuvalaşırken, büyük çoğunluğun ya tamamen mahvolması, ücretli işçiler veya dilenciler haline gelmesi, ya da ebediyen, âdeta, bir proleter yaşantısıyla geçinmesi olgusu kadar kaçınılmazdır. Köylülük arasındaki bu her iki eğilimin iktisadî temeli, önünüzdeki çalışmada gösterilmiştir.

Bu iktisadî temelle, Rusya'da devrim, kuşkusuz, kaçınılmaz olarak bir burjuva devrimi olacaktır. Bu marksist önerme, hiç bir şekilde çürütülemez. Bu asla unutulmamalı. Her zaman, Rus devriminin bütün iktisadî ve siyasal sorunlarına uygulanmalıdır.

Ama, bu önermeyi uygulamasını bilmek gerek. Farklı sınıfların durumlarının ve çıkarlarının somut bir tahlili, şu ya da bu soruna uygulanan bu gerçeğin kesin anlamını tanımlamak için bir araç olmalıdır. Plehanov'un başı çektiği, sağkanat sosyal-demokratları arasında pek sık raslanan karşıt

düşünme biçimi, yani somut sorunlara verilecek yanıtı, devrimimizin temel niteliği hakkındaki genel gerçeğin basit mantıksal gelişmesinde aramak çabası, marksizmin bayağılaştırılmasıdır ve diyalektik materyalizmle açıktan açığa alay etmektir. Bu devrimin, niteliği hakkındaki genel gerçekten, örneğin, devrimde "burjuvazinin önder rolü"nü ya da sosyalistlerin liberalleri desteklemesi gerektiğini çıkaran insanlar için, Marx, pek olasıdır ki, bir keresinde, Heine'den aktardığı sözleri, gene yinelerdi: "Canavar dişleri ektim, pireler biçtim."[11]

Rus devrimi, mevcut iktisadî temeliyle, gelişiminde ve sonucunda nesnel olarak iki anaçizgi izleyebilir.

Ya eski toprakbeyliği iktisadı, binlerce bağla serfliğe bağlanmış haliyle muhafaza edilir ve bu, yavaş yavaş salt kapitalist, "junker" iktisadı haline dönüşür. Emek-hizmetinden kapitalizme nihaî geçişin temeli, feodal toprakbeyliği iktisadının iç başkalaşımıdır. Devletin tarım sisteminin tümü kapitalist hale gelir ve uzun bir süre için feodal özelliklerini korur. Ya da eski toprakbeyliği iktisadı, serfliğin bütün kalıntılarını ve her şeyden önce büyük toprak sahipliğini yok eden devrimle yıkılır. Emek-hizmetinden kapitalizme nihaî geçişin temeli, toprakbeylerinin malikânelerine köylülük yararına elkonulmasının sonunda korkunç bir hız kazanmış olan küçük köylü çiftçiliğinin özgür gelişimidir. Tarım sisteminin tümü kapitalist hale gelir, çünkü, serfliğin izleri ne kadar eksiksiz yok edilirse, köylülüğün farklılaşması o kadar hızlı ilerler. Bir başka deyişle: ya — esas olarak, toprak mülkiyetinin ve eski "üstyapının", baş dayanaklarının korunması; dolayısıyla, liberal-monarşist burjuvazinin ve toprakbeyinin egemen rol oynaması, hali-vakti yerinde köylülüğün hızla onların yanına geçmesi, geniş-çapta mülksüzleştirilmekle kalmayıp, buna ek olarak, kadetlerce[12] önerilen şu ya da bu türde, toprak-tazminatı ile köleleştirilmiş, ve irticaın egemenliği ile ezilmiş ve körletilmiş köylü yığınlarının çökmesi; böyle

bir burjuva devriminin yürütücüleri, Ekimcilere[13] yakın tipteki politikacılar olacaktır. Ya da — toprakbeyliğinin ve buna tekabül eden eski "üstyapının" bütün ana dayanaklarının yıkılması; istikrarsız ya da karşı-devrimci burjuvazinin etkisiz hale getirilmesiyle proletaryanın ve köylü yığınlarının egemen rol oynaması; işçi ve köylü yığınlar için meta üretimi altında düşünülebilecek en iyi koşullarda, üretici güçlerin kapitalist bir temel üzerinde en hızlı ve en özgür gelişimi; dolayısıyla, ilerde işçi sınıfının sosyalist yeniden örgütlenmeyi, bu gerçek ve temel görevini başarması için en elverişli koşulların yaratılması. Kuşkusuz şu ya da bu tip kapitalist evrimin unsurlarının, sonsuz çeşitte birleşmeleri mümkündür ve ancak iflâh olmaz bilgiçler, yalnızca, Marx'ın farklı bir dönem hakkındaki şu ya da bu görüşünü aktararak ortaya çıkan özel ve karmaşık sorunları çözmeye kalkışabilirler.

Burada okura sunulan deneme, Rusya'nın devrim-öncesi iktisadının bir çözümlemesini vermektedir. Devrimci bir dönemde, bir ülkedeki yaşam, öyle bir hızla ve coşkuyla ilerler ki, siyasal mücadelenin ateşi içinde, iktisadî evrimin temel sonuçlarını tanımlamak olanaksızlaşır. Bir yanda Bay Stolipin'ler,[14] öte yanda da liberaller (hem de yalnız kadetler *à la* Struve değil, genel olarak tüm kadetler) devrimi, birinci modele göre başarmak için, düzenle, inatla ve tutarlı bir biçimde çalışıyorlar. Son zamanlarda tanık olduğumuz, 3 Haziran 1907 darbesi,[15] Rus halkının sözde temsilî organında toprakbeylerinin tam egemenliğini sağlamaya uğraşan karşı-devrim için bir zafer demektir. Ama bu "zafer" ne ölçüde kalıcı bir zaferdir, bu başka bir sorun; devrimin ikinci tipte sonuçlanması uğruna mücadele devam ediyor. Yalnızca proletarya değil, köylülüğün geniş yığınları da, azçok azimle, azçok tutarlı bir biçimde ve azçok bilinçli olarak bu sonuç için çalışıyorlar. Karşı-devrim, doğrudan yığın mücadelesini, açık şiddetle bastırmak için ne kadar çalışırsa çalışsın, kadetler, alçakça ve ikiyüzlü karşı-devrimci fikirleriyle onu boğmak

için ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, bu mücadele, her şeye karşın, kâh burada, kâh orada patlak vermekte ve yüksek küçük-burjuva politikacı çevrelerinin, kesinlikle, (özellikle "halkçı sosyalistler" ve trudovikler[16]) kadetlerin ihanet havasına, molçalinizm[17] ve ılımlı ve merasim düşkünü darkafalıların ve bürokratların kendini beğenmişlik özelliklerine bulaşmış olmalarına karşın, "emek" siyasetine ve narodnik partilere de damgasını vurmaktadır.

Bu mücadele nasıl sonuçlanacak, Rus devriminin ilk saldırısının nihaî sonucu ne olacak — şimdiden bunu söylemek olanaksızdır. Bu yüzden, bu denemeyi baştan sona yeniden gözden geçirmenin henüz zamanı gelmemiştir,* (üstelik, işçi sınıfı hareketine katılan bir kimsenin âcil parti görevleri, ona hiç boş zaman bırakmıyor). İkinci baskı, devrim-*öncesi* Rus iktisadının tanımlanmasının sınırlarını aşamıyor. Yazar, metni tekrar gözden geçirmek ve düzeltmek ve en son istatistikî malzemelerden alınan *en hayatî* eklemeleri yapmakla yetinmek zorunda kalmıştır. Bunlar, son at-sayımlarına ilişkin veriler, hasat istatistikleri, 1897 Rusya nüfus sayımının sonuçları, fabrika istatistiklerinden alınan *yeni verilerdir* vb..

Temmuz, 1907 YAZAR

* Böyle bir gözden geçirme, belki de mevcut çalışmanın devamını gerektirecektir. Bu durumda, Birinci Cilt, devrimden önceki Rus iktisadının bir tahliline, İkinci Cilt ise devrimin sonuçlarının ve başarılarının incelenmesine ayrılmalıdır.

[ÜÇ]

RUS SOSYAL-DEMOKRASİSİNİN TARIM PROGRAMI[18]

I

Bir "tarım programı"nın Rus sosyal-demokrasisi için gerekli olduğunu uzun boylu tanıtlamanın gereği yoktur. Tarım programı denildiğinde, tarım sorunu konusunda sosyal-demokrat politikayı yönlendiren ilkelerin bir tanımını, yani tarım ile kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun çeşitli sınıf, bölüm ve gruplarına ilişkin politikayı anlıyoruz. Elbette, Rusya gibi bir "köylü" ülkesinde sosyalistlerin tarım programı, başlı başına olmasa bile, başlıca bir "köylü programı", onların köylü sorunu konusundaki tutumlarını tanımlayan bir programdır. Büyük toprak sahipleri, tarımda çalışan ücretli işçiler ve "köylüler" — Rusya da dahil olmak üzere, herhangi bir kapitalist ülkede kırsal alanlarda yaşayan nüfusun üç

temel bileşeni bunlardır. Bu üç bileşenin ilk ikisine (toprak sahiplerine ve işçilere) karşı sosyal-demokratların tutumu ne kadar kesin ve açık ise, "köylülük" kavramında o denli belirsizdir ve üstelik onun yaşantısı ve evriminin temel sorunları konusundaki politikamız daha da belirsizdir. Eğer Batıda sosyal-demokratların tarım programının, çözümü en güç olan kısmı, kesinlikle "köylü sorunu" ise, Rusya için bu, çok daha fazla geçerlidir. Köylü sorunu konusundaki politikamızın en açık biçimde tanımlanması, biz Rus sosyal-demokratları için çok daha fazla zorunludur, çünkü hareketimiz Rusya'da henüz oldukça yenidir ve çünkü eski Rus sosyalizminin tümü, son tahlilde, bir "köylü" sosyalizmidir. Gerçekten, kendilerini, her türden narodnik sosyalistlerimizin bıraktıkları mirasın bekçisi sanan Rus "radikalleri" yığınının, sosyalist olan hiç bir şeyleri kalmamıştır. Ama hepsi, "köylü" sorunu konusunda, bizimle olan ayrılıklarını en ön safa getirmekte çok iştahlıdırlar. "Emek" sorununun, Rusya'nın toplumsal ve siyasal yaşantısında ön plana geçtiği olgusunu ve kendilerinin onda-dokuzunun, esas olarak bu konunun en çok raslanan burjuva sosyal-reformcuları olmalarına karşın, bu sorun hakkında kararlı hiç bir ilkeye sahip olmayışları olgusunu yumuşatmaktan ise çok daha fazla zevk alırlar. Son olarak, ikinci konu üzerinde Rus radikalleri ile (ya da liberalleri ile?) hemen hemen bütünüyle kaynaşmış bulunan sayısız "marksizm eleştirmenleri", aynı zamanda, Bernstein'ların, Bulgakov'ların, David'lerin, Hertz'lerin ve hatta... Çernov'ların "en son yapıtları" ile "ortodoks marksizm"in sözde tamamıyla rezil edildiği köylü sorunu üzerinde özellikle durmaya çabalıyorlar.

Dahası, teorik kuşkuların ve "ilerici" eğilimlerin savaşının yanısıra hareketin, kendisinin tamamıyla pratik gereksinmeleri, geçmişte, kırsal alanlardaki propaganda ve ajitasyon görevine özel bir öncelik tanımıştır. Bununla birlikte, bu görev, ilkeler açısından tutarlı ve siyasal olarak uy-

gun bir program olmaksızın, geniş-çapta ve ciddî olarak yürütülemez. Bağımsız bir çizgi olarak ortaya çıktıkları günden beri, Rus sosyal-demokratları, "köylü sorunu"nun büyük önemini kavramışlardır. Emeğin Kurtuluşu grubu tarafından hazırlanan ve 1885 yılında yayımlanan Rus sosyal-demokratlarının program taslaklarında, "tarımsal ilişkilerin köklü bir biçimde (köylülere toprakların pay edilmesi ve kurtarmalıklarla ilgili ilişkiler)"* yeniden gözden geçirilmesi konusunda bir istemin bulunduğunu anımsayalım. *Rusya'daki Kıtlığa Karşı Savaşta Sosyalistlerin Görevleri* adlı broşürde (1892) G. V. Plehanov, aynı zamanda, köylü sorunu konusundaki sosyal-demokrat politikadan sözetmişti.

Bu nedenle, aynı zamanda *İskra*'nın[19] ilk sayılarından birisinde (Nisan 1901, n° 3) yer alan "İşçi Partisi ve Köylülük"** adlı yazıda, Rus sosyal-demokratlarının tarım politikalarına karşı *İskra*'nın tutumunu tanımlayan bir tarım programı taslağı özeti yayımlaması tamamen doğaldır. Bu yazı, çok sayıdaki Rus sosyal-demokratın zihnini bulandırmıştır. Biz yayımcılar, bu konu ile ilgili olarak bir sürü yorum ve mektup aldık. En çok itirazlara neden olan *otrezki*lerin[20] geri verilmesine ilişkin tümce oldu. Ve biz, *Zarya*[21] sütunlarında bu konu ile ilgili bir tartışma açmayı planlıyorduk. O arada, *Raboçeye Dyelo*'nun[22] onuncu sayısında, Martinov'un, diğer konuların yanısıra, *İskra*'nın tarım programına da değinen bir yazısı çıktı. *Raboçeye Dyelo* günümüzde revaçta olan birçok itirazı dile getirmekte olduğundan, *şimdilik* sadece Martinov'a yanıt vermekle yetineceğimiz için okurlarımızın bize gücenmeyeceklerini umuyoruz.

Aşağıdaki durum nedeniyle *şimdilik* sözcüğünü vurguluyorum. *İskra*'da çıkan yazı, gazete yazarlarından birisi tarafından yazılmıştı ve yazıkurulunun öteki üyelerinin de,

* P. B. Akselrod'un, *Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görev ve Taktikleri*, Cenevre 1898, adlı broşürünün ekine bakınız.

** Lenin, *Collected Works*, c. 4, s. 420-28. —*Ed.*

sorunun genel olarak konuluş biçimi üzerinde yazar ile aynı düşünceyi paylaşmalarına karşın, elbette, özel noktalar ve ayrıntılar üzerinde düşünce farklılıkları olabilir. O sırada yazıkurulumuzun tümü (yani Emeğin Kurtuluşu grubu da dahil olmak üzere), partimizin ortaklaşa bir program taslağının hazırlanmasıyla uğraşmaktaydı. Bu çalışma (kısmen çeşitli parti sorunları ve illegal çalışmalarımızdaki bazı durumlar nedeniyle ve kısmen programın bütün açılardan tartışmasını yapacak özel bir kongrenin gerekliliği bakımından) uzadı ve ancak yakın zamanlarda tamamlanabildi. *Otrezki*lerin geri verilmesine ilişkin tümce benim kişisel düşüncem olarak kaldığı sürece, onu savunmak için acele etmedim. Çünkü bu sorunun tarım politikamızdaki genel sunuluşu, benim için, genel taslağımızdan çıkarılması ve aslında bazı yerlerinin değiştirilmesi halen mümkün olan özel bir tümceden çok daha önemliydi. Şimdi bu genel taslağı savunacağım. Tarım programımız hakkındaki eleştirisini bize iletmek zahmetine katlanan "dost okur"umuza gelince; şimdi kendisinden genel taslağımızın eleştirisini yüklenmesini rica ediyoruz.

II

Bu program taslağının "tarım" bölümünü bütünüyle aktaracağız.

"Eski serflik düzeninin kalıntılarını kökünden silip atmak görüşüyle ve kırsal alandaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesini kolaylaştırmak amacıyla, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi şunlar için çalışacaktır:

"1) vergi ödeyen bir toplumsal tabaka olarak köylülüğün sırtına yüklenen tüm hizmetler gibi bedel ödemelerinin ve kira taksitlerinin ortadan kaldırılması;

"2) müteselsil kefaletin ve köylünün kendi toprağını dilediği gibi kullanmasını kısıtlayan tüm yasaların kaldırılması;

"3) bedel ödemeleri ve kira taksitleri biçiminde halktan alınan paraların tümünün iadesi; bu amaçla manastır mülklerinin ve çara ait mülkün kamulaştırılması ve bedel ödemeleri almış olan büyük toprak sahibi soylulara özel bir toprak vergisi konulması, bu suretle elde edilen gelirin ise köy komünlerinin kültürel ve hayır gereksinmeleri için kurulacak özel bir halk fonuna yatırılması;

"4) köylü komitelerinin:

"a) serflik ortadan kaldırıldığı zaman, köylülerden (mülksüzleştirme yoluyla ya da toprak el değiştirdiğinde kurtarmalık yoluyla vb.) alınan ve halen büyük toprak sahiplerinin elinde köylüleri köle olarak tutmak için bir araç olarak kullanılan toprağın köy komünlerine geri verilmesi amacıyla;

"b) Urallarda, Altaylarda, Batıdaki topraklarda ve ülkenin diğer bölgelerinde halen varlığını sürdüren serflik sisteminin kalıntılarının kökünden temizlenmesi amacıyla kurulması;

"5) aşırı rantları indirmek ve köleleştirici nitelikteki bütün anlaşmaların geçersizliğine karar vermek üzere mahkemelere yetki tanınması."

"Tarım programı"nın tarımda çalışan ücretli işçiler lehine hiç bir istem taşımaması olgusu, okuru şaşırtabilir. Bu konuda şunu belirtelim: böyle istemler programımızın bundan önceki, partimizin ortaya koyduğu "*işçi sınıfını* fizik ve moral yozlaşmadan korumak ve aynı zamanda kendi kurtuluş mücadelesindeki savaşma gücünü yükseltmek" istemlerini içeren bölümünde yer almaktadır. Altı çizilen sözcükler, tarımdakiler de dahil olmak üzere, *bütün* ücretli işçiler için geçerlidir ve programın bu bölümünün *16 tümcesinin hepsi, aynı zamanda tarım işçilerine de* aittir.

Tarım ve sanayi işçilerinin bir bölümde böyle birleştirilmesi ve programın "tarım" bölümünün "köylü" istemleriyle sınırlandırılmasının, tarım işçilerinden yana olan istemlerin

göze çarpmaması, ilk bakışta farkedilmeyişleri gibi bir eksikliği olduğu doğrudur. Programa yüzeysel bir yaklaşımda bulunmak, bizim, tarım işçilerinden yana olan istemleri bilerek yumuşattığımız konusunda yanlış bir kanı bile doğurabilir. Bu kanının oldukça hatalı olduğunu söylemeyi gereksiz buluyoruz, çünkü sözkonusu olan eksiklik, aslında tamamıyla dış bir nitelikten ileri gelmektedir. Programın kendisiyle ve onunla ilgili olan açıklamalar ile daha yakından ilgilenildiği takdirde bu durum kolaylıkla önlenebilir — (ve parti programımızın, ancak basılı açıklamalar ile birlikte ve bundan da daha önemli olan sözlü açıklamalar ile birlikte "halka gideceği"ni söylemeye gerek yoktur). Eğer herhangi bir grup, tarım işçilerine özel bir çağrıda bulunmak istiyorsa, yapacağı tek şey, işçilerden yana olan bütün istemlerin içinden, çiftlik işçileri, gündelikçi işçiler vb. açısından en önemli olan özel istemleri seçmek ve bunları ayrı bir broşür, bildiri ya da konuşmalarda ortaya koymaktır.

İlke açısından, incelenen program bölümlerini düzene sokmanın *tek doğru* yöntemi, ulusal ekonominin *bütün dallarındaki* ücretli işçilerden yana olan istemlerin tümünü bir araya toplamak ve ilk baştaki ve daha sonraki durumlarda yapabileceğimiz ve yapmamız gereken şeylerin başlıca ölçütü birbirinden *tamamıyla farklı* olduğu için, "köylülerden" yana olan istemleri özel bir bölüme ayrıca yerleştirmektir. Taslakta, gözden geçirilmekte olan programın iki bölümü arasındaki başlıca farklılık, her bölümden önceki önsözde açıklanmıştır.

Ücretli işçiler için "onları fizik ve moral yozlaşmadan koruyacak ve onların savaşma gücünü yükseltecek" *reformlar* isteminde bulunuyoruz; köylüler için ise sadece "eski serflik düzeninin kalıntılarını kökünden temizlemeye ve kırsal alandaki sınıf mücadelesinin özgürce gelişimini kolaylaştırmaya" yardımcı olacak türden *değişiklikler* arıyoruz. Dolayısıyla, köylülerden yana olan istemlerimiz çok daha sı-

nırlıdır, terimler çok daha ılımlıdır ve çok daha dar bir çerçeve içinde ortaya konmaktadırlar. Ücretli işçiler konusunda ise, *günümüzün toplumunda yer alan bir sınıf olmaları açısından* onların çıkarlarını savunmayı üstleniyoruz; bunu yapıyoruz, çünkü onların sınıf hareketini tek *gerçek devrimci* hareket olarak görüyoruz (programın, işçi sınıfı ile diğer sınıflar arasındaki ilişki konusundaki teorik bölümüne bakınız) ve bu özel hareketi örgütlemeye, onu yönetmeye ve ona sosyalist bilincin aydınlığını taşımaya çabalıyoruz. Öte yandan köylülük hakkında, *günümüz toplumunda çiftçilerin ve küçük toprak sahiplerinin bir sınıfı olmaları bakımından* onların çıkarlarını savunmayı *hiç bir şekilde üstlenmiyoruz.* Böyle bir şey yok. "İşçilerin kurtuluşu, işçi sınıfının kendisinin bir hareketi olmalıdır" ve bu nedenle sosyal-demokrasi sadece proletaryanın çıkarlarını —*doğrudan doğruya* ve *tümüyle*— temsil eder ve sadece onun sınıf hareketi ile sağlam organik birlik için çalışır. Günümüzün toplumunda yer alan bütün diğer sınıflar, yürürlükteki toplumsal düzenin kurumlarının muhafazasından yanadırlar. Sosyal-demokrasinin, ancak belli durumlarda ve somut ve kesin olarak belirlenmiş koşullarda bu sınıfların çıkarlarını savunmayı üstlenmesinin nedeni budur. Örneğin, onun burjuvaziye karşı mücadelesinde, küçük köylüler de dahil olmak üzere, küçük üreticiler sınıfı *gerici* bir sınıftır ve bu nedenle "küçük-ölçekli çiftçiliği ve küçük mülkiyeti, kapitalizmin saldırısından korumak suretiyle köylülüğü kurtarmaya çalışmak, toplumsal gelişmenin gereksiz yere geciktirilmesi olacaktır; köylülüğü, kapitalizmde bile zengin olmanın mümkün olduğu hayalleriyle aldatmak anlamına gelecektir; emekçi sınıfları birbirinden ayırmak ve çoğunluğun zararına olmak üzere azınlık için ayrıcalıklı bir durum yaratmak anlamına gelecektir." (*İskra*, n° 3.)* Program taslağımızda "köylü" istemlerinin kapsamlarının *ileri ölçüde sınırlanmış iki koşula*

* Lenin, *Collected Works*, c. 4, s. 422-23. —*Ed.*

dayanmasının nedeni budur. Bir sosyal-demokrat programda, "köylü istemlerin" meşruiyetini, ilk olarak onların serflik düzeninin kalıntılarının kökünden silinip atılmasına öncülük etmeleri koşuluna ve ikinci olarak onların kırsal alandaki sınıf mücadelesinin özgünce gelişimini kolaylaştırmalarına bağlı kılarız.

İskra'nın, 3. sayısında kısaca özetlenmiş olan bu koşulların herbirisi ile daha ayrıntılı olarak ilgilenelim.

Kırsal alanlarımızda hâlâ çok fazla sayıda "eski serflik düzeninin kalıntıları" var. Bu, genellikle bilinen bir olgudur. Emek-rant ve kölelik, köylünün hukuksal bakımdan ve yurttaş olarak eşitsizlikleri, aşağı bir kast üyeliği, hâlâ onları dövmek hakkına sahip olan ayrıcalıklı büyük toprak sahiplerinin egemenliği altında oluşları ve köylüleri barbarlara çeviren, giderek kötüleşen yaşam koşulları — bütün bunlar, Rusya'nın kırsal alanlarında birer istisna değil, ama kuraldır ve son tahlilde, bu, serflik düzeninin bütünüyle, doğrudan doğruya sürüp gitmesinden başka bir şey değildir. Bu düzenin halen egemen olduğu durum ve ilişkiler içinde ve halen egemen olduğu sürece, onun düşmanı, *tümüyle bütün köylülüktür*. Serfliğe, feodal kafalı büyük toprak sahiplerine ve onlara hizmet eden devlete karşı çıkması açısından köylülük, hâlâ bir *sınıf* (*class*) olarak, kapitalist toplumun değil, ama feodal toplumun bir sınıfı, yani bir *kast-sınıf* (*estate-class, classe-caste*)* olarak kalmaktadır. Serflik toplumuna özgü olan, "köylülük" ile ayrıcalıklı büyük toprak sahipleri arasındaki bu uzlaşmaz sınıf karşıtlığı *ne denli çok olursa,*

* Sınıf farklılıklarının, köleci ve feodal toplumlarda, devlette özel olarak *hukuksal* bir yere sahip olan her sınıfın, *kast* olarak halkın bölünmesi biçiminde de ifade edildiği bilinir.

Köleliğe ve feodalizme (ve serf sahipliğine) dayalı bir toplumdaki sınıfların, aynı zamanda ayrı kastlar olmalarının nedeni budur. Öte yandan, kapitalist burjuva toplumunda, bütün yurttaşlar yasa önünde eşittir; kastlara bölünme (en azından ilke olarak) ortadan kaldırılmıştır, ve bu nedenle, sınıflar, kastlar olmaktan çıkmışlardır. Toplumun sınıflara bölünmesi, köleci, feodal ve burjuva toplumlarının ortak bir niteliğidir, ama bu toplumların ilk ikisinde kastlar vardı, sonuncu toplumda ise sınıflarda kastlaşma yoktur.

bir işçi sınıfı partisinin kuşkusuz "köylülük"ten yana olması, onun mücadelesini desteklemesi ve onu serflik kalıntılarının tümüne karşı *savaşmaya zorlaması* da *o denli fazla olmalıdır.*

"Köylülük" sözcüğünü bu durumda mutlak olarak kesin bir çelişkinin varlığını vurgulamak için tırnak içine aldık: günümüz toplumunda, köylülük, doğal olarak artık bütün bir sınıf oluşturmamaktadır. Ama bu çelişkiden dolayı kafası karışan herkes, bunu yorumlamadaki, bir öğretideki bir çelişki olmadığını, ama yaşamın kendisinden gelen bir çelişki olduğunu unutuyor. Bu, uydurma bir çelişki değil, ama yaşayan ve diyalektik bir çelişkidir. "Günümüz" (burjuva) toplumu tarafından kırsal alanlarımızdaki serflik düzeni *ne denli çok* yokedilirse, köylülük de bir tek sınıf olmaktan o denli çıkar ve kır proletaryası ve kır burjuvazisi (büyük, orta, küçük ve çok küçük) olmak üzere bölünür. Serflik ilişkileri, *ne denli çok* var olmaya devam ederse, "köylülük" de *o denli* uzun bir süre bir sınıf olmaya, yani yineliyoruz, burjuva toplumundan çok, feodal toplumun bir sınıfı olmaya devam eder. Bu "ne denli çok", bugün Rusya'nın kırsal alanlarında, feodal ve burjuva ilişkilerinin oluşturduğu *pek karmaşık* bir ağ biçiminde gerçek yaşantıda varlığını sürdürmektedir. Marx'ın deyimini kullanacak olursak, emek-rant, aynî (ürün) rant, para-rant ve kapitalist rantın tümünün, en garip bir biçimde içiçe girdiği ülke, bizim ülkemizdir. Rusya'da yapılan bütün ekonomik araştırmalarca ortaya konmuş olan bu olguya özellikle önem veriyoruz, çünkü bu olgu, kaçınılmaz ve zorunlu olarak, ilk bakışta birçok kimsenin kafasını fazlaca karıştıran bizim "tarım" istemlerimizin bazıları için bir karışıklık, karmaşıklık ya da dilerseniz, yapaylık kaynağı oluşturmaktadır. İtirazlarını, öne sürülen çözümlerin karmaşıklığı ve "kurnazlığı"nın getirdiği *genel* doyumsuzlukla sınırlayan herkes, bu tip girift sorunların basit çözümlerinin *olamayacağını* unutmaktadır —serflik ilişkilerinin bütün

kalıntılarına karşı savaşmak görevimizdir— bir sosyal-demokrat için, bu, sugötürmez bir şeydir ve bu ilişkiler ile burjuva ilişkiler çok fazla içiçe girmiş bir durumda olduğu için, çekirdeğin ta içine nüfuz etmek *zorundayız*, bu nedenle, bu karmaşıklık, görevin karmaşıklığından dolayı engellenememektedir. Bu görevin *tek bir* "basit" çözümü olabilir: kenarda kalmak, yanından gelip geçmek, ve bu karmaşanın temizlenmesini "kendiliğindenlik unsuru"na terketmek. Ama her türden kendiliğindenlik hayranı olan bütün burjuvaların ve "ekonomistler"in[23] destekledikleri bu "basitlik", bir sosyal-demokrata yakışmaz. Proletaryanın partisi, köylülüğü, serflik düzeninin kalıntılarına karşı mücadelesinde, sadece desteklemekle kalmamalı, aynı zamanda onu ileriye doğru itmelidir. Köylülüğü ileriye doğru itebilmek için, kendisini istekten doğan düşüncelerle kısıtlamamalı; kesin bir devrimci amaç ortaya koymalı ve tarımsal ilişkiler labirentindeki *yönlerin bulunmasında* yardımcı olabilmelidir.

III

Tarım sorununun çözümlenmesinin karmaşık kaçınılmazlığı konusunda okurun daha açık bir fikir edinebilmesi için, kendisinden, bu amaçla, programın köylüler ve işçilerle ilgili bölümlerini karşılaştırmasını istiyoruz. İşçilerle ilgili bölümde, bütün çözümler, en bilgisiz ve hayalgücü en az olan bir kişinin bile anlayabileceği ölçüde ve çok basittir; "doğal"dır, akla-uygundur ve kolay gerçekleştirilir. Öteki bölümde ise, tam tersine, çözümlerin çoğu, ilk bakışta oldukça karmaşık, "anlaşılmaz", yapay, olasılığı olmayan, ve gerçekleştirilmesi zor şeylerdir. Bu farklılık nasıl açıklanabilir? Programın yazarları, onu başlangıçta ciddî ve ölçülü bir iş gibi ele alırken daha sonda romantizme ve lafazanlığa dalarak yollarını mı şaşırmışlar ve zihinleri mi karışmıştır? Böyle bir açıklamanın, gerçekten baştanaşağı "basit", ço-

cukça basit bir şey olacağını söylemek gerekir ve biz Martinov'un buna dörtelle sarılmasına hiç şaşırmış değiliz. Ekonomik gelişmenin kendisinin, işçilerin küçük pratik sorunlarının çözümlerini sonuna dek kolaylaştırdığını ve basitleştirdiğini kafası almadı. Büyük-ölçekli kapitalist üretim çerçevesinde, toplumsal ve ekonomik ilişkiler, o derece geçirgen, açık ve basitleştirilmiş bir hale gelmiştir (ve giderek artan bir biçimde gelmektedir) ki, ileriye doğru atılan bir sonraki adımlar kendilerini otomatik olarak, aniden ve ilk bakışta ortaya sermektedirler. Öte yandan, kırsal alanlarda kapitalizm tarafından serfliğin ortadan kaldırılması, (devrimci sosyal-demokrasi ruhu içinde) ivedi pratik sorunların çözümü üzerine derinliğine dalmayı zorunlu hale getirmek açısından, çok karmaşık ve girift toplumsal ve ekonomik ilişkileri kapsamaktadır ve öncelikle ve tam bir kesinlikle "basit" bir çözümün bulunamayacağı söylenebilir.

Programın işçilerle ve köylülerle ilgili olan bölümlerini karşılaştırmaya başlamışken, onlar arasındaki başka bir farklılığı da belirtelim. Bu farklılık kısaca şöyle formüllendirilebilir: işçilerle ilgili bölümde, toplumsal reform istemlerinin sınırlarını aşmak hakkına sahip değiliz; köylüler bölümünde ise, toplumsal-devrimci istemlerde durmamamız gerekiyor. Başka bir deyişle, işçilerle ilgili bölümde, kesinlikle asgarî bir programla sınırlanmış durumdayız; köylüler bölümünde ise azamî bir program getirebiliriz ve getirmeliyiz.* Açıklayalım.

Her iki bölümde de ileri sürdüğümüz şeyler bizim nihaî amaçlarımız değil, ama bizim ivedi istemlerimizdir. Bu nedenle her ikisinde de günümüz (=burjuva) toplumu teme-

* Otrezkilerin geri verilmesi istemimizin, köylülükten yana olan ivedi istemlerimizin [ya da genel olarak bizim tarım istemlerimizin] azamisi olmaktan uzak olduğu ve bu nedenle tutarlı olmadığı konusundaki itirazı, daha sonra, savunduğumuz programın somut maddelerinden sözederken ele alacağız. "Otrezkilerin geri verilmesi" isteminin tarım programımızda bugün ileri sürebileceğimiz azamî istem olduğu düşüncesindeyiz ve bunu tanıtlamaya çalışacağız.

linde kalmak zorundayız. Bu konuda, her iki bölüm arasında bir benzerlik vardır. Bununla birlikte, işçilerle ilgili bölümde yer alan istemlerin *burjuvaziye* yöneltilmiş olması, öte yandan köylülerle ilgili bölümdeki istemlerin ise sözde *serf-sahibi toprakbeylerine* (eğer bu terimin bizim toprak sahibi soylularımız açısından gerçekliği çok tartışma götürmezse,* feodal beyler diyebiliriz) yöneltilmiş olması olgusu, bu iki bölüm arasındaki temel farklılığı oluşturmaktadır. İşçilerle ilgili bölümde, kendimizi, yürürlükte olan burjuva düzeninde yapılacak *kısmî* iyileştirmelerle sınırlamak zorundayız. Köylüler bölümünde ise serflik düzeninin bütün kalıntılarını yürürlükteki bu düzenden *tamamıyla* temizlemek için çabalamak zorundayız. İşçilerle ilgili bölümde burjuva iktidarının nihaî olarak parçalanması anlamına gelen istemler ileri süremeyiz: programın başka kısımlarında yeteri kadar vurgulanmış olan ve ivedi istemlerimiz için yürüttüğümüz mücadele sırasında "bir an için bile olsa" gözden kaçırmadığımız bu nihaî amacımıza ulaşacak olursak, o zaman proletaryanın partisi olan biz, artık kendimizi patronların şu ya da bu sorumlulukları ile ilgili sorunlarla ya da herhangi bir fabrikanın mesken sorunu ile sınırlamayacağız; tam tersine, toplumsal üretimin düzenlenmesinin tümünü ve bunun sonucu olarak da üleşimin tümünü ve *bütün* yönetimi kendi elimize alacağız. Köylüler bölümünde ise, bunun tam tersine, feodal-kafalı toprakbeylerinin egemenliğinin nihaî olarak parçalanması ve serfliğin tüm izlerinin kırsal alanlarımızdan tamamıyla silinip atılması ile eşanlama gelen istemler ileri sürebiliriz ve sürmeliyiz. Burjuvazinin iktidarını deviren toplumsal devrim, bizim *nihaî* amacımızı başaran proleter devrimi olduğu içindir ki, işçilerle ilgili bölümde yer alan

* Kişisel olarak, bu sorun konusunda olumlu yönde bir karar almak eğilimindeyim. Ama şu anda, böyle bir çözümün doğruluğunu tanıtlamanın ve hatta önermenin ne yeri, ne de zamanıdır. Çünkü, şimdi bizi ilgilendiren şey, bütün yazıkurulunca ortaklaşa hazırlanmış olan tarım programı taslağının savunulmasıdır.

ivedi istemlerimiz arasına toplumsal-devrimci istemleri koyamayız. Köylüler bölümüne ise, toplumsal-devrimci istemleri de koyuyoruz, çünkü serf-sahibi toprakbeylerinin egemenliğini yıkan toplumsal devrim (yani Büyük Fransız Devrimi gibi, burjuvazinin bir toplumsal devrimi), yürürlükte olan burjuva düzeninde de olanak dahilindedir. İşçilerle ilgili bölümde, tutumumuzu, toplumsal-reformlardan yana koyuyoruz (koşullu olarak, şimdilik, kendi bağımsız amaç ve hedeflerimizle birlikte (saklı kalmak üzere) ama her şeye karşın tutumumuzu toplumsal-reformlardan yana koyuyoruz), çünkü burada istediğimiz şeyler, sadece egemenliğini yitirmeksizin burjuvazinin (ilke olarak) ihsan edebilecekleridir (ve Sombart'ların, Bulgakov'ların, Struve'lerin, Prokopoviç'lerin ve yandaşlarının bu nedenle, burjuvazinin bütün iyi niyetini ve aklını kullanarak önceden ihsan etmesini öğütledikleri şeylerdir). Köylüler bölümünde ise, *toplumsal-refomcuların tersine,* feodal-kafalı toprakbeylerinin, bize (ya da köylülere) vermeyecekleri ve veremeyecekleri şeyleri de istemeliyiz — aynı zamanda, devrimci köylü hareketinin ancak zor kullanarak elde edebileceği şeyleri istemeliyiz.

IV

Martinov'un tarım programımızı bu denli "kolayca" parça parça etmesine yardımcı olan "uygulama olanağı"nın "basit" ölçütünün yetersiz ve değersiz olmasının nedeni budur. Bu doğrudan ve ivedi "uygulama olanağı" ölçütü, genellikle ancak programımızın açıkça reformist nitelikteki bölüm ve tümceleri için uygulanabilir, ama genel olarak devrimci bir partinin programı için hiç bir şekilde uygulanamaz. Bir başka deyişle, bu ölçüt, ancak bir istisna olarak programımıza uygulanabilir, ama hiç bir şekilde genel bir kural olarak uygulanamaz. Programımız, ancak, içinde yer alan tek bir harfin bile toplumsal ve ekonomik evrimin yönüne ters

düşmemesi için sözcüğün felsefî ve geniş anlamıyla, uygulanabilir olmak zorundadır —ve (genel ve özel olarak) bu doğrultuyu doğru olarak saptadığımıza göre— devrimci ilkelerimiz ve devrimci görevimiz adına, *bütün gücümüzle*, daima ve mutlaka, istemlerimizin *azamisi* için savaşmalıyız. Böyle olmakla birlikte, müçadelenin kesin sonucundan önce, bu müçadelenin devamı boyunca, belki azaminin *tümünü* başaramayacağımızı önceden saptamaya çalışmak, tam anlamıyla esneklikten yoksunluğa sapmak demektir. Bu düşüncelerin yazarları, bunu amaçlamasalar bile, böyle düşünceler daima oportünizme götürür.

Gerçekten, Martinov'un "bugünkü koşullar altında *köylü yığınlarının bizim hareketimize çekilip çekilemeyecekleri konusunun oldukça kuşkulu olması* bakımından" (*Raboçeye Dyelo*, n° 10, s. 58, italikler bana aittir) *İskra*'nın tarım programında "romantizm" görmesi kendisinin esneklikten yoksunluğunu göstermiyor mu? Bu, Rus sosyal-demokratçılığını "ekonomizm"e indirgemekte kullanılan çok ucuz ve çok "akla-uygun" tezlerin güzel bir örneğidir. Bu "akla-uygun" teze yakından bakılacak olursa, onun bir sabun köpüğü olduğu görülecektir. "Bizim hareketimiz" sosyal-demokrat işçi hareketidir. Köylü *yığınları bu hareketin içine* hemen sokulamazlar: bu, çözümü şüpheli olan bir olasılık değil, *olanaksızlıktır* ve hiç bir zaman böyle bir sorun olmamıştır. Bununla birlikte, köylü yığınları (otokrasi de dahil olmak üzere) serflik düzeninin bütün kalıntılarına karşı olan "hareket"in içine *sokulabilirler*. Burjuvaziye karşı olan hareket ve serfliğe karşı olan hareketin nitelikleri arasındaki temel farklılığı dikkate almadan "bizim hareketimiz" deyimini kullanan Martinov, konuları birbirine karıştırmıştır.*

* Martinov'un, üzerine yazı yazmayı üstlendiği sorunla ne kadar az ilgilendiğini, yazısındaki şu tümce açıkça göstermektedir: "Programımızın tarım bölümünün, *daha uzunca bir süre pratik açıdan önemi oldukça az olacağı* gerçeğini düşünecek olursak, devrimci gevezeliğe geniş bir alan açılmaktadır." Altı çizili sözcükler, metinde görülen karışıklığı içermektedir. Ba-

Şüpheli olduğu söylenebilecek şey, köylü yığınlarını serflik düzeninin kalıntılarına karşı olan hareketin içine sokmak değil, ama belki de, şimdiye dek bu harekete *ne ölçüde* sokulduklarıdır: kırsal alanlardaki serflik ilişkileri burjuva ilişkileri ile sımsıkı içiçe geçmiş durumdadır ve (özellikle tarımsal ilişkilerdeki burjuva evriminin henüz başlamakta olduğu ülkemizde) burjuva toplumun bir sınıfı olmaları açısından köylüler (küçük çiftçiler), devrimci bir unsur olmaktan çok tutucu birer unsurdurlar. Bir politik reformlar dönemi içinde, hükümetin, köylüleri (örneğin, işçilerden) çok daha kolayca bölmesinin, oldukça az sayıdaki küçük mülk sahiplerine ufak ve önemsiz ayrıcalıklar tanımak suretiyle onların devrimci ruhlarını çok daha kolayca zayıflatmasının (ve hatta en kötüsünden felce uğratmasının) nedeni budur.

Bunların hepsi doğrudur. Ama bundan çıkarılacak sonuç nedir? Hükümetin köylülük içindeki tutucu unsurlarla anlaşmaya varması ne denli kolaylaşırsa; bizim çabalarımız da o denli büyük olmalı, köylülüğün devrimci unsurları ile daha

tıda, tarım programlarının, ancak çok ileri ölçüde gelişmiş bir işçi sınıfı hareketinin varlığında ileri sürüldüğünü Martinov duymuş. Ülkemizde bu hareket henüz başlıyor. Dolayısıyla, yazarımız —"daha çok uzun bir süre"ye— karar vermek için acele ediyor! Ufak bir noktayı gözden kaçırıyor. Batıda tarım programları, *yarı-köylüleri, yarı-işçileri, burjuvaziye* karşı, *sosyal-demokrat* harekete çekmek amacıyla yazılmışlardır. Bizim ülkemizde ise, böyle programlar, köylü *yığınlarını serflik düzeninin kalıntılarına* karşı olan *demokratik* harekete çekmek amacını gütmektedir. Batıda, tarım kapitalizmi ne denli gelişirse, tarım programının öneminin o denli *artmasının* nedeni de budur. İçinde yer alan istemlerin birçoğu düşünüldüğü takdirde, tarım kapitalizmi *ne denli* gelişirse, bizim tarım programımızın pratik açıdan önemi de o denli *azalacaktır, çünkü* bu programın hedef aldığı serflik kalıntıları, gerek kendiliklerinden ve gerekse hükümet politikasının bir sonucu olarak silinip gitmektedirler. Bu nedenle, tarım programımız, pratikte, esas olarak, çok yakın gelecek için, otokrasinin yıkılışından *önceki* dönem için hazırlanmıştır. Rusya'da yer alacak olan siyasal bir devrim, koşullar ne olursa olsun, kaçınılmaz olarak, bizim en geri tarım sistemimizde temelli değişmelere yolaçacaktır, ve bizim tarım programımızı mutlaka yeniden gözden geçirmemiz gerekecek. Ama Martinov'un oldukça emin olduğu bir tek şey var: Kautsk'nin kitabı[24] iyidir (bu doğrudur) ve tarım programı açısından Rusya'nın ne denli köklü olarak farklı olduğunu hiç akılda tutmaksızın (ki bu, hiç de akıllıca bir tutum değildir) Kautsky'nin söylediklerini yinelemek ve kopya etmek yeter.

çabuk anlaşmak için uğraşmalıyız. Bu unsurları hangi *yönde* destekleyeceğimiz daha sonra onları serflik düzeninin tüm kalıntılarına karşı koşulsuz ve kararlı bir mücadele vermek uğruna hangi *yönde* ileriye doğru iteceğimizi, her zaman ve her koşul altında elverişli bütün araçlarla ileriye doğru iteceğimizi en ileri derecedeki bilimsel kesinlikle saptamak görevimizdir. Bu ileri doğru itişin *başarı derecesini* önceden "düzenlemeye" çalışmak, kaba bir düşünce biçimi değil midir? Onu yaşam belirleyecek ve tarih kaydedecektir; durum ne olursa olsun bizim bugünkü görevimiz mücadeleyi sürdürmek, sonuna dek mücadeleyi sürdürmektir. Savaşa henüz girmiş bir asker, bizim, düşman ordusunun güçlerinin hepsini değil, ama belki ancak beşte-üçünü ortadan kaldırabileceğimizi tartışmaya cesaret edebilir mi? Böyle bir istem, örneğin Martinov'un kullandığı anlamda bir *cumhuriyet* istemi de "şüpheli" değil midir? Hükümet açısından, *bu* fatura üzerinden kısmen yapılacak bir ödeme elbette serfliğin tüm izlerinin kökünden silinip atılması yolundaki köylü istemlerine ilişkin faturayı ödemekten çok daha kolaydır. Ama bu, bize ne kazandırır? Elbette biz, *tam* ödeme uğruna kararlı mücadelemizden vazgeçmeksizin, *kısmen* yapılan bu ödemeyi cebimize koyacağız. Proletarya ve burjuva arasındaki belirleyici nitelikteki mücadelenin ancak bir cumhuriyette yer alabileceği düşüncesini enine boyuna yaymalıyız; bütün Rus devrimcileri arasında ve mümkün olan en yaygın biçimiyle Rus işçileri arasında cumhuriyetçi gelenekleri *yaratmalıyız*;* bu "cumhuriyet" sloganı yoluyla, devlet düzenini demokrat-

* "Yaratmak" diyoruz, çünkü eski Rus devrimcileri bir cumhuriyet sorununu hiç bir zaman ciddî bir biçimde ele almadılar ve hiç bir zaman "pratik bir sorun" olarak görmediler. Narodnikler, isyancılar ve benzerleri, politika karşısındaki kibirli anarşist tutumları nedeniyle, Narodnaya Volya[25] üyeleri, otokrasiden doğrudan doğruya sosyalist devrime sıçramak istemeleri nedeniyle, cumhuriyeti "pratik bir sorun" olarak görmediler ve onu ciddî olarak ele almadılar. Bir cumhuriyet istemini yığınların benimsemesini sağlamak ve Rus devrimcileri arasında cumhuriyet geleneğini yaratmak (eğer Dekabristlerin uzun zamandan beri unutulmuş olan cumhuriyetçi düşüncelerini hesaba katmazsak) bizim payımıza, sosyal-demokratların payına düşüyor.

laştırma mücadelemizi sonuna dek sürdüreceğimizi geriye bakmaksızın anlatmalıyız — ve bu ödemedeki payımızın ne kadar olacağını, ve bunu ne zaman ve nasıl kazanmayı başaracağımızı bu mücadelenin kendisi belirleyecektir. Yumruklarımızın tüm gücünü düşmana duyurmadan ve onun yumruklarının tüm gücünü duymadan bu payı hesaplamaya kalkışmak budalalık olur. Tıpkı bunun gibi köylü istemleri konusundaki görevimiz, bilimsel verilere dayanarak bu istemlerin *azamisini* saptamak ve bu azamî uğruna savaşta yoldaşlara yardım etmektir — ve sonra ılımlı legal eleştirmenleri ve akla-yatkın sonuçların fazlasıyla büyülediği illegal "kuyrukçular"ı bırakalım, bu "şüpheli"* niteliğe gülsünler.

* Sosyal-demokrat programda yer alan istemlerin "uygulanabilirliği"ni tartışırken, 1896 yılında Karl Kautsky'nin Rosa Luxemburg'a karşı yürüttüğü polemiği anımsamak belki de yararlı olacaktır. Rosa Luxemburg, Polonya sosyal-demokratlarının pratik programlarında yer alan, Polonya'nın geri verilmesi isteminin uygunsuz olduğunu, çünkü bu istemin o günün toplumu tarafından benimsenemeyeceğini yazıyordu. Karl Kautsky, buna karşı çıktı ve bu tezin "sosyalist bir programın garip bir yanlış yorumuna dayandığını" söyleyerek şöyle devam etti: "İster programda doğrudan doğruya ifade edilsinler ya da ister zımnen kabul edilmiş 'postulatlar' olsunlar, pratik istemlerimiz, belli güçlerin sıralanmasında *elde edilmelerinin* mümkün olup olmamasına göre değil, ama kurulu toplumsal düzen ile *uygun düşüp düşmemelerine* ve proletaryanın sınıf mücadelesini kolaylaştırmalarına ve ona yardımcı olmalarına (*fördern*) ve proletaryanın siyasal iktidarına yolaçıp açmamalarına (*ebnen*) göre yapılmalıdırlar (*werden ... danach bemessen*). Biz, burada, o günkü güçler sıralanmasını hesaba katmayız. Sosyal-demokrat program, belirli bir an ("*den*") için yazılmamıştır — mümkün olan ölçüde, o günkü toplumun bütün olasılıklarını kapsamalıdır (*ausreichen*). *Sadece pratik eyleme* (*der Aktion*) değil, aynı zamanda somut istemler biçiminde propagandaya da hizmet etmelidir. Soyut tartışmalarla yapılabilenden çok daha canlı bir biçimde, bizim ilerlemek amacında olduğumuz doğrultuyu göstermelidir. Ütopik spekülasyonlara saplanmaksızın kendimizi ne kadar uzak [vadeli —ç.] amaçlar *için* hazırlayabilirsek, o kadar iyi olur; yığınlar —hatta bizim teorik gelişmelerimizi kavrayamamış (*erfassen*) olanlar bile—, hangi doğrultuda ilerlediğimizi o kadar açıkça görürler. Program, kurulu düzenden ya da kurulu devletten ne *istediğimizi* göstermelidir, ondan ne *beklediğimizi* değil. Örnek olarak Alman sosyal-demokrasisinin programını ele alalım. Bu programda memurların halk tarafından seçilmesi isteniliyor. Bu istemi Bayan Luxemburg'un ölçülerine vuracak olursak, aynen ulusal bir Polonya devletinin kurulması istemi kadar ütopik olduğunu görürüz. Hiç kimse, Alman hükümetinde yürürlükte olan siyasal koşullar altında hükümet görevlilerinin halk tarafından seçilmesinin güvence altına alınabileceğine inandırılarak aldatılmayacaktır. Bir kimsenin

Şu sözcüklerle anlatılan ve bizim köylü istemlerimizin tümünün doğasını tanımlayan ikinci genel açıklamaya geçelim: "... *kırsal alanlardaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişimini kolaylaştırmak amacıyla...*"

Bu sözcükler, gerek genel olarak tarım sorununun ilkeler çerçevesinde ortaya konulması açısından ve gerekse özel olarak tek tek tarım istemlerinin değerlendirilmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Serflik kalıntılarının kökünden temizlenmesi istemi, bizce ve bütün kararlı liberaller, narodnikler, toplumsal-reformcular, tarım sorunu üzerinde marksizmin eleştirmenleri vb. tarafından bilinmektedir. Bu soruna yaklaşırken bütün bu baylardan ilke olarak değil, ama derece olarak ayrılıyoruz: onlar bu noktada da kaçınılmaz olarak daima reform sınırları içinde kalacaklardır, biz ise (yukarda işaret edilen anlamda) toplumsal-devrimci istemlerde bile durmayacağız. Tam tersine, "kırsal alandaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesi"nin güvenceye alınması isteminde bulunmakla, *ilke* açısından bu bayların hepsini ve hatta sosyal-demokrat *olmayan* tüm devrimcileri ve sosyalistleri karşımıza alıyoruz. Sonuncular da tarım sorunu ile ilgili olarak toplumsal-devrimci istemlerde durup kalmayacaklardır, ama bu istemleri kesinlikle kırsal alanlarda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesi gibi bir koşula dayandırmak istemeyeceklerdir. Bu koşul, tarım sorunu alanında devrimci marksizm teorisinin bellibaşlı ve odak noktasıdır.* Bu koşulun doğruluğunu kabul etmek demek, bütün kar-

bir Polonya ulusal devletinin, ancak proletarya politik iktidarı ele geçirdiği zaman başarabi'eceğini varsaymak için yeterli nedenleri varsa, yukardaki istemi ileri sürmek için de yeterli nedenleri var demektir. Ama bu, bu istemi pratik programımız içine almamız için yeterli bir kanıt mıdır?" (*Neue Zeit*, XIV, 2, s. 513-514. İtalikler Karl Kautsky'ye aittir.)

* Aslında tarım sorunu konusunda marksizmin "eleştirmenleri"nin bütün aldatmaca'arı ve yalanları, bu noktanın anlaşılmasına gelince suya düşüyor. Ve bunların en cesur ve en tutarlı (ve o ölçüde de en dürüst olanları olan) Bay Bulgakov, "araştırma"sında, açıkça sınıf mücadelesi "öğretisi"nin ta-

maşıklığına ve karışıklığına karşın, tarımın evriminin aynı zamanda kapitalist evrim olduğunu ve (sanayi evrimindeki gibi) bunun da burjuvaziye karşı proletaryanın sınıf mücadelesine neden olduğunu, bizim ilk ve temel uğraşımızın kesinlikle ilke ve siyasal görev sorunlarının her ikisinin olduğu kadar propaganda, ajitasyon ve örgütlenme yöntemlerinin de ölçütü olan *bu* sınıf mücadelesi olması gerektiğini anlamak demektir. Bu koşulun doğruluğunu kabul etmek demek, çok zor bir sorun olan, küçük köylülerin sosyal-demokrat harekete katılmaları konusunda da sınıf görüş açısına şaşmaz bir biçimde sadık kalmayı üstlenmek demektir; küçük-burjuvazinin çıkarları lehine proletaryanın görüş açısından hiç bir fedakârlıkta bulunmamak, tam tersine, modern kapitalizmin ezdiği ve çökerttiği küçük köylünün *kendi* öz sınıf görüş açısını terketmesi ve proletaryanın görüş açısı yanında yer alması gerektiği isteminde bulunmak demektir.

Bu koşulu koymak suretiyle, yalnızca *düşmanlarımızdan* (yani serflik düzeninin kalıntılarına karşı verilen mücadelede kısmen ve geçici olarak yandaşlarımız olan ve burjuvazinin doğrudan ya da dolaylı olarak, bilinçli ya da bilinçsiz savunucularından) değil, ama aynı zamanda tarım sorununu orta yolcu bir biçimde ortaya koymaları nedeniyle proletaryanın devrimci hareketine çok zarar getirebilecek olan (ve gerçekten getiren) *güvenilmez dostlarımız*dan da kararlı ve geri dönülmez bir biçimde kendimizi ayıracağız.

Bu koşulu koymak suretiyle, kendisini ücra bir köyde bulsa bile, *genel* demokratik görevleri ön plana geçiren tarımsal ilişkilerin en girift ağıyla karşılaşmış olsa bile, her sosyal-demokratın bu görevlerle uğraşırken —tıpkı bizim *genel*-demokratik, siyasal sorunlarla uğraşırken sosyal-demokratlar olarak kalmamız gibi— kendi proleter görüş açısını uygulamasını ve vurgulamasını mümkün kılacak öncü bir il-

rımsal ilişkilere uygulanmasının oldukça olanaksız olduğunu söylüyor. (*Tarım ve Kapitalizm*, c. II, s. 289.)

ke sağlamış oluyoruz.

Bu koşulu koymak suretiyle, birçok kimsenin, bizim tarım programımızdaki somut istemler hakkında gelişigüzel bilgi sahibi olduktan sonra öne sürdüğü itirazları yanıtlamış oluyoruz... "Bedel ödemeleri ve otrezkiler *köy komünlerine* geri verilecek"?! — Ama o zaman bizim özellikle proleter bağımsızlığımız nerede kaldı? Bu, aslında, kır burjuvazisine verilen bir armağan değil midir??

Elbette öyledir — ama sadece serflik düzeninin yıkılışının kendisinin "burjuvaziye bir armağan" oluşu anlamında, yani başka bir gelişmeyi değil, ama burjuvayı derebeylik düzeninin kısıtlama ve engellemelerinden kurtardığı için böyledir.

Umutlarını burjuvazinin gelişmesindeki bir gerilemeye ya da sınıf mücadelesindeki bir gevşeme ya da durulmaya değil, ama tam tersine sınıf mücadelesinin en tam ve en serbest bir biçimde gelişmesine, burjuva ilerlemesinin hızlanmasına dayandırması nedeniyle, proletarya, burjuvazi tarafından ezilen ve ona karşı olan bütün diğer sınıflardan ayrılır.*

Gelişmekte olan kapitalist bir toplumda, burjuvaziyi güçlendirmemek ve desteklememek gibi bir düşünceyle, bu toplumun gelişmesini engelleyen serflik düzeninin kalıntılarını kökünden silip atmak *olanaksızdır*. Bundan dolayı "bocalamak", burjuvazinin iktidarını güçlendirebilir, destekleyebilir düşüncesiyle, siyasal özgürlüğe gereksinmemiz olmadığını söyleyen sosyalistlerin hatasını yinelemekle eşdeğerdir.

* Proletaryanın, burjuvazinin gelişmesini harekete geçiren bütün önlemleri değil, ama ancak işçi sınıfının kendi kurtuluşu uğruna mücadele kapasitesini *doğrudan doğruya* güçlendirecek doğru'tuda olanları desteklemesi aklayatkındır. Ve "emek-rant" ve kölelik, köylülüğün hali-vakti yerinde olan kesiminden çok daha ağır bir biçimde proletaryaya yakın olan yoksul kesimine yüklenmektedir.

Tarım programımızın "genel bölümü"nü inceledikten sonra, programdaki özel istemlerin tahliline geçeceğiz. Tarım programımıza kendine özgü bir nitelik vermesi ve aynı zamanda (her halükârda, *İskra*'nın 3. sayısındaki yazıda görüşlerini açıklayanların çoğu açısından) saldırıya en açık olması ve en önemli ve merkezî madde olması açısından, kendimize, birinci madde yerine (otrezkilerle ilgili olan) dördüncü madde ile işe başlamak özgürlüğünü tanıyoruz.

Bu maddenin aşağıdaki bileşenlerden oluştuğunu anımsayalım: 1. Serflik düzeninin doğrudan kalıntıları olan tarım ilişkilerini yeniden örgütleme yetkisine sahip olan köylü komitelerinin kurulması isteminde bulunmaktadır. "Köylü" komiteleri deyimi, bu komitelerin, 1861 "Reform"uyla[26] kurulan soyluların komitelerinden farklı olduğunu, bu ilişkilerin yeniden örgütlenmesini toprak sahiplerinin değil, köylülerin yapması gerektiğini açıklığa kavuşturmak amacıyla seçilmiştir. Bir başka deyişle, kökleri serflik düzenine dayanan ilişkilerin kesin olarak kaldırılması, sömürenlere değil, ama bu ilişkiler içinde ezilen halk kesimine; azınlığa değil, ama ilgili olan çoğunluğa bırakılmıştır. Aslında bu, *köylü reformunun demokratik bir gözden geçirilişinden* (yani Emeğin Kurtuluşu grubunun hazırladığı ilk program taslağında istenilen şeyin ta kendisinden) başka bir şey değildir. Bu sonuncu deyimi seçmememizin tek nedeni ise, onun, bu gözden geçirilmenin gerçek doğasına ve somut maddesine daha az anlaşılır ve daha az belirgin bir biçimde değinmesidir. Bundan dolayı, eğer Martinov, örneğin tarım sorunu konusunda gerçekten yardımcı olmak istiyor idiyse, köylü reformunun demokratik bir biçimde gözden geçirilmesi düşüncesinin ta kendisine karşı olup olmadığını ve eğer karşı değilse onu nasıl tanımladığını* açıkça ortaya koyması gerekirdi.

* Tarım programı özetinde, *İskra*'nın köylü komitelerine ilişkin düşünce-

Devam edelim. 2. Köylü komiteleri, toprakbeylerinin topraklarını, bedelini vermek suretiyle, ellerinden alma ve onları mülksüzleştirme, toprak değişimini gerçekleştirme ve benzeri haklara sahiptirler (madde 4, b); dahası, bu hak, serflik ilişkilerinin doğrudan devam ettiği durumlarla sınırlandırılmıştır. Özellikle (3), mülksüzleştirme ve bedelini ödeyerek ellerinden alma hakkı, sadece, ilk olarak, "serfliğin ilgasında köylülerden kesilip alınan" (çok eskiden beri bu toprak, köylü çiftliğinin gerekli bir tamamlayıcısı ve o çiftliğin esas bölümü olmuştu; büyük köylü Reformu diye bilinen meşrulaştırılmış soygun yoluyla köylü çiftliklerinden koparılıp alınan) topraklara ve ikinci olarak da, "toprakbeylerinin, köylüleri köle durumunda bırakma aracı olarak kullandıkları" topraklara özgü olmak üzere tanınmıştır.

İkinci koşul, bedel (*redemption, rachat*) ve mülksüzleştirme hakkını, "*otrezkiler*"in hepsini içine alacak şekilde değil, ama bugüne dek kölelik araçları olarak kalan ve *İskra*'nın formüle ettiği üzere "zorla çalışma, kölelik, angarya düzeninin, yani aslında toprak köleliği çalışmasının ta kendisinin" "bunların aracılığıyla" "*halen muhafaza edildiği*" *otrezkileri* kapsayacak biçimde genişletmek suretiyle bu hakkı

sini benimsemiş görünen, ama şunları söylemekle düşüncesini en aksak biçimde formüle eden Nadejdin'in tutarsızlığını (yoksa bu bir saklı tutma mıdır?) not ediyoruz. "Halk temsilcilerinden oluşan özel bir mahkeme kurulması ve bu mahkemenin köylülüğün "kurtuluş"a eşlik eden kayıt ve raporlarla ilgili hüküm ve *şikâyetlerini* incelemesi." (*Devrimin Arifesi*, s. 65. İtalikler bana aittir.) Bir yasanın çiğnenmesinden *yakınmak* mümkündür. 19 Şubat "kurtuluşu", bütün "kayıt ve raporları" ile birlikte bir *yasa* oluşturmaktadır. Bir yasa iptal edilmediği ya da onun yerini alacak (ya da onu kısmen de olsa feshedecek) yeni yasal ölçüler konulmadığı sürece, o yasanın adaletsizliği hakkındaki şikâyetleri inceleyecek bir özel mahkemenin kurulması anlamsızdır. "Mahkeme", sadece mera ve otlaklardan koparılıp alınan topraklarla ilgili "şikâyetleri" kabul etmek hakkına değil, aynı zamanda bu mera topraklarını [köylülere —ç.] geri vermek (sıra ile bedelini ödeyerek geri almak) hakkına da sahip olmalıdır. Ama bu durumda, ilkönce, yasa yapmak üzere görevlendirilen bir "mahkeme", mahkeme olma niteliğini kaybeder; ikincisi ise, bu "mahkeme"nin mülksüzleştirmeye, bedel ödemeye, geri almaya ilişkin hangi haklara sahip olacağını kesinlikle belirlemek gerekir. Ama bununla birlikte, Nadejdin'in formülasyonu ne kadar uygunsuz olursa olsun, köylü reformunun demokratik bir biçimde yeniden gözden geçirilmesi gereğini Martinov'dan çok daha iyi kavramıştır.

daha da fazla sınırlamaktadır. Bir başka deyişle, bizim iki anlamlı nitelikteki köylü reformumuzun, köylülerin topraklarından koparılıp alınan toprak yardımıyla çiftçilikteki feodal biçimlerinin bugüne dek sürmesine yolaçtığı her yerde, köylüler, bu kalıntıları, mülksüzleştirme yoluyla bile olsa, kökünden silip atma, "*otrezkilerin iadesi*" hakkına sahiptirler.

Bu nedenle büyük bir panik içinde şunu soran iyi yürekli Martinov'umuza yeniden güvence verebiliriz: "Soyluların ya da soyluluktan gelmeyen alıcıların mülkiyetinde olan ve bugün örnek kapitalist yöntemlerle ekilen şu otrezkiler konusunda ne yapılması gerekiyor?" Bu sorun, şu özel otrezkiler sorunu değildir değerli Martinov; daha çok, bugüne dek serflik sisteminin hâlâ varlığını sürdüren kalıntılarının dayanağı olarak hizmet gören şu tipik (ve sayıca çok fazla olan) otrezkiler sorunudur.

Son olarak, 4. Madde 4, b, ülkenin bazı kesimlerinde hâlâ varlığını sürdüren serflik kalıntılarını (kölelik, tamamlanmamış toprak bölüştürülmesi, bunun sınırlandırılması ve buna benzer şeyleri) kökünden silip atma yetkisini köylü komitelerine tanıyor.

Dolayısıyla, basitleştirmek amacıyla, dördüncü maddenin tüm içeriğini kısaca "otrezkilerin iadesi" biçiminde açıklayabiliriz. Akla bir soru geliyor: Bu istemi oluşturan düşünce nasıl doğdu? Bu düşünce bizim köylülere yardımcı olmamız ve kölelik düzeninin mümkün olduğu kadar tam bir biçimde ortadan kaldırılması yolunda onları ileri doğru itmemiz gerektiği konusundaki genel ve temel önerinin doğrudan bir sonucu olarak doğdu. Bu, "çoğunluğun onayı"nı karşılıyor, öyle değil mi? Eh, bu yolu izlemeyi kabul ettiğimize göre, bağımsız olarak bu yolda ilerlemeye çabalayın; onun sizi sürüklemesine izin vermeyin; bu yolun "alışılagelenin dışındaki" görüntüsü sizi korkutmasın; birçok yerde önceden açılmış bir yola raslamayacaksınız, uçurumların

kenarından emeklemek zorunda kalacaksınız; sık çalılıklar arasından yol açmak ve derin yarıklardan aşmak zorunda kalacaksınız; bu olgudan dolayı ayrılıp gitmeyin. Yolun yetersizliğinden yakınmayın: bu yakınmalar boştur, çünkü toplumsal gelişmenin tüm güçlerince düzeltilmiş bir yol boyunca değil, tam tersine, çıkış yolları bulunan, ama sen, ben ya da başkalarının asla doğrudan, basit ve kolay bir çıkış bulamayacakları ücra yerler ve eski geçitler boyunca yürümek durumunda olduğunu önceden bilmen gerekirdi — "asla", çünkü bunlar ortadan yokolmakta, ama çok yavaş bir biçimde yokolmakta iken, ücra yerler ve eski geçitler hâlâ varlıklarını sürdürmektedirler.

Ama eğer bu eski geçitlere dalmak istemiyorsanız, o zaman bunu açıkça söyleyin ve lafazanlıkla kaçamak yapmaya çabalamayın.*

Serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması için savaşmayı kabul ediyorsunuz, değil mi? Çok iyi. Bununla birlikte, bu kalıntıları açıklayacak ya da kayıt ve koşul altına alacak tek bir yasal kurumun *olmadığını* aklınızdan çıkarmayın. — Elbette, tamamen şimdi tartışmakta olduğumuz tarım ilişkileri çerçevesinde konuşuyorum, toplumsal sınıflara, malî ko-

* Örneğin Martinov, *İskra*'ya karşı bir "lafazanlık" saldırısına geçiyor. Bu saldırısı, kendisine, hem *İskra*'nın tarım politikasının genel ilkelerini ("kırsal alanların sınıf mücadelesinin başlaması") ve hem de somut program istemleri sorununa pratik bir yanıtı getiriyor. Bu genel ilkelerin yerine başkalarını koymadan, bu ilkeler üzerinde en ufak bir fikir yürütmeden ya da belli bir program yazma konusunda hiç bir çaba göstermeden, Martinov şu tumturaklı sözlerle bütün sorunu bir yana itiyor: "... Biz onların [küçük mülk sahipleri olarak köylülerin] ... ekonomik köleliğin çeşitli eskimiş biçimlerine karşı ... korunmalarını istemeliyiz. ..." Bu, sorundan oldukça ucuz bir sıyrılma biçimi değil mi? Eskimiş kölelik biçimlerinin ("çeşitli"sinden vazgeçtik!) *hiç olmazsa birisine* karşı, *hiç olmazsa* tek bir korunma önlemi göstermeye çalışmaz mısınız? (Açıkçası, eskimiş olmayan "kölelik biçimleri" de var!!) Ne de olsa, küçük kredi kurumları, birleşik mandıralar, ortak yardım kuruluşları, küçük çiftçi birlikleri, köylü bankaları ve zemstvo tarım uzmanlarının hepsi, "ekonomik köleliğin çeşitli eskimiş biçimlerine karşı alınmış koruyucu önlemlerdir". Yoksa bütün bunları "istememiz gerektiğini" mi öneriyorsunuz?? sevgili dostum, en iyisi, siz önce biraz düşünün ve sonra programlar hakkında konuşun!

nulara vb. ilişkin olan yasama çerçevesinde değil. Rusya hakkındaki bütün ekonomik çalışmalarda kerelerce kaydedilen angarya sisteminin doğrudan kalıntıları, onları koruyan herhangi bir özel yasa nedeniyle değil, ama gerçekten varlığını sürdüren toprak ilişkilerinden dolayı muhafaza edilmektedirler. Bu öyle bir ölçüye varmıştır ki, ünlü Valuyev Komisyonu[27] önünde tanıklık yapanlar, eğer yasalarla doğrudan doğruya yasaklanmış olmasa, serfliğin kuşkusuz yeniden canlanacağını açıkça ortaya koymuşlardır. Yani, iki yoldan birisini seçeceksiniz: köylülerle büyük toprak sahipleri arasındaki toprak ilişkilerine el sürmekten bütünüyle vazgeçeceksiniz — ki bu durumda, kalan bütün sorunlar çok "kolayca" çözülmüş olur, ama o zaman kırsal alanlardaki feodal ekonominin bütün kalıntılarının temel kaynağını da ihmal etmiş olacaksınız ve feodallerin ve boyunduruk altına alınmış köylülerin en derin çıkarlarını içinde taşıyan sımsıcak bir sorunu, yarın ya da öbürgün kolayca Rusya'nın en önemli toplumsal ve siyasal sorunlarından biri olabilecek bir sorunu "basitçe" bir yana itmiş olacaksınız. Bundan başka, ikinci yol olarak, aynı zamanda toprak ilişkilerinin temsil ettiği "ekonomik köleliğin zamanı geçmiş biçimleri" kaynağına dokunmak istiyorsunuz — ki bu durumda, bu ilişkilerin gerçekten hiç bir kolay ve basit bir çözüme izin vermeyecek kadar karmaşık ve içiçe geçmiş olduğu olgusunu hesaba katmak zorundasınız. Eğer bu karmaşık sorun hakkında bizim önerdiğimiz somut çözümler sizi doyurmuyorsa, o halde artık bu sorunun karmaşıklığı ile ilgili genel bir "yakınma"da bulunarak kurtulmak *hakkına sahip değilsiniz*, tam tersine, onunla bağımsız olarak uğraşmak ve başka bir somut çözüm önermeye çalışmak *zorundasınız*.

Günümüz çiftçiliğinde otrezkilerin önemi bir gerçeklik sorunudur. Ve (sözcüğün geniş anlamıyla) narodizm ve marksizm arasında, Rusya'nın ekonomik düzeni ve ekonomik evriminin değerlendirilmesi konusunda derin bir uçurum

olmakla birlikte, her iki öğretinin *bu* sorun üzerinde hiç bir ayrılığının olmayışı dikkate değer. Her iki çizginin temsilcileri, Rusya'nın kırsal bölgelerinde serflik kalıntılarının bolca bulunduğunu ve (*nota bene*) Rusya'nın merkezî eyaletlerindeki özel çiftçiliğin egemen olan biçiminin ("emek-rant çiftçilik sistemi") serflik düzeninin doğrudan bir devamı olduğunu kabul ediyorlar. Dahası, toprakbeylerinin yararına köylü topraklarının azaltılmasının —yani hem tamamen gerçek anlamıyla azaltılmasının ve hem de ortak toprakları otlak olarak kullanma hakkının, ormanları, yalakları, meralar ve benzeri şeyleri kullanma hakkının köylülerin ellerinden alınmasının— emek-rant sisteminin temel noktalarından birisini (*eğer temel nokta değilse*) oluşturduğunu kabul ediyorlar. En son verilere göre, *Avrupa Rusyası'nın en az 17 eyaletinde* toprakbeyliği emek-rant çiftçilik sisteminin *egemenliğini sürdürdüğünü* yeniden anımsamak yeterlidir. Bırakalım, otrezkilerle ilgili maddeyi tamamen yapay, "zorlanmış" ve kurnaz bir buluş olarak görenler, bu olguyu tartışmaya çabalasınlar!

Emek-rant çiftçilik sisteminin anlamı şudur. Gerçekte, yani mülkiyete göre değil, ama ekonomik kullanışa göre, toprakbeylerinin ve köylülerin toprakları tamamen bölünmemiş, ama birleşik olarak kalmıştır; örneğin köylülerin toprağının bir kısmında, sadece köylülerin toprağının değil, ama aynı zamanda toprakbeylerinin toprağının ekimi için gerekli hayvanlar beslenir; toprakbeylerinin toprağının bir kısmı ise komşu köylü çiftliği için, bugünkü kullanılış biçimiyle (yalaklar, meralar.. vb.) tamamen gereklidir. Toprağı tasarruf haklarının bu gerçek içiçe geçişi, *kaçınılmaz olarak* serflik düzeninde varolmuş olan mujik ve toprakbeyi arasındaki ilişkilerin aynısının doğmasına neden olmaktadır (ya da daha açıkçası bin yıllık ilişkileri muhafaza etmektedir). Mujik, aynı eski "malikâne sahibi" için, eski üç-tarla düzeni temeli üzerinde, aynı eski araç ve gereçlerle çalışmak suretiy-

le, *de facto* bir toprak kölesi olarak kalmaktadır. Eğer köylüler bu emek-rantı her yerde açıkça *"panşçina" ve "barşçina"** diye adlandırıyorlarsa, eğer toprakbeyleri kendi çiftliklerini anlatırken: benim toprağımı, "benim önceki ... (yani, sadece önceki değil, aynı zamanda bugünkü!) ... köylülerim" kendi araç ve gereçleriyle, benim otlaklarımı kullanmaları karşılığında işliyorlar, diyorsa, daha ne istiyorsunuz?

Karmaşık toplumsal ve ekonomik bir sorunu çözmek gerektiği zaman, insanın, en tipik durumu, bütün karmaşık dış etki ve koşulların dışındaki bir durumu ele alarak işe girişmesi, aynı zamanda bir yandan da bu dış ve karmaşık koşulları tek tek biraraya toplaması ve bu durumla ilgili olarak ulaştığı çözümü, daha sonraki süreçte bir önbilgi olarak kullanması zorunludur. Bu konuda en "tipik" olan durumu ele alalım: eskiden serf olanların çocukları, eski serf-sahibinin otlaklarından yararlanmalarının karşılığını ödemek üzere, eski senyörün oğulları hesabına çalışıyorlar. Emek-rant, ekim tekniklerinde ve kırsal alanların *bütün* toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde bir durgunluk yaratır, çünkü bu emek-rant, para ekonomisinin gelişimini ve köylülüğün farklılaşmasını engeller, toprakbeyini rekabet dürtüsünden (göreli olarak) kurtarır (teknik düzeyi yükseltmek yerine, toprakbeyi, ortakçının payını azaltır; raslansal olarak, Reform-sonrası dönemden epeyce yıl sonra bazı bölgelerde bu azaltma kaydedilmiştir), göçün, yardımcı işlerin vb. gelişmesini durdurmak suretiyle, köylüyü toprağa bağlar.

Bu "apaçık" durumda, toprakbeyinin bu durumdaki topraklarının köylüler lehine mülksüzleştirilmesinin tamamıyla doğal, istenen ve yapılması gereken bir şey olduğu konusunda bir sosyal-demokratın kuşkusu olup olmadığı sorusu doğmaktadır. Bu mülksüzleştirme, Oblomov'u[28] uykusundan uyan-

* *Panşçina* ve *barşçina*, kabaca, angarya [*corvée* —ç.] sistemini anlatan iki eşdeğer terimdir. —*Ed.*

dıracak ve küçük toprağı üzerinde daha ileri çiftçilik yöntemleri uygulaması için onu dürtecektir; bu mülksüzleştirme, emek-rant sistemini zayıflatacaktır (yıkmak demeyeceğim, ama kesinlikle zayıflatacaktır), köylülük arasında bağımsızlık ve demokrasi ruhunu güçlendirecek, onların yaşam düzeylerini yükseltecek bir tarımda para ekonomisinin gelişmesine ve kapitalist gelişmeye güçlü bir dürtüde bulunacaktır.

Ve genel olarak: otrezkilerin, emek-rant sisteminin başlıca kaynaklarından birisi olduğu —ve bu sistemin kapitalizmin gelişmesini geciktiren, doğrudan bir serflik kalıntısı olduğu— bir kez genel olarak kabul edildikten sonra, otrezkilerin iadesinin emek-rant düzenini zayıflatacağından ve toplumsal ve ekonomik gelişmeyi ise hızlandıracağından kimin kuşkusu olabilir?

VII

Buna karşın, kuşkusu olan çok kişi var ve biz, kuşkusu olanların ileri sürdükleri tezleri ele alarak devam edeceğiz. Bu tezlerin hepsi şu şekilde gruplandırılabilir: *a)* marksizmin temel teorik ilkeleri ve sosyal-demokrat programın ilkeleri ile otrezkilerin iadesi istemi birbirine uygun düşüyor mu? *b)* politik yöntem açısından, tarihsel bir haksızlığı düzeltmek için yapılan bir istemi, ekonomik gelişme içindeki her adımda önemi giderek azalan bir istemi, ileri sürmek akıllıca bir iş midir? *c)* bu istem, pratikte gerçekleştirilebilir mi? *d)* bu tür bir istemi yapabileceğimizi ve yapmamız gerektiğini kabul edersek ve onu tarım programımıza asgarî değil, ama azamî olarak dahil edersek, otrezkilerin iadesi istemi, bu açıdan tutarlı mıdır? Böyle bir istem gerçekten bir azamî midir?

Benim değerlendirebildiğim kadarıyla "otrezkilere karşı" ileri sürülen itirazların *hepsi*, bu dört grubun birine ya da diğerine uygun düşmektedir; üstelik, (Martinov dahil) iti-

raz edenlerin çoğu dört sorunun hepsini olumsuz olarak yanıtlamışlar ve otrezkilerin iadesi istemini ilke yönünden hatalı, siyasal açıdan uygunsuz, pratik açıdan yapılması olanaksız ve mantıksal açıdan tutarsız olarak kabul etmişlerdir.

Bu sorunların hepsini, önem sırasına göre ele alalım:

a) Otrezkilerin iadesi isteminin iki nedenden dolayı hatalı olduğu düşünülmektedir. İlk olarak, bu istemin kapitalist tarımı "etkileyeceği", yani kapitalizmin gelişmesini geciktireceği ya da "durduracağı" söyleniyor, ikinci olarak ise, küçük mülkiyeti güçlendirmekle kalmayıp gerçekten çoğaltacağı iddia ediliyor. (Özellikle Martinov'un vurguladığı) ilk tez tamamıyla savunma dışıdır, çünkü tam tersine, tipik otrezkiler kapitalizmin gelişmesini geciktirirler ve iadeleri bu gelişmeyi harekete geçirecektir; (istisnaların her yerde ve her zaman mümkün olmaları ve ancak kuralı doğruladıkları gerçeğinin dışında) tipik olmayan durumlar ise, gerek *İskra*'da ve gerekse programda saklı tutulmuşlardır (" ... azaltılan ve bugün bir kölelik aracı olarak kullanılan ... toprak ..."). Bu itiraz, basitçe otrezkilerin ve emek-rantın Rusya'nın kırsal alanlarının ekonomisindeki gerçek öneminin gözden uzak tutulmasına dayanmaktadır.

(Birçok özel mektupta özel olarak ayrıntılı bir biçimde geliştirilen) ikinci tez çok daha ciddidir ve genel olarak savunmakta olduğumuz programa karşı ileri sürülen en güçlü tezdir. Genel olarak konuşmak gerekirse, küçük-ölçekli çiftçiliği ve küçük mülkiyeti çoğaltmak bir yana, geliştirmek, desteklemek, sağlamlaştırmak hiç bir şekilde sosyal-demokratların görevi değildir. Bu, tamamen doğrudur. Ama asıl sorun, burada karşımıza çıkan şeyin küçük-ölçekli çiftçiliğin "genel" bir durumu olmayıp, *istisnaî* bir durumu oluşudur ve olağandışı nitelik bizim tarım programımızın girişinde *açıkça ortaya konulmuştur:* "Kırsal alanlarda serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması ve bu alanlarda sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesi." *Genel olarak* konuşmak gerekirse, kü-

çük mülkiyeti desteklemek gerici bir şeydir, *çünkü* böyle bir destek, büyük-ölçekli *kapitalist* ekonomiye karşı yöneltilmiştir ve, sonuç olarak, toplumsal gelişmeyi geciktirir ve sınıf mücadelesini engeller ve örter. Ancak bu durumda, biz, küçük mülkiyeti kapitalizme karşı değil, serfliğe karşı desteklemek istiyoruz; bu durumda küçük köylülüğü desteklemekle, sınıf mücadelesinin gelişmesine güçlü bir dürtü kazandırmış oluyoruz. Gerçekten bunu yaparken, bir yandan, feodal zihniyetli toprakbeylerine karşı köylüler sınıfının (kast) nefretinin közlerini yaymak yönünde *son* bir çaba gösteriyoruz. Öte yandan ise, kırsal alanlarda burjuva sınıf çelişkisinin gelişmesi için ortam yaratıyoruz, çünkü çelişkiyi, bugün, serflik kalıntıları tarafından bütün köylülerin ortak ve eşit olarak ezilmesi diye kabul olunan şey *gizlemektedir*.

Dünyada her şey iki yönlüdür. Batıda, toprak sahibi köylü, şimdiden demokratik hareket içinde rolünü oynamış bulunmaktadır ve bugün ise, proletaryaya göre ayrıcalıklı olan durumunu savunmaktadır. Rusya'da ise, toprak sahibi köylü henüz yakınlık duymaktan kaçınamayacağı, kararlı ve ulus ölçüsünde demokratik bir hareketin arifesindedir. Henüz geriye bakmaktan çok, ileriye doğru bakmaktadır. Henüz kendi ayrıcalıklı durumunun bir savunucusu olmaktan çok, Rusya'da hâlâ çok güçlü olan feodal kast ayrıcalıklarına karşı savaşan durumundadır. *Günümüzdeki gibi* tarihsel bir anda, köylüleri desteklemek ve onların henüz zayıf ve kör olan huzursuzluklarını gerçek düşmanlarına yöneltmeye çalışmak bizim doğrudan görevimizdir. Günümüzün toplumsal ve politik açıdan "önemli anı" ortadan kalktığı zaman, kabul edelim ki köylüler, önemsiz sayıdaki toprak sahiplerine tanınan önemsiz ayrıcalıklarla tatmin oldukları ve proletaryaya karşı belirgin bir biçimde "terslenmeye hazır" bir durum almaya başladıkları zaman, yani bundan sonraki tarihsel dönemde, serflik sisteminin kalıntılarına karşı mücadeleyi programımızdan çıkarırsak, hiç bir şekilde kendi kendimizle çelişki-

ye düşmemiş olacağız. O zaman büyük bir olasılıkla, aynı zamanda otokrasiye karşı mücadeleyi de programımızdan çıkarmak zorunda kalacağız, çünkü politik özgürlük kazanılmadan *önce*, köylülerin kendilerini feodal baskının en ağır ve en iğrenç biçiminden kurtarmayı başaracaklarını düşünmek olanaksızdır.

Kapitalist ekonomi düzeninde, işçiyi küçük bir toprak parçasına bağladığı, zamanı geçmiş teknikleri meşrulaştırdığı ve ticarî devreye toprağın girmesini frenlediği için, küçük mülkiyet, üretici güçlerin gelişmesini geciktirir. Emek-rant sisteminin egemen olduğu yerlerde, küçük toprak mülkiyeti, kendisini emek-ranttan kurtarmak suretiyle, üretici güçlerin gelişmesini harekete geçirir, köylüyü tek bir yere bağımlı kılan kölelikten kurtarır, onun teknik gelişmelere karşı "ataerkil" sömürünün sınırsız yoğunlaşmasını yeğlemesini olanaksız hale getirir ve böylece, ticarî devreye toprağın girmesini kolaylaştırır. Kısacası, küçük köylünün feodal ekonomi ile kapitalist ekonomi arasındaki çelişkili durumu küçük mülkiyetin, sosyal-demokratlar tarafından geçici ve istisnaî olarak desteklenmesini tamamıyla haklı çıkarmaktadır. Yineliyoruz: bu, programımızın formülasyonunda ya da yazılışındaki bir çelişki değil, tam tersine, gerçek yaşantıda var olan bir çelişkidir.

Şöyle bir tartışma ileri sürülebilir: "Emek-rant çiftçiliği kapitalizmin baskısına karşı yavaş yavaş da olsa, gene teslim oluyor: üstelik; bu çiftçilik tamamıyla yokolmaya mahkûmdur; büyük-ölçekli emek-rant çiftçiliği, yerini büyük-ölçekli kapitalist çiftçiliğe bırakmaktadır ve bu çiftçilik doğrudan doğruya onun yerini alacaktır. Sizin istediğiniz şey, gerçekte büyük-ölçekli çiftliklerin parçalanmasına (kısmî olarak, ama gene de parçalanmasına) varacak olan bir önlem yoluyla serfliğin ortadan kaldırılmasının hızlandırılmasıdır. Bunu yaparken, bugünün çıkarları uğruna geleceğin çıkarlarını feda etmiyor musunuz? Çok yakın gelecekteki,

serfliğe karşı şüpheli bir köylü isyanı olasılığı uğruna, az ya da çok uzaktaki bir gelecekte tarım proletaryasının kapitalizme karşı ayaklanmasının yolu üzerine engeller koymaktasınız!"

Bu tez, ilk bakışta akla-yatkın görünse de, çok tek-yanlıdır: birincisi, küçük köylülük de kapitalizmin baskısı altında teslim olmaktadır — kuşkusuz yavaş yavaş ama gene de teslim olmaktadır, ve o da aynı şekilde kaçınılmaz olarak yokolmaya mahkûmdur; ikincisi, büyük-ölçekli emek-rant çiftçiliği de yerini daima "doğrudan doğruya" büyük-ölçekli kapitalist çiftçiliğe bırakmaz; oldukça sık olarak, yarı-bağımlı —yarı-çiftçi emekçi, yarı-toprak sahibi— bir köylüler tabakasının doğuşuna neden olur. Ve gene, otrezkilerin iadesi gibi devrimci bir önlem en azından bir kez, serf bağımlılığından burjuva bağımlılığına yavaş yavaş ve hissedilmeyen dönüşüm "yönteminin" yerine, kesinlikle açık devrimci dönüşüm "yöntemini" koymak suretiyle, çok büyük bir hizmette bulunmuş olacaktır: bunun, kırsal alanlardaki çalışan nüfusun tümünün bağımsız mücadelesi ve protesto ruhu üzerinde *çok derin bir etkisinden kaçınılamaz*. Üçüncüsü, biz, Rus sosyal-demokratları, aynı zamanda Avrupa'nın deneyimlerinden yararlanacağız ve siyasal özgürlüğün kazanılmasından sonra uzun bir süre sanayi işçilerinin hareketinin izlemesi gereken yolu "aramaya" devam eden Avrupalı yoldaşlarımızın yaptığından çok daha fazla heyecanla ve çok daha erken bir aşamada "kır insanları"nı sosyalist işçi sınıfı hareketine çekmeye başlayacağız: bu alanda hazır olan birçok şeyi "Almanlardan" alacağız, ama tarım alanında belki yeni birtakım şeyler geliştirebiliriz. Ve çiftlik işçilerimiz ve yarı-çiftçi işçilerimiz açısından bundan sonra gelecek olan sosyalizme geçişi kolaylaştırabilmek için, sosyalist partinin *bir an önce* küçük köylüleri "desteklemeye" başlaması ve ivedi ve karmaşık "yabancı" (proleterlikle ilgisi olmayan) sorunları çözmekte onlara yardımcı olmayı asla red-

detmeyerek, onlar için "elinden gelen her şeyi" yapması ve çalışan ve sömürülen yığınların sosyalist partiyi kendi liderleri ve temsilcileri olarak görmeleri için onlara yardım etmesi çok önemlidir.

Devam edelim. *b*) Otrezkilerin iadesi isteminin politik açıdan önlemsiz bir istem olduğu, çünkü partinin dikkatini proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin pek yakın ve temel patlamasından ayırarak, şimdiden giderek ivedi önemlerini kaybetmekte olan her türlü tarihsel haksızlıkların düzeltilmesine doğru yöneltmenin basiretsizlik olduğu iddia ediliyor. Martinov'un alay ederek koyduğu gibi, bu, "köylülerin kırk yıl kadar geç kalarak yeniden-kurtarılması"na varır.

Bu tez de, sadece ilk bakışta, oldukça akla-yatkın görünüyor. İki türlü tarihsel haksızlık vardır. Bazıları tarihin temel akışından uzaktadırlar, bu akışı durdurmazlar ya da onun gidişini engellemez ve proletaryanın sınıf mücadelelerinin yaygınlaşmasına ve daha derin kökler atmasına engel olmazlar. Bu cinsten tarihsel haksızlıkları düzeltmeye çalışmak, elbette akıllıca bir şey olmaz. Almanya tarafından, Alsace-Lorraine'in ilhakını örnek verelim. Hiç bir sosyal-demokrat parti bu *cins* bir yanlışlığın düzeltilmesini programına almayı düşünemez, ama öte yandan da, hiç bir sosyal-demokrat parti, işledikleri bu suç yüzünden bütün egemen sınıfları lânetlemek ve bu haksızlığı protesto etmek görevinden kaçınmaz. Eğer biz otrezkilerin iadesi konusundaki istemimizi sadece yapılan bir haksızlığın düzeltilmesi gerektiği temeline dayandırmış olsaydık, bu, boş bir demokratik sözden ileri gitmezdi. Ama bizim istemimizin dürtüsü, tarihsel bir haksızlıktan yakınma değildir, ama daha çok serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması ve kırsal alandaki sınıf mücadelesinin yolunun açılması gereksinmesi, yani proletaryanın çok ivedi ve çok "pratik" bir gereksinmesidir.

Burada *değişik* bir cins tarihsel haksızlık, toplumsal ge-

lişmeyi ve sınıf mücadelesini *doğrudan doğruya* hâlâ *geciktiren* bir haksızlık vardır. Bu cinsten tarihsel haksızlıkları düzeltme çabasını reddetmek, "kırbaç cezasını, kırbaç cezasının tarihsel olduğu gerekçesiyle savunmak" anlamına gelir. Kırsal alanlarımızı "eski rejim"in kalıntılarının yükünden kurtarmak sorunu (eski serf sahiplerinin dışında) bütün eğilimler ve bütün partilerce ileri sürülen, günümüzün en ivedi sorunlarından biridir. Bu nedenle, bizim geç kaldığımıza değinilmesi, Martinov'un ağzından çıktığı zaman, genel olarak anlamsız ve yalnızca gülünç oluyor. "Geç kalan", eski rejimin kalıntılarının tümünü silip süpürme görevinin gerçekte *onların* olduğu Rus burjuvazisidir ve bu ihmal düzeltilinceye dek, biz, siyasal özgürlüğümüzü kazanıncaya dek ve köylülüğün durumu, sosyalizme karşı en güçlü savunma aracı olduğu varsayılan şeyin "yıkılmazlığı" hesabına göre tutucu bir kendi kendini tatmin duygusunu dürtükleme yerine (bu hoşnutsuzluk, Batıda, tarımcılar ve *pur sang** muhafazakârlardan başlayarak, liberal ve özgür düşünüşlü burjuvalara kadar —Çernov beyler ve *Vestnik Ruskoyi Revoliyutsi* gücenmesinler!— ve hatta tarım konusunda "marksizmin eleştirmenleri"ne kadar bütün düzen partilerince sergilenmiştir) hemen hemen kültürlü burjuvazinin tümü arasında hoşnutsuzluğu dürtüklemeye devam ettiği sürece (ki bugün Rusya'daki durum budur), bu ihmali düzelteceğiz ve düzeltmek zorundayız. O zaman, bir ilke sorunu nedeniyle hareketin gerisinde sürüklenen ve sadece "elle tutulur sonuçlar vaadeden" sorunlarla ilgilenen bu Rus sosyal-demokratları da elbette "geç kalmışlardı". Ve tarım sorunu konusunda da belirli hedefler göstermekte geç kaldıkları için, bu "kuyrukçular", ancak sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimleri oldukça güçlü ve güvenilir bir silahla donatmayı başardılar.

c)'ye, yani otrezkilerin iadesi isteminin pratik açıdan "uygulama olanağının olmayışı"na gelince, (özellikle Mar-

* Safkan. —ç.

tinov tarafından vurgulanan) bu itiraz, hepsinin en zayıfıdır. Siyasal özgürlük koşullarında, köylü komiteleri, mülksüzleştirmenin, bedel ödemenin, değişimin, sınır çekmenin, vb. hangi somut durumlarda yapılması gerektiği sorusunun belirlenmesini ve bunun tam olarak nasıl yapılması gerektiğini, bir azınlığın temsilcilerinden oluşan ve o azınlığın çıkarları doğrultusunda hareket eden soyluların komitelerinden çok daha kolayca çözümleyeceklerdir. Ancak yığınların devrimci eylemini olduğundan daha düşük olarak değerlendirmeye alışkın olanlar, bu itirazı önemli sayabilirler.

Dördüncü [*d*] ve son itiraz bu noktada doğmaktadır. Eğer biz köylülerin devrimci eylemine güvenecek ve onlara bir asgarî program değil, ama azamî program vereceksek, tutarlı olmalı ve, ya bir köylü "Genel Yeniden Dağıtım"[29] ya da bir burjuva toprak ulusallaştırılması isteminde bulunmalıyız! "Eğer" diye yazıyor Martinov, "küçük köylülük yığını için gerçek [*tıpkı böyle!*] bir sınıf sloganı bulmak istiyorsak, daha ileri gitmeli ve bir 'Genel Yeniden Dağıtım' istemini ileri sürmeliyiz, ama o zaman sosyal-demokrat programdan ayrılmak zorundayız."

Bu uslamlama, "iktisatçı"yı çok çarpıcı bir biçimde ele vermekte ve bize, dua etmeye zorlandıkları takdirde, bunu, alınlarını yere çarpacak kadar büyük bir şevkle gerçekleştirecek kişilerle ilgili bir atasözünü anımsatmaktadır.

Küçük üreticilerin *belli* bir kesiminin *belli* çıkarlarını yerine getirecek istemlerden *birisinden* yana olduğunuzu açıkça ilân etmişsiniz: *bunun doğal sonucu olarak* öz görüş açınızı terketmeli ve o kesimin görüş açısını benimsemelisiniz!! Böyle bir doğal sonuç yoktur; ancak "kuyrukçular", yani bir sınıfın geniş ölçüde düşünülmüş çıkarlarına uyan bir program yapmak ile o sınıfa boyuneğmeyi birbirine karıştıranlar, böyle uslamlama yapabilirler. Proletaryayı temsil ettiğimiz halde, gene de, insanın ancak "elle tutulur sonuçlar vaadeden" istemler uğruna savaşması gerektiğini söyleyen

geri proleterlerin önyargılı düşüncesini dosdoğru kınayacağız. Köylülüğün ilerici çıkarlarını ve istemlerini desteklerken onların gerici istemlerine kesinlikle karşı çıkacağız. Eski narodniklerin en ünlü sloganlarından biri olan "Genel Yeniden Dağıtım", devrimci ve gerici niteliklerin aynen böyle bir bileşimini temsil eder. Sosyal-demokratlar, narodnikliğin tümünü bir alık kuşun doğruluğu gibi reddetmediklerini, ama onun devrimci ve genel demokratik unsurlarını seçerek benimsediklerini kerelerce belirtmişlerdir. "Genel Yeniden Dağıtım" istemi küçük-ölçekli köylü üretiminin genelleştirilmesi ve sürdürülmesine ilişkin gerici ütopik düşünceyi içerir, ama bunun yanısıra ("köylülüğün", *sosyalist* devrimin taşıyıcısı olarak hizmet edebileceği ütopik fikrine ek olarak) devrimci bir unsuru, yani bir köylü ayaklanması yoluyla serfliğin bütün kalıntılarının ortadan silinmesi isteğini de içerir. Bizim düşüncemize göre, otrezkilerin iadesi istemi, köylülerin iki-yönlü ve çelişkili istemleri içinden, ancak toplumun tüm gelişmesinin ilerlediği yön doğrultusunda devrimci bir etkide bulunabilecek olanı ve sonuçta proletaryanın desteğine lâyık olanı kesinlikle ayırdeder. Gerçekte, Martinov'un "daha ileri gitme" çağrısı bizi, köylülüğün "gerçek" sınıf sloganını, proletaryanın *doğru bir biçimde anlaşılmış olan* çıkarlarının önyargıları görüş açısından değil, ama köylülüğün *varlığını sürdüren* önyargıları görüş açısından hareket ederek tanımlamak zorunluluğu gibi aptalca bir duruma düşürür.

Toprağın ulusallaştırılması başka bir konudur. (Sosyalist anlamda değil, ama burjuva anlamında yorumlanacak olursa) bu istem, gerçekten otrezkilerin iadesi isteminden "çok daha ileri gider" ve ilke olarak biz, bu istemi tamamıyla onaylıyoruz. Devrim anı geldiğinde onu gerçekleştirmekten geri durmayacağımızı söylemeye gerek yok. Ama bugünkü programımız yalnızca devrimci ayaklanma dönemi için düzenlenmemiştir. Hatta devrimci ayaklanma döneminden çok daha fazla, siyasal kölelik dönemi, yani siyasal özgürlükten önce gelen

dönem için düzenlenmiştir. Bununla birlikte, bu dönemde toprağın ulusallaştırılması istemi, serfliğe karşı verilen bir mücadele anlamındaki demokratik bir hareketin ivedi görevleri açısından *çok daha az* etkindir. Köylü komitelerinin kurulması ve otrezkilerin iadesi istemi, bu sınıf mücadelesini kırsal alanlarda doğrudan doğruya alevlendirir ve sonuçta devlet sosyalizmine ilişkin herhangi bir deneye fırsat vermesi olanaksızdır. Öte yandan, toprağın ulusallaştırılması istemi, belli bir ölçüye dek, dikkati serfliğin en olağanüstü kalıntılarından ve en çarpıcı görüntülerinden saptırır. Tarım programımız, bu nedenle köylüler arasındaki demokratik hareketi bir uyarma aracı olarak bir an önce ortaya konulmalıdır ve konulabilir. Bununla birlikte, otokraside ya da yarıanayasal bir monarşide bile toprağın ulusallaştırılması istemini ileri sürmek oldukça hatalı olur. Çünkü, sağlam bir biçimde kurulmuş ve kökleri devrimlere uzanan siyasal demokratik kurumlardan yoksun bir durumda iken, bu istem, "kırsal alanlardaki sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesi için"* bir dürtü sağlamaktan çok, kafalarımızı, devlet sosyalizmine ilişkin saçma deneylere doğru yönelteceğe benzemektedir.

Bu nedenle, bugünkü toplumsal düzeni temel aldığımız takdirde tarım programımızdaki azamî istemin, Köylü Reformunun demokratik bir yeniden gözden geçirilmesinden ileri gitmemesi gerektiği düşüncesindeyiz. Toprağın ulusallaştırılması istemi, ilke açısından oldukça doğru ve belli anlarda oldukça uygun ise de, bugün içinde bulunduğumuz durumda siyasal açıdan uygun düşmemektedir.

Toprağın ulusallaştırılması gibi azamî bir isteme ulaş-

* Kautsky, yazılarından birisinde çok haklı olarak Vollmar'a karşı şu düşünceleri ileri sürdü: "İngiltere'de ileri işçiler toprağın ulusallaştırılması isteminde bulunabilirler. Ama Almanya gibi militarist bir polis devletinde bütün toprak devletin mülkiyetine (*eine Domäne*) geçse bile, bundan ne çıkar? Bu türden bir devlet sosyalizmi, hiç olmazsa belli bir ölçüde Mecklemburg'da gerçekleştirilmiştir." ("Vollmar und der Staatssozialismus", *Neue Zeit*, 1891-1892, X, 2, s. 710.)

mak konusundaki isteğinde, Nadejdin'in (kısmen, programda "mujiğin *anladığı* ve gereksinme duyduğu istemlerle" kendisini sınırlamak konusundaki kararından dolayı) sapıtması ilginçtir. Toprağın ulusallaştırılması istemini Nadejdin şöyle formüle ediyor: "devlet, krallık, kilise ve büyük toprak sahiplerine ait toprakların, kamu mülkiyetine, uzun vadeli kiralar, ve en avantajlı koşullarla çalışan köylülüğün emrine verilmek üzere ulusal bir fona dönüştürülmesi." "Mujik" kuşkusuz bu istemi anlayacaktır, ama sosyal-demokrat, büyük bir olasılıkla hayır. Toprağın ulusallaştırılması istemi, sosyalist bir önlem değil, ama ancak burjuva bir önlem olduğu için ilke açısından doğru bir istem olarak sosyal-demokrat programda yer almaktadır. Çünkü sosyalistler olarak, biz, *bütün* üretim araçlarının ulusallaştırılması isteminde bulunuyoruz. Burjuva toplumu temelinde kaldığımız sürece, ancak toprak rantının devlete geçirilmesini — kendi içinde, tarımda kapitalist gelişmeyi geciktirmenin tersine hızlandıracak olan bir geçirilmeyi isteyebiliriz. Bunun sonucu olarak, bir sosyal-demokrat, ilkönce toprağın burjuva ulusallaştırılmasını desteklerken, hiç bir şekilde, Nadejdin'in yaptığı gibi, köylülerin topraklarını bu istemin dışında bırakmamalıdır. Eğer biz sadece toprağın özel mülkiyetini ortadan kaldırmak suretiyle toprak üzerinde *özel* bir ekonomi düzenini muhafaza edersek, *bu ilişki içinde* küçük üreticiyi dışarda bırakmak tamamen gerici tutum olur. İkinci olarak, eğer *böyle* bir ulusallaştırma olursa, bir sosyal-demokrat, ulusal toprağın tarım kapitalistlerine tercihan "çalışan köylülüğe" kiralanmasına kesinlikle karşı çıkmalıdır. Bu tercih de gerici, kapitalist üretim biçiminin muhafazası ya da ona egemenlik tanınması olacaktır. Eğer demokratik bir ülke, toprağın burjuva ulusallaştırılmasını gerçekleştirmeyi üstlenecek olursa, küçük ya da büyük kiracılar arasında hiç bir ayrım gözetmemek, ama koşulsuz olarak *her* kiracının (azamî işgünü, sağlık tüzükleri vb.) emeğin korunması konusundaki yasala-

rına ve toprağın ulusal ekimi ve çiftlik hayvanlarının bakımlarını yöneten yasalara uymalarını istemek, o ülke proletaryasının görevidir. Gerçekte, burjuva ulusallaştırılması olduğu takdirde, proletaryanın böyle bir politikayı benimsemesi, elbette, büyük üretimin küçük üretim üzerindeki zaferini hızlandırmakla (fabrika yasasının, bu zaferi sanayi alanında hızlandırması gibi) aynı kapıya çıkacaktır.

Neye malolursa olsun "mujik tarafından anlaşılmak" isteği, Nadejdin'i gerici küçük-burjuva ütopyasının* cangılına düşürmüştür.

Dolayısıyla, otrezkilerin iadesi istemine yapılan itirazların incelenmesi sonucunda bunların temelsiz olduklarına inandık. Köylü Reformunun demokratik bir yeniden gözden geçirilmesi istemini ya da daha açık olması bakımından Köylü Reformunun içinde yer alan tarım reformlarının gözden geçirilmesi istemini ileri sürmeliyiz. Bu gözden geçirmenin yapılmış biçimini, sınırlarını, kesin niteliğini belirlemek için, içlerinde serflik ekonomi düzeninin kalıntılarının kökleştiği otrezkileri mülksüzleştirme, bedelini ödeyerek alma, değişme vb. gibi şeyleri yapma hakkına sahip olacak köylü komitelerinin kurulması isteminde bulunmalıyız.

VIII

Tarım programımızın beşinci maddesi, dördüncü maddesi ile sıkısıkıya bağıntılıdır. Beşinci madde: "aşırı toprak kiralarını düşürme ve köleliği gerektiren bütün anlaşmaların

* Nadejdin'e gelince; bize göre tarım programı özetinde *köylülerin toprakları dışındaki* bütün toprakların "kamu mülkiyeti" haline getirilmesini ve "*çalışan köylülüğe* uzun vadelerle kiralamak üzere" "ulusal bir fon (toprak)" ayrılmasını istemekle çok tutarsız davranmıştır. Öncelikle, bir sosyal-demokrat, köylü işletmelerini, toprağın genel olarak ulusallaştırılmasının dışında bırakamaz. İkincisi, toprağın ulusallaştırılmasını, ancak büyük-ölçekli komünist üretime bir geçiş olarak savunur, yoksa küçük, bireysel çiftçiliğe geçiş olarak değil. Nadejdin'in yanılgısı büyük bir olasılıkla, programını "mujiğin *anladığı* [italikler bana aittir] ve gereksinme duyduğu istemlerle" sınırlama kararından doğmaktadır.[30]

geçersizliğine karar verme yetkisinin mahkemelere tanınması"dır. Tıpkı dördüncü madde gibi, bu da köleliğe karşıdır; dördüncü maddeye benzemeyen yanı, sadece tarım sisteminde tek bir reform ve gözden geçirme eylemini değil, ama yurttaşlık haklarının tam bir gözden geçirilmesi isteminde bulunmasıdır. *Bu,* elbette bir kır yöneticileri[31] (ya da hatta mülk sahibi sınıf tarafından mülk sahipleri arasından seçilen sulh yargıçları) "kurumu"nu oluşturan sefil bir mahkeme taklidinin eline teslim edilmeyecektir; tam tersine, program taslağımızın bundan önceki kesimin § 16'da sözü edilen mahkemelere teslim edilecektir. Bu § 16'da "ulusal ekonominin bütün dallarında sanayi mahkemelerinin bulunması..." (tarımda da aynen olmak üzere) "... ve bu mahkemelerde işçilerin ve işverenlerin eşit olarak temsil edilmeleri" isteminde bulunulmaktadır. Böyle bir mahkeme bileşimi, kırsal nüfusun çeşitli kesimlerinin birbirinden farklı sınıf çıkarlarının hem serbestçe açıklanması ve hem de bunların demokratik doğası açısından bir güvence olacaktır; uzlaşmaz sınıf karşıtlığı, çürük bürokrasinin, —halkın özgürlüklerinin kadavrası için ağartılmış bu mezarın— incir yaprağı ile örtülmeyecek, ama kır insanlarını ataerkil uykularından uyandırarak, herkesin gözü önünde açıkça ve belirgin bir biçimde, kendini gösterecektir. Yargıçların o bölgede yaşayanlar arasından seçilmesi, onların genel olarak tarım yaşantısını ve özellikle o bölgedeki yerel özellikleri tanımalarını güvence altına alacaktır. Yalnızca "işçiler" ya da yalnızca "patronlar" başlığı altında toplanamayan köylü yığınlarına gelince: kırsal nüfusun bütün unsurlarının eşit olarak temsil edilmesini temin etmek üzere, elbette özel kurallar konulacaktır. Üstelik, biz sosyal-demokratlar, kategorik olarak, her koşul altında, ilk olarak, sayıları ne denli az olursa olsun, tarım işçilerinin *ayrı olarak* temsil edilmesi ve ikinci olarak ekonomik açıdan zayıf köylülerin ve zengin köylülerin mümkün olduğu takdirde ayrı ayrı temsil edilmeleri (çünkü bu iki kategorinin birbirine karıştırılma-

sı, sadece yanlış istatistiklerle sonuçlanmaz, ama yaşantının bütün alanlarında birincinin ikinci tarafından ezilmesine ve kısıtlanmasına yolaçar) üzerinde ısrarla duracağız.

Bu mahkemelerin yetkisi iki misli olacaktır: ilkönce, rantların (toprak kiralarının) "aşırı" görüldükleri yerlerde *düşürülmeleri* konusunda yetkili olacaklardır. Bunun programda yazılış biçimi, bu olgunun ne denli yaygın olduğunu dolaylı bir biçimde kabul etmektedir. Rant düzeyinin, açık oturumlarda ve her iki taraf temsil edilmek suretiyle mahkemelerce incelenmesi, mahkemenin kararı ne olursa olsun çok büyük bir yarar sağlayacaktır. Rant düşürmeleri (bu düşürmeler seyrek olsa bile) serflik düzeninin kalıntılarının temizlenmesi yönünde görevlerini yapacaklardır: kırsal alanlarımızda rantın burjuva bir niteliğinden çok, feodal bir niteliğe sahip olduğu iyi bilinmektedir; rant (yani patronun kârının fazlası olan artı), kapitalist rant olmaktan çok (feodal rantın değişikliğe uğramış bir biçimi olan) "para"-renttır. Bu nedenle rant düşürmeleri, çiftçilikteki serflik biçimlerinin doğrudan doğruya kapitalist biçimlerle değişilmelerine yardımcı olacaktır.

Mahkemelere, ikinci olarak, "köleliği gerektiren bütün anlaşmaların geçersiz olduklarını" ilân etmek "yetkisi" verilecektir. "Köleliğin" anlamı burada tanımlanmamıştır, çünkü bu hükmün uygulanmasında seçilmiş olan yargıçları engellemek, hiç istenmeyen bir şeydir. Köleliğin ne olduğunu Rus mujiği çok iyi bilir! Bilimsel açıdan bu kavram, *sömürü* unsurlarını (kıştan kiralama[32] vb.) ya da *serflik* unsurlarını (sürüden ayrılan hayvanların doğurduğu zararın ödenmesi için verilen emek-rant vb.) gerektiren anlaşmaların tümünü içine alır.

Bedel ödemelerin halka iadesi konusundaki üçüncü maddenin niteliği ise biraz daha farklıdır. Küçük mülkiyet konusunda dördüncü maddenin doğurduğu kuşkuları bu madde doğurmamaktadır. Öte yandan, bu maddeye karşı çıkanlar,

onun pratik açıdan uygulanamaz oluşuna ve bu madde ile tarım programımızın genel bölümü arasında mantıksal bir bağın bulunmayışına (= "serflik sisteminin kalıntılarının kökünden temizlenmesi ve kırsal alanlarda sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesi") işaret ediyorlar. Gene de, kesinlikle bir-araya gelen serflik düzeni kalıntılarının, milyonlarca köylüyü etkileyen ve Rusya'yı bir anda öteki uygar uluslardan ayıran sürekli kıtlıklara neden olduklarını hiç kimse yadsıyamaz. Otokrasi bile bu nedenle çok daha sık olarak "köy komünlerinin kültürel ve hayır gereksinmelerinin karşılanması için" özel bir fon kurmaya zorlanmıştır. (Bu fon, doğal olarak aldatıcıdır ve kıtlıktan zarar görenlerin kurtarılmasından çok, devlet mülkü zimmetçileri ve bürokratların ceplerine girmektedir.) Biz de, öteki demokratik reformlar arasında, böyle bir fonun kurulması isteminde bulunmaktan başka bir şey yapamayız. Bu, çok az tartışma götüren bir şeydir.

Şu sorun ortaya çıkıyor: Bu fon için gerekli para hangi kaynaktan elde edilecek? Düşünebildiğimiz kadarıyla, artanoranlı (müterakki) gelir vergisi önerilebilir: zenginlerin gelirlerinden alınan vergi oranı, bu amaçla yükseltilmeli ve bu yolla elde edilen paralar, bu fon için kullanılmalıdır. Kıtlıklardan zarar görenlerin varlıklarını sürdürmeleri ve kıtlıkların neden olduğu yıkımların mümkün olan en büyük ölçüde hafifletilmesi için yapılacak harcamalarda, en fazla yardımı, ülkelerinin en zengin yurttaşlarının yapması, hakkın yerini bulmasından öte bir şey değildir. Programda ayrı bir fıkra olan artanoranlı gelir vergisi istemiyle tamamen karşılanmış olması açısından, özel olarak değinmeye gerek duymadığımız böyle bir önleme biz de karşı değiliz. Ama kendimizi neden sadece bu kaynakla sınırlayalım? Neden buna ek olarak dünün köle sahiplerinin aldıkları ve polis devletinin yardımıyla bugün bile köylülerden almaya devam ettikleri haracın en azından bir kısmını halka geri vermeyelim? Bu haraç, *günümüzün* kıtlıkları ile çok daha yakından ilgili

değil midir? Ve bu haracı geri verme istemi, köylülerin bütün feodal toprak sahiplerine ve her türden köleliğe karşı devrimci kızgınlıklarını yaygınlaştırmak ve güçlendirmek konusunda bize en büyük hizmeti yapmayacak mıdır?

Ama o zaman —diye karşı çıkılıyor— bu haracın tümüyle geri verilmesi *olanaksızdır*. Doğrudur (tıpkı otrezkilerin de tüm olarak geri verilmeyeceği gibi). Ama insan, borcun tümünü geri alamazsa, niçin bir kısmını almasın? Bedel ödemelerini almış olan büyük toprak sahibi soylular için konulacak özel bir toprak vergisine karşı, hangi itiraz ileri sürülebilir ki? Rusya'da bu tip latifundia (ki bunlar sık sık veraset yoluyla verilmiş-topraklar haline bile gelirler) sahiplerinin sayıları oldukça fazladır ve köylülük arasındaki kıtlığın belirli bir sorumluluğunu bu kişilere yüklemek, sadece hakkın yerini bulması olacaktır. Serflik geleneklerine en çok derinliğine girmiş olan ve en gerici ve toplumsal olarak en zararlı asalakları zenginleştirmeye hizmet eden mülkiyet olmaları açısından manastırlara ait mülklerin ve çarlığa ait mülklerin tamamıyla zoralımı ve aynı zamanda az miktardaki toprakların hiç birisini bireysel ve ticarî devreden çekmemek daha da adaletli olacaktır. Bu nedenle, bu türden mülklerin zoralımı, tamamen toplumsal gelişmenin çıkarları doğrultusunda olacaktır; kesinlikle hiç bir koşul altında "devlet sosyalizmi" hokkabazlığına yolaçmayacak türden, toprağın kısmî burjuva ulusallaştırılması olacaktır.* *Yeni* Rusya'daki demokratik kurumların güçlendirilmesinde doğrudan doğruya ve çok büyük ölçüde siyasal önemi olacaktır ve aynı zamanda kıtlıktan kurtulmak için ek fonlar sağlayacaktır.

IX

Son olarak, tarım programımızın ilk iki maddesi ile uzun

* Zoralımı yapılmış bu mülklerin kiralanması konusunda, sosyal-demokratlar hiç bir şekilde özellikle bir köylü politikası değil, ivedi olarak, yukarda Nadejdin'e karşı itirazlarımızı özetlediğimiz politikayı gütmelidirler.

boylu uğraşmaya gerek yoktur. "Bedel (kurtulma) ödeme ve borç taksitleri ile birlikte vergi ödeyen bir kast olarak köylülüğe yüklenmiş olan bütün hizmetlerin ortadan kaldırılması" (madde 1), her sosyal-demokrat için açıktır. Üstelik, anlayabildiğimiz kadarıyla bu önlemin pratik açıdan uygulanamaz oluşu hakkında hiç bir kuşku doğmamıştır. İkinci maddede de "müteselsil kefaletin ve köylünün [dikkat ediniz: "köylü", "köylüler" değil] kendi toprağını özgürce kullanmasını ... sınırlayan bütün yasaların ilgası" isteminde bulunulmaktadır. Burada çok övülen ve anılmaya değer "*köy komünü*" hakkında birçok söz söylememiz gerekiyor. Elbette, gerçekten müteselsil kefaletin ilgası, (Bay Witte, devrimden önce, bu özel reformu sona erdirmeyi başarabilir) kastlara bölünmenin ortadan kaldırılması, hareket özgürlüğü ve tek tek her köylünün kendi toprağını özgürce tasarruf etme hakkı, hızla ve kaçınılmaz olarak, bugün toprak komününün 3/4 ölçüsünde doğurduğu vergi yükünün ve serflik bağımlılığının ortadan kalkmasını sağlayacaktır, ama bu sonuç, ancak bizim köy komünü hakkındaki görüşlerimizin doğruluğunu, onun kapitalizmin toplumsal ve ekonomik gelişmesi ile nasıl ters düştüğünü tanıtlayacaktır. Ama bu sonuç, hiç bir şekilde, bizim "köy komününe karşı" herhangi bir özel önlem önerdiğimiz anlamına gelmez, çünkü biz, şu ya da bu köylü toprak tasarruf hakkı sistemine karşı doğrudan doğruya yönelik *tek bir önlemi* bile asla desteklemedik ve desteklemeyeceğiz. Üstelik, yerel hükümetin demokratik bir örgütü olarak, bir kooperatif ya da bir komşular birliği olarak, bürokratlardan gelecek bütün saldırılara —*Moskovskiye Vedomosti*[38] kampında köy komününe karşı çıkanlardan fazlaca destek görecek olan saldırılara— karşı, hiç koşulsuz olarak köy komününü savunacağız. Hiç kimsenin "köy komününü yıkmasına" yardım etmeyeceğiz, ama demokrasiye ters düşen bütün kurumların ortadan kaldırılması için —*bu ortadan kaldırmanın, toprağın temelli olarak ya da kısmen yeniden bölüştürülme-*

si vb. üzerindeki etkisini hesaba katmaksızın— tam bir çaba göstereceğiz — narodniklerden, esas olarak —açıkça ve gizlice, tutarlı ve tutarsız, çekingen ve cesur olarak— ayrılmamızın nedeni budur. Onlar, bir yandan "elbette" demokrattırlar ve öte yandan da *tam* hareket özgürlüğü, köylü komünündeki kast niteliğinin *tamamının* ortadan kaldırılması ve *son olarak* müteselsil kefaletin tamamen ortadan kaldırılması ve köylünün toprağını serbestçe tasarruf hakkını kısıtlayan tüm yasaların ortadan kaldırılması* gibi böylesine temel demokratik istemler karşısındaki tutumlarını, kararlı ve kuşku götürmez bir biçimde belirlemekten korkarlar.

Şöyle bir itiraz öne sürülebilir: Tek tek her köylünün iradesini kutsallaştırmak suretiyle, ikinci önlem, köy komününü sadece toprağın yeniden bölüştürülmesi düzeni, vb. açısından değil, ama kooperatif bir komşular birliği olarak bile tamamıyla yıkacaktır. Her köylü, çoğunluğun iradesinin dışında, toprağının kendisine ayrı bir hisse halinde verilmesini istemek hakkına sahip olacaktır. Bu, bütün sosyalistlerin, köy topluluğunun (*collective body*), birey üzerindeki hakkını kısıtlamasından çok, daha da genişletilmesine ilişkin genel eğilimlerine ters düşmüyor mu?

Buna yanıtımız, şudur: Bizim formülasyonumuzdan, her köylünün zorunlu olarak kendisine ayrı bir toprak parçasının verilmesi isteminde bulunması gerektiği sonucuna hiç bir şekilde varılamaz. Bundan çıkan sonuç, ancak toprağı satma özgürlüğüdür; üstelik, komün bireylerinin satılan toprağı tercihli olarak satın alma hakları, bu özgürlüğe ters düşmemektedir.

Müteselsil kefaletin ortadan kaldırılması, köy komününün bütün bireylerini belli bir toprak parçasının özgür sahipleri durumuna getirecektir; daha sonra bu toprağı nasıl

* Rusya'da sayıları çok fazla olan ve bu sorun ile ilgili olarak iki cami arasında binamaz durumda olan radikallere (ve hatta devrimcilere, *Vestnik Russkoyi Revoliyutsii*'ye) karşı kullanmamız gereken ölçüt bu olmalıdır.

kullanacakları sorununa gelince; bu, onları ilgilendirir ve medenî hukuka ve kendi aralarında giriştikleri özel anlaşmalara bağlıdır. Köy topluluğunun birey üzerindeki hakkının genişletilmesine gelince: sosyalistler, böyle bir genişletmeyi, ancak teknik ve toplumsal ilerlemenin* çıkarları doğrultusunda olduğu zaman desteklerler. Biçim böyle olduğu zaman, biz de, sadece küçük mülk sahiplerini ya da sadece köylüleri değil, ama genel olarak toprak sahibi olanların *hepsini* ilgilendiren uygun bir yasayı doğal olarak destekleriz.

X

Sonuç olarak, tarım programımızın dayandığı temel ilkeleri özetleyelim. Öteki ülkelerde program yapımıyla ya da program taslaklarının hazırlık ayrıntılarıyla uğraşmak fırsatını bulanlar, aynı ve tek düşüncenin, çok farklı biçimlerle formüle edilebileceğini bilirler. Önemli olan, program taslağımızı görüşlerine sunduğumuz yoldaşların hepsinin öncelikle temel ilkeler üzerinde bir ortaklığa ulaşmasıdır. Bundan sonra, formülasyondaki şu ya da bu özel niteliğin belirleyici bir önemi olmayacaktır.

Sınıf mücadelesinin, Rusya'daki tarım ilişkileri alanında da temel etmen olduğu inancındayız. Tarım politikamızın tümünü (ve sonuçta tarım programımızı da), kendisinden doğan sonuçlar ile birlikte bu olgunun şaşmaz bir biçimde kabulüne dayandırmaktayız. Başlıca ivedi hedefimiz, kırsal alanlarda sınıf mücadelesinin, uluslararası sosyal-demokrat hareketin nihaî amacını, siyasal iktidarın proletarya tarafın-

* Örneğin Kautsky "toprakta özel mülkiyet hakkının: 1° tarlaların sınırlarla belirlenmesi, çok küçük parça toprakların (evleklerin) kaldırılması; 2° tarım standartlarının yükseltilmesi; 3° salgınların önlenmesi" (*Die Agrarfrage*, s. 437) lehine olarak sınırlandırılması isteminde bulunulmasını doğru buluyor. Doğrulukları tamamıyla tanıtlanmış bulunan bu tür istemlerin hiç bir şekilde köy komünü ile ilişkisi yoktur ve olmamalıdır.

dan ele geçirilmesini ve sosyalist bir toplumun kurumlarının yerleştirilmesini başarmaya yönelik olan proletaryanın sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesini sağlamak üzere yolu açmaktır. Sınıf mücadelesini, "tarım sorunları"nın tümünün öncü çizgisi olarak saptamak suretiyle, Rusya'da sayıları çok fazla olan, "narodnik", "etiko-sosyolojik", "eleştirel", toplumsal-reformcu ve adı ne olursa olsun diğer yarı-gönüllü ve çapraşık teorilerin savunucularından kendimizi kesinlikle ve daima ayırdetmekteyiz!

Kırsal alanlarda sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesini sağlamak üzere yolu açmak için bugün kırsal nüfus arasında kapitalist uzlaşmaz karşıtlıkların başlangıçlarının *üzerine çöreklenen* ve onların gelişmelerini engelleyen serfliğin tüm kalıntılarının temizlenmesi zorunludur. Ve bu kalıntıların tümünü belirleyici tek bir darbeyle temizlemesi için köylülüğe yardım etmek üzere *son* bir çabada bulunuyoruz. *Son* diyoruz, çünkü gelişmekte olan Rus kapitalizmi, aynı işi kendiliğinden yapmakta, aynı amaca doğru yürümekte, ama bunu, kendine özgü yöntemi, şiddet ve baskı yöntemini, yıkıntı ve açlık yöntemini izleyerek yapmaktadır. Feodal sömürüden kapitalist sömürüye geçiş kaçınılmazdır ve bunu engellemeye çalışmak ya da "geçiştirmeye" çabalamak zararlı ve gerici bir hata olur. Ama bu geçiş, "paranın iktidarı"ndan çok, eski köleci iktidarı geleneğine dayanmak suretiyle, ataerkil köylülüğü kanının son damlasına dek sömüren senyörlerin mirasçılarını zor kullanarak devirmek biçiminde de gerçekleştirilebilir. Elinin emeği sayesinde doğal ekonomi düzeninde yaşantısını sürdüren bu ataerkil köylülük yokolmaya mahkûmdur, ama onu "vergiler" ya da kırbaç "altında ezilmek" işkencesine ya da uzun süreli, korkunç bir biçimde uzatmalı bir ölüm olan açlık işkencesine mahkûm eden hiç bir "gereklilik" ya da toplumsal bir ekonomik evrimin hiç bir "öznel" yasası yoktur. ✕ ✕

Ve (tıpkı Rusya'nın giderek daha büyük ölçüde kapitalist-

leştiği gibi) kapitalist bir toplumda küçük üreticilerin refaha ermelerinin ve hatta rahat bir yaşantı sürmelerinin olanaklı olduğu konusunda herhangi bir hayale sığınmaksızın, serflik kalıntılarının reformcu bir yöntemle değil, ama tamamıyla ve koşulsuz bir devrimci yolla ortadan kaldırılmasını ve kökünden silinip atılması isteminde bulunuyoruz. Soyluların hükümetinin köylülerden kopartıp almış olduğu ve bugüne dek köylülerin zımnî bir kölelik içinde tutulmalarına hizmet eden toprakların, köylülerin toprakları olduğuna inanıyoruz. Dolayısıyla —istisnaî olarak ve kendine özgü tarihsel koşullar nedeniyle— küçük mülkiyetin savunucuları olarak yerimizi alıyoruz; ama onu, sadece "eski düzen"in kalıntılarına karşı vermekte olduğu mücadelesinde ve hareketsizlik, gerilik ve ihmalden dolayı donup kalmış olan ataerkil Oblomov köylerinin[34] dönüşümlerini geri bıraktıran kurumların ortadan kaldırılması koşulu altında, tam hareket özgürlüğü, toprağın tasarrufunda özgürlük, kastlara bölünmenin tamamıyla ortadan kaldırılması koşulları altında savunuyoruz. Ünlü "köylü reformu"nun, demokratik, devrimci bir biçimde yeniden gözden geçirilmesi yoluyla, Rusya'nın devlet ve kamu yasalarının eksiklerini gidermek istiyoruz.

Bu tarım politikası ilkelerinin kendisine öncülük ettiği kırsal alanlarda bulunan her sosyal-demokrat, oradaki ilişkilerin, içinden çıkılmaz labirentinde yolunu bulabilecek ve sahip olduğu kesinlikle tutarlı devrimci propaganda ve ajitasyon ile bu ilişkileri "birbirine uyumlu kılmayı" başaracaktır. Köylülüğün içinde yer alması mümkün olan (ve şimdiden orada burada başlamış gibi görünen) bir hareket, onu gafil avlamayacaktır. Programımızın "işçi sınıfı"nın ivedi istemlerine ilişkin olan bölümünde ayrıntılı olarak ortaya konulmuş olan tarımdaki ücretli işçilerden yana istemlerle kendisini sınırlamayacak, ama elbette bunları her yerde ve daima ileri sürecektir. Köylülük arasında da, kırsal alanlarda eski serf sahiplerine karşı başlayacak ve çarlık otokrasisi

denilen, serflik düzeninin en ünlü ve en pis kalıntısına karşı bir ayaklanma ile sona erecek olan genel demokratik harekete (eğer kırsal alanlarımızda embriyon aşamasından geçmek gerekiyorsa) bir dürtüde bulunmayı başaracaktır.

*

P. S. Bu yazı, bu yılın ilkyazında Güney Rusya'daki köylü ayaklanmalarının patlamasından önce yazılmıştır.[35] Bu olaylar, makalede ileri sürülen ilkeleri tamamen doğrulamıştır. Partimizin "kır" çalışmalarında kendilerini her zamankinden daha güçlü olarak hissettiren taktik görevlere gelince, onları, başka bir zaman ele almayı umuyoruz.

Zarya, n° 4, Ağustos 1902
İmza : *N. Lenin*

[DÖRT]

YOKSUL KÖYLÜLERE

SOSYAL-DEMOKRATLARIN NE İSTEDİĞİ KONUSUNDA KÖYLÜLER İÇİN BİR AÇIKLAMA

1. KENT İŞÇİLERİNİN MÜCADELESİ

Kentlerdeki işçilerin huzursuzluğundan sözedildiğini birçok köylü mutlaka duymuştur. Bazıları gittikleri kentlerde ve fabrikalarda, polislerin deyimiyle ayaklanmaları, bizzat görmüşlerdir. Bazıları da karışıklıklara katıldığı için yetkililer tarafından köylere sürülen işçileri tanırlar. Gene bazı köylüler, işçilerin mücadelesiyle ilgili bildiri ve broşürleri görmüşlerdir. Ve bazıları da, olayları bizzat yaşamış kişilerin, kentlerde olup bitenler hakkında anlattıklarını duymuşlardır.

Önceleri yalnız öğrenciler başkaldırırlardı; bugün bütün büyük kentlerde binlerce, onbinlerce işçi ayaklanmıştır. Çoğunlukla patronlarına, fabrikatörlere, kapitalist-

lere karşı mücadele ediyorlar. İşçiler greve başlıyor, hep birden fabrikadaki işi bırakıyorlar, ve ücretlerin artırılmasını istiyorlar; günde on, onbir saat yerine, yalnız sekiz saat çalıştırılmaları isteminde bulunuyorlar. Bunlarla birlikte, yaşam koşullarını iyileştirecek istemler de ileri sürüyorlar. Atelyelerin daha iyi düzenlenmesini, makinelerin özel güvenlik tertibatıyla donatılmasını, böylece çalışanların sakatlanmaktan korunmalarını; çocuklarının okula gidebilmelerini; hastalarının hastanelerde gereği gibi tedavi edilmelerini; işçi konutlarının hayvan barınakları değil de, doğru düzgün evler olmasını istiyorlar.

Polis, işçilerin mücadelesine karışıyor. İşçileri yakalıyor, hapsediyor, yargılamaksızın doğdukları yerlere, hatta Sibirya'ya sürgün ediyor. Hükümet yasalar koyarak grevleri ve işçi toplantılarını yasaklıyor. Ama bu kez, işçiler, polise ve hükümete karşı mücadeleye girişiyorlar. Diyorlar ki: Biz, milyonlarca emekçi, yeterince boyuneğdik! Bizi soymalarına yeterince izin verdik! Birlikler kurmak, tüm işçileri tek ve büyük bir birlik içinde (*işçi partisinde*) toplamak ve beraberce daha iyi bir yaşam için mücadele etmek istiyoruz. Toplumun yeniden ve daha iyi bir biçimde örgütlenmesini istiyoruz: bu yeni ve daha iyi toplumda zenginyoksul olmamalı, herkes çalışmalıdır. Sadece bir avuç parababası değil, tüm emekçiler kendi ortak çalışmalarının ürünlerinden yararlanmalıdırlar. Makineler ve diğer teknik gelişmeler, milyonlarca, on milyonlarca insanın sırtından birkaç kişiyi zenginleştirmeye değil herkesin işini kolaylaştırmaya yaramalıdır. Bu yeni, bu daha iyi toplumun adı, *sosyalist toplumdur*. Öğretisinin adı *sosyalizmdir*. Toplumun daha iyi örgütlenmesi için mücadele eden işçi birliklerinin adı *sosyal-demokrat* partilerdir. Bu partiler (Rusya ve Türkiye dışında) hemen hemen bütün ülkelerde açık olarak vardır, ve bizim işçilerimiz de, aydın kişiler içinden gelen sosyalistlerle birlikte böyle bir parti kurmuşlardır: bu parti,

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisidir.

Hükümet partiyi baskı altında tutmaktadır, ama tüm yasaklamalara karşın, parti varlığını gizli olarak sürdürmekte, gazete ve broşürlerini yayınlamakta ve gizli birlikler kurmaktadır. İşçiler gizlice toplanmakla kalmayıp kalabalık gruplar halinde sokaklara dökülerek, "yaşasın sekiz saatlik işgünü, yaşasın özgürlük, yaşasın sosyalizm!" yazılı bayraklarını dalgalandırıyorlar. Bu yüzden, hükümet, işçilere karşı zor kullanıyor. Hatta onları kurşunlatmak üzere asker bile gönderiyor. Rus askerleri, Yaroslavl'da ve Petersburg'da, Riga'da, Don üstündeki Rostov'da Zlatust'ta Rus işçilerini öldürdüler.

Ama işçiler dayanıyorlar, mücadeleye devam ediyorlar. Onlar, ne zulüm, ne hapisane, ne sürgün, ne zindan, ne de ölüm bizi geriletemez diyorlar. Davamız haklı bir davadır diyorlar. Biz, tüm çalışanların mutluluğu ve özgürlüğü için savaşıyoruz. On milyonlarca, yüz milyonlarca insanı şiddetten, zulümden ve yoksulluktan kurtarmak için savaşıyoruz. İşçiler gittikçe daha çok bilinçleniyorlar. Sosyal-demokratların sayısı, tüm ülkelerde hızla artıyor. Bütün baskılara karşın savaşı kazanacağız.

Yoksul köylüler, sosyal-demokratların kim olduğunu, ne istediklerini; ve halkın mutluluğu için mücadelesinde sosyal-demokratlara yardımcı olmak üzere, köylerde ne yapılması gerektiğini iyi bilmelidirler.

2. SOSYAL-DEMOKRATLAR NE İSTİYORLAR?

Rus sosyal-demokratları, her şeyden önce *siyasal özgürlük* istiyorlar. Sosyal-demokratların, yeni ve daha iyi bir toplum düzeni, yani sosyalist düzeni kurma yolundaki mücadelelerinde, tüm Rus işçilerini açık ve yoğun bir biçimde birleştirebilmek için siyasal özgürlüğe gereksinmeleri vardır.

Siyasal özgürlük nedir?

Bunu anlamak için, köylü, her şeyden önce bugünkü özgürlük durumunu derebeylik düzeniyle karşılaştırmalıdır. O zamanlar, köylü, derebeyinin izni olmadan evlenemezdi. Şimdi ise köylü hiç kimseden ve hiç bir biçimde izin almadan evlenebilir. Derebeylikte köylü, derebeyi kâhyası tarafından belirlenen günlerde derebeyi hesabına çalışmak zorundaydı. Şimdi köylü, hangi işveren için, hangi günlerde ve hangi ücret karşılığında çalışacağını seçmekte serbesttir. Toprak köleliği düzeninde köylü, derebeyinin izni olmadan köyü terkedemezdi. Bugün köylü istediği yere gitmekte serbesttir, ama bunu yapabilmesi için mir'in* ona izin vermesi, ödeyecek borcu olmaması, kendine pasaport verilmesi, vali ya da polis şefinin yer değiştirmesine karşı çıkmaması gerekmektedir. Bundan ötürü, bugün de, köylünün istediği yere gitmede tam özgürlüğü, tam bir yer değiştirme özgürlüğü yoktur; köylü, hâlâ yarı-serf durumundadır. Rus köylüsünün neden hâlâ yarı-serf durumunda olduğunu ve bu durumdan nasıl kurtulabileceğini ilerde ayrıntılarıyla anlatacağız.

Toprak köleliği düzeninde köylü, derebeyinin izni olmadan mülk ve toprak satın alamazdı. Şimdi, köylü, her çeşit mülk almakta serbesttir (ama bugün bile miri terketmede ve toprağını istediği gibi kullanmada tam serbest değildir). Derebeylikte köylü, derebeyi tarafından bedenî cezalara çarptırılabilirdi. Köylü, bugün hâlâ bedenî cezalardan kurtulmuş olmamasına karşın, bu tür cezalar toprak sahibi tarafından verilemez.

Aile konusunda, mülkiyet konusunda, özel konularda özgürlük anlamına gelen bu özgürlüklere *medenî* haklar denir. İşçi ve köylü, aile yaşamlarını, özel işlerini düzenlemekte, işgüçlerini kullanmakta (işverenlerini seçmekte), mülklerinden yararlanmakta (tabiî tam olmayarak) serbesttirler.

* *Mir* — Özerk tarım bölgesi. Mir bir kolektif mülkiyet düzenidir. Ekilebilir topraklar ve çayırlar, mir üyeleri arasında paylaşılırdı. —*Ed.*

Bununla birlikte, ne Rus işçilerinin ne de Rus halkının tümünün henüz siyasal yaşantıya ait işlerini düzenleme özgürlükleri yoktur. Bütün halk, eskiden köylülerin derebeylerinin boyunduruğu altında oldukları gibi, devlet memurlarının boyunduruğu altındadır. Rus halkının, kendi memurlarını, ülkenin tümü için yasalar hazırlayacak temsilcileri seçme hakkı yoktur. Rus halkının, *siyasal yaşantıya* ait işleri tartışmak için toplantılar düzenleme hakkı bile yoktur. Eski zamanın derebeyi, köylülerin onaması olmadan kendi kâhyasını nasıl atıyorsa, şimdi de, isteğimiz dışında tepemize dikilen memurlar izin vermedikçe, gazete ve kitaplarımızı basmak, tüm devleti ilgilendiren işlerden herkesin önünde ve herkes için konuşmak bile yasaktır.

Köylüler nasıl derebeylerinin köleleri idiyseler, Rus halkı da halen memurların kölesi durumundadır. Derebeylik düzeninde köylülerin medenî hakları olmadığı gibi, Rus halkının da şimdiye dek *siyasal* özgürlüğü olmamıştır. Siyasal özgürlük, halkın kendi işlerini ve siyasal yaşantıya ait işleri düzenleme özgürlüğüdür. Siyasal özgürlük, halkın Devlet Duması (parlamento) için milletvekillerini seçme hakkıdır. Tüm yasaların tartışılması ve kabul edilmesi, tüm vergilerin konulması, halkın kendisinin seçtiği bu Devlet Duması (parlamento) tarafından yapılmalıdır. Siyasal özgürlük, halkın, memurların tümünü kendisi seçmesi; siyasal yaşantıyla ilgili bütün konuları tartışmak için her türlü toplantıyı düzenleme; hiç bir izne bağlı olmadan, istenilen kitapların ve gazetelerin yayınlanması özgürlüğüdür.

Avrupa'nın diğer bütün halkları, siyasal özgürlüklerini daha önce elde etmişlerdir. Yalnız Türkiye ve Rusya'da halk, sultan hükümeti ve otokratik çar hükümeti tarafından, siyasal bakımdan, köleleştirilmiş durumdadır. Çar otokrasisi, çarın sınırsız iktidarı demektir. Devletin örgütlenmesinde ve yönetilmesinde, halkın hiç bir payı yoktur. Kişisel, sınırsız,

otokratik yetkisinden dolayı, tüm yasaları yalnız çar yapar, tüm memurları yalnız çar atar. Oysa çarın kendisi, tüm Rus yasalarını ve tüm Rus memurlarını *tanıyamaz*. Ülkede olup biteni de bilemez. O, en önemli ve en saygın birkaç düzine memurun istediklerini onaylamakla yetinir. Ne kadar isterse istesin, tek bir insan Rusya kadar büyük bir ülkeyi yönetemez. Rusya'yı yöneten çar değildir —tek bir insanın otokrasisinin ancak sözü edilebilir!—; Rusya'yı yöneten bir avuç zengin ve saygın memurdur. Çar, ancak bu bir avuç insanın ona söylemek istedikleri kadarını bilir. Çarın, soyluların en başta gelen temsilcileri olan bu bir avuç insanın tersine davranma olanağı yoktur; çarın kendisi, bir derebeyi ve bir soyludur; çocukluğundan beri yalnız bu soylular çevresinde yaşar; onu eğiten ve terbiye edenler soylulardır; çar, Rus halkı hakkında, bu büyük soyluların, zengin mülk sahiplerinin ve saray erkânına giren az sayıdaki tüccarın bildiğinden fazlasını bilmez.

Her bucak idaresinde çarı temsil eden bir resim bulabilirsiniz (bu şimdiki çarın babası Aleksandr III'ün portresidir). Çar, kutlama törenlerine gelmiş olan belediye başkanlarına söylev verir. Onlara, "Soyluluğun mareşallarına itaat edin!" diye emreder. Bugünkü Çar Nikola II de aynı şeyleri yineledi. O halde çarlar, devleti, ancak soyluların yardımı ve aracılığıyla yönetebildiklerini kendileri de kabul ediyorlar. Çarın, köylülerin soylulara itaat etmek zorunda olduklarına dair sözlerini akılda iyi tutmak gerekir. Çar yönetimini en iyi yönetim olarak göstermeye çabalayanların yaydıkları yalanın iyice farkında olmalıyız. Diyorlar ki, diğer ülkelerde yöneticiler seçilmiştir; seçilenler zenginlerdir; oysa zenginler âdil bir yönetim sürdürmezler, yoksulları ezerler. Rusya'da yöneticiler seçimle işbaşına gelmezler; tek yönetici, otokrat çardır. Çar, herkesin, yoksullar gibi zenginlerin de üstündedir, derler. Ve çarın, yoksul-zengin ayırdetmeden, herkese karşı âdil davrandığını iddia ederler.

Bu tür söylevler ikiyüzlülükten başka bir şey değildir. Yönetimimizin âdil davranmasının ne olduğunu, her Rus çok iyi bilir. Herkes basit bir işçinin ya da bir tarım ücretlisinin, devlet konseyinde yer alıp alamayacağını bilmektedir. Bu, bizde olanaksız olduğu halde, diğer bütün Avrupa ülkelerinde, fabrika işçilerinin ve tarım gündelikçilerinin devlet dumasında (parlamentoda) yer aldıkları görülmüştür: bunlar, tüm halkın önünde, işçilerin yoksulluğundan serbestçe sözediyor, işçileri daha iyi bir yaşam için mücadelede birleşmeye çağırıyorlardı. Ve hiç kimse, halkın seçtiği bu insanların söylevlerini yarıda kesemiyordu, hiç bir polis memuru, onlara dokunmaya cesaret edemiyordu.

Rusya'da seçimle işbaşına gelmiş bir yönetim yok; yöneticiler ise, zenginler ve soyluların en kötüleri. Hepsi, sarayda sağı solu yerip çekiştiren, başkalarına çelme atan, çara yalan söyleyip başkalarına iftira eden, ona yağ çekerek kendini iyi göstermeye çalışan insanlardır. Yönetimi gizlilik içinde sürdürürler; halk hangi yasaların hazırlandığını, hangi savaşlara girişileceğini, hangi yeni vergilerin konulacağını, hangi memurların ve hangi nedenle ödüllendirileceklerini ya da yerlerinden atılacaklarını bilmez, bilemez de. Hiç bir ülkede Rusya'da olduğu kadar memur yoktur. Ve bu memurlar, sessiz halkın önüne karanlık bir orman gibi dikilirler — basit bir işçi, hiç bir zaman bu ormanın içinde kendine bir yol açamayacak, ve adaletin yerine gelmesini sağlayamayacaktır. Bu yolsuzluk yapan, soyguncu ve zalim memurlara karşı hiç bir yakınma ortaya çıkarılmaz: hepsi yönetim mekanizmasında örtbas edilir. Tek bir insanın sesi hiç bir zaman halkın tümüne ulaşmaz; bir karanlık ormanda kaybolur, polisin işkence zindanlarında boğulur gider. Halk tarafından seçilmemiş ve halka karşı sorumlu tutulmamış bu memurlar ordusu tarafından kalın bir ağ örülmüştür ve insanlar bu ağ içinde sinekler gibi debelenmektedirler.

Çarlık otokrasisi, memurların mutlak hükümdarlığıdır, halkın, memurlara ve özellikle de polislere karşı kölece bağımlılığıdır. Çar otokrasisi polisin mutlak egemenliğidir.

İşte bunun için, işçiler, ellerinde, "Kahrolsun mutlak egemenlik", "Yaşasın siyasal özgürlük!" yazılı bayraklarla sokaklara dökülüyorlar. İşte bu yüzden, on milyonlarca yoksul köylü, kent işçilerinin savaş çığlıklarını yükseltmeli ve onları desteklemelidir. Kent işçileri gibi, kır işçileri ve yoksul köylüler, zulümden çekinmeden, düşmanın tehdit ve vahşetinden korkmadan, ilk tersliklerden tedirgin olmadan, tüm Rus halkının özgürlüğü için kesin bir eyleme girişmeli, ve her şeyden önce *halk temsilcilerinin toplanması* isteminde bulunmalıdırlar. Bütün Rusya'da halk, kendi vekillerini (temsilcilerini) kendisi seçsin. Bu vekiller, Rusya'da seçimle işbaşına gelecek bir hükümet kuracak; halkı memurlara ve polise karşı kölece bağımlılıktan kurtaracak; halka toplantı, söz ve yayın özgürlüğü sağlayacak bir yüce meclis oluştursunlar!

İşte sosyal-demokratların her şeyden önce istedikleri bunlardır. İlk istemleri *siyasal özgürlük istemidir.*

Siyasal özgürlüğün, yani Devlet Duması (parlamento) için seçim yapmanın, toplantı ve yayın özgürlüğünün, emekçi halkı bir anda yoksulluk ve baskıdan kurtarmayacağını biliyoruz. Kent ve kır yoksullarını, zenginlerin çıkarına çalışmaktan bir anda kurtarabilecek bir yol yoktur. Emekçi halkın *kendinden başka* güveneceği ve umutlarını bağlayacağı kimsesi yoktur. *Kendi kendini kurtarmazsa,* işçiyi yoksulluğundan kurtaracak kimse yoktur. Ve işçiler, kurtulmak için Rusya'nın bir başından bir başına kadar, tek bir birlik içinde, tek bir partide birleşmek zorundadırlar. Bununla birlikte, otokratik polis hükümeti, tüm toplantıları, tüm işçi gazetelerini, tüm işçi temsilcileri seçimlerini yasaklarsa, milyonlarca işçi birleşemez. Birleşmek için, birlikler kurma hakkına, birleşme özgürlüğüne, siyasal özgürlüğe sahip olmak gerekir.

Siyasal özgürlük, emekçi halkı bir anda yoksulluktan kurtarmayacaktır, *ama işçilere yoksullukla savaşacak bir silah verecektir.* Yoksulluğa karşı, *işçilerin kendi birliğinden* başka savaş aracı yoktur, olamaz da. Ama halk içinden milyonlarca insan *siyasal özgürlük* olmadan birleşemez.

Halkın siyasal özgürlüğü elde ettiği bütün Avrupa ülkerinde, işçiler çok önceleri birleşmeye başladılar. Toprağı ve atelyesi olmayan, yaşamları boyunca ücret karşılığında başkaları için çalışan işçilere, bütün Avrupa'da *proleterler* deniliyor. İşçi sınıfının birleşme çağrısının yankılanmasından bu yana elli yıldan fazla geçti. "Bütün ülkelerin işçileri, birleşin"; bu sözler elli yıldan beri dünyayı dolaşıyor; onbinlerce, yüzbinlerce işçi toplantısında yineleniyor; bütün dillerdeki milyonlarca gazete ve broşürde okunuyor.

Kuşkusuz, milyonlarca işçiyi tek bir birlikte, tek bir partide toplamak çok zor bir iştir ve bu iş, zaman, sebat, dayanıklılık ve cesaret gerektirir. İşçiler yokluk ve yoksulluk altında ezilmiş, kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin çıkarları için sürekli olarak çalışmaktan uyuşukluk içinde kalmışlardır, genellikle, neden hep yoksulluk içinde olduklarını ve bu durumdan nasıl kurtulacaklarını düşünecek zamanları bile yoktur. İşçilerin birleşmesi bütün yollara başvurularak engellenir: ya Rusya gibi, siyasal özgürlüğün olmadığı ülkelerde doğrudan doğruya vahşî bir şiddet kullanırlar, ya sosyalizmi yayan işçilere iş vermezler, ya da son çare olarak hile yaparlar ve rüşvet verirler. Ama çalışan insanların, yoksulluğun ve zulmün boyunduruğundan kurtuluşu davası uğruna mücadele eden proleter işçileri geriletebilecek hiç bir zor ve zulüm yoktur. Sosyal-demokrat işçilerin sayısı ise durmadan artmaktadır. Örneğin, komşu ülke Almanya'da seçimle işbaşına gelmiş bir yönetim vardır. Daha önceleri Almanya'da da bir krallık hükümeti, bir mutlakiyet düzeni vardı. Ama Alman halkı, elli yıl önce, otokrasiyi zorla yıktı ve siyasal özgürlüğü zorla eline geçirdi.

Almanya'da yasalar, Rusya'daki gibi bir avuç memur tarafından değil, halkın *seçtiği meclis*, parlamento, ya da Almanların *Reichstag* diye adlandırdıkları meclis tarafından yapılıyor. Tüm eşit insanlar, Reichstag için milletvekili seçimlerine katılıyorlar. Bu yöntemle sosyal-demokratların aldıkları oyların sayısının da bilinmesi mümkün olmaktadır. 1887'de tüm oyların *onda-birini* sosyal-demokratlar almıştı. 1898'de (son Alman Reichstag seçimlerinde) sosyal-demokratların aldığı oylar *hemen hemen üç katına* çıkmıştı. Bu kez tüm oyların *dörtte-birinden fazlası*, sosyal-demokratlara verildi. *İki milyondan fazla* reşit insan parlamento için *sosyal-demokrat milletvekillerini* seçmek üzere oy kullandılar. Almanya'da sosyalizm kır işçileri arasında pek yayılmamıştır, ama bugün hızla yayılmaktadır. Ve tarım işçileri, gündelikçiler ve mülksüz, yoksullaştırılmış köylüler yığını, kentlerdeki kardeşleriyle birleştikleri zaman, Alman işçileri zaferi kazanacak ve çalışan insanlar için yoksulluğun ve baskının olmadığı bir düzen kuracaklardır.

Ama sosyal-demokrat işçiler, halkı hangi yollarla yoksulluktan kurtarmak istiyorlar?

Bunu bilmek için, büyük yığınların bugünkü düzen içinde neden yoksul olduklarını iyi anlamak gerekir. Zengin kentlerin sayısı hızla artıyor, gözkamaştırıcı mağaza ve evler yapılıyor, demiryolları döşeniyor, sanayi ve tarıma türlü makine ve yenilikler getiriliyor, buna karşın milyonlarca insan yoksulluk içinde kalıyor ve tüm yaşamları boyunca sadece ailelerinin geçimini sağlamak için çalışıyorlar. Daha da ötesi, işsizler durmadan çoğalıyor. Kırlarda ve kentlerde hiç bir iş bulamayanların sayısı gün geçtikçe artıyor. İşsizler köylerde açlıktan ölüyor, kentlerde dilenci yığınına ve başıboşlar takımına katılıyorlar; vahşî hayvanlar gibi varoşların inlerinde ya da örneğin Moskova'da Kitrov pazarındakiler gibi, iğrenç ev ve mahzenlerde yatıp kalkıyorlar.

Bu nasıl oluyor? Zenginlikler ve lüks durmadan artarken,

bütün bu servetleri kendi emekleriyle yaratan milyonlarca insan, nasıl oluyor da, yoksulluk ve yokluk içinde kalıyorlar? Köylüler açlıktan kırılıyor, işçiler işsiz dolaşıyor, buna karşın tüccarlar Rusya dışına milyonlarca pud buğday gönderiyor, pazar yokluğundan mallarını gönderecek yer bulamayan fabrikalar çalışmıyor!

Bunun nedeni, her şeyden önce, toprağın çok büyük bir bölümünün, fabrikaların, atelyelerin, makinelerin, yapıların, gemilerin, az sayıda zenginin mülkiyetinde olmasıdır. On milyonlarca insanın çalıştığı bu topraklar, bu fabrika ve atelyeler, birkaç bin, birkaç onbin zengine, toprak sahibine, tüccar ve fabrikatöre aittir. Halk, bir ekmek parçası için, ücret karşılığında, işgücünü bu zenginlere satar. İşçilerin basit geçimlerini sağlayacak miktarın üstünde üretilen her şey zengin insanların ceplerine akacaktır; bu, onların kârı, onların "gelirleridir". Makinelerin kullanılmasından, üretim yöntemlerindeki gelişmelerden sağlanan kârların hepsi, toprak sahiplerine ve kapitalistlere gitmektedir: onlar aşırı servetler biriktirirken, çalışanlar sadece ufak kırıntılar elde edebilmektedirler. İşçiler çalıştırılmak için bir araya getiriliyorlar: büyük malikânelerde ve büyük fabrikalarda birkaç yüz, hatta bazan birkaç bin işçi bulunmaktadır. Bu ortak çalışma nedeniyle, ve değişik makinelerin de kullanılmasıyla emeğin üretkenliği artmaktadır: şimdi bir tek işçi, eskiden tek başlarına ve makinesiz çalışan bir düzine işçiden daha çok üretmektedir. Ama bu artan ürünler, tüm emekçilere değil de, çok az sayıdaki büyük toprak sahibine, tüccara ve fabrikatöre yaramaktadır.

Toprak sahiplerinin ve tüccarların, halka "iş verdiği", yoksul insanlara kazanç yolları "açtığı" sözleri sık sık duyulmaktadır. Örneğin, bir bölge köylülerinin çevredeki fabrikanın ya da malikânenin sahibi tarafından "beslendiği" söyleniyor. Aslında işçiler, emekleriyle, *kendi kendilerini beslemektedirler* ve ayrıca bütün çalışmayanları da onlar

beslemektedirler. Ama toprak sahibinden ağalık toprağında, bir fabrikatörden fabrikada ya da demiryollarında çalışma *izni almak için*, işçi, karşılığında küçük bir ücret alarak, ürettiği her şeyi mülk sahibine *parasız veriyor*. Demek ki, aslında işçilere iş veren toprak sahipleri ve tüccarlar değildir; emeklerinin büyük bir kısmını parasız vererek, çalışmalarıyla herkesi besleyenler, işçilerdir.

Devam edelim. Tüm çağdaş ülkelerde halkın yoksulluğu, emekçilerin satış için, pazar için mal üretmelerinden doğuyor. Fabrikatör ve zanaatçı, toprak sahibi ve iyi halli köylü, *satmak* için, *para kazanmak* için çeşitli mallar imal ediyorlar, hayvan yetiştiriyorlar, buğday ekip biçiyorlar. Artık para, başta gelen güçtür. İnsan emeğinin bütün ürünleri parayla değiştiriliyor. Parayla her şey satın alınıyor. İnsan dahi satın alınabiliyor, yani yoksul bir insan, parası olan bir insan için çalıştırılabiliyor. Eskiden, derebeylikte, başta gelen güç, topraktı; toprağın sahibi, aynı zamanda güç ve nüfuz sahibiydi. Şimdi yönetici güç haline gelen paradır, sermayedir. Parayla istendiği kadar toprak satın alınabilir. Para olmadan toprağa sahip olunsa bile pek bir şey yapılamaz: vergi borçlarını bir yana bıraksak bile, ne saban, ne başka tarım aletleri, ne hayvan, ne elbise, ne de kentte satılan çeşitli mallardan satın alınamaz. Tüm toprak sahiplerinin, malikânelerini, bankalara rehine koymalarının nedeni, para yokluğudur. Para edinmek için, hükümet bütün dünyadaki zenginlerden ve bankacılardan ödünç alıyor ve her yıl yüzmilyonlarca ruble faiz ödüyor.

Bugünkü vahşî savaşların da nedeni paradır. Herkes daha ucuz alıp, daha pahalı satmak istiyor; herkes bir diğerini geride bırakmak, mümkün olduğu kadar çok mal satmak, fiyatları düşürmek, kârlı bir pazarı ya da bir malı başkalarından gizlemek istiyor. Bu paraya doğru koşuşmadan en çok çekenler, dar gelirli insanlardır, küçük zanaatçı ve küçük köylüdür; onlar, hep zengin tüccarın ya da zengin köy-

lünün gerisinde kalıyor. Onların, yedekte, hiç bir zaman, hiç bir şeyleri yoktur, günügününe yaşarlar; her zor durumda, her felâkette son pılıpırtılarını da rehine verirler ya da hayvanlarını yok pahasına satarlar. Bir kez bir kulağın ya da bir faizcinin eline düştüler mi, bu ağdan hemen hemen hiç bir zaman kurtulmayı başaramazlar ve genellikle tam iflâs ederler. Her yıl binlerce, yüzbinlerce küçük köylü ve zanaatçı evlerini kilitler, paylarını komüne parasız devredip, ücretli işçi, tarım gündelikçisi, vasıfsız işçi, proleter olurlar. Servet sahibi zenginler de para için sürdürülen bu mücadelede gittikçe zenginleşirler. Bankalardan milyonlarca, yüzmilyonlarca para toplarlar, böylelikle sadece kendi paralarıyla değil, ama aynı zamanda başkalarının bankalara koyduğu paralarla servetlerini çoğaltırlar. Dar gelirli insanlar, bankalara ya da tasarruf sandıklarına yatırdıkları onar, yüzer rublelik miktarlar karşılığında, ruble başına üç-dört kopek faiz alırlar; zenginlerse, bu onar, yüzer rublelik paralarla milyonlar toplarlar ve bu para aracılığıyla ruble başına on, yirmi kopek kazanarak iş hacimlerini genişletirler.

İşte bu yüzden, sosyal-demokratlar, halkın sefaletine son vermenin tek yolunun, bütün ülkedeki bugünkü düzeni baştan aşağıya değiştirmek ve *sosyalist düzeni* kurmak, yani büyük toprak sahiplerinin topraklarını, fabrikatörlerin fabrikalarını, bankacıların para-sermayelerini ellerinden almak ve bunların *özel mülkiyetini* ortadan kaldırararak bütün ülkenin emekçi halkına vermek olduğunu söylüyorlar. O zaman başkalarının sırtından geçinen zenginler, işçilerin emeğinden yararlanamayacaklardır; işçilerin emeğinden işçilerin kendileri ve onların seçtikleri yararlanacaktır. İşte o zaman, ortak çalışmanın ürünleri ve bütün makinelerin ve teknik gelişmelerin sağladığı yararlar, tüm emekçilere, tüm işçilere ait olacaktır. O zaman zenginlik daha çabuk artacaktır, çünkü işçiler, kendileri için, ka-

pitalistler yararına çalıştıklarından daha iyi çalışacaklardır; işgünü daha kısa, işçilerin yaşam düzeyleri yüksek olacak, yaşam tümden değişecektir.

Ama tüm ülkede düzeni değiştirmek kolay bir iş değildir. Bunun için çok çaba, uzun ve inatçı bir mücadele gereklidir. Tüm zenginler, tüm mülk sahipleri, tüm *burjuvazi,** her türlü yola başvurarak servetlerini savunacaklardır. Memurlar ve ordu, *zengin sınıfı* savunmayı üstlerine alacaklardır, çünkü hükümetin kendisi bu sınıfın ellerindedir. İşçiler başkalarının sırtından geçinenlere karşı mücadele etmek için, tek bir insan gibi dikilmelidirler; kendilerini ve mülksüzlerin tümünü tek bir *işçi sınıfının*, tek bir *proleterler sınıfının bağrında birleştirmelidirler.* Mücadele işçi sınıfı için kolay olmayacaktır, ama mutlaka işçilerin zaferiyle sonuçlanacaktır, çünkü burjuvazi ya da başkalarının sırtından geçinenler, nüfusun ancak ufacık bir bölümünü oluştururlar, işçi sınıfı büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Mülk sahiplerine karşı işçiler, binlere karşı, milyonlar demektir.

Rusya işçileri, bu büyük mücadele için, şimdiden tek bir sosyal-demokrat partide toplanmaya başlıyorlar. Gizlice, polisten saklanarak toplanmanın güçlüğüne karşın, birlik güçleniyor ve sayıca artıyor. Ve Rus halkı, siyasal özgürlüğü elde ettiğinde, işçi sınıfının birliği, sosyalizm mücadelesi daha büyük bir hızla, Alman işçilerden de hızlı olarak ilerleyecektir.

3. KIRSAL BÖLGELERDE ZENGİNLİK VE YOKSULLUK MÜLK SAHİPLERİ VE İŞÇİLER

Şimdi sosyal-demokratların ne istediğini biliyoruz. On-

* Burjuva, mülk sahibi demektir. Burjuvazi, tüm mülk sahipleridir. Büyük burjuva, büyük mülk sahibidir. Küçük-burjuva, küçük mülk sahibidir. Burjuvazi sözcüğü, mülk sahipleri, zenginler, başkalarının sırtından geçinenlerle; proletarya sözcüğü ise işçiler, yoksullar, bir ücret karşılığında başkaları için çalışanlarla eşanlamlıdır.

lar, halkı yoksulluktan kurtarmak için bütün zengin sınıfa karşı mücadele etmek istiyorlar. Oysa kırlarımızda yoksulluk az değildir, hatta kentlerimizdekinden daha fazladır. Burada kırlarımızdaki yoksulluğun ne kadar büyük olduğunu söylemeyeceğiz: kıra giden her işçi ve her köylü, oralardaki yoksulluğun, açlığın, soğuk ve çıplaklığın ne olduğunu çok iyi bilir.

Ama köylü, *niçin* yoksulluk ve açlık çektiğini ve bu durumdan *nasıl* kurtulacağını bilmez. Bunu bilmek için, önce kentler gibi kırlarda da, açlık ve yoksulluğun nereden geldiğini öğrenmek gerekir. Bundan daha önce kısaca sözettik ve yoksul köylülerle kır işçilerinin kent işçilerine katılması gerektiğini gördük. Ama bu yeterli değildir. Bir de kırlarda kimlerin zenginleri, mülk sahiplerini ve kimlerin de işçileri, sosyal-demokratları izleyeceğini bilmek gerekir. Toprak sahipleri kadar, sermaye biriktirmesini ve başkalarının sırtından geçinmesini bilen köylülerin çok sayıda olup olmadığını bilmemiz gerekir. Bu sorun derinliğine incelenmezse, yoksulluk üzerindeki bütün konuşmalar hiç bir işe yaramaz ve kır yoksulları kırlarda *kimlerin* kendi aralarında ve kent işçileriyle birleşmek zorunda olduğunu göremezler; ayrıca, bu ittifakın sağlam olması için, köylünün sadece mülk sahibi tarafından değil, aynı zamanda kendi içinden biri tarafından, zengin köylü tarafından da aldatılmaması için *ne* yapmak gerektiğini de anlayamazlar.

Bunu anlamak için, kırdaki toprak sahiplerinin ve zengin köylülerin güçlerinin ne olduklarını görelim.

Toprak sahiplerinden başlayalım. Bunların güçleri, her şeyden önce kendilerine ait olan toprakların miktarı ile ölçülebilir. Avrupa Rusyası'nda (daha sonra ele alacağımız malikâne topraklarını hesaba katmadan), köy komünlerinin malı olan ve özel mülkiyet halindeki toprakların toplamının, yaklaşık 240 milyon desiyatin* olduğu tahmin ediliyordu.**

*1 desiyatin = 1,0925 ha. —*Ed.*

Bu 240 milyon desiyatinde, köylüler *yani on milyondan fazla aile*, 131 milyon desiyatin komün toprağına sahiptirler. Oysa özel mülk sahiplerinin, yani *yarım milyondan az ailenin* 109 milyon desiyatin toprağı var. Sonuç olarak, yalnız ortalaması alınırsa, her köylü ailesine 13, her özel mülk sahibi aileye de 218 desiyatin düşmektedir. Ama toprağın üleşimindeki eşitsizlik, biraz sonra göreceğimiz gibi, çok daha adaletsizdir.

Özel mülk sahiplerine ait olan 109 milyon desiyatinin, yedi milyonu *çara ait mülktür*, yani çar ailesinin bireylerine aittir. Çar, ailesiyle birlikte, toprak ağalarının en başta geleni, Rusya'nın en büyük derebeyidir. *Tek* bir ailenin *yarım milyon* köylü ailesinden *çok* toprağı var! Dahası, kilise ve manastırlar, altı milyon desiyatine yakın toprağa sahiptirler. Papazlarımız, kendileri her türlü yasal ve yasa-dışı yollarla büyük miktarda toprağa sahip olurken, köylülere tutumlu olmayı ve perhiz yapmayı öğütlüyorlar.

Sonra, yaklaşık olarak iki milyon desiyatin kent ve kasabaların, ve yine bir o kadarı da çeşitli ticarî ve sinaî ortaklıkların ve şirketlerin elinde bulunuyor. 92 milyon desiyatin (daha doğrusu 91.605.845 desiyatin, ama basitleştirmek için yuvarlak rakamlar vereceğiz) *yarım milyondan* az (481.358) özel mülk sahibi aileye aittir. Bu sayının yarısını oldukça küçük mülk sahipleri oluşturmaktadır; herbirinin on desiyatinden az toprağı vardır. Öte yandan, *onaltı bin* ailenin herbiri, *bin desiyatinden çok toprağa* sahiptir; toplam olarak ellerinde *altmışbeş milyon desiyatin* toprak vardır. Büyük toprak sahiplerinin ellerinde ne kadar büyük bir toprak miktarı olduğu, *bin aileden biraz az sayıdaki* (924) *ailenin* herbirinin *onbin desiyatinden çok toprağa* sahip ol-

** Toprak miktarlarıyla ilgili bu ve bundan sonraki rakamlar oldukça eskidir. Bu rakamlar 1877-1878'e aittir. Ama daha yenileri yoktur. Rus hükümeti ancak karanlıkta yaşayabilir; bu yüzden de, bizde, ülkenin bütünündeki halkın yaşantısıyla ilgili tam ve gerçeğe uygun bilgiler çok seyrek olarak toplanmaktadır.

masından görülüyor. Hepsi birlikte *yirmiyedi milyon desiyatin* toprağı ellerinde bulunduruyorlar. Bin ailenin iki milyon köylü ailesinin sahip olduğu kadar toprağı var.

Birkaç bin zenginin elinde bu kadar geniş topraklar olduğu sürece, milyonlarca, on milyonlarca insanın yoksulluğun ve açlığın *pençesinde oldukları ve hep de öyle olacakları* anlaşılıyor. Aynı nedenden dolayı, devlet iktidarının, hükümetin (çar hükümeti bile olsa) bu büyük mülk sahiplerinin isteklerine uygun olarak yürüyeceği görülüyor. Kır yoksulları, bu toprak sahiplerine karşı inatçı ve zorlu bir mücadele amacıyla tek bir sınıf oluşturmak için birleşmedikleri sürece, hiç bir yerden ve hiç kimseden yardım bekleyemezler.

Burada, ülkemizde, "devletin" toprak sahiplerinden çok daha fazla toprağı olduğunu söyleyerek, toprak sahiplerinin gücü konusunda bütünüyle yanlış bir görüş ileri süren çok sayıda insanın (hatta çok sayıda aydının) var olduğunu belirtelim. Köylünün bu kötü danışmanları, "Rusya'da ülkenin (yani tüm toprakların) büyük bir bölümü şimdiden devlete aittir" diyorlar (bu sözler, *Devrimci Rusya* gazetesinin 8. sayısının 8. sayfasından alınmıştır). Bu insanların yanılgısı şuradan geliyor: Avrupa Rusyası'nda 150 milyon desiyatin toprağın *malikâneye* ait olduğunu duymuşlar. Gerçekten de bu doğru. Ama bu yüzelli milyon desiyatinin hemen hemen tümünün *Kuzeyde*, Arkangelsk, Vologda, Olonetz, Vietka ve Perm illerinde olduğunu, ve *verimsiz topraklar ve ormanlardan* meydana geldiğini unutuyorlar. O halde şimdiye kadar malikânenin elinde tümüyle tarıma elverişsiz topraklar kalıyor. Malikânenin elindeki verimli toprak olarak ise sadece *dört milyon desiyatinden az* bir miktar vardır. Ve malikânenin bu verimli toprakları (örneğin, bu tür toprağın özellikle bol miktarda olduğu Samara ilinde) yok pahasına, nerdeyse parasız olarak zenginlere kiralanmıştır. Zenginler bu topraklardan binlerce, on binlerce desiya-

tin alıp bunları üç katı fiyatına köylülere veriyorlar.

Malikânenin çok toprağı olduğunu söyleyenler, köylülerin gerçekten çok kötü danışmanlarıdır. Aslında özel büyük mülk sahiplerinin (ve kişisel olarak çarın da) ellerinde çok miktarda verimli toprak vardır ve bu büyük mülk sahipleri, devletin kendisini de ellerinde bulunduruyorlar. Ve yoksul köylüler birleşerek korkulacak bir güç halini alamazlarsa, "devlet", derebeyi sınıfının uysal hizmetkârı olarak kalacaktır. Şunu da gözden ırak tutmamak gerekir: eskiden soyluların hemen hemen tümü büyük toprak sahipleriydi. Soyluların ellerinde bugün de geniş bir arazi var (1877-1878'de 11.500 soylunun 73 milyon desiyatin toprağı olduğu sanılıyordu). Ama artık başta gelen güç paradır, sermayedir. Tüccarlar ve zengin köylüler, çok büyük miktarlarda toprak satın aldılar. Otuz yılda (1863'ten 1892'ye kadar) soyluların 600 milyon rublelik toprak kaybettikleri (yani satın aldıklarından daha çoğunu sattıkları) tahmin ediliyor. Tüccarlar ve şerefli vatandaşlar ise, 250 milyon rublelik toprak sahibi oldular. Köylüler, kazaklar ve "kırda yaşayan diğer insanlar", (hükümetimiz bunları "soylu halk" ve "temiz halk"tan ayırdetmek amacıyla bu insanlar için "avam" deyimini kullanıyor) 300 milyon rublelik toprak satın aldılar. Yani tüm Rusya köylüleri, her yıl, özel mülk olarak, ortalama 10 milyon rublelik toprak satın alıyorlar.

Demek ki, değişik kategorilerde köylüler vardır: bazıları yoksulluk ve açlık içinde yaşarlar, diğerleri zenginleşirler. Demek ki, toprak sahibi olmaya eğilimli olan ve işçilere karşı zenginler yanında yer alacak zengin köylülerin sayısı gittikçe artmaktadır. Kent işçileriyle birleşmek isteyen yoksul köylüler bunun üzerinde dikkatle durmalı; bu zengin köylülerin sayısının çok olup olmadığını, güçlerini, bu güce karşı mücadeleye girmek için bizim nasıl bir birliğe gereksinme duyduğumuzu öğrenmeye çalışmalıdırlar. Biraz önce köylünün kötü danışmanlarından sözettik. Bu kötü danışmanlar,

köylülerin bugün böyle bir birliğe sahip olduklarını söylemekten hoşlanırlar. Bu birlik, mirdir, köy komünüdür. Mirin önemli bir güç olduğunu söylüyorlar. Mir, köylüleri birleştirir; komün, köylülüğün örgütüdür (yani gruplaşması, birliğidir), ve dev gibidir (yani çok büyüktür, amansızdır).

Bu yanlıştır. Bir masaldır bu. İyi insanlar tarafından, düşünülmüş olmasına karşın, bir masaldır. Masal dinlemeye koyulursak, amacımızdan, yani yoksul köylülerle kent işçilerinin ittifakı olan amacımızdan uzaklaşırız. Kırda oturan her insan dikkatle çevresine baksın: mir, köy komünü, yoksul köylülerin *tüm* zenginlere, başkalarının sırtından geçinenlerin *tümüne* karşı mücadele etmek amacıyla kurulmuş bir birliğe benziyor mu? Hayır, benzemiyor, benzeyemez de. Her köyde, her komünde, çok sayıda tarım gündelikçisi, çok sayıda yoksullaştırılmış köylü vardır; ama tarım gündelikçisi kullanan ve "ömür boyu ellerinde tutmak" için toprak satın alan zenginler de vardır. Bu zenginler de komün üyesidirler ve güçlü olduklarından orada efendi gibi hüküm sürerler. Bizim için gerekli olan, zenginlerin de katıldığı ve hüküm sürdükleri bir birlik midir? Elbette ki hayır. Bize, zenginlere karşı bir *mücadele* birliği gereklidir. Bundan da *mir*'in bizim işimize hiç yaramadığı çıkar.

Bize gerekli olan, insanların serbestçe katıldığı gönüllü bir birliktir, yani kent işçileriyle birleşmenin gerekliliğini anlayabilecek insanların birliğidir. Komün, gönüllü bir birlik değildir. Komün, devlet tarafından zorla kabul ettirilmiştir. Zenginler hesabına çalışan ve zenginlere karşı mücadele etmek isteyen insanlar komüne dahil değillerdir. Komün, kendi öz iradesiyle bu birliğe katılanları değil de, babaları bu toprakta yaşadığı, bu toprak sahibi için çalıştıklarından ötürü, yetkililer onları bu komünün kayıtlarına geçirdiklerinden dolayı birliğe katılan her çeşit insanı kapsar. Yoksul köylüler komünden serbestçe ayrılamazlar; onlar, polisin bir başka bölgeye kaydettiği bir kimseyi komüne alamazlar. Oysa

bizim birliğimiz için, o kimsenin belki de belli bir komünde olması gereklidir. Bize bambaşka bir birlik gerekmektedir; başkalarının sırtından geçinenlerin tümüne karşı mücadele etmek için, sadece emekçilerin ve yoksul köylülerin gönüllü olarak katıldıkları bir birliktir bu.

Mirin bir güç olduğu zamanlar geçti. Ve bu dönemler artık hiç bir zaman geri gelmeyecek. Mir, köylüler arasında hemen hemen hiç tarım gündelikçisi bulunmadığı ve Rusya'da ekmek parası için gezginci işçiler olmadığı zaman bir güçtü; hemen hemen hiç zengin köylünün olmadığı ve derebeyinin herkesi fark gözetmeden ezdiği zaman bir güçtü. Bugün başta gelen güç, paradır. Tek bir komünün üyelerini birbirleriyle vahşî hayvanlar gibi savaştıran paradır. Para sahibi mujikler, kendi komünlerinin üyelerini ezip onları bir toprak sahibinin soyabileceğinden daha iyi soyuyorlar. Şimdi bize gerekli olan hiç de komün değildir; ama *paranın gücüne* karşı, sermayenin egemenliğine karşı bir birliktir; değişik komünlerden gelme tüm kır emekçilerinin ve yoksul köylülerin birliğidir; toprak sahiplerine ve zengin köylülere karşı, fark gözetmeden tüm yoksul köylülüğü ve kent işçilerini kapsayan mücadele birliğidir.

Toprak sahiplerinin gücünün ne olduğunu gördük. Şimdi zengin köylülerin çok sayıda olup olmadığını ve güçlerinin ne olduğunu görelim.

Toprak sahiplerinin gücünü, ellerinde bulundurdukları arazilerin önemiyle, topraklarının miktarıyla ölçmüştük. Toprak sahipleri topraklarından istedikleri gibi yararlanırlar; onu satın almakta olduğu gibi satmakta da serbesttirler. Demek ki, onların gücü, ellerinde bulunan toprak miktarıyla doğru olarak ölçülebilir. Bizdeki köylülerin şimdiye dek topraklarından serbestçe yararlanma hakları yoktur; köylüler halen komünlerine bağlı yarı toprak kölesi durumundadırlar. O halde, zengin köylülerin gücü, ellerinde bulunan toprak payının miktarıyla ölçülemez. Zengin köylüler toprak payları

üzerinden zenginleşmezler: bol miktarda toprak *satın alırlar,* ve toprağı ya "ömür boyu elinde bulundurmak için" (yani kendine mülk olarak) satın alırlar, ya da "birkaç yıl için" (yani kira karşılığı) alırlar; bu toprakları toprak sahiplerinden olduğu gibi kendi topraklarını terkeden ya da gereksinmelerin zorlamasıyla paylarını kiraya veren köylülerden de alırlar. Demek ki, zengin, orta ve yoksul köylüleri sahip oldukları at miktarına göre belirlemek daha doğru olacaktır. Birkaç ata sahip olan köylü, hemen her zaman bir zengin köylüdür; köylü çok sayıda iş hayvanı besliyorsa, bu onun hem komün payı dışında ayrıca tarlası ve toprağı olduğunu, hem de birikmiş parası olduğunu gösterir. Sonra bütün Rusya'da (Sibirya ve Kokaz dışındaki Avrupa Rusyası'nı kastediyoruz) ata sahip olma açısından, köylülerin sayılarını bilme olanağımız var. Elbette Rusya'nın tümünü ilgilendiren durumlarda ancak ortalamalardan sözedilebilir. Çünkü şu ya da bu il arasındaki fark, oldukça büyüktür. Örneğin kent yakınlarında sık sık çok sayıda ata sahip olmayan zengin çiftçi köylüler görülür. Bazıları iyi gelir getiren bostancılıkla uğraşırlar; bazıları az sayıda at ama çok az sayıda inek besleyip süt satarlar. Rusya'nın her yanında toprakla uğraşmayıp sadece ticaret yaparak zenginleşen köylüler vardır; mandıra, değirmen ya da başka tesisler işletirler. Kırda oturanların tümü kendi köylülerinin ya da bölgelerinin zengin köylülerini çok iyi tanırlar. Ama yoksul köylünün eskiden olduğu gibi gözleri kapalı yürümemesi ve tahmin yürütmek yerine dostlarının ve düşmanlarının kimler olduğunu doğru olarak bilmesi için, bizim, zengin köylülerin bütün Rusya'daki sayılarını ve güçlerini bilmemiz gerekir.

Atlara sahip olma açısından, zengin ya da yoksul köylülerin çok sayıda olup olmadığını görelim. Rusya'da, yaklaşık olarak toplam *on milyon* köylü ailesi olduğunu daha önce söyledik. Topluca, yaklaşık *onbeş milyon* ata sahiptirler (hemen hemen ondört yıl önce atların sayısı onyedi milyon-

du, şimdi bu sayı daha düşüktür). Demek ki ortalama olarak her *on* aileye *onbeş* at düşüyor. Ama asıl önemli olan nokta, sayıca çok olmayan bazı ailelerin çok sayıda ata sahip olmaları, çok sayıda olan diğerlerinin ise az sayıda ata sahip olmaları ya da hiç ata sahip olmamalarıdır. Atsız köylülerin sayısı *en az üç milyon* kadardır, ve *tek ata* sahip olan üç-buçuk milyon kadar köylü vardır. Bunlar ya tamamıyla iflâs etmiş olan ya da mülkü olmayan köylülerdir. Biz bunlara yoksul köylü diyoruz. Bunların sayısı, *on milyon üzerinden altı-buçuk milyon* kadardır, yani neredeyse *üçte-ikisini* oluştururlar. Sonra herbiri bir çift iş hayvanına sahip olan orta köylüler geliyor. Bu köylülerin sayısı *yaklaşık iki milyon* ailedir, ve dört milyon *civarında* ata sahiptirler. Sonra da herbiri ikiden çok iş hayvanına sahip olan zengin köylüler gelir. Bunların sayısı *bir-buçuk milyon aileyi* bulmaktadır, ama ellerinde *yedi-buçuk milyon at* vardır.* Bunun anlamı, köylü ailelerinin altıda-birinin, atların toplamının yarısına sahip olmalarıdır.

Bu durumu saptadıktan sonra, zengin köylülerin gücünü oldukça doğru olarak ölçebiliriz. Bunların sayıları çok fazla değildir: değişik komünlerde, değişik bölgelerde yüz aile içinde bir ya da iki düzine zengin köylü ailesi vardır. Ama bu az sayıda aile, en zengin ailelerdir. Bunlar, bütün Rusya'da, diğer köylülerin toplam olarak sahip oldukları kadar ata sahiptirler. Demek ki, tüm köylülerin buğday ektikleri

* Rakamların ortalama, yaklaşık olduğunu bir kez daha yineliyoruz. Zengin köylüler tam bir-buçuk milyon değil de, bir milyon ikiyüz ellibin ya da bir milyon yediyüz ellibin, hatta iki milyon olabilirler. Bu büyük bir fark değildir. Her on binin ya da her yüz binin hesabını yapmıyoruz; burada önemli olan, dostların ve düşmanların kimliklerinin tanınması amacıyla her çeşit gevezeliğe ya da havada sözlere bakmadan, yoksul köylülerin ve özellikle zengin köylülerin durumunun doğru olarak bilinmesi amacıyla, zengin köylülerin gücünü, durumunu anlamaktır. Her kır emekçisi kendi bölgesini ve komşu bölgeleri yakından incelesin. Hesabımızın doğru olduğunu, ortalama olarak böyle olduğunu görecektir. Her yüz aile içinde bir düzinenin ya da en fazla yirmisinin zengin, yirmisinin orta ve geri kalanın da yoksul köylü olduğunu görecektir.

tarlaların hemen hemen yarısı kadarını ellerinde bulunduruyorlar. Bu köylüler, aileleri için gerekenden çok fazlasını elde edip, çok miktarda buğday satıyorlar. Buğdayı sadece beslenmek için yetiştirmiyorlar, hatta asıl satış için, para kazanmak için yetiştiriyorlar. Bu tür köylüler para biriktirebilirler. Parayı tasarruf sandığı ya da bankaya yatırırlar. Mülk olarak toprak satın alırlar. Bütün Rusya'da köylülerin satın aldıkları toprak miktarını daha önce söyledik; hemen hemen bütün bu topraklar, bu az sayıdaki zengin köylülere gidiyor. Yoksul köylüler toprak satın almayı hiç düşünmüyorlar; düşündükleri, yaşamlarını sürdürebilecek kadar beslenmek. Hatta çoğu kez değil toprak satın alacak paraları, ekmek alacak paraları bile yok. Bunun için, genel olarak bütün bankalar ve özellikle de tarım bankası, (mujiği kandıranlar ya da çok saf olan insanlar tarafından söylendiği gibi) tüm köylülere değil de toprak satın almaları için sadece çok az sayıda köylüye, zenginlere yardım ederler. Bundan dolayı, biraz önce sözünü ettiğimiz köylünün kötü danışmanları, toprağın sermayeden emeğe geçtiğini iddia ederlerken, toprak satın alınması konusunda gerçekleri gizlemektedirler. Toprak hiç bir zaman emeğe yani yoksul emekçiye geçmez, çünkü toprak ancak parayla satın alınabilir. Oysa yoksulların hiç bir zaman fazla paraları yoktur. Toprak yalnız parası olan zengin köylülere, sermayeye, yoksul köylülerin kent işçileriyle ittifak halinde *mücadele* ettikleri kimselere geçer.

Zengin köylüler, toprağı sadece ömür boyu ellerinde bulundurmak için almazlar; daha çok kirayla ve birkaç yıl için alırlar. Geniş araziler kiralayarak yoksul köylüleri topraktan yoksun bırakırlar. Örneğin Poltova ilinin tek bir bölgesi için (Konstantinograd çevresi için) zengin köylülerin kiraladıkları toprak miktarı saptandı. Sonuç olarak, aile başına 30 desiyatin ve daha fazla toprak alanların çok az sayıda, toplam 15 aileden ikisi olduğu görüldü. Zengin köylüler kiralanan tüm toprağın *yarısını* kendilerine ayırdılar; her zengine,

kiralanmış toprakların 75 *desiyatini* düşüyordu. Yine Torid ilinde, köylülerin *komün olarak* malikâneden kiraladıkları toprağın ne kadarına zenginler tarafından elkonulduğu saptandı. Sonuçta, ailelerin sadece *beşte-birini* oluşturan zenginlerin, kiralık tüm toprağın *dörtte-üçüne* elkoydukları anlaşıldı. Toprak her yerde elinde para olanlara gidiyor, oysa parası olanlar sadece bir avuç zengindir.

Devam edelim. Köylülerin kendileri şimdi çok miktarda toprağı kiraya veriyorlar. Paylarını terkediyorlar, çünkü ne hayvanları, ne tohumları, ne de ailelerini geçindirecek gelirleri var. Bugün insanın bir miktar toprağı olsa bile, parasız geçinilmiyor. Örneğin Samara ilindeki Novozensk bölgesinde, zengin köylülerin üç ailesinden biri, hatta ikisi, kendi komünlerinden ya da komşu komünden *kirayla toprak payları alıyorlar*. Paylarını kiraya verenler, atsız ya da tek ata sahip köylülerdir. Torid ilinde köylü ailelerinin *üçte-biri* paylarını kiraya veriyorlar. Tüm köylü paylarının *dörtte-biri*, yani çeyrek milyon desiyatin toprak kiraya veriliyor. Bu çeyrek milyondan yüzelli bin desiyatini (yani beşte-üçü) zengin köylülere gidiyor. *Mir* birliğinin köylülere yarayıp yaramadığını buradan da görebiliriz. Köy komününde güçlü, parası olandır. Oysa bize gereken tüm komünlerin yoksul köylülerinin birliğidir.

Köylü, toprak satınalma konusunda olduğu gibi, ucuz saban, ucuz biçerdöver ve ucuz gelişmiş aletler satın alınabileceğine inandırılarak aldatılır. Zemstvo depoları, kooperatifler [*artels*] kurulur, gelişmiş aletler köylünün durumunu iyileştirecektir, denir. Bu, tamamıyla yalandır. Bu gelişmiş aletler sadece zenginlere gider; yoksul köylüler bunlardan hiç birini, ya da hemen hemen hiç birini elde edemezler. Yoksul köylüler için önemli olan saban ya da biçerdöver değildir, önemli olan açlıktan ölmemektir. Bütün bu "köylüye yardım", zenginlere yardımdan başka bir şey değildir. Ne toprağı, ne hayvanı, ne yedek akçesi olan yoksullar yığınına,

sadece gelişmiş aletlerin ucuzlatılmasıyla yardım edilemez. İşte buna bir örnek: Samara ilinin bir bölgesinde, zengin ve yoksul köylülerin ellerindeki gelişmiş aletlerin sayımı yapıldı. Ailelerin *beşte-birinin,* en iyi halli köylülerin, tüm gelişmiş aletlerin *dörtte-üçüne* sahip oldukları görüldü; yoksulların, yani ailelerin *yarısının* ise bu aletlerin yalnız *otuzda-birine* sahip oldukları ortaya çıktı. Bu yönetim çevresindeki yirmisekiz bin aileden on bini atsızdır ya da tek ata sahiptir; bu on bin aile, bu bölgedeki tüm köylü ailelerinin mülkiyetinde bulunan 5.724 gelişmiş aletten sadece *yedisine* sahiptir. 5.724 aletten yedisi; işte, sözde "köylülüğün tümüne" yardım eden, tüm teknik gelişmelerin, tüm saban ve orakmakinelerinin dağılımında yoksul köylülere düşen pay. İşte "köy ekonomisini geliştirmekten" sözedenlerden yoksul köylülerin bekleyebileceği şey.

Son olarak, zengin köylülüğün temel çizgilerinden biri de, onun, *tarım gündelikçileri tutmasıdır.* Tıpkı toprak sahipleri gibi, zengin köylüler de, başkalarının sırtından geçinirler. Tıpkı toprak sahipleri gibi, zengin köylüler de, köylüler yığınının yoksullaşmasıyla, servetini yitirmesiyle zenginleşirler. Tıpkı toprak sahipleri gibi, gündelikçileri alabildiğine çok çalıştırmaya ve onlara mümkün olduğu kadar az para vermeye çalışırlar. Eğer milyonlarca köylü servetlerini tümüyle yitirmemiş ve dışarda çalışmaya, ücretli işçi olmaya, işgüçlerini satmaya zorlanmamış olsalardı, zengin köylüler yaşayamaz, ailelerini geçindiremezlerdi. O zaman "terkedilmiş" paylara elkoyamaz, işçi bulamazlardı. Oysa Rusya'nın tamamında, bir-buçuk milyon zengin köylü, *bir milyon* tarım gündelikçisi tutuyorlar. Mülk sahipleri sınıfıyla mülksüzler sınıfı, patronlarla işçiler, burjuvaziyle proletarya arasındaki büyük savaşta, zengin köylüler, işçi sınıfına karşı, mülk sahipleri yanında yer alacaklardır.

Zengin köylünün durumunu ve gücünü gördük. Bir de yoksul köylülerin nasıl yaşadıklarını görelim.

Tüm Rus köylü ailelerinin hemen hemen üçte-ikisinin, yani büyük çoğunluğunun kır yoksulları olduğunu daha önce söylemiştik. Her şeyden önce atsız ailelerin sayısı şimdi en az *üç milyon* ile üç-buçuk milyon arasındadır, belki de daha çoktur. Her kötü yıl, her kötü ürün, onbinlerce işletmeyi yıkmaktadır. Nüfus artıyor, gittikçe daha yoksulca yaşanıyor, ama verimli toprakların tümüne şimdiden toprak sahipleri ve zengin köylüler elkoymuşlardır. Ve her yıl, yıkım daha çok insana ulaşıyor, insanlar kente, fabrikaya çalışmaya gidiyorlar, tarım gündelikçisi ve vasıfsız işçi oluyorlar. Atsız köylü, hiç bir şeyi olmayan kimsedir. Bir proleterdir. Toprakla ya da kırsal işletmesiyle değil, *ücretli emeği* ile yaşıyor (yani yaşayabildiği kadar ya da daha doğrusu iyi-kötü idare edebildiği kadar yaşıyor). O, kent işçilerinin öz kardeşidir. Atsız köylü, toprağı ne yapsın? Atsız ailelerin yarısı, *toprak paylarını kiraya veriyorlar*, hatta bazan toprağı işleyecek halde olmadıkları için onu parasız olarak komüne iade ediyorlar (hatta toprağı geri verebilmek için para bile ödüyorlar). Atsız köylü, ancak bir desiyatin, en fazla iki desiyatin ekebilir. Kendi buğdayı kendisine yetmediği için, her zaman, eğer satın alacak parası varsa, ayrıca buğday satın almak zorunda kalır. Tek atlı köylülerin —sayıları tüm Rusya'da hemen hemen üç-buçuk milyon aile dolayındadır— durumu, atsız köylülerin durumundan daha iyi değil. Kuşkusuz istisnalar vardır, ve bazı yerlerde orta halli bir yaşam sürdüren, hatta zengin sayılabilecek tek atlı köylülerin olduğunu daha önce söyledik. Ama istisnalardan da, şu ya da bu bölgeden de sözetmiyoruz; tüm Rusya'dan sözediyoruz. Eğer tek atlı köylüler yığınının tümü gözönüne alınırsa, hiç kuşkusuz bunun bir yoksullar yığını olduğu görülecektir. Tek atlı köylü, tarımın yoğun olduğu illerde bile üç ya da dört, çok seyrek olarak da beş desiyatin toprak eker; onun da buğdayı kendine yetmez. Bol ürünlü bir yılda bile, atsız köylüden daha iyi geçinmez: bundan dolayı, her zaman az bes-

lenmiştir, her zaman açtır. İşletmesi sürekli gerileme durumunda, sürüsü yemsizlikten kötü durumdadır — köylünün toprağına gereği gibi bakacak gücü yoktur. Tek atlı köylü (hayvanların yemi hariç) bütün işletmesi için, örneğin Voronej ilinde, *yılda* en çok *yirmi ruble* harcayabilir. (Zengin köylü *on kat fazlasını* harcar.) Toprak kirasını ödemek, hayvan satın almak, saban ve diğer aletleri onarmak, çobana para vermek ve geri kalan bütün işler için yılda yirmi ruble! Bununla aile geçindirilir mi? Ne büyük bir sıkıntı, ne biçim bir zindandır, ne sürekli bir işkencedir bu! Tek atlı köylüler arasından *paylarını kiraya verenlerin* olması, hatta çok sayıda olması, iyi anlaşılıyor. Toprağı da olsa, yoksul, bundan büyük kazanç sağlayamıyor. Parası yoksa, toprak ona para sağlamaz, yaşamını sürdürebilecek kadar bile para getirmez. Oysa para her zaman gereklidir: yiyecek için, giyecek için, ev için, vergileri ödemek için gereklidir. Voronej ilinde, tek atlı köylünün ödemek zorunda olduğu sadece vergi miktarı, genellikle yılda *onsekiz rubleye* yaklaşıyor; oysa karşılaması gereken *tüm* harcamalar için, hiç bir zaman 75 rubleden fazla kazanmaz. Burada toprak satın almaktan, gelişmiş aletlerden, tarım bankalarından sözetmek, acı bir alaydan başka bir şey değildir. Bütün bunlar yoksul köylüler için düşünülmemiştir.

Ama parayı nereden bulmalı? Bir "ekmek kapısı" bulmak zorunludur. Tek atlı köylü de, ancak atsız köylü gibi bir "ekmek kapısı" arayarak çıkar yol bulabilir. "Ekmek kapısı" ne demektir? Bu, başkalarının yanında ücretli olarak çalışmaktır. Bu, tek atlı köylünün artık sadece yarı-işletmeci olması demektir; o bir ücretli, bir proleter olmuştur. İşte bu yüzden bu köylülere *yarı-proleter* adı verilir. Onlar da aynı zamanda kent işçilerinin öz kardeşleridir. Çünkü onlar da her çeşit patron tarafından soyulmaktadır. Onların da, tüm zenginlere, tüm mülk sahiplerine karşı mücadele etmek için sosyal-demokratlarla birleşmekten başka çıkar yolları, kur-

tuluşları yoktur. Demiryollarında kim çalışır? Kim müteahhitler tarafından soyulur? Kim odun keser ya da kereste taşır? Kim tarım gündelikçisi olarak kullanılır? Kim gündelikçi olarak çalışır? Kentlerde ve limanlarda kaba işleri kim yapar? Hep yoksul köylüler. Hep atsız ya da tek atlı köylüler. Hep kır proleterleri ya da yarı-proleterleri. Ve Rus toprağında, bu insanlar, büyük bir yığın oluştururlar. Her yıl (Kokaz ve Sibirya hariç) tüm Rusya'da, sekiz, bazan dokuz *milyon* pasaport verildiği tahmin ediliyor. Bunların hepsi işgüçlerini dışarda kiralamaya giden göçmen işçilere aittir. Bunların sadece adı köylüdür, aslında ücretlidirler, işçidirler. Bunların hepsi, kent işçileriyle tek bir birlik oluşturmalıdırlar, ve kırsal alanlara erişen her bilgi ışını bu birliği güçlendirecek ve sağlamlaştıracaktır.

"Ekmek kapısı" konusunda bir şeyi daha unutmamak gerekir. Tüm memurlar ve onlar gibi düşünenler, köylünün, mujiğin iki şeye "gereksinmesi" olduğunu söylemekten hoşlanırlar: toprak (ama çok değil — zaten zenginler toprağa elkoyduklarına göre nasıl çok olabilir ki!) ve bir "ekmek kapısı". Bundan dolayı, halka yardım etmek için, kırda mümkün olduğu kadar çok sanayi kurulmasının, daha ciddî bir "ekmek kapısı" "sağlanmasının" gerekli olduğunu iddia ederler. Bu tür sözler ikiyüzlülükten başka bir şey değildir. Yoksul köylüler için tek ekmek kapısı ücretli iştir. "Ekmek parası kazanacak bir iş vermek" onu ücretli işçi yapmaktır. Görkemli bir yardım doğrusu! Zengin köylüler için sermaye gerektiren başka bir "ekmek kapısı" vardır, örneğin bir değirmen ya da başka işletme, bir harman makinesinin satın alınması, ticaret vb.. Paralı insanların ekmek kapısını, yoksulların *ücretli emeğiyle* karıştırmak, yoksulları aldatmaktır. Kuşkusuz, zenginlerin böyle bir yalandan çıkarları vardır; onlar için "ekmek kapılarını" tüm köylülerin olanakları içindeymiş gibi göstermek yararlıdır. Ama yoksul köylülerin iyiliğini gerçekten isteyenler, onlar *tüm gerçeği ve sadece gerçe-*

ği söyleyeceklerdir.

Şimdi orta köylülükten sözetmek kalıyor. Bütün Rusya'da, orta köylünün kısaca iki iş hayvanına sahip olan insan olarak tanımlanabileceğini, ve on milyon köylü ailesi içinde bunların hemen hemen iki milyon aile olduğunu daha önce görmüştük. Orta köylü, zengin köylü ile proleterin ortasındadır, bu yüzden de orta köylü diye adlandırılır. Ve orta halli bir yaşam sürer: ürünün iyi olduğu yıl işletmesini zarzor idare eder, ama yoksulluk her zaman kapısını çalmaya devam eder. Ya hiç tasarrufu yoktur, ya da çok azdır. Bu yüzden de işletmesi güvenilir değildir. Para bulması zordur: işletmesi ona ancak çok seyrek olarak gereksinmesi olduğu miktar kadarını sağlar. Bir ekmek kapısı aramaya gitmesi için de işletmesini terketmesi gerekir, bunun da sonucu işletmenin bozulması olur. Bununla birlikte çok sayıda orta köylü, bir ekmek kapısından vazgeçemez: isterlerse kendilerini bir ücret karşılığında kullandırırlar, isterlerse borçlanırlar ya da toprak sahiplerinin boyunduruğu altına girerler. Oysa orta köylü borç yaptı mı, bu borçlardan hiç bir zaman kurtulamaz: zengin köylüde olduğunun tersine, güvenilir bir geliri yoktur. Bundan dolayı bir kez borçlandı mı, bu borçlar bir ip gibi orta köylünün boynuna takılır. Servetini tümüyle yitirene dek borçları altında bunalır. Orta köylü, daha çok götürü işler için, tam yıkılmamış, bir işletmede kullanılması zorunlu araçlara ve bir çift ata sahip olan köylüye gereksinme duyan toprak sahibinin boyunduruğu altına girer. Orta köylü için gidip dışarda çalışmak zordur; böylece orta köylü, buğday için, otlak için, daha önce kendi elinden alınmış toprakların kira bedeli için, kışın aldığı para borcunu ödemek için toprak sahibinin buyruğuna girer. Toprak sahibi ve kulağın dışında, orta köylünün üstüne bir de zengin komşusu yüklenir: zengin köylü, orta köylünün burnunun dibinden toprağını elinden almak, ve onu şu ya da bu biçimde ezmek için hiç bir fırsatı kaçırmaz. İşte orta köylü böyle ya-

şar: ne balıktır, ne de kuş. Ne gerçek bir efendi olabilir, ne de işçi. Tüm orta köylüler efendi olmak isterler, mülk sahibi olmak isterler ama sadece çok azı bunu başarır. Tarım gündelikçisi tutan orta köylülerin sayısı çok değildir; ama onlar da başkalarının emeğinden yararlanmayı, başkalarının sırtından zengin olmayı denerler. Orta köylülerin çoğu, işçi tutmak bir yana, kendileri işçi olurlar.

Zenginler ve yoksullar, mülk sahipleri ve işçiler arasında nerede mücadele varsa, orta köylü hangi tarafı tutacağını bilmeden ortada kalır. Zenginler onu kendi yanlarına çekerler: sen de bir efendisin, bir mülk sahibisin, senin yoksul işçiler arasında işin yok. İşçiler ise ona şöyle derler: zenginler seni aldatacak ve soyacaklardır, senin, tüm zenginlere karşı mücadelede bize yardım etmekten başka kurtuluşun yok. Orta köylü çevresindeki bu tartışma, her yerde, sosyal-demokrat işçilerin, işçi halkın kurtuluşu için dövüştükleri tüm ülkelerde sürüyor. Rusya'da bu tartışma yeni başlıyor. Bunun için bu soruna daha yakından bakmamız ve zenginlerin, orta köylüyü kendi yanlarına çekmek için hangi yalanlardan yararlandıklarını ve bu yalanların gerçek yüzünü ortaya sermek, orta köylünün gerçek dostlarını ayırdetmesinde ona yardım etmek için ne yapılması gerektiğini iyice anlamalıyız. Eğer Rus sosyal-demokratları ilk adımda doğru yola girerlerse, kır işçi halkıyla kent işçilerinin birliğini Alman işçi arkadaşlarımızdan daha çabuk kurabilir ve emekçilerin tüm düşmanlarına karşı çabucak bir zafer kazanabiliriz.

4. ORTA KÖYLÜ HANGİ TARAFTA BULUNMALIDIR? MÜLK SAHİPLERİ VE ZENGİNLER YANINDA MI, YOKSA İŞÇİLER VE MÜLKSÜZLER YANINDA MI?

Tüm mülk sahipleri, tüm burjuvazi, orta köylüye kırsal işletmesini geliştirebilecek her türlü önlemi vaadederek (ucuz sabanlar, tarım bankaları, tohum ekme makinelerinin

getirilmesi, düşük fiyata hayvan, gübre satışı, vb.) ve aynı zamanda onu tohumla ilgili birliklere (kitaplarda adlandırıldığı şekliyle kooperatiflere), tarımı geliştirmek için her çeşit işletmecinin katıldığı birliklere katılmasını sağlayarak kendi yanına çekmeye çalışıyor. Burjuvazi, bu yolla, orta köylüyü, hatta küçük köylüyü, hatta yarı-proleteri, işçilerle ittifakından geri çevirmeye çabalıyor; onları, işçilere, proletaryaya karşı mücadelesinde, zenginlerin, burjuvazinin yanında yer almaya teşvik etmek istiyor.

Sosyal-demokrat işçiler bunu şöyle yanıtlıyorlar: tarımı geliştirmek iyi bir şeydir. Ucuza saban almanın hiç bir kötülüğü yok; bugünlerde bir tüccar bile ne kadar az akıllı olursa olsun, müşteri çekebilmek için daha ucuza satmak ister. Ama zenginlere dokunmadan, tarımın gelişmesi ve daha ucuz saban, yoksul ve orta köylülerin hepsinin gereksinmelerini gidermelerine ve durumlarının yeniden iyileşmesine yardım edecek denilirse, *bu sözler aldatmacadan başka bir şey değildir*. Tüm gelişmelerden, fiyat indirilmesinden ve kooperatiflerden (malların alım-satımı için kurulan birlikler) herkesten çok *kazananlar, zenginlerdir*. Zenginler her zaman daha çok güçleniyorlar ve yoksul ve orta köylülerin üzerine her zaman daha çok yükleniyorlar. Zenginler zengin kaldığı sürece, toprağın, hayvan sürülerinin, araçların ve paranın bu büyük bölümünü ellerinde bulundurdukları sürece, yoksul köylüler ve aynı zamanda orta köylüler sıkıntıdan *hiç bir zaman* kurtulmayacaklardır. Belki bu gelişmeler ve bu kooperatifler sayesinde zenginler katına tırmanabilecek bir-iki orta köylü olacaktır, ama bütün halk ve orta köylüler biraz daha yoksulluğa gömüleceklerdir. *Tüm* orta köylülerin zengin olabilmeleri için, zenginleri aradan çekmek gerekir ve bunu sadece kent işçileri ve yoksul köylüler birliği yapabilir.

Burjuvazi, orta köylüye (ve hatta küçük köylüye) şöyle der: Sana ucuz fiyatla toprak ve saban satacağız ama sen de bize ruhunu satacaksın, zenginlerin tümüne karşı sürdü-

rülen mücadeleden vazgeçeceksin.

Sosyal-demokrat işçi ise şöyle der: Gerçekten ucuza satılıyorsa ve insanın parası varsa, neden saban satın alınmasın: bu, bir ticaret işidir. Ruha gelince, o hiç bir zaman satılmamalıdır. Burjuvazinin tümüne karşı kent işçileriyle ittifak içinde sürdürülen mücadeleden vazgeçmek, ömür boyu yoksulluğun ve gereksinmelerin pençesinde kalmaktır. Zenginler, malların ucuza satılışından daha da çok kazanacak, daha da zenginleşeceklerdir. Ama parası olmayanlar, bu parayı burjuvazinin elinden alıncaya dek, malların ucuza satılmasından hiç bir şey kazanmayacaklardır.

Bir örnek alalım. Burjuvazi taraftarları, kooperatifler ile (yani ucuza satın alıp, kârlı satış için kurulmuş birlikler) övünürler. Aralarında, kendilerine "devrimci-sosyalistler" adını verenler ve burjuvaziyi yanklarcasına köylüye esas gerekli olanın kooperatifler olduğunu söyleyenler de var. Rusya'da da kooperatifler kurulmaya başlanıyor. Ama henüz çok az kooperatif var ve siyasal özgürlüğü elimize geçirmeden hep az sayıda olacaklardır. Örneğin Almanya'da köylüler arasında her türden çok sayıda kooperatif var. Bakınız bu kooperatifler en çok kimlere yarıyor: Tüm Almanya'da, süt ve süt ürünleri satışı için mevcut ortaklıklara üye 140.000 işletmeci var. Ve bu 140.000 işletmecinin 1.100.000 ineği var (işleri basitleştirmek için bu kez de yuvarlak rakamlar alıyoruz). Tüm Almanya'da *dört milyon* yoksul köylü var; aralarından sadece 40.000'i ortaklıklara katılıyor: buradan yüz köylüden *bir tekinin* kooperatiflerden yararlandığı sonucu çıkar. Bu 40.000 yoksul köylünün toplam olarak sadece 100.000 ineği var. Yoksul köylülerden sonra, 50.000'i kooperatiflere katılan *bir milyon* orta işletmeci orta köylü geliyor (yüz kişide beş kişi); bunlar 200.000 ineğe sahiptirler. Nihayet 50.000'i kooperatiflere katılan, bir milyonun üçte-biri kadar zengin işletmeci (yani toprak sahipleri ve zengin köylüler) var (yüz kişide *onyedi kişi*); bunların ise, 800.000 ineği var.

Kooperatifler her şeyden önce ve herkesten çok zengin köylülere yarıyor. Orta köylüyü ucuz alan ve kârlı satan bu tip birlikler yoluyla kurtaracaklarını iddia edenler, köylüyü işte böyle aldatıyorlar. Aslında burjuvazi, orta ve yoksul köylüyü, onların kendilerine katılmaları için çağrıda bulunan sosyal-demokratlardan çok ucuza "satın almak" istiyor.

Bizde de peynirci ortaklıkları ve süt ürünleri şirketleri kuruluyor. Bizde, mujiğe gerekli olan kooperatiftir, mirdir, ortaklıklardır diyen insanlar çoktur. Ama bu kooperatiflerin, bu ortaklıkların, bu komün kiralamalarının kime yaradığına biraz bakınız. Yüz aileden en az yirmisinin ineği yoktur; otuzunun ise ancak ineği vardır; bunlar aşırı bir gereksinmeyle sütlerini satarlar; açlıktan kıvranan ve sinekler gibi ölen kendi çocukları için süt kalmaz. Zengin köylülerin ise, üç-dört ya da daha çok ineği vardır, ve bunlar tüm ineklerin yarısına sahiptirler. Bu peynirci kooperatiflerinden kimler kazanç sağlamaktadır? Kuşkusuz, herkesten önce toprak sahipleri ve kır burjuvazisi. Orta köylülerin ve yoksul köylülerin kendi dümen sularında gitmeleri, yoksulluğun çaresini burjuvazinin tümüne karşı bütün işçilerin mücadelesinde değil de tek tek küçük işletmecilerin bugünkü durumlarından kurtulmaya ve zenginlerin katına sıçramaya çalışmakta bulmaları, burjuvazinin *çıkarlarına* uygundur.

Bu eğilim, kendilerini küçük köylünün dostları ve yandaşları olarak adlandıran tüm burjuvazi yandaşlarınca bütün yollara başvurularak desteklenir ve teşvik edilir. Ve birçok saf kişi, koyun postuna bürünmüş kurdu göremez, yoksul ve orta köylülere yardım ettikleri inancıyla bu burjuva yalanını yineler dururlar. Örneğin, broşürlerde ve söylevlerde küçük işletmeciliğin en kârlı ve en çok gelir getiren işletmecilik olduğunu kanıtlamaya çalışırlar; tarımda, bu yüzden her yerde bu kadar çok sayıda küçük işletme olduğunu öne sürerler; ve küçük üreticilerin bundan dolayı bu kadar bağlı olduklarını söylerler (bu bağlılığın nedeni, en verimli

toprakların burjuvazi tarafından işgal edilmiş olması, ve bütün paranın bunların ellerinde olduğu, bu yüzden de yoksul köylülerin küçücük toprak parçaları üzerinde yığıldıkları ve tüm yaşamlarını köle gibi çalışarak geçirmeleri değilmiş!). Diplomat dilli kimseler şöyle söylerler: küçük köylüler ve orta köylüler büyük köylüden daha tutumlu ve daha çalışkandırlar; hem de daha sade bir yaşam sürdürmeyi bilirler; hayvanlar için ot alacağına, samanla idare ederler; pahalı bir makine satın alacağına erkenden kalkar, daha uzun süre çaba harcar ve makine kadar hızlı çalışır, onarım için yabancılara para vereceğine onarım için bir bayram günü işe girişir — bu da bir büyük köylünün yaptığı işlemden daha ucuza çıkar; bir at ya da bir öküzün bakımı için para sarfedeceğine toprağı sürmek için ineğini kullanır; Almanya'da tüm yoksul köylüler toprağı inekleriyle sürerler; hem sonra bizde yoksulluk o kadar büyüktür ki, toprağı sürmek için yalnız ineklerden değil, insanlardan da yararlanılıyor! Ne kârlı iş! Ne kadar da ucuz! Orta köylü ve küçük köylünün bu kadar çalışkan, bu kadar özenli olmaları, bu kadar basit bir yaşam sürüp boş sözlerle vakit öldürmemeleri, sosyalizmi düşünmeyip yalnız çiftliklerini düşünmeleri ne kadar övgüye değer! Burjuvaziye karşı grevler düzenleyen işçileri değil de zenginleri izlemeleri ve saygıdeğer zenginlerin arasına katılmak için çabalamaları ne kadar övgüye değer bir şeydir! Eğer herkes bu kadar gayretli, bu kadar özenli olsa, bu kadar basit bir yaşam sürseydi, sarhoş olmasaydı, biraz daha para artırsaydı, çeşit çeşit kumaşlar satın almak için daha az para harcasaydı ve daha az çocuk yapsaydı, herkes refah içinde yaşar ve ne yoksulluk, ne yokluk olurdu!

İşte burjuvazinin orta köylü için söylemekte olduğu şarkı! Ve bunlara inanan ve aynı şeyleri kendileri de yineleyen saflar* var! Aslında kulağa hoş gelen bütün bu sözler, sade-

* Bizde Rusya'da mujiğin iyiliğini isteyen ve buna karşın böyle sözlere kanan safların adı "popülist" ya da "küçük işletme taraftarları"dır. Onların

ce köylüyü aldatmak ve onunla alay etmekten başka bir şey değildir. Bu insanların kârlı ve ucuz işletme dedikleri, orta ve küçük köylünün her ekmek parçasından birazcık artırarak en küçük bir para harcamadan sabahtan akşama dek çalışması ve derin yoksulluğudur. Gerçekten de aynı pantolonu üç yıl giymek, yazın ayakkabısız dolaşmak, karasabanı iple bağlamak ve ineği damdan koparılmış çürümüş otla beslemekten daha "ucuz" ve daha "kârlı" ne olabilir ki! Herhangi bir burjuvayı ya da zengin köylüyü, bu "ucuz" ve "kârlı" işletmeye koyun; kulağa hoş gelen tüm sözlerini çok geçmeden unutacaktır!

Küçük işletmeyi övenler, köylüye yararlı olmak istiyorlar, ama gerçekte ona sadece zarar veriyorlar. Onların tatlı sözleri, mujiği, piyangonun halkı aldattığı gibi aldatıyor. Size piyangonun ne olduğunu söyleyeyim. Örneğin benim 50 ruble değerinde bir ineğim var. Bu ineği bir piyangoya ödül olarak koymak istiyorum ve herkese birer rublelik bilet satıyorum. Bir ruble karşılığında herkesin ineği kazanma şansı var! Bu, insanlara çekici geliyor ve rubleler yağmaya başlıyor. Piyangoyu, yüz ruble toplandığı zaman çekiyorum: kazanan bir ruble karşılığında ineği alırken, diğerlerinin eline hiç bir şey geçmiyor. Bu inek "halka" ucuza mı gelmiştir? Hayır, çok pahalıya gelmiştir, çünkü bedelinin iki katı ödenmiştir, çünkü iki kişi (piyangoyu düzenleyen ve ineği kazanan) hiç bir iş yapmadan paralarını yitiren doksandokuz kişinin zararına zengin olmuşlardır. Bundan dolayı, piyangoların halka yaradığını söylemek, sadece halkı aldatmaktır. Köylünün yoksulluğuna ve yokluklara, her çeşit kooperatifler (kârlı satış ve ucuz satın almalar için kurulmuş ortaklık-

arkasından şaşkın şaşkın "devrimci-sosyalist"ler gelir. Almanlarda da böyle tatlı sözler söyleyen çok kimse vardır. İçlerinden biri, Eduard David, yakınlarda büyük bir kitap hazırladı; kitapta küçük işletmenin büyük işletmeden son derece daha kârlı olduğu söyleniyor. Bunun nedeni de, küçük köylünün gereksiz harcama yapmaması, toprağın sürülmesi için at beslemeyip sütünden de yararlandığı ineğini kullanması olarak gösteriliyor.

lar), tarım araçlarındaki gelişmeler, bankalar vb. yoluyla çare bulmayı vaadedenler de, aynı biçimde, köylüyü aldatıyorlar. Piyangoda bir kişinin kazandığı, diğerlerinin ise kaybettiği gibi, burada da doksandokuz kişi yoksulluktan hiç kurtulamadan, hatta her zaman daha çok yoksulluğa gömülerek, yaşamları boyunca boyun eğdikleri halde, bir orta köylü, zengin olmayı becerebilir. Kırda oturan her insan komününü ve ülkesini çok daha yakından incelesin: zengin olan ve yoksulluğu unutan orta köylülerin sayısı çok mudur? Ya yaşamları boyunca yoksulluktan kurtulamayanlar ne kadardır? Servetini yitiren ve köylerini terkedenler ne kadardır? Bütün Rusya'da orta köylü işletmelerin iki milyondan çok olmadığını gördük. Ucuz satın alma ve kârlı satma ortaklıklarının şimdi on katına çıktığını kabul edelim. Bu, bize neyi gösterir? Bu, ancak 100.000 orta köylünün zenginlerin düzeyine erişmekte başarı kazandığını gösterir. Bu, ne demektir? Bu, her yüz orta köylüden beşinin zengin olması demektir. Ya diğer doksanbeş kişi? Yaşam onlar için daima zordur, hatta birçoğu için daha da zor olacaktır. Yoksul köylüler ise çok daha fazla yoksullaşacaklardır!

Kuşkusuz, burjuvazi, zenginleşmek için çabalayan, kendilerinin burjuvaziye karşı mücadele etmeden yoksulluktan kurtulma olanağına inanan, kır ve kent işçileriyle ittifaka değil de çalışmaya, azla yetinmeye umut bağlayan orta ve yoksul köylülerin çok sayıda olmasını ister. Burjuvazi bu boş inancı ve bu umudu ayakta tutmak için tüm gücünü seferber eder; mujiği tatlı sözlerle uyutmaya çalışır.

Bu tatlı sözlü insanların yalanlarını ortaya sermek için, onlara üç soru sormak yeter.

Birinci soru: Rusya'daki ikiyüzkırk milyon desiyatin verimli toprağın yüz milyon desiyatini özel mülk sahiplerine ait olursa emekçi halk yokluklardan ve yoksulluktan kurtulabilir mi? Onaltı bin büyük toprak sahibi, altmışbeş milyon desiyatine sahipken, bu mümkün olabilir mi?

İkinci soru: (Toplam on milyon aile üzerinden) bir-buçuk milyon zengin köylü, köylülerin tümüne ait, buğday tarlalarının yarısına, atların ve hayvanların yarısına, yedek akçelerinin ve stoklarının yarısından fazlasına sahip olursa, emekçi halk yokluklardan ve yoksulluktan kurtulabilir mi? Köy burjuvazisi, yoksul ve orta köylülerin üstlerine basarak, başkalarının, tarım gündelikçilerinin emeğiyle yağlanarak, hep zenginleşmeye devam ederse, bu olabilir mi? Altı-buçuk milyon köylü ailesi, servetlerini yitirmiş bir durumda sürekli olarak açlığın pençesinde bulunur, bir parça ekmek elde etmek için her türlü ücretli işe evet diyecek duruma getirilirse, bu mümkün olabilir mi?

Üçüncü soru: Para başta gelen güç haline gelir, her şey, fabrikalar, toprak, hatta ücretli işçi, insanlar bile ücretli köle haline getirilmek üzere parayla satın alınabilirse, işçi halk yokluklardan ve yoksulluktan kurtulabilir mi? Hiç kimse parasız yaşayamaz ve geçinemez ise, bu mümkün olabilir mi? Küçük işletmeci, yoksul köylü, para sağlamak için büyük işletmeciyle mücadele etmek zorunda olursa, bu olabilir mi? Binlerce toprak sahibi, tüccar, fabrikatör ve bankacı, yüz milyonlarca rubleye el koymuşlarsa ve bundan başka binlerce milyon rublenin toplandığı tüm bankaları denetimleri altında tutarlarsa, bu mümkün olabilir mi?

Bütün bu sorulara, küçük işletmenin ve kooperatiflerin yararları üzerine söylenecek süslü sözlerle kaçamak yanıtlar verilemez. Bu soruların tek bir yanıtı vardır: çalışan insanları gerçekten kurtaracak "elbirliği" burjuvazinin tümüne karşı mücadele etmek için kentlerin sosyal-demokrat işçileriyle yoksul köylülerin *ittifakıdır*. *Bu* ittifak ne kadar hızlı yayılır ve güçlenirse, orta köylü, burjuvazinin vaadlerinin tümden yalan olduğunu o kadar çabuk anlar ve yanımızda yer alır.

Burjuvazi bunu bildiği için, tatlı diller dökmenin yanında, sosyal-demokratlar hakkında çeşitli yalanlar yayar. Sos-

yal-demokratların, orta ve yoksul köylünün mülklerini ellerinden almak istediklerini iddia eder. *Bu yalandır.* Sosyal-demokratlar, sadece büyük işletmecilerin mülklerini, *sadece başkalarının sırtından geçinenlerin* mülklerini, ellerinden almak istiyorlar. Sosyal-demokratlar, *ücretli işçi kullanmayan küçük ve orta işletmecilerin mülklerini hiç bir zaman ellerinden almayacaklardır.* Sosyal-demokratlar tüm emekçilerin, sadece diğerlerinden daha bilinçli ve daha birlik halinde olan kent işçilerinin değil, kır işçilerinin de; ücretli işçi kullanmayan ve zenginler düzeyine erişmek için burjuvazinin yanında yer almak için çabalamayan küçük zanaatçıların ve köylülerin de çıkarlarını savunur ve korurlar. *Sosyal-demokratlar işçilerin ve köylülerin yaşamlarında,* gerçekleştirilmesi hemen mümkün olan —yani burjuvazinin egemenliğini kaldırmadan önce—, ve burjuvaziye karşı mücadeleyi kolaylaştıracak *tüm iyileştirmeleri getirmek için mücadele ediyorlar.* Ama sosyal-demokratlar köylüyü kandırmıyorlar. Ona *bütün gerçeği* söylüyorlar; burjuvazi egemenliğini sürdürdüğü kadar halkı sıkıntıdan ve yoksulluktan kurtaracak hiç bir iyileştirme olmadığını önceden ve açıkça bildiriyorlar. *Bütün halkın* sosyal-demokratların kim olduklarını ve ne istediklerini bilebilmesi için, sosyal-demokratlar bir *program* yaptılar. Program, *partinin ne elde etmek istediğinin ve ne için mücadele ettiğinin* kısa, açık ve tam bir bildirimidir. Sosyal-demokrat parti, partinin, yalnızca emekçilerin tümünün burjuvazinin boyunduruğundan kurtarılması için gerçekten mücadele etmek isteğinde olan, ve bu kavgada kimlerin ittifak halinde olması gerektiğini ve mücadelelerin nasıl yürütüleceğini tam olarak kavramış kişilerden oluşması gerekliliğini kapsayan bir program hazırladı. Bu program, tüm halkın bilgi edinmesi amacıyla tam ve açık bir programdır, ve böyle bir program hazırlayan tek parti, sosyal-demokrat partidir. Sosyal-demokratlar, programlarında, bundan başka, *emekçi halkın yokluklarının ve yoksulluğunun nedenlerini,*

ve işçilerin birliğinin niçin gittikçe genişlediğini ve güçlendiğini doğru, açık ve kesin olarak *açıklamaları* gerektiğine inanıyorlar. Yaşamın zor olduğunu bildirmek ve isyana çağırmak yetmez; bunu herhangi bir yaygaracı da yapabilir, ama bunun bir yararı olmaz. Emekçi halk, *niçin* bu denli yoksul olduğunu ve yoksulluğu yenmek için *kimlerle birleşmeleri gerektiğini* çok iyi anlamalıdır.

Sosyal-demokratların ne istediklerini, emekçi halkın yoksulluğunun nereden geldiğini, yoksul köylülerin kime karşı mücadele etmeleri gerektiğini ve bu mücadele için kiminle birleşmeleri gerektiğini daha önce söyledik.

Şimdi mücadelemiz için köylülerin yaşantılarında *şimdiden hangi iyileştirmeleri* getirebileceğimizi anlatacağız.

5. SOSYAL-DEMOKRATLAR HALKIN VE İŞÇİLERİN YARARINA HANGİ İYİLEŞTİRMELERİ SAĞLAMAK İSTİYORLAR?

Sosyal-demokratlar, emekçi halkın tümünün, bütün soygunculuklardan, bütün baskılardan, bütün haksızlıklardan kurtulması uğruna mücadele ediyorlar. Kurtulmak için, işçi sınıfı, her şeyden önce birleşmek zorundadır. Ve bunun için de, birleşme özgürlüğüne, birleşme hakkına, *siyasal özgürlüğe* sahip olması gerekir. Otokratik hükümetin, memurlar ve polis tarafından, halkın köleleştirilmesi demek olduğunu söylemiştik. Demek ki, siyasal özgürlük, saraya kabul edilen bir avuç dalkavuk ile cepleri dolu birkaç saygın kişi dışında halkın bütünü için zorunludur. Ve siyasal özgürlük, özellikle işçiler ve köylüler için gereklidir. Zenginler, polisin ve memurların keyfî yönetimlerinden ve zulümlerinden onları satın alarak kurtulabilirler. Şikâyetlerini çok yükseklere duyurabilirler. Bundan dolayı, polis ve memurlar, zenginlere, yoksullardan çok daha az küstahlık ederler. İşçilerin ve köylülerin, polis ya da memurları satın alacak paraları yoktur.

Ne şikâyet edebilecekleri bir kişi, ne de onları mahkemeye verebilecek durumları vardır. *Seçimle gelmiş bir hükümet* ve *milletvekilleri halk meclisi* olmadığı sürece, işçiler ve köylüler, kendilerini polisin ve memurların keyfî yönetiminden, zulüm ve hakaretlerinden hiç bir zaman kurtaramayacaklardır. Halkı, memurlara kölelikten, yalnız *milletvekilleri halk meclisi* kurtarabilir. Her bilinçli köylü, çar hükümetinden, her şeyden önce ve her şeyden önemli tutarak, *bir milletvekilleri halk meclisinin toplanması* isteminde bulunan sosyal-demokratları desteklemelidir. Temsilciler, kast, zenginlik ya da yoksulluk gözetilmeksizin herkes tarafından seçilmelidir. Seçimler, memurlar tarafından hiç bir müdahale olmaksızın özgürce yapılmalıdır. Seçimler, polis şefleri ve kırsal bölgelerdeki yöneticilerin gözetimi tarafından değil, halkın güvenini kazanmış kişilerin gözetimi altında yürütülmelidir. İşte bu koşullar altında halkın temsilcileri, halkın tüm gereksinmelerini tartışabilir ve Rusya'da daha iyi bir düzen kurabilirler.

Sosyal-demokratlar, polisin, insanları yargılanmaksızın tutuklamamasını istiyorlar. Keyfî bir tutuklama olursa, sorumlu memurlar ağır bir cezaya çarptırılmalıdırlar. Memurların tatlı yaşam düzenlerine son vermek için, onların halk tarafından seçilmesini sağlamalı, herkese herhangi bir memuru doğrudan doğruya mahkemeye şikâyet etme hakkı verilmelidir. Yoksa bir polis şefini, bir kır yönetim yetkilisine şikâyet etmenin, ya da bir kır yönetim yetkilisini valiye şikâyet etmenin ne anlamı var? Kır yönetim yetkilisinin polis şefini, valinin de kır yönetim şefini koruyacağını söylemek bile gereksiz. Hatta böyle bir durumda, başı derde girenin şikâyetçi olduğu da bilinir. Şikâyetçi ya hapse atılır ya da Sibirya'ya sürgüne gönderilir. Memurların halkın haklarına saygı duyması, ancak (tüm diğer devletlerde olduğu gibi) Rusya'da, herkesin halk meclisine ve seçimle gelmiş mahkemelere şikâyet etme hakkına sahip olduğu zaman, gerek-

sinmelerini açıkça söyleyebildiği, bunları gazetelerde yazabildiği zaman mümkün olur.

Rus halkı, hâlâ memurlara karşı feodal bir bağımlılık içinde bulunuyor. Onların izni olmadan ne toplantı yapma, ne de broşür ya da gazete basma hakkı var! Bu, kölece bir bağımlılık değil midir? Toplantı yapmak, broşür basmak yasak olursa, memurlara ve zenginlere karşı hak nasıl korunacak? Elbette ki, memurlar, halkın yoksulluğu üzerine yazılan, söylenen gerçeğe uygun her kitabı, gerçeğe uygun her sözü yasaklıyorlar. Sosyal-demokrat partinin gizli olarak basmak ve gene gizli olarak dağıtmak zorunda olduğu kitaplar, bu kitaplardır; evlerinde bu kitaplardan bulunanlar yargılanacak ve hapisanelere atılacaktır. Ama sosyal-demokrat işçiler bundan korkmuyorlar; bu kitaplardan her zaman daha çok basıyor ve halka her gün biraz daha çok ulaştırıyorlar. Halkın özgürlüğü için mücadeleyi durdurabilecek hiç bir hapisane, hiç bir zindan yoktur.

Sosyal-demokratlar, toplumsal farklılığın ortadan kaldırılmasını, devletin tüm yurttaşlarının eşit haklara sahip olması isteminde bulunuyorlar. Şimdi bizde haraca bağlanmış ve haraca bağlanmamış kastlar var; ayrıcalıklılar var, ayrıcalıksızlar var. Soyluluk ve soysuzluk var; hatta aşağı halk için hâlâ falaka cezası var. Hiç bir ülkede işçiler ve köylüler böylesine aşağılanmazlar. Rusya hariç, hiç bir ülkede, değişik toplumsal sınıflar için, değişik yasalar yoktur. Artık Rus halkının mujiklere, soyluların sahip oldukları haklara *eşit haklar* tanınmasını istemesinin zamanı gelmiştir. Toprak köleliğinin kaldırılmasından kırk yıl sonra, hâlâ falaka ve haraca bağlanmış bir kastın varlığı utandırıcı bir durum değil midir?

Sosyal-demokratlar, halk için tam bir seyahat özgürlüğü ve iş tutma özgürlüğü istiyorlar. *Seyahat özgürlüğü* nedir? Bu, köylünün hiç kimseden izin almadan istediği yere gidebilmesi, beğendiği yerde yerleşebilmesi, herhangi bir

köyü ya da kenti seçebilmesi demektir. Bunun için Rusya'da pasaport kaldırılmalıdır (bu, diğer ülkelerde, uzun süreden beri yok); hiç bir kır polis şefinin ya da kır yönetim şefinin, herhangi bir köylünün beğendiği yerde oturmasını ve çalışmasını engellemeye hakkı olmamalıdır. Rus mujiği memurlara o kadar bağımlıdır ki, ne bir kente gitme, ne de yeni bir bölgeye yerleşme özgürlüğü vardır. Bakan, valilere *izinsiz* göçlerin yasaklanmasını bildiriyor. Bir vali, mujik için hangi bölgenin daha iyi olduğunu, mujikten daha iyi biliyor! Mujik küçücük bir çocuktur: yetkililerin onayı olmadan bir adım atamaz! Bu, kölece bir bağımlılık değil midir? Herhangi bir savurgan soylunun, yetişkin çiftçilere emir verme hakkı olması, halka hakaret etmek değil midir?

Şimdiki "tarım bakanı" Bay Ermolov tarafından yazılmış, *Kötü Ürün ve Halk Âfetleri* (açlık) adlı bir kitap var. Bu kitapta açıkça şöyle yazılır: Sayın toprak sahiplerinin kol gücüne gereksinmesi olduğu sürece, mujik yerini değiştirmemelidir. Bakan hiç sıkılmadan açık açık söylüyor bunları; mujiğin bunları duymayacağını, bunları anlamayacağını düşünüyor. Sayın toprak sahiplerinin ucuz kol gücüne gereksinmesi varken, halkın oradan ayrılmasına neden izin vermeli? Halk ne kadar yoksulca yaşarsa, bu, toprak sahiplerinin o kadar işine geliyor, çünkü yoksulluk ne kadar artarsa, işe alma o kadar ucuz olacak, her türlü baskı daha yumuşak tepki doğuracaktır. Eskiden derebeyinin çıkarlarına gözkulak olanlar kâhyalardı; şimdi bu işi, kır yönetim şefleri ve valiler yapıyorlar. Eskiden, köylülere ahırda dayak attırmayı emredenler kâhyalardı; şimdi bölge yönetim bürosunda ceza verilmesini emredenler, kır yönetim şefleridir.

Sosyal-demokratlar, sürekli ordunun lağvedilmesi ve yerine, bütün halkın silahlandırılması ve halk milislerinin kurulması isteminde bulunuyorlar. Sürekli ordu, halktan ayrılmış ve halk üzerine ateş açmak için eğitilmiş bir

ordudur. Eğer asker birkaç yıl kışlaya kapatılmamış olsa ve insanlık dışı davranmak için yetiştirilmese, kardeşleri üzerine, işçiler ve köylüler üzerine ateş edebilir miydi? Aç mujikler üzerine yürüyebilir miydi? Ülkeyi düşman saldırılarına karşı savunmak için sürekli bir ordu beslemeye hiç gerek yoktur; halk milisleri bu iş için yeterlidir. Eğer her yurttaş silahlandırılsaydı, Rusya'nın korkutamayacağı tek düşman kalmazdı. Ve halk da, militarizmin boyunduruğundan kurtulurdu: ordu için *yılda yüz milyonlarca* ruble harcanıyor, bu paranın tümü halktan alınıyor; bunun için vergiler bu kadar ağırdır ve yaşam her gün biraz daha zorlaşmaktadır. Militarizm, memurların ve polisin halk üzerindeki iktidarını daha da güçlendiriyor. Yabancı halkları soymaya, örneğin Çinlilerden toprak almaya yarıyor. Bu durum, halkın yaşamını kolaylaştırmak bir yana, vergilerin ağırlaştırılması nedeniyle, yaşamı daha da zorlaştırıyor. Sürekli ordu yerine tüm halkın silahlandırılması tüm işçilerin ve tüm köylülerin yaşamını kolaylaştıracaktır.

Bunun gibi, sosyal-demokratların *dolaylı vergilerin* kaldırılması istemi de, yaşamı kolaylaştıracaktır. Dolaylı vergiler, topraktan ya da kır işletmesinden doğrudan alınmazlar; mallarda daha yüksek fiyat şeklinde halk tarafından *dolaylı* olarak ödenirler. Devlet şekere, içkiye, petrole, kibrite ve diğer tüketim maddelerine vergi koyar; bu vergi, tüccar ya da imalâtçı tarafından, hazineye, kendi parasıyla değil de, satın alanların ona ödediği paradan ödenir. İçkinin, şekerin, petrolün, kibritin fiyatı artar ve bir şişe içki ya da bir libre şeker satın alan her kişi, sadece malın bedelini değil, ona ait vergiyi de birlikte öder. Örneğin, bir şekerin libresine ondört kopek ödüyorsanız, bunun yaklaşık olarak dört kopeği vergiye gider; şeker imalâtçısı bu vergiyi önceden hazineye yatırmıştır, şimdi de bu ödediği miktarı müşterilerinden almaktadır. Demek ki dolaylı vergiler, tüketim malları için toplanan ve müşterinin yükseltilmiş fi-

yat şeklinde ödediği vergilerdir. Bazan dolaylı vergilerin en âdil vergiler olduğu söylenir: herkes satın aldığı miktar oranında vergi öder, denir. Bu, yanlıştır. Dolaylı vergiler, en adaletsiz vergilerdir; çünkü, yoksullar bunu ödemek için zenginlerden daha çok zorluk çekerler. Zenginin geliri, köylünün ya da işçinin gelirinden on kat, hatta yüz kat fazladır. Ama zengin yoksuldan yüz kat fazla şeker mi tüketir? On kat fazla içki ya da kibrit ya da petrol mü tüketir? Elbette ki hayır. Zengin bir aile, yoksul bir ailenin tükettiği petrol, içki, şekerin iki, en çok üç katı fazlasını tüketir. Bu, zenginin, dolaylı vergi olarak, gelirinin, yoksulun gelirindekinden *daha az bir bölümünü* ödemesi anlamına gelir. Yoksul köylünün gelirinin, yılda iki yüz ruble olduğunu varsayalım; vergilendirilmiş ve bu yüzden pahalılanmış altmış rublelik mal satın aldığını kabul edelim (şekere, kibrite, petrole dolaylı vergi konmuştur, yani imalâtçı, vergiyi, malın satışa arzından önce öder: örneğin bir devlet tekeli için devlet, bu malın sadece fiyatını artırır; pamuklu kumaşlar, demir ve başka mallar için fiyatların artırılması, yabancı ülkelerden gelen ucuz malların yüksek vergiler ödenmeden Rusya'ya girmemesindendir). Bu altmış rubleden *yirmi rublesi* vergiye gider. Demek ki yoksul, gelirinin her rublesinden *on kopeği* dolaylı vergi olarak ödüyor (bu miktar içinde, zemstvo, bölge, komün için olan dolaysız vergiler, toprağın ipoteğinin çözülmesi için verilen tazminatlar, para borçları ve toprak vergileri yoktur). Zengin köylünün geliri bin rubledir: yüzelli rublelik dolaylı vergi konmuş mal satın alsa, *elli ruble* vergiye gidecektir (bu elli ruble yüzelli rublenin içindedir). Böylelikle zengin, gelirinin her rublesinde dolaylı vergi olarak sadece *beş kopek* ödeyecektir. Bir kişi, ne kadar zengin olursa, gelirine göre *o kadar az* dolaylı vergi öder. Bunun için de dolaylı vergiler, *en adaletsiz vergiler,* yoksullara darbe vuran vergilerdir. Köylüler ve işçiler, birlikte, nüfusun 9/10'unu oluşturuyorlar ve tüm dolaylı vergilerin 9/10'-

unu ya da 8/10'unu ödüyorlar. Oysa köylülerle işçiler, *tüm ulusal gelirin* 4/10'undan fazlasına sahip değiller! İşte bunun için sosyal-demokratlar, dolaylı vergilerin kaldırılmasının ve gelire, miraslar üzerine *müterakki* bir verginin konulmasını istiyorlar. Bu, gelir arttıkça, verginin yükselmesi demektir. Bin rublelik geliri olan her ruble için bir kopek, iki bin rublelik geliri olan iki kopek vb. vergi verecektir. En düşük gelirlerden, (örneğin dörtyüz rubleyi geçmeyenlerden) hiç vergi alınmayacaktır. En çok vergiyi, en zengin olanlar vereceklerdir. Böyle bir gelir vergisi, daha doğrusu *müterakki gelir vergisi*, dolaylı vergilerden çok daha âdil olacaktır. Demek ki, sosyal-demokratlar, dolaylı vergilerin kaldırılmasını ve bir müterakki gelir vergisinin konulmasını istiyorlar. Elbette ki, tüm mülk sahipleri, tüm burjuvazi, bu önleme karşı çıkar ve direnirler. Bu iyileştirme, sadece yoksul köylülerle kent işçilerinin sağlam bir ittifakı sonunda burjuvaziden koparılabilir.

Son olarak halkın tümü için, özellikle de yoksul köylüler için istenilen çok önemli bir iyileştirme de, çocuklar için *parasız öğretimdir*. Bugün kırdaki okulların sayısı, kentlerdekinden çok düşüktür; çocuklarına iyi bir eğitim verme olanakları olanlar her yerde sadece zengin sınıflardır, burjuvazidir. *Tüm çocuklar için* parasız ve zorunlu öğretim, kısmen de olsa, halkı, bugünkü bilgisizlikten kurtaracaktır. Bu bilgisizlikten özellikle sıkıntı çekenler, yoksul köylülerdir, ve özellikle onların eğitime gereksinmeleri vardır. Ama bize gerekli olan, doğal ki memurların ve papazların vermek istedikleri eğitim değil, gerçek ve özgür bir eğitimdir.

Sonra sosyal-demokratlar, herkesin istediği herhangi bir dini açıklamak konusunda, tam ve sınırsız bir hakka sahip olması isteminde bulunuyorlar. Avrupa devletleri arasında, devlet dininden başka bir dindeki insanlara karşı, mezhepdışı olanlara karşı, tarikat mensuplarına ve Yahudilere karşı, utanç verici yasaları yürürlükte bırakan yalnız Rusya ve

Türkiye'dir. Bu yasalar, şu ya da bu dinin propagandasını yapmayı kesinlikle yasaklıyor, ya da bu dinlere inananları bazı haklardan yoksun bırakıyor. Bütün bu yasalar, en haksız, en kayfî, en yüzkızartıcı yasalardır. Herkes yalnız seçtiği dini açığa vurma özgürlüğüne değil, aynı zamanda *onu yayma ve din değiştirme özgürlüğüne de sahip olmalıdır.* Hiç bir memurun, hiç kimseye, bağlı olduğu dinle ilgili soru sorma hakkı bile olmamalıdır: bu, bir inanç sorunudur ve hiç kimsenin buna karışmaya hakkı yoktur. "Resmî" hiç bir din ya da kilise olmamalıdır. Bütün dinler, bütün kiliseler, yasa önünde eşit olmalıdır. Değişik dinlerin din adamlarının geçimleri, ancak dine inananlar tarafından sağlanmalı, devlet, devlet parası ile, resmî, mezhep-dışı, tarikat ya da herhangi bir din için masraf karşılamamalıdır. Sosyal-demokratlar bunun için mücadele vermektedirler ve bu önlemler, eksiksiz olarak uygulanmadığı sürece, halk, ne din konusunda utanç verici polis zulmünden, ne de onun kadar utanç verici olan şu ya da bu din için polisin sadaka istemesinden kurtulabilecektir.

*

Sosyal-demokratların, halkın tümü için, özellikle de yoksul köylüler için elde etmeye çalıştıkları iyileştirmeleri inceledik. Şimdi de fabrika ve kent işçileriyle kır işçileri için elde etmeye çalıştıkları iyileştirmelerin neler olduğunu görelim. Fabrika işçileri daha kötü koşullarda, daha yoksulca yaşamaktadırlar; geniş atelyelerde çalışırlar; kültürlü sosyal-demokratların yardımlarından daha kolay yararlanırlar. Bütün bu nedenlerden dolayı, kent işçileri patronlara karşı mücadeleye diğer işçilerden daha erken başladılar ve çok daha önemli iyileştirmeler elde ettiler; hatta bazı iş yasalarının çıkmasını sağladılar. Ama sosyal-demokratlar, aynı iyileştirmelerin *tüm* işçilere verilmesi için mücadele edi-

yorlar: tüm işçiler, yani kentlerde olduğu gibi köylerde de, evde patronlar hesabına çalışan küçük zanaatçılar; küçük zanaatçılar ve lonca işçileri yanında çalışan ücretli işçiler, yapı işçileri (dülger, duvarcı vb.), orman işçileri ve vasıfsız işçiler ve *tarım işçileri*. Bütün bu işçiler, şimdiden, Rusya'nın her yerinde, fabrika işçilerinin arkasında ve onların yardımıyla daha iyi yaşam koşulları için, daha kısa bir işgünü ve *daha yüksek bir ücret için* mücadelede birleşmeye başlıyorlar. Sosyal-demokrat parti, *tüm* işçileri daha iyi bir yaşam için yaptıkları mücadelede desteklemeyi en güvenilir ve en sağlam işçileri güçlü derneklerde örgütlemek için onlara yardım etmeyi, aralarında broşürler ve bildiriler dağıtarak, harekette yeni olanların yanlarına deneyli işçiler göndererek ve genel olarak mümkün olan tüm yollarla, onlara yardım etmeyi kendine görev kabul etmiştir. Siyasal özgürlüğümüzü elde edince, milletvekilleri halk meclisinde, diğer ülkelerdeki arkadaşları gibi, işçiler lehine yasaların çıkmasını isteyecek olan işçi milletvekilleri, sosyal-demokratlar olacaktır.

Sosyal-demokrat partinin işçiler için elde etmeye çalıştığı *tüm* iyileştirmeleri burada saymayacağız: bu iyileştirmeler, programda da ortaya konmuş ve *Rusya'da İşçi Davası* adlı broşürde uzunca açıklanmıştır. Burada başlıca iyileştirmeleri anımsatmakla yetineceğiz. İşgünü sekiz saati geçmeyecektir. Haftanın bir günü dinlenmeye ayrılacaktır. Fazla iş saatleri ve gece çalışması kesinlikle yasaklanacaktır. Çocukların öğretimi onaltı yaşına kadar parasız olacaktır; bundan dolayı, daha küçük yaşta olanlar, ücretli işlerde çalıştırılmayacaktır. Kadınlar, sağlığa zararlı işlerde çalıştırılmayacaktır. İş sırasındaki sakatlanmalar için (örneğin harman makinelerinde, kalburlarda vb. çalışanların başlarına gelen sakatlanmalar gibi), işveren tarafından, işçilere tazminat verilecektir. Tüm ücretli işçiler için ödeme çok kez toprakta çalıştırılanlar için olduğu gibi iki ayda ya

da üç ayda bir değil, *haftada bir* yapılmalıdır. İşçilerin ücretlerini düzenli olarak haftada bir ve mal olarak değil de nakit para olarak almaları çok önemlidir. İşverenler, işçilere, bedellerini ücretlerden düştükleri çeşitli işporta mallarını zorla vermeyi çok severler; bu utanç verici uygulamaya son vermek için, yasanın, aynî ödemeleri kesinlikle yasaklaması gerekir. Sonra devlet, yaşlılar için, bir emekli pansiyonu kurmalıdır. İşçiler, emekleriyle, tüm zengin sınıfların ve devletin gereksinmelerini karşılamaktadırlar; bunun için, böyle bir pansiyondan yararlanmaya, hükümet memurlarından daha az hakları yoktur. Patronların, mevkilerinden yararlanarak, işçiler lehine konulmuş kuralları çiğnememeleri için, sadece fabrikaları değil, büyük arazileri ve genel olarak ücretli işçi çalıştıran tüm kurumları da denetleyecek müfettişler görevlendirilmelidir. Ama bu müfettişler hükümet memurları olmamalıdır; bakanlar ya da valiler tarafından atanmamalı ve polisin hizmetinde bulunmamalıdırlar. Müfettişler, *işçiler tarafından seçilmelidirler*. Devlet, işçilerin kendileri tarafından özgür olarak seçilmiş ve onların güvenini kazanmış bu kişilere aylık ödemelidir. Seçimle gelen bu işçi vekilleri, aynı zamanda, işçi lojmanlarının bakımlı olmasına, mülk sahiplerinin işçileri (tarım işlerinde sık sık raslandığı gibi) hayvan inleri gibi yerlerde ve toprak kulübelerde yaşamaya zorlama cüretini göstermemelerine, işçinin dinlenmesi kuralına uyulmasına, vb. gözkulak olmalıdırlar. Ve işçiler tarafından seçilen bu vekillerin de, siyasal özgürlüğün olmadığı, polisin sonsuz güce sahip olup da halka karşı sorumsuz olduğu sürece, hiç bir yararları olmayacağını bilmek gerekir. Polisin, sadece işçi vekillerini değil, kendi işçi arkadaşları adına konuşmaya cüret eden, yasaya aykırı uygulamaları ihbar eden ve işçileri birleşmeye çağıran bütün işçileri yargılamaksızın tutukladığını herkes bilmektedir. Ama siyasal özgürlüğümüz olduğunda, işçi vekilleri çok yararlı olacaklardır.

Tüm işverenlerin (fabrikatörler, toprak sahipleri, müteahhitler, zengin köylülerin), işçilerin ücretlerinden keyfî kesinti yapmaları, örneğin kusurlu üretilen mallardan para cezası vb. olarak kesinti yapmaları *kesinlikle yasaklanmalıdır*. İşverenlerin, keyfî olarak ücretlerde kesinti yapmaları yasaya aykırıdır, zor kullanmaktır. Patronların hiç bir bahaneyle, hiç bir kesintiyle, işçilerin ücretlerini azaltmasına izin verilmemelidir. İşverenin, kendisinin karar alıp, kararı kendisinin uygulamasına izin verilmemelidir (işçiden yapılan kesintileri cebe atan bir yargıç, ne mükemmel bir yargıçtır!); işveren *gerçek bir mahkemeye* başvurmalıdır; ve bu mahkeme işçi ve işveren delegeleri arasından eşit haklarla donatılmış olarak seçilmelidir. Yalnız bu tür mahkemeler, patronların işçilere, işçilerin patronlara karşı hoşnutsuzluklarını, âdil olarak karara bağlayabilir.

Sosyal-demokratların işçi sınıfının tümü için elde etmek istedikleri iyileştirmeler bunlardır. Her kır mülkünde, her malikânede, her tür işletmedeki işçiler, güvendikleri insanlarla, kendileri için hangi iyileştirmeleri elde etmeleri, hangi istemleri ileri sürmeleri gerektiğini bulmalıdırlar (değişik fabrikalarda, değişik malikânelerde, değişik müteahhitler yanındaki işçilerin istemleri elbette ayrı olacaktır).

Sosyal-demokrat komiteler, bütün Rusya işçilerini, tüm işçilerin, tüm patronların ve yetkililerin haberleri olsun diye, istemlerini açık ve tam olarak bildirmelerine, bu istemleri açıklayan bildiriler yayınlamalarına yardım ediyorlar. İşçiler, istemleri için, tek bir insan gibi birlik içinde mücadele ettikleri zaman, patronlar boyuneğmek ve işçi istemlerini kabul etmek zorunda kalıyorlar. Kent işçileri, bu yoldan, şimdiden çok sayıda iyileştirme elde ettiler ve şimdi de, küçük zanaatçılar, meslek sahipleri ve tarım işçileri de istemlerini elde etmek için birleşmeye ve mücadele etmeye başlıyorlar. Siyasal özgürlüğümüz olmadığı sürece, bildiri basımını ve her çeşit işçi birliklerini yasaklayan polisten

saklanarak, gizli olarak, mücadele ediyoruz. Ama siyasal özgürlüğümüzü elde edince, bu mücadeleyi daha geniş çapta, tüm Rusya'nın emekçi halkı baskıya karşı güçlerini birleştirsin diye, herkesin gözü önünde sürdüreceğiz. İşçiler, *Sosyal-Demokrat İşçi Partisi bünyesinde* ne kadar çok olurlarsa, o kadar güçlü olacaklardır; işçi sınıfını baskıdan, ücretli işten, burjuvazinin çıkarı için yapılan işlerden tamamen kurtarmayı o kadar çabuk başaracaklardır.

*

Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin sadece işçiler için değil, *tüm köylüler* için de iyileştirmeler elde etmek için çalıştığını daha önce söylemiştik. Şimdi tüm köylüler için elde etmeye çalıştığı iyileştirmelerin neler olduğunu görelim.

6. SOSYAL-DEMOKRATLARIN TÜM KÖYLÜLER İÇİN ELDE ETMEYE ÇALIŞTIĞI İYİLEŞTİRMELER NELERDİR?

Bütün emekçilerin tam kurtuluşları için, yoksul köylüler, kent işçileriyle ittifak halinde, burjuvazinin tümüne ve aynı zamanda zengin köylülere karşı mücadeleye girişmelidir. Zengin köylüler, tarım gündelikçilerine daha az para vermek ve onları daha uzun ve daha çok çalıştırmak isteyeceklerdir; öte yandan, kent ve kır işçileri ise, zengin köylüler yanında çalışan tarım gündelikçilerine daha yüksek ücret verilmesini sağlamaya, düzenli aralıklarla dinlenerek daha iyi iş koşulları elde etmeye çalışacaklardır. Dolayısıyla, yoksul köylüler, zengin köylülerden ayrı olarak, kendi öz birliklerini kurmalıdırlar, bunu daha önce de söyledik, ama bundan sonra da sürekli olarak yineleyeceğiz.

Bununla birlikte, Rusya'daki köylüler, zenginler ve yoksullar, birlikte, tıpkı serflik düzeninde feodal efendi için ça-

lıştıkları gibi, birçok yönden hâlâ köle durumundadırlar: *aşağı, kara, haraca bağlı* bir toplumsal tabaka meydana getirirler; hepsinin kaderi, polis memurlarının ve kır bölgeleri yönetim şeflerinin elindedir; hepsi, eskiden olduğu gibi, önceleri köylülerin elinden alınmış topraklar için, otlaklar, çayırlar için, tıpkı toprak köleliğinde derebeyine çalıştıkları gibi, şimdi de sık sık toprak sahibinin hesabına çalışıyorlar. *Tüm* köylüler bu yeni kölelik durumundan kurtulmak istiyorlar; *hepsi* hak eşitliği istiyor; *hepsi*, hâlâ, onları angarya için, toprak için, otlak, yalaklar için, çayırlar için, "hayvanların meydana getirdiği hasarları" onarmak için, sayın soyluların kazançları uğruna çalışmaya, karılarını "karşılıksız" hasata göndermeye zorlayan toprak sahiplerinden nefret ediyor. Bütün bu iş yükümlülüklerinden, yoksul köylüler, zenginlerden daha çok çekiyor. Zengin, arada bir, efendinin alacağı olan bu angaryadan para karşılığında kurtuluyor, ama genellikle toprak sahipleri tarafından ezilmeye devam ediyorlar. O halde, yoksul köylüler, köleleştirmelere, tüm angaryalara, tüm iş yükümlülüklerine karşı zengin köylülerle ittifak halinde mücadele etmelidirler. *Bütün* bu köleleştirmelerden, *bütün* bu yoksulluktan, ancak *tüm* burjuvaziye (ve zengin köylülere) karşı mücadeleyi kazandığımız zaman kurtulacağız. Ama *daha önce* kurtulacağımız köleleştirme biçimleri var, çünkü zengin köylünün de bunlarla arası iyi değil. Rusya'da, köylülerin, şimdiye dek, hemen hemen toprak köleleri gibi oldukları birçok yer ve bölge var. Bunun için tüm Rus işçileri ve tüm yoksul köylüler *mücadeleyi iki tarafta sürdürmek* zorundadırlar; bir taraftan, tüm işçilerle ittifak halinde, *burjuvazinin tümüne karşı;* diğer taraftan, tüm köylülerle ittifak halinde, *kırlardaki memurlara karşı, feodal mülk sahiplerine karşı.* Eğer yoksul köylüler, zengin köylülerden ayrı olarak kendi birliklerini kuramazlarsa, zengin köylüler onları aldatır, kandırmaya çalışır; kendileri toprak sahibi olup yoksul köylüyü sa-

dece çırılçıplak bırakmakla kalmaz, ona birleşme özgürlüğünü de vermezler. Eğer yoksul köylüler, feodal köleliğe karşı, zengin köylülerle ittifak içinde mücadeleye girişmezlerse, tek bir yere bağlı kalırlar, kent işçileriyle birleşme özgürlüğünü de tam olarak elde edemezler.

Yoksul köylüler önce toprak sahiplerine bir darbe indirmek ve en azından, derebeyi tarafından zorla kabul ettirilen en sert, en zararlı kölelik biçimlerini üstlerinden atmak zorundadırlar; bu mücadelede çok sayıda zengin köylü ve burjuvazi taraftarı da, yoksul köylülerin tarafını tutacaktır, çünkü herkes bu derebeylerinin gururundan bıkmıştır. Ama toprak sahiplerinin gücünü kırar kırmaz, zengin köylü kendi gerçek yüzünü ortaya serecek ve şimdiden yığınla şeyi alıp götürmüş olan eğik uçlu pençelerini uzatacaktır. O halde daima tetikte durmak ve kent işçileriyle sağlam, yıkılmaz bir ittifak kurmak zorunludur. Kent işçileri, mülk sahiplerinin eski derebeylik uygulamalarını ortadan kaldıracak, zengin köylüleri de (şimdiden biraz kendi işverenlerini yola getirdikleri gibi) yola getireceklerdir. Yoksul köylüler, kent işçileriyle ittifak kurmadan *hiç bir zaman* tüm köleliklerden, tüm yoksulluktan ve yokluklardan kurtulamayacaklardır; bu işte onlara başka *hiç kimse* yardım etmeyecektir; yoksul köylüler de kendilerinden başkalarına güvenmemelidirler. Bununla birlikte, bu büyük mücadelenin başlangıcında daha erken ele geçireceğimiz, hemen elde edebileceğimiz iyileştirmeler vardır. Rusya'da, diğer ülkelerde uzun zamandan beri artık var olmayan kölelik örnekleri vardır ve, *Rus köylülüğü,* memurlar ve derebeylerince kendine zorla kabul ettirilmiş bu feodal bağımlılıktan kendisini *hemen* kurtarabilir.

Şimdi Rus köylülüğünün bütününü, en azından, en sert feodal bağımlılıktan kurtarmak ve tüm olarak Rus burjuvazisine karşı mücadelelerinde yoksul köylünün ellerini serbest bırakmak amacıyla, Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin her

şeyden önce, ilk planda elde etmeyi istediği iyileştirmeleri inceleyeceğiz.

Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin ilk istemi şudur: tüm ipotek çözme yükümlülükleri, tüm angaryadan kurtulma tazminatları, "haraca bağlı" köylülüğün üzerine çöken tüm yükümlülüklerin hemen kaldırılması. Soyluların komiteleri ve Rus çarının soylular hükümeti, köylüleri toprak köleliğinden "azat ettikleri" zaman, köylüler, *kendi öz topraklarını* bu köylülerin kuşaklar boyunca işledikleri toprakları yeniden satın almaya zorlandılar! Bu, bir *soygundu!* Çarlık hükümetinden yardım gören soylular komiteleri, köylüleri açıkça, *soyuyorlardı.* Çarlık hükümeti, tapu senetlerini* kabul etmeyi reddeden köylülere baskı yapmak, onları tapu senetlerini kabul etmeye zorlamak için birçok yere asker gönderdi. Ordunun yardımı olmadan, işkenceler ve kurşuna dizmeler olmadan, soylular komiteleri hiç bir zaman köylülerin özgürleştirilmeleri zamanında olduğu kadar utanmadan soyamazlardı. Köylüler, toprak sahiplerinin, soylular komitelerinin, kendilerini nasıl aldattıklarını ve nasıl soyduklarını her zaman anımsamalıdırlar, çünkü bugün bile köylüler için yeni yasalar sözkonusu olduğunda, çar hükümeti, daima soylular ya da memurlar komitelerini görevlendirmektedir. Bir süre önce, çar, köylülerle ilgili yasaları yeniden gözden geçireceğine ve onları iyileştireceğine söz verdiği bir bildirge yayınladı (26 Şubat 1903 bildirgesi). Gözden geçirmeyi kim yapacak? İyileştirmeyi kim yapacak? Yine soylular, yine memurlar! Köylüler, kendi yaşam koşullarını iyileştirmek için, *köylü komiteleri* kurulmasını sağlamadıkları sürece aldatılacaklardır. Toprak sahipleri, kır bölgeleri yönetim şefleri ve

* Sözkonusu senetler, 1861 Reformunda, köylülerin azat edilmesi sırasında derebeylerince hazırlanan senetlerdir. Bu senetlerde, Reformdan önce köylüler tarafından kullanılan toprak miktarı gösterilmekte ve "özgürleştirme"den sonra malları yağma edilen köylülerin ellerinde bulunan topraklar saptanmaktaydı. Senetlerde, ayrıca, serf köylülerin, daha önce toprak sahibi için yerine getirdikleri hizmetlerin de dökümü yapılıyordu ve bunlar, toprağın ipotek ödemesinin miktarının saptanmasında temel olarak kabul ediliyordu.

memurlar yeterince emir verdiler! Kır polisine, kır bölgeleri yönetim şefine, bölge polis şefine ya da vali denilen sarhoş soylu çocuklarına karşı bağımlılığa bir son vermenin zamanı geldi! Köylüler kendi işlerini *kendileri* düzenleme, yeni yasaları *kendileri* düşünme, önerme ve yürütme özgürlüğünün verilmesi isteminde bulunmalıdırlar. Özgür ve seçilmiş *köylü komitelerinin* kurulması isteminde bulunmalıdırlar. Bunu elde etmedikleri sürece, soylular ve memurlar tarafından daima soyulacak, daima aldatılacaklardır. Eğer mujikler kendilerini kurtaramazlarsa, kaderlerini kendi ellerine almak için birleşmezlerse, hiç kimse onları kan emici memurların boyunduruğundan kurtarmayacaktır.

Sosyal-demokratlar, sadece ipotekten, angaryadan kurtulma bedellerinin ve tüm bağımlılıkların tamamıyla ve hemen kaldırılmasını istemiyor, aynı zamanda halktan alınan ipotekten kurtulma bedellerinin de *halka geri verilmesini* istiyorlar. Rusya'nın her yanında, köylüler, soylular komiteleri tarafından toprak köleliğinden kurtarıldığından beri, yüz milyonlarca ruble ödediler. Köylüler, bu paraların kendilerine geri verilmesi isteminde bulunmalıdırlar. Hükümet, büyük toprak sahibi soylular için özel bir vergi koymalı, manastırların ve yurtlukların (yani çar ailesinin) toprakları ellerinden alınmalı, milletvekilleri halk meclisi bu parayı köylülerin çıkarları için kullanmalı. Dünyanın hiç bir yerinde, köylüler, Rusya'daki kadar korkunç bir biçimde aşağılanmaz, yoksullaştırılmazlar. Rusya'da köylüler açlıktan ölme durumuna düşürülmüştür, çünkü çok önceleri soylular komiteleri tarafından soyulmuşlardır. Bugüne kadar da, her yıl, feodal toprak sahiplerinin eski ipotek bedelleri ve borçlar biçiminde zorla haraç ödettirilmek yoluyla soyulmaya devam edilmektedirler. Soyguncular bunların hesabını vermelidirler! Büyük toprak sahipleri soylulardan, açlara etkin bir yardım sağlamak için gerekli para alınmalıdır. Aç kalmış mujiğin, ne kendine acınmasına, ne de küçücük sadakalara gereksin-

mesi vardır. O, mutlaka, yıllar boyu mülk sahiplerine ve devlete ödediği paraların kendine geri verilmesi isteminde bulunmalıdır. O zaman milletvekilleri halk meclisi ve köylü komiteleri, açlara gerçek ve etkin bir yardım yapabilirler.

Devam edelim. Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, müteselsil kefaletin ve *köylünün toprağını serbestçe tasarruf etmesini sınırlayan tüm yasaların* hemen kaldırılması isteminde bulunur. Çarın 26 Şubat 1903 tarihli bildirisi, müteselsil kefaletin kaldırılacağına söz vermektedir. Buna ilişkin bir yasa yeni çıkarıldı. Ama bu yeterli değildir. Bundan başka, köylünün toprağını serbestçe tasarruf etmesini sınırlayan *tüm yasaların* hemen kaldırılması gereklidir. Yoksa köylü, müteselsil kefaletin kaldırılmasından sonra da tam özgür olmayacak, yarı-serf halinde kalacaktır. Köylü toprağını kullanmada *tam özgür* olmalıdır: kimseden izin almadan, onu istediğine terkedebilmeli ya da satabilmelidir. Çar fermanı ise buna izin vermemektedir: tüm soylular, tüccarlar ve burjuvalar, topraklarını istedikleri gibi kullanabilirler, ama köylü bunu yapamaz. Mujik küçük bir çocuktur; ona bir dadı gibi bakacak bir kırsal bölge yönetim şefi gerekir. Mujiğe, toprak payını satmasını yasaklamak gerekir, çünkü o, parasını israf edebilir! İşte eski kafalı feodaller böyle düşünüyorlar, ve bunlara inanan ve mujiğin iyiliğini istemelerine karşın, onun toprağını satmasına izin verilmemelidir diyen budalalar var. (Daha önce sözünü ettiğimiz) popülistler ve kendilerine "devrimci-sosyalistler" adını verenler de bunu kabul ediyorlar; mujiğimizin toprağını satmasına izin vermektense, onun bir çeşit serf gibi kalmasının daha iyi olacağı görüşünü paylaşıyorlar.

Sosyal-demokratlar şöyle diyorlar: Bu, ikiyüzlülüğün ta kendisidir, aristokrat sözleridir! Sosyalizmi gerçekleştirdiğimizde ve işçi sınıfı burjuvaziyi yendiğinde, toprak herkese ait olacak, *kimse* toprak satma hakkına sahip olmayacaktır. Ama o zamana kadar ne olacak? Köylüler toprak satmaz-

ken, soylular ve tüccarların topraklarını satmalarına izin mi verilecek? Köylüler yarı-serf durumundayken, tüccar ve soylu özgür mü olacak? Köylü, yetkililerden izin istemeye devam mı edecek?

Bunların tümü yalandır; şekere bulanmış sözler olsalar da yalandır!

Soyluya ve tüccara toprak satma izni verildiği sürece, köylü de, soylu ve tüccar gibi kendi toprağını satmakta *tam hak* sahibi olmalı ve bu hakkı *kısıtlama olmadan* kullanmalıdır. İşçi sınıfı tüm burjuvaziyi yendiği zaman, toprağı büyük mülk sahiplerinden alacak ve büyük araziler üzerinde *kolektif* işletmecilik kuracaktır; öyle ki, işçiler toprağı birlikte, toplu olarak işleyecekler ve bu işletmeleri yönetecek kişileri serbestçe seçeceklerdir. Emek tasarrufu sağlayan makinelere sahip olacak ve günde 8 saatten çok olmamak üzere (hatta 6 saatten çok olmamak üzere) kümeler halinde çalışacaklardır. O zaman, hâlâ eski biçimde ayrı olarak çalışmak isteyen köylü, pazar için, ilk önüne gelene satmak için üretmeyecek, işçilerin kooperatifleri için üretecektir; küçük köylü işçi kooperatiflerine ekmek, et, sebze verecek, işçiler de ona parasız olarak makineler, hayvan, gübre, giysi ve diğer gereksinmelerini vereceklerdir. O zaman büyük işletmeciyle küçüğü arasında para yüzünden mücadele olmayacaktır; artık kimse başkalarının hesabına ücretli olarak çalışmayacak, tüm işçiler kendileri için çalışacaklardır; tüm makineler tüm işçilere yarayacak ve onların işlerinin kolaylaşmasına yardım edecek, yaşam düzeylerini yükselteceklerdir.

Bununla birlikte, sağduyulu her insan sosyalizmin bir anda gerçekleştirilmesinin olanaksız olduğunu bilir. Bunun için, tüm burjuvaziye ve tüm hükümetlere karşı kıyasıya bir mücadeleye girişmek gerekir; bunun için Rusya'nın her yanındaki tüm kent işçileri yoksul köylülerle sağlam, yıkılmaz bir ittifak içinde birleşmelidirler. Bu, büyük bir davadır ve

tüm yaşantıyı böyle bir davaya adamaya değer. Ama sosyalizmi kuruncaya dek, büyük işletmeci, para yüzünden, küçük işletmeciye karşı her zaman mücadele edecektir: büyük işletmeci toprağını özgürce satarken, küçük köylü bunu yapamayacak mıdır? Yineliyoruz: köylüler, küçük çocuklar değillerdir, kendilerine kimse tarafından emir verilmesine izin vermeyeceklerdir; köylüler, hiç bir sınırlama olmaksızın soyluların ve tüccarların yararlandıkları *tüm hakları* almalıdırlar.

Bir de şöyle denir: köylünün kendi toprağı yoktur, toprak komünün malıdır. Topluluğa ait olan toprağın satılması için herkese izin verilemez. Bu da bir yalandır. Soyluların ve tüccarların da kendi şirketleri yok mudur? Soylular ve tüccarlar, toprak ve fabrika ya da herhangi bir şey satın almak için şirketler kurmazlar mı? O halde polis takımı, mujik için sınırlamalar ve yasaklar koyarken, soyluların şirketleri için neden hiç bir sınırlama düşünmüyorlar? Köylüler, memurlardan hiç bir zaman dayak, haraç isteği ve hakaret dışında hiç bir şey görmediler. Köylüler kendi işlerini kendi ellerine almadıkça, tam bir hak eşitliği ve tam özgürlüğü ele geçirmedikçe hiç bir zaman iyi bir davranış beklememelidirler. Köylüler, toprağın topluluğa ait olmasını isterlerse, hiç kimse onları engellemeye cüret edemeyecektir, ve kiminle ve nasıl isterlerse öyle bir birlik kuracaklardır; kendi istedikleri gibi, tam özgür bir komün sözleşmesi yapacaklardır. Ve hiç bir memurun, köylülerin ortak işlerine burun sokmaya kalkışmasına izin verilmeyecektir. Ve hiç kimsenin köylüyü kandırmasına ve mujik için sınırlamalar ve yasaklar koymaya kalkışmasına izin verilmeyecektir.

*

Son olarak, sosyal-demokratlar, köylüler için diğer bir önemli iyileştirme daha elde etmeye çalışıyorlar. Derebeyine

bağımlılık durumunun, mujiğin feodal köleliğini hemen, ilk anda sınırlamak istiyorlar. Kuşkusuz yeryüzünde yoksulluk var olduğu sürece, tüm köleliklerden kurtulamayacağız; toprak ve fabrikalar burjuvazinin elinde bulundukça ve para yeryüzünde başlıca güç oldukça ve *sosyalist toplum* kuruluncaya dek yoksulluktan kurtulamayacağız. Ama Rus köylerinde, sosyalizmin kurulmamış olmasına karşın, başka ülkelerde var olmayan özellikle zararlı bir kölelik biçimi vardır. *Feodal kölelik,* Rusya'nın birçok yerinde hâlâ görülmektedir. Toprak sahiplerine yararlı olan bu durum tüm köylüleri ezmektedir; feodal köleliği hemen ve ilk planda kaldırmak gereklidir ve bu yapılabilir.

Feodal kölelik dediğimiz şeyi açıklayalım:

Kırda oturan her insan şimdi sayacağımız durumları bilir. Derebeylik toprağı köylünün toprağına bitişiktir. Kendilerine özgürlük verilmesi sırasında, köylülerin gereksinmesi olan topraklar, otlaklar, ormanlar, yalaklar ellerinden alındı. Köylüler, ellerinden alınan bu topraklar, otlaklar, yalaklar olmadan hiç bir şey yapamazlar. İster istemez mülk sahibine gidip ondan hayvanların yalağa geçmesine izin vermesini, bir otlak vermesini vb. istemeleri gerekir. Oysa mülk sahibi toprağı kendisi işletmemektedir ve belki hiç parası yoktur; geçimini sadece köylüleri boyunduruk altında tutarak sağlamaktadır. Köylüler daha önce ellerinden alınmış toprakların böylece kullanılmasına karşılık, mülk sahibinin toprağında çalışıyorlar, ve toprağı kendi atlarıyla sürüyorlar, buğdayı topluyorlar, hasat ediyorlar ve çayırları biçiyorlar, buğdayı mülk sahibi için harmanlıyorlar ve hatta bazı yerlerde mülk sahibine bez, yumurta ve kümes hayvanları getiriyorlar. Aynen toprak köleliği düzeninde olduğu gibi! O zamanlar köylüler, üzerinde yaşadıkları toprakların sahibi için parasız çalışırlardı, şimdi de sık sık efendinin hesabına parasız çalışıyorlar; bunu da soylular komiteleri tarafından kendilerinden alınan topraklar için yapıyorlar. Bu da bir an-

garyadır. Bazı illerin köylüleri, efendi hesabına yapılan işi angarya diye adlandırıyorlar. İşte bizim feodal kölelik dediğimiz şey. Serflikten kurtarma sırasında, derebeyleri ve soylular komiteleri, işleri, köylüleri eskisi gibi boyunduruk altında tutabilecek biçimde düzenlediler, köylü paylarını azalttılar. Bile bile köylü paylarıyla derebeylik toprağını içiçe soktular, böylelikle köylü, tavuğunu saldığında derebeylik topraklarıyla sınırlandı; köylüleri verimsiz topraklar üzerine naklettiler, yalak yolunu derebeylik toprağıyla kapattılar: kısaca, köylüleri tuzağa düşürmek ve, önceden olduğu gibi onların kaderlerini kendi ellerinde tutmak için hiç bir şeyi ihmal etmediler. Köylülerin kaderlerinin serflik düzeninde olduğu gibi, hâlâ komşu mülk sahiplerinin elinde bulunduğu sayısız köy vardır. Bu köylerde, zengin ve yoksul köylünün her ikisinin de eli-kolu bağlıdır ve her ikisi de, toprak sahibinin acımasına terkedilmişlerdir. Yoksul köylünün yaşamı zenginin kinden de zordur. Zenginin bazan kendi toprağı vardır ve angaryaya, kendi yerine tutmuş olduğu gündelikçiyi gönderir. Yoksul köylünün ise hiç bir çıkış yolu yoktur ve toprak sahibi, ona istediğini yapar. Bu boyunduruk altında yoksul köylünün çoğu kez nefes alacak zamanı bile yoktur ve efendisi için yaptığı iş, başka yerde iş aramasını, hatta tek bir birlik içinde, tek bir partide tüm yoksul köylülerle ve kent işçileriyle serbestçe toplanmayı düşünmesini de engeller.

Bu köleliği, şimdiden, hemen, bir darbede ortadan kaldırmanın yolu yok mudur? Sosyal-demokrat İşçi Partisi, köylülere, bu amaca erişmeleri için *iki* yol öneriyor. Ama yoksul köylüleri tüm köleliklerden ancak sosyalizmin kurtaracağını bir kez daha söyleyeceğiz; çünkü, zenginler güçlü oldukları sürece yoksulları şu ya da bu biçimde ezeceklerdir. Bu köleliği, tümüyle, bir darbede kaldırmak olanaksızdır, ama, yoksul köylüler gibi orta köylüler ve hatta zengin köylüler üzerine yüklenen köleliklerin en serti ve en tiksindiricisi olan feodal kölelik büyük ölçüde azaltılabilir, köylülük için bir yumu-

şama elde edilebilir.

İki yol vardır.

İlk yol, tarım gündelikçileriyle yoksul köylüleri, ve zengin köylüler ile toprak sahiplerini de temsil eden, güvenilir insanlar arasından özgürce seçilmiş mahkemelerdir.

İkinci yol, özgürce seçilmiş *köylü komiteleridir*. Bu komitelerin görevi, sadece angaryayı kaldırmak, kölelik kalıntılarını silmek için tartışmak ve önlemler almakla sınırlanmamalı, aynı zamanda, *eskiden küçültülmüş toprakları geri almak ve bunları köylülere geri vermek* hakkı da olmalıdır.

Bu iki yolu biraz daha ayrıntılarıyla inceleyelim. Özgürce seçilmiş mahkemeler, köylülerin, köleliğe karşı tüm yakınmalarını inceleyeceklerdir. Bu mahkemelerin, toprak sahiplerinin, köylülerin yoksulluğundan yararlanarak, çiftlik kirasını çok yüksek saptamaları halinde, kirayı azaltma yetkileri olacaktır. Bu mahkemelerin, köylüleri, aşırı ödemelerden kurtarma hakkı olacaktır. Örneğin, mülk sahibi, köylüyü, yazın yapılacak bir iş için kıştan çok düşük bir fiyata tutmuş ise, mahkeme davayı inceleyecek ve köylünün hakkını gözeterek yeni bir fiyat saptayacaktır. Doğal ki, bu mahkeme, memurlardan değil, özgürce seçilmiş güvenilir insanlardan oluşacaktır ve tarım gündelikçileriyle yoksul köylülerin seçmiş oldukları insanların sayısı, mutlaka zengin köylülerin ve mülk sahiplerinin seçmiş oldukları insanların sayısına eşit olmalıdır. Bu mahkemeler, aynı zamanda, işçilerle patronlar arasındaki uyuşmazlıkları da inceleyecektir. Gündelikçiler ve yoksul köylüler haklarını almak için bu mahkemeler karşısında daha az güçlükle karşılaşacaklardır; kendi aralarında daha kolay birleşecekler ve yoksul köylüleri ve gündelikçileri savunmak için kimlerin tam güvenilir olduklarını öğreneceklerdir.

Ve işte daha önemli bir başka yol: Bunlar, her yönetim çevresindeki tarım gündelikçilerini, yoksul, orta ve zengin köylüleri temsil eden delegeler arasından seçilmiş özgür

köylü komiteleridir (köylüler, gerekli görürlerse her yönetim çevresi için birkaç komite ya da her bölgede, her büyük köyde, bir köylü komitesi kuracaklardır). Nasıl bir kölelik altında ezildiklerini, köylülerden iyi hiç kimse bilemez. Şimdiye dek feodal kölelikten yararlanarak yaşayan toprak sahiplerinin kimler olduğunu, hiç kimse köylülerden iyi teşhir edemez. Köylü komiteleri, köylülerin elinden haksız olarak alınan toprakları ya da çayırları veya otlakları saptayacaklardır; bu topraklara parasız olarak elkonulup konulmayacağını ya da bu toprakları satın almış olanlara büyük mülk sahibi soylular zararına, bir tazminat verilip verilmeyeceğini kararlaştıracaklardır. Bu komiteler, köylüleri, en azından, soylular komitelerinin, derebeyi komitelerinin kurmuş olduğu çok sayıda tuzaklardan kurtaracaklardır. Köylüleri, memurların işlerine karışmalarından kurtaracak; köylülerin kendi işlerini kendilerinin düzenlemek istediklerini ve bunu yapabileceklerini gösterecek; köylülerin kendi aralarında gereksinmelerinin neler olduğu konusunda bir anlaşmaya varmalarına ve yoksul köylülere gerçekten destek olabilecek insanları ve kent işçileriyle ittifaklarını iyice tanımalarını sağlayacaklardır. Köylü komiteleri, en ücra köylerde bile köylülerin ayakları üzerinde doğrulmalarını ve kaderlerini kendi ellerine almalarını sağlamak üzere ileriye doğru *ilk adımı* atacaklardır.

İşte bütün bunlardan dolayı sosyal-demokrat işçiler, köylüleri uyarıyorlar:

Hiç bir soylu komitesine, hiç bir memur komisyonuna güvenmeyin.

Bir milletvekilleri halk meclisi isteminde bulunun.

Köylü komitelerinin kurulması isteminde bulunun.

Her türlü broşür ve gazete basmak için tam özgürlük isteminde bulunun.

Herkes, fikirlerini ve isteklerini milletvekilleri halk meclisinde, köylü komitelerinde ve gazetelerde kimseden kork-

madan ve özgürce ifade etmek hakkına sahip olduğu zaman, kimin işçi sınıfının ve kimin burjuvazinin yanında olduğu çabuk anlaşılacaktır. Şimdi büyük çoğunluk bunu hiç düşünmüyor; gerçek düşüncelerini saklayanlar, kendilerini bile tanımayanlar var, hangi tarafı tutacaklarında yanılanlar var. Ama bu hak kazanıldığı zaman, herkes bunlar hakkında düşünmeye başlayacak, bir şey saklamaya gerek kalmayacak ve her şey daha kısa bir sürede açıklığa kavuşacaktır. Burjuvazinin, zengin köylüleri kendi yanına çekeceğini daha önce söyledik. Feodal köleliğin kaldırılması ne kadar çabuk ve tam olarak başarılırsa, köylülerin kazanmış olacakları gerçek özgürlük o kadar geniş olacak ve yoksul köylüler kendi aralarında o kadar çabuk birleşeceklerdir; ve zengin köylülüğün, burjuvazinin tümüyle birleşmesi de o kadar çabuk olacaktır. O halde bırakalım birleşsinler: bu birleşmenin zengin köylülüğü daha çok güçlendireceğini iyi biliyoruz, ama bundan da korkmuyoruz. Çünkü biz de, kendi aramızda birleşeceğiz ve bizim *ittifakımız* —yoksul köylülerle kent işçilerinin ittifakı— çok daha fazla insanı kucaklayacak, yüz binlerin ittifakına karşı on milyonların ittifakı olacaktır. Burjuvazinin orta köylüleri ve hatta küçük köylüleri yanına çekmeye uğraşacağını biliyoruz (bu iş için şimdiden uğraşıyorlar!); onları kandırmaya, peşinden sürüklemeye, aralarına nifak sokmaya çalışacak, herbirine, onu zenginler katına çıkarmayı vaadedecektir. Orta köylüyü yanına çekmek için burjuvazinin hangi çareleri ve hangi yolları kullandığını daha önce gördük. O halde, vakit geçirmeden yoksul köylülerin gözlerini açmalı ve onların, burjuvazinin bütününe karşı, kent işçileriyle özel ittifaklarını güçlendirmeliyiz.

Köyde yaşayan herkes dikkatle kendi etrafına baksın. Zengin köylüler soylulara, toprak sahiplerine karşı ne kadar sık konuşuyorlar! Halka yapılan baskıdan ya da toprak sahiplerinin ellerindeki toprakların gereksiz yere ekinsiz kalmasından nasıl da yakınıyorlar! Özel söyleşilerinde köylüle-

rin, toprağın mülkiyetini ellerine geçirmelerinin ne kadar iyi bir şey olacağını konuşmaktan ne kadar hoşlanıyorlar!

Zenginlerin söylediklerine inanılabilir mi? Hayır. Onlar toprağı halk için değil, kendileri için istiyorlar. Daha şimdiden ellerinde satın alınmış ve kiralanmış bol miktarda toprak var, hâlâ da doymadılar. *Dolayısıyla yoksul köylülerin, toprak sahiplerine karşı zengin köylülerle uzun bir süre birlikte yürümeleri gerekmiyor.* Onlarla sadece ilk adım birlikte atılabilir; ondan sonra da yollar ayrılır.

İşte bunun için, bu ilk adımla diğer adımları ve bizim son ve en önemli adımımızı, kesinlikle birbirlerinden ayırmak gerekir. Kırda atılacak ilk adım, köylüyü tamamıyla özgür kılmak, ona tüm hakları vermek, ellerinden alınmış toprakların geri verilmesi için köylü komitelerini kurmaktır. Ve kırda olduğu gibi kentte de son adımımız, *tüm toprakları, tüm fabrikaları, toprak sahiplerinin ve burjuvazinin ellerinden almak ve sosyalist toplumu kurmaktır.* İlk adım ile son adım arasındaki sürede, büyük bir mücadele vermemiz gerekiyor; *ilk adım ile sonuncusunu birbirine karıştırmak, bu mücadeleye zarar vermektir; bu, hiç kuşkuya yer kalmaksızın yoksul köylüleri aldatmaktır.*

Yoksul köylüler ilk adımı tüm köylülerle birlikte atacaklardır; tabiî bazı kulaklar bunun dışında kalabilir, yüz mujikten biri her türlü köleliğe razı olabilir. Ama köylülerin ezici çoğunluğu, bir bütün halinde, mücadeleye katılacaktır; çünkü tüm köylüler eşit haklar istiyorlar. Derebeylerine bağımlılık, herkesin elini kolunu bağlıyor. Son adıma gelince, köylüler, bu adımı hiç bir zaman hep birlikte atmayacaklardır; burada zengin köylüler tek vücut olarak tarım gündelikçilerinin karşısına dikileceklerdir. İşte o zaman yoksul köylülerle *sosyal-demokrat kent işçileri* arasında sağlam bir ittifak gerekecektir. Köylülere ilk adımı birlikte atabileceklerini söylemek, onları aldatmaktır. Bu, köylülerin kendi aralarındaki büyük mücadeleyi, yoksul köylülerle zengin köylüler ara-

sındaki mücadeleyi unutmaktır.

İşte bu yüzden sosyal-demokratlar, *ilk hamlede*, yeryüzü cenneti vaadetmiyorlar. İşte bu yüzden, her şeyden önce, mücadele için, tüm işçi sınıfının, tüm burjuvaziye karşı büyük, geniş, ulus çapında mücadelesi için, tam özgürlük istiyorlar. İşte bu yüzden sosyal-demokratlar, *ilk adımın küçük ama güvenilir* olduğunu söylüyorlar.

Bazıları köleliğin sınırlanması ve küçültülmüş toprakların eski haline gelmesi amacıyla köylü komitelerinin kurulmasını istemekle bir çeşit perde, bir çeşit engel diktiğimizi düşünüyorlar. Sanki biz, orada durun, daha ileriye gitmeyin demek istiyoruz. Böyle düşünenler, sosyal-demokratların isteklerini yeterince dikkatle incelememişlerdir. Köleliğin sınırlanmasını ve eskiden küçültülmüş toprakların eski haline gelmesi amacıyla köylü komitelerinin kurulmasını istemek, bir engel değildir. Bir *kapıdır*. Rusya'nın işçi ve emekçi halkı tamamıyla kurtulana dek, *daha ileriye* gitmek, genişçe açılmış yolu *sonuna dek* izlemek için, önce bu kapıdan geçmemiz gerekir. Köylülük bu kapıdan geçmediği sürece, bilgisizlik içinde, boyunduruk altında, tüm haklarından, tam ve gerçek özgürlükten yoksun kalmaya devam edecektir. Hatta kendi aralarında bile kimin emekçinin dostu, kimin emekçinin düşmanı olduğunu kesinlikle çözmekten âciz kalacaktır. Bunun için sosyal-demokratlar bu kapıyı gösteriyor ve önce bu kapının birlikte, ortak çabayla itilip parçalanmasını istiyorlar. Yine köylülüğün iyiliğini istiyor ve kendilerine popülist ve devrimci-sosyalistler diyenler bağırıyor, gürültü koparıyor, el-kol hareketleri yapıyorlar, ona yardım etmek istiyorlar, ama *bu kapıyı görmüyorlar.*

Hatta bu insanlar, mujiğe toprağın serbestçe kullanma hakkı verilmemelidir diyecek kadar kör olabiliyorlar! Mujiğin iyiliğini istiyorlar ama, bazan, tıpkı feodaller gibi konuşuyorlar! Böyle dostların yardımı büyük olmaz. En başta kırılması gereken kapıyı açıkça görmedikten sonra, mujiğin iyi-

liğini istemek neye yarar? Sosyalizm için, kentlerin yanısıra kırlarda da, sadece toprak sahiplerine karşı değil, *ama köy komününde zengin köylülere de karşı* sosyalizm uğruna, özgür bir halk mücadelesi yoluna nasıl girileceğini bilmezseniz sosyalizmi istemek neye yarar?

İşte bu nedenle sosyal-demokratlar inatla bu en yakın ve ilk kapıyı gösteriyorlar. Bugün zor olan, iyi dilekleri çoğaltmak değil, *ilk adımı atmak için ne yapılması gerektiğini* iyi anlamak için, izlenecek doğru yolu göstermektir. Tüm dostları, mujiğin, kölelik tarafından ezildiğini, onun yarı-serf durumunda kaldığını kırk yıldan beri yazıp söylüyorlar. Rusya'da sosyal-demokratlar henüz yokken, mujiğin tüm dostları, toprak sahiplerinin eskiden küçültülmüş topraklar yoluyla, mujiği utanç verici bir biçimde soyduklarını ve boyunduruk altında tuttuklarını anlatan çok sayıda kitap yazdılar. Hemen, vakit geçirmeden, mujiğe yardım edilmesi, onun kölelikten hiç olmazsa biraz kurtulması gerektiğini şimdi tüm dürüst insanlar görüyorlar; polis devletimizin memurları bile bundan sözetmeye başlıyorlar. Bütün sorun, *işe nasıl başlanılması, ilk adımın nasıl atılması,* önce hangi kapının kırılması gerektiğini bilmektir.

Bu soruya (mujiğin iyiliğini isteyenler arasından) değişik kişiler, iki değişik yanıt veriyorlar. Her kır proleteri iki yanıtı da mümkün olan en açık biçimde anlamaya ve bunlar hakkında açık ve kesin bir fikre sahip olmaya çalışmalıdır. Popülistlerin ve devrimci-sosyalistlerin yanıtı şudur: ilk olarak, köylülüğün bünyesindeki her türlü dernekleri (kooperatifleri) geliştirmek gerekir. Miri sağlamlaştırmak gerekir. Her köylüye, toprağını dilediği gibi kullanma hakkı verilmemelidir; komünün (mirin) hakları genişletilmeli ve Rusya'daki tüm topraklar yavaş yavaş komünal arazi haline getirilmelidir. Toprak, sermayeden emeğe daha kolay geçebilsin diye, köylülere, toprak satın almaları için her türlü kolaylık sağlanmalıdır. Onlar böyle diyorlar.

Sosyal-demokratlar değişik bir yanıt veriyorlar. Köylü, her şeyden önce, soyluların ve tüccarların yararlandığı tüm haklardan istisnasız olarak yararlanmalıdır. Toprağını istediği gibi kullanmada mutlak hakka sahip olmalıdır. En tiksindirici köleliği kaldırmak amacıyla, köylünün elinden alınan toprakların geri verilmesi için köylü komiteleri kurulmalıdır. Bize gerekli olan mir birliği değil, tüm Rusya'nın değişik komünlerinin yoksul köylülerinin ittifakıdır, kır proleterleri ile kent proleterlerinin ittifakıdır. Her çeşit ortaklıklar (kooperatifler) ve toprakların komünler tarafından satın alınması her zaman daha çok zengin köylülerin çıkarına olacak ve orta köylünün gözünü boyamaya yarayacaktır.

Rus hükümeti, köylülere biraz nefes aldırmanın gerekliliğini anlıyor, ama ufak tefek işler yaparak durumu idare ediyor. Her şeyi memurların yapmasını istiyor. Köylüler tetikte olmalıdırlar, çünkü memur komiteleri de, onları, tıpkı soylular komitelerinin yapmış olduğu gibi aldatacaklardır. Köylüler, özgür köylü komitelerinin seçilmelerini istemelidirler. Önemli olan, memurlardan iyileştirmeler beklemek değil, kendi kaderini eline almaktır. Önce tek bir adım atalım, önce köleliğin en iğrenç biçiminden kurtulalım, yeter ki köylüler güçlerinin bilincine varsınlar, ortak bir anlaşmaya varıp birleşsinler. Dürüst olan herkes, eskiden köylülerin elinden alınan toprakların çok kez en utanç verici feodal köleliğe neden olduğunu yadsıyamaz. İyi niyetli hiç kimse, istemimizin ilk ve en haklı istem olduğunu yadsıyamaz; köylüler, feodal köleliğin tümünü ortadan kaldırmak amacıyla, *kendi* komitelerini, memurlar olmadan serbestçe seçsinler.

Özgür köylü komitelerinde (ve Rusya milletvekilleri özgür meclisinde) sosyal-demokratlar, kır proleterleriyle kent proleterleri arasında özel bir ittifakı güçlendirmek için hemen çalışacaklardır. Sosyal-demokratlar, kır proleterlerinin çıkarları doğrultusunda alınacak tüm önlemler için ısrar edecekler ve ilk adım atılır atılmaz, *proletaryanın tam zafe-*

rine dek en çabuk şekilde ve birlikte, ikinci ve üçüncü adımları atmaları için onlara yardım edeceklerdir. Ama şimdiden, ikinci adımı atmak için, hangi istemin gündeme uygun olacağını söylemek mümkün müdür? Hayır, değildir, çünkü zengin köylülerin ve toprağı sermayeden emeğe geçirmek için her türlü kooperatif ve araçlarla uğraşan aydının, yarın nasıl davranacağını bilmiyoruz.

Belki bunlar, hemen yarından sonra, toprak sahipleriyle anlaşamayacaklar ve onların egemenliğine son darbeyi indirmek isteyeceklerdir. Çok iyi! Sosyal-demokratlar, bundan iyisini istemiyorlar, ve kır ve kent proleterlerine, toprak sahiplerinin tüm topraklarına elkonulmasını ve bu toprakların özgür bir halk devletine verilmesi isteminde bulunmalarını öğütleyeceklerdir. Sosyal-demokratlar kır proleterlerinin, proletaryanın tam kurtuluşu için kesin bir mücadeleye girişmesi amacıyla güçlerini daha da sağlamlaştırmalarını ve bu yolda aldatılmamalarını sağlamaya çalışacaklardır.

Belki de her şey bambaşka olacaktır. Hatta başka olması olasılığı daha çoktur. Zengin köylüler ve çok sayıda aydın, yarından itibaren, en kötü kölelik biçimleri sınırlandığı ve azaltıldığı andan itibaren toprak sahiplerine katılabilirler; o zaman tüm kır burjuvazisi kır proletaryasına karşı çıkacaktır — o zaman yalnız toprak sahiplerine karşı mücadele etmek gülünç olacaktır. Ve o zaman, tüm burjuvaziye karşı mücadele etmemiz ve bu mücadele için her şeyden önce mümkün olan en geniş özgürlüğü ve en geniş alanı, ve bu mücadeleyi kolaylaştırmak için işçilere daha iyi yaşam koşulları istememiz gerekecektir.

Her ne olursa olsun, olaylar ne yönde gelişirse gelişsin, ilk görevimiz, en başta gelen ve âcil görevimiz, *kır proleterleri ve yarı-proleterlerinin kent proleterleriyle ittifakını güçlendirmektir*. Bu ittifak için, bize, bir an önce, *halk için tam siyasal özgürlük, köylünün tam hak eşitliği ve feodal köleliğin kaldırılması* gereklidir. Bu ittifak gerçekleştiği ve güçlendiği

zaman, burjuvazinin orta köylüyü yanına çekmesi için kullandığı yalanları açıklamakta güçlük çekmeyeceğiz, tüm burjuvaziye, hükümetin tüm güçlerine karşı ikinci, üçüncü ve son adımımızı hızla ve kolaylıkla atacağız; o zaman, yolumuzdan sapmadan zafere doğru yürüyecek ve tüm emekçi halkın *kurtuluşunu* hızla gerçekleştireceğiz.

7. KIRDA SINIF MÜCADELESİ

Sınıf mücadelesi nedir? Sınıf mücadelesi halkın bir bölümünün diğerine karşı mücadelesi, paryalar, ezilmişler ve emekçiler yığınının ayrıcalıklara, ezenlere ve asalaklara karşı mücadelesi, ücretli işçilerin ya da proleterlerin mülk sahiplerine ya da burjuvaziye karşı mücadelesidir. Bu büyük mücadele, herkes farkında olmamasına ve herkesin anlamını kavramamasına karşın, Rus kırlarında hep sürdü ve hâlâ sürmekte. Derebeylik zamanında, tüm köylü yığını, çar hükümetinin koruduğu, savunduğu, desteklediği toprak sahiplerine, kendilerini ezenlere karşı mücadele ediyorlardı. O zaman tamamıyla bilgisizlik içine gömülmüş olan köylüler birleşemiyorlardı; kent işçileri arasında, ne yardımcıları, ne de kardeşleri vardı, ama buna karşın, bildikleri ve ellerinden geldiği kadar mücadele ettiler. Köylüler, hükümetin vahşî zulmünden çekinmiyorlar, idamlar ve kurşunlardan korkmuyorlardı; toprak köleliğinin kutsal kitaplar tarafından onandığını ve tanrı tarafından kutsal sayıldığını (o zaman Filaret metropoliti aynen böyle konuşuyordu!) tüm güçleriyle kanıtlamaya çalışan papazlara inanmıyorlardı; köylüler, şurda burda ayaklanıyorlardı, ve hükümet, köylülerin toptan ayaklanmasından korkarak sonunda boyuneğdi.

Kölelik kaldırıldı, ama tümüyle kaldırılmadı. Haklardan yoksun köylüler, vergiler altında ezilen aşağı bir sınıf, feodal köleliğin pençesinde "kara" bir kast durumunda kaldılar. Bundan dolayı, köylüler, tam, gerçek bir özgürlük aramaya

devam ettiler ve huzursuzluk sürüp gitti. Bununla birlikte, toprak köleliğinin kaldırılmasından sonra, yeni bir sınıf mücadelesi ortaya çıkmıştı: *proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi*. Zenginlik artmış, çok sayıda demiryolu ve kocaman fabrikalar yapılmış, kentler kalabalıklaşmış ve bolluk içinde yüzer olmuştu; ama halk gittikçe yoksullaşırken, servetlerini yitirirken, açlıktan kıvranırken, başkalarının yanında çalışmaya giderken, bu zenginliklerin tümü bir avuç insan tarafından kendilerine mal edinilmişti. Kent işçileri, tüm yoksulların, tüm zenginlere karşı, yeni, büyük mücadelesini başlattılar. *Sosyal-Demokrat Partinin* bünyesinde inat ve ısrarla, sağlamlık ve sebatla adım adım ilerleyerek, son büyük mücadele için hazırlanarak ve halkın tümü için siyasal özgürlük isteminde bulunarak, mücadele ediyorlar.

Sonunda köylülerin de sabrı taştı. Geçen yılın (1902 yılının) baharında, Poltava, Harkov ve başka illerdeki köylüler, toprak sahiplerine karşı ayaklandılar, ambarlarını zorla açtılar, malları kendi aralarında paylaştılar; mujik tarafından ekilip biçilmiş olan ve toprak sahibinin kendine mal ettiği buğdayı açlara dağıttılar, toprağın yeniden dağıtımını istediler. Sonu gelmeyen baskıya artık dayanamayan köylüler daha iyi bir kader aramaya başladılar. Kıyıcılara karşı mücadele ederek ölmenin, mücadele etmeden açlıktan ölmekten daha iyi olduğuna —çok da doğru olarak— karar verdiler. Ama köylüler, kaderlerini iyileştiremediler. Çar hükümeti onlara basit isyancılar ve çapulcular gibi davrandı (çünkü onlar, köylülerin ekip biçtiği buğdayı, köylülerden çalan toprak sahiplerinin ellerinden alıyorlardı!). Çar hükümeti, düşman olarak kabul ettiği bu köylülere karşı asker gönderdi ve köylüler yenildiler. Köylülerin üzerine ateş açıldı, birçoğu öldürüldü, birçoğu ölünceye dek kırbaçlandı. Onlara, eskiden Türklerin, düşmanları olan hıristiyanlara bile hiç bir zaman yapmadıkları işkenceler yapıldı. Çarın gönderdiği özel görevliler, valiler, en kötü işkenceci idiler ve gerçek cellâtlar

gibi davrandılar. Askerler, köylülerin karılarının ve kızlarının ırzına geçtiler. Ve bütün bunlardan sonra da, köylüler, bir memurlar mahkemesi tarafından yargılandılar ve sonunda toprak sahiplerine sekiz yüz bin ruble ödemek zorunda bırakıldılar. Bu utanç verici ve gizli mahkemede, bu işkenceciler mahkemesinde, çarın özel görevlileri, vali Obolenski ve çarın diğer uşakları tarafından köylülere yapılan işkenceleri ve kötü davranışları anlatmaları için, savunuculara izin bile verilmedi.

Köylüler haklı bir dava için mücadele ediyorlardı. Rus işçi sınıfı, çarın uşakları tarafından kurşuna dizilen ve ölesiye kırbaçlanan dava kurbanlarını her zaman saygıyla anacaktır. Bu inanç kurbanları, emekçi halkın özgürlüğü ve mutluluğu için savaşıyorlardı. Köylüler yenildiler, ama ilk yenilgiden cesaretleri kırılmayacak, bir daha, bir daha ayaklanacaklardır. Sınıf bilincine sahip işçiler, daha çok sayıda kent ve kır işçisini köylülerin mücadelesinden haberdar etmek ve onların yeni ve daha başarılı bir mücadeleye hazırlanmalarını sağlamak için tüm güçlerini harcayacaklardır. *İlk köylü ayaklanmasının (1902) neden ezildiğini ve çarın uşaklarının değil de köylülerin yenmesi için ne yapılması gerektiğini iyice anlamaları* için köylülere tüm güçleriyle yardım edeceklerdir.

Köylü ayaklanması ezildi, çünkü bu ayaklanma, bilgisiz, siyasal bilinci, açık ve kesin *siyasal istemleri, yani siyasal* düzeni değiştirme istemi olmayan bir yığın tarafından başlatıldı. Köylü ayaklanması, *hazırlanmamış olduğu* için ezildi. Kır proleterleriyle kent proleterleri arasında bir ittifak olmadığı için ezildi. İşte köylülerin ilk yenilgisinin üç nedeni. Bir ayaklanmanın başarıya ulaşması için, bilinçli ve siyasal bir amacı olması, daha önceden hazırlıklarının yapılmış olması gereklidir; kent işçileriyle ittifak halinde olmalı ve tüm Rusya'ya yayılmalıdır. Ve kentlerdeki işçi mücadelesinin her aşaması, kır proleterlerine söylenmiş her bilinçli işçi söy-

levi, her sosyal-demokrat broşür ya da gazete, bizi, ayaklanmanın yeniden başlatılacağı ve zaferle sonuçlanacağı zamana yaklaştırır.

Köylülerin ayaklanması kendiliğinden bir hareketti, çünkü artık dayanamıyorlardı, çünkü ses çıkarmadan, direnmeden ölmek istemiyorlardı. Çapulculuktan, baskıdan, işkencelerden o kadar çok çekmişlerdi ki, bir an için çarın iyiliğine inandılar; buğdayı, açlara, tüm yaşamları boyunca başkaları için çalışmış, buğday ekip biçmiş olanlara ve şimdi "derebeylik" buğday depoları önünde açlıktan ölenlere dağıtmanın sağduyulu her insan tarafından haklı karşılanacağına inandılar. Köylüler, aç insanları kendileri için çalıştırmak amacıyla, en iyi topraklara, tüm fabrikalara, zenginlerin, toprak sahiplerinin ve burjuvazinin elkoyduğunu unutmuşa benziyorlardı. Zengin sınıfların savunuculuğunu sadece papazların yapmadığını, çar hükümetinin de memur ve asker takımıyla köylülerin karşısına dikildiğini unutmuşlardı. Çar hükümeti, bunları köylülere anımsattı. En kıyıcı ve en vahşî biçimiyle devlet gücünün ne olduğunu, kimlere hizmet edip kimleri koruduğunu gösterdi. Bizim bu dersi köylülere sık sık anımsatmamız gerekir ve onlar da *siyasal düzeni değiştirmenin* neden zorunlu olduğunu ve niçin *siyasal özgürlüğümüzün* olması gerektiğini kolayca anlayacaklardır. Gittikçe daha çok sayıda insan, bunu anladığı, ve okuması ve düşünmesini bilen her köylü, her şeyden önce savaşılması gereken *üç temel istemi* bildiği zaman, köylü ayaklanmaları bilinçsiz olmaktan çıkacaklardır. İlk istemimiz, *Rusya'da otokratik hükümet yerine seçimle iş başına gelmiş bir halk hükümetinin kurulması amacıyla bir milletvekilleri halk meclisinin* toplanmasıdır. İkinci istem, *herkese her türlü broşür ve gazete basma özgürlüğü* verilmesidir. Üçüncü istem, *köylülerin diğer sınıflarla tam bir hak eşitliğinin sağlanmasının ve önce her türlü feodal köleliğin kaldırılması amacıyla seçilmiş köylü komitelerinin kurulmasının* yasa tarafından tanınmasıdır. Bunlar sosyal-demokratla-

rın başta gelen istemleridir, ve şimdi köylülerin bunları anlamaları kolay olacak ve halkın özgürlüğü için mücadelenin *nereden başladığını* bilmekte zorluk çekmeyeceklerdir. Ve köylüler bu istemleri anladıkları zaman, mücadeleye önceden, uzunca, inat ve ısrarla ve kesinlikle *hazırlanmaları*, ve tek başlarına değil de, kent işçileriyle, sosyal-demokratlarla birlikte hazırlanmaları gerektiğini de anlayacaklardır.

Her işçi ve her köylü, kendi çevresine, en akıllı, en güvenilir, en cesur arkadaşlarını toplamalıdır. Herkesin hangi mücadeleyi desteklemesi gerektiğini ve istemlerin ne olduğunu iyice anlaması için, onlara, sosyal-demokratların ne istediklerini anlatmaya çalışmalıdırlar. Bilinçli sosyal-demokratlar, yavaş yavaş, köylülere, ihtiyatla ama inat ve ısrarla doktrinlerini anlatmaya, onlara sosyal-demokrat broşürleri vermeye ve bu broşürleri güvenilir insanlardan oluşan küçük toplantılarda anlatmaya başlamalıdırlar.

Bununla birlikte, sosyal-demokrat doktrinin açıklanması için kitaplarla yetinilmemeli, bu amaç için bütün olaylardan, çevremizde gördüğümüz tüm baskı ve haksızlık örneklerinden yararlanılmalıdır. Sosyal-demokrat doktrin, her baskıya, her soygunculuğa, her haksızlığa karşı olan mücadelenin doktrinidir. Gerçek sosyal-demokrat, baskının nedenlerini bilen ve *tüm yaşam boyunca her türlü baskıya karşı mücadele eden* kişidir. Ama bu nasıl yapılabilecektir? Kentlerde ya da köylerinde toplanan bilinçli sosyal-demokratlar, işçi sınıfına daha yararlı olmak için ne yapılması gerektiğine kendileri karar vermelidirler. Örnek olarak bir-iki olay anlatacağım. Sosyal-demokrat bir işçinin tatilini geçirmek üzere köyüne döndüğünü, ya da herhangi bir sosyal-demokrat işçinin kendi köyünden başka bir köyde bulunduğunu kabul edelim. Köy, bütünüyle, örümcek ağındaki bir sinek gibi komşu toprak sahibinin pençesindedir; köy daima bu boyunduruk altında olmuştur ve bundan nasıl kurtulacağını bilmemektedir. İşçi, önce, adalete susamış olan ve ilk polis ajanı önünde gerile-

meyecek en ciddî, en akıllı ve en güvenilir köylüleri seçmeli ve bu köylülere bu sonsuz bağımlılığın nereden geldiğini; toprak sahiplerinin, soylu komitelerinde köylüleri nasıl aldattıklarını ve nasıl soyduklarını; zenginlerin gücünün ne olduğunu ve çar hükümetinin onlara sağladığı desteği anlatmalı; sosyal-demokrat işçilerin istemlerini tanıtmalıdır. Köylüler, bu basit mekanizmayı tümüyle anlayınca, mülk sahibine karşı ortak bir çabayla direnme olanağının bulunup bulunmadığını; köylüler için ilk ve başta gelen istemlerini (kentlerde istemlerini fabrikatörlere bildiren işçiler gibi) ifade etmenin olanağı olup olmadığını dikkatle, birlikte gözden geçirebilecektir. Eğer bu toprak sahibi, bir kasabayı ya da birkaç köyü elinde tutuyorsa, bu durumda yapılacak en iyi şey, güvenilir insanlar aracılığıyla bir komşu sosyal-demokrat komiteden bir *bildiri* sağlamak olacaktır, sosyal-demokrat komite, bu bildiride, başından itibaren köylülerin hangi boyunduruktan acı çektiklerini ve ilk planda ne istediklerini açıkça yazacaktır (bunlar, kiralanan toprağın fiyatının daha düşük olması, ya da kış için tutulan gündelikçiye normal ücretin yarısının değil tamamının verilmesi, ya da hayvanlar tarafından meydana getirilen hasar için daha az ceza verilmesi, ya da başka istemlerdir). Okumasını bilen köylüler bu bildiriyle ne olup bittiğini anlayacaklar ve sonra bunu okuma bilmeyenlere anlatacaklardır. O zaman köylüler sosyal-demokratların kendi taraflarını tuttuklarını, her türlü soygunculuğu mahkûm ettiklerini açıkça anlayacaklardır. Birlikte hareket edildiği takdirde, çok küçük de olsa hangi iyileştirmelerin hemen, ilk anda elde edilebileceğini, ve kent işçileriyle, sosyal-demokratlarla ittifak içinde büyük bir mücadeleye girişerek tüm ülkede hangi önemli iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi gerektiğini, o andan itibaren kavrayacaklardır. O zaman köylüler, bu büyük mücadeleye daha çok hazırlanacaklar, güvenilir insanlar bulmayı, istemlerini ortaklaşa savunmayı öğreneceklerdir. Belki de arada sırada kent işçilerinin yaptığı

gibi bir grev örgütlemeyi başaracaklardır. Kuşkusuz bu, kırda daha zordur, ama her şeye karşın mümkündür, ve diğer ülkelerde, örneğin toprak sahipleri ve zengin çiftçilerin, işçiye âcil gereksinmeleri olduğu çalışma mevsiminde, başarılı grevler görülmüştür. Eğer yoksul köylüler, grev için hazırlanmışlarsa, eğer uzun zamandan beri genel istemler bildirilerle açıklanmış ya da toplantılarda iyice anlatılmışsa, herkes birlik olacaktır ve mülk sahibi, boyuneğmek ya da en azından soyguncu iştahını gemlemek zorunda kalacaktır. Eğer grev, birlik içinde ve tam iş mevsiminde yapılırsa, toprak sahibi ve hatta askerleriyle birlikte yetkililer duruma bir çare bulmakta güçlük çekeceklerdir, çünkü zaman kaybedilecek bu durumda da, mülk sahibi yıkımla tehdit edilmiş olunacaktır; o zaman mülk sahibi, daha uzlaşır bir tutum takınacaktır. Elbette, grevler, yeni şeylerdir ve başlangıçta, yeni şeyler, tam başarıya ulaşamazlar. İlk başlarda kent işçileri de birlik içinde mücadele etmesini ve ortak bir çabayla hangi istemleri ileri süreceklerini bilmiyorlardı. Gidip sadece makineleri kırıyor, fabrikaları altüst ediyorlardı. Şimdi işçiler, birlik içinde mücadele etmeyi öğrendiler. Her yeni işi öğrenmek, o işe başlamakla olur. Şimdi işçiler, birlik içinde olunmazsa, ilk anda sadece ferahlamalar elde edilebileceğini anlıyorlar. Bu arada, halk, birlik içinde direnmesini öğreniyor ve gitgide büyük ve kesin mücadeleye hazırlanıyor. Köylüler de, aynı biçimde, en kıyıcı soyguncularа nasıl karşılık verileceğini, birlik içinde ferahlama istemlerinin nasıl yapılacağı, ve yavaş yavaş, sabır ve inatla, her yerde özgürlük için büyük savaşa nasıl hazırlanılacağını öğreneceklerdir. Bilinçli işçi ve köylülerin sayısı durmadan artacaktır, sosyal-demokrat kır birlikleri gitgide daha güçlü olacaklardır; ve her feodal kölelik, papazlar tarafından istenen her haraç, her polis vahşeti ve yetkililerin yaptığı her kıyım, halkın gözünü daha çok açacak, birlikte direnmeye ve toplumsal düzenin zor kullanılarak değiştirilmesinin gerekliliğine

alıştıracaktır.

Bu broşürün hemen başında, kentlerdeki işçilerin, herkesin yüzüne, açıkça *özgürlük* isteminde bulunmak için sokaklara ve alanlara döküldüğünü, bayraklarına "kahrolsun otokrasi!" diye yazıp bağırdıklarını söylemiştik. Kentlerde emekçi halkın sadece sokaklarda bağırarak yürümek için değil, ama büyük ve kesin savaş için ayağa kalkacağı gün uzak değildir; o gün, işçiler tek vücut olarak, "ya kavgada ölürüz ya özgürlüğümüzü kazanırız!" diyeceklerdir; o gün, mücadelede şehit düşmüş yüzlercesinin yerine, daha da kararlı binlerce yeni savaşçı ortaya çıkacaktır. O zaman kent işçilerine yardıma gelmek, köylülerin ve işçilerin özgürlüğü için sonuna dek savaşmak üzere köylüler de Rusya'nın bir ucundan diğer ucuna dek ayaklanacaklardır. O zaman, buna dayanabilecek hiç bir çar takımı kalmayacaktır. Zafer emekçi halkın olacak, ve işçi sınıfı, emekçilerin her baskıdan kurtuluşuna giden geniş ve büyük bir yolda ilerleyecektir; işçi sınıfı sosyalizm için mücadeleye girişmek amacıyla özgürlükten yararlanacaktır!

İSKRA GAZETESİ VE *ZARYA* DERGİSİ TARAFINDAN SUNULAN RUS SOSYAL-DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ PROGRAMI

Programın ne olduğunu, niçin gerekli olduğunu, niçin yalnız sosyal-demokrat partinin açık ve net bir program sunduğunu daha önce açıklamıştık. Program kesin olarak sadece partimizin kongresi tarafından, yani partinin tüm militanlarının temsilcilerinin toplantısı tarafından kabul edilebilir. Bu kongre, şimdi örgütlenme komitesi tarafından hazırlanmaktadır. Çok sayıda parti kongresi, *İskra* ile aynı fikirde olduğunu ve bu gazeteyi, yönetimin organı olarak kabul ettiklerini açıkça belirtmiştir. Bunun için kongreye kadar, program tasarımız (önerimiz) sosyal-demokratların ne

istediklerini tam olarak bilmek isteyenlere yararlı olacaktır. Bundan dolayı, bu tasarıyı broşürümüze ek olarak, tam metin halinde almayı yararlı görüyoruz.

Elbette bir açıklama yapılmadan, bütün işçiler, programda söylenen her şeyi anlamayacaklardır. Çok sayıda büyük sosyalist, Marx ve Engels tarafından tamamlanmış sosyal-demokrat öğretinin hazırlanması için çalışmışlardır; bütün ülkelerin işçileri, bizim şimdi yararlanmak ve programımızın temeline koymak istediğimiz bu deneyleri edinmeden önce birçok sınavdan geçtiler. Bunun için, işçi, programın her sözcüğünü, *kendi* programını, *kendi* mücadele bayrağını anlamak için, sosyal-demokrasinin öğretisini bilmelidir. İşçiler sosyal-demokrat programını kolayca anlıyor ve özümlüyorlar, çünkü program, her düşünen işçinin gördüğü ve başından geçmiş olan şeylerden sözediyor. Programın tümünün anlaşılmasında "zorluk" hiç kimseyi ilk andan bıktırmasın; bir işçi ne kadar çok okur ve düşünürse, mücadelede o kadar deneye sahip olacak ve programını o kadar iyi anlayacaktır. Ama herkes, sosyal-demokratların programının *bütününü* düşünsün ve derinleştirsin; herkes, tüm emekçi halkın *kurtuluşu için sosyal-demokratların düşündüklerini ve istedikleri her şeyi* aklında tutsun. Sosyal-demokratlar, herkesin, sosyal-demokrat partinin ne olduğu üzerinde, sonuna dek, tüm gerçeği açıkça ve somut olarak anlamasını istemektedirler.

Burada programı enine boyuna açıklayamayız. Bunun için özel bir broşür gerekir. Okura programın nelerden sözettiğini kısaca söylemekle yetineceğiz ve yardımcı olarak iki broşür öğütleyeceğiz: Broşürlerden biri Alman sosyal-demokrat Karl Kautsky'nin Rusçaya çevrilmiş *Erfurt Programı* adlı broşürüdür. İkincisi ise, Rus sosyal-demokratı L. Martov'un yazmış olduğu *Rusya'da İşçi Davası* adlı broşürdür. Bu broşürler, okurların, programımızın tümünü anlamalarına yardımcı olacaktır.

Şimdi programımızın her bölümünü bir harfle belirteceğiz

ve bu bölümlerin herbirinin neleri kapsadığını söyleyeceğiz.

A) Programın başlangıcında tüm dünya proletaryasının kendi kurtuluşu için mücadele ettiği, ve Rus proletaryasının tüm ülkelerin işçi sınıflarının oluşturduğu evrensel ordunun bir müfrezesi olduğu söylenmiştir.

B) Sonra, Rusya dahil, hemen hemen bütün dünya ülkelerindeki burjuva düzeninin nasıl işlediği anlatılmıştır. Toprak sahipleri ve kapitalistler için çalışan halk çoğunluğunun, yoksulluğun pençesinde olduğu; büyük fabrikalar hızla çoğalırken küçük zanaatçıların ve köylülerin servetlerini yitirdiği; sermayenin, işçiyi, karısını ve çocuklarını ezdiği; işçi sınıfının durumunun kötüleştiği ve yoksulluğun arttığı söylenmiştir.

C) Programda daha sonra işçilerin ittifakından, mücadelelerinden, bu mücadelenin büyük hedeflerden, yani tüm ezilmişlerin kurtulmasından, zenginlerin yoksullara yaptığı her baskının kesinlikle son bulmasından sözedilmektedir. Programda ayrıca işçi sınıfının niçin mutlaka tüm düşmanlarını, burjuvazinin tüm savunucularını yeneceği açıklanmaktadır.

D) Programda sosyal-demokrat partilerin bütün ülkelerde kurulma nedenleri, işçi sınıfına mücadelesinde nasıl yardım ettikleri, işçileri nasıl birleştirip onlara nasıl öncülük yaptıkları, işçileri büyük mücadele için nasıl eğittikleri, nasıl hazırladıkları anlatılmaktadır.

E) Sonra Rusya'da, halkın, neden diğer ülkenin halklarından daha kötü koşullarda yaşadıkları, çar otokrasisinin ne kadar kötü bir şey olduğu, niçin her şeyden önce otokrasiyi yıkmamız ve Rusya'da seçimle işbaşına gelmiş bir halk hükümeti gerektiği anlatılıyor.

F) Seçimle işbaşına gelmiş hükümet, halkın tümü için hangi iyileştirmeleri getirecektir? Bundan broşürümüzde sözettik, programda da bu konudan sözediliyor.

G) Daha sonra program, işçi sınıfı için yaşamın daha kolay olması ve sosyalizm uğruna daha özgür mücadele etme-

leri için hangi iyileştirmelerin bir an önce elde edilmesi gerektiğini belirtiyor.

H) Yoksul köylülerin, kır burjuvazisinin ve Rus burjuvazisinin tümüne karşı sınıf mücadelesini daha özgür olarak sürdürmeleri amacıyla, tüm köylüler için ilk planda elde edilmesi önemli olan iyileştirmelere programda özel bir yer veriliyor.

I) Son olarak, sosyal-demokrat parti, halkı, polisin ve memurların vaadlerine ve tatlı sözlerine inanmamaları konusunda uyarıyor; özgür bir milletvekilleri halk meclisinin hemen toplanması için inat ve sabırla mücadele etmelerinin gerektiğini söylüyor.

1903'te yazıldı. İlk kez 1903 Mayısında, Cenevre'de Yabancı Ülke'erdeki Rus Sosyal-Demokratlar Birliği yayını olarak broşür ha'inde basıldı.

[BEŞ]

NARODİZMDEN[36] MARKSİZME

GEÇENLERDE bir legal gazete, otokrasiye karşı çıkan farklı sınıflar arasındaki çıkar "karşılığı" ile uğraşmanın zamanı olmadığı görüşünü ifade etti. Bu görüş, yeni değildir. *Osvobojdenye*[37] ve *Revolutsionnaya Rossiya*'nın[38] sütunlarında, şu ya da bu türden bazı kayıtlarla, bu görüşe rasladık. Böyle bir görüşün burjuva demokratların temsilcileri arasında egemen oluşu doğaldır. Sosyal-demokratlar bakımından ise, bu sorunda, iki ayrı görüş olamaz. Proletaryanın ve burjuvazinin otokrasiye karşı ortak mücadelesi, proletaryaya, kendisiyle mülk sahibi sınıflar arasındaki çıkar karşıtlığını unutturmamalıdır ve unutturamaz. Bu karşıtlık hakkında açık bir fikre sahip olabilmek için, farklı akımların

görüş açıları arasındaki derin farklılıklar hakkında açık bir fikre sahip olmak gerekir. Elbette ki, bu, başka akımların savunucularıyla, hem sosyalist-devrimcilerle[39] hem de liberallerle partimizin İkinci Kongresinin[40] sosyal-demokratlara izin verdiği şekilde geçici-anlaşmalar yapmayı reddetmemiz gerektiği anlamına gelmez.

Sosyal-demokratlar, sosyalist-devrimcileri, burjuva demokrasimizin en aşırı sol grubunun temsilcileri olarak görürler. Sosyalist-devrimciler kendi haklarındaki bu görüşe içerlerler ve bunu bir hasmı küçük düşürmek ve onun içtenliğinden ve iyi niyetinden kuşku duymak için kötü bir girişim sayarlar. Gerçekte, bu görüşün kuşku ile hiç bir ilgisi yoktur; sadece, sosyalist-devrimcilerin görüşlerinin sınıf kökeni ve sınıf niteliğinin marksist açıdan tanımlanmasından ibarettir. Sosyalist-devrimciler, görüşlerini ne kadar açık ve kesin bir şekilde belirtirlerse, marksistlerin onlar hakkındaki nitelendirmelerini o kadar doğrulamış olur. Bu bakımdan çok ilgi çekici bir belge, *Revolutsionnaya Rossiya*'nın 46. sayısında yayınlanan sosyalist-devrimciler partisinin program tasarısıdır.

Bu tasarı, ileriye doğru önemli bir adımdır; hem de sadece ilkelerin ortaya konuşundaki açıklık bakımından değil. İlerleme, ilkelerin içeriğinde, narodizmden marksizme, doğru, demokrasiden sosyalizme doğru ilerleyişte görülmektedir. Sosyalist-devrimcilere yönelttiğimiz eleştirilerden sonuç aldığımız açıktır. Eleştirilerimiz, onları, sosyalist iyi niyetleri ve marksistlerle paylaştıkları görüşler üzerinde daha fazla durmaya zorlamıştır. Öte yandan, eski, narodnik, hayal-meyal demokratik görüşlerinin öğeleri daha da göze çarpıcıdır. (Bir yandan sosyalist-devrimcilerin sosyalist iyi niyetlerini kabul ederken, öte yandan onların sosyalist doğasını burjuva-demokratik olarak tanımlayarak) çelişkiye düştüğümüzü ileri sürecek olanlara, sosyalizmin çeşitlerinin, sadece küçük-burjuva sosyalizmi çeşitlerinin değil, burjuva sosyalizmi çeşitle-

rinin de çok önceleri *Komünist Manifesto*'da tahlil edilmiş olduğunu anımsatırız. Sosyalist olma konusundaki iyi niyet, burjuva demokratik özü ortadan kaldırmaz.

Tasarı incelendiğinde, sosyalist-devrimcilerin dünya görüşünün üç bellibaşlı öğesi ortaya çıkar. Birincisi, marksizmin teorik tashihleri. İkincisi, emekçi köylüler ve tarım sorunu konusundaki görüşlerinde narodizmin kalıntıları. Üçüncüsü, önümüzdeki Rus devriminin burjuva-olmayan niteliği üzerine görüşlerindeki aynı narodnik kalıntılar.

Marksizmin tashihleri, dedim. Ve tam olarak bunu kastediyorum. Bütün düşünce çizgisi, programın bütün çerçevesi, marksizmin narodizm üzerindeki zaferini gösterir. Narodizm (son moda revizyonizmin aşılarıyla), hâlâ yaşamaktadır, ama sadece marksizmin kısmî "tashihleri" şeklinde. Başlıca genel teorik tashihi, kapitalizmin olumlu ve olumsuz yanları arasındaki lehte ve aleyhte ilişki teorisini ele alalım. Bu tashih, tamamen karmakarışık bir hale gelmediği sürece, marksizme eski Rus öznelciliğini katar. Emeği toplumsallaştıran ve toplumu dönüştürme yeteneği olan "bir toplumsal gücü", proletarya gücünü yaratan kapitalizmin "yaratıcı" tarihsel faaliyetinin kabul edilmesine, narodizmden kopuşa ve marksizme geçişe işaret eder. Sosyalizm teorisi, ekonomik güçlerin ve sınıf ayrımının nesnel gelişmesi temeline dayanır. Tashih: "Sanayiin bazı dallarında, özellikle tarımda ve ülkelerin bütününde", kapitalizmin olumlu ve olumsuz yanları arasındaki ilişki, "gittikçe [ne kadar ileri gidiyorlar!] daha az lehte bir durum alıyor!" Bu, Hertz'in ve David'in, Nik'in ve "kapitalizmin Rusya'daki özel kaderi" ile ilgili teorisiyle V. V.'nin bir yinelenmesinden başka bir şey değildir. Genel olarak Rusya'nın ve özel olarak Rus tarımının geriliği, artık *kapitalizm* açısından gerilik olarak değil, geri teorileri haklı gösteren bir özellik olarak kabul edilmektedir. Materyalist tarih anlayışının yanıbaşında zamanın eskittiği şu görüşü buluyoruz: Aydın tabaka, ülke için az ya da çok uygun olan yol-

ları seçmek ve kapitalizmin sınıflar-üstü egemeni haline gelmek yeteneğindedir; kapitalizmin yaşamın eski biçimlerini yıkmasıyla birlikte ortaya çıkan sınıfın sözcüsü değildir. Rusya'daki kapitalist sömürünün, kapitalizm-öncesi ilişkilerin kalıntıları yüzünden, özellikle ağır bir durum aldığı, tipik narodnik tarzda unutulmaktadır.

Köylülerle ilgili düşünceler, narodnik teoriyi daha açık bir biçimde ortaya koyar. Bütün tasarıda aşağıdaki sözcük ve terimler, aralarında hiç bir ayrım gözetilmeksizin kullanılmaktadır: emekçiler, sömürülenler, işçi sınıfı, emekçi yığınları, sömürülenler sınıfı, sömürülen sınıflar. Tasarıyı kaleme alanlar bir an için durup, dikkatsizce gözlerinden kaçan son terim ("sınıflar") üzerinde düşünecek olsalardı, küçük-burjuvazinin de proleterler gibi çalıştığını ve kapitalizm tarafından sömürüldüğünü farkederlerdi. Legal norodnikler hakkında söylenenler, bizim sosyalist-devrimcilerimiz için de söylenmelidir: küçük-burjuvazisi olmayan işitilmemiş bir kapitalizm çeşidini keşfetmek onuru onlara aittir. Emekçi köylülerden sözederler, ama tanıtlanmış, incelenmiş, tartışılmış, tanımlanmış ve düşünülmüş bir gerçeğe, yani köy burjuvazisinin şimdi emekçi köylülerimizin egemen kesimi haline geldiği ve zengin köylünün, emekçi köylü sıfatına sahip olduğu halde, ücretli tarım işçisi çalıştırmadan yapamayacağı ve şimdiden köylülüğün üretici güçlerinin yarısından fazlasını denetlediği gerçeğine gözlerini kaparlar.

Bu açıdan, sosyalist-devrimciler partisinin, asgarî programında kendisi için belirlediği hedef, gerçekten çok garip tir: "sosyalizm için ve burjuva mülkiyeti ilkelerine karşı mücadelede, hem genel olarak emekçiler, hem de köy komünlerinin üyeleri olarak Rus köylülerinin görüşlerinden, geleneklerinden ve yaşam tarzından, özellikle toprağın bütün çalışan halkın ortak malı olduğu konusundaki düşüncesinden yararlanmak". İlk bakışta, bu hedef, oldukça zararsız, hem teorinin, hem de yaşamın çoktan çürütmüş olduğu köy komünü

ütopyalarının akademik bir yinelenmesi gibi görünür. Ama, gerçekte, Rus devriminin çok yakın bir gelecekte çözmeyi vaadettiği ivedi bir siyasal sorunla karşı karşıyayız: kim kimden yararlanacak? Sosyalist olduğuna inanan devrimci aydın tabaka, burjuva mülkiyeti ilkelerine karşı mücadele uğruna, köylülüğün sömürülme anlayışını kullanacak mıdır? Yoksa burjuva mülkiyetli ve aynı zamanda emekçi köylülük, devrimci demokrat aydın tabakanın sosyalist laflarını sosyalizme karşı mücadele uğruna mı kullanacak?

Biz, ikinci olasılığın (karşı-düşüncedekilerin iradesi ve bilincine karşın) gerçekleşeceği görüşündeyiz. Gerçekleşeceğinden eminiz, çünkü şimdiden yüzde-doksan gerçekleşmiş durumda. "Burjuva mülkiyetli" (ve aynı zamanda emekçi) köylü, şimdiden, arteller, kooperatifler, hayvan yemi ekimi, sabanlar, zemstvo depoları ve bankalar yoluyla "emekçi yaşam tarzını ve geleneklerini" korumak hayallerini besleyen, ama gerçekte köy komünü içinde kapitalizmin gelişmesini sağlayan narodnik, demokrat aydın tabakanın sosyalist laflarından çok iyi yararlanmış durumda. Böylece, Rus siyasal tarihinin yarın tanıtlayacağı şeyi, Rus iktisat tarihi tanıtlamış bulunuyor. Sınıf bilinçli proletarya, *burjuva* emekçi köylülerin ilerici ve devrimci isteklerinin desteğini herhangi bir şekilde reddetmeksizin, köy proleterlerine, gelecekte köylülere karşı mücadelenin kaçınılmaz olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Köy proleterine, toprağa tasarrufta eşitlikle ilgili burjuva demokratik hayallerle, bunun karşısında olan sosyalizmin gerçek amaçlarını açıklamakla yükümlüdür. Serfliğin kalıntılarına karşı, otokrasiye, papazlara ve büyük toprak sahiplerine karşı burjuva köylülükle birlikte; genel olarak burjuvaziye karşı ve özel olarak burjuva köylüye karşı, kent proletaryası ile birlikte; kır proletaryası için tek doğru slogan budur; bugün Rus sosyal-demokrasisi için tek doğru tarım programı budur. İkinci Kongremizin kabul ettiği program budur. Burjuva köylüyle demokrasi için, kent proletaryası ile

sosyalizm için: narodizmle uğraşan sosyalist-devrimcilerin parlak, ama boş sloganlarından çok, bu slogan, kır yoksulları üzerinde etkili olacaktır.

Şimdi, tasarının yukarda belirtilen üçüncü ana noktasına geliyoruz. Tasarının yazarları, siyasal özgürlüğe, bunun ancak iktidarın burjuvaziye teslim edilmesiyle sonuçlanacağı gerekçesiyle, karşı çıkan narodniklerin kendi içinde tutarlı görüşlerinden ayrılmış bulunuyorlar. Ancak, tasarının otokrasiyi ve çeşitli sınıfların otokrasi karşısındaki tutumunu nitelendiren kısmında, narodizmin kalıntıları çok belirgin bir biçimde ortaya çıkar. Burada da her zamanki gibi, küçük-burjuva devrimci aydın tabakasını *gerçeklik* konusundaki düşüncesini açıklığa kavuşturmak için kalkıştığı ilk girişimlerin, kaçınılmaz olarak onun çelişik ve fazla yıllanmış görüşlerinin tam bir açıklıkla ortaya çıkmasına yolaçtığını görüyoruz. (O halde, parantez içinde belirtelim ki, sosyalist-devrimcilerle yapılan tartışmalar, her zaman, onların gerçeklik konusundaki düşünceleri sorusuna indirgenmelidir. Çünkü sadece bu soru, aramızdaki derin siyasal ayrılığın nedenlerini iyice açığa çıkarır.)

Tasarıda şunları okuyoruz: "Başka herhangi bir ülkeden çok Rusya'da, daha gerici olan büyük sanayiciler ve tüccarlar sınıfı ... proletaryaya karşı, gittikçe daha çok otokrasinin koruyucu zırhına gereksinme duyuyor. ..." Bu, yanlıştır; çünkü Avrupa'da, hiç bir yerde ileri burjuvazinin otokratik yönetim biçimine karşı kayıtsızlığı Rusya'da olduğu kadar belirgin değildir. Proletaryadan duyduğu endişeye bakmaksızın, burjuvazi arasında, otokrasiye karşı hoşnutsuzluk artmaktadır. Bunun nedeni, kısmen, polisin, bütün sınırsız yetkilerine karşın, işçi sınıfı hareketini ezemeyecek oluşudur. Bir büyük sanayiciler "sınıfı"ndan sözederken, tasarı, burjuvazinin kendi içindeki kesimleri ve gruplarını, bir sınıf olarak burjuvazinin tümüyle karıştırmaktadır. Bu, daha da yanlıştır, çünkü otokrasinin en az tatmin edebileceği, orta ve kü-

çük burjuvazidir.

"... Toprak soyluları ve kulaklar kırdaki emekçi yığınlarına karşı, gittikçe daha çok, otokrasinin desteğine gereksinme duyuyorlar. ..." Gerçekten durum bu mudur? O zaman, zemstvo liberalizmi nereden gelmektedir? Girişimci mujiğin yüksek (demokrat) aydın tabakaya ve yüksek (demokrat) aydın tabakanın girişimci mujiğe duyduğu ilgi nereden geliyor? Yoksa kulağın girişimci mujik ile hiç bir ortak yanı yok mudur?

"... Otokrasinin varlığı ile ülkenin bütün iktisadî, toplumsal, siyasal ve kültürel gelişmesi arasında, uzlaşmaz ve gittikçe büyüyen bir karşıtlık doğmaktadır. ..."

Bununla, kendi önermelerini *ad absurdum** indirgemiş oluyorlar. Ülkenin iktisadî ve diğer bütün alanlarındaki ilerlemeyle "uzlaşmaz bir karşıtlığın", iktisadın yönetimini elinde bulunduran sınıfların moralinde yansımayacağı düşünülebilir mi? Durum şu ikisinden biri olabilir: ya otokrasi gerçekten ülkenin iktisadî gelişimiyle bağdaşamaz, ki bu durumda *bütün* sanayiciler, tüccarlar, toprak sahipleri ve girişimci mujik *sınıf*ının çıkarlarıyla da bağdaşamaz. "Bizim" iktisadî gelişmemizi 1861'den beri bu sınıfın denetlediği, belki de, sosyalist-devrimcilerce de bilinmektedir (V. V., onlara bunun tersini öğrettiği halde). Avrupa tarihinin bütün akışı gösteriyor ki, genel olarak, burjuva sınıfı ile bağdaşmayan bir yönetim, burjuvazinin farklı grup ve tabakaları arasındaki çatışmalardan yararlanabilir; serbest ticareti savunanlara karşı devletin koruyucu önlemler almasını isteyenlerle anlaşabilir; bir tabakanın desteğini, bir başka tabakaya karşı sağlayabilir ve bu denge siyasetini yıllarca ve on yıllarca sürdürebilir. *Ya da*, ülkemizde, sanayiciler, büyük toprak sahipleri ve köy burjuvazisi, otokrasiye, "gittikçe daha çok gereksinme duymaktadır". Bu durumda, onların, ülkenin iktisadî efendilerinin, bir bütün, bir sınıf olarak bile, ülkenin iktisadî gelişme-

* Saçmalığa. —ç.

sinin çıkarlarını anlamadıklarını, bu sınıfların ileri, eğitim görmüş ve akıllı temsilcilerinin ve liderlerinin bile bu çıkarları anlayamadıklarını kabul etmek zorunda kalırız!

Ama, asıl sosyalist-devrimcilerimizin durumu anlayamadıklarını kabul etmek daha doğal olmaz mı? Bir bakın: tasarıda, biraz daha ileride, kendileri "(sınıf bakımından) başlıca, eğitilmiş toplumun ara unsurlarını kucaklayan, liberal demokratik bir muhalefetin varlığını" kabul ediyorlar. Ama bizim eğitilmiş toplumumuz, bir burjuva toplum değil midir? Binlerce bağla, tüccar, toprak sahibi, sanayici ve girişimci mujiğe bağlı değil midir? Tanrı Rusya için, içindeki liberal demokratik muhalefetin burjuva-demokratik bir muhalefet olmadığı bir kapitalizm buyurmuş olabilir mi? Sosyalist-devrimciler, tarihte, burjuvazinin otokratik rejime karşı muhalefetinin liberal, eğitilmiş "toplum" aracıyla ifade *edilmediği* herhangi bir olay biliyor mu, ya da *edilmeyeceği* bir durumu düşünebilirler mi?

Tasarıda görülen bulanıklık, narodizmin marksizmle karıştırılmasının kaçınılmaz sonucudur. Demokrasi için mücadele ile sosyalizm için mücadele arasındaki ilişkinin, gerçekler tarafından gittikçe doğrulanan, bilimsel olarak doğru bir tahlilini yalnız marksizm sağlamıştır. Dünyanın geri kalan kısmı gibi, bizim için de burjuva demokrasisi ve işçi sınıfı demokrasisi vardır. Sosyal-demokratlar, bizde ve bütün dünyada, burjuva-demokratların kaçınılmaz hayallerini ve onların kendi nitelikleri hakkındaki bilisizliklerini amansızca teşhir etmelidirler. Bizde ve bütün dünyada, sınıf bilinçli proletarya, bir an için bile, kendi başına bir sınıf olduğunu ve kendi sınıf amacının burjuvaziyi devirmek olduğunu unutmaksızın, burjuva demokratları, serfliğin kalıntılarına karşı çıkışlarında ve bunlara karşı mücadelelerinde desteklemelidir.

24 (11) Ocak 1905

[ALTI]

PROLETARYA VE KÖYLÜLÜK

İŞTE köylü ayaklanmaları başladı. Birçok eyaletlerden köylülerin derebey malikânelerine saldırdıkları, büyük toprak sahiplerinin buğday ve hayvanlarının zoralımını gerçekleştirdikleri haberi gelmektedir. Mançurya'da Japonlar tarafından tam yenilgiye uğratılmış olan Çar ordusu, silahsız halktan öcünü alıyor, iç düşmana karşı, yoksul köylülere karşı tenkil seferlerine girişiyor. Kentlerin işçi hareketi, devrimci köylülükte yeni bir müttefik bulmaktadır. Proletaryanın bilinçli öncüsünün, sosyal-demokrasinin, köylü hareketine karşı tutumu sorunu, şu andan itibaren, partimizin bütün örgütlerinde propagandacı ve ajitatörlerimizin her sözü aldıklarında gündeme alınmalıdır.

Sosyal-demokrasi, birçok kez, köylü hareketinin, kendisine çifte bir görev yüklediğini belirtmiştir. Bu hareket, devrimci demokratik bir hareket olduğuna göre, onu mutlaka desteklemeli ve ileriye doğru itmeliyiz. Ama öte yandan biz, kendi proleter sınıf görüş açımıza sıkısıkıya bağlı kalmalı, tarım proletaryası ve kent proletaryası örneğine uygun olarak ve onunla birlikte bağımsız bir sınıf partisi içinde örgütlendirmeli, tarım proletaryasına kendi çıkarlarıyla burjuva köylülerin çıkarları arasındaki çelişkiyi açıklamalı, onu sosyalist devrim için mücadeleye çağırmalı, zulmün ve yoksulluğun, bazı köylü tabaklarını küçük-burjuva haline getirmekle sona ermeyeceğini, bunların ortadan kalkması için sosyalist düzenin, tüm burjuva düzeninin yerini alması gerektiğini göstermeliyiz.

Sosyal-demokrasinin bu çifte görevini eski *İskra*, üçüncü sayısından başlayarak, yani daha 1902'de, ilk köylü hareketinden önce belirtmiş bulunmaktadır; bu çifte görev, partimizin programında da formüle edilmiştir; aynı konu, bu gazetenin üçüncü sayısında da (*Vperyod*) ele alınmış* bulunmaktadır. Şimdi bu göreve pratik bakımdan açıklık getirmek gerektiğine göre, Alman sosyal-demokrasisinin organı *Die Neue Zeit*'ta "Köylüler ve Rusya'da Devrim" başlıklı bir yazı yayınlamış olan Karl Kautsky'nin gözlemlerinden sözetmek ilginç olacaktır. Sosyal-demokrat olarak Kautsky, durmadan bizim devrimimizin şimdiki görevinin sosyalist devrimi gerçekleştirmek değil, mevcut üretim biçiminin, yani kapitalist üretim biçiminin gelişmesine engel olan siyasal engelleri ortadan kaldırmak olduğu gerçeğini savunuyor. Kautsky şöyle devam ediyor: "Kentlerin devrimci hareketi, köylülerle toprak sahipleri ilişkileri konusunda tarafsız kalmalıdır. İşçi hareketinin, köylülerle toprak sahipleri arasına dikilmesi için ya da birincilerin ikincilere karşı savunmasını üzerine alması

* Bkz: "Narodizmden Marksizme", bu kitapta, s. 160-167. —*Ed.*

için hiç bir neden yoktur. İşçi hareketinin sempatisi elbette ki köylüleredir. Ama işçi hareketinin görevi, köylüleri, çağdaş Rusya'da, örneğin Fransız feodal soylularının "eski düzen" döneminde oynamış oldukları rolden mutlak olarak farklı bir rol oynamakta olan toprak sahiplerine karşı kışkırtmak olamaz. Zaten kentlerin devrimcileri, isteselerdi bile, kendi aralarındaki ilişkileri bizzat kendileri belirleyen toprak sahipleriyle köylülerin ilişkileri üzerinde ancak pek önemsiz bir etkide bulunabilirlerdi." Metinin tamamından ayrı olarak ele alındığında, birçok yanlış anlamalara yolaçabilecek olan Kautsky'nin bu sözlerini iyi anlayabilmek için, yazısının sonundaki şu görüşü gözönünde tutmak zorunludur: "Zafere ulaşan devrim, hiç kuşkusuz, proleterlerin ve köylülerin yaşam koşullarını düzeltmek için, en amansız düşmanlarının o kocaman latifundialarını kullanmakta büyük güçlüklerle karşılaşmayacaktır."

Kautsky'nin bu değişik açıklamalarını dikkatle karşılaştıracak olan okur, yukarda özet halinde sunduğumuz sosyal-demokrat teze varmakta zorluk çekmeyecektir. Kautsky'nin bazan gerçeğe uymayan ve muğlak deyimleri, görüşlerini biraz gelişigüzel ileri sürmüş olmasıyla ve Rus sosyal-demokrasisinin tarım programını yeteri kadar bilmemesiyle açıklanabilir. Önemli olan, devrimci proletaryanın, köylülerle büyük toprak sahipleri arasında çatışmadaki tutumunun, her durumda ve koşullar ne olursa olsun, Rus devriminin değişik anlarında aynı olmayacağıdır. Bazı koşullarda, konjonktürlerin birleşmesiyle bu tutum sadece bir uzaktan sempati tutumu olmakla kalmamalı, ama aynı zamanda doğrudan doğruya destekleme ve, yalnız destekleme değil, "kışkırtma" tutumu da olabilmelidir. Başka koşullarda bu tutum, bir tarafsızlık tutumu da olabilir. Yukarıya aktarılan pasajlardan anlaşıldığına göre, Kautsky, sadece devrimci demokrasi hayallerinin tam etkisi altında "sosyalist-devrimci"lerimizden değil, ama aynı zamanda, bütün koşullarda geçerli soru-

nun "basit" ve tek çözümünü bulmaya çabalamış olan Riyazanov ya da İks gibi birçok sosyal-demokrattan farklı olarak, görevimizin bu iki yönünü iyice kavramıştır. Bu sosyal-demokratların (ve bütün sosyalist-devrimcilerin) temel yanılgısı, sınıf açısına bağlı kalmamak ve bütün bileşimler için geçerli tek bir çözüm ararken varlıklı köylü ile orta köylünün çifte niteliğini unutmaktır. Bunlar, hesaplarında, esasında sadece iki toplumsal sınıfı gözönünde tutmaktadırlar: ya toprak sahibi ve "köylü ve işçi sınıfı", ya da mülk sahipleri ve proleterler.

Gerçekte, yakın ve uzak amaçlarıyla, karşımızda üç ayrı toplumsal sınıf vardır: büyük toprak sahipleri, varlıklı köylüler ve —kısmen— orta köylüler, ve nihayet proletarya. Böyle bir durumda, proletaryanın görevinin iki yön taşıması zorunludur. Sosyal-demokrasinin tarım programının ve Rusya'da tarımla ilgili taktiğin bütün güçlüğü, azamî açıklıkla ve tam olarak proletaryanın hangi koşullarda tarafsız kalacağını ve hangi koşullarda köylüleri destekleyeceğini ve "kışkırtacağı"nı saptamaktır.

Bu sorunun ancak tek bir çözümü vardır: köy burjuvazisiyle birlikte her türlü kölelik zihniyetine karşı, tarım feodallerine karşı; kent proletaryasıyla birlikte köy burjuvazisine ve tüm öteki burjuva unsurlara karşı; işte köy proletaryasının ve onun sosyal-demokrat ideologunun izleyeceği "siyasal çizgi"! Başka bir deyişle: köylüleri, bu köylüler devrimci demokratik oldukları *ölçüde*, ne kadar "kutsal" olursa olsun her türlü derebey "mülkiyeti"nin zoralımı dahil, ileri atılımlarında onları desteklemek ve onları ileriye doğru itmek. Köylülerden, gerici, ya da proletaryanın hasmı olarak hareket ettikleri *ölçüde*, sakınmak, onlardan ayrı olarak örgütlenmek ve onlara karşı mücadeleye hazır olmak. Daha başka bir ifadeyle: köylüyü, büyük toprak sahibine karşı mücadelesi, demokrasinin geliştirilmesi ve pekiştirilmesine yardım ettiği zaman desteklemek; büyük toprak sahiplerine karşı

mücadelesi, ne proletaryayı, ne demokrasiyi ilgilendirmediği toprak sahipleri sınıfının iki bölümü arasında bir hesaplaşmaya dönüştüğü zaman, köylü karşısında, tarafsız bir tutum benimsemek.

Söylemeye gerek yok ki, bu yanıt, köylü sorununu, derinliğine incelemiş teorik bir anlayışa sahip olmadan ele alanları; söz olarak güzel etkiler yapan "devrimci" sloganlar araştıranları; özellikle köylü sorunlarında, devrimci serüvenlerin ciddî ve çok büyük tehlikesini göremeyenleri doyurmayacaktır. Aramızda böyleleri eksik değil, sosyalist-devrimciler de bunlardandır; devrimci gelişme ve köylü hareketinin de ona uyması, böylelerinin daha da çoğalacağını bize bildiriyor. Bu adamlar karşısında, sosyal-demokratlar, sınıf mücadelesi açısından sapmadan, her çeşit bulanık devrimci lafazanlığa karşı, köylülüğün heterojen bileşiminin açık-seçik bir tahliliyle çıkmalıdırlar. Somut ve pratik sözcüklerle konuşacak olursak, şunu söylemekle daha çok gerçeğe yaklaşacağız: tarım sorununda sosyal-demokrasinin tüm hasımları, Avrupa Rusyası'nda, koca bir toplumsal tabaka olan ve köylülüğün elindeki üretim araçlarının ve servetin en azından yarısına sahip bulunan varlıklı köylülerin (toplam olarak yaklaşık 10 milyon aileden 1,5-2 milyonu) varlığını hesaba katmıyorlar. Bu toplumsal tabaka, çiftlik yanaşmaları ve gündelikçi tutmadan yapamaz. Bu toplumsal tabaka, yadsınamaz bir şekilde köleliğe, büyük toprak ağalığına, çarlığa düşmandır. Demokrasiye eğilim göstermektedir, ama köy proletaryası karşısındaki düşmanlığı iyiden iyiye kesindir. Tarım programında, bu sınıf düşmanlığını maskelemek ya da işin içinden sıyrılmak amacı güden her girişim ve taktik, bilinçli ya da bilinçsiz olarak sosyalist görüşün terkedilmesi demektir.

Köy proletaryası ile köy burjuvazisi arasında orta köylüler kategorisi bulunmaktadır. Bunların durumunda, her iki karşıta ait çizgiler göze çarpıyor. Bilinçsizlik ve gerici düşü-

nüşün belirtileri ne kadar önemli olursa olsun, bütün olarak ele alındığında, köylülüğün bütün bu tabakalarının durumundaki ortak özelliklerin bir bütün olarak köylü hareketini, bir "demokratik" hareket haline getirdiği tartışma götürmez. Bizim görevimiz, sınıf açısından asla vazgeçmeme ve köy proletaryasıyla kent proletaryası arasında sıkısıkıya bir ittifakı örgütlemektir. Görevimiz, "toprak ve özgürlük" için belli belirsiz duyulan genel özlemin *gerçek* demokratik ve devrimci özünü iyi anlamak ve halka iyi anlatmaktır. Şu halde bizim görevimiz, sosyalist mücadelenin elemanlarını köylerde hazırlamakla birlikte, büyük bir enerjiyle bu özlemi desteklemek ve uyanık tutmaktır.

Köylü hareketi karşısında, Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin pratik tutumunu iyice belirtmek için, partimiz Üçüncü Kongresi, köylülüğün desteğiyle ilgili bir karar almak zorundadır. İşte, daha yukarda ifade edilmiş görüşleri formüllendiren, sosyal-demokrat yazında birçok kez söylenmiş, ve şimdi, partinin mümkün olduğu kadar çok sayıda militanı tarafından tartışılması gereken karar taslağı:

"Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, bilinçli proletarya partisi, tüm emekçilerin her çeşit sömürü boyunduruğundan kurtulması özlemi içindedir. Mevcut toplumsal ve siyasal düzene karşı yönelmiş her devrimci eylemi destekler. Bundan ötürü, RSDİP, olanca enerjisiyle, günümüz köylü hareketini destekler, ve büyük toprak sahiplerinin mülkten tecrit edilmesi önünde de gerilemeksizin, köylülerin durumunu iyileştirmeye elverişli devrimci bütün önlemleri destekler. Bunu yapmakla, RSDİP, proletaryanın sınıf partisi, köy proletaryasının bağımsız sınıf olarak örgütlenmesi yolunda, yorulmadan çaba gösterir, bir an bile unutmadan, tarım proletaryasına, onun çıkarları ile köy burjuvazisinin çıkarları arasında çelişki bulunduğunu açıklamak, ve ancak köylerin ve kentlerin proletaryasının, burjuva toplumunun bütününe karşı ortak mücadelesinin, bütün yoksul köylüler yığınını,

yoksulluktan ve sömürüden gerçekten kurtarabilecek tek devrim olan sosyalist devrimin zaferini sağlayabileceğini anlatmak onun görevidir.

"RSDİP, köylü arasında ajitasyon çalışması için ve köylü hareketini en yüksek bilinç düzeyine ulaştırma aracı olarak, bütün demokratik dönüşümleri bir bütün olarak destekleyecek olan ve bunları bütün ayrıntılarıyla uygulayacak olan devrimci köylü komitelerinin derhal kurulmasını pratik slogan olarak önerir. RSDİP, bu komiteleri de, bir yandan bütün köylülüğü demokratik devrimci hareketlerinin herbirinde desteklemek ve, öte yandan, köy burjuvazisine karşı mücadelesinde tarım proletaryasının gerçek çıkarlarını savunmak amacıyla, köy proleterlerini bağımsız bir örgüt içinde birleştirme yolunda çaba harcayacaktır."

Vperyod, n° 11,
10 (23) Mart 1905

[YEDİ]

DEMOKRATİK DEVRİMDE SOSYAL-DEMOKRASİNİN İKİ TAKTİĞİ

(PARÇA)

6. TUTARSIZ BURJUVAZİYE KARŞI MÜCADELEDE PROLETARYANIN ELİ-KOLU BAĞLI KALMASI TEHLİKESİ NEREDEN GELEBİLİR?

Marksistler, Rus devriminin burjuva niteliğine kesinlikle inanmışlardır. Bu ne demektir? Bu demektir ki, siyasal sistemdeki demokratik reformlar ve Rusya için bir zorunluluk haline gelmiş bulunan toplumsal ve ekonomik reformlar, kendi başlarına, kapitalizmin yok edilmesi, burjuva düzeninin yok edilmesi anlamına gelmezler. Tersine, bunlar, ilk kez olarak, kapitalizmin Asya biçimi ile değil de, Avrupa biçimi ile yaygın ve hızlı bir biçimde gelişmesi için gerekli ortamı hazırlayacaktır; bunlar, ilk kez olarak, burjuvazinin bir sınıf olarak yönetmesini olanaklı kılacaktır. Sosyalist-devrimciler, meta üretiminin ve kapitalist üretimin gelişme yasalarının ABC'sini bilmediklerinden ötürü, bu dü-

şünceyi kavrayamazlar; bunlar, bir köylü ayaklanmasının eksiksiz bir başarısının bile, bütün toprağın köylüler yararına ve onların isteklerine göre yeniden dağıtılmasının bile ("genel yeniden dağıtım", ya da buna benzer bir şeyin bile), kapitalizmi hiç de yıkmayacağını, tersine, onun gelişmesi için bir dürtü olacağını ve köylülüğün sınıf olarak çözülüşünü çabuklaştıracağını görememektedirler. Bu gerçeği kavramaktaki başarısızlıkları, sosyalist-devrimcileri, küçük-burjuvazinin bilinçsiz ideologları haline getirmektedir. Bu gerçek üzerinde direnmek, sosyal-demokrasi için yalnızca teorik görüş açısından değil, aynı zamanda pratik siyaset açısından da son derece büyük bir önem taşımaktadır, çünkü bugünkü "genel demokratik" hareket içerisinde proletarya partisinin kesin sınıfsal bağımsızlığının kaçınılmaz bir koşul olduğu buradan çıkmaktadır.

Ama bu hiç bir zaman demek değildir ki, *demokratik* devrim (toplumsal ve ekonomik özüyle burjuva olan devrim) proletarya için *son derece büyük* bir önem taşımayacaktır. Bu demek değildir ki, demokratik devrim, esas olarak, hem büyük kapitalistler, parababaları ve "aydın" toprakbeyleri yararına olacak bir biçimde hem de işçiler ve köylüler yararına olacak bir biçimde yer alamaz.

Yeni *İskra* grubu, burjuva devriminin anlamını ve önemini bir kategori olarak tümüyle yanlış anlıyor. Savlarında sürekli olarak yer alan fikir, burjuva devriminin yalnızca burjuvazi için yararlı olabileceğidir. Ne var ki, bundan daha yanlış bir düşünce olamaz. Bir burjuva devrimi, burjuva, yani kapitalist ekonomik ve toplumsal düzen çerçevesinin dışına çıkmayan bir devrimdir. Burjuva devrimi, kapitalist gelişimin gereksinmelerini ifade eder ve kapitalizmin temellerini yıkmaktan çok uzaktır, tersi yönde bir etki yapar — bu temelleri genişletir ve derinleştirir. Onun için bu devrim, yalnızca işçi sınıfının çıkarlarını değil, tüm burjuvazinin çıkarlarını da ifade eder. Burjuvazinin işçi sınıfı

üzerindeki egemenliği, kapitalizmin koşullarında kaçınılmaz olduğuna göre, bir burjuva devriminin, proletaryanın çıkarlarını, burjuvazinin çıkarlarını ifade ettiği kadar etmediği pekâlâ söylenebilir. Ama bir burjuva devriminin proletaryanın çıkarlarını hiç ifade etmediğini düşünmek çok saçmadır. Bu saçma düşüncenin özü, ya burjuva devrimi proletaryanın çıkarlarına karşı ters düşer ve bu yüzden burjuva anlamda siyasal özgürlüğe gereksinmemiz yoktur diyen eski narodnik teoriye dayanır, ya da proletaryanın burjuva devriminde ve burjuva parlamentarizminde, burjuva siyasetine katılmasını kökten yadsıyan anarşizme dayanır. Teori açısından bu düşünce, marksizmin meta üretimine dayanan kapitalist gelişmenin kaçınılmazlığı ile ilgili temel önermelerini önemsemez. Marksizm, bize, meta üretimine dayanan ve uygarlaşmış kapitalist ülkelerle ticarî ilişkiler içerisine giren bir toplumun, gelişmesinin belli bir aşamasında, kaçınılmaz olarak, kapitalizm yolunu tutmak zorunda olduğunu öğretir. Marksizm, örneğin Rusya'nın kapitalist gelişmeyi atlayacağı, kapitalizmden kaçınacağı, ya da, bu aynı kapitalizmin temeli üzerinde ve onun çerçevesi içerisinde, sınıf mücadelesinden farklı bir yolla ondan kaçınacağı yolundaki narodnik ve anarşist laf kalabalıklarıyla bağını kesin bir biçimde koparmıştır.

Marksizmin bütün bu ilkeleri, hem genel olarak ve hem de özel olarak Rusya'ya ilişkin olarak en küçük ayrıntısına kadar tanıtlanmış ve açıklanmıştır. Ve bu ilkelerden, işçi sınıfının kurtuluşunun kapitalizmin daha da gelişmesi dışında başka bir yerde aranması düşüncesinin *gerici* bir düşünce olduğu sonucu çıkar. Rusya gibi ülkelerde, işçi sınıfı, kapitalizmin yetersiz gelişiminden çektiği sıkıntıyı, kapitalizmden çekmez. Bundan ötürü, işçi sınıfı, kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesiyle *en kesin bir biçimde ilgilidir*. Kapitalizmin geniş, özgür ve hızlı gelişmesini engelleyen eski düzenin bütün kalıntılarının orta-

dan kaldırılması işçi sınıfının kesin olarak *yararınadır*. Burjuva devrimi, geçmişin kalıntılarını, (yalnızca otokrasinin değil, monarşiyi de içeren) toprak köleliği sisteminin kalıntılarını, en kararlı bir biçimde süpürüp atan, ve kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesini, en eksiksiz bir biçimde güvence altına alan, bir altüst oluşun ta kendisidir.

İşte bu yüzden, *burjuva* devrim, *proletaryaya en büyük ölçüde yarar sağlar*. Burjuva devrim, proletaryanın çıkarları için mutlak bir gerekliliktir. Burjuva devrim, ne kadar tam, kararlı ve tutarlı olursa, proletaryanın sosyalizm uğruna burjuvaziye karşı başarısı o ölçüde güvence altına alınmış olacaktır. Ancak bilimsel sosyalizmin ABC'sinden habersiz olanlar, bu vargıyı, yeni, garip, ya da paradokslu görebilirler. Ve bu vargıdan çıkan sonuç, öteki şeyler yanında, bir burjuva devrimin, *bir anlamda*, burjuvaziden çok proletaryanın *işine yarayacağı* tezidir. Bu tezin doğruluğu şu anlamda tartışma götürmez: burjuvazinin proletaryaya karşı olarak geçmişin bazı kalıntılarına, örneğin monarşiye, sürekli orduya, vb. dayanması, onun yararınadır. Burjuva devrimin geçmişin bütün kalıntılarını tam olarak süpürüp atmaması ve bunların bazılarını alıkoyması, yani bu devrimin tam olarak tutarlı olmaması, sonuna dek götürülmemesi ve kararlı ve amansız olmaması, burjuvazinin çıkarınadır. Burjuvazinin kendi kendine ihanet ettiğini, özgürlük davasına ihanet ettiğini, sonuna kadar demokrat olarak davranamayacağını söyleyerek, sosyal-demokratlar, bu düşünceyi çoğu kez, biraz farklı bir biçimde ifade etmektedirler. Burjuva demokrasisi doğrultusunda zorunlu değişmelerin daha yavaş, daha tedricî, daha dikkatli, daha az kararlı, devrim yoluyla değil de, reformlar yoluyla olması, bu değişmelerin toprak köleliği düzeninin "saygıdeğer" kurumlarını (monarşi gibi) olabildiğince kayırması burjuvazinin daha çok işine gelir; burjuvazi, bu değişmelerin taban-

daki halkın, yani köylülerin ve özellikle de işçilerin bağımsız devrimci eylemini, inisiyatifini ve enerjisini olabildiğince yavaş geliştirmelerini ister, yoksa, Fransızların dediği gibi, işçilerin "silahlarını bir omuzdan öteki omuza aktarmaları", yani burjuva devriminin onlara sağladığı silahı, devrimin getireceği özgürlüğü ve toprak köleliği düzeninden arınmış zemin üzerinde yükselecek demokratik kurumları burjuvaziye karşı çevirmesi daha kolay olacaktır.

Öte yandan, burjuva demokrasisi doğrultusundaki zorunlu değişmelerin reformla değil de, devrim yoluyla gerçekleşmesi, işçi sınıfının daha çok işine gelir, çünkü reform yolu, ulusal organizmanın çürümüş parçalarının acılı, yavaş, çözüşmesini geciktiren, erteleyen bir yoldur. Bu çürümeden, her şeyden önce ve her şeyden çok proletarya ve köylülük acı çeker. Devrimci yol, çürümüş organın en çabuk bir biçimde kesilip atılmasında proletaryanın en az acı çekeceği bir yol, kokuşmuş olan şeylerin atılmasında en kestirme yol, monarşiye ve onun getirdiği iğrenç, aşağılık, çürümüş ve zararlı kurumlara en az boyuneğmeyi ve bunları en az dikkate almayı gerektiren yoldur.

Böylece liberal burjuva basınımızın devrimci yol olasılığından telâşa kapılmasının, devrimden korkmasının, çarı devrim öcüsüyle korkutmaya çalışmasının, devrimden kaçınma yollarını araştırmasının, ve o aşağılık reformlar uğruna yaltaklanmasının ve dalkavukluk etmesinin nedeni yalnızca sansür, yalnızca "Yahudi korkusu" değildir. Bu bakış açısı yalnızca *Ruskiye Vedomosti*,[41] *Sin Otoçestva*,[42] *Naşa Jizn* ve *Naşi Dni* tarafından paylaşılmakla kalmıyor, aynı zamanda illegal ve sansürden geçmeyen *Osvobojdenye* tarafından da paylaşılıyor. Bir sınıf olarak burjuvazinin kapitalist toplumda tuttuğu yer, onu demokratik devrimde kaçınılmaz olarak tutarsızlığa götürmektedir. Bir sınıf olarak proletaryanın tuttuğu yer, onu tutarlı bir demokrat olmaya zorlar. Bur-

juvazi, proletaryayı güçlendirme tehlikesi yaratan demokratik ilerlemelerden korktuğu için geriye dönüktür. Proletaryanın zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur, ama demokrasinin yardımıyla kazanacağı tüm bir dünya vardır. İşte bundan ötürüdür ki, demokratik dönüşümlerini gerçekleştirmede burjuva devrimi ne denli tutarlı olursa, kendisini, yalnızca burjuvazinin yararına olan şeylerle o denli az sınırlandıracaktır. Burjuva devrimi ne denli tutarlı olursa, proletarya ve köylülüğün demokratik devrimden sağladığı yararlar da o denli güvence altına alınmış olur.

Marksizm, proletaryaya, burjuva devrimden uzak kalmamayı, ona karşı kayıtsız olmamayı, devrimin önderliğinin burjuvazinin eline geçmesine izin vermemeyi, tam tersine, devrimde en etkin rolü oynamayı, tutarlı proletarya demokratçılığı uğruna, devrimin kesin sonucuna ulaşması uğruna, en kararlı biçimde savaşmayı öğretir. Rus devriminin burjuva demokratik sınırlarının dışına çıkamayız, ama bu sınırları fazlasıyla genişletebiliriz, ve bu sınırlar içerisinde proletaryanın çıkarları uğruna, ivedi gereksinmeleri uğruna ve geleceğin kesin zaferi için güçlerini hazırlamasını olanaklı kılacak koşullar uğruna savaşabiliriz ve savaşmalıyız. Burjuva demokrasisinden burjuva demokrasisine fark vardır. Bir üst meclisin kurulmasından yana olan ve bir yandan gizlice, el altından, çarlıkla, kuşa çevrilmiş bir anayasa için pazarlığa girişirken, öte yandan genel oy hakkı "isteyen" zemstvo monarşisti de bir burjuva demokrattır. Toprakbeylerine ve devlet yetkililerine karşı silaha sarılan ve "safça bir cumhuriyetçilik" ile "çarın kapı dışarı edilmesini"* öneren köylü de bir burjuva demokrattır. Almanya'dakine benzer burjuva demokratik rejimler olduğu gibi, İngiltere'dekine benzer olanlar da vardır: Avusturya'dakine benzer olanlar olduğu gibi, Amerika ve İsviçre'dekilere benzer olanlar da vardır. Demokratik bir devrim döneminde de-

* Bkz: *Osvobojdenye*, nº 71, s. 337, dipnot 2.

mokratçılığın dereceleri arasındaki bu farkı ve bunun aldığı biçimler arasındaki farkı göremeyen ve bunun, ne de olsa, "bir burjuva devrim", "burjuva devrim"in meyvesi olduğu sonucunu çıkarmak için "zekice" laflarla yetinen bir kimse pek yaman bir marksist sayılmalıdır.

Gerçekte miyopluklarıyla övünen bizim yeni-iskracılar işte böyle zeki kişilerdir. Tam da gerekli olduğu zamanda ve yerde cumhuriyetçi-devrimci burjuva demokrasisi ile monarşist-liberal burjuva demokrasisi arasında bir ayrım yapabilecekken, tutarsız burjuva demokratçılığı ile tutarlı proleter demokratçılığı arasındaki ayrımdan hiç sözetmeksizin devrimin burjuva niteliği üzerine nutuk atmakla yetiniyorlar. Sözkonusu olan şu andaki devrime *demokratik önderlik* sağlamak iken, Bay Struve ve ortaklarının haince sloganlarından farklı olarak *ilerici demokratik* sloganları vurgulamak, toprakbeylerinin ve fabrikatörlerin liberal pazarlıklarından farklı olarak proletaryanın ve köylülüğün gerçek devrimci mücadelelerinin ivedi amaçlarını açıkça ve dobra dobra koymak iken, bunlar —sanki "atkılı adam"ın[43] durumundaymışlar gibi— "düşman sınıfların karşılıklı mücadele süreci" konusunda cansıkıcı konuşmalarla yetiniyorlar. İşte baylar, sorunun sizin gözden kaçırdığınız özü budur, yani: devrimimiz, gerçek, yüce bir zaferle mi sonuçlanacak, yoksa yalnızca sefil bir pazarlıkla mı; proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğüne kadar varacak mıdır, yoksa Şipov'vari bir liberal anayasa ile mi "tükenecek"tir?

İlk bakışta, bu soruyu ortaya atmakla konumuzdan tümüyle ayrıldığımız sanılabilir. Ama bu ancak ilk bakışta böyledir. Aslında Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongresinin sosyal-demokrat taktikleriyle, yeni *İskra* yandaşlarının konferansında ortaya atılan taktikler arasında daha şimdiden açık-seçik hale gelmiş ilke ayrılığının temelinde yatan işte bu sorundur. Yeni *İskra* yandaşları işçi

partisinin çok daha karmaşık, çok daha önemli ve çok daha hayatî sorunlarını, yani devrim sırasındaki taktiklere ilişkin sorunlarını çözmede ekonomizmin yanılgılarını diriltmek için geriye doğru iki değil, üç adım atmış bulunmaktadır. İşte bundan ötürü, ortaya attığımız sorunu gerekli olan bütün dikkatimizle incelemek zorundayız.

Yeni-iskracıların kararının yukarıya aktarılan kesimi, sosyal-demokratların burjuvazinin tutarsız siyasetine karşı mücadelede elini-kolunu bağlayacağı, burjuva demokrasisi içerisinde eriyeceği tehlikesine değiniyor. Bu tehlike düşüncesi tüm yeni-iskracı yazını kaplamaktadır; partimizdeki bölünmeye ilişkin ilkenin temelinde bu yatmaktadır (o zamandan bu yana bölünmeye ilişkin tartışma, ekonomizme dönüşle birlikte tamamıyla arka plana itilmiştir). Hiç bir kaçamağa başvurmaksızın bu tehlikenin gerçekten de var olduğunu, hele şimdi Rus devriminin doruğunda bu tehlikenin özellikle ciddî bir hale gelmiş olduğunu kabul ediyoruz. Bu tehlikenin *hangi yönden* geldiğini ortaya çıkarmak gibi ivedi ve son derece sorumluluk gerektiren görevi, sosyal-demokrasinin biz bütün teorisyenlerine ya da —kendimi de aralarına sokmayı yeğlediğim— yazarlarına düşmektedir. Çünkü anlaşmazlığımızın kaynağı böyle bir tehlikenin var olduğu ya da olmadığı tartışması değil, tartışmaya "Azınlık"ın kuyrukçuluğunun mu, yoksa "Çoğunluk"un devrimciliğinin mi neden olduğudur.

Bütün yanlış yorumları ve yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırmak için, her şeyden önce sözkonusu ettiğimiz tehlikenin, sorunun öznel yanında değil de nesnel yanında, sosyal-demokrasinin mücadelede alacağı biçimsel tutumda değil de bugünkü tüm devrimci mücadelenin maddî sonuçlarında yatmakta olduğunu belirtelim. Sorun şu ya da bu sosyal-demokrat grubun burjuva demokrasisi içersinde erimek isteyip istemeyeceği ya da böyle bir şeyi istediklerinin farkında olup olmadıkları değildir. Kimsenin böyle bir şey

söylediği yok. Herhangi bir sosyal-demokratın böyle bir isteğe kapıldığından kuşku duyuyor değiliz, ve bu, hiç de bir istek sorunu değildir. Ne de şu ya da bu sosyal-demokrat grubun, bütün devrim süresince burjuva demokrasisine karşı biçimsel olarak bağımsızlıklarını, kişiliklerini ve kimliklerini koruyup korumayacakları sorunudur. Böyle bir "bağımsızlığı" salt ilân etmekle kalmayıp, onu biçimsel olarak koruyabilirler de, ama gene de, burjuvazinin tutarsızlığına karşı mücadelede elleri-kolları bağlı *kalabilirler*. Devrimin kesin siyasal sonucu, sosyal-demokrasinin biçimsel "bağımsızlığı"na karşın, ayrı bir parti olarak tam bir örgütsel kişiliğe sahip olmasına karşın, gerçekte bağımsız olmadıklarını ortaya koyabilir, sosyal-demokrasi, olayların akışı içerisinde, proleter bağımsızlığının damgasını olaylara vuramayabilir; öylesine zayıf olabilir ki, tüm olarak ve son tahlilde, burjuva demokrasisi içerisinde "erimesi" her şeye karşın tarihsel bir olgu haline gelebilir.

İşte asıl tehlike buradadır. Şimdi bu tehlikenin hangi yönden bizi tehdit ettiğini görelim — yeni *İskra*'nın temsil ettiği sosyal-demokrasinin Sağ'a kaymasından, ki bizim inancımız budur; ya da "Çoğunluk"un, *Vperyod*'un vb. temsil ettiği sosyal-demokrasinin Sol'a kaymasından, ki yeni *İskra* grubunun inancı budur.

Bu sorunun yanıtı, belirtmiş olduğumuz gibi, çeşitli toplumsal güçlerin işlevlerinin nesnel bileşimi ile belirlenir. Bu güçlerin niteliği Rus yaşamının marksist tahlili ile teorik olarak ortaya konmuştur. Şimdi ise, devrimin gelişimi içerisinde grup ve sınıfların açık eylemleri ile pratikte belirlenmektedir. Şu anda içinden geçmekte olduğumuz dönemden çok önce, marksistler tarafından yapılan tüm teorik tahliller ve devrimci olayların gelişiminin pratik gözlemleri, nesnel koşullar açısından göstermektedir ki, Rusya'daki devrimin iki olası yolu ve iki olası sonucu vardır. Rusya'da ekonomik ve siyasal düzenin dönüşümünün burjuva demok-

ratik doğrultuda olması zorunludur ve kaçınılmazdır. Yeryüzünde hiç bir kuvvet bu dönüşümü engelleyemez, ama onu etkileyen mevcut güçlerin bileşik eylemi iki şeyden biri ile sonuçlanabilir, bu dönüşümün iki biçiminden birini getirebilir. Ya, 1° olaylar "devrimin çarlık üzerinde kesin bir zaferi" ile son bulacaktır, ya da, 2° bu güçler kesin bir zafer için yetersiz kalacak ve olaylar çarlık ile burjuvazinin en "tutarsız" ve en "çıkarcı" unsurları arasındaki bir pazarlıkla sonuçlanacaktır. Kimsenin önceden kestiremeyeceği sonsuz derecede çeşitli ayrıntılar ve düzenlemeler, genel çizgileriyle, bu sonuçlardan birine ya da ötekine varacaktır.

Şimdi bu iki olasılığı, önce toplumsal önemleri açısından, ve sonra da sosyal-demokrasinin bu sonuçlardan biri ya da ötekisi içindeki konumu ("erimesi" ya da "ellerinin-kollarının bağlanması") açısından ele alalım.

"Devrimin çarlık üzerinde kesin zaferi" ile ne denmek isteniyor? Daha önce de gördük ki, bu ifadeyi kullanırken yeni *İskra* grubu, bunun ivedi siyasal önemini bile kavrayamamaktadır. Hele bu kavramın sınıfsal özünü ise hiç anlamıyor. Elbette ki, biz marksistler, hangi koşullar altında olursa olsun, (Gapon tipi) bir sürü devrimci demokratın yaptığı gibi "devrim" ya da "büyük Rus devrimi" gibi *sözcükler* ile aldatılmaya fırsat vermemeliyiz. Bizim (herkesçe anlaşılabilir gerçek bir güç olan) "çarlık"a karşı duran ve ona karşı "kesin bir zafer" kazanabilecek gerçek toplumsal güçlerin neler olduğunda tam bir açıklığa kavuşmuş olmamız gerekir. Büyük burjuvazi, toprakbeyleri, fabrikatörler, *Osvobojdenye*'nin başını çektiği "topluluk" böyle bir güç olamaz. Görüyoruz ki, bunlar kesin bir zaferi bile istemiyorlar. Biliyoruz ki, sınıfsal konumları gereği çarlığa karşı kesin bir mücadele verme yetenekleri yoktur; kesin bir mücadeleye girmekte, özel mülkiyet, sermaye ve toprak, bunların ayaklarına ağır bir köstek olmaktadır. Bunların, proletaryaya ve köylülüğe karşı kullanmak için, çarlığın,

bürokratik, askerî ve polis güçlerine, öylesine büyük gereksinmeleri vardır ki, çarlığın yıkılmasını isteyemezler. Hayır, "çarlık üzerinde kesin bir zafer" kazanabilecek tek güç *halktır*, yani eğer temel ve büyük güçleri alır ve kır ve kent küçük-burjuvazisini (bunlar da "halk"ın bir parçasıdır) ikisi arasında paylaştıracak olursak, proletarya ve köylülüktür. "Devrimin çarlık üzerindeki kesin zaferi" *proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün* kurulması demektir. Bizim yeni *İskra* grubu, *Vperyod*'un bundan çok önce belirtmiş olduğu bu vargıdan kaçamaz. Çarlığa karşı kesin bir zafer kazanabilecek olan başka bir güç yoktur.

Ve böyle bir zafer, diktatörlüğün ta kendisi olacaktır, yani kaçınılmaz olarak, ve "yasal" ya da "barışçıl" bir yolla kurulan şu ya da bu tür kurumlara değil, askerî güce, yığınların silahlandırılmasına, bir ayaklanmaya dayanmak zorundadır. Proletarya ve köylülük için ivedi ve mutlak olarak gerekli olan değişikliklerin gerçekleştirilmesi, toprakbeylerinde, büyük burjuvazide ve çarlıkta amansız bir direnişe yolaçacağından, bu, ancak bir diktatörlük olabilir. Bir diktatörlük olmaksızın direnmeyi kırmak, karşı-devrimci girişimleri püskürtmek olanaksızdır. Ama, kuşkusuz, bu sosyalist bir diktatörlük değil, demokratik bir diktatörlük olacaktır. Bu diktatörlük (devrimci gelişmenin bir dizi ara aşamaları olmaksızın) kapitalizmin temellerini etkileyemeyecektir. Olsa olsa, köylülüğün yararına olarak toprak mülkiyetinin köklü bir yeniden dağıtımını sağlayabilecek, bir cumhuriyetin kurulması da dahil olmak üzere tam ve tutarlı bir demokrasi kurabilecek, Asya tipi köleliğin bütün baskıcı özelliklerini yalnız kırda değil, fabrika yaşamında da silebilecek, işçilerin koşullarını köklü bir biçimde düzeltebilecek ve onların yaşam düzeylerini yükseltebilecek temelleri atacak, ve —*Last but not least**— devrim yangınını Av-

* Son olarak, ama önem bakımından son olarak değil. —ç.

rupa'ya taşıyabilecektir. Böyle bir zafer, henüz burjuva devrimimizi hiç bir biçimde sosyalist bir devrime dönüştürmeyecektir; demokratik devrim, burjuvazinin toplumsal ve ekonomik ilişkilerinin sınırlarını bir anda geçmeyecektir; bununla birlikte Rusya'nın ve bütün dünyanın gelecek gelişmesi için böyle bir zaferin önemi son derece büyük olacaktır. Rusya'da şimdi başlamış olan bu devrimin kesin zaferi kadar hiç bir şey, dünya proletaryasının devrimci enerjisini bu ölçüde yükseltmeyecek, hiç bir şey tam zafere giden yolu bu ölçüde kısaltamayacaktır.

Böyle bir zaferin olasılık ölçüsünün ne olduğu bir başka sorundur. Bu konuda hiç de düşüncesizce iyimserliğe kapılma eğiliminde değiliz; bir an bile olsun bu görevin çok büyük güçlüklerini unutmuyoruz, ama dövüşmek için yola çıktığımıza göre, zaferi kazanmayı istemeli ve ona varan doğru yolu gösterebilmeliyiz. Böyle bir zafere öncülük edebilecek olan eğilimler kuşkusuz vardır. Proletarya yığını üzerindeki etkimizin —sosyal-demokrat etkinin— henüz çok çok yetersiz olduğu; köylülük yığınları üzerindeki devrimci etkinin çok önemsiz olduğu; proletaryanın ve özellikle de köylülerin dağınıklığı, geriliği ve bilisizliğinin hâlâ korku verici olduğu doğrudur. Ne var ki, devrim, onları hızla birleştirir ve hızla aydınlatır. Gelişmesinin her adımında, yığınları uyandırır ve onları karşı konmaz bir güçle devrimci programın yanına, onların gerçek ve hayatî çıkarlarını tam ve tutarlı bir biçimde ifade eden bu biricik programın yanına çeker.

Mekaniğin bir yasasına göre, etki ve tepki her zaman eşittir. Tarihte de, bir devrimin yıkıcı gücü, önemli bir ölçüde özgürlük için mücadelenin baskısının ne denli güçlü ve uzun olduğuna ve çağı geçmiş "üstyapı" ile zamanımızın yaşayan güçleri arasındaki çelişkinin derinliğine bağlı olmuştur. Uluslararası siyasal durum da, birçok yönlerden, Rus devriminin çıkarlarına en uygun bir biçimde biçimlen-

mektedir. İşçi ve köylü ayaklanması daha şimdiden başlamış bulunmaktadır; bu ayaklanma, dağınık, kendiliğinden ve zayıftır, ama tartışma götürmez bir biçimde ve kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kararlı bir mücadele verebilecek, kesin bir zafere doğru yürüyebilecek güçlerin varlığını tanıtlamaktadır.

Eğer bu güçler yetersiz kalacak olurlarsa, çarlık, Buligin'ler ve Struve'ler tarafından her iki uçta da daha şimdiden kötarılmakta olan pazarlığı bitirecek zamanı bulacaktır. O zaman her şey sahte bir anayasa ile sonuçlanacak, ya da daha kötüsü, bir anayasa güldürüsüyle sonuçlanacaktır. Bu da bir "burjuva devrim" olacaktır, ama bu, bir düşük, bir erken doğum, bir kürtaj olacaktır. Sosyal-demokrasi bu konuda hayallerle oyalanmıyor; burjuvazinin hainliğini biliyor; burjuva-anayasal "Şipov" mutluluğunun en cansız, en kötü günlerinde bile, proletaryayı sınıf eğitiminden geçirme işindeki direngen, sabırlı ve soluklu görevini bırakmayacak, bu konuda cesaretini yitirmeyecektir. Böyle bir sonuç, Avrupa'daki tüm 19. yüzyıl demokratik devrimlerin azçok bir benzeri olacaktır, ve partimizin gelişmesi çetin, uzun ama bilinen ve açılmış bir yol izleyecektir.

Şimdi soru şudur: sosyal-demokrasi, tutarsız ve bencil burjuvaziye karşı mücadelesinde bu iki olasılıktan hangisinde gerçekten de elleri-kolları bağlı kalacak, burjuva demokrasisi içerisinde kendisini gerçekten de "erimiş", ya da hemen hemen erimiş bulacaktır?

Bu soruya hiç bir güçlükle karşılaşmaksızın bir yanıt alabilmek için, soruyu açık bir biçimde ortaya koymak yeterlidir.

Eğer burjuvazi çarlıkla uzlaşarak Rus devrimini engellemeyi başarırsa, sosyal-demokrasi, tutarsız burjuvaziye karşı mücadelede gerçekten de eli-kolu bağlı kalacaktır; sosyal-demokrasi kendisini burjuva demokrasisi içerisinde proletaryanın devrime açık damgasını vurmayı başaramaya-

cağı, çarlıkla proleterce, ya da Marx'ın bir zamanlar söylediği gibi, "avam biçimi" hesaplaşamayacağı anlamında "erimiş" bulacaktır.

Eğer devrim kesin bir zafer kazanacak olursa — o zaman çarlıkla jakoben, ya da isterseniz, "avam biçimi" hesaplaşacağız. "Tüm Fransız terörizmi", diye yazıyordu Marx 1848'de ünlü *Neue Rheinische Zeitung*'da, "burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakiyetle, feodalizmle ve darkafalılıkla avam biçimi hesaplaşmaktan başka bir şey değildir." (Bkz: Marx, *Nachlass*, Mehring baskısı, c. III, s. 211.)[44] Demokratik devrim döneminde, Rusya'daki sosyal-demokrat işçileri "jakobencilik" öcüsüyle korkutmaya çalışan bu insanlar, Marx'ın bu sözleri üzerinde hiç düşünmüşler midir?

Yeni *İskra* grubu çağdaş Rus sosyal-demokrasisinin jirondenleri,[45] *Osvobojdenye* grubuyla kaynaşmıyorlar ama, sloganlarının niteliği gereği, bunların kuyruğunda yürüyorlar. Ve *Osvobojdenye* grubu, yani liberal burjuvazinin temsilcileri, otokrasiyle, aristokrasiyi, soyluları, ya da saray erkânını gücendirmeden, incelikle ve kibarlıkla —özenle, hiç bir şeyi kırmaksızın— beyaz eldivenli (tıpkı Kanlı Nikola'nın "halkın temsilcileri" [?] için verdiği kabul töreninde giymek üzere Bay Petrunkeviç'in bir başıbozuktan ödünç aldığı eldivenlere benzer eldivenli, bkz: *Proletari*, n° 5) centilmenlere yakışır bir biçimde nezaketle ve terbiyelice reformcu bir biçimde hesaplaşmak istiyorlar.

Çağdaş sosyal-demokrasinin jakobenleri —bolşevikler, *Vperyod* yandaşları, "Konge" grubu, *Proletari* yandaşları,[46] ya da başka ne ad verirsek verelim, bunlar— sloganlarıyla, devrimci ve cumhuriyetçi küçük-burjuvaziyi ve özellikle de köylülüğü, bir sınıf olarak kişiliğini tümüyle koruyan proletaryanın tutarlı demokratçılığının düzeyine yükseltmek istiyorlar. Bunlar, halkın, yani proletarya ve köylülüğün monarşi ve aristokrasiyle serf-sahipliğinin, Asyatik barbarlığın ve insanın aşağılanmasının her türden lânetli

kalıntılarına hiç bir ödün vermeksizin özgürlük düşmanlarını acımasızca yokederek, direnmelerini kuvvet yoluyla kırarak, "avam biçimi" hesaplaşmayı istemektedirler.

Bu, elbette, 1793 jakobenlerine öykünmeyi, onların görüşlerini, programlarını, sloganlarını, ve eylem yöntemlerini almayı zorunlu olarak önerdiğimiz anlamına gelmez. Böyle bir şey yok. Bizim programımız eski bir program değil, yeni bir programdır — Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin asgarî programıdır. Yeni bir sloganımız var: proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü. Eğer devrimin gerçek zaferini görecek kadar yaşayacak olursak, tam bir sosyalist devrim için çaba gösteren işçi sınıfı partisinin niteliğine ve amaçlarına uyan yeni eylem yöntemlerimiz de olacaktır. Kurduğumuz bu paralellik ile açıklamaya çalıştığımız tek şey, 20. yüzyılın ilerici sınıfının, proletaryanın temsilcilerinin, yani sosyal-demokratların, 18. yüzyılın ilerici sınıfının temsilcilerinin, burjuvazinin, jirondenler ile jakobenler olarak bölünmelerine benzer biçimde iki kanada (oportünist ve devrimci) bölünmeleridir.

Ancak demokratik devrimin tam bir zafere ulaşmasıyladır ki, proletarya, tutarsız burjuvaziye karşı mücadelesinde eli-kolu bağlı olmayacaktır; ancak bu durumdadır ki, proletarya, burjuva demokrasisi içerisinde "erimeyerek", tüm devrime, proleter, ya da daha doğrusu proleter-köylü damgasını vuracaktır.

Kısacası, tutarsız burjuva demokrasisine karşı mücadelesinde eli-kolu bağlı kalmaktan sakınmak için, proletarya, sınıf bilincine sahip olmalı ve köylülüğü devrimci bilince kavuşturacak kadar güçlü olmalı, mücadelesine önderlik etmeli, ve böylece, bağımsız olarak, tutarlı proletarya demokratçılık çizgisini izlemelidir.

Tutarsız burjuvaziye karşı mücadelede elimizin-kolumuzun bağlı kalması tehlikesi sorununa —yeni *İskra* grubu tarafından böylesine beceriksizce ele alınan bu soruna— iliş-

kin durum budur. Burjuvazi her zaman tutarsız olacaktır. Eğer yerine getirilecek olursa, bizim burjuva demokratlarını halkın içten dostları olarak görmemizi sağlayacak koşullar ve maddeler* öne sürmekten daha aptalca ve abes bir şey yoktur. Demokrasinin tutarlı savaşçısı ancak proletarya olabilir. Ancak köylü yığınlarının, proletaryanın devrimci mücadelesine katılmasıyladır ki, proletarya, demokrasinin başarılı bir savaşçısı olabilir. Eğer proletaryanın gücü buna yetmez ise, demoratik devrimin başında burjuvazi bulunacak ve devrime tutarsız ve çıkarcı bir nitelik aşılayacaktır. Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka hiç bir şey bunu önleyemez.

Böylece, *burjuva demokratlarının ekmeğine yağ sürenin*, nesnel niteliği gereği, yeni *İskra*'nın taktikleri olduğu yadsınamaz sonucuna varıyoruz. Plebisite, uzlaşma ilkesine, ve parti yazınının partiden ayrılmasına kadar varan örgütsel dağınıklığı öğütlemek; ayaklanmanın amaçlarını küçümsemek; devrimci proletaryanın halka malolmuş siyasal sloganlarını monarşist burjuvazinin sloganlarıyla karıştırmak; "çarlık üzerinde devrimin kesin zaferi"nin gereklerini çarpıtmak, proletaryayı şaşkınlığa sokan, onu dağıtan, kavrayışını bulanıklaştıran ve zafere giden tek yolu göstermek ve halkın devrimci ve cumhuriyetçi unsurlarının proletaryanın sloganlarına uymalarını sağlamak yerine, sosyal-demokrasinin taktiklerini küçümseyen bütün bu şeyler, birarada alındıklarında, devrimci bir dönemdeki o kuyrukçuluk politikasının ta kendisini ortaya kor.

*

Kararı tahlil ederek ulaştığımız bu sonucu perçinlemek için, bu aynı soruna başka açılardan da yaklaşalım. Önce

* Starover'in Üçüncü Kongre tarafından reddedilen kararında[47] ve konferansın aynı ölçüde zayıf olan kararında yapılmaya çalışıldığı gibi.

Gürcü *Sosyal-Demokrat*'ta saf ve açık sözlü bir menşeviğin yeni *İskra* taktiklerini nasıl örneklediğini görelim. İkinci olarak da, bugünkü siyasal durumda yeni *İskra* sloganlarından gerçekte kimlerin yararlandıklarını görelim.

10. "DEVRİMCİ KOMÜNLER" VE PROLETARYANIN VE KÖYLÜLÜĞÜN DEVRİMCİ-DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜĞÜ

Yeni *İskra* grubunun konferansı, yeni *İskra*'nın kendisini içine soktuğu anarşist tutuma ("hem alttan ve hem de tepeden" eylem değil, yalnızca "alttan" eylem) bağlı kalmadı. Bir ayaklanma olasılığını kabul etmek, ama zafer olasılığını ve geçici bir devrim hükümetine katılma olasılığını kabul etmemek saçmalığı pek çarpıcıydı. Bu yüzden, karar, sorunun Martinov-Martov çözümüne bazı kayıtlar ve sınırlamalar getirdi. Kararın aşağıya aldığımız kesiminde belirtilen bu kayıtları inceleyelim:

"Bu taktikte" ("aşırı devrimci muhalefet partisi olarak kalmak") "kuşkusuz hiç bir biçimde salt ayaklanmanın yayılmasına yardımcı olmak ve hükümeti parçalamak amacıyla iktidarın kısmen ve arızî olarak ele geçirilmesi ve şu ya da bu kentte, şu ya da bu bölgede devrimci komünlerin kurulması yöntemini dıştalamaz."

Eğer durum buysa, bu, yalnızca alttan değil, aynı zamanda tepeden eylemi de ilke olarak kabul etmek demektir. Bu, L. Martov'un *İskra*'daki (n° 93) ünlü *feuilleton*'unda* ortaya atılan önermenin bir kenara atıldığı ve *Vperyod* taktiklerinin, yani yalnızca "alttan" değil, aynı zamanda "tepeden" taktiklerin doğru olarak kabul edildiği anlamına gelmektedir.

Üstelik, iktidarın (kısmen, arızî, vb. olsa da) ele geçirilmesi, besbelli ki yalnızca sosyal-demokratların ve yalnızca

* Tefrika. —ç.

proletaryanın katılmasını öngörmez. Bu, demoratik devrimden çıkarı olanın ve bu devrimde yer alanın tek başına proletarya olmadığı olgusundan çıkan bir sonuçtur. Bu, incelenmekte olan kararın başlangıcında da gösterildiği gibi, ayaklanmanın "proleter olmayan" (bu sözcükler konferans kararında ayaklanma konusuyla ilgili olarak kullanılmıştır), yani burjuvazinin de yer aldığı bir "halk" ayaklanması olmasından çıkan bir sonuçtur. Böylece, sosyalistlerin küçük-burjuvaziyle birlikte geçici bir devrim hükümetinde yer almasının işçi sınıfına ihanet demek olduğu ilkesi *konferans tarafından bir yana itilmiştir*, ki *Vperyod*'un da gerçekleştirmek istediği budur.[48] Onu meydana getiren eylem, kısmî, arızî, yerel, vb. oldu diye "ihanet", ihanet olmaktan çıkmaz. Böylece geçici bir devrim hükümetine katılmanın kaba jorecilik olduğu düşüncesi konferans tarafından *bir yana itilmiştir*, ki *Vperyod*'un da gerçekleştirmek istediği budur. İktidarı birçok kenti değil de tek bir kenti, birçok bölgeyi değil de tek bir bölgeyi kapsıyor diye, ya da taşıdığı addan ötürü, hükümet hükümet olmaktan çıkmaz. Demek ki, *bu sorunun* yeni *İskra* tarafından ortaya konan *teorik sunuluşu, konferans tarafından bir kenara itilmiştir.*

Konferansın şimdi artık ilke olarak kabul edilen devrimci hükümetin kurulması ve bu hükümete katılma konusunda getirdiği kısıtlamaların akla-yatkın olup olmadıklarını görelim. Biz "arızî" ve "geçici" olma arasında bir ayrım görmüyoruz. Korkarız ki, "yeni" ve yabancı olan birinci sözcük, salt kafa bulanıklığını gizleyen bir perdedir. "Çok daha derin" *gibi görünüyor*, ama gerçekte daha bulanık ve daha karışıktır. Bir kentte ya da bir bölgede "iktidarın" kısmen "ele geçirilmesi" "yöntemi" ile tüm devleti kapsayan geçici bir devrim hükümetine katılmanın arasındaki fark nedir? "Kentler" 9 Ocak olaylarının yer aldığı St. Petersburg gibi bir kenti de içermez mi? Bölgeler, bir devletten çok daha büyük olan Kafkasya'yı içermez mi? Bölgeyi bir yana bırakalım,

bir tek kentte bile "iktidarı ele geçirdiğimiz" anda hapisaneler, polis, maliye, vb. konularında ne yapacağımıza ilişkin (bir zamanlar yeni *İskra*'yı tedirgin etmiş olan) sorunlarla karşı karşıya gelmeyecek miyiz? Kuşkusuz, eğer yeterince güçlü değilsek, eğer ayaklanma tümüyle başarılı olmazsa, ya da eğer zafer kesin değilse, geçici devrim hükümetlerinin ayrı ayrı yörelerde, ayrı ayrı kentlerde ve benzeri yerlerde kurulmasının mümkün olabileceğini kimse yadsıyamaz. Ama bütün bunların, incelemekte olduğumuz konuyla ne ilgisi var ki beyler? Kararın başında, "devrimin kesin zaferinden", "başarılı bir halk ayaklanmasından" sözeden bizzat sizler değil misiniz?? Ne zamandan beri sosyal-demokratlar, anarşistlerin işini devraldılar: proletaryanın dikkatini ve amaçlarını bölmek, ve dikkatini genel, tek, bütün ve tam olandan "kısmî" olana yöneltmek? Bir kentte "iktidarın ele geçirilmesi"ni öngörürken, gene siz kendiniz "ayaklanmayı" —bir başka kente, demek cüretini gösterebilir miyiz?— bütün kentlere "yaymaktan" sözediyorsunuz, bunu sizden bekleyebilir miyiz? Sizin vargılarınız baylar, öncülleriniz kadar tutarsız ve iğreti, onlar kadar çelişkili ve karışıktır. RSDİP'nin Üçüncü Kongresi, genel olarak geçici bir devrim hükümeti sorununa eksiksiz ve açık bir yanıt getirmiştir. Bu yanıt, bütün yerel geçici hükümet durumlarını da kapsamaktadır. Ancak, sorunun bir *bölümünü* yapay ve keyfî bir biçimde tecrit ederek konferansın yanıtı, bir tüm olarak, soruna *yan çizmekte* (ve bunu da başarısızca yapmakta) ve kafa karışıklığı yaratmaktadır.

"Devrimci komünler" ile ne denmek istenmektedir? Bu kavram "geçici bir devrim hükümeti"nden farklı mıdır, ve eğer farklıysa ne yönden? Bunu konferansçı beylerin kendileri de bilmiyorlar. Devrimci düşünce konusundaki kafa karışıklığı, sık sık görüldüğü gibi, onları *devrimci lafebeliğine* götürüyor. Gerçekten de, "devrimci komün" sözcüklerinin sosyal-demokrasinin temsilcilerinin almış olduğu bir kararda

kullanılması, devrimci lafebeliğidir, başka bir şey değil. Marx, *işi bitmiş geçmişin* "çekici" terimlerini taşıyan bu türden lafebeliklerinin geleceğin görevlerini gizlemek amacıyla kullanılmasını sık sık suçlamıştır. Böyle durumlarda, daha önce tarihte görevini yapmış olan bir terimin çekiciliği, yanıltıcı ve zararlı bir yaldız olmaktadır. Geçici bir devrim hükümetinin kurulmasını *niye* istediğimiz ve daha şimdiden başlamış bulunan halk ayaklanmasının zaferinin hemen ardından, hükümet üzerinde kesin bir etkiye sahip olduğumuzda *ne türden değişiklikler* getireceğimiz konusunda işçilere ve tüm halka açık ve berrak bir fikir vermek zorundayız. Bunlar, siyasal önderlerin karşı karşıya oldukları sorunlardır.

RSDİP'nin Üçüncü Kongresi, bu sorunlara kesin bir açıklıkla yanıt vermiş ve bu değişikliklerin neler olacağı konusunda eksiksiz bir program çizmiştir — partimizin asgarî programı. Ama "komün" sözcüğü, bunlara hiç bir yanıt getirmiyor; bu, tın tın öten bir tümceciğin, ya da boş laf kalabalığının ötelerden gelen yankısıyla halkın kafasını karıştırmaktan başka bir şey değildir. Örneğin 1871 Paris Komününün anısını ne denli yüceltirsek, onun yanlışlarını ve içinde yer aldığı özel koşulları tahlil etmeksizin ona gelişigüzel değinmek de o denli hoşgörülemez. Böyle yapmak —Engels'in alay ettiği— Komünün her hareketi önünde eğilen (1874'te, *Manifesto*'larında) blankicilerin saçma örneğini yinelemek olur.[49] *Bu* "devrimci komün" konusunda, kararda değinilmiş bulunan komün konusunda, soru soran işçiye konferansçının yanıtı ne olacaktır? Söyleyebileceği tek şey, bunun tarihte bu adla bilinen belli bir işçi hükümeti olduğu, o sırada demokratik bir devrimle sosyalist bir devrimin öğelerini birbirinden ayırma yeteneğinde olmayan ve ayıramamış bir hükümet olduğu, bir cumhuriyet uğruna savaşma görevini sosyalizm uğruna savaşma görevi ile birbirine karıştırmış, Versay'a karşı etkin bir askerî saldırı düzenleyememiş, Fransa Bankasına elkoymamakla bir hata işlemiş, vb. bir hükümet

olduğudur. Kısacası, ister Paris Komününe, ister bir başka komüne değiniyor olun, yanıtınız şu olacaktır: *bizimkinin öyle olmaması gereken* bir hükümetti. Hoş bir yanıt gerçekten de! Bir karar, partinin pratik programı konusunda hiç bir şey söylemediği ve yersiz bir biçimde tarihten dersler vermeye başladığında, bu, bir devrimcinin ukalâca ahlâk dersi vermeye kalkmış olmasını ve yetersizliğini tanıtlamaz mı? Bu, başarısız bir biçimde bize yöneltilen suçlamanın, yani hiç bir "komün"ün birbirlerinden ayırdedemediği demokratik devrim ile sosyalist devrimi birbirine karıştırdığımız yolundaki suçlamanın yanlışlığını ortaya koymuyor mu?

Ayaklanmanın yaygınlaştırılması ve hükümetin parçalanması, (çok yersiz olarak "komün" diye adlandırılan) geçici bir hükümetin "biricik" amacı olarak sunulmaktadır. Sözcük anlamıyla alındığında "biricik" sözcüğü, bütün öteki amaçları dıştalar; bu, "yalnızca alttan gelme" saçma teorisinin bir yansımasıdır. Öteki amaçların böylesine dıştalanması, dargörüşlülüğün ve kafasızlığın bir başka örneğidir. "Devrimci komün", yani devrimci hükümet, tek bir kentte olsa bile, kaçınılmaz olarak (geçici, "kısmî, arızî" olsa bile) devletin *bütün* işlerini yönetmek zorunda kalacaktır, ve kişinin kafasını kanadının altına sokarak bunu görmeyi reddetmesi akılsızlığın en büyüğüdür. Bu hükümet sekiz saatlik işgününü yasalaştırmak, fabrikalarda işçi müfettişlikleri kurmak, özgür genel eğitimi sağlamak, yargıçların seçimle atanmalarını sağlamak, köylü komiteleri kurmak, vb. zorundadır; tek sözcükle, kuşkusuz, birtakım reformlar yapmak zorundadır. Bu reformları "ayaklanmanın yayılmasına yardım" olarak nitelendirmek, sözcük oyunları yapmak ve mutlak bir açıklık gerektiren bir konuda, bilerek büyük karışıklıklara yolaçmak demektir.

*

Yeni *İskra* konferansı kararının sonuç bölümü, partimiz-

de yeniden canlanmış bulunan bellibaşlı ekonomist eğilimlerin eleştirisine yeni bir şey getirmiyor, ama yukarda söylenenleri biraz farklı bir açıdan betimliyor.

Kararın bu sonuç bölümü şöyledir:

"Sosyal-demokrasi, kendi inisiyatifine dayanarak, gücünü, iktidarın ele geçirilmesine ve olabildiğince uzun süre elde tutmasına, yalnızca bir durumda —yani, devrimin, sosyalizmin gerçekleşmesi için koşulların daha şimdiden belirli [?] bir olgunluk düzeyine ulaşmış olduğu Batı Avrupa'nın gelişmiş ülkelerine yayılması durumunda— yöneltmelidir. Bu durumda Rus devriminin sınırlı tarihsel kapsamı önemli ölçüde genişletilebilir ve sosyalist reformlar yoluna girme olasılığı o zaman ortaya çıkar.

"Taktiklerini tüm devrimci dönem boyunca, Sosyal-Demokrat Partinin devrimin gelişimi içerisinde birbirlerini izleyecek olan bütün hükümetler karşısında, aşırı devrimci muhalefet durumunu koruyacağı beklentisine dayandırarak, sosyal-demokrasi, eğer kendi eline geçecek olursa [??] hükümet gücünü kullanmakta kendisini en iyi bir biçimde hazırlayabilecektir."

Buradaki temel düşünce, birçok kez *Vperyod* tarafından formüle edilmiş olan ve sosyal-demokrasinin demokratik bir devrimdeki kesin zaferinden, yani proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden (Martinov gibi) korkulmaması gerektiğidir, çünkü böyle bir zafer, Avrupa'yı harekete geçirmemizi sağlayabilecektir; burjuva boyunduruğunu attıktan sonra Avrupa'nın sosyalist proletaryası da, buna karşılık, sosyalist devrimi başarıya ulaştırmamıza yardımcı olacaktır. Ama bakın yeni *İskra* bu düşünceyi nasıl da güçsüzleştiriyor. Ayrıntılar üzerinde durmayacağız; iktidarın ele geçirilmesini zararlı taktikler sayan sınıf bilinçli bir partinin eline iktidarın "geçebilmesi" saçma varsayımı üzerinde durmayacağız; Avrupa'da sosyalizm koşullarının belli bir olgunluk düzeyine değil de, genel olarak olgunluk

düzeyine ulaşmış olduğu olgusu üzerinde durmayacağız; parti programımızın sosyalist reform diye bir şey tanımayıp yalnızca sosyalist devrimi tanıdığı olgusu üzerinde durmayacağız. *Vperyod*'un düşüncesiyle kararda sunulan düşünce arasındaki bellibaşlı ve temel farklılığı ele alalım. *Vperyod*, Rus devrimci proletaryanın önüne aktif bir görev koyuyor: demokrasi savaşını kazanmak ve bu zaferden, devrimi Avrupa'ya taşımak için yararlanmak. Karar, bizim "kesin zafer" (yeni *İskra*'nın anladığı anlamda değil) ile Avrupa'daki devrim arasındaki bu ilintiyi kavrayamıyor ve bu yüzden de, proletaryanın görevlerinden, ya da *onun* zaferinin getireceği şeylerden değil, genel olarak olanakların birinden sözediyor: "devrimin yayılması durumunda...". *Vperyod*, açık-seçik ve kesin bir biçimde, "hükümet gücü"nün toplumsal gelişmenin belli bir evresinde, ivedi olarak neyin gerçekleştirilebileceğini ve sosyalizm uğruna mücadelenin demokratik önkoşulları olarak önce neyin gerçekleştirilmesi gerektiğini akılda tutarak, proletaryanın çıkarına nasıl "kullanılabileceğini" ve kullanılması gerektiğini göstermiştir — ve bu, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongre kararında yer almıştır. Burada da karar, "kullanmakta kendisini hazırlayabilecektir" deyip, öte yandan bunu *nasıl* yapabileceğini, kendisini *nasıl* hazırlayacağını ve *ne amaçla* kullanacağını belirtmediği için onmaz bir biçimde olayların gerisinde kalmaktadır. Örneğin yeni-iskracıların parti içerisindeki yönetici durumlarından "yararlanmaya kendilerini hazırlayabileceklerinden" kuşkumuz yoktur, ama sözkonusu olan, bu yararlanmada, hazırlanmada geçirdikleri deneylerin bunun gerçekleşmesi yolunda bugüne dek fazla umut verici olmamış olmasıdır...

Vperyod gerçek "iktidarı elde tutma olasılığı"nın nerede yattığını oldukça açık bir biçimde belirtmiştir — yani proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünde; karşı-devrimin bütün kuvvetleri karşısında ağır basabi-

lecek olan, bunların ortak yığın gücünde; bunların çıkarlarının *demokratik* reformlar içerisindeki kaçınılmaz çakışmasında yatmaktadır. Burada da konferans kararı bize olumlu hiç bir şey vermiyor; soruna yan çizmekle kalıyor. Elbette Rusya'da iktidarın elde tutulması olanağı, Rusya'nın kendi toplumsal güçlerinin bileşimi ile, ülkemizde şimdi yer almakta olan demokratik devrimin koşullarıyla belirlenmek durumundadır. Avrupa'daki bir proletarya zaferi (devrimin Avrupa'ya taşınması ile proletaryanın zaferi arasında hâlâ oldukça büyük bir farklılık vardır), Rus burjuvazisinin amansız bir karşı-devrim mücadelesine girişmesine yolaçacaktır — ama yeni-iskracıların kararı, önemi RSDİP'nin Üçüncü Kongre kararında değerlendirilmiş olan karşı-devrimci güç konusunda tek sözcük söylemiyor. Eğer cumhuriyet ve demokrasi uğruna mücadelemizde proletaryaya olduğu kadar, köylülüğe de dayanamamış olsaydık, "iktidarı elde tutma" umudumuz olmazdı. Ama bu umudu taşıyorsak, devrimin çarlık üzerindeki kesin zaferi bize böyle bir olasılığı sağlıyorsa, o zaman bunu belirtmeli, bunun gerçeğe dönüşmesi için çağrıda bulunmalı, ve yalnızca devrimin Avrupa'ya taşınması *olasılığı için* değil, aynı zamanda devrimin orada olması *amacıyla* pratik sloganlar atmalıyız. Kuyrukçu sosyal-demokratlar tarafından "Rus devriminin sınırlı tarihsel kapsamı"na değinilmiş olması, salt bu demokratik devrimin amaçlarını ve bu devrimde proletaryanın önder rolünü anlamaktaki yetersizliklerini örtmeye yarar!

"Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü" sloganına karşı ileri sürülen itirazlardan biri, bu diktatörlüğün "tek bir irade"yi (*İskra*, n° 95) öngörüyor olması ve proletaryanın ve küçük-burjuvazinin tek bir iradesi diye bir şeyin olamayacağıdır. Bu itiraz "tek bir irade" teriminin soyut, "metafizik" bir yorumuna dayandığından ötürü temelsizdir. "Tek bir irade" bir konu üzerinde sağlanırken bir başka konu üzerinde sağlanamayabilir. Sosyalizm so-

runlarında ve sosyalizm için mücadelede birliğin bulunmayışı, demokrasi sorunlarında ve cumhuriyet için mücadelede iradenin tekliğini engellemez. Bunu unutmak, demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki mantıksal ve tarihsel farklılığı unutmak demek olur. Bunu unutmak, demokratik devrimin *tüm halkın* devrimi olması özelliğini unutmak demek olur: eğer bu devrim "tüm halkın" ise, bu demektir ki, bu devrimde tüm halkın gereksinmelerini ve istemlerini karşıladığı kadarıyla, kesin bir "irade tekliği" *vardır*. Demokratçılığın sınırlarının ötesinde, proletaryanın ve köylü burjuvazisinin tek bir iradesinden sözedilemez. Aralarındaki sınıf mücadelesi kaçınılmazdır, ama bir demokratik cumhuriyet içerisindedir ki, bu mücadele, halkın *sosyalizm uğruna* giriştiği en derin ve en yaygın bir mücadele haline gelecektir. Dünyadaki her şey gibi, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün de bir geçmişi, ve bir de geleceği vardır. Bunun geçmişi otokrasidir, serfliktir, monarşidir ve ayrıcalıklardır. Bu geçmişe karşı mücadelede, karşı-devrime karşı mücadelede, proletaryanın ve köylülüğün "tek bir irade"si olanağı vardır, çünkü burada çıkarların birliği vardır.

Geleceği ise, özel mülkiyete karşı mücadeledir, ücretli işçilerin işverene karşı mücadelesidir, sosyalizm için mücadeledir. Burada iradenin tekliği olanaksızdır.* Burada önümüzdeki yol, otokrasiden cumhuriyete değil de, küçük-burjuva demokratik cumhuriyetinden sosyalizme doğru uzanır.

Elbette, bugünkü tarihsel koşullarda, geçmişin unsurları, geleceğin unsurları ile içiçe girmişlerdir; iki yol kesişmektedir. Ücretli emeğin özel mülkiyete karşı mücadelesi, otokrasi koşullarında da vardır; serflikte bile vardır. Ama bu, hiç de bizi gelişmenin bellibaşlı aşamaları arasındaki man-

* Özgürlük koşullarında daha yaygın ve hızlı olan kapitalizmin gelişmesi, irade tekliğine kaçınılmaz olarak kısa zamanda son verecektir; karşı-devrim ve gericilik ne denli erken ezilirse, bu da o denli çabuk olacaktır.

tıksal ve tarihsel ayrımı yapmaktan alıkoyamaz. Hepimiz burjuva devrimi ile sosyalist devrimi karşı karşıya koruz; hepimiz ikisi arasında kesenkes bir ayrımın mutlak zorunluluğu konusunda direniriz; ama tarihin akışı içerisinde, bu iki devrimin tek tek *özgün* unsurlarının içiçe geçmiş oldukları yadsınabilir mi? Avrupa'da demokratik devrimler dönemi birtakım sosyalist hareketler ve sosyalizmi kurma yolundaki girişimlerle karşılaşmadı mı? Ve Avrupa'daki geleceğin sosyalist devrimi demokrasi alanında geride bırakılmış olan bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda kalmayacak mıdır?

Bir sosyal-demokrat, proletaryanın kaçınılmaz olarak, sosyalizm uğruna en demokratik ve cumhuriyetçi burjuvaziye ve küçük-burjuvaziye karşı sınıf mücadelesi açmak zorunda olduğunu bir an için bile olsun unutmamalıdır. Bu, her türlü kuşkunun ötesindedir. Öyleyse, sosyal-demokrasinin, ayrı, bağımsız ve tamamen bir sınıf partisinin mutlak zorunluluğu da, her türlü kuşkunun ötesindedir. Öyleyse, burjuvaziyle birlikte "ortak bir darbe vurma" taktiklerimizin geçici niteliği ve "bir düşmanı" kollar gibi "müttefikimizi de" sıkı bir biçimde kollama görevi de her türlü kuşkunun ötesindedir vb.. Bununla birlikte, bundan, kalımsız ve geçici olsa bile, bugünkü durumda, hayatî olan görevleri unutmak, yokumsamak, ya da görmezlikten gelmemiz gerektiği yolunda çıkarsamalar yapmak saçmalık ve gericilik olur. Otokrasiye karşı mücadele, sosyalistler için geçici ve kalımlı olmayan bir görevdir, ama herhangi bir şekilde bu görevi görmezlikten gelmek, ya da ihmal etmek, sosyalizme ihanete ve gericiliğe hizmet etmeye varır. Proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü, kuşkusuz, sadece kalımlı olmayan, geçici bir sosyalist amaçtır, ama bu amacı demokratik devrim dönemi içerisinde ihmal etmek düpedüz gericiliktir.

Somut siyasal amaçlar, somut koşullar içersinde belirlenmelidir. Her şey görelidir, her şey akıp gider, ve her şey

değişir. Alman sosyal-demokrasisi, cumhuriyet istemini programına koymuyor. Almanya'da durum öyledir ki, bu sorun pratikte sosyalizm sorunundan ayrılamaz (Engels, Almanya için bile, 1891 Erfurt Programının[50] taslağını yorumlarken cumhuriyetin ve cumhuriyet için mücadelenin öneminin küçümsenmesine karşı uyarılarda bulunmuş olsa bile!). Rus sosyal-demokrasisinde cumhuriyet isteminin program ve ajitasyon dışı bırakılması diye bir sorun hiç bir zaman olmamıştır bile, çünkü ülkemizde cumhuriyet sorunu ile sosyalizm sorunu arasında ayrılmaz bir bağ olduğundan kuşku yoktur. 1898'in Alman sosyal-demokratının cumhuriyet sorununa özel bir ağırlık vermemiş olması oldukça doğaldı ve bu, ne bir şaşkınlığa ve ne de bir suçlamaya neden olabilir. Ama 1848'de cumhuriyet sorununu arka plana iten bir Alman sosyal-demokratı düpedüz bir devrim haini olurdu. Soyut gerçek diye bir şey yoktur. Gerçek, her zaman somuttur.

Rus otokrasisine karşı mücadelenin son bulacağı ve Rusya'da demokratik devrim döneminin geçmişte kalacağı bir zaman gelecektir; o zaman proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlük vb. konusunda "iradelerinin tekliği"nin sözünü etmek bile gülünç olacaktır. O zaman geldiğinde, proletaryanın sosyalist diktatörlüğü sorununa doğrudan değineceğiz, ve bundan daha ayrıntılı bir biçimde sözedeceğiz. Şimdilik ileri sınıfın partisi, demokratik devrimin çarlık üzerindeki kesin zaferi uğruna en etkin bir biçimde mücadele etmeden yapamaz. Ve kesin bir zafer, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünden başka bir anlama gelmez.

N o t[51]

1) Okura, *İskra* ile *Vperyod* arasındaki polemikte, *İskra*'nın diğer şeyler yanında, Engels'in İtalyan reformistlerinin (gelecekteki) önderi Turati'yi demokratik devrim ile sosyalist devrimin birbirine karıştırılmasına karşı uyardığı mek-

tuba* değindiğini anımsatırız. 1894 İtalyası'nın siyasal durumu konusunda yazan Engels, İtalya'da yaklaşmakta olan devrimin bir küçük-burjuva devrim, demokratik devrim olduğunu, sosyalist devrim olmadığını belirtmiştir. *İskra, Vperyod*'u Engels'in ortaya attığı ilkeden ayrılmakla suçlamıştır. Bu suçlama haksızdı, çünkü bir tüm olarak *Vperyod* (n° 14)** 19. yüzyıl devrimlerindeki üç temel kuvvet arasındaki ayrım konusundaki Marx'ın teorisinin doğruluğunu tümüyle kabul etmiştir. Bu teoriye göre, eski düzene karşı, otokrasiye, feodalizme ve serflik sistemine karşı, şu güçler karşı çıkarlar: 1° liberal büyük burjuvazi, 2° radikal küçük-burjuvazi, 3° proletarya. Birincisi anayasal monarşiden başka bir şey için savaşmaz; ikincisi demokratik bir cumhuriyet için savaşır; üçüncüsü sosyalist devrim için savaşır. Küçük-burjuvazinin eksiksiz bir demokratik devrim için mücadelesini proletaryanın sosyalist devrim için mücadelesiyle birbirine karıştırmak, sosyalistleri siyasal iflâs tehlikesiyle karşı karşıya getirir. Marx'ın bu konudaki uyarısı tamamen haklıdır. Ama, işte salt bu yüzdendir ki, "devrimci komünler" sloganı hatalıdır, çünkü tarihin kaydettiği komünlerin asıl hatası, demokratik devrim ile sosyalist devrimi birbirlerine karıştırmaları idi. Öte yandan —proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü— sloganımız, bizi bu yanılgıya karşı tamamen korumaktadır. Salt demokratik bir devrimin sınırlarını *doğrudan* aşamayan bir devrimin tartışma götürmez burjuva niteliğini kabul ederken, sloganımız, bu belirli devrimi *ilerletir* ve ona proletaryaya en yararlı olacak biçimler vermeye çalışır; bunun sonucu olarak, proletaryanın daha sonraki sosyalizm uğruna mücadelesinde en büyük başarıyı elde etmesi için, demokratik devrimi en son sınırına kadar götürmeye çalışır.

* Bkz: K. Marx and F. Engels, *Selected Correspondence*, Moscow 1965, s. 468-472 —*Ed.*

** Bkz: V. Lénine, "La social-démocratie et le Gouvernement revolutionaire provisoire", *Œuvres*, 4. éd. russe, tome 8, s. 247-263. —*Ed.*

12. EĞER BURJUVAZİ YÜZÇEVİRECEK OLURSA DEMOKRATİK DEVRİMİN KAPSAMI DARALIR MI?

Yeni-iskracıların Kafkasya Konferansında kabul edilen ve *İskra* tarafından yayınlanan kararların bir kopyası elimize geçtiğinde, yukardaki satırlar yazılmış bulunmaktaydı. Gayret etmiş olsaydık bile, bundan daha iyi *pour la bonne bouche** bulamazdık.

İskra yazarları çok haklı olarak şöyle diyorlar: "Taktiğin temel sorunları konusunda, Kafkasya Konferansı da, Tüm-Rusya Konferansının [yani yeni *İskra* grubunun] kabul ettiği karara *benzer* [doğrudur!] bir karara varmıştır." "Sosyal-demokrasinin geçici bir devrim hükümetine karşı tutumu sorunu, Kafkasyalı yoldaşlar tarafından *Vperyod* grubu ve sözde kongreye katılan delegeler tarafından savunulan yeni yönteme karşı en açık muhalefet havasında çözüme bağlanmıştır." "Kabul etmek gerekir ki, bir burjuva devriminde proleter partinin taktiklerinin konferans tarafından verilen formülasyonu, *en uygun olanıdır.*"

Doğru olan doğrudur. Hiç kimse yeni *İskra* grubunun temel yanılgısının bundan daha "uygun" bir formülasyonunu veremezdi. Bu formülasyonu, önce, parantez içersinde çiçeklerine, daha sonra da meyvelerine değinerek eksiksiz aktaracağız.

Yeni *İskra* yandaşlarının Kafkasya Konferansı tarafından alınan geçici hükümet konusundaki karar şöyledir:

"Proletarya içersinde sosyal-demokratik bilinci derinleştirecek [elbette! şunu eklemeliydiler: "Martinov'vari!" — yalnızca bilinci daha da derinleştirmek için mi, cumhuriyet kurmak için değil mi? Ne de "derin" bir devrim anlayışı!] ve gelişmekte olan burjuva devlet sistemini eleştirmek için partinin tam bir özgürlüğe kavuşmasını güvence altına ala-

* Daha lezzetli bir lokma. —ç.

cak biçimde devrimci durumdan yararlanmanın bizim görevimiz olduğunu gözönünde tutan konferans [işimiz cumhuriyet kurmak değilmiş! İşimiz yalnızca eleştiri özgürlüğü elde etmekmiş. Anarşist düşüncelere kapılınca anarşist bir dil kullanılır: "burjuva devlet" sistemi!], bir sosyal-demokrat geçici hükümetin kurulmasına ve böyle bir hükümete katılmaya karşı olduğunu [İspanya devriminden on ay önce bakuninciler[52] aldığı ve Engels'in değindiği kararı anımsayınız; bkz: *Proletari*, n° 3][53] beyan eder ve devlet sistemini demokratlaştıracak uygun önlemleri [!?] sağlamak üzere geçici burjuva hükümeti üzerinde dışarıdan [tepeden değil, alttan] baskı yapmanın en uygun yol olduğunu kabul eder. Konferans, sosyal-demokratlar tarafından geçici bir hükümet oluşturulmasının, ya da böyle bir hükümete katılmalarının, bir yandan Sosyal-Demokrat Partiye karşı proletarya yığınlarında umutsuzluğa ve partiden uzaklaşmalarına yol açacağına, çünkü iktidarı ele geçirmiş olmalarına karşın, sosyal-demokratlar, sosyalizmi kurmak da dahil olmak üzere, işçi sınıfının ivedi gereksinmelerini karşılayamayacağına [cumhuriyet ivedi bir gereksinme değilmiş! Kararın yazarları büyük bir bilisizlik içinde burjuva devrimine katılmayı reddediyorlarmışçasına, tamamen anarşist bir dil kullandıklarının farkında değillerdir!], ve öte yandan da, *burjuva sınıfının devrime yüz çevireceğine ve böylece de devrimin kapsamının daralacağına inanır.*"

İşte sorunun düğüm noktası budur. Anarşist düşüncelerin en katıksız oportünizmle içiçe geçtiği yer burasıdır (Batı Avrupa bernştaynclarında da durum hep böyledir). Düşünün bir: bu adamlar, burjuvazinin devrime yüzçevireceği ve böylece de devrimin kapsamının daralacağı gerekçesiyle, geçici bir hükümete katılmayacaklar! Gerçekten, burada, bir tüm olarak katıksız ve tutarlı bir biçimiyle, yeni *İskra* felsefesiyle karşı karşıyayız: devrim bir burjuva dev-

rimi olduğuna göre, burjuva darkafalılığının önünde eğilmeli ve ona yol açmalıyız. Kısmen de olsa, bir an için bile olsa, hükümete katılırsak burjuvazi devrime yüzçevirebilir diye endişeye kapılacak olursak, bu, bizim, devrimin önderliğini, tümüyle burjuva sınıfına teslim etmemiz demektir. Böylelikle, burjuvazi, devrime yüzçevirmesin diye, proletaryayı (eksiksiz bir "eleştiri özgürlüğü"nü elde tutarken!!) tümüyle burjuvazinin vesayeti altına sokmuş, proletaryayı ılımlı ve uysal olmaya zorlamış oluyoruz. Burjuvazi yüzçevirmesin diye proletaryanın en hayatî gereksinmelerini, yani siyasal gereksinmelerini —ki ekonomistler ve onlara öykünenler bu gereksinmeleri hiç bir zaman anlamamışlardır— iğdiş etmiş oluyoruz. Demokrasinin proletaryanın istemlerini kucaklayacak ölçüde gerçekleştirilmesi uğruna, devrimci mücadele platformundan, ilkelerimiz pahasına, devrime ihanet ederek, ("yüzçevirmesin diye") burjuvazinin rızasını satın alarak, burjuvaziyle pazarlık platformuna geçmiş oluyoruz.

Kafkasyalı yeni-iskracılar, iki kısa satır içersinde, devrime ihanetin ve proletaryayı burjuva sınıfının zavallı bir eklentisi haline dönüştürme taktiğinin özünü ifade etmeyi becerebilmişlerdir. Yeni *İskra* eğiliminin yukarda çıkarsadığımız yanılgılarının şimdi açık ve belirli bir ilke, yani monarşist burjuvazinin kuyruğuna takılma ilkesi düzeyine yükseltildiğini görüyoruz. Cumhuriyetin kurulması, burjuvazinin yüzçevirmesine yolaçacağına göre (ve daha şimdiden yüzçevirmektedir — Bay Struve bir örnektir), kahrolsun cumhuriyet uğruna mücadele. Proletaryadan gelecek her etkin ve tutarlı demokratik istem her zaman ve dünyanın her yerinde burjuvazinin yüzçevirmesine yolaçtığına göre — inlerinize çekilin işçiler; yalnızca dıştan eylem yapın; "burjuva devlet" düzeninin araçlarını ve silahlarını devrimin çıkarları uğruna kullanmayı düşlemeyin; "eleştiri özgürlüğünüzü" koruyun, o kadar!

Bunların "burjuva devrimi" terimi anlayış biçimlerindeki temel yanılgı su yüzüne çıkmıştır. Bu terimin Martinov ya da yeni *İskra* "anlayışı", doğrudan doğruya proletaryanın davasının burjuvaziye satılmasına varır.

Eski ekonomizmi unutmuş olan ve onu incelemeyen, ya da anımsamayanlar, ekonomizmin bugünkü yeniden canlanışını anlamakta güçlük çekeceklerdir. Bernştayncı *Credo*'yu[54] anımsayınız. "Salt proleter" görüş açısından ve programından *Credo*'nun yazarları şu sonuçlara varmışlardır: biz sosyal-demokratlar ekonomiyle, işçi sınıfının gerçek davasıyla, her türlü siyasal oyunlarla, sosyal-demokrat çalışmanın gerçekten daha da derinlik kazanmasıyla uğraşmalıyız. Siyaset liberaller içindir. Tanrı bizi "devrimcilikten" korusun: yoksa burjuvazi yüzçevirir. *Credo*'yu, ya da *Raboçaya Mysl*'ın 9. sayısının "Özel Ek"ini (Eylül 1899)[55] baştan sona yeniden okumuş olanlar, bu uslamlamanın tüm gelişimini göreceklerdir.

Ama "büyük" Rus devriminin tümünün değerlendirilmesine uygulandığında, bugün de, daha geniş ölçüde, aynı şeyle karşı karşıyayız — ne yazık ki bu, ortodoks darkafalılığın teorisyenleri tarafından daha baştan bayağılaştırılmış ve gülünçlüğe indirgenmiştir! Biz sosyal-demokratlar, eleştiri özgürlüğü ile, sınıf bilincini daha da derinleştirmekle, dışarıdan eylemle uğraşmalıyız. Onlar, burjuva sınıflar, eylem özgürlüğüne, devrimci (siz liberal deyiniz) önderlik için boş bir meydana, tepeden "reform" yapma özgürlüğüne sahip olmalıdır.

Marksizmin bu bayağılaştırıcıları, Marx'ın, eleştiri silahı yerine, silahın eleştirisinin konmasının gereği konusunda söyledikleri üzerinde hiç bir zaman kafa yormamışlardır.[56] Marx'ın adını boş yere anarak, bunlar, gerçekte, burjuvaziyi serbestçe eleştiren ve demokratik bilinci derinleştiren, ama devrim zamanının bir eylem zamanı olduğunu, hem tepeden, hem alttan gelen bir eylem zamanı olduğunu anlayamayan

Frankfurt burjuvazisinin lafebelerinin havası içerisinde, taktikler konusunda kararlar almaktadırlar. Marksizmi safsataya çevirerek, en ileri, en kararlı ve en etkin devrimci sınıfın ideolojisini, en geri katmanın, çetin devrimci demokratik görevlerden kaçınanların ve bu görevleri Struve gibilerinin ellerine terkedenlerin ideolojisine dönüştürmüşlerdir.

Eğer sosyal-demokratlar devrimci bir hükümete katıldıklarından ötürü, burjuva sınıfları devrime yüzçeviririlerse, devrimin "kapsamı daralır"mış.

Rus işçileri, şuna bir kulak verin: eğer devrim, sosyal-demokratlardan korkmayan, çarlık üzerinde bir zafer istemeyip onunla uzlaşmak isteyen Struve'ler tarafından yapılırsa, devrimin kapsamı daha geniş olacakmış. Eğer yukarda özetlenen iki olası sonuç gerçekleşirse, yani monarşist burjuvazi otokrasiyle Şipov'vari bir "anayasa" üzerinde anlaşırsa, devrimin kapsamı daha geniş olacakmış!

Partinin tümüne önderlik etmek için kararlara böylesine yüzkızartıcı şeyler yazan, ya da böylesine "uygun" kararları onaylayan sosyal-demokratlar, marksizmin canlı özünü tümüyle çıkarıp atan bir yobazlıkla öylesine körleşmişlerdir ki, bu kararların bütün öteki güzel sözleri boş tümceciklere dönüştürdüklerinin farkında değillerdir. Bunların *İskra*'daki makalelerinden herhangi birini, ya da, hatta, bizim şu ünlü Martinov'un yazdığı o ünlü kitapçığı alınız — orada bir *halk* ayaklanması konusunda, devrimi *sonuna kadar* götürme konusunda, tutarsız burjuvaziye karşı mücadelede sıradan halka güvenme çabası konusunda şeyler okuyacaksınız. Ama bütün bu mükemmel şeyler, burjuvazinin devrimden soğumasının sonucu olarak "devrimin kapsamının daralacağı" düşüncesini kabul eder etmez, ya da onaylar onaylamaz, zavallı tümcecikler haline dönüşürler. İşte seçenekler şunlardır baylar: ya halkla birlikte, tutarsız, çıkarcı ve korkak burjuvaziye *karşın* çarlığa karşı kesin bir zafer kazanmak

ve devrimi tamamlamak için çalışmalıyız, ya da bu "karşın"ı kabul etmez ve burjuvazinin devrime "yüzçevirebileceğinden" korkarız. İkinci durumda, proletaryayı ve halkı burjuvaziye —tutarsız, çıkarcı ve korkak burjuvaziye— satmış oluruz.

Sakın sözlerimi yanlış yorumlamaya kalkmayın. Kasıtlı bir ihanetle suçlanıyoruz diye feryat etmeyin. Hayır, siz her zaman bataklığa sürüklendiniz ve sonunda da bu bataklığa battınız, tıpkı marksizmin "derinleştirilmesi" denilen yokuştan aşağı dayanılmaz ve onarılmaz bir biçimde ve sonunda bir karşı-devrimci, ruhsuz ve cansız entelektüel durumuna gelene dek yuvarlanan ekonomistler kadar bilinçsizce.

Siz "devrimin kapsamı"nı belirleyen gerçek toplumsal güçler üzerinde hiç kafa yordunuz mu beyler? Şu sırada bizim için pek elverişli bir gelişme göstermiş olan, ama bizim için Rusya'nın iç güçleri sorunu sözkonusu olduğu sürece, haklı olarak, hepimizin tartışma dışı bıraktığı yabancı siyasal güçleri, uluslararası birleşmeleri bir yana bırakalım. Bu iç toplumsal güçleri inceleyin. Devrime karşı birleşenler, otokrasidir, saraydır, polistir, bürokrasidir, ordudur, ve bir avuç aristokrasidir. Halkın öfkesi ne denli büyükse, askerî birlikler o denli güvenilmez olurlar, bürokrasi o denli yalpalar. Üstelik, burjuvazi, bir bütün olarak, şimdi devrimden yanadır, özgürlük konusunda ateşli söylevler vermekte ve halk adına ve hatta devrim adına, giderek daha sık konuşmaktadır.* Ama biz bütün marksistler, hem teoride, hem de liberallerimizi ve zemstvo mensuplarını ve *Osvobojdenye* yandaşlarını günbegün, saatbesaat gözlememizden burjuvazinin devrimi desteklemekte tutarsız, çıkarcı ve korkak olduğunu biliyoruz. Burjuvazi, dar, bencil çıkarları karşılanır karşı-

* Kısa bir süre önce Jaurès tarafından L'*Humanité*'de[57] ve Bay Struve tarafından da *Osvobojdenye*'nin 72. sayısında yayınlanmış bulunan Bay Struve'nin Jaurès'e açık mektubu bu bakımdan ilginçtir.

lanmaz, tutarlı demokrasiye "yüzçevirir çevirmez" (*ve bunu daha şimdiden yapmaktadır*!), yığın halinde, kaçınılmaz olarak karşı-devrime, otokrasiye yönelecek, devrime ve halka karşı dönecektir. Geriye, "halk" yani proletarya ve köylülük kalıyor: devrimi sonuna kadar götürmede ancak proletaryaya güvenilebilir, çünkü proletarya demokratik devrimin çok ötesine geçer. Bundan ötürüdür ki, proletarya, cumhuriyet uğruna ön saflarda dövüşür ve burjuvazinin yüzçevirme olasılığını hesaba katma yolundaki aptalca ve değersiz öğütleri tiksintiyle reddeder. Köylülük, küçük-burjuva unsurları olduğu kadar, çok sayıdaki yarı-proleterleri de kapsar. Bu, onu, ayrıca kararsız yapar ve proletaryayı tam anlamıyla bir sınıf partisi içinde toplanmaya zorlar. Ne var ki, köylülüğün kararsızlığı, burjuvazinin kararsızlığından temelden ayrıdır, çünkü bugün köylülük, özel mülkiyetin başlıca biçimlerinden biri olan malikâne topraklarına elkonması durumunda olduğu gibi özel mülkiyetin mutlak korunumuna pek ilgi duymaz. Böylece sosyalist olmayan, ya da küçük-burjuva olmaktan çıkmayan köylülük, demokratik devrimin yürekten ve en radikal yanlısı olabilme yetisine sahiptir. Köylülük, ancak ona aydınlık getiren devrimci olayların akışı, burjuvazinin ihaneti ve proletaryanın yenilgisiyle daha olgunlaşmadan kesintiye uğramayacak olursa, bu duruma gelebilir. Ancak bu koşullar altındadır ki, köylülük, kaçınılmaz olarak devrimin ve cumhuriyetin bir kalesi haline gelir, çünkü ancak tamamıyla başarılı bir devrimdir ki, köylülüğe tarımsal reformlar kapsamı içine giren *her şeyi* verebilir — ("sosyalist-devrimciler"in düşündükleri gibi kapitalizmi ortadan kaldırmak için değil de) yarı-serfliğin boyunduruğundan, baskı ve uşaklığın zulmünden kurtulmak için, yaşam koşullarını meta üretimi sistemi içerisinde ne kadar iyileştirmek mümkünse o kadar iyileştirmek için köylülerin istedikleri, düşledikleri ve gerçekten gereksindikleri *her şeyi*.

Üstelik, köylülüğü devrime bağlayan şey, yalnızca köklü

bir tarım reformu umudu değil, genel ve sürekli çıkarlarıdır da. Proletaryaya karşı mücadele ederken bile köylülük, demokrasiye gereksinme duyar, çünkü ancak demokratik bir düzen, bir yığın olarak, bir çoğunluk olarak onun çıkarlarını doğru bir biçimde ifade edebilir ve egemenliğini güvence altına alabilir. Köylülük ne denli aydınlanırsa (ve Japonya ile savaştan bu yana aydınlanmayı okulla ölçmeye alışmış olan pek çok kimsenin farkedemediği bir hızla aydınlanmaktadır), o denli tam bir demokratik devrimden yana, kararlı ve tutarlı bir tutum takınır; çünkü burjuvaziden farklı olarak halkın üstünlüğünden korkacak bir şeyi yoktur, tam tersine kazançları vardır. Demokratik bir cumhuriyet, köylülük o safça monarşiciliğini terketmeye başlar başlamaz, onun için bir ülkü haline gelir, çünkü (üst borsa odaları, vb. ile birlikte) burjuva borsacılarının bilinçli monarşizmi, köylülük için bugün karşı karşıya olduğu aynı hak yoksunluğu, aynı baskı ve aynı bilisizlik demektir, ancak Avrupa anayasacılığı cilâsıyla biraz parlatılmıştır, o kadar.

İşte bunun içindir ki, bir sınıf olarak burjuvazi, doğal ve kaçınılmaz olarak, liberal-monarşist partinin kanatları altına sığınmak eğilimindedir, oysa köylülük, yığın halinde, devrimci ve cumhuriyetçi partinin önderliği altına girme eğilimindedir. İşte bunun içindir ki, burjuvazi, demokratik devrimi sonuna kadar götürme yeteneğinde değildir, oysa köylülük bu yeteneğe sahiptir, ve biz, bütün çabalarımızı onun bu yeteneğine yardımcı olmaya yöneltmeliyiz.

Bunun çok açık bir şey olduğu, işin alfabesi olduğu, bütün sosyal-demokratların bunu çok iyi anladıkları yolunda itirazlar yapılabilir. Hayır, durum böyle değildir; bu, burjuvazinin devrimden uzak kalmasının sonucu olarak devrimin "kapsamının daralacağından" sözedebilenler tarafından anlaşılmamıştır. Bu gibi kimseler anlamını kavramaksızın ezberledikleri tarım programımızın sözcüklerini yinelemektedirler, çünkü eğer öyle olmasaydı, marksist dünya

görüşünden ve programımızdan kaçınılmaz olarak çıkan proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü kavramından korkmazlardı; eğer öyle olmasaydı, büyük Rus devriminin kapsamını burjuvazinin gidebileceği sınırlarla kısıtlamazlardı. Bu gibi kimseler, soyut marksist devrimci laflarını, somut anti-marksist ve devrimci olmayan kararlarıyla çürütmektedirler.

Köylülüğün başarılı bir Rus devrimindeki rolünü gerçekten anlayan kimseler, devrimin kapsamının burjuvazinin ona yüzçevirmesiyle daralacağını söylemeyi akıllarına bile getirmezlerdi. Çünkü aslında Rus devrimi, ancak burjuvazi ona yüzçevirdiği ve köylü yığınları etkin devrimciler olarak proletaryanın yanında yer aldığı zaman burjuva demokratik devrim dönemindeki gerçek kapsamına kavuşmaya başlayacak ve olabilecek en geniş devrimci kapsamına gerçekten de ulaşacaktır. Demokratik devrimimizin tutarlı bir biçimde sonuna kadar varabilmesi için devrim, burjuvazinin kaçınılmaz tutarsızlığını etkisiz hale getirebilecek güçlere (yani *İskra*'nın Kafkasyalı yandaşlarının düşüncesizlikleri yüzünden o çok korktukları şeyi, "burjuvazinin devrimden yüzçevirmesi"ni sağlayan güçlere) dayanmalıdır.

Proletarya, kuvvet yoluyla otokrasiyi ezmek ve burjuvazinin tutarsızlığını etkisiz hale getirmek için köylü yığınlarıyla ittifak kurarak demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, kuvvet yoluyla burjuvazinin direncini kırabilmek için, köylülüğün ve küçük-burjuvazinin kararsızlığını etkisiz hale getirmek için, halkın yarı-proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır. Yeni *İskra* grubunun devrimin kapsamı konusunda bütün savlarında ve kararlarında o denli dar bir biçimde sundukları proletaryanın görevleri, aslında işte bunlardır.

Ancak, devrimin "kapsamı" konusundaki tartışmalarda sık sık gözden kaçırılan bir koşul unutulmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, bu, bu sorunun ortaya çıkardığı güçlükler so-

runu değil, çözümünün nerede ve nasıl bulunacağı sorunudur. Bu, devrimin yükselişini güçlü ve yenilmez hale getirmenin zorlaştırılması ya da kolaylaştırılması sorunu değil, bu yükselişi daha da güçlü kılmak için ne yapmamız gerektiği sorunudur. Görüş ayrılığımız, eylemlerimizin temel niteliğinde ve eylemlerimizin alması gereken yön konusundadır. Bunu vurguluyoruz, çünkü dikkatsiz ve ilkesiz kimseler pek sık bir biçimde, iki farklı sorunu, yani tutulacak yön, yani iki farklı yoldan birinin seçilmesi ile amacımızı gerçekleştirmenin kolaylığı, ya da belirli bir yolun bu amaca yakınlığını birbirine karıştırmaktadırlar.

Daha önce bu son soruna hiç değinmedik, çünkü parti içerisinde bu sorun, herhangi bir anlaşmazlık ya da görüş ayrılığı yaratmamıştı. Sorunun kendisi, kuşkusuz, son derece önemlidir ve bütün sosyal-demokratların en ciddî dikkatini gerektirmektedir. Harekete yalnız işçi sınıfı yığınlarını değil, aynı zamanda köylü yığınlarını da sokmadaki güçlükleri unutmak bağışlanmaz bir iyimserlik olur. Bu güçlükler, demokratik devrimi sonuna dek götürme çabalarını boşa çıkarmış, her şeyden çok tutarsız ve çıkarcı burjuvazinin zaferini sağlamıştır, çünkü burjuvazi, halka karşı monarşiyi koruma biçiminde "sermaye yapmış" ve aynı zamanda da liberalizmin... ya da *Osvobojdenye* eğiliminin "masumiyetini korumuştur". Ama güçlük, olanaksızlık demek değildir. Önemli olan şey, seçilen yolun doğru bir yol olduğuna inanmaktır, bu inanç mucizeler yaratabilen devrimci enerjiyi ve devrimci coşkuyu yüz kat artırır.

Seçilecek yol sorunu konusunda bugünün sosyal-demokratları arasındaki çatlağın derinliği, yeni *İskra* yandaşlarının Kafkasya kararı ile Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Üçüncü Kongre kararı karşılaştırıldığında hemen ortaya çıkar. Kongre kararı şöyle diyor: burjuvazi tutarsızdır ve aksamaksızın bizi devrimin kazanımlarından yoksun bırakmaya çalışacaktır. İşçi yoldaşlar, işte bundan ötürü kavga için da-

ha etkin hazırlıklar yapın! Silahlanın, köylülüğü kendi yanınıza kazanın! Devrim kazanımlarını bir mücadele vermeksizin çıkarcı burjuvaziye teslim etmeyeceğiz. Kafkasyalı yeni *İskra* yandaşlarının kararı şöyle diyor: burjuvazi tutarsızdır ve devrime yüzçevirebilir. İşçi yoldaşlar, işte bundan ötürü geçici bir hükümete katılmayı lütfen aklınıza getirmeyiniz, çünkü, eğer aklınıza getirecek olursanız, hiç kuşkusuz, burjuvazi yüzçevirecek, ve böylece devrimin kapsamı daralacaktır.

Bir yan şöyle diyor: tutarsız burjuvazinin direnmesine ya da pasif kalmasına karşın, devrimi sonuna kadar götürün.

Öteki yan da şöyle diyor: bağımsız olarak devrimi sonuna kadar götürmeyi aklınıza getirmeyin, çünkü bunu yapacak olursanız tutarsız burjuvazi ona yüzçevirecektir.

Bunlar birbirlerine taban tabana karşıt iki yol değiller midir? Taktiklerden birinin ötekini tamamen dıştaladığı, birinci taktiğin devrimci sosyal-demokrasinin biricik doğru taktiği olduğu, oysa ikinci taktiğin aslında katıksız *Osvobojdenye* taktiği olduğu açık değil midir?

Haziran-Temmuz 1905'te yazılmış,
broşür olarak, ilk kez, Temmuz 1905'te,
Cenevre'de yayınlanmıştır.

[SEKİZ]

KÜÇÜK-BURJUVA SOSYALİZMİ VE PROLETER SOSYALİZMİ[58]

AVRUPA'DAKİ çeşitli sosyalist öğretiler arasında bugün egemen olan marksizmdir. Sosyalist bir düzene ulaşma mücadelesi, hemen hemen tamamıyla işçi sınıfının sosyal-demokrat partilerin öncülüğünde verdiği bir mücadele biçiminde yürütülmektedir. Marksizmin öğretilerine dayanan proleter sosyalizminin bu kesin egemenliği, bir anda değil, ama ancak her türden eskimiş öğretilere, küçük-burjuva sosyalizmine, anarşizme ve benzerlerine karşı verilen uzun bir mücadele sonunda kazanılmıştır. Otuz yıl kadar önce, marksizm, o devrin yaygın olan görüşlerinin aslında geçici, karışık ve eklektik olduğu, küçük-burjuva sosyalizmi ile proleter sosyalizmi arasında yer aldığı Almanya'da bile, ege-

men değildi. Latin ülkeleri, Fransa, İspanya ve Belçika'daki ilerici işçiler arasında en yaygın olan öğretiler prudonculuk, blankicilik ve anarşizmdi. Bu öğretiler ise, proletaryanın değil, ama küçük-burjuvazinin görüş açısını açıkça ortaya koymaktaydılar.

Marksizmin son on yıllardaki bu hızlı ve tam zaferinin nedeni nedir? Gerek iktisadî ve gerekse siyasal açıdan, bütün çağdaş toplumlardaki gelişme ve devrimci hareketin ve ezilen sınıfların mücadelesinin bütün deneyimleri sonucunda marksist görüşlerin doğruluğu daha da ileri bir ölçüde doğrulanmıştır. Küçük-burjuvazinin çöküşü, kaçınılmaz olarak, küçük-burjuva önyargıların ergeç ortadan silinmesine yolaçarken, kapitalizmin büyümesi ve kapitalist toplum içindeki sınıf mücadelesinin yoğunlaşması, proleter sosyalist düşünceler için en iyi propaganda oldu.

Ülkemizdeki eskimiş çeşitli öğretilerin sağlam bir dayanak bulmalarının nedeni, doğal olarak, Rusya'nın geriliğidir. Bir yüzyılın son çeyreği süresince Rus devrimci düşünce tarihinin tümü, küçük-burjuva narodnik sosyalizmine karşı marksizmin yürüttüğü mücadelenin tarihidir. Rus işçi sınıfı hareketinin hızla büyümesi ve dikkate değer başarıları sonunda marksizm, Rusya'da da zafere ulaşmış iken, devrimciliği kuşku götürmeyen bir köylü hareketinin gelişmesi —özellikle 1902'de Ukrayna'daki ünlü köylü ayaklanmalarından sonra— ise, yaşı geçmiş narodnikliğin belli bir ölçüde yeniden canlanmasına neden olmuştur. Eski, süslü narodnik teorileri ile son moda Avrupa oportünizmi (revizyonizm, bernştaynçılık ve Marx'ın eleştirilmesi), sözde sosyalist-devrimcilerin özgün ideolojik dağarcıklarının tümünü sağlarlar. Köylü sorununun, gerek saf narodnikler ve gerekse sosyalist-devrimciler ile marksistler arasındaki esas çatışma noktası olmasının nedeni budur.

Narodizm belli bir ölçüye kadar bütün ve tutarlı bir öğretiydi. Bu öğreti, Rusya'da kapitalizmin egemenliğini yadsı-

yordu; fabrika işçilerinin, bütün proletaryanın ön safta savaşçılığı rollerini yadsıdı; burjuva siyasal özgürlüğünü ve siyasal bir devrimin önemini yadsıdı; küçük tarıma dayanan köylü komününden kaynaklanan, ivedi bir sosyalist devrim önerdi. Bu teorinin bütünlüğünden bugün arta kalan, sadece kırıntılardır. Ama günümüzün karşıtlıklarını kavramak ve bu karşıtlıkların ağız kavgası haline getirilerek bozulmalarını önlemek için, insanın sosyalist-devrimcilerimizin hatalarının bellibaşlı genel narodnik *köklerini* daima anımsaması gerekir.

Narodnikler, mujiği, Rusya'da geleceğin adamı olarak düşünüyorlardı. Bu görüş, kaçınılmaz olarak onların köylü komününün sosyalist niteliğine olan sonsuz güvenlerinden ve kapitalizmin geleceği konusundaki güvensizliklerinden doğmaktadır. Marksistlere göre Rusya'da, geleceğin adamı işçiydi ve kapitalizmin gerek sanayi ve gerekse tarım alanındaki gelişmesi onların görüşlerinin gittikçe daha fazla doğrulanmasını sağlıyordu. Rusya'daki işçi sınıfı hareketi kendisini kabul ettirmiştir, ama köylü hareketine gelince, narodizm ile marksizmi birbirinden ayıran uçurum, bugüne dek onların bu hareketi değişik yorumlamalarında kendini göstermiştir. Narodniklere göre köylü hareketi marksizmin çürütülmesini sağlar. O, doğrudan bir sosyalist devrimden yana olan bir harekettir; o, burjuva siyasal özgürlüğünü tanımaz; o, büyük değil, ama küçük üretimden kaynaklanır; sözün kısası, narodniklere göre, gerçekten, içten olarak sosyalist olan ve doğrudan doğruya sosyalist olan hareket köylü hareketidir. Narodniklerin köylü komününe olan sonsuz güvenleri ve anarşizmin narodnik damgası, bu türden sonuçların neden kaçınılmaz olduğunu tamamıyla anlatmaktadır.

Marksiste göre, köylü hareketi, sosyalist değil, demokratik bir harekettir. Tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi Rusya'da da, bu hareket, iktisadî ve toplumsal içeriği açısından burjuva olan demokratik devrimin zorunlu bir parçasıdır. Köylü hareketi, hiç bir şekilde, burjuva düzeninin temelle-

rine, meta üretimine ya da sermayeye karşı yöneltilmiş değildir. Tam tersine, kırsal bölgelerdeki eski, serf, ve kapitalizm-öncesi ilişkilere karşı, serfliğin bütün kalıntılarının temel direği olan toprakbeyliğine karşı yöneltilmiştir. Sonuç olarak, bu köylü hareketinin tam zaferi, kapitalizmi ortadan kaldırmayacak; tam tersine, onun gelişmesi için daha geniş bir alan yaratarak tam anlamıyla kapitalist gelişmeyi hızlandıracak ve yoğunlaştıracaktır. Köylü ayaklanmasının tam zaferi, ancak, ilk kez, içinde burjuvaziye karşı bir proleter mücadelesinin en saf biçimiyle gelişeceği demokratik bir burjuva cumhuriyeti için iyi savunulan bir kale yaratabilir.

O halde bunlar, sosyalist-devrimciler ile sosyal-demokratlar arasında yer alan ilkeler uçurumunu incelemek isteyen herkesin açıkça kavraması gereken birbirine karşıt iki görüştür. Görüşlerden birine göre, köylü hareketi, sosyalist bir harekettir. Diğerine göre ise burjuva-demokratik bir harekettir. Dolayısıyla, ortodoks marksistlerin köylü sorununu ihmal ettiklerini yüzüncü kez yineleyen (örneğin, *Revolutsiyonnaya Rossiya*'ya bakınız) sosyalist-devrimcilerin bilisizliklerini ortaya koyduklarını herkes açıkça görebilir. Bu türden kaba bilisizlikle savaşmanın tek yolu vardır. O da, işin ABC'sini yinelemek, eski tutarlı narodnik görüşleri ortaya koymak ve yüzüncü ya da bininci kez onlarla aramızdaki gerçek ayrılığı, köylü sorununu dikkate almayı kabul etmeyi istemek ya da istememek ya da bu ayrılığın, köylü sorununun tanınması ya da tanınmaması değil, Rusya'da günümüz köylü hareketi ve günümüz köylü sorunu konusundaki *farklı yorumlarımız*dan doğduğuna parmak basmaktır. Marksistlerin Rusya'daki köylü sorununu ihmal ettiklerini söyleyen kimse, öncelikle tam bir bilisizdir. Çünkü Plehanov'un (yirmi yıl kadar önce yayımlanan) *Aramızdaki Ayrılıklar* adlı yazısıyla başlamak üzere Rus marksistlerinin başlıca yapıtlarının tümü, temel olarak Rus köylü sorunu üzerindeki narodnik görüşlerin yanlışlığının ortaya konulmasına ay-

rılmıştır. İkincisi, marksistlerin köylü sorununu ihmal ettiklerini söyleyen kimse, dolayısıyla ilkelerdeki gerçek ayrılığın tam bir yorumunu yapmaktan kaçınmak isteğini tanıtlamış olmaktadır. Günümüz köylü hareketinin burjuva-demokratik hareket olup olmadığı, nesnel olarak serflik kalıntılarına karşı yöneltilmiş olup olmadığı sorununu yanıtlamaktan kaçınma isteğini tanıtlamış olmaktadır.

Sosyalist-devrimciler bu soruya hiç bir zaman açık ve kesin bir yanıt vermemişlerdir ve veremezler de. Çünkü Rusya'daki köylü sorunu hakkında, eski narodnik görüş ile günümüzün marksist görüşü arasında umutsuzca bocalayıp durmaktadırlar. Marksistler, sosyalist-devrimcilerin küçük-burjuvazinin görüş açısını temsil ettiklerini (ve küçük-burjuvazinin ideologları olduklarını) söylerler. Bunun nedeni, sosyalist-devrimcilerin, köylü hareketini yorumlarken, kendilerini küçük-burjuva hatalarından ve narodnik hayallerinden kurtaramamalarıdır.

İşin ABC'sini bir kez daha yinelememizin gereği var. Rusya'da bugünkü köylü hareketinin amacı nedir? Toprak ve özgürlük. Bu hareketin tam zaferinin önemi ne olacaktır? Zafer kazanıldıktan sonra, bu hareket, toprakbeylerinin ve bürokratların devlet yönetimindeki egemenliklerini ortadan kaldıracaktır. Toprağı kurtardıktan sonra, toprakbeylerinin topraklarını köylülere verecektir. Toprakbeylerinin mülksüzleştirilmesi ve tam anlamıyla özgürlük, meta üretimini ortadan kaldıracak mı? Hayır, kaldırmayacaktır. Toprakbeylerinin mülksüzleştirilmesi ve tam anlamıyla özgürlük, köylü ailelerinin komünal toprak üzerinde gerçekleştirdikleri bireysel çiftçiliği ya da "toplumsallaştırılmış" toprağı ortadan kaldıracak mı? Hayır, kaldırmayacaktır. Toprakbeylerinin mülksüzleştirilmesi ve tam anlamıyla özgürlük, sayısız ata ve ineğe sahip olan zengin köylü ile toprak emekçisi, yarıcı köylü arasındaki uçurumu, yani köy burjuvazisi ile kır proletaryasını ayıran uçurumu ortadan kaldıracak mı? Hayır, kaldır-

mayacaktır. Tam tersine, en yüksek *kast* (toprakbeyleri) ne kadar tam olarak bozguna uğratılır ve ortadan kaldırılırsa, burjuvazi ile proletarya arasındaki *sınıf* ayrılığı da o kadar derinleşecektir. Köylü ayaklanmasının tam zaferinin nesnel anlamı ne olacaktır? Bu zafer, serflik düzeninin bütün kalıntılarını temizleyecektir, ama hiç bir şekilde burjuva ekonomik düzenini ya da kapitalizmi ya da toplumun —zengin ve yoksul, burjuvazi ve proletarya olarak— sınıflara bölünmesini ortadan kaldırmayacaktır. Günümüzün köylü hareketi niçin bir burjuva-demokratik harekettir? Çünkü, bürokrasinin ve toprakbeyliğinin iktidarını yıktıktan sonra, sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmaksızın, bu demokratik toplumun burjuva kuruluş biçimini değiştirmeksizin, demokratik bir toplum düzeni kuracaktır. Sınıf bilinçli bir işçi, bir sosyalist, günümüzün köylü hareketini nasıl değerlendirmelidir? Bu hareketi desteklemeli, en enerjik biçimde köylülere yardım etmeli, gerek bürokrasinin ve gerekse toprakbeyliğinin iktidarını tamamıyla silip atmak yolunda onlara yardım etmelidir. Bununla birlikte, aynı zamanda, bürokrasinin ve toprakbeyliğinin iktidarını silip atmanın neden yeterli olmadığını köylülere anlatmalıdır. Bu iktidarı devirdikleri zaman, sermayenin iktidarının, burjuvazinin iktidarının da ortadan kaldırılması için hazırlanmaları gerekir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ise, tamamıyla sosyalist, yani marksist bir öğretinin en kısa zamanda yayılması gerekir. Kır proleterleri birleşmeli, birbirleriyle kaynaşmalı ve köy burjuvazisi ile Rus burjuvazisinin tümüne karşı mücadele etmek üzere örgütlenmelidirler. Sınıf bilinçli bir işçi, sosyalist mücadele uğruna demokratik mücadeleyi ya da demokratik mücadele uğruna sosyalist mücadeleyi unutabilir mi? Hayır, sınıf bilinçli bir işçi kendisine sosyal-demokrat adını verir, çünkü bu iki mücadele arasındaki ilişkiyi kavrar. Demokrasi yolundan, siyasal özgürlük yolundan geçmeksizin sosyalizme giden bir yol olmadığını bilir. Bu nedenle, nihaî amaç

olan sosyalizme ulaşabilmek için tam ve tutarlı bir biçimde demokratlaşmayı elde etmek için çabalar. Demokratik mücadele ile sosyalist mücadelenin koşulları niçin aynı değildir? Çünkü işçilerin elbette bütün mücadelesinin herbirinde, farklı yandaşları olacaktır. İşçiler, demokratik mücadeleyi, burjuvazinin bir kesimi, özellikle küçük-burjuvazi ile birlikte yürütecektir. Öte yandan, sosyalist mücadeleyi ise burjuvazinin tümüne karşı yürüteceklerdir. Bürokrata ve toprakbeyine karşı verilen mücadele, bütün köylülerle birlikte hatta hali-vakti yerinde köylülerle ve orta köylülerle birlikte yürütülebilir ve yürütülmektedir. Öte yandan, burjuvaziye karşı mücadele, ancak kır proletaryası ile birlikte ve bundan dolayı da hali-vakti yerinde olan köylülere karşı tutarlı bir biçimde yürütülebilir.

Eğer sosyalist-devrimcilerin daima ele almaktan uzak durmayı yeğledikleri bütün bu temel marksist gerçekleri akılda tutarsak, onların aşağıdaki "en son" itirazlarını değerlendirmekte güçlük çekmeyiz:

Revolutsiyonnaya Rossiya (n° 75) şöyle haykırıyor: "İlkin, genel olarak, köylüyü, toprakbeyine karşı desteklemek, ardından (yani aynı zamanda), proletaryayı bir an önce toprakbeyine karşı desteklemek yerine, proletaryayı, genel olarak köylüye karşı desteklemek neden gerekliydi; ve bunun, marksizmle ne ilgisi vardır, Allah* bilir."

En ilkel, çocukça saf anarşizmin görüş açısı budur. Uzun yüzyıllardan ve hatta binlerce yıldan beri, insanlık, sömürünün tümünü ve her türünü "bir an önce" ortadan kaldırmayı hayal etmiştir. Dünyanın her yanındaki sömürülenler, kapitalist toplumu, o toplumun evriminin doğal olarak ilerlemekte olduğu doğrultu boyunca değiştirmek amacıyla verilecek tutarlı, inatçı ve kapsamlı bir mücadele uğruna birleşmeye başlayıncaya dek, bu hayaller, sadece birer hayal olarak kaldılar. Ancak Marx'ın bilimsel sosyalizmi, değişimin

* Özgün metinde Türkçe olarak kullanılmıştır. —ç.

zorunluluğu ile belli bir sınıfın mücadelesini birbirine bağladıktan sonra, sosyalist hayaller, milyonların sosyalist mücadelesine dönüştü. Sınıf mücadelesinin dışındaki sosyalizm, boş bir laf ya da saf bir hayaldir. Bununla birlikte, Rusya'da iki farklı toplumsal gücün iki farklı mücadelesi gözlerimizin önünde yer alıyor. Kapitalist üretim ilişkilerinin varoldukları (ve bu ilişkiler —sosyalist-devrimcilerimiz bilsinler ki— köy komününde bile, yani kendi görüş açılarına göre yüzdeyüz "toplumsallaşmış" olan toprak üzerinde bile vardır) yerde, proletarya, burjuvaziye karşı savaşmaktadır. Küçük toprak sahiplerinin, küçük-burjuvazinin bir kesimi olarak, köylülük, bürokratlara ve toprakbeylerine karşı, serfliğin tüm kalıntılarına karşı savaşmaktadır. Ancak ekonomi politikten ve dünya devrimlerinin tarihinden tamamıyla habersiz olanlar, bunların iki ayrı ve farklı toplumsal savaş olduklarını görmezlikten gelebilirler. "Bir an önce"lik isteminde bulunmak suretiyle bu savaşların farklılıklarına gözlerini kapamak, insanın kendi kafasını kendi kanadının altına saklayarak gerçeğin tahlilini yapmayı reddetmesine benzer.

Eski narodnik görüşlerin bütünlüğünü kaybetmiş olan sosyalist-devrimciler, narodniklerin kendilerinin öğretilerinin bile birçoğunu unutmuşlardır. Aynı *Revolutsiyonnaya Rossiya,* aynı yazıda şunları söylüyor: "Toprakbeylerinin mülksüzleştirilmeleri için köylülüğe yardım etmek suretiyle, Bay Lenin, bilinçsiz olarak kapitalist tarımın azçok gelişmiş biçimlerinin yıkıntıları üzerinde küçük-burjuva ekonomisinin kurulmasına yardımcı oluyor. Ortodoks marksizmin görüş açısından bu, 'geriye doğru atılmış' bir adım değil midir?"

Ayıptır Baylar! Kendi Bay V. V.'nizi unutuyorsunuz! Onun *Kapitalizmin Kaderi* adlı yapıtına, Bay Nikolay —on'un[59] *Taslaklar*'ına ve sizinle aynı düşünceyi paylaşan diğer kaynaklara başvururuz. O zaman, Rusya'daki toprakbeyi çiftçiliğinin, hem serflik düzeninin ve hem de kapitalizmin özelliklerini kendi içinde birleştirdiğini anımsayacaksınız. O za-

man, angarya düzeninin doğrudan bir kalıntısı olan emek-ranta dayanan bir ekonomik sistemin varlığını göreceksiniz. Üstelik, eğer Marx'ın *Kapital*'inin üçüncü cildi gibi ortodoks marksist bir kitaba başvurmak sıkıntısına katlanacak olursanız, angarya sisteminin hiç bir yerde gelişmesinin mümkün olmadığını ve hiç bir yerde gelişmediğini, ve küçük-burjuva köylü çiftçiliği ortamının dışında hiç bir yerde kapitalist çiftçiliğe dönüşmediğini göreceksiniz. Marksizmi parça parça edip dağıtmaya çabalarken çok ilkel yöntemlere, ne olduklarını çok önceden ortaya konulmuş yöntemlere başvuruyorsunuz; angarya sistemine dayanan büyük çiftçiliği doğrudan doğruya izleyen bir büyük kapitalist çiftçilik kavramı gibi gülünç bir biçimde basitleştirilmiş bir kavramı marksizme yüklüyorsunuz. Toprakbeylerinin topraklarından elde edilen verim, köylü çiftliklerinden elde edilen verimden daha yüksek olduğuna göre, toprakbeylerinin topraklarının mülksüzleştirilmesinin geriye doğru atılan bir adım olduğunu iddia ediyorsunuz. Bu tez, ilkokul dördüncü sınıf öğrencisine yakışır. Düşünün baylar: serflik düzeni ortadan kaldırıldığı zaman, düşük verimli köylü toprakları ile yüksek verimli toprakbeyi topraklarını birbirinden ayırmak, "geriye atılmış bir adım" değil miydi?

Rusya'da bugünkü toprakbeyliği ekonomisi, hem serfliğin ve hem de kapitalizmin özelliklerini kendi içinde birleştirmektedir. Nesnel olarak, köylülerin toprakbeylerine karşı bugün verdikleri mücadele, serflik kalıntılarına karşı verilen bir mücadeledir. Bununla birlikte, tek tek her durumu numaralandırmak, tek tek her durumu tartmak ve bir eczacı tartısının kesinliğiyle serflik düzeninin bittiği ve saf kapitalizmin başladığı yeri saptamaya çalışmak, insanın kendi ukalâlığını, marksizme yüklemesi demektir. Küçük bir bakkaldan satın aldığımız eşyaların fiyatının ne kadarının emek-değeri olduğunu, ne kadarının ise bizi dolandırma payı olduğunu hesaplamamız olanaksızdır. Bu, bizim, emek-değer

teorisini bir kenara atmamız gerektiğini mi gösterir baylar?

Çağdaş toprakbeyliği ekonomisi, hem kapitalizmin ve hem de serflik düzeninin özelliklerini birleştirir. Ama bundan hareket ederek, her özel durumun, her an gösterdiği özellikleri tartmanın, saymanın ve kopya etmenin ve onu şu ya da bu toplumsal kategoriye sokmanın bizim görevimiz olduğu sonucuna ancak ukalâlar varır. Ancak ütopyacılar, iki farklı toplumsal savaş arasında bir farklılık gözetmeye "gerek olmadığı" sonucuna varabilirler. Gerçekten, bundan çıkarılacak tek doğru sonuç, hem programımızda ve hem de taktiklerimizde, kapitalizme karşı saf proleter mücadele ile serflik düzenine karşı genel demokratik (ve genel olarak köylü) mücadelesini birleştirmemizin zorunluluğudur.

Günümüzün yarı-feodal toprakbeyliği ekonomisi içindeki kapitalist özellikler ne kadar belirginleşirse, kır proletaryasını ayrı olarak örgütlemeye girişmek o kadar zorunlu olur. Çünkü bu, zoralım gerçekleşir gerçekleşmez, tamamen kapitalist ya da tamamen proleter olan çelişkilerin kendilerinin çok daha kısa zamanda ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Toprakbeyliği ekonomisi içindeki kapitalist nitelikler ne kadar belirginleşirse, demokratik zoralım, sosyalizm uğruna verilecek gerçek mücadeleyi o kadar çabuk harekete geçirecektir. Ve dolayısıyla, "toplumsallaştırma" sloganını kullanmak suretiyle demokratik devrimin yanlış bir şekilde idealleştirilmesi çok daha tehlikelidir. Toprakbeyliği ekonomisinin, kapitalist ve serflik ilişkilerinin bir karması olduğu olgusundan çıkarılacak sonuç budur.

Dolayısıyla, tamamen proleter olan mücadele ile genel köylü mücadelesini birleştirmeli, ama bu ikisini birbirine karıştırmamalıyız. Genel demokratik ve genel köylü mücadelesini desteklemeli, ama sınıfsal-olmayan bu mücadele içinde boğulmamalıyız; "toplumsallaştırma" gibi yanlış sloganlar kullanarak, onu asla idealleştirmemeliyiz. Hem kent ve *hem de kır* proletaryasını tamamıyla bağımsız bir sosyal-demok-

rat sınıf partisinde örgütleme zorunluluğunu asla unutmamalıyız. En kararlı demokratlaşmaya en büyük desteği sağlarken, bu parti, meta üretimi sistemi içinde "eşitleştirme" gibi gerici hayallerle ve heveslerle kendisinin devrimci yoldan saptırılmasına izin vermeyecektir. Toprakbeylerine karşı köylülerin mücadelesi, bugün devrimci bir mücadeledir; bugünün ekonomik ve siyasal evrim aşamasında toprakbeylerinin topraklarının zoralımı her yönüyle devrimcidir ve biz, bu devrimci demokratik önlemi destekliyoruz. Bununla birlikte, bu önleme "toplumsallaştırma" adını vermek ve meta üretimi düzeninde toprağa tasarrufta "eşitliğin', mümkün olabileceğini düşünerek hem kendini ve hem de halkı aldatmak, gerici bir küçük-burjuva ütopyasıdır, ki biz, bunu sosyalist gericilere bırakıyoruz.

Proletari, s. 24,
7 Kasım (25 Ekim) 1905

[DOKUZ]

SOSYALİZM VE KÖYLÜLÜK

RUSYA'NIN geçirdiği devrim, bir halk devrimidir. Halkın çıkarlarıyla otokratik hükümeti oluşturan ve destekleyen bir avuç insanın çıkarı arasında uzlaşmaz bir çatışma doğmuştu. Meta üretimine dayanan çağdaş toplumun bizatihi varlığı, —nüfusun sınıflarının ve zümrelerinin çıkarları arasındaki karşıtlık ve çatışma çok büyük olduğundan— otokrasinin ortadan kalkmasını, siyasal özgürlüğü, devletin örgütlenmesinde ve yönetiminde egemen sınıfların çıkarlarının açıkça ve doğrudan doğruya temsil edilmesini zorlamaktadır. Demokratik devrim, iktisadî ve toplumsal özü bakımından burjuva nitelik taşıdığı için, tüm burjuva toplumunun istemlerini dile getirmeden edemez.

Ama bugün, otokrasiye karşı çıkmış tek bir bütün gibi gözüken bizzat bu toplum, emek ile sermayeyi ayıran uçurumla geri dönüşü olmayan bir şekilde bölünmüştür. Otokrasiye karşı ayaklanan halk, tek bir halk değildir. Mülk sahipleri ve ücretliler; önemsiz sayıda (on bin ayrıcalıklı) varlıklı bir azınlık ile on milyonlarca malsız-mülksüzler ve emekçiler, ileriyi gören bir İngilizin daha 19. yüzyılın ilk yarısında dediği gibi, gerçekte, "iki ulus"[60] meydana getirmektedir.

Burjuvazi ile proletarya arasındaki savaş, bütün Avrupa'da gündemdedir. Bu savaş, çoktan Rusya'ya da ulaştı. Çağdaş Rusya'da, devrime içeriğini veren, savaş halinde iki güç değildir, ama ayrı cinsten ve farklı iki toplumsal savaştır. Birinci savaş, bugünkü otokratik düzenin bağrında verilmektedir ve köleliğe dayanır; öteki ise, gözlerimiz önünde doğan, geleceğin burjuva demokratik düzeninin içinde yer alan savaştır. Biri, özgürlük için (burjuva toplumunun özgürlüğü için), demokrasi için, yani halkın mutlak egemenliği için bütün halkın verdiği savaştır, öteki, toplumun sosyalist örgütlenmesi için, proletaryanın burjuvaziye karşı giriştiği sınıf mücadelesidir.

Şu halde, sosyalistlere, nitelikleriyle, amaçlarıyla ve kavgada kesin bir tutum almaya yetenekli toplumsal güçlerin bileşimi bakımından, tamamen farklı iki savaşı aynı zamanda yürütmek gibi zor ve ağır basan bir görev düşüyor. Bu çetin sorun, sosyal-demokrasinin programı bilimsel sosyalizm, yani marksizm üzerine kurulmuş bulunduğundan ve partimiz, marksizmin ilkelerini Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki demokratik ve sosyalist hareketlerin deneyimiyle denemiş, doğrulamış, açıklamış ve derinleştirmiş olan sosyal-demokrasinin büyük uluslararası ordusunun birliklerinden biri durumuna gelmiş bulunduğundan ötürü, sosyal-demokrasi tarafından, bütün açıklığıyla konmuş ve kesin çözüme bağlanmıştır.

Devrimci sosyal-demokrasi, uzun zamandan beri, liberal *narodnik* şekli ile başlayıp, *Osvobojdenye*'ninkine kadar va-

ran Rus demokratik hareketinin burjuva niteliğini göstermiş ve tanıtlamıştır. Sosyal-demokrasi, daima burjuva demokrasisinin iki anlamlılığını, yetersizliğini, kaçınılmaz görüş darlığını ortaya koymuştur. Demokratik devrim sırasında, sosyalist proletaryanın, köylülükle ittifak yapmayı, burjuvazinin istikrarsızlığını felce uğratarak otokrasiyi kırmayı ve ezmeyi bir hedef olarak göstermiştir. Demokratik devrimin kesin zaferi ancak proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü sayesinde mümkündür. Ama bu zafer ne kadar tez ve tam olursa, o kadar eksiksiz, o kadar derin bir şekilde, yeni çelişkiler, tam demokratlaşmış bir burjuva düzeni zemini üstünde, yeni bir sınıf mücadelesi kendini gösterecektir. Demokratik devrimi ne kadar tam olarak yaparsak, o ölçüde sosyalist devrimin sorunlarına ulaşmış olacağız.

Sosyal-demokrasi, proletaryanın devrimci demokratik ve sosyalist amaçlarının bu biçimde formüle edilişinden her sapmaya karşı inatla savaşmalıdır. Bugünkü devrimin içerik bakımından demokratik, yani burjuva niteliğini yadsımaya kalkışmak saçmadır; bu bakımdan, devrimci komünler oluşturulması gibi sloganlar ortaya atmak da saçma olur. Demokratik devrime proletaryanın katılışının —yönetici olarak katılışının— amaçlarını küçümsemek, örneğin proletarya ile köylülerin demokratik devrimci iktidarı gibi sloganları reddetmek de, saçma ve gerici bir tutum olur. İki devrim, nitelikleri bakımından olsun, çatışmaya katılan toplumsal güçlerin bileşimi bakımından olsun, birbirinden farklı olduğundan, sosyalist devrimin amaçları ve koşulları ile demokratik devrimin amaçlarını ve koşullarını birbirine karıştırmak saçmalıktır.

İşte bu sonuncu hata üstünde, burada, ayrıntılarıyla durmak niyetindeyiz. Genel olarak bir halkın, özel olarak köylülerin içindeki sınıf çelişkilerinin rüşeym hali, kapitalizme ait gerçekten yaygın bir gelişmenin ilk temellerini atmakla görevli bulunan demokratik devrim döneminde,

kaçınılmaz bir olaydır. Böyle olunca, iktisadın bu rüşeym hali, çeşitli görünüşler altında, sosyalizmin gecikmiş biçimlerinin, bir küçük-burjuva sosyalizminin yeniden dirilmesi ve kalıntı halinde varlığını sürdürmesinin sonucudur, çünkü, bu hal, küçük-burjuva ilişkilerinin çerçevesini aşmayan reformları idealleştiriyor. Köylü yığınları, en tam denebilecek bir "özgürlük"ün,[61] "toprak"ların, hatta toprakların tamamının en "âdil" şekilde paylaşılmasının kapitalizmi ortadan kaldırmak şöyle dursun, özellikle geniş ve güçlü bir kapitalist gelişmenin koşullarını yaratacağını kavramazlar, kavrayamazlar. Sosyal-demokrasi, köylülerin bu isteklerinde devrimci ve demokratik ne varsa özellikle onu ortaya çıkarıp, onu desteklerken; küçük-burjuva sosyalizmi, köylülerin bilinçsizliğini bir teori haline getiriyor, gerçek anlamıyla demokratik bir devrimin amaçlarını ve koşullarını, hayalî bir sosyalist devrimle ve tek bir bütün içinde birbirine karıştırıyor.

Küçük-burjuvazinin bu karmakarışık bulanık ideolojisi, en çarpıcı ifadesini, kendilerini bir parti olarak ilân etmekte gösterdikleri acelecilik ölçüsünde, kendilerinde gerçek bir parti için gerekli temelden yoksun bulunan "sosyalist-devrimciler"in programlarını tahlil ederken, (*Vperyod*, n° 3'e bakınız), bunların görüşlerinin, *Rus narodniklerinin* eski doktrininden gelme olduğunu gösterme fırsatını bulmuştuk. Ama Rusya'nın ekonomik gelişmesi ve Rus devriminin seyri, amansız bir şekilde, her geçen gün, her saat, saf *narodniklerin* doktrin yapılarının temellerini amansızca sarstığı için, sosyalist-devrimciler, zorunlu olarak, eklektizmin içine düşüyorlar. *Narodniklerin* doktrinindeki yarıkları, onlar, marksizmin şu anda moda olan oportünist "eleştiri"si ile tıkamaya çalışıyorlar; ama ne çare ki, yapının köhne cephesini böylelikle onarmış olmuyorlar. Genel olarak ele alınırsa, programları, tamamen cansız, iç çelişkilerle dolu bir programdır; ve Rus sosyalizm tarihinde, ancak, feodal Rusya'yı

burjuva Rusya'ya götüren yolun aşamalarından birine "*narodizmden* marksizme" varan yola tekabül edebilir. Çağdaş devrimci düşüncenin nice irili ufaklı derecikleri için tipik olan bu tanımlama, Polonya Sosyalist Partisinin (PSP) *Przedswit*'in[62] 6-8. sayılarında yayımlanmış olan, yeni tarım programı tasarısına da aynı şekilde uygulanabilir.

Bu tasarı, tarım programını ikiye ayırıyor. Birincisi, "toplumsal koşulları, şimdiden mevcut olan reformlar"ı sunuyor; ikincisi, "birinci kısımda sunulan tarım reformlarının özlenen sonuca varışını ve birbirini tamamlayarak bir bütün teşkil edişini formüle ediyor". İlk kısım da, kendi arasında üç bölüme ayrılır: *a*) emeğin korunması, tarım proletaryasıyla ilgili istemler; *b*) tarım reformları (sözcüğün dar anlamıyla, kısaca, köylülerin istemleri); *c*) köy halkının çıkarlarının korunması (kendi kendini yönetim, vb.).

Asgarî bir program ile azamî bir program arasında bir çeşit ayrım yapma yolunda çaba gösteren bu program, saf proleter istemlerin tam bir açıklıkla anlatımı ve, son olarak, programın gerekçesinde yer almış bulunan, herhangi bir sosyalistin hiç bir şekilde "köylü yığınlarının mülkiyet içgüdüsünü okşama"ya hakkı olamayacağı yolundaki beyan, marksizme doğru atılmış bir adımdır. Açıkçası, bu önerilerin sonuncusunun içerdiği gerçek, eğer mantıksal olarak sonuna kadar geliştirilseydi, kaçınılmaz olarak, tam bir marksist programa varılırdı. Ama ne var ki, PSP, tam bir proleter partisi değildir ve fikirlerini marksizmin oportünist eleştirisinden de almakta bir sakınca görmemektedir. Programın gerekçesinde şunları okuyoruz: "Toprak mülkiyetinin yoğunlaşması kanıtlanmamış olduğuna göre, parça parça küçük işletmelerin ortadan kalkmasının kaçınılmazlığına köylünün inandırılacağına emin olarak bu ekonominin içten bir savunması yapılamaz."

Bütün bunlar, burjuva ekonomi politiğin doktrinlerinin bir yankısından başka şey değildir. Burjuva iktisatçısı, kü-

çük çiftçiye, mutluluğunun kapitalizmle bağdaşabileceği fikrini aşılamaya çalışır. Toprak mülkiyetinin yoğunlaşmasının özgül sorunundan, bu iktisatçılar, meta üretimi, sermaye boyunduruğu, küçük tarım işletmesinin çöküşü ve köleleşme gibi daha genel sorunları maskelemek için yararlanırlar. Onlar, tarımın uzmanlaşmış ticarî kollarında büyük üretimin, toprağın küçük ve orta büyüklükte mülkiyeti üzerinde de gelişebileceği gerçeği karşısında; ve küçük ve orta mülkiyetin, kiranın artmasıyla, ipoteklerin ağırlığıyla ve tefeciliğin baskısıyla çözülüp dağıldığı gerçeği karşısında gözlerini yummaktadırlar. Burjuva iktisatçıları, büyük tarımın teknik üstünlüğü gibi ve köylünün kapitalizme karşı mücadelede yaşam koşullarının gittikçe daha kötüleşmesi gibi gerçekleri de karanlıkta bırakmaktadırlar. PSP, yeni David'lerimiz[63] tarafından hortlatılmış olan burjuva önyargıları yinelemekten öte bir şey yapmamaktadır.

Teorik görüşlerde tutarsızlık, pratik programda da kendini duyurmaktadır. Birinci bölümü, asıl toprak reformlarını ele alınız. Orada bir yandan (Madde 5) "köylülerin tarla satın almalarını engelleyen sınırlamaların ortadan kaldırılmasını" ve (Madde 6) "aynî vergilerin kaldırılmasını" bulursunuz. Bunlar, saf marksist asgarî istemlerdir. Bunları (özellikle 5. maddeyi) kabul etmekle, PSP, tıpkı *Moskovskiye Vedomosti* gibi ünlü "tarla satışlarının yasaklanmasına" bir zaafları olan bizim sosyalist-devrimcilerimize kıyasla bir ilerleme kaydetmiştir. Bu istemleri formüle eden PSP, bugünkü köylü hareketinin temeli ve hedefi olarak kabul edilen derebeylik kalıntılarına karşı mücadele gibi marksist bir kavrama sürtünmektedir. Ama, PSP, bu fikre sadece sürtünmektedir ve onu tam olarak ve bilinçli olarak benimsemekten uzaktır.

İncelemekte olduğumuz asgarî programın başlıca noktaları şu şekilde kaleme alınmıştır: "1° Krallığa, devlete ve kiliseye ait mülklerin, zoralım yoluyla ulusallaştırılması;

2° doğrudan doğruya miras yoluyla intikal etmeyen büyük toprakların ulusallaştırılması; 3° ormanların, nehir ve göllerin ulusallaştırılması." Bu istemler, çağımızda, her şeyden önce toprağın ulusallaştırılmasını amaçlayan bir programın eksiklikleri sayılmalıdır. Tam siyasal özgürlük ve halkın mutlak egemenliği olmadıkça, demokratik cumhuriyet olmadıkça, ulusallaştırma devletin mülkiyetine geçme ifade ettiğine göre ve devletin de bir polis devleti ve bir sınıf devleti olduğuna göre ve yarının devleti de her durumda bir sınıf devleti olacağına göre, toprağın ulusallaştırılması istemi, akla-uygun olmayan zamansız bir istemdir. Hele demokrasiye doğru yürüyüşte bir slogan olarak bu istem, özellikle yersizdir, çünkü, (köylülerin büyük toprak sahiplerinin topraklarını almaları anlamında) köylüler ile büyük toprak sahiplerinin ilişkilerine değil, büyük toprak sahiplerinin devlet ile ilişkilerine en büyük önemi yüklemektedir. Köylülerin devrimci yöntemlerle toprak uğruna büyük toprak sahiplerine karşı ve onların devletine karşı mücadele ettikleri bir dönemde, sorunun, bu şekilde konması kesin olarak yanlıştır. Zoralımın organları olarak, zoralımı uygulamak için devrimci köylü komiteleri, işte böyle bir zamanda doğru olan ve büyük toprak sahiplerine karşı sınıf mücadelesinin başarısına katkıda bulunabilecek tek slogan budur.

PSP, tasarısında asgarî tarım programının öteki maddeleri şunlardır: "4° tarımın ıslahı, ilgili çoğunluk tarafından gerekli görüldüğünde, bu ıslaha engel teşkil ediyorsa, mülkiyet hakkının sınırlandırılması; ... 7° tahılın yangına ve doluya karşı ve hayvanların da salgın hastalıklara karşı sigortasının ulusallaştırılması; 8° tarım şirketlerinin ve kooperatiflerinin yasa yoluyla teşviki; 9° tarım okulları."

Bu maddeler, tamamen sosyalist-devrimci anlayışla, ya da aynı şey olan burjuva reformist anlayışla, kaleme alınmıştır. Bu maddelerin devrimci hiç bir yanı yoktur. Hiç kuşku yok ki bunlar, ilerici nitelikte istemlerdir, ama

toprak sahiplerinin çıkarlarına uygun ilerici nitelikte. Bunları formüle eden bir sosyalist, mülkiyet içgüdüsünü okşamaktan başka bir şey yapmamaktadır. Bu istemleri ileri sürmek demek, devletten, tarımda kooperatiflerden, sigortalardan daha az "ilerici" olmayan tröstleri, kartelleri, ticarî şirketleri desteklemesini istemek demektir. Bütün bunlar, kapitalist ilerlemedir. Ve bu, bizim tasamız değildir, patronların, sanayicilerin tasasıdır. Proleter sosyalizmi, küçük-burjuva sosyalizminin tam tersine, büyük ve küçük mülk sahipleri kooperatiflerinin örgütlenmesi işini, Kont Roquingy'lere, zemstvo[64] üyesi toprak sahiplerine bırakır; kendisi ise, tamamen ve sadece patronlara karşı mücadele için ücretlilerin işbirliği ile uğraşır.

Şimdi de programın ikinci bölümünü gözden geçirelim. Bu bölümde ancak bir tek madde var. "Zoralım yoluyla büyük toprak sahiplerinin mülklerinin ulusallaştırılması. Böylece halka mal edilen işlenebilir topraklar ve otlaklar parçalar halinde bölünmeli ve, topraksız, ya da toprağı yetmeyen köylüye uzun vadeli, teminatlı kira sözleşmeleriyle dağıtılmalıdır."

Güzel değil mi? Kendisini sosyalist olarak niteleyen bir parti, "tarım reformunun bütünlüğü ve sonuçlandırılması" olarak toplumun sosyalist örgütlenmesi yerine, hiç bir işe yaramayan bir küçük-burjuva ütopyası sunuyor. Demokratik ve sosyalist devrimlerin tam bir keşmekeşinin, amaçlarının çeşitli oluşundan doğan tam bir anlayışsızlığın en çarpıcı örneği karşısındayız. Derebeylik topraklarının köylülere geçişi, demokratik devrimin parçalarından biri, burjuva devriminin aşamalarından biri olabilir —ve Avrupa'da her yerde böyle olmuştur—; ama, yalnız radikal burjuvalar, bunu bir "sonuca varma", ya da bir "sonuç" olarak niteleyebilirler. Toprakların şu ya da bu mülk sahibi kategorileri arasında, şu ya da bu mülk sahibi sınıflar arasında dağıtılması, demokrasinin zaferi için, serflik kalıntılarının tam olarak

kökünün kazınması için, yığınların yaşam koşullarının düzelmesi için, kapitalist gelişmenin hızlanması vb. için yararlı ve zorunlu olabilir. Sosyalist proletaryanın, demokratik devrim döneminde, buna benzer bir önlemi kararlı olarak desteklemesi zorunlu olabilir.

Ama bizim çabalarımızın "sonuca vardırılması" ve "sonuç"u, ancak *sosyalist* bir üretim olabilir —küçük köylü üretimi değil—. Meta üretimi düzeninde, kapitalist düzende, küçük çiftçilerin tarlalarını "teminat altına alacağını" iddia etmek, gerici bir küçük-burjuva ütopyası olur, başka şey değil.

Şimdi görüyoruz ki, PSP'nin bellibaşlı hataları, ne sadece ona özgüdür, ne bir tanedir ve ne de bir raslantıdır. Bu hata, (kendileri tarafından da anlaşılmamış olan sosyalist-devrimcilerin ünlü "sosyalizasyon"undan da) daha aydınlık, daha açık-seçik bir şekilde olarak, Moskova'da (Eylülde) toplanan ve tarım sorununu ele alan son zemstvolar kongresindeki tartışmaları sırasında ileri sürülen dahil, tüm Rus *narodnik* hareketinin, *tüm* Rus burjuva liberalizmi ve radikalizminin tarım sorunundaki *temel* yanlış düşüncesidir.

Bu temelinden yanlış olan düşünce şöyle ifade edilebilir:

Yakın amaçların açıklanmasıyla, PSP programı, devrimci değildir. Nihaî amaçlarında ise, sosyalist değildir.

Başka bir deyişle, demokratik devrim ile sosyalist devrim arasındaki farkın anlaşılmaması, demokratik amaçların gerçek devrimci yönleriyle ifade edilmeyişlerinden doğuyor, sosyalist amaçlar ise, burjuva demokratik kavramlara özgü çapraşıklıkla ifade edilmiştir. Sonuç: bir demokrat için yeteri kadar devrimci olmayan ve bir sosyalist için de affedilemez şekilde karışık bir slogan.

Oysa, sosyal-demokrat nitelik taşıyan bir program, gerçekten devrimci demokrasiyi destekleyerek ve sosyalist amaçları açıklıkla ifade ederek bütün özlemleri karşılar. Günümüzün köylü hareketinde, serfliğe, büyük toprak sahipleri-

ne ve onların devletine karşı bir mücadele görüyoruz. Bu mücadeleyi biz sonuna dek destekliyoruz. Bu destek için doğru tek slogan şudur: devrimci köylü komiteleri tarafından toprağın zoralımı. Zoralımı gerçekleştirilen topraklar ne yapılacak? Bu soru, ikinci derecede önemlidir. Ona yanıt bulmak bize değil, köylülere düşer. Köy proletaryasıyla köy burjuvazisi arasındaki mücadele, işte o zaman başlayacak. Bunun içindir ki, askıda duran bu sorunu öylece bırakıyoruz, (bu, projeler yapıp duran küçük-burjuvaların hiç hoşuna gitmeyecektir), ya da derebeyler tarafından zorla alınan toprakların[65] (ki, düşünce yeteneğinden yoksun kimseler, sosyal-demokratların birçok uyarmalarına karşın, bunları, hareket önünde bir engel gibi görmektedirler) cinsi ve ferağı konusunda girişilecek hareketin sadece *başlangıcına* işaret ediyoruz.

Çağdaş Rusya'da, kaçınılmaz olan tarım reformunun devrimci ve demokratik bir rol oynaması için yalnız tek bir çare vardır: bu reform yapılmalıdır, büyük toprak sahiplerine ve çarlığa karşı, bizzat köylülerin devrimci inisiyatifiyle yapılmalıdır. Başka bir deyişle, bu reform, devrimci yöntemle gerçekleştirilmelidir. *Böyle* bir reformdan sonra, toprakların en kötü dağılımı bile, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, bugünkü durumdan daha iyi olacaktır. Her şeyden önce, devrimci köylü komitelerinin kurulmasını istemekle, biz bu yola işaret etmekteyiz.

Ama aynı zamanda köy proletaryasına şunu da söylüyoruz: "Bütün gücünle şimdi gerçekleştirmeye çalıştığın en köklü köylü zaferi bile, seni yoksulluktan kurtarmayacaktır. Sen bu yoksulluktan, ancak bütün proletaryanın —hem tarım, hem sanayi proletaryasının— burjuvaziye karşı zaferiyle ve sosyalist bir toplumun kurulmasıyla kurtulabileceksin."

"Büyük toprak sahiplerine ve onların devletine karşı mülk sahibi köylülerle birlikte", "tüm burjuvaziye ve tüm

mülk sahibi köylülere karşı, kent proletaryasıyla birikte", işte bilinçli köy proletaryasının sloganı! Eğer bu slogan, küçük mülk sahiplerinin tamamı tarafından kabul edilmezse —ya da hiç biri tarafından kabul edilmezse— gene de işçilerin sloganı olacaktır, ve devrimin baştanbaşa izlediği yol, bu sloganı mutlaka doğrulayacak ve bu slogan, bizi, küçükburjuva hayallerinden kurtararak, bize, sosyalist hedefimizi açık-seçik gösterecektir.

Proletari, n° 20,
27 Eylül (10 Ekim) 1905

[ON]

PROLETARYA VE KÖYLÜLÜK

ŞU anda, Moskova'da toplanmakta olan Köylü Birliği Kongresi, bir kez daha sosyal-demokratların köylü hareketi karşısındaki tutumları gibi hayatî bir sorunu ön plana getirmiş bulunmaktadır. Bu sorun, Rus marksistleri için program ve taktiklerini saptarken her zaman hayatî önem taşımıştır. Emeğin Kurtuluşu Grubu tarafından 1884'te yurtdışında yayınlanan Rus sosyal-demokratlarının ilk program tasarısında bile köylü sorunu üzerinde büyük dikkatle durulmuştu.

O zamandan beri, genel sorunları ele alan tek bir bellibaşlı marksist yapıt olmamıştır ki, ya da tek bir sosyal-demokrat dergi olmamıştır ki, bu konudaki marksist görüş ve sloganları yinelememiş ya da geliştirmemiş olsun, ya da özel

durumlara bunları uygulamamış olsun.

Bugün köylü hareketi sorunu, sadece siyasal bakımdan değil, ama en doğrudan pratik anlamda da hayatî önem kazanmış bulunmaktadır. Şimdi artık, bizim, genel sloganlarımızı, devrimci proletaryanın devrimci köylülüğe doğrudan doğruya çağrıları biçimine sokmamız gerekmektedir. Köylülüğün Rusya'da yeni yaşam biçiminin bilinçli kurucusu olarak öne geçtiği zaman, artık gelmiştir. Ve büyük Rus devriminin seyri ve sonucu pek geniş ölçüde köylünün siyasal bilincinin artmasına bağlı bulunmaktadır.

Köylüler, devrimden ne istiyorlar? Devrim, ne verebilir köylülere? Siyaset alanında etkin olan herkes ve özellikle siyasete, burjuva siyasetçilerinin bayağılaştırdığı anlamda değil bu sözcüğün en iyi anlamıyla, atılan her bilinçli işçi, bu iki soruyu yanıtlamalıdır.

Köylüler, toprak ve özgürlük istiyorlar. Bu konuda, iki ayrı görüş olamaz. Tüm bilinçli işçiler, olanca güçleriyle devrimci köylüleri destekliyorlar. Tüm bilinçli işçiler, köylünün, toprağın tümüne ve tam özgürlüğe kavuşabilmesini istiyorlar ve bu uğurda mücadele ediyorlar. "Toprağın tümü" — bu, kısmî ödünlerle ve kısmî bağışlarla yetinmemek demektir; bu, hesabını, köylü ile büyük toprak sahibi arasındaki bir uzlaşmaya değil, büyük toprak sahipliğinin ortadan kaldırılmasına dayandırmak demektir. Ve bilinçli proletaryanın partisi, sosyal-demokrasi, en kesin şekilde bu görüşünü ilân etmiş bulunmaktadır: RSDİP, geçen Mayıs ayında toplanan III. Kongresinde bir karar aldı. Bu kararla, bütün özel mülk olan malikânelerin zoralımı dahil, köylülerin devrimci istemlerini destekleyeceğini açıkça ilân etti. Bu karar, apaçık bir şekilde gösteriyor ki, bilinçli işçilerin partisi, köylülerin, bütün toprağın kendilerine verilmesi yolundaki istemlerini desteklemektedir. Bu bakımdan, partimizin öteki yarısının topladığı kongrede alınan kararın içeriği, RSDİP'nin III. Kongresinin kararıyla tam uygunluk halindedir.

"Tam özgürlük", — bu, kamu ve devlet işlerini yöneten memurların ve öteki görevlilerin seçilmeleri demektir. "Tam özgürlük", tamamıyla ve yalnız halka bağlı olmayan, halk tarafından seçilmemiş, halk önünde sorumluluk duymayan ve halkın iradesiyle geri çağrılamayan her iktidarın toptan ortadan kaldırılması anlamını taşır. "Tam özgürlük", memurlar önünde halkın bağımlılığı değil, memurların halka bağımlılığı demektir.

Hiç kuşku yok ki, toprak ve özgürlük uğruna mücadele eden köylülerin hepsi, mücadelelerinin taşıdığı anlamı tam olarak kavramış değillerdir ve cumhuriyet istemini benimseyecek kadar ileri gidemiyorlar. Ama buna karşın, köylü istemlerinin demokratik niteliği, şüphe götürmez. Onun için, proletaryanın bu istemleri destekleyeceğinden köylüler emin olabilirler. Köylüler bilmelidirler ki, kentlerde dalgalanan bayrağımız, yalnız sanayi ve tarım işçilerinin değil, ama aynı zamanda milyonlar ve milyonlarca küçük çiftçinin de en yakın ve hayatî istemleri için girişilen mücadelenin bayrağıdır.

Düşünülebilen bütün çeşit ve şekilleriyle serflik düzeni kalıntıları, bugüne kadar, köylülüğün bütün yığınını ezen amansız bir yük olmuştur; proleterler, bayrakları altında, bu yükü ortadan kaldırmak için savaş ilân etmiş bulunmaktadırlar.

Ama bu bayrağın taşıdığı anlam, sadece köylü istemlerinin proletarya tarafından desteklenmesi değildir, aynı zamanda, proletaryanın özgül istemlerini de dile getirir. O, sadece toprak ve özgürlük için mücadelenin simgesi değildir; aynı zamanda, insanın insan tarafından tüm sömürüsüne karşı, halk yığınlarının yoksulluğuna karşı, sermayenin egemenliğine karşı mücadeleyi simgeleştirir. Burada, önümüze ikinci sorun çıkıyor: köylülere devrim ne verebilir? Bu sorunun önemini değerlendiremeyip, üzerinde durmayan köylünün içten dostları (örneğin sosyalist-devrimciler) çoktur.

Onlar, "toprak ve özgürlük!" yanıtını almak için, köylünün ne istediği sorusunu sorup, saptamanın yeterli olduğunu sanıyorlar. Bu, büyük bir hatadır. Tam özgürlük, halk tarafından devlet başkanı dahil tüm memurların seçilmesi, sermayenin egemenliğini yokedemeyecektir. Bir azınlığın zenginliğini ve yığınların yoksulluğunu ortadan kaldıramayacaktır. Büyük toprak mülkiyetinin tamamen kalkması da, ne sermayenin egemenliğini ve ne de yığınların yoksulluğunu ortadan kaldırmaz. Ve toprak bütün halkın mülkü haline geldiği zaman da, toprağı, ancak sermayeye, hayvanlara, makinelere, tohuma, krediye sahip olanlar, bağımsız olarak işletebileceklerdir. Çalışmak için kollarından başka bir şeyi olmayanlara gelince, o, demokratik cumhuriyette bile, toprak bütün halkın mülkiyetine geçmiş olsa bile, gene sermayenin kölesi olarak kalacaktır. Sermayenin toplumsallaştırılması olmaksızın toprağın "toplumsallaştırılma"sı fikri, kapitalist düzende, meta üretimi düzeninde, topraktan eşit olarak yararlanma fikri, aldatıcıdır. Sosyalizm, hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde, bu ve buna benzer hataların çoğunluk tarafından işlendiği zamanlara tanık oldu. Bütün ülkelerin işçi sınıfları tarafından mücadelede edinilen deneyler, Avrupa ve Amerika'nın sosyalist proleterlerinin şu anda tamamen arınmış bulundukları bu hatanın pratikte ifade ettiği tehlikeyi göstermiştir. Böylece, bilinçli işçilerin mücadele simgesi, tam özgürlük uğruna, toprağın tamamı uğruna köylü mücadelesini bütün gücümüzle desteklediğimizi ifade eder; ve bundan sonra, bu simge, orada durmayacağımızı, daha ileriye gideceğimizi ifade eder. Ayrıca, biz, özgürlük ve toprak uğruna mücadeleden daha öte, sosyalizm için mücadele ediyoruz. Sosyalizm için mücadele ise, sermayenin egemenliğine karşı mücadeledir. Bu mücadeleyi herkesten önce, doğrudan doğruya ve bir bütün olarak sermayeye bağımlı olan ücretli işçiler destekler. Küçük mülk sahiplerine gelince, onlar, kısmen bizzat sermaye sahibidir-

ler ve çoğu zaman işçileri sömürürler. Bu yüzden, bütün küçük çiftçiler sosyalizm savaşçılarının safları arasına katılamazlar; ancak onların içinden, sermayeye karşı duran işçilerin safına bilinç ve kararlılıkla gelebilenler, özel mülkiyete karşı kamu mülkiyetinin tarafına geçenler, bunu yapabilirler.

İşte bu yüzdendir ki, sosyal-demokratlar, bütün köylülükle birlikte, büyük toprak sahiplerine ve çar memurlarına karşı mücadele ettiklerini, ve üstelik, kent proleterleri olarak köy proleterleriyle birlikte sermayeye karşı mücadele ettiklerini söylerler. Toprak ve özgürlük için mücadele, demokratik bir mücadeledir. Sermayenin egemenliğine karşı mücadele, sosyalist bir mücadeledir.

Onun için, tam özgürlük uğruna ve toprağın tümü uğruna, birlik halinde ve dayanıklılıkla ve duraklama göstermeden mücadele etmek kararını almış olan "Köylüler Birliği"ne yürekten selâmlarımızı gönderiyoruz. Bu köylüler, gerçek demokratlardır. Demokratizmin ve sosyalizmin görevlerinin anlaşılmasında düşmüş oldukları hataları, omuz omuza vermekte olduğumuz büyük savaşta, müttefiklere hitap edercesine sükûnetle ve sabırla onlara açıklamalıyız. Bu köylüler, kendileriyle, şu anda gelişmekte olan devrimin tam zaferi için mücadele yolunu birlikte izlememiz gereken ve izleyeceğimiz gerçek devrimci demokratlardır. Onların genel greve girişme planlarını, ve gelecek sefer, tekvücut kent işçileri ve bütün yoksul köylülerle birlikte devrime katılma kararını sempatiyle karşılıyoruz. Bilinçli işçiler, hep birlikte, olanca güçleriyle, bu planın gerçekleşmesine yardımda bulunmak için hiç bir çabayı esirgemekte kusur etmeyecektir. Ama, en dürüst ve en devrimci demokratlarla yapılsa bile, hiç bir ittifak, proleterlere, daha yüksek ve daha önemli olan amaçlarını, sosyalizm uğruna mücadeleyi bütün emekçileri her türlü sömürüden kurtarma uğruna mücadeleyi unutturamaz. İşçiler ve köylüler, ileri! Toprak ve özgürlük için omuz

omuza savaşalım! Uluslararası sosyal-demokrasinin birleştirdiği proleterler, sosyalizm uğruna mücadeleye doğru ileri!..

Novaya Jizn, n° 11,
12 (25) Kasım 1905
İmza: *L. Lenin*

[ONBİR]

İŞÇİ PARTİSİNİN TARIM PROGRAMININ YENİDEN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ[66]

BUGÜN herkes işçi partisinin tarım programının yeniden gözden geçirilmesinin gerekli olduğunu kabul ediyor. Bu ivedi sorun "çoğunluk"un (Aralık 1905) son konferansında resmen öne sürülmüş ve bugün Birlik Kongresinin gündeminde yer almıştır.

Biz, öncelikle, Rus sosyal-demokrat hareketinin tarihi boyunca tarım programının ortaya konuluş biçimi konusunda çok kısa bir araştırma yapılmasını ve daha sonra bugün sosyal-demokratlarca önerilen çeşitli program taslaklarının gözden geçirilmesini, son olarak da kendi program taslağımızı sunmayı öneriyoruz.

I. RUS SOSYAL-DEMOKRATLARININ TARIM SORUNUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN EVRİMİ ÜZERİNE KISA BİR TARİHSEL ARAŞTIRMA

Doğuşundan bu yana, Rus sosyal-demokrat hareketi, Rusya'da, tarım sorununun ve özellikle köylü sorununun öneminin büyüklüğünü kavramış ve bu sorunun ayrı bir incelemesini, siyasal dokümanlarının hepsine koymuştur.

Çoğunlukla narodnikler ve sosyalist-devrimciler arasında yaygın olan karşıt düşüncenin temelinde, gerçeklerin tamamıyla gözden uzak tutulması ya da bunların bilerek çarpıtılması yatmaktadır.

1884'te Emeğin Kurtuluşu grubunun yayınladığı, Rus sosyal-demokratların ilk program taslağı, "tarımsal ilişkilerin köklü bir biçimde yeniden gözden geçirilmesi" ve kırsal alanlardaki tüm feodal ilişkilerin kaldırılması istemini içeriyordu. (O zaman yurtdışında yayınlanmış bulunan eski sosyal-demokrat yazın şimdi elimizde olmadığı için anılarımıza başvurmak zorundayız. Alıntıların sözcüğü sözcüğüne değil ama genel anlam olarak doğruluğunun sorumluluğunu alıyoruz.)

Daha sonra Plehanov, gerek *Sosyal-Demokrat*[87] dergisinde ve gerekse *Rusya'nın Çöküşü* ve *Rusya'da Açlığa Karşı Savaşta Sosyalistlerin Görevleri* adlı broşürlerinde, tekrar tekrar ve *en etkin* sözcüklerle Rusya'daki köylü sorununun öneminin büyüklüğünü vurguladı. Gelecek bir demokratik devrimde "genel yeniden dağıtım"ın bile olanaklı olduğunu ve sosyal-demokratların böyle bir olasılıktan korkmadıklarını ve çekinmediklerini belirtti. Hiç bir açıdan sosyalist bir önlem almamakla birlikte, bir "genel yeniden dağıtım"ın kapitalizmin gelişimini, iç pazarın büyümesini, köylülüğün koşullarında iyiye doğru bir gelişmeyi, köy topluluğunun dağılmasını, kırsal alanlardaki sınıf çelişkilerinin ortaya çıkmasını ve Rusya'daki eski, feodal kölelik düzeninin tüm kalıntılarının yokedilmesini hızlandıracak güçlü bir etken olacağını ileri sürdü.

Sosyal-demokratların bugüne dek savundukları Rusya'da tarım sorununun teorik formüllendirilmesinin, hareketin ta başlangıcından bu yana benimsenmiş olduğunu açıkça göstermesi açısından, Plehanov'un bir "genel yeniden dağıtım"a değinmesinin bizim için özel bir tarihsel önemi vardır.

Kendi partilerini kurmalarından bu yana, sosyal-demokratlar, aşağıdaki üç öneriyi sürekli olarak savunmuşlardır. *Birincisi.* Rusya'da tarım devrimi zorunlu olarak demokratik devrimin bir parçası olacaktır. Bu devrimin içeriği, kırsal alanların yarı-feodal kölelik ilişkilerinden kurtarılması olacaktır. *İkincisi.* Yakında yer alacak olan tarım devrimi, toplumsal ve ekonomik görünüşü açısından, bir burjuva-demokratik devrimi olacaktır; kapitalizmin gelişmesini ve kapitalist sınıf çelişkilerini zayıflatmayacak, tam tersine, bunları harekete geçirecektir. *Üçüncüsü.* Taahhütler yüklenerek ellerini kollarını bağlamaksızın ivedi görevleri üstlenmek suretiyle ve hiç bir şekilde bir "genel yeniden dağıtım"ı bile desteklemeyi reddetmeksizin, sosyal-demokratların bu devrimi en kararlı bir biçimde desteklemeleri için tüm nedenler vardır.

Bu önerilerden haberi olmayanlar, Rusya'daki tarım sorunu üzerine yazılmış olan tüm sosyal-demokrat yazın içinde bunları farketmemiş olanlar ya konuyu bilmemektedirler ya da (sosyalist-devrimcilerin daima yaptıkları gibi) bu gerçekten kaçınmaktadırlar.

Köylü sorununa ilişkin sosyal-demokrat görüşlerin tarihsel evrimine yeniden dönecek olursak, 1890 sonlarındaki yazın arasında, sosyal-demokratların köylülüğe karşı "ilgisiz" kaldıkları düşüncesini şiddetle reddeden ve sosyal-demokratların bu konudaki genel görüşlerinin yinelendiği "Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri" (1897)* adlı broşürü ve ayrıca *İskra* gazetesini sayabiliriz. *İskra*'nın, Rusya'daki ilk büyük köylü ayaklanmasından *oniki ay önce*, yani 1901

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, c. 2, s. 373-51. —*Ed.*

baharında (Mart ve Nisan aylarında) yayınlanan üçüncü sayısında "İşçi Partisi ve Köylülük"* başlıklı bir başyazı vardı. Bu yazıda köylü sorununun önemine yeniden değiniliyor ve bir dizi diğer istemlerin yanısıra eskiden köylülerin ellerinden alınmış *otrezkilerin* geri verilmesi istemi ileri sürülüyordu.

Bu başyazı, 1902 yazında *İskra* ve *Zarya* başyazarları adına yayınlanan ve partimizin (Ağustos 1903) İkinci Kongresinde resmî parti programı olarak benimsenen RSDİP'nin tarım programının ilk kaba taslağı olarak kabul edilebilir.

Bu programda otokrasiye karşı mücadelenin *bütününe,* burjuva düzeninin feodalizme karşı verdiği bir mücadele olarak bakılmakta ve tarım bölümündeki temel öneride marksist ilkelerin etkisi çok belirgin bir biçimde göze çarpmaktadır. "Köylülüğün sırtında doğrudan doğruya ve ağır bir yük olan serflik kalıntılarının ortadan kaldırılması görüşüyle ve kırsal alandaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesini kolaylaştırmak amacıyla, partinin istemi..."

Sosyal-demokrat programın eleştiricileri, bu temel öneriden hemen hemen tamamıyla *kaçınmaktadırlar.* Apaçık ortada olanı görmezlikten gelmektedirler.

İkinci Kongrede kabul edilen tarım programında, tartışma götürmez istemlerin yanısıra (haracın kaldırılması, çiftlik kiralarının indirilmesi, toprağı dilediği gibi kullanma özgürlüğü) toprak bedel ödemelerinin sahiplerine geri verilmesi ve kölelik kalıntılarının ortadan kaldırılması ile *otrezkilerin* geri verilmesi amacıyla köylü komitelerinin kurulmasına ilişkin istemlerin yer aldığı birkaç madde vardı. Sosyal-demokratlar arasında en çok eleştirilen, *otrezkilerle* ilgili olan sonuncu madde oldu. Bu maddeyi eleştirenler, bütün malikâne sahiplerinin mülksüzleştirilmesini öneren (eğer yanlış anımsamıyorsam) sosyal-demokrat Borba grubu[68] ve Yoldaş

* Bkz: Lenin, *Collected Works,* c. 4, s. 420-28. —*Ed.*

X[69] idi (kendisinin yaptığı eleştirilerle birlikte, benim yanıtım,* İkinci Kongreden kısa bir süre önce, 1903 yazında, Cenevre'de bir broşürde yayınlanmıştı). Yoldaş X, toprak bedel ödemelerinin sahiplerine geri verilmesi ve *otrezkilerle* ilgili maddelerin yerini almak üzere şu önerileri ileri sürdü: 1° "Demokratik devlete" devredilmek üzere kilise, manastır ve çarlığa ait topraklara elkonulması, 2° "Büyük toprak sahiplerinin almakta oldukları toprak rantı üzerinden, bu rant miktarı ile orantılı olarak artan bir vergi alınması ve bu gelir biçiminin halkın gereksinmelerinde kullanılmak üzere demokrat devlete verilmesi", 3° "Özel mülk halindeki toprakların (büyük toprakların) bir kısmının ve eğer mümkünse toprakların tümünün büyük özerk toplumsal kuruluşlara (zemstvolara) devredilmesi".

Ben, bu programı eleştirdim ve onun "toprağın ulusallaştırılması konusundaki istemin en kötü ve çelişkili bir formülasyonu" olduğunu söyledim; ezilen toplumsal sınıfı harekete geçirici bir mücadele sloganı olarak köylü komiteleri isteminin önemini vurguladım. Sosyal-demokratların, hiç olmazsa elkonulmuş toprakların "satışından" vazgeçerek ellerini kollarını bağlamamaları gerektiğini, *otrezkilerin* geri verilmesinin sosyal-demokrasinin *hedeflerini hiç bir şekilde sınırlamadığını*, ama yalnızca kır proletaryası ile köy burjuvazisinin ortak hedefler doğrultusunda ilerlemelerini sınırladığını önemle belirttim. "Eğer toprakların tümü için bulunulan istem, toprağın ulusallaştırılması ya da onun bugün toprağı elinde tutan köylülere devredilmesi istemi ise, bizim, *bütün etkenleri hesaba katarak* [italikler bizimdir] ve proletaryanın çıkarlarından yola çıkarak bu istemi değerlendireceğimizi; örneğin, devrimin uyandırıp siyasal yaşama sürüklediği toprağı olan köylülerin devrimci demokrat bir parti ya da bir düzen partisi olarak ortaya çıkacaklarını ön-

* Bkz: V. İ. Lenin, *Tarım Sorunları 1*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 323-341. —*Ed.*

ceden söylemenin olanaksız olduğunu" (s. 35-36)* vurguladım.

Otrezkilerin, ne köylü hareketinin yaygınlığını, ne de bu hareketin daha ileri aşamalarında ona sağlayacağımız desteği sınırlamadıkları düşüncesini (1903'te, II. Kongre arifesinde yayınlanmış olan) "Yoksul Köylülere" adlı broşürümde ortaya koydum. Bu broşürde *otrezkilerin* birer "engel" değil, tersine birer "kapı"** olduklarını ve *toprakların tümünün* köylülüğe verilmesi fikrini reddetmek bir yana, belli siyasal koşullar altında bu düşünceyi sevinerek kabulleneceğimi söyledim.

1902 Ağustosunda (*Zarya*, n° 4, s. 176) tarım programı taslağını savunurken "genel yeniden dağıtım" üzerine şunları yazdım:

"Genel yeniden dağıtım istemi küçük köylü üretiminin genelleştirilmesi ve sürdürülmesine ilişkin gerici ütopik düşünceyi içerir, ama bunun yanısıra ("köylülüğün", *sosyalist* devrimin taşıyıcısı olarak hizmet edebileceği ütopik fikrine ek olarak) devrimci bir unsuru, yani bir köylü ayaklanması yoluyla serfliğin bütün kalıntılarının ortadan silinmesi isteğini de içerir."***

Böylelikle, 1902-1903 yazınını kaynak alacak olursak, *otrezkiler* isteminde bulunan yazarların, bunu, hiç bir zaman köylü hareketini ya da bizim bu hareketteki desteğimizi kısıtlayıcı bir istem olarak görmedikleri tartışmasız olarak tanıtlanmış olur. Bununla birlikte, olayların gelişmesi, programın bu bölümünün yetersizliğini gösterdi, çünkü köylü hareketi çok büyük bir hızla genişlemesine ve derinlemesine büyümekteydi ve bizim programımız geniş yığınlar arasında şaşkınlık yaratmaktaydı. İşçi sınıfının partisi, geniş yığınları dikkate almak zorundadır ve sürekli olarak, yalnızca parti için

* Bkz: *Tarım Sorunları 1*, s. 333-334. —*Ed.*
** Bkz: "Yoksul Köylülere", bu yapıtın 145. sayfası. —*Ed.*
*** Bkz: *Tarım Sorunları 1*, s. 309. —*Ed.*

bağlayıcı olmayan tartışmalardan yola çıkarak herkes için uyulması zorunlu bir programın açıklamasını yapan yorumlara başvuramaz.

Tarım programının yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğu artıyordu. 1905 yılı başlarında, "bolşevik" sosyal-demokrat (1905 Ocak ayından aynı yılın Mayıs ayına dek Cenevre'de haftalık olarak basılan) *Vperyod*[70] gazetesinin bir sayısında tarım programının düzeltilmesine ilişkin öneriler bulunuyordu. Bunlar arasında *otrezkilerle* ilgili maddenin programdan çıkarılması ve onun yerine "malikâne topraklarının tümünün zoralımına kadar ve bu istem de dahil olmak üzere köylülerin istemlerinin desteklenmesi"* önerileri yer alıyordu.

Bununla birlikte, RSDİP'nin Üçüncü Kongresinde (Mayıs 1905) ve aynı zamanda toplanan "azınlık"ın "konferans"ında programın yalnızca bu açıdan gözden geçirilmesi sorunu dile getirilmedi. *Taktiklerde* bir kararlılığın benimsenmesinden öteye gidilmedi. Partinin her iki kesimi de *malikâne topraklarının tümünün zoralımı dahil olmak üzere* köylü hareketinin desteklenmesi üzerinde anlaştı.

Açıkça söylemek gerekirse, RSDİP'nin tarım programının yeniden gözden geçirilmesi sorunu, bu kararlar sayesinde önceden saptanmış oldu. "Çoğunluk"un son konferansında (Aralık 1905), *otrezkiler* ve toprak bedel ödemelerinin sahiplerine geri verilmesi ile ilgili maddelerin programdan çıkarılması ve bunların yerine malikâne topraklarının** tümünün zoralımı noktasına dek köylü hareketini desteklediğimiz ibaresinin konulması hakkındaki önerim benimsendi.

RSDİP'nde tarım sorununa ilişkin görüşlerin evriminin kısa tarihsel özetini böylece bitirmiş oluyoruz.

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, c. 8, s. 235. —*Ed.*

** Karar, *Rus, Naşa Jizn* ve *Pravda*'da[71] basılmıştır. [Bkz: *Collected Works*, c. 10, s. 88. —*Ed.*]

II. SOSYAL-DEMOKRATLAR ARASINDA TARIM SORUNU KONUSUNDAKİ DÖRT EĞİLİM

Bugün, halihazırda değindiğimiz "bolşevik" konferansının kararının yanısıra, elimizde bu soruna ilişkin —Maslov ve Rojkov yoldaşlara ait— iki adet tamamlanmış tarım programı taslağı ve, bize tamamlanmış bir program taslağı sunmamış olduklarından ötürü, Finn, Plehanov ve Kautsky yoldaşların da yorum ve görüşleri bulunuyor.

Bu yazarların görüşlerini kısaca özetleyelim:

Yoldaş Maslov, bize, Yoldaş X'in taslağını azçok düzeltilmiş bir biçimde sunuyor. Özellikle, toprak rantı üzerinden, rant miktarıyla orantılı olarak artan vergiyi taslaktan çıkarıyor ve özel mülkiyet halindeki toprakların zemstvolara devredilmesi istemini düzeltiyor. Maslov'un düzeltmesinde, ilk olarak, X'in şu tümcesinin çıkartılması yer alıyor: "ve eğer mümkünse, toprakların tümü" (yani bütün toprakları zemstvolara devretmek). İkinci olarak, X'in programında, "zemstvo"lara ait tüm kaynakları çıkarıyor ve "büyük özerk toplumsal örgütler (zemstvolar)" yerine "büyük bölgesel örgütler" deyimini koyuyor. Düzeltilmiş durumuyla, Maslov'un önerdiği maddenin tamamında şöyle denmektedir:

"Özel mülk halindeki toprakların (büyük toprak mülkleri) büyük özerk kamu örgütlerine devredilmesi. Büyük özerk bölgesel örgütlere ferağ edilebilen payların asgarî alanı, bölgesel halk temsilcileri kurulu tarafından saptanacaktır." Böylelikle Maslov, X'in denenmek üzere önerdiği tam bir ulusallaştırmaya karşı çıkıyor ve "belediyeleştirme" (*municipalisation*) ya da daha kesin söyleyecek olursak "eyaletleştirme" (*provincialisation*) istemini getiriyor. Ulusallaştırmaya karşı, Maslov, şu üç noktayı ileri sürmektedir: 1° ulusallaştırma, milliyetlerin (*nationalités*) kendi kaderlerini tayin haklarına bir saldırı olacaktır; 2° köylüler, özellikle toprak sahibi köylüler, topraklarının ulusallaştırılmasına razı ol-

mayacaklardır; 3° ulusallaştırma, bürokrasiyi, bir burjuva-demokratik sınıf devletinde kaçınılmaz olarak güçlendirecektir.

Maslov, sosyalist-devrimcilerin yalancı sosyalist bir ütopyası olması açısından toprak mülkünün dağıtımını ("dağıtmak") eleştiriyor, ama bu önlemi, "ulusallaştırma" ile karşılaştırmıyor.

Rojkov'a gelince: o, ne dağıtımdan ve ne de ulusallaştırmadan yana. Bütün istediği, *otrezkilerle* ilgili maddenin programdan çıkarılması ve yerine şöyle bir maddenin konulması: "Köylülerin ekonomik köleliklerine hizmet eden tüm toprakların ipoteksiz olarak kendilerine devredilmesi." (*Bugünkü Durum*[72] adlı sempozyumda yoldaş N. Rojkov'un yazısına bakınız.) Yoldaş Rojkov kilise topraklarının ve diğer toprakların zoralımı isteminde bulunuyor, ama bunların (Yoldaş Maslov'un önerdiği gibi) "demokratik devlete devredilmesi" konusunda hiç bir şey söylemiyor.

Yoldaş Finn ise, (*Mir Boji*'de,[73] 1906'da) tamamlanmamış olan yazısında ulusallaştırmayı reddetmekte ve açıkça senyör topraklarının köylülük arasında, onların özel mülkiyetine verilmek üzere dağıtımı istemini desteklemek eğiliminde.

Yoldaş Plehanov da, *Dnevnik*, n° 5'te, tarım programımızın yeniden gözden geçirilmesi konusunda hiç bir öneri getirmiyor. Maslov'u eleştirirken genel olarak "esnek taktikler"i savunuyor, (*Zarya*'daki eski delillere dayanarak) "ulusallaştırmaya" karşı çıkıyor ve malikâne topraklarının köylülere dağıtılması düşüncesine yatkın görünüyor.

Son olarak, K. Kautsky, "Rusya'da Tarım Sorunu" adlı mükemmel yapıtında, konu üzerindeki sosyal-demokrat görüşlerin genel ilkelerini ortaya koyuyor, senyör topraklarının dağıtımı düşüncesine tamamıyla katıldığını belirtiyor ve belli koşullar altında ulusallaştırmanın olanak dahilinde olduğunu da kabullenmiş görünüyor; ama gerek RSDİP'nin

eski tarım programı üzerinde ve gerekse bu programın değiştirilmesi doğrultusundaki öneriler hakkında kesinlikle hiç bir şey söylemiyor.

Partimizde, RSDİP'nin tarım programına ilişkin dört temel görüşü şöyle özetleyebiliriz:

(1) RSDİP'nin tarım programında, ulusallaştırma ve senyör topraklarının zoralımına ilişkin istemler bulunmalıdır (bugünkü programın savunucularının ya da Yoldaş N. Rojkov gibi önemsiz bazı değişiklik istemlerinde bulunanların destekledikleri görüş).

(2) RSDİP'nin tarım programında toprak sahiplerinin malikânelerinin zoralımı istemi yer almalı, ama şekli ne olursa olsun toprağın ulusallaştırılması istemi bulunmamalıdır (bu görüş yoldaş Finn tarafından açıkça savunuldu; ve düşüncesi pek açık olmamakla birlikte, belki de yoldaş Plehanov da bu görüşü destekledi).

(3) Özel ve sınırlı bir tür ulusallaştırma ile birlikte toprak sahiplerinin malikânelerinin ferağı (X, Maslov, Groman ve diğerlerinin önerdikleri gibi "toprakların zemstvolara verilmesi" ve "eyaletleştirme").

(4) Toprak sahiplerinin malikânelerinin zoralımı ve *belli siyasal koşullar altında* toprağın ulusallaştırılması (partimizin Birleşik Merkez Komitesince atanmış olan komitenin çoğunluğu tarafından önerilen program; bu satırların yazarının savunduğu bu program elimizdeki broşürün sonunda yer alıyor).*

Bu farklı görüşleri inceleyelim. Bugünkü programın ya da yoldaş Rojkov'un önerdiği gibi bir programın savunucularının iki düşünceleri var. Bunlardan birisi, büyük malikânelerin zoralımı olayının bu toprakların daha küçük parçalara bölünmesiyle sonuçlanacağı ve sosyal-demokrat görüş açısından bunun hiç bir şekilde savunulamayacağı düşüncesidir. Diğer düşünce ise, zoralımın taktikler üzerinde karar

* Bkz: Bu yapıtın 272-273. sayfaları. —*Ed.*

bölümüne konulabileceğini, ama kesinlikle programda yer almaması gerektiğini belirtmektedir.

İlk düşünceyi incelemeye başlayalım. Büyük malikânelerin gelişmiş bir kapitalizmi temsil ettikleri söyleniyor. Bunların zoralımı ve dağıtılması, küçük mülkiyete doğru geriye dönüş, gerici bir önlem olacaktır. Sosyal-demokratlar böyle bir önlemi destekleyemezler. Biz, bu görüşün yanlış olduğu kanısındayız.

Ayrıntılar ve özel durumlar içinde boğulmak yerine, bugünkü köylü hareketinin genel ve nihaî amacını hesaba katmak zorundayız. Bir bütün olarak ele alınacak olursa, bugün, Rusya'daki büyük toprak işletmeleri, kapitalist düzenden çok, bir feodal bağımlılık düzenine dayanır. Bunu yadsıyanlar, bugün Rusya'daki devrimci köylü hareketinin derinliğini ve yaygınlığını açıklayamazlar. *Otrezkilerin* sahiplerine geri verilmesi konusundaki istemimizi ileri sürerken, köylülük arasındaki burjuva-demokratik, yani demokratik hareketin derinliğini ve yaygınlığını yeterince değerlendirememiş olmaktan dolayı hatalıyız. Bugün devrim bizleri bu denli eğittikten sonra, hâlâ bu hatada direnmek akıllıca bir tutum değildir. Kapitalizmin gelişmesi için senyör topraklarının tümünün zoralımının sağlayacağı yararlar yanında, büyük kapitalist çiftliklerin dağıtımının doğuracağı zararlar önemlerini büyük ölçüde yitirirler. Toprakların dağıtılması kapitalizmi yıkmayacak, onun gelişmesini geriletmeyecektir; tam tersine, bu düzenin yerleşmesi için gerekli ortamı büyük ölçüde yaratacak ve onun gelecekteki gelişmesi için daha genel, verimli ve sağlam bir temel sağlayacaktır. Köylü hareketinin ulaşacağı geniş boyutlara sınırlar koymanın sosyal-demokratların görevi olmadığını her zaman yineledik; ve bugün, büyük toprak sahiplerinin topraklarının tümünün zoralımı istemine karşı çıkmak, açıkça, şimdiden başlamış bulunan toplumsal bir hareketi sınırlamak anlamını taşır.

Bugün senyör topraklarının tümünün zoralımına karşı çıkan yoldaşlar, günde sekiz saatten az çalışan ama ülkenin tümünde uygulanmak üzere sekiz saatlik işgününün yasalaşmasına itiraz eden İngiliz maden işçileri ile aynı hataya düşüyorlar.

Diğer yoldaşlar "ortama egemen olan düşünüş"e ödün veriyorlar. *Otrezkileri* ya da kölelik düzeninin sürdürülmesinde araç olarak kullanılan toprakların ferağını programa koyalım; taktikler üzerine karar bölümünde ise zoralıma yer verelim diyorlar. Programın taktiklerle karıştırılmaması gerektiğini söylüyorlar.

Yanıtımız şudur: Program ile taktikler arasına sert ve kesin bir çizgi çekmek yalnızca skolastik düşünüşle ve ukalâlıkla sonuçlanır. Program, işçi sınıfı ile diğer sınıflar arasındaki genel ve temel ilişkileri belirtir. Taktikler ise, özel ve geçici ilişkileri belirtirler. Bunlar, elbette doğrudur. Ama proletaryanın genel sosyalist hedefleri ile karşılaştırıldığında, kırsal alanlarda serflik kalıntılarına karşı vermekte olduğumuz mücadelenin bütününün özel ve geçici bir görev olduğunu unutmamalıyız. Eğer Rusya'da Şipov'vari "anayasa rejimi", on ilâ onbeş yıl kadar sürecek olursa, bu kalıntılar silineceklerdir; halk için sayısız güçlükler doğuracaklar, ama her şeye karşın, kendiliklerinden ortadan kaybolacaklardır. O zaman güçlü bir demokratik köylü hareketi olanaksız hale gelecek ve artık "serflik düzeninin kalıntılarının kaldırılması görüşü"nü kapsayan bir tarım programını savunmamız olanaksızlaşacaktır. Böylece, program ile taktikler arasında yalnızca göreli bir ayrımın olduğu görülüyor. Ama görünüşte eskiden olduğundan çok daha açık bir biçimde çalışan bir yığın partisinin programı, özel, sınırlı ve kısıtlanmış bir istemi kapsarken, taktikler üzerine karar bölümünde, genel, geniş ve çok kapsamlı bir istemin bulunması, partiyi olumsuz yönden etkiler. Durum ne olursa olsun —ister Dubasov-Şipov "anayasa"sı sağlam bir biçimde kurulsun ya

da isterse köylülerin ve işçilerin ayaklanması başarıya ulaşsın— kısa bir süre içinde partimizin tarım programını yeniden gözden geçirmemiz gerekmektedir. Bu nedenle sonsuza dek kullanacağımız bir ev inşa etmeye bel bağlamamız hatalı olur.

Şimdi ikinci düşünüş biçimini ele alalım. Bize söylenen şudur: senyör topraklarının zoralımına ve dağıtımına evet, ama koşullar ne olursa olsun ulusallaştırmaya hayır. Dağıtım düşüncesine destek sağlamak amacıyla Kautsky'den pasajlar aktarılmış ve önceleri tüm sosyal-demokratların ulusallaştırmaya karşı ileri sürdükleri tezler (*Zarya*, n° 4) yinelenmiş. Tam ve kesin olarak şu düşünceye katılıyoruz: büyük toprak sahiplerinin malikânelerinin dağıtılması, günümüzde, gerek ekonomik ve gerekse siyasal açıdan bütünüyle sağlam, ilerici bir önlemdir. Aynı zamanda, bir burjuva toplumunda, *belli koşullar altında*, "polis denetimindeki bir sınıf devletinde, bu anayasal bir devlet olsa bile, mülk sahibi sınıfların, demokrasinin, bu devlete dayanan kiracı çiftçiler sınıfından, çoğu kez, çok daha sağlam bir dayanağı" (Lenin, "X'e Yanıt," s. 27)* olduğu düşüncesine de katılıyoruz.

Bununla birlikte, Rusya'da demokratik devrimin bugünkü aşamasında bu düşünceler içine *hapsolacak olursak*, 1902'de benimsediğimiz eski tutumumuzun savunması içine hapsolacak olursak, toplumsal ve siyasal durumdaki maddî değişiklikleri kesinlikle gözden uzak tuttuğumuz anlaşılır. 1902 Ağustosunda, *Zarya* (n° 4, s. 36'da Plehanov'un yazısına bakınız), *Moskovskiye Vedomosti* gazetesinin de Rusya'da ulusallaştırmayı savunduğunu ve bu istemin her yerde ve her zaman devrimci bir istem olmadığını tamamıyla haklı olarak ifade ediyordu. Bu söylenenler elbette doğrudur, ama aynı yazıda Plehanov (s. 37) Rusya'da "*bir devrim döneminde*" (italikler Plehanov'undur) büyük toprak sahiplerinin mülk-

* Bkz: *Tarım Sorunları 1*, s. 324. —*Ed.*

süzleştirilmesinin zorunlu olabileceğini ve belirli koşullar altında bu sorunun gündeme alınmasının gerekebileceğini söylüyor.

Hiç kuşkusuz, bugünkü durum 1902'dekinden büyük ölçüde farklıdır. 1905'te devrim yüksek bir noktaya erişti ve şimdi yeni bir yükseliş için güç topluyor. *Moskovskiye Vedomosti*'nin artık (ciddî olarak) ulusallaştırmayı savunması sözkonusu değildir. Tam tersine: özel toprak mülkiyetinin dokunulmazlığını savunurken Nikola II'nin demeçlerinin ve Grenymut[74] ve yandaşlarının haykırışlarının ana fikirlerinden yararlanıyor. Köylü ayaklanması, serflikten henüz kurtulmuş olan feodal Rusya'yı sarsmıştır. Cançekişen otokrasi şimdi tüm umutlarını, köylü hareketinden ölesiye korkmuş olan toprakbeyi sınıfıyla yapacağı bir pazarlığa bağlamış bulunuyor. *Moskovskiye Vedomosti*'nin yanısıra, şipovcuların organı olan *Slovo* gazetesi de, toprağın ulusallaştırılması ile birlikte toprakların bir kısmı için zorunlu ipotek ödemeleri konulması önerisini getiren, Witte ile Kutler'in[75] "sosyalist" tasarısına saldırıyor. Hükümetin, Köylü Birliğine uyguladığı kıyıcı baskılar ve kaynaşma halindeki köylülere karşı acımasız "canavarlıklar" açıkça şunu gösteriyor: köylü hareketi kesin olarak bir devrimci demokratik nitelik kazanmıştır.

Her büyük halk hareketinde olduğu gibi, bu hareket de, köylülüğün devrimci coşkusunu ve devrimci enerjisini ortaya çıkarmış ve çıkarmaya devam etmektedir. Toprağın senyörlük mülkiyetine karşı, soyluların toprak mülkiyetlerine karşı vermekte oldukları mücadele içinde, köylüler, öncü temsilcilerinin ağızlarından ifade ettikleri genel olarak toprağın özel mülkiyetinin ortadan kaldırılması istemine zorunlu olarak ulaşıyorlar ve şimdiden ulaştılar bile.*

* Bkz: *Köylü Birliğinin Kongre Kararları, 1 Ağustos ve 6 Kasım 1905*, St. Petersburg 1905, s. 6 ve *Tüm Rusya Köylü Birliği Kongresinin Açılış Konuşmalarının Tutanakları* (St. Petersburg 1905), *passim*. —Ed.

Halkın tümünün toprağa sahip olması düşüncesinin görünüşte köylülük arasında çok yaygın olduğundan hiç kimsenin kuşkusu yoktur. Köylülüğün tüm bilgisizliğine, istemlerindeki tüm gerici-hayalci özelliklere karşın, bu düşüncenin genel devrimci demokratik niteliği* sugötürmez.

Sosyal-demokratlar, bu düşüncedeki gerici ve küçük-burjuva sosyalist çarpıklıkları temizlemekle yükümlüdürler — bu, tartışılmaz. Eğer onun devrimci demokrat yanını görmezlerse, bu istemi tümüyle denize atmış ve ciddî bir hata işlemiş olurlar. Toprağın ulusallaştırılmasının bir burjuva önlemi olduğunu, bu önlemin *yalnızca* belirli siyasal koşullarda yararlı olduğunu açık yüreklilikle köylülere anlatmalıyız. Bununla birlikte, köylü yığınlarının önüne çıkıp bu önlemi *çok açıkça* kötülemek, biz sosyalistler için sağgörüsüz bir siyaset gütmek olur. Ve sağgörüsüzlüğü bir yana, bu tutum aynı zamanda marksizmin de teorik açıdan saptırılmasıdır. Marksizmde, burjuva toplumunda bile toprağın ulusallaştırılmasının olanaklı ve akla-uygun olduğu; kapitalizmin gelişmesini geciktirmek değil, tam tersine, harekete geçireceği ve bu önlemin tarımsal ilişkiler çerçevesindeki *azamî* burjuva demokratik reformu olduğu kesinlikle ortaya

* *Dnevnik*'in 5. sayısında yoldaş Plehanov, Rusya'yı uyararak Vang Kang-çe'nin (başarısız bir toprak ulusallaştırmasını gerçekleştirmiş bulunan, 11. yüzyılda yaşamış bir Çin reformisti) deneylerinin yinelenmemesini istiyor ve köylülerin, toprağın ulusallaştırılmasına ilişkin düşüncelerinin gerici bir kaynağa dayandığını göstermeye çalışıyor. Bu tezin zorlama niteliği, sadece çok açık olmasıdır. Gerçekten, *qui prouve trop ne prouve rien* [çok şey tanıtlayan hiç bir şeyi tanıtlamış olmaz —ç.]. Eğer 20. yüzyılın Rusyası ile 11. yüzyılın Çini karşılaştırılabilir bir durumda olsaydı, Plehanov'un ve benim, Rusya'da kapitalizmden ya da köylü hareketinin devrimci demokrat niteliğinden sözetmemiz, büyük bir olasılıkla, epey zor olurdu. Köylülerin toprağın ulusallaştırılmasına ilişkin düşüncelerinin gerici kökenli (ya da nitelikte) olduğu savına gelince, eh, toprağın genel yeniden dağıtımı düşüncesi bile, hiç kuşkusuz sadece gerici bir kökenin izlerini değil, bunların yanısıra günümüzde de gerici niteliğinin özelliklerini taşıyor. Köylü hareketinin tümünde ve köylü ideolojisinin bütününde gerici unsurlar bulunmaktadır, ama bunlar, bu hareketin bütünüyle genel devrimci demokrat nitelik olmadığını göstermez. Bu nedenle yoldaş Plehanov, epey zorlanmış olan bu kanıtıyla, tezinin (belirli siyasal koşullarda, sosyal-demokratların toprağın ulusallaştırılması istemini öne süremeyecekleri hakkındaki tezinin) doğruluğunu tanıtlamaktan uzaktır.

konmuştur.

Bugünkü görevimizin köylülüğün önüne çıkmak ve azamî burjuva demokratik reformları savunmak olduğunu kim reddedebilir? Köylülerin tarımsal istemlerinin radikalizmi ile (toprağın özel mülkiyetinin kaldırılması) onların siyasal istemlerinin radikalizmi (bir cumhuriyet, vb.) arasındaki bağıntıyı hâlâ kim görmezlikten gelebilir?

Hayır, demokratik devrimi hedefine ulaştırmanın sözkonusu olduğu bir dönemde, sosyal-demokratların, tarım sorunu karşısında takınacakları tek tutum şudur: toprakta özel mülkiyet var olduğu sürece toprağın senyör mülkiyetine karşı, köylü mülkiyetinden yanayız. Toprağın özel mülkiyetine karşı ve *belli siyasal koşullar altında*, toprağın ulusallaştırılmasından yanayız.

Böylece üçüncü tür düşünüşe geliyoruz: X, Maslov ve diğerlerinin önerdikleri "zemstvolara verme" ya da "eyaletleştirme". Maslov'u yanıtlarken, 1903'te X'e verdiğim yanıtları bir ölçüde yinelemek, yani onun düşüncesinin "toprağın ulusallaştırılması konusundaki istemin en kötü ve çelişkili bir formülasyonu" olduğunu belirtmek zorundayım. (Lenin, "X'e Yanıt", s. 42.*) O zaman şöyle devam etmiştim: "toprağın (bugünkü ve gelecekteki zemstvolar gibi), *küçük* toplumsal örgütler yerine, (genel olarak söylemek gerekirse) demokratik bir devlete devredilmesi istenmelidir".

Maslov'un önerisi nedir? Maslov, içinde ulusallaştırma, *artı*, zemstvolara verme, *artı*, toprağın özel mülkiyeti bulunan karmakarışık bir şey öneriyor, ama proletaryanın (göreli olarak) yararlanabileceği şu ya da bu tarım düzenini içinde taşıyabilecek farklı siyasal koşullara *hiç bir şekilde değinmiyor*. Gerçekten, hazırladığı program taslağının üçüncü maddesinde Maslov, kilisenin ve diğer toprakların "zoralımını" ve bunların "demokratik devlete devredilmesi" isteminde bulunuyor. Buna apaçık ulusallaştırma denir. Burju-

* Bkz: *Tarım Sorunları 1*, s. 340. —*Ed.*

va toplumunda ulusallaştırmayı zararsız hale getiren siyasal koşullar hakkındaki düşüncesini niçin özellikle belirtmediğini Maslov'a sorabiliriz. Niçin *burada* ulusallaştırma yerine zemstvolara vermeyi önermiyor? Niçin kamulaştırılmış toprağın satışını kapsamına almayan bir formülasyon seçiyor?* Maslov bu sorulardan hiç birisini yanıtlamamıştır.

Bir yandan kiliselere, manastırlara ve çarlığa ait toprakların ulusallaştırılmasını önerirken, öte yandan genel olarak ulusallaştırmaya karşı çıkan Maslov, kendi düşüncesini çürütüyor. Ulusallaştırmaya karşı ileri sürdüğü tezler, eksik ve kesinlikten uzak olmasının yanısıra, çok zayıftır. Birinci tez: ulusallaştırma, milliyetlerin kendi kaderlerini tayin haklarına saldırıdır. St. Petersburg'daki yetkililer, Transkokasya'daki toprakları denetlememelidirler. Bu, bir tez değil, bir yanlış anlamadır. Öncelikle şunu söyleyelim: bizim programımız, milliyetlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımıştır ve bu nedenle, Transkokasya da, kendi kaderini tayin etmek suretiyle, St. Petersburg'dan ayrılmak "hakkına sahiptir". "Transkokasya"nın karşı çıkabileceğini düşündüğü için, Maslov dört noktaya[76] karşı çıkmıyor. Öyle değil mi? İkincisi, programımız, *genel olarak, geniş* yerel ve bölgesel özerk hükümetleri tanımaktadır. Bu nedenle "St. Petersburg bürokrasisinin dağlıların topraklarını denetlemesinden" sözetmek tamamen gülünçtür (Maslov, s. 22). Üçüncü nokta da şudur: her ne olursa olsun *Transkokasya*'daki toprakların "zemstvolara verilme"sini yasalaştıracak olan, anayasayı değiştirme yetkisine sahip *St. Petersburg* kurucu meclisidir, çünkü Maslov, her şeye karşın büyük toprak sahiplerinin toprak mülkiyetini koruma özgürlüğünü herhangi bir sınır bölgesine bağışlamak istemeyecektir. Sonuç olarak Maslov'-

* Lenin "X'e Yanıt", s. 27: "Sosyal-demokratların bütün koşullarda ve her zaman, toprağın satışına karşı olacaklarını söylemek yanlış olur." [Bkz: *Tarım Sorunları 1*, s. 324. —*Ed.*] Toprak satışına karşı olduğunu ilân etmek, ama öte yandan toprağın özel mülkiyetinin kaldırılmadığını varsaymak hem mantıksız, hem de akılsızca bir şey olur.

un tezi bütünüyle yıkılıyor.

İkinci tez: "Toprağın ulusallaştırılması, toprakların *tümünün* devlete devredilmesini öngörmektedir. Ama acaba köylüler ve özellikle toprak sahibi köylüler topraklarını gönül rızasıyla bir başkasına devretmeye razı olacaklar mı?" (Maslov, s. 20.)

Birincisi, Maslov ya sözcük oyunu yapıyor ya da düşünceleri birbirine karıştırıyor. Ulusallaştırma, toprağın mülkiyet hakkının, toprak vergisini alma hakkının devlete devredilmesi demektir, yoksa toprağın kendisinin devredilmesi değil. Ulusallaştırma, hiç bir şekilde, köylülerin kendi topraklarını herhangi bir kimseye devretmeye zorlanmalarını içermez. Bunu bir örnekle Maslov'a anlatalım. Sosyalist toplum, toprağın mülkiyetinin yanısıra, ekonomik işleyişin bir nesnesi olması açısından, toprağın kendisinin de, toplumun tümüne devredilmesini içerir. Bu, sosyalistlerin, küçük köylüleri, onların istekleri dışında, topraklarından sürüp çıkarmak istedikleri anlamına mı gelir? Hayır, aklıbaşında hiç bir sosyalistin, böylesine aptalca bir öneride bulunduğu görülmemiştir.

Sosyalist programda, toprağın özel mülkiyetinin yerini toplumsal mülkiyetin alması ile ilgili bölümde, bu konu için özel bir yer ayırmaya gerek gören var mıdır? Hayır, hiç bir sosyal-demokrat parti böyle şey yapmaz. Ulusallaştırma konusunda hayalî korkular uydurmamız için daha az nedenler var. Ulusallaştırma, rantın, devlete devredilmesi anlamını taşır. Köylülerin çoğunluğu toprak rantı almıyor. Sonuç olarak ulusallaştırmadan sonra hiç bir şey ödemek zorunda kalmayacaklar ve (Maslov'un zemstvolara verme önerisinde örtülü olarak ifade ettiği, ama açıkça tanımlamadığı) demokratik köylü devleti, ek olarak bir artanoranlı gelir vergisi koyacak ve böylece küçük mülk sahiplerinin ödemelerini azaltacaktır. Ulusallaştırma, toprağın taşınır sayılmasını kolaylaştırır, ama hiç bir şekilde küçük köylülerin istekleri

dışında topraklarından çıkarılmaları anlamına gelmez.

İkincisi, eğer ulusallaştırmaya karşı ileri sürdüğü tez, toprak sahibi köylülerin "gönül rıza"larına dayanıyorsa, o zaman biz Maslov'a soralım. Acaba toprak sahibi köylülerin bir güç olarak içinde bulunacağı "demokratik devletin", kendilerine en iyi toprağı, yani toprakbeyliği, kilise ve çarlığın topraklarını *yalnızca* kiralamalarına "gönüllü" olarak "rıza" gösterecekler mi? Niçin olmasın? Bu, tıpkı onlara şunu söylemeye benzer: "Payınıza düşen kötü toprağa sahip olabilirsiniz, ama iyisine, soyluların toprağına gelince, onları yalnızca kiralayabilirsiniz, kara ekmeği serbestçe alabilirsiniz, ama beyaz ekmek için nakit para ödemeniz gerek." Köylüler buna asla razı olmayacaklardır. Yoldaş Maslov, iki seçenekten birini kabullenmek zorundasınız: (1) Ekonomik ilişkiler toprakta özel mülkiyeti gerektirmektedir ve bu durum daha avantajlıdır. — O zaman senyörlük topraklarının tümden zoralımından ya da dağıtımından sözetmemiz gerekir. (2) Toprağın tümünün ulusallaştırılması olanaklı ve avantajlıdır. — Bu durumda ise, köylüler için bir ayrıcalık tanımaya hiç gerek yoktur. Ulusallaştırmayı eyaletleştirme ile, ve eyaletleşmeyi de özel mülkiyet ile birleştirmek tamamen bir kargaşanın belirtisidir. *Demokratik devrimin tam bir zafere ulaşması durumunda* bile böylesine bir önlemin çok elverişsiz olacağından hiç kuşkumuz yoktur.

III. YOLDAŞ MASLOV'UN TEMEL YANILGISI

Burada, yukarda, anlatılan tezden bu yana süregelen, ama çok daha ayrıntılı bir incelemeyi gerektiren bir başka tezden sözedeceğiz. Demokratik devrimin en ileri ölçüde başarılı olacağı bir ortamda bile Yoldaş Maslov'un programının uygulanamayacağını biraz önce belirttik. Genel olarak söylemek gerekirse, programda yer alan belli istemlerin "uygulanamaz" olduğunu ileri sürmek —ki biz, bununla, bu

istemlerin günümüz koşullarında ya da çok yakın bir gelecekte yerine getirilmelerinin olanaksız olduğunu söylüyoruz— bu istemleri çürütmek için yeterli değildir Polonya'nın bağımsızlığı* sorunu hakkında Rosa Luxembourg'u yanıtladığı yazısında, K. Kautsky, bunu açıkça ortaya koyuyor. Rosa Luxembourg, Polonya'nın bağımsızlığının "uygulanamaz" olduğunu iddia ediyor. K. Kautsky ise, sorunun, yukarda değindiğimiz anlamda, bir "uygulanabilirlik" sorunu olmadığını; önemli olan şeyin, belli bir istemin toplumun genel gelişme doğrultusuna ya da uygar dünyanın genel iktisadî ve siyasal durumuna uygun düşüp düşmemesi olduğunu belirtiyor. Örneğin, Kautsky, Alman Sosyal-Demokrat Partisinin programında yer alan, tüm hükümet görevlilerinin halk tarafından seçilmesine ilişkin istemi ele alalım diyor. Doğal olarak, Almanya'nın bugün içinde bulunduğu koşullarda bu istem "uygulanamaz". Böyle olmakla birlikte, doğru ve gerekli bir istemdir. Çünkü toplumsal gelişmenin bütününün yöneldiği ve ayrıca sosyal-demokratların da gerek sosyalizmin bir koşulu ve gerekse sosyalizmin siyasal üstyapısında yer alan zorunlu bir unsur olması açısından gerçekleşmesini istedikleri tutarlı bir demokratik devrimin ayrılmaz bir parçasıdır.

İşte, Maslov'un programının uygulama olanağının olmadığını belirtirken "demokratik devrimin tam bir zafere ulaşması durumunda" sözcüklerini vurgulamamızın nedeni budur. Maslov'un programının yalnız günümüzün siyasal ilişkilerinin ve koşullarının ışığında uygulanamaz olduğunu iddia etmiyoruz. Hayır. Biz, bu pogramın tam ve tutarlı bir demokratik devrimden sonra, yani günümüzün siyasal koşullarından çok uzak ve temel tarım reformları için en uygun koşullarda bile uygulanmasının olanaklı olmadığını söylüyoruz. Özellikle bu koşullarda, eğer sözcük yerindeyse

* *Zarya*, n° 4'te yayınlanan, tarım programı taslağı üzerine yazdığım makaleye bu yazıdan bir pasaj alınmıştır. (Lenin, *Collected Works*, c. 6, s. 122-23. —*Ed.*)

çok geniş olması açısından değil, tersine, çok dar olduğu için Maslov'un programının uygulanması olanaksız olacaktır. Bir başka deyişle, eğer demokratik devrim tam olarak başarıya ulaşmazsa, senyör toprak mülkiyetinin kaldırılması, çarlığa ait toprakların ve diğer toprakların zoralımı, belediyeleştirme ve benzerleri tamamen sözkonusu olmaktan çıkacaktır. Öte yandan, eğer demokratik devrim tamamıyla başarıya ulaşacak olursa, onu yalnızca toprağın bir bölümünün belediyeleştirilmesi ile sınırlandır*amayız*. Senyörlük toprak mülkiyetini baştanaşağı silip süpüren bir devrim (Maslov ve malikânelerin zoralımı ya da bölüştürülmesinden yana olan herkesin varlığını kabul ettikleri bir devrim) devrimci enerji ve tarihte benzeri görülmemiş ölçüde devrimci eylem ister. Senyörlük topraklarının zoralımı yapılmadan, (program taslağında, Maslov zoralımdan değil, sadece "ferağ"dan sözediyor) toprağın tümünün ulusallaştırılması düşüncesi halk arasında yaygınlaşmadan ve demokrasinin en ileri ölçüdeki siyasal biçimleri oluşturulmadan böyle bir devrimin olanaklı olduğunu varsaymak, bir aptallığı varsaymak demektir. Toplumsal yaşamın bütün yanları üretim ilişkileri ile sıkı sıkıya içiçedirler ve son tahlilde tamamen bu ilişkilere dayanırlar. Senyör toprak mülkiyetinin kaldırılması gibi köklü bir önlem, devlet biçimlerindeki köklü bir değişikliğin (bu iktisadî reformu getirecek bir değişiklik ise ancak demokrasi doğrultusunda mümkündür) dışında düşünülemez; [böylesine bir önlem —ç.], toprakta geniş çaptaki özel mülkiyet biçiminin çoğunluğunun kaldırılması isteminde bulunan "halk" ve köylülük, genel olarak toprakta özel mülkiyete karşı çıkmadıkça düşünülemez. Bir başka deyişle: senyörlük toprakların kaldırılması gibi ileriye dönük bir devrim, kendi içindeki toplumsal, iktisadî ve siyasal gelişmelerin hepsini zorunlu olarak hızlandırmalıdır. Böylesine bir devrim sorununu ortaya koyan bir sosyalist, zorunlu olarak, bu sorunun doğurduğu yeni sorunları dikkatle ele almalıdır: bu devrimi

geçmişin olduğu kadar geleceğin koşulları içinde de incelemelidir.

Yoldaş Maslov'un taslağı, özellikle bu açıdan yetersizdir. Öncelikle, günümüzde, hemen, bir an önce tarım devrimini "örgütleyecek", yayacak, körükleyecek, tutuşturacak olan sloganları yanlış formüle ediyor. Bu amaca hizmet edebilecek sloganlar, yalnızca, senyörlük topraklarının tümünün *zoralımı* ve halka yakın ve güçlü tek bölgesel devrimci otorite biçimi olarak önerebileceğimiz *köylü komitelerinin* bu amaçla kurulmasıdır. İkincisi, öyle siyasal koşullar vardır ki, onlar olmaksızın, "belediyeleştirme" mutlaka yararlı bir önlem değildir; hatta, gerçekte, proletarya ve köylülük için kesinlikle zararlıdır. Bu siyasal koşullar belirtilmediği için, daha doğrusu "demokratik devletin" tam ve kesin bir tanımı yapılmadığı için, program taslağı eksiktir. Üçüncü ve taslakta en az göze çarpmakla birlikte en önemli olan nokta ise, günümüzün tarım devriminin, bu devrimin geleceği hesaba katılarak incelenmemiş olması, devrimi izleyen görevlerin gösterilmemiş olması ve bu devrimin dayandığı iktisadî ve siyasal temeller arasındaki çelişkidir.

Maslov'un taslağını destekleyebilecek en güçlü tezi (üçüncüsünü) dikkatle inceleyin. Bu tezde şöyle deniliyor: Ulusallaştırma burjuva devletini güçlendirecektir. Öte yandan, böyle bir devlette, belediye kuruluşları ve genel olarak bölgesel örgütler daima daha demokratiktirler ve silahlı güçlerin muhafazası için yapılan harcamaların yükünü taşımazlar, proletaryayı baskı altında tutarak polislik görevlerini doğrudan doğruya yerine getirmezler vb.. Bu tez, açıkça *devletin tam olarak demokratik olmayacağını* varsaymaktadır: devletin en önemli bölümünün, yani merkezî otoritenin, eski militarist ve bürokratik rejimin birçok özelliğini üzerinde taşıyacağı kabul edilmektedir. Bu nedenle de, ikinci derecede önemli ve bağımlı olan bölgesel kuruluşların, merkezî kuruluşlardan çok daha iyi, çok daha demokratik ola-

cakları ileri sürülmektedir. Bir başka deyişle, bu teze göre *demokratik devrimin tamamlanmış bir devrim olmayacağı* varsayılmıştır. Bu tezde *örtülü olarak* varsayılan şey, Rusya'da zemstvoların merkezî organlardan çok daha iyi durumda oldukları Aleksandır III. yönetimi ile Fransa'da gerici burjuvazinin, proletaryanın gittikçe büyüyen gücünden korkarak, yerel organlardan çok daha kötü, çok daha az demokratik militarizm, bürokrasi ve polislik ruhunu çok daha fazla benimsemiş bulunan merkezî organlara sahip bir anti-demokratik "monarşik cumhuriyet" kurmuş oldukları "cumhuriyetçilerin bulunmadığı cumhuriyet" dönemleri arası bir durumun varlığıdır.

Aslında, Maslov'un taslağında, asgarî siyasal programımızdaki istemlerin tamamen yerine getirilmediği, halkın egemenliğinin gerçekleştirilmediği, sürekli ordunun kaldırılmadığı, memurların seçilerek göreve getirilmedikleri ve benzeri bir durum, örtülü olarak varsayılmaktadır. Bir başka deyişle, bizim demokratik devrimimizin, Avrupa'daki demokratik devrimlerin çoğu gibi, tamamlanmadığı ve diğerlerinde olduğu üzere budanmış olduğu, çarpıtıldığı, "geriye döndürüldüğü" varsayılıyor. Maslov'un taslağı, özellikle, yarı yolda kalmış, yetersiz, tamamlanmamış ya da budanmış, gericiliğin "verimsiz"* hale getirdiği bir demokratik devrim düşünülerek yazılmıştır.

Maslov'un taslağını baştanaşağı yapay, mekanik, sözcüğün yukarda açıkladığımız anlamıyla uygulanamaz, kendi içinde çelişkili ve kararsız ve son olarak da (yalnızca demokratik devrimden anti-demokratik burjuva karşı-devrimine geçişi düşündüğü ve demokratik devrimden sonra proletaryanın sosyalizm uğruna girişeceği yoğun mücadeleyi aklına getirmediği için) tekyanlı yapan işte budur.

* Maslov'un atıf yaptığı Kautsky, *Agrafrage*'sinde, Mecklembourg'da günün koşullarında aptalca bir önlem olan ulusallaştırmanın, demokrat İngiltere ya da Avustralya'da çok daha farklı bir özellik göstereceğini özellikle belirtmektedir.

Demokratik devrimin sonuna dek götürülmeyeceğinin ve siyasal asgarî programımızda yer alan başlıca istemlerin gerçekleştirilmeyeceğinin *örtülü olarak* varsayılmasına kesin olarak izin verilemez. Böyle şeyler sessiz kalınarak geçiştirilemezler, tersine çok kesin sözcüklerle ortaya konmaları gerekir.

Eğer Maslov elinden geleni yapmak ve programında yer alan suskunluk öğelerini ve özünde yanlış olan unsurların hepsini temizlemek istemiş olsaydı, şunu söylemesi gerekirdi: Bugün gerçekleşmiş bulunan devrimden doğacak devletin "büyük bir olasılıkla" çok demokratik olmayacağını düşünerek, ulusallaştırma ile onun gücünü artırmak yerine zemstvolara verme [ilkesini —ç.] muhafaza etmek daha yerinde olur. Çünkü zemstvoların, devletin merkezî organlarından çok daha iyi ve çok daha demokratik olacağını *"varsaymamız gerekir"*. Maslov'un taslağındaki örtülü olan varsayım işte budur, yalnızca budur. Bu nedenle, taslağında "demokratik devlet" terimini (üçüncü nokta) kullandığı zaman, bu konuda hiç sakınmadan parlak bir yalan söylemekte ve kendisi ile birlikte proletaryayı ve halkın tümünü yanlış yola sürüklemektedir. Çünkü, aslında, kendi taslağını kesin olarak *demokratik olmayan* bir devlete, tamamlanmadan bırakılmış bir demokrasiden doğan ya da karşı-devrimin "ele geçirdiği" gerici bir devlet düşüncesine göre "düzenlemektedir".

Durum böyle olunca, Maslov'un taslağının neden bu denli yapmacık ve "yapay" olduğu açıkça ortaya çıkıyor. Gerçekten, eğer biz de, bölgesel yönetimlerden çok daha gerici bir merkezî otoriteye sahip bir devleti, Fransa'da olduğu gibi cumhuriyetçilerin olmadığı bir üçüncü Fransız cumhuriyeti devletini varsayacak olursak, o zaman, böyle bir devlet ile senyör toprak mülkiyetinin kaldırılabileceğini ya da en azından devrimin saldırısıyla ortadan kaldırılmış olan bu toprak mülkiyetinin yeniden kurulmasını önlemenin müm-

kün olacağını hayal etmek mutlaka gülünç olur. Dünyanın Avrupa diye adlandırılan bölgesinde ve 20. olduğu söylenen yüzyılda, *bu tip* her devlet, sınıf mücadelesinin nesnel mantığının bir sonucu olarak, senyör toprak mülkiyetini *korumakla işe başlamak* ya da eğer bu kısmen ortadan kaldırılmışsa onu *yeniden kurmak* zorundadır. Böyle bir yarı-demokratik, ama gerçekte gerici devletin bütün amacı, nesnel amacı, burjuva, bürokrat ve toprakbeyleri iktidarının *temel* kuruluşlarını muhafaza etmek ve onun yetkilerinin yalnızca asgarî önemde olanlarını feda etmektir. Bu tip devletlerde gerici merkezî yönetimlerle, göreli "demokratik" bölgesel organların, zemstvoların, belediye meclislerinin ve benzerlerinin yanyana bulunmaları ancak ve sadece şu olguya bağlıdır: Bu bölgesel kuruluşlar, *burjuva devlet açısından zararsız* olan sorunlarla uğraşmaktadırlar; "banyoların lehimlenmesi", suyun temini, elektrikli tramvaylar ve bunlara benzer işlerle, yani "kurulu toplumsal düzen"in temellerini tehlikeye sokmayacak sorunlarla uğraşmaktadırlar. Su ve elektrik temini gibi işlerle uğraştıkları için, zemstvoların senyörlük topraklarının kaldırılması "eylemlerine" de katılabileceklerini düşünmek çocukça bir saflık olur. Bu, Fransız Poşehonyesinde[77] bir yerde, yüzde-yüz oranında sosyal-demokrat çoğunluğa sahip bir belediye meclisinin, Fransa'da, üzerinde özel mülk halinde binaların yükseldiği, özel mülk halindeki toprakların tümünü "belediyeleştirmeye" girişmesine benzer. Bütün sorun, senyörlük toprak mülkiyetinin kaldırılmasında alınan önlemlerin, su temini, elektrik, lağım ve benzeri sorunlarla ilgili olan önlemlerden biraz daha farklı olmasından ileri geliyor. Bütün sorun, birinci "önlemin" "kurulu toplumsal düzenin" tamamının kurumlarına çok cesurca "tecavüz" etmesi, bu kurumları şiddetle sarsması ve çökertmesi ve tarihte benzeri görülmemiş bir biçimde burjuva düzeninin bütününe proletaryanın saldırısını kolaylaştırmasından doğuyor. Evet, sözünü ettiğimiz koşullar altında

bir burjuva devletinin ilgilenmesi gereken ilk ve en önemli şey, burjuva yönetiminin kurumlarını muhafaza etmek olacaktır. Burjuva ve toprakbeyleri devletinin temel çıkarları aşılır aşılmaz, özerk "banyo lehimleyiciler"in de tüm ayrıcalıklarına ve haklarına göz açıp kapayıncaya dek geçecek bir süre içinde son verilecektir; bütün belediyeleştirmenin bir anda kökü kazınacak ve bölgesel kurumlardaki her demokrasi kırıntısı "cezalandırma seferleri"yle yokedilecektir. Gerici merkezî bir yönetim altında demokratik belediyesel özerkliğin yaşayabileceği ve bu "özerklik"in senyörlük toprak mülkiyetinin kaldırılmasında kullanılabileceği konusundaki saf varsayım, görüş uyuşmazlıklarının eşsiz bir örneği ya da sınırsız bir siyasal toyluktur.

IV. TARIM PROGRAMIMIZIN HEDEFLERİ

Eğer sorunu, demokratik devrim süresinde, sosyal-demokrat partinin proletarya ve köylülüğe sunması gereken açık ve basit öneriler şeklinde ortaya koymaya çalışsaydık, RSDİP'nin tarım programı sorunu çok daha açık olurdu.

Birinci öneri mutlaka şu olmalıdır: köylü ayaklanmasının kesin zaferini sağlamak için elinizden geleni yapın. Böyle bir zafer olmaksızın, toprakbeylerinin "topraklarını ellerinden" almak ya da gerçek bir demokratik devletten ciddî olarak sözetmek bile olanaksızdır. Ve köylülüğün ayaklanmasını sağlayacak tek slogan: tüm toprakbeylerinin malikânelerinin zoralımı (genel olarak tazmin sorununu karanlıkta bırakacak bir ferağ ya da mülksüzleştirme değil) ve askıda bulunan Kurucu Meclisin toplanması sorununa köylü komitelerince elkonulmasıdır.

Bunun dışında herhangi bir öneri (Maslov'un "ferağ" sloganı ve belediyeleştirmenin tümü dahil) köylülüğü, sorunlarını ayaklanma yoluyla değil, ama toprakbeyleriyle ve gerici merkezî yönetim ile anlaşarak çözmeye davet anla-

mına gelir. Bu, sorunun devrimci olmayan bürokratik bir yöntemle çözümü doğrultusunda yapılan bir çağrıdır. Çünkü bölgesel demokratik kuruluşların ve zemstvo kuruluşlarının birçoğu, kendi bölgesindeki toprakbeyleri ile hesaplaşacak ve daha sonra bir Ulusal Kurucu Meclisçe onaylanacak olan yetkileri kendi üzerlerine alacak olan devrimci köylü komiteleri ile karşılaştırıldıklarında, bürokratik olmaya mahkûmdurlar.

İkinci öneri mutlaka şu olmalıdır: siyasal düzen baştan aşağı demokratik bir hale getirilmedikçe, bir cumhuriyet kurulmadıkça ve halkın egemenliği gerçekten güvence altına alınmadıkça, köylü ayaklanmasının sağladığı kazançları elde tutabilmeyi ya da daha ileri adımlar atmayı düşünmek saçma olacaktır. Bu öneriyi en açık ve en kesin sözcüklerle işçilere ve köylülere anlatmalıyız ki kafalarındaki tüm kuşkular, yanlış anlamalar, belirsizlikler ya da gerici bir merkezî yönetim altında senyör toprak mülkiyetinin kaldırılması gibi saçmalıkların örtülü varsayımları silinsin. Ve bu nedenle, siyasal önerimizi koyarken köylülere şunu söylemeliyiz: Toprağı aldıktan sonra daha ileriye gitmezseniz, büyük burjuvazi ve toprakbeyleri tepenize binerler ve gerisin geriye savururlar. Yeni siyasal kazançlar elde etmeden, genel olarak toprağın özel mülkiyetine daha da güçlü yeni bir darbe indirmeden toprağı alamazsınız ve elinizde tutamazsınız. Siyasette, toplumsal yaşantının tümünde olduğu gibi, ileriye gitmezseniz geriye püskürtülürsünüz. Ya demokratik devrimin güçlendirdiği burjuvazi (ki demokratik devrim doğal olarak burjuvaziyi güçlendirir) köylülerin ve işçilerin kazançlarının tümünü çalacaktır ya da proletarya ve köylü yığınları daha ileriye varmak için mücadele edeceklerdir. Ve bunun anlamı, bir cumhuriyet ve halkın tam egemenliğidir. Bunun anlamı —eğer bir cumhuriyet kurulursa— bir burjuva demokratik devrimde mümkün olan ölçüde ve burjuva demokrasisinin zaferinden başlayarak sosyalizm için gerçek mücadelenin

başlangıcına dek sürecek doğal ve gerekli bir adım olan toprağın tümünün ulusallaştırılmasıdır.

Üçüncü ve son öneri şudur: kent ve kırların proleterleri ve yarı-proleterleri, kendi örgütlerinizde toplanın. Hiç bir küçük mülk sahibine —hatta küçük ya da "çalışan" mülk sahiplerine bile— güvenmeyin, meta üretimi sürdüğü sürece, küçük mülkiyetin çekiciliğine kapılmayın. Köylü ayaklanması zafere ne kadar yaklaşırsa, köylü mülk sahibinin proletaryanın aleyhine dönmesi o denli olanaklı olur. Bu durumda proletaryanın kendi bağımsız örgütüne sahip olması ve bizim tam bir sosyalist devrim uğruna çok daha güçlü, çok daha kararlı olarak, ısrarla, yüksek sesle çağrıda bulunmamız gerekir. Sonuna dek köylü hareketinin yanındayız; ama bu hareketin başka bir sınıfın hareketi olduğunu, sosyalist devrimi getirebilen ya da getirebilecek bir hareket olmadığını akıldan çıkarmamalıyız. İktisadî bir eylem olarak toprak dağıtımı konusunda ne yapılmalı sorusunu bir kenara bırakmamızın nedeni budur: burjuva toplumunda bu sorunu ancak büyük ve küçük mülk sahipleri çözümleyebilirler ve çözümleyeceklerdir. Bizi en çok ilgilendiren şey (köylü ayaklanması kesin olarak zafere ulaştıktan sonra), kır proletaryasının ne yapması gerektiğidir. Biz, başlıca bu sorunla ilgilendik ve ilgileneceğiz. Toprakta eşit tasarruf hakkı ve benzerleri gibi şeyler icat etmeyi, küçük-burjuvazinin ideologlarına bırakıyoruz. Yeni, burjuva demokratik Rusya'nın temel sorununa, bu soruna yanıtımız şudur: kır proletaryası, tam bir sosyalist devrimin kesin zaferi için savaşmak üzere kent proletaryası ile birlikte bağımsız olarak örgütlenmelidir.

Böylece, tarım programımızın üç temel bölümü kapsaması gerekiyor. Birincisi, senyör toprak mülkiyetine karşı devrimci bir köylü ayaklanması için en etkin çağrının formüllendirilmesi; ikincisi, köylülerin kazançlarının pekiştirilmesi ve demokrasinin zaferinden sosyalizm uğruna verilecek olan

doğrudan proleter mücadelesine geçiş için hareketin atabileceği ve atması gereken bir sonraki adımın kesin olarak tanımlanması; üçüncüsü ise, köylü ayaklanmasının zaferi yakınlaştıkça daha ivedi olarak karşımıza çıkan ve daha ısrarlı bir biçimde açık bir formülasyonu gerektiren, partinin proleterya konusundaki sınıf hedeflerinin gösterilmesidir.

Maslov'un programı, bugün RSDİP'nin karşılaştığı temel sorunların hiç birine çözüm getirmemektedir; bugünün en anti-demokratik devletinin yönetiminde, köylü hareketinin zaferine giden yolu hemen, en kısa zamanda gösterebilecek slogandan yoksundur. Bu programda, tarım reformlarını pekiştirmek ve tamamlamak için zorunlu olan siyasal reformlar kesin bir biçimde tanımlanmamıştır: tam ve sürekli bir demokraside zorunlu olabilecek tarım reformlarına işaret edilmemiştir; tüm burjuva demokratik reformlarına karşı partimizin proleter açıdan tutumu açıklanmamıştır. Bu programda, ne "birinci adım"ın koşulları ve ne de "ikinci adım"ın hedefleri tanımlanmaktadır. Tersine, her şey birbirine karıştırılmıştır; çarlığa ait toprakların var olmayan bir "demokratik devlet"e devredilmesi ile işe başlanmış ve merkezî otoritenin demokratik olmayan doğasından hiç çekinmeksizin senyörlük malikânelerinin demokratik belediyelere devredilmesiyle devam edilmiştir! Bugünkü durumunda karşı-devrimci özellikler taşıyan ve yarı-gerici bir merkezî otorite ile yapılacak tamamıyla olanaksız ve yapay bir pazarlık varsayımına dayanan bu program, Rusya'da demokratik devrimin akla-uygun ve mümkün olan gelişim çizgileri konusunda işçi partisine rehberlik edemez.

Özetleyelim. Bir demokratik devrimin varlığını saklı tutacak olursak, doğru olan tek program şudur: senyör topraklarının zoralımı ve köylü komitelerinin* kurulması; ona

* Aynen X gibi; Maslov "bizim, bir yandan, kastların ortadan kaldırılmaları isteminde bulunurken, öte yandan köylü komiteleri, yani kast komitesi kurulması isteminde bulunmamız arasında bir çelişki görüyor. Gerçekte, bu çelişki, sadece görünürde bir çelişkidir: kastların ortadan kaldırılmaları, en

sınırlamalar koyarak karmakarışık bir hale getirmeden bizim bu istemi bir an önce yapmamız gerekiyor. Bütün koşullarda, hatta en kötülerinde bile, böyle bir istem, gerek proletarya ve gerekse köylülük için avantajlı ve devrimci bir istemdir. Böyle bir istem zorunlu olarak polis devletinin çöküşünü ve demokrasinin güçlenmesini gerektirir.

Ama kendimizi zoralımla sınırlayamayız. Demokratik devrim ve köylü ayaklanması döneminde, hiç bir koşul altında, toprağın ulusallaştırılmasına açıkça karşı çıkamayız; ama ulusallaştırmanın proletarya ve köylülük açısından zararlı olabileceği belirli siyasal koşulları belirtmeliyiz.

Böyle bir program eksiksiz olacak ve bir bütünün ayrılmaz parçalarından oluşacaktır. Hiç kuşkusuz, bir burjuva demokratik devrimde yapılması olanaklı olan şeylerin azamisini ortaya koyacaktır, sosyal-demokratların ellerini kollarını bağlamayacaktır, çünkü siyasal koşullara uygun bir biçimde toprağın bölünmesine ya da ulusallaştırmaya izin verecektir. Hiç bir zaman, demokrasi uğruna müacedele veren* proletarya ve köylülük arasında herhangi bir sürtüşmeye neden olmayacaktır. Bugünün polis otokrasisi düzeni altındaki bu siyasal rejimi, hiç geciktirmeksizin baştanaşağı değiştirecek, bütünüyle devrimci sloganlar atacaktı... Ve gene, demokratik devrimin tamamen başarıya ulaşması halinde, yani demokratik devrimin tamamlanması olayının ye-

aşağıdaki, ezilmekte olan kastın diktatörlüğünü gerektirir, tıpkı proletarya da dahil, genel olarak sınıfların ortadan kaldırılmaları, proletaryanın diktatörlüğünü gerektirmesi gibi. Tüm tarım programımızın amacı, tarımsal ilişkiler alanında, feodal ve kast geleneklerinin yok edilmeleri ve bunun da en alt kasta, serflik sisteminin bu kalıntıları tarafından ezilenlere dayanılarak yapılabileceğini ortaya koymaktadır." (Lenin, "X'e Yanıt", s. 29. [Bkz: *Tarım Sorunları* 1, s. 326.] —*Ed.*)

* İşçi partisinin, köylülere, iradelerini ve köylülük içindeki bağımsız hareketi önemsemeksizin, bilmem hangi reform tasarılarını zorla kabul ettirmeyi iddia ettiğine dair herhangi bir kuşkuyu ortadan kaldırmak için, program tasarısına *A'nın değişik biçimini* ekliyoruz; bu değişik biçim doğrudan ulusallaştırma isteminde bulunmak yerine, parti için, ilkin, toprağın özel mülkiyetinin ortadan kaldırılmasını isteyen devrimci köylülüğü desteklemesi gereğini belirtiyor.

ni ufuklar açtığı ve yeni görevler getirdiği bir ortamın doğması halinde, daha ileri ölçüde istemleri kapsayacaktır. Programın, tarım devrimi boyunca takınacağımız özel proleterce tutumu kesinlikle belirtmesi zorunludur. Bu konunun yerinin taktikler üzerindeki kararlar bölümü olması ya da programımızın genel bölümünün bir yinelenmesi niteliğini taşıması olgusu nedeniyle çekinmemize gerek yoktur.

Konuları simetrik bir biçimde, yani program ve taktik bölümleri olarak ikiye böldüğümüz takdirde, yığınlar, durumumuzu daha açık ve anlaşılan biçimde kavrayabileceklerse, bu, yaptığımız fedakârlığa değer.

Aşağıda, (RSDİP'nce yeni bir tarım programı tasarısı hazırlamak üzere saptanmış olan) "Tarım Komitesi"nin çoğunluğu tarafından onaylanan tarım programı tasarısını sunuyoruz.

V. TARIM PROGRAMI TASARISI

Köylülerin omuzlarında doğrudan ve ağır bir yük olan serflik kalıntılarının temizlenmesini hedef alan bir görüşle ve kırsal alandaki sınıf mücadelesinin serbestçe gelişmesini kolaylaştırmak amacıyla, partimiz şu istemlerde bulunmaktadır:

1° kiliseye, manastırlara, çarlığa, devlete ve toprakbeylerine ait tüm toprakların zoralımı;

2° toprakbeylerinin güç ve ayrıcalıklarının bütün izlerini bir an önce ortadan kaldırmak ve zoralımı yapılmış olan toprakların, henüz bir karara bağlanmamış bir konu olan yeni tarım düzeninin, halkın tümünün kurucu meclisi tarafından kurulması sorununu gerçekleştirecek biçimde tasarrufunu sağlamak amacıyla, köylü komitelerinin kurulması;

3° vergi yükümlüsü durumundaki kast olarak, köylülüğün bugün ödemekte olduğu bütün hizmet ve vergilerin kaldırılması;

4° köylülerin topraklarını istedikleri gibi tasarruf etmelerini sınırlayan yasaların tümünün kaldırılması;

5° ölçüsüzce artırılmış kiraların azaltılması ve kölelikle ilgili her türlü anlaşmayı feshetmek hakkının, halkın seçtiği mahkemelere verilmesi.

Bununla birlikte, eğer Rusya'da bugünkü devrimin belirleyici zaferi, halkların tam egemenliğini sağlayacak, yani bir cumhuriyet ve tam demokratik bir devlet düzeni kuracak olursa, o zaman, parti, toprağın özel mülkiyetinin kaldırılması ve toprağın tümünün kamu mülkiyeti olarak halkın bütününe devredilmesi yollarını araştıracaktır.*

Dahası, bütün koşullar altında, demokratik tarım reformunun durumu ne olursa olsun, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin amacı, kır proletaryasının bağımsız sınıf örgütü uğruna mücadele etmek; ona, çıkarlarının, kır burjuvazisinin çıkarlarıyla uzlaşmaz bir biçimde ters düştüğünü anlatmak; onu, meta üretimi var oldukça yığınların yoksulluğunu ortadan kaldırması olanaksız olan küçük mülkiyetin çekiciliğine kapılmaması için uyarmak; ve son olarak da, bütün yoksulluğun ve bütün sömürünün yokedilmesinin tek yolu olan kesin bir sosyalist devrimin gerekliliğini ısrarla anlatmaktır.

Mart 1906

Naşa Mysıl yayınları arasında
Nisan 1906'da
broşür olarak yayınlandı

* *A'nın değişik biçimi*:
... parti, devrimci köylülüğün, toprak özel mülkiyetinin kaldırılması istemini destekleyecek ve bütün toprakların devlete verilmesi için ısrar edecektir.

[ONİKİ]

İKİ ÜTOPYA

ÜTOPYA, "değil" anlamına gelen *ou* ve "bir yer" anlamına gelen *topos* sözcüklerinin birleşmesinden oluşan Yunanca bir sözcüktür. Varolmayan bir yer, bir hayal, icat ya da peri masalı anlamına gelir.

Siyasette ütopya, ne bugün, ne de yarın gerçekleşemeyecek olan bir istek, toplumsal güçlere dayanmayan ve siyasal, sınıfsal güçlerin büyümesi ve gelişmesiyle desteklenmeyen bir istektir.

Bir ülkede özgürlük ne kadar kıt, açık sınıf mücadelesinin belirtileri ne kadar az ve *yığınların* eğitim düzeyi ne kadar düşük ise, siyasal ütopyaların doğuşu o kadar kolaylaşır ve bunlar o kadar uzun süre yaşar.

Çağdaş Rusya'da, iki çeşit siyasal ütopya en uzun ömürlü olmuştur ve bunlar çekiciliklerinden dolayı yığınlar üzerinde belirli bir etkinliğe sahiptir. Bunlar, liberal ütopya ve narodnik ütopyadır.

Liberal ütopya, Rusya'da, siyasal özgürlük anlamında ve Rusya'nın emekçi halk yığınının durumunda, barış ve uyum içinde, kimsenin duygularını incitmeksizin, Purişkeviç'leri ortadan kaldırmaksızın, sonuna kadar yürütülen bir sınıf mücadelesi olmaksızın elle tutulur iyileştirmeler yapılabileceğini ileri sürer. Bu, özgür bir Rusya ile Purişkeviç'ler arasında *barış* ütopyasıdır.

Narodnik ütopyası, toprağın yeni ve âdil bir paylaşımının, sermayenin iktidarını ve egemenliğini ve ücretli köleliği ortadan *kaldırabileceğini,* ya da toprağın "âdil", "eşit" bir paylaşımının sermayenin egemenliği altında, paranın egemenliği altında, meta üretimi koşulları altında *korunabileceğini* hayal eden narodnik entelektüellerin ve Trudovik köylülerin rüyasıdır.

Bu ütopyaları doğuran nedir? Bugünkü Rusya'da neden oldukça güçlü bir şekilde yaşamaya devam ediyorlar?

Bu ütopyalar, eski düzene, serfliğe, haklardan yoksunluğa karşı, tek bir sözcükle "Purişkeviç'lere karşı" mücadele veren, ve bu mücadelede bağımsız bir yer tutmayan sınıfların çıkarları tarafından beslenmektedir. Ütopya ya da hayalcilik, bu *zaafın,* bu bağımsızlığın ürünüdür. Hayalcilik *zayıfların* payına düşen şeydir.

Genel olarak liberal burjuvazi ve özel olarak liberal burjuva aydınları, özgürlük ve meşruiyet için mücadele ederler; çünkü bunlar olmaksızın burjuvazinin egemenliği tam, bütün ve güvenilir değildir. Ama burjuvazi gericilikten *çok,* yığınların hareketinden korkmaktadır. Liberallerin siyaset alanındaki çarpıcı, şaşırtıcı *zayıflığı,* mutlak iktidarsızlığı bu yüzdendir. Yığınların desteğini kazanabilmek için demokrasiye oynamak zorunda olan, ama aynı zamanda derinliğine

anti-demokratik, yığınların hareketine, yığınların inisiyatifine, geçen yüzyılda Avrupa'da yer alan yığın hareketlerinden birini anlatırken Marx'ın söylediği gibi "yeri göğü sarsmalarına"* derinliğine düşman olan liberallerin bütün siyasetine egemen olan bitip tükenmez dalavereler, iki yüzlülük, yalan ve korkakça kaçamaklar bu yüzdendir.

Liberalizmin ütopyası, Rusya'nın siyasal özgürlüğe kavuşması sorunu bakımından güçsüz bir ütopya, Purişkeviç'lerle "barış içinde" ayrıcalıkları paylaşmak ve bu soylu isteklerini Rus demokrasisinin "barışçı" zaferi teorisi diye yutturmak isteyen çıkarcı parababalarının ütopyasıdır. Liberal ütopya, Purişkeviç'leri tam olarak yenmeksizin altetmenin nasıl olacağı, onlara zarar vermeksizin onların nasıl kırılabileceği konusunda hayal kurmak demektir. Açıktır ki, *bu* ütopya, sadece bir ütopya olduğu için değil, yığınların demokratik bilincini *yozlaştırdığı* için de zararlıdır. Eğer yığınlar bu ütopyaya inanacak olurlarsa, asla özgürlük kazanamayacaklardır. Bu takdirde onlar özgürlüğe lâyık değillerdir; Purişkeviç'ler tarafından horlanmayı hak ederler.

Narodniklerin ve trudoviklerin ütopyası, kapitalist ile ücretli işçi arasında yer alan küçük mülk sahibinin, sınıf mücadelesi olmaksızın ücretli köleliğe son vermekle ilgili hayalidir. Siyasal özgürlük sorununun bugün olduğu gibi, iktisadî özgürlük sorununun yakın, ivedi ve hayatî bir durum gösterdiği gün, narodniklerin ütopyası, liberallerin ütopyasından daha az zararlı *olmayacaktır*.

Ama, Rusya, hâlâ proleter değil, burjuva dönüşümü dönemindedir. Tam olarak olgunlaşmış olan, proletaryanın iktisadî kurtuluşu sorunu değil, siyasal özgürlük sorunu, yani tam burjuva özgürlüğü sorunudur.

Ve bu ikinci sorunda narodnik ütopyası özel bir tarihsel

* Bu ifade Marx'ın Paris Komünü ile ilgili olarak L. Kugelmann'a yazdığı 12 Nisan 1871 tarihli mektuptan alınmıştır. (Marx, Engels, *Selected Works*, Vol. II.) —*Ed.*

rol oynar. Bir yandan toprağın yeni bir paylaşımının vereceği (ve vermek zorunda olduğu) iktisadî sonuçlar bakımından bir ütopya iken, öte yandan da köylü yığınlarının, yani burjuva-feodal çağdaş Rusya'da nüfusun *çoğunluğunu* oluşturan yığınların büyük, yığınsal *demokratik* hareketinin bir parçası ve *simgesidir*. (Tamamen burjuva bir Avrupa'da olduğu gibi, tamamen burjuva bir Rusya'da da, köylüler, nüfusun çoğunluğunu oluşturmayacaktır.)

Liberal ütopya, yığınların demokratik bilincini yozlaştırır. Yığınların *sosyalist* bilincini yozlaştıran narodnik ütopya, onların demokratik hareketinin bir parçası, bir simgesi ve hatta kısmen bir ifadesidir.

Tarihin diyalektiği öyledir ki, narodnikler ve trudovikler, anti-kapitalist bir önlem olarak, Rusya'daki toprak sorunuyla ilgili olarak yüksek düzeyde tutarlı ve derinliğine kapitalist bir önlemin alınmasını öğütlüyorlar ve kolaylaştırıyorlar. Toprağın yeniden "eşit" olarak paylaşımı, bir ütopyadır. Ama yine de, toprak sahibinin olsun, köylünün ya da "devletin" olsun bütün eski toprak mülkiyeti sisteminden tam bir kopuş, yeniden paylaşım için kaçınılmaz bir kopuştur. Burjuva demokrasisine doğru en zorunlu, iktisadî bakımdan ilerici ve, Rusya gibi bir devlet için, en ivedi önlemdir.

Engels'in ünlü sözünü anımsayalım:

"Biçim yönünden iktisadî olarak yanlış olan, dünya tarihi bakış açısından doğru olabilir."*

Engels, bu derin anlamlı tezi, ütopik sosyalizme ilişkin olarak ortaya attı: ütopik sosyalizm, biçimsel olarak iktisadî anlamda "hatalı" idi. Ütopik sosyalizm, değişim yasaları açısından, artı-değeri *haksızlık* olarak ilân ettiği zaman "yanılıyordu". Burjuva ekonomi politiğinin teorisyenleri, biçimsel olarak iktisadî anlamda *ütopik* sosyalizmin iddiasına kar-

* Bkz: Karl Marx, *Felsefenin Sefaleti*, Friedrich Engels, "Birinci Almanca Baskıya Önsöz", Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 12. —*Ed.*

şı çıktıkları zaman haklıydılar. Çünkü artı-değer, değişim yasalarından oldukça "doğal" ve "haklı" bir biçimde doğmaktadır.

Ama ütopik sosyalizm dünya tarihi açısından *haklıydı.* Çünkü, kapitalizmden doğan ve şimdi, 20. yüzyılın başında, kapitalizme son verecek bir yığın gücü haline gelen ve hedefine doğru ilerleyen sınıfın bir belirtisi, bir ifadesi, bir habercisiydi.

Engels'in derin anlamı olan bu tezi, bugünkü Rusya'da görülen, belki de sadece Rusya'da değil 20. yüzyılda burjuva devrimlerini yaşayan birkaç Asya ülkesinde de görülen narodnik ve trudovik ütopyayı değerlendirirken akılda tutulmalıdır.

Narodnik *demokrasisi,* biçimsel olarak iktisadî açıdan yanlışken, tarihsel açıdan doğrudur.

Bu demokrasi, bir sosyalist ütopya olarak yanlışken, burjuva dönüşümünün ayrılmaz bir unsuru ve tam bir zafere ulaşması için zorunlu bir koşulu olan köylü yığınlarının özel, tarihsel olarak belirlenmiş demokratik mücadelesi açısından doğrudur.

Liberal ütopya köylü yığınlarının mücadele cesaretini kırar. Narodnik ütopya ise onların mücadele isteğini ifade eder ve, bu mücadele gerçekte onlara yalnızca yüz tane nimet kazandıracakken, onlara zafer halinde milyonlarca nimet vaadeder. Çağlar boyunca işitilmemiş bilisizlik, yoksunluk, yoksulluk, sefalet, yalnızlık ve ezilmişlik içinde yaşayan, şimdi savaşa doğru yürüyen milyonların, gelecekteki zaferin meyvelerini gözlerinde on defa daha büyütmeleri doğal değil midir?

Liberal ütopya, yeni sömürücülerin, eski sömürgecilerin ayrıcalıklarını paylaşmak için çıkarcı isteklerini gizleyen bir örtüdür. Narodnik ütopya, milyonlarca küçük-burjuva emekçinin, eski, feodal sömürücülere toptan bir son verme isteğinin bir ifadesidir. Ama aynı zamanda, yeni kapitalist sömü-

rücülerin onlarla birlikte ortadan kaldırılabileceğine dair bir yanılsamayı ifade eder.

AÇIKTIR Kİ, *bütün* ütopyalara ve ütopyaların *herbirine* düşman olan marksistler, burjuvaziyi feodal ağaların yarıgönüllü muhalifi ve çoğu zaman müttefiki yapan mülkiyetle biraz olsun ilgisi olmadığı için feodalizme karşı *en derin bir bağlılıkla* savaşabilecek olan sınıfın bağımsızlığını savunmalıdırlar. Köylüler küçük meta üretimiyle ilgilidirler; uygun tarihsel koşullarda, feodalizmin tam olarak ortadan kaldırılmasını *gerçekleştirebilirler,* ama onlar her zaman —raslansal olarak değil, kaçınılmaz olarak— burjuvazi ile proletarya arasında, liberalizm ile marksizm arasında belirli bir ölçüde bocalayacaklardır.

Açıktır ki, marksistler, dikkatle, narodnik ütopyalar kabuğu altından, köylü yığınlarının içten, kararlı, militan demokrasisinin sağlıklı ve değerli özünü çıkarmalıdırlar.

1880'lerin marksist yazınında, bu değerli demokratik özü çıkarmaya yönelen sistematik çabalar keşfedilebilir. Bir gün tarihçiler bu çabaları sistemli olarak inceleyecek ve 20. yüzyılın ilk on yılı içinde "bolşevizm" adını alan şeyle olan ilişkisini ortaya çıkaracaklardır.

5 (18) Ekim 1912'de yazılmış,
1924'te yayınlanmıştır

KÖYLÜLER VE İŞÇİ SINIFI

NARODNİK gazetelerde ve dergilerde sık sık işçilerin ve "emekçi" köylülerin aynı sınıftan oldukları iddiası ile karşılaşırız.

Bu görüşün tamamen yanlış oluşu, modern devletlerin hepsinde az ya da çok gelişmiş kapitalist üretimin egemen olduğunu, yani sermayenin pazara egemenliğini ve sermayenin emekçi yığınlarını ücretli işçiler haline dönüştürmesini anlayan herkes için açıktır. Sözde "emekçi" olan köylü, gerçekte, her zaman için ya kendisi bir işçi olarak ücretle çalışan ya da ücretle işçi çalıştıran, bir *küçük mülk sahibi,* ya da bir küçük-burjuvadır. Bir küçük mülk sahibi olduğundan, "emekçi" köylü, siyaset alanında da, patronlar ile işçiler,

burjuvazi ile proletarya arasında bocalar.

"Emekçi" köylünün bu mülk sahibi ya da burjuva niteliğinin en belirgin kanıtlarından biri, tarımdaki *ücretli* emek ile ilgili istatistiklerdir. (Narodnikler dahil) burjuva iktisatçıları, genellikle, tarımda küçük üretimin "hayatiyetini" överler. Burada kastettikleri, ücretli emek çalıştırmayan tarım işletmeleridir. Ama bu kişiler, köylüler arasında ücretli emekle ilgili kesin sayılardan hoşlanmazlar!

En yeni tarım sayımları (1902 yılı Avusturya sayımı ve 1907 yılı Almanya sayımı) tarafından bu sorunla ilgili olarak derlenmiş sayıları inceleyelim.

Bir ülke ne denli gelişmişse, tarımda ücretli emek de o denli geniştir. Almanya'da, tarımda çalışan 15.000.000 işçiden 4.500.000'inin ya da yüzde 30'unun ücretli işçi olduğu hesaplanmıştır. Avusturya'da tarımda çalışan 9.000.000 işçiden, 1.250.000'i ya da aşağıyukarı yüzde 14'ü ücretli işçidir. Ancak Avusturya'da bile, genellikle 2-20 hektar arasındaki köylü (ya da "emekçi") tarım işletmelerini ele alacak olursak, ücretli emekte önemli bir gelişme görürüz. 2-5 hektarlık tarım işletmelerinin sayısı 383.000'dir; bunların 126.000'i ücretli işçi çalıştırır. 10-20 hektarlık tarım işletmelerinin sayısı 242.000'dir; bunların 142.000'i ya da yaklaşık olarak üçte-ikisi ücretli işçi çalıştırır.

Böylelikle, küçük köylü ("emekçi") çiftçiliği, yüzbinlerce ücretli işçiyi sömürür. Köylü tarım işletmesi ne denli büyürse, daha büyük bir aile işçileri sayısı yanısıra, çalıştırılan ücretli işçilerin sayısı da o kadar artar. Örneğin, Almanya'da, her 10 köylü tarım işletmesi için durum şudur:

Tarım İşletmesi (Hektar Olarak)	Aile İşçileri	Ücretli İşçiler	Toplam
2 - 5	25	4	29
5 - 10	31	7	38
10 - 20	34	17	51

Daha çok toprağa ve ailede daha çok sayıda "kendi" işçilerine sahip olan, daha zengin köylüler, *ek olarak* daha çok sayıda *ücretli işçi* çalıştırırlar.

Tamamen pazara bağımlı olan kapitalist toplumda, geniş çapta ücretli emek kullanmaksızın, tarımda geniş çapta küçük (köylü) üretim olanaksızdır. "Emekçi" köylü duygusal sloganı, ücretli emeğin bu sömürülüşünü *gizleyerek* işçileri yalnızca aldatır.

Avusturya'da aşağıyukarı 1.500.000 köylü tarım işletmesi (2-20 hektarlık), *yarım milyon* ücretli işçi çalıştırır. Almanya'da 2.000.000 köylü tarım işletmesi, *bir-buçuk milyondan fazla* ücretli işçi çalıştırır.

Daha küçük çiftçiler ne yapar? Ücretli işçi olurlar! Bunlar bir parçacık toprağı olan ücretli işçilerdir. Örneğin, Almanya'da 2 hektardan küçük, 3,3 milyon (3.378.509) tarım işletmesi vardır. Bunların *yarım milyondan azı* (474.915) *bağımsız* çiftçilerdir; öte yanda, *ücretli işçilerin* sayısı *iki milyondan* biraz azdır (1.822.792)!

Böylece, modern toplumda küçük çiftçilerin içinde bulunduğu durum, onları, kaçınılmaz olarak, küçük-burjuvalar haline dönüştürür. Bunlar, ücretli işçilerle kapitalistler arasında durmadan bocalarlar. Köylülerin çoğunluğu, yoksulluk içinde yaşar, mahvedilir ve proleterler haline dönüştürülür. Öte yanda, azınlık, kapitalistlerin peşinden gider ve kırsal halk yığınlarının kapitalistlere bağımlı kalmalarına hizmet eder. Bundan dolayı, bugüne kadar bütün kapitalist ülkelerde, köylüler, genellikle, işçilerin sosyalist hareketinden uzak durmuş ve çeşitli gerici ve burjuva partilerine katılmışlardır. Yalnızca, tutarlı bir sınıf mücadelesi yürüten, ücretli işçilerin bağımsız bir örgütü köylüleri burjuvazinin etkisinden kurtarabilir ve onlara kapitalist toplumda küçük üreticilerin durumunun mutlak umutsuzluğunu açıklayabilir.

Rusya'da köylülerin kapitalizmle ilgili olarak durumu, Avusturya'da, Almanya'da, vb. gördüğümüz durumun olduk-

ça aynıdır. Bizim "özgül niteliğimiz" geriliğimizdir: köylü hâlâ kapitalist değil, Rusya'nın iktisadî ve siyasal geriliğinin başlıca dayanağı olan, büyük *feodal* toprak sahibi ile karşı karşıyadır.

Pravda, n° 132,
11 Haziran 1913

İmza: V. İ.

[ONDÖRT]

BU DEVRİMDE PROLETARYANIN GÖREVLERİ[78]

ANCAK 3 Nisan gecesi Petrograt'a varabildiğim için, 4 Nisandaki toplantıya, devrimci proletaryanın görevleri konusundaki raporumu, yetersiz hazırlığımı da gözönünde tutarak, doğal olarak ancak kendi adıma sunabildim.

Kendim için olsun, bana *iyi niyetle* karşı çıkanlar için olsun, çalışmaları kolaylaştırmak üzere yapabildiğim tek şey, tezleri *yazılı* olarak hazırlamak oldu. Bu yazdıklarımı okudum ve metni Tsereteli yoldaşa verdim. Yazdıklarımı yavaş yavaş ve *iki kez*, önce bolşeviklerin toplantısında, sonra da bolşeviklerle menşeviklerin ortak toplantısında okudum.

Burada, kendi kişisel tezlerimi çok kısa açıklayıcı notlarla birlikte sunmaktayım; bunlar, raporumda, çok daha ayrıntılı olarak geliştirilmiştir.

1. Rusya açısından, Lvov ve şürekâsının yeni hükümeti yönetiminde bile, bu hükümetin kapitalist niteliği dolayısıyla, tartışma götürmez bir emperyalist haydutluk savaşı olarak kalan savaş karşısındaki tutumumuz, "savaşı, devrimci amaçlarla sonuna kadar sürdürme" politikasında hiç bir ödüne izin vermez.

"Savaşı, devrimci amaçlarla sonuna kadar sürdürme" politikasını gerçekten haklı gösterecek bir devrimci savaşa, bilinçli proletarya, ancak şu koşullarla rıza gösterir: *a*) iktidarın, proletaryanın ve onun en yakını (*apparentés*) köylülüğün yoksul unsurlarının eline geçmesi; *b*) her türlü ilhakın sözle değil, gerçekten reddi; *c*) sermayenin bütün çıkarlarıyla bağların tam ve fiilen koparılması.

Devrimci amaçlarla savaşı sonuna kadar sürdürme politikası yanlısı olan geniş yığınların, savaşı toprak fethi için değil de bir zorunluluk olarak kabul eden bu yığınların yadsınılamaz iyi niyeti karşısında ve bunların burjuvazi tarafından aldatıldıkları da gözönünde tutularak, kendilerine, yanılgıları özel bir sabır ve özenle anlatılmalı, sermaye ile emperyalist savaş arasındaki çözülmez bağ açıklanmalı, sermayeyi devirmeksizin, gerçekten demokratik bir barışla ve zorla kabul ettirilmeden, savaşı sonuçlandırmanın *olanaksız* olduğu gösterilmelidir.

Bu görüşlerin, savaş halinde bulunan orduda en geniş ölçüde propagandasının örgütlenmesi.

Kardeşleşme.

2. Bugünkü Rusya'da özgün olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin *birinci* aşamasından, iktidarı proletaryaya ve köylülüğün yoksul katlarına devredecek olan *ikinci aşamasına geçiştir*.

Bu geçişin özelliği, bir yandan azamî yasallıktır (*léga-*

lité) (*bugün Rusya,* savaş halinde bulunan bütün ülkeler arasında, dünyanın en özgür ülkesidir); öte yandan, yığınlara karşı zor kullanılmaması, ve son olarak, kapitalistlerin hükümetine, barışın ve sosyalizmin o en amansız düşmanlarının hükümetine karşı yığınların göstermekte oldukları bilinçsiz güvendir.

Bu özgün durum, bizden, siyasal yaşama henüz gözlerini açmış olan o muazzam proletarya yığınlarının bağrında parti çalışmasının *özel* koşullarına kendimizi uydurabilmemizi istemektedir.

3. Geçici hükümet hiç bir şekilde desteklenmemelidir; bütün vaatlerin ve özellikle ilhaklardan vazgeçildiğine ilişkin vaatlerin tamamen yalan olduğu kanıtlarla gösterilmelidir. *Bu* hükümetten, kapitalistlerin hükümetinden, emperyalistliği *bırakması* "isteminde bulunma" yerine —ki bu, yığınlar arasına yanılsama tohumları serpmek olduğu için, kabul edilemez— hükümetin maskesinin düşürülmesi.

4. İşçi vekilleri sovyetlerinin çoğunluğunda burjuvazinin etkisi altına düşmüş olan ve bu etkiyi proletaryaya yayan narodnik sosyalistlerden ve sosyalist-devrimcilerden de geçerek, Örgüt Komitesine[79] (Çheydze'ye, Tsereteli'ye vb.), Steklov'a vb., vb. kadar, *bütün* küçük-burjuva oportünist unsurların *bloku* karşısında, partimizin azınlıkta olduğunun ve şimdilik zayıf bir azınlık oluşturduğunun bilinmesi.

İşçi vekilleri sovyetlerinin *mümkün olan biricik* devrimci hükümet olabileceğini, ve bu yüzden, bu hükümet burjuvazinin etkisinde kaldığı sürece, bizim görevimizin, yığınlara sabırla, yöntemle ve sebatla taktiklerindeki yanılgıyı, bu yığınların pratik gereksinmelerini özellikle gözönünde tutarak *açıklamaktan* başka bir şey olamayacağını bu yığınlara anlatmak.

Azınlıkta olduğumuz sürece, bir yandan da bütün devlet iktidarının işçi vekilleri sovyetlerine geçmesinin gereğini

savunarak, yığınların, yanılgılarını deneyimlerle düzeltebilmeleri için bir eleştiri ve aydınlatma çalışması yapıyoruz.

5. Bir parlamenter cumhuriyeti değil —çünkü işçi vekilleri sovyetlerinden sonra, buna dönmek, geriye bir adım olurdu— temelden doruğa kadar bütün ülkedeki işçi, tarım ücretlisi ve köylü vekilleri sovyetlerinin bir cumhuriyeti.

Polisin, ordunun* ve memurların kaldırılması.

Bütün memurlar seçimle gelmeli ve gerektiğinde her zaman halk oyuyla görevlerinden geri alınabilmelidir; memurların maaşları iyi bir işçinin ortalama ücretinden yüksek olamaz.

6. Tarım programının ağırlık merkezinin tarım ücretlileri sovyetlerine aktarılması.

Bütün büyük toprak sahiplerinin topraklarının zoralımı.

Ülkedeki *bütün* toprakların ulusallaştırılması; toprakların, tarım ücretlileri ve köylü vekilleri yerel sovyetlerinin emrine verilmesi. Yoksul köylü vekilleri sovyetlerinin kurulması. Her büyük arazinin (yerel ve öteki koşullar gözönünde bulundurularak ve yerel kurumların salık vermesi üzerine 100 desiyatinden 300 desiyatine kadar) tarım ücretlileri vekillerinin denetimi altında bulunmuş ve toplum hesabına çalışan model işletmeler haline getirilmesi.

7. Ülkenin büyük bankalarının, işçi vekilleri sovyetlerinin denetimi altına konulmuş ulusal tek bir banka halinde derhal birleştirilmesi.

8. *Doğrudan* görevimiz, sosyalizmin "başlatılması" ("*introduction*") değildir, yalnızca üretimin ve ürünlerin dağıtımının işçi vekilleri sovyetleri tarafından *denetlenmesine* derhal geçiştir.

9. Partinin görevleri:

a) en kısa zamanda parti kongresini toplantıya çağırmak;

b) parti programını başlıca şu konularda değiştirmek:

* Yani, sürekli ordunun yerini almak üzere bütün halkın silahlanması.

(*1*) emperyalizm ve emperyalist savaş konusunda;

(*2*) devlete karşı tutum ve bir "Devlet-Komün"ü* istemimiz konusunda;

(*3*) eskimiş olan asgarî programı düzeltmek;

(*c*) partinin adını değiştirmek.**

10. Enternasyonali diriltmek (*rénover*).

Devrimci bir Enternasyonal, *sosyal-şovenlere* karşı ve "merkez"e*** karşı bir Enternasyonal yaratılması girişimi.

OKURUN, iyi niyetli karşı koyuşları neden istisnaî bir "durum" olarak özellikle belirtmek zorunda kaldığımı anlayabilmesi için, kendisini, Bay Goldenberg'in şu itirazını tezlerle karşılaştırmaya çağırıyorum: Lenin, "içsavaş sancağını devrimci demokrasinin bağrına dikti" (Bay Plehanov'un *Edinstvo*[80] gazetesinden aktarılıyor, n° 5).

Gerçekten de bir inci değil mi?

Yazdım, açıklıyorum, yineliyorum: "Devrimci amaçlarla savaşı sonuna kadar sürdürme politikası yanlısı olan geniş yığınların, ... yadsınamaz iyi niyeti karşısında ve bunların burjuvazi tarafından aldatıldıkları da gözönünde tutularak, kendilerine, yanılgıları *özel* bir *sabır* ve özenle anlatılmalı"dır.

Oysa, kendilerine sosyal-demokrat diyen, ne *geniş* tabakalara, ne de *yığınlar* arasındaki savaşı sonuna kadar götürme yanlılarına katılan bu baylar, hiç istiflerini bozmadan, görüşlerimi şöyle belirtiyorlar: "İçsavaş (ki ne tezlerde, ne de raporda, içsavaştan tek sözcükle sözedilmemiştir!) san-

* Yani Paris Komünü örneğinde bir devlet.

** Resmî önderleri ("savaşı sonuna kadar sürdürme yanlısı" [ulusal savunma yanlısı] ve duraksayan "kautskiciler" olan resmî önderleri) *bütün* dünyada sosyalizme ihanet etmiş ve burjuvazinin yanına geçmiş olan "sosyal-demokrasi" yerine, *Komünist Partisi* adı alınmalıdır.

*** Uluslararası sosyal-demokraside "merkez" diye adlandırılan şey, şovenlerle ("savaşı sonuna kadar sürdürme yanlıları") enternasyonalistler arasında bocalama eğilimidir. Örneğin Almanya'da Kautsky ve şürekâsı, Fransa'da Longuet ve şürekâsı, Rusya'da Çheydze ve şürekâsı, İtalya'da Turati ve şürekâsı, İngiltere'de MacDonald ve şürekâsı vb. gibi.

cağını (!) devrimci demokrasinin bağrına (!!) dikti (!) ..."

Bu ne demektir? Yahudi katliamı düzenleyenlerin kışkırtmalarıyla, *Ruskaya Volya*[81] ile bunun arasında ne fark var?

Yazdım, açıklıyorum, yineliyorum: "İşçi vekilleri sovyetlerinin *mümkün olan biricik* devrimci hükümet olabileceğini, ve bu yüzden, ... bizim görevimizin, yığınlara sabırla, yöntemle ve sebatla, taktiklerindeki yanılgıyı, bu yığınların pratik gereksinmelerini özellikle gözönünde tutarak *açıklamaktan* başka bir şey olamayacağını bu yığınlara anlatmak."

Bazı itirazcılar, benim fikirlerimi "devrimci demokrasinin bağrında içsavaşa" bir çağrı gibi göstermektedirler!!

Geçici Hükümeti eleştirdim, çünkü, o, vaatlerle yetindi, Kurucu Meclisin toplanması için ne yakın bir tarih ve hatta ne de genel olarak herhangi bir süre saptadı. Ben, Kurucu Meclisin işçi ve asker vekilleri sovyetleri olmadan toplanmasının hiç de güven altına alınamayacağını ve başarısının olanaksız olduğunu göstermeye çalıştım.

Ve işte, benim, Kurucu Meclisin en kısa zamanda toplanmasına karşı olduğumu sanıyorlar.

Eğer onlarca yıllık siyasal mücadele, bana karşı çıkanların iyi niyetini, ender bir istisna olarak kabul etmeyi öğretmemiş olsaydı, bu ifadeleri "sayıklama" olarak nitelendirecektim.

Bay Plehanov, gazetesinde, benim konuşmamı, "sayıklama" olarak nitelendiriyor! Pekâlâ Bay Plehanov! Ama bakın siz, polemiğinizde, nasıl sallapati, beceriksiz ve kavrayışsızsınız. Eğer iki saat boyunca abuk-sabuk bir konuşma yaptıysam, yüzlerce dinleyici benim "sayıklama"ma nasıl katlanabildi? Sonra, gazeteniz bu "sayıklama"yı ortaya sermek için [konuşmama] neden bütün bir sütun ayırıyor? Bu olmadı, hiç olmadı.

Elbette ki, bağırıp çağırmak, küfretmek, büyük çığlıklar

atmak, Marx ve Engels'in 1871, 1872, 1875'te, Paris Komünü[82] deneyimi üstüne ve proletarya için zorunlu devlet olması gereken *şey* konusunda söylediklerini anlatmaya, açıklamaya ve anımsatmaya çalışmaktan çok daha kolaydır.

Eski-marksist Plehanov, öyle görünüyor ki, marksizmi anımsamak istemiyor.

4 Ağustos 1914'te Alman sosyal-demokrasisini "kokmuş bir ceset" olarak nitelendiren Rosa Luxembourg'u andım. Peki Bay Plehanov'lar, Goldenberg'ler ve şürekâsı, bundan, kimin adına "gocunuyorlar"? Şoven nitelik taşıyan *Alman* şovenleri için mi?

İşte, kuyrukları sıkışmış, sözde sosyalist, fiiliyatta şoven olan zavallı Rus sosyal-şovenleri.

Pravda, n° 26,
7 Nisan 1917
İmza: *N. Lenin*

[ONBEŞ]

PROLETARYANIN DEVRİMİMİZDEKİ GÖREVLERİ

(PROLETARYA PARTİSİ İÇİN PLATFORM TASLAĞI)

(PARÇA)

TARIMSAL VE ULUSAL PROGRAM

13. Şu sırada, güçlü bir tarım devriminin Rus köylerinde yakın zamanda gelişip gelişmeyeceğini tam olarak bilemeyiz. Köylülerin içinde meydana gelen —ve hiç kuşkusuz şu son zamanlarda belirginleşmiş olan— ve onu bir yandan mevsimlik, ya da devamlı tarım işçisi ve yoksul köylüler ("yarı-proleterler") ve öte yandan varlıklı ve orta köylüler (büyük ve küçük kapitalistler) olarak bölen farklılaşmanın derinliği doğru olarak nedir, bilemeyiz. Ancak deneyim, bu sorunları çözümleyebilir ve çözümleyecektir.

Ama, proletaryanın partisi olarak bizim mutlak ödevimiz, hemen bugünden bir tarım programı sunmak değildir; sadece, aynı zamanda derhal gerçekleşebilir ve Rusya'da

köylü toprak devriminin *çıkarının* emrettiği pratik önlemleri öne sürmektir.

Ülkedeki bütün toprakların ulusallaştırılmasını, yani bütün toprak mülkiyetlerinin merkezî iktidara verilmesini ısrarla istemeliyiz. Merkezî iktidar, göç fonunun önemini vb. belirleyecek, ormanların korunması, toprağın iyileştirilmesi için yasalar yayınlayacak; toprakların sahibi —devlet ve onun kiracıları— ile çiftçi arasında her türlü aracılığı yasaklayacaktır (toprağın her türlü yeniden kiralanmasının yasaklanması). Buna karşılık, toprağı, tamamıyla ve tek başına *istediği gibi kullanacak* ve elde bulundurma ve yararlanmanın *yerel koşullarını* saptayacak olan *köylü vekillerinin* bölgesel ve yerel *sovyetleridir* —kesinlikle bürokrasi, memurlar değildir—.

Buğday üretiminin tekniğini iyileştirmek ve bu üretimi artırmak için, büyük işletmeyi rasyonel olarak geliştirmek ve onun halk tarafından denetimini sağlamak için, kamulaştırılan her büyük araziyi, *tarım ücretlileri vekilleri sovyetlerinin* denetimi altına verilecek model bir büyük işletme haline getirmek için köylü komiteleri içinde çalışmalıyız.

Sosyalist-devrimcilerde ve özellikle onların gevezeliklerinde hüküm süren "tüketim" ya da "iş" normu üstüne, "toprağın toplumsallaştırılması" üstüne vb. edebiyat ve küçük-burjuva siyasetine karşılık, proletarya partisi, meta üretimi rejiminde, küçük işletme sisteminin, insanlığı, yığınların yoksulluğundan ve ezilmesinden *kurtaramayacağını* tanıtlamaya var gücüyle çalışmalıdır.

Proletarya partisi, köylü vekilleri sovyetlerinde, derhal ve zorunlu bir bölme meydana getirmeksizin, tarım ücretlileri vekillerinin ve yoksul köylüler vekillerinin, ötekilerden başka, ayrı ayrı sovyetleri olması ya da hiç değilse *bu toplumsal kategorilere ait* vekillerin daimî komisyonlarının, yani köylü vekillerinin ortak sovyetleri içinde ayrı fraksiyonlar ya da partiler biçiminde örgütlendirilecek olan ko-

misyonların zorunluluğunu göstermelidir. Bu yapılmadığı takdirde, narodniklerin genel olarak köylülük hakkındaki tatlıdilli küçük-burjuva sözleri, mülk sahibi olmayan yığınların, *kapitalistlerin* basit bir çeşidi olan varlıklı köylüler tarafından kandırılmasını gözlerden saklamaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Birçok sosyalist-devrimcinin ve işçi ve asker vekilleri sovyetlerinin kendilerini kaptırdıkları, köylülere, Kurucu Meclisin toplanmasından önce büyük toprak sahiplerinin topraklarına elkoymamalarını ve toprak reformuna girişmemelerini öğütleyen burjuva liberal ya da salt bürokratik öğütlere karşın, proletarya partisi, köylüleri, derhal ve kendi öz yetkeleriyle toprak reformunu gerçekleştirmeye ve köylü vekillerinin yerel sovyetlerinin kararıyla büyük toprak sahiplerine ait toprakların hemen zoralımına gitmeye çağırmalıdır.

Bunu yaparken cephedeki askerler için ve kentler için tahıl üretiminin *artırılması* zorunluluğu üzerinde büyük bir özellikle durmak ve sürü hayvanlarının, aletlerin, makinelerin, yapıların vb., vb. her ne şekilde olursa olsun zarara uğratılmasının, tahrip edilmesinin onanmayacağını belirtmek önemlidir.

14. Ulusal sorunda, proletarya partisi, her şeyden önce çarlık tarafından ezilen ve Rus devlet kadrosuna bağlı ya da zorla bu kadro içinde tutulan yani ilhak edilmiş uluslar ve milliyetler için Rusya'dan ayrılma mutlak özgürlüğünün ilân edilmesini ve derhal uygulanmasını ileri sürecektir.

Ayrılma özgürlüğünün fiilen ve gerçek uygulamasıyla birlikte olmayan ilhaklardan vazgeçilmesi konusunda her türlü açıklama, bildiri ve bildirgeler, halkı aldatmak amacını güden burjuva yalanlarından ya da masum küçük-burjuva dileklerinden başka bir şey değildirler.

Proletarya partisi, mümkün olduğu kadar geniş bir devletin kurulmasını yürekten diler, çünkü emekçilerin çıkarı

budur; proletarya partisi, ulusların birbirine *yaklaşmasını*, sonra da kaynaşmasını candan diler, ama bu amaca zor yoluyla değil, bütün ulusların işçi ve emekçi yığınlarının serbestçe ve kardeşçe birleşmesiyle ulaşmak ister.

Rusya Cumhuriyeti ne kadar demokratik olursa İşçi ve Köylü Vekilleri Sovyetlerinin Cumhuriyeti halinde daha iyi örgütlenecektir ve *bütün* ulusların çalışan yığınlarını *serbestçe* kendisine doğru getiren çekici kuvvet, o kadar güçlü olacaktır.

Uluslara tam ayrılma özgürlüğü, olabildiğince geniş, yerel (ve ulusal) özerklik, ulusal azınlıkların haklarının özenle hazırlanıp geliştirilmiş güvenceleri — devrimci proletaryanın programı budur.

Petrograt 1917

İlk kez broşür olarak, Priboy Yayınları arasında, Eylül 1917'de yayınlandı

İmza: *N. Lenin*

[ONALTI]

RSDİP(B)'NİN YEDİNCİ RUSYA KONFERANSI (NİSAN KONFERANSI)

24-29 NİSAN (7-12 MAYIS) 1917

TARIM SORUNU ÜZERİNE KARAR

RUSYA'DA büyük toprak mülkiyetinin varlığı, feodal toprak sahiplerinin iktidarının maddî dayanağı ve monarşinin yeniden dirilmesi olanağı için bir güvencedir. Toprak mülkiyetinin bu biçimi, Rusya nüfusunun ezici çoğunluğunu köylüleri, yoksulluğa, bağımlılığa ve horgörülmeye, ve tüm ülkeyi, yaşamın her alanında geriliğe mahkûm eder.

Hem verilmiş-toprak (*homestead* ve komünal), hem özel toprak (kiralanan ya da satın alınan) bakımından Rusya'daki köylü toprak mülkiyeti, baştan aşağıya ve çepeçevre, eski, yarı-feodal bağlar ve ilişkiler, köylülerin serflik zamanından miras kalan kategorilere bölünmesi, toprakların dağınıklığı, vb. ile örülüdür. Bu eskimiş ve zararlı parçalan-

mayı ortadan kaldırma, toprağın "kuşatmadan kurtarılması" ve toprak mülkiyeti ve tarım ilişkilerinin Rusya'nın ve dünya ekonomisinin yeni koşullarına uyacak biçimde tamamen yeniden kurulması, köylülerin *bütün* toprakların devlet tarafından ulusallaştırılması konusundaki isteğinin maddî temelini meydana getirir.

Bütün narodnik partilerin ve grupların, köylü yığınlarının feodal toprak mülkiyetine ve Rusya'da genel olarak bütün toprak mülkiyetini ve toprak tasarrufunu çevreleyen tüm feodal nitelikteki kösteklere karşı mücadelesini içine hapsetmek istedikleri küçük-burjuva ütopyaları ne olursa olsun, bu mücadele, kendi başına bütün bu köstekleri yıkmak konusunda burjuva-demokratik bir isteği, kuşku yok ki, ilerici ve ekonomik bakımdan zorunlu bir isteği ifade eder.

Burjuva ölçüde toprağın ulusallaştırılması, dolayısıyla toprağın serbest tasarrufu, burjuva rejimin bütün iç engellerden arınması, sınıf mücadelesine, kapitalist, toplumda mümkün ve düşünülebilir olan, serbest bir alan sağlar. Üstelik, toprağın ulusallaştırılması, yani toprakta özel mülkiyetin kaldırılması, genel olarak üretim araçları mülkiyetine pratikte öyle büyük bir darbe vuracaktır ki, proletarya partisi böyle bir reforma mümkün olan her yoldan destek olmalıdır.

Öte yandan, Rusya'nın zengin köylüleri, çok önceden, bir kır burjuvazisinin unsurlarını yaratmıştır ve Stolipin'in toprak reformu, hiç kuşkusuz bu unsurları kuvvetlendirmiş, artırmış ve sağlamlaştırmıştır. Köy nüfusunun öbür kutbunda, ücretli tarım işçileri —proleter ve proleterlere yakın olan yarı-proleter köylü yığını— aynı şekilde güçlenmiş ve birkaç katına çıkmıştır.

Büyük toprak mülkiyetinin yıkılması ve tasfiyesi ne kadar kararlı ve tutarlı olursa ve Rusya'da genel olarak burjuva demokratik toprak reformu ne kadar kararlı ve tutarlı olursa, köy proletaryasının zengin köylülere (kır burjuva-

zisine) karşı, sınıf mücadelesinin gelişmesi de o kadar şiddetli ve hızlı olacaktır.

Eğer Avrupa'da henüz başlamakta olan proletarya devrimi, ülkemiz üzerinde güçlü ve doğrudan bir etki yapmayacak olursa, Rus devriminin yazgısı ve sonucu, kent proletaryasının, köy yarı-proleter yığını ile birlikte, kır proletaryasını arkasından götürüp götürmeyeceğine, ya da bu yığının Guçkov, Milyukov, kapitalistler, büyük toprak sahipleri ve genel olarak karşı-devrimle ittifak kurmak eğilimi gösteren kır burjuvazisinin arkasından gidip gitmeyeceğine bağlı olacaktır.

Bu sınıfsal durum ve güçlerin ilişkisi açısından, konferans, şu kararlara varmıştır:

1. Proletarya partisi, Rusya'daki bütün büyük mülk toprakların (ve prenslerin topraklarının, kilise topraklarının, çarlık topraklarının, vb., vb.) zoralımı için mücadele edecektir;

2. Parti, bütün toprakların derhal Köylü Vekilleri Sovyetleri ya da gerçekten demokratik bir şekilde seçilmiş ve büyük toprak sahiplerinden ve memurlardan tamamen bağımsız olan diğer yerel yönetim organları içinde örgütlenmiş köylülere devredilmesini şiddetle savunacaktır;

3. Proletarya partisi, bütün toprağın devlet tarafından ulusallaştırılmasını talep eder; bütün toprağın mülkiyet hakkının devlete devredilmesi olan ulusallaştırma, toprağın yönetimi hakkını yerel demokratik kurumlara verir;

4. Parti, bir yandan, hem Şingaryov'un ağzıyla hem de ortak laflarıyla köylüleri "büyük toprak sahipleriyle gönüllü olarak anlaşmaya" zorlayan, yani gerçekte büyük toprak sahiplerinin uygun gördüğü bir toprak reformunu onlara zorla kabul ettirmeye çalışan ve köylülere "keyfî davranışların" cezalandırılacağı tehdidini (ki bu, nüfusun azınlığının —büyük toprak sahipleri ve kapitalistler— çoğunluğa karşı bir şiddet tehdididir) savuran, Geçici Hükümete karşı kararlı bir

mücadele yürütmelidir. Öte yandan parti, köylülere, Kurucu Meclisin toplantıya çağrılmasından önce toprağı almamalarını öğütleyen narodnikler ve menşevik sosyal-demokratlar çoğunluğunun küçük-burjuva bocalamalarına karşı kararlı bir mücadele yürütmelidir;

5. Parti, köylülere en ufak bir zarara izin vermeden toprakları örgütlü bir şekilde devralmalarını ve üretimi artıracak önlemler almalarını öğütler;

6. Bir toprak reformu, ancak bütün ülkenin demokratlaşmasıyla başarılı ve sürekli olabilir;

7. Tarım proletaryasının ayrı ve bağımsız örgütlenmesi, hem Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri (ve ayrıca yarı-proleter köylü vekilleri sovyetleri) şeklinde, hem de genel köylü vekilleri sovyetleri, bütün yerel ve belediye idareleri, vb., vb. içinde proleter grupları ya da fraksiyonları şeklinde derhal ve genel olarak sağlanmalıdır;

8. Parti, ortaklaşa düzenlenmiş bir yönetmeliği takiben, bütün toprağın işlenmesi amacıyla, Rusya'nın bazı yerlerinde büyük toprak sahiplerinin tüm hayvanlarını ve tarım araç ve binalarını bu komiteler içinde örgütlenmiş olan köylülere devreden, köylü komitelerinin inisiyatifini desteklemelidir;

9. Parti, köy proleterlerine ve yarı-proleterlerine bütün malikâneler üzerinde, tarım uzmanlarının yönetimi altında ve en iyi tekniğin uygulanmasıyla Tarım İşçileri Vekilleri Sovyetleri tarafından toplum yararına yürütülecek olan orta büyüklükte örnek işletmeler örgütlemeye çalışmalarını öğütlemelidir.

Pravda, n° 45
13 Mayıs (30 Nisan) 1917

[ONYEDİ]

RUSYA TARIM İŞÇİLERİ SENDİKASINI KURMA ZORUNLULUĞU

I

Şu sırada, Petrograt'ta toplantı halinde bulunan Bütün Rusya Sendikalar Konferansının ele alması gereken son derece önemli bir sorun vardır. Bu, Bütün Rusya *Tarım İşçileri* Sendikasının kurulması sorunudur.

Rusya'nın bütün sınıfları örgütleniyorlar. En yoksulca koşullar içinde yaşayarak en çok sömürülen, en çok ezilen sınıf, tarımdaki ücretli işçiler sınıfı unutulmuşa benzer. Ülkenin Rus olmayan bazı sınır bölgelerinde, örneğin Letonya'da ücretli tarım işçilerinin örgütleri var. Büyük Rusya ve Ukrayna eyaletlerinin büyük çoğunluğunda, tarım proletaryası, sınıf örgütünden yoksundur.

Sanayi işçileri sendikalarından oluşan Rusya proleterle-

rinin önde gelen kesimi, kardeşlerinin yani tarım işçilerinin yardımına koşmak gibi büyük ve kaçınılmaz bir ödevle yükümlüdürler. Tarım işçilerini örgütlemek son derece güçtür, bu apaçık bir gerçek; ve kapitalist ülkelerin denemeleri de bunu doğrular.

Ama bunun böyle oluşu, bütün enerjimizle ve olabildiğince çabuk, hiç vakit geçirmeden, Bütün Rusya Tarım İşçileri Sendikasını kurmak için Rusya'nın yararlanmakta olduğu siyasal özgürlükten yararlanmayı, daha da zorunlu kılmaktadır. Toplantı halinde olan sendikalar konferansı, bunu yapabilir ve yapmalıdır. Şu anda bu konferansta bir-araya gelmiş bulunan proletaryanın en bilinçli, en gelişmiş, en önde gelen temsilcileri, tarım işçilerini kendi inisiyatifleriyle örgütlenmek üzere proleterlere katılmaya, sendikalar safında yer almaya çağırabilir ve çağırmalıdır. Fabrikaların ücretli işçileri, tarım işçisini bağımsız hareket etmeye, koşullarının iyileştirilmesi için mücadeleye etkin biçimde katılmaya, kendi sınıf çıkarlarını savunmaya çağırmak için inisiyatifi ele almalı, Rusya'ya dağılmış olan sendikaların şubelerinden, gruplarından ve bölge örgütlerinden yararlanmalıdır.

Olabilir ki, birçoklarına (ve belki de çoğunluk şu anda bu görüştedir) toprakta özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının ve topraktan eşit bir şekilde yararlanma (intifa) hakkı isteğiyle, tüm Rusya'da köylülerin örgütlendiği şu sırada, bir tarım sendikasının kurulması zamansız gelebilir.

Oysa durum tersinedir. Özellikle şu anda, böyle bir sendikanın kurulması yerindedir ve kesin olarak zorunludur. Proletarya açısından, sınıf açısından soruna bakanlar, 1906'da Stockholm Kongresinde, bolşeviklerin inisiyatifiyle, menşevikler tarafından kabul edilen ve RSDİP programına giren, RSDİP tezinin doğruluğundan şüphe edemez. Bu tezde şöyle denmektedir:

"Parti, şunları amaç edinir: *her durumda özerk kır*

proletaryası sınıfının örgütlenmesine yönelmiş *bütün* demokratik tarımsal değişmeler durumlarında, eğilip bükülmeden direnmek; bu sınıfı, kendi çıkarıyla kır burjuvazisinin çıkarları arasındaki uzlaşmaz çelişki konusunda aydınlatmak; meta üretimi rejiminde, yığınların yoksulluğuna asla son veremeyecek olan bir tarım sisteminin çekiciliğine karşı onu uyarmak; ve son olarak, her çeşit yoksulluğun ve her çeşit sömürünün yokedilebilmesi için tek çare olan topyekûn bir sosyalist dönüşüm zorunluluğunu belirtmek."

Bilinçli tek bir işçi, tek bir sendikalı yoktur ki, bu tezlerin doğruluğunun hakkını teslim etmesin. Bu, tarım işçilerinin bağımsız sınıf örgütü sorunu olduğuna göre, bu tezler, sendikalar tarafından uygulanmaktadır.

Hareket özleminin, bir çıkar yol bulma özleminin ve çalışma sorunu bizzat işçiler tarafından çözülmedikçe yaşamın yeni baştan örgütlenmesine razı olmamak iradesinin, genel olarak emekçi yığınlar üzerinde ve özel olarak da işçiler üzerinde büyük bir egemenlik kurduğu bir sırada, sendikaların dar korporatif çıkarlar sınırları içine kendilerini hapsetmeyeceklerini, daha zayıf kardeşleri olan tarım işçilerini unutmayacaklarını, Rusya Tarım İşçileri Sendikasını kurarak bütün enerjileriyle onlara yardımda bulunacaklarını umuyoruz.

Bu anlamda başvurulabilecek birkaç pratik çareye, aşağıdaki makalede işaret etmeye çalışacağız.

II

Bundan önceki makalede, Rusya Tarım İşçileri Sendikasının ilke yönünden önemi üstünde durduk. Şimdi, bu sorunun bazı pratik yanlarına değinelim.

Rusya Tarım İşçileri Sendikası, tarım işletmelerinde tamamen, *hatta kısmen* ücretli olarak çalışanları kapsamalıdır.

Deneyim, bu sendikaların, gerçek tarım işçileri sendikası ve kısmî ücretliler sendikası olarak bölünüp bölünmemesi gerektiğini gösterecektir; ama, önemli olan bu değildir. Önemli olan, bütün işgücünü satanların sınıf çıkarlarının, benzer geçimlerinin hiç olmazsa bir kısmını başkasının yanında ücretli olarak çalışmakla sağlayanların biraraya gelmesinin, mutlak olarak zorunlu olmasıdır.

Kentlerin, fabrikaların, atelyelerin ücretli işçileri, binlerce, milyonlarca bağlarla köy ücretlilerine bağlanmışlardır.

Birincilerin ikincilere yaptığı çağrı, etkisiz kalamaz. Ama sadece bir çağrıyla yetinmek de sözkonusu değildir. Kent işçileri daha çok görgüye, bilgiye, araca ve güce sahiptir. *Bu güçlerin bir kısmı*, doğrudan doğruya tarım işçilerinin ayağa kalkmaları için yardıma *ayrılmış* olmalıdır.

Bunun için, bir gün saptanır ve örgütlü tüm işçilerin o günkü gündeliği, köy ve kent işçilerinin örgütlenmesi işinin gelişmesine ve güçlendirilmesine ayrılır.

Bu miktarın belirli bir kısmı, olduğu gibi, kent işçileri tarafından, tarım işçileri sınıfının örgütlenmesine ayrılsın. Bu fonlar, mümkün olduğu kadar halkın anlayabileceği bir dizi yayının ve tarım işçileri için —başlangıçta ancak haftalık olabilecek— bir gazetenin baskı masraflarına harcansın.

Bu fonlar, sayıca az bile olsa, çeşitli bölgelerde, ücretli tarım işçileri sendikalarını hiç vakit geçirmeden kurmak için, köylere örgütleyiciler ve ajitatörler yollamak üzere kullanılmaya yarasın.

Ancak bu sendikaların kendi deneyleri, bu hareketin gelişmesi için en iyi yolun bulunmasına yardımcı olabilir. Bu sendikaların herbirinin ilk görevi, tarım işletmelerinde işgücünü satan herkesin durumunu düzeltmek, daha yüksek ücret, daha iyi konut koşulları, daha iyi beslenme vb. sağ-

lamak olmalıdır.

Gelecekte, toprakta özel mülkiyetin kaldırılmasıyla, her çiftlik yanaşmasına, her gündelikçiye toprak verilebileceği, ve böylece tarım alanında ücretli çalışmanın da temelden ortadan kaldırılacağı önyargısına karşı en büyük enerjiyle savaşmaya başlamak gerekir. Bu, bir önyargıdır, hem de çok zararlı bir önyargı. Toprakta özel mülkiyetin kaldırılmasının, ilerici, büyük bir reform olduğu, yadsınamaz. İktisadî gelişmenin ve proletaryanın istemlerini tartışma götürmez biçimde karşıladığı, her ücretli işçinin bütün yüreğiyle ve bütün gücüyle savunacağı bir reform olduğu, yadsınamaz; ama bu reform, ücretli emeği asla ortadan kaldırmaz.

İnsan, toprakla karnını doyuramaz. Hayvan, gereç, tohum, yedek ürün, para olmadan tarım yapılmaz. Nereden gelirse gelsin, vaatlere —köy ücretlilerinin hayvan, gereç vb. edinmelerine yardım edileceği yolundaki vaatlere— güvenmek, hataların en büyüğü, affedilemeyecek bir saf-dillik olur.

Temel kural, her çeşit sendika eyleminin ilk emri, "ancak sınıf gücüne güven!" kuralıdır. Devlet, egemen sınıfın örgütüdür.

Vaatlere inanma, ancak örgütlenmenin ve sınıf bilincinin gücüne inan!

İşte bu yüzden, tarım işçileri sendikasının görevi, yalnız genel olarak işçilerin durumunun iyileştirilmesi için mücadele etmek değil, ama özellikle eli kulağında olan bir büyük tarım reformunda, tarım işçilerinin sınıf çıkarlarını savunmak üzere derhal saptanmalıdır.

Çoğu kez köylüler ve sosyalist-devrimciler, "işgücü, bölge komitelerinin emrine verilmelidir" diyorlar. Oysa tarım alanındaki ücretli işçiler sınıfı, tam tersini düşünüyor: bölge komiteleri, koluyla çalışanların emrinde olmalıdır. Patronların ve ücretli işçilerin tutumu, bu çatışmada apa-

çık ortaya çıkıyor.

"Toprak, bütün halkındır!" Çok doğru. *Ama halk toplumsal sınıflar şeklinde bölünmüş.* Burjuvazi tarafından bilinçli olarak karanlıkta tutulan ve *daima küçük-burjuvazi tarafından* unutulan bu gerçeği, her işçi, bilir, görür, duyar ve deneyiyle saptar.

Yoksullar bölünmüş halde iseler, kimseden yardım görmeyeceklerdir. Hiç bir devlet, ücretli tarım işçisine, gündelikçiye, çiftlik yanaşmasına, yoksul köylüye, yarı-proleter köylüye, eğer onlar birbirlerine yardım etmezlerse, yardıma koşmayacaktır. Ve bu yönde atılacak ilk adım, bağımsız bir örgüt, bir sınıf örgütü, kır proletaryasının örgütüdür.

Bütün Rusya Sendikalar Konferansının en büyük enerjiyle işe koyulmasını, çağrısını bütün Rusya'ya duyurmasını, kardeş elini, örgütlü proleterlerin öncüsünün güçlü elini kır proleterlerine uzatmasını dileriz.

Pravda, n° 90-91.
24 ve 25 Haziran (7 ve 8 Temmuz) 1917
İmza: *N. Lenin*

[ONSEKİZ]

BİR GAZETE YAZARININ GÜNLÜĞÜNDEN SAYFALAR

KÖYLÜLER VE İŞÇİLER

BÜTÜN Rusya'nın Köylü Vekilleri Sovyetlerinin *İzvestiya*[83] gazetesinin 18 Ağustos tarihli 88. sayısında, köylülerle temas halinde bulunan partinin bütün propagandacılarının ve ajitatörlerinin elinde, ve gene kampanyaya katılan ya da onunla ilişkisi bulunan bütün bilinçli işçilerin elinde temel bir belge olması gereken son derece ilginç bir makale var.

Sözkonusu olan, *"1917'de Petrograt'ta toplanmış olan I. Köylü Vekillerinin Bütün Rusya Kongresine taşra vekilleri tarafından getirilen 242 görev belgesine (mandat) göre kaleme alınmış örnek görev belgesi"*dir.

Köylü Vekilleri Sovyetinin, bütün bu görev belgeleri üzerinde en ayrıntılı bilgileri (eğer bunları geniş metin ha-

linde yayınlamak —ki bu, elbette en iyi şekil olurdu—, gerçekten olanaksızsa), yayınlaması son derece istenilir bir şey olurdu. Örneğin, hükümetlerin yönetim bölgelerini, illeri, her yerden ne kadar görev belgesi geldiği, bunların ne zaman kaleme alınmış ve gönderilmiş olduğu işaret edilerek ve şu ya da bu konuda bölgeler arasındaki farkların mevcudiyetinin farkına varılabilmesi için formüle edilen başlıca istemlerin tahlilleri de verilerek, tam listelerinin yayınlanması özellikle gereklidir. Aile çiftçiliği ve kolektif çiftçilik bölgeleri, Büyük-Rusların ve öteki kavimlerin yaşadıkları bölgeler, merkezî bölgeler, sınır bölgeleri, serflik görmemiş olan bölgeler vb., örneğin köylülerin bütün topraklarının özel mülkiyetinin kaldırılması hakkında, periyodik bölüşmeler hakkında, ücretli emeğin yasaklanması hakkında, binaların, aletlerin ve sürü hayvanlarının toprak sahiplerinden zoralımı vb. hakkında görüş bakımından birbirlerinden ayrılıyorlar mı? Bu son derecede değerli köylü görev belgelerinin bilimsel olarak incelenmesi, bu veriler tam olmadan olanaksızdır. Oysa, biz marksistler, bütün gücümüzle siyasetimizin dayandığı olayların bilimsel olarak incelenmesine yönelmeliyiz.

Daha iyi bir dokümantasyon bulunmadığı takdirde, *Görev Belgelerinin Özeti* ("örnek görev belgesi"ne bu adı vereceğiz), herhangi bir yanlışlığı ortaya konmadıkça, kendi tarzında, yineliyoruz, partinin bütün üyelerinin elinde bulunması gereken biricik doküman olarak kalır.

Görev Belgeleri Özetinin birinci bölümü, genel siyasete, siyasal demokrasinin istemlerine; ikinci bölümü ise tarım sorununa ayrılmıştır. (Umalım ki, Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyeti ya da herhangi başka bir kurum, görev belgelerinin ve köylülerin savaş üstüne kararlarının bir bilançosunu yapsın.) Burada, birinci bölüm üzerinde uzun boylu durmayacağız, iki noktasına değinmekle yetineceğiz. Bütün memurların seçilebilirliği 6. paragrafta istenmiştir; 11. pa-

ragraf, savaş sonunda, daimî ordunun kaldırılmasını istiyor.[84] Bu hususlar, köylülerin siyasetini, Bolşevik Partisinin programına *herhangi başka* bir partininkinden *daha yakın* kılıyor. Bu noktalara dayanarak, bütün propaganda ve ajitasyonumuzda menşevik ve sosyalist-devrimci önderlerin, Kronstadt'da, örneğin, halkın iradesine karşı, demokrasinin ilkelerine karşı, kapitalistlerin isteklerine uygun olarak, hükümet tarafından *onaylanması* gerektiğine göre, görevlendirilmesi salt seçimle olmayan hükümet komiserinin otoritesini savunmuş olduklarından ötürü, yalnız sosyalizme değil, demokrasiye de ihanet ettiklerini göstermeli ve tanıtlamalıyız. Sosyalist-devrimci ve menşevik önderler, Petrograt'ın belediye Dumalarında, ve kendi kendini yöneten başka yerel kurumlarda, demokrasi ilkelerini hiçe sayarak, derhal bir işçi milisi yaratılması ve daha sonra halk milisine geçilmesi yolundaki bolşevik istemlerle savaşıyorlar.

Köylülerin toprakla ilgili istemleri, her şeyden önce, Görev Belgeleri Özetine göre, toprak mülkiyetinin bütün biçimleriyle, köylü mülkiyetine varana dek ve o da içinde olmak üzere tazminatsız olarak kaldırılmasına; en iyi yöntemlerle işletmeye konmuş toprakların, devlete ya da kır topluluklarına devredilmesine; zoralım uygulanan toprakların, sürü hayvanlarının ve tarım demirbaşları ve binalarının da (küçük parselleri işleyen köylüler lehinde istisna yapılmış) devlete ya da kır topluluklarına geçirilmek üzere zoralımına; ücretli emeğin yasaklanmasına; toprağın emekçiler arasında periyodik paylaştırılmalarla, eşit olarak üleştirilmesine indirgeniyor. Köylüler, Kurucu Meclisin toplanmasından önce, geçici önlem adıyla toprağın alınıp satılmasını yasaklayan yasaların *derhal* çıkartılmasını ve ailelerin topluluklardan çıkışı hakkındaki, ayrı duran[85] vb. parseller hakkındaki, kira sözleşmelerinin süresinden önce bozulması hakkındaki, ve kısa vadeli sözleşmelerin gözden geçirilmeleri hakkındaki, ormanların ve balıkçılığın korunması hakkındaki yasa-

ların kaldırılmasını istiyorlar.

Bu istemler üzerinde bir parça düşünmek, bu istemlerin, kapitalistlerle *ittifak halinde*, onlardan tam kopmaksızın, kapitalist sınıfıyla gerçekten kararlı, gerçekten amansız bir mücadele yapmaksızın, onun egemenliğine son verilmeden yerine getirilmesinin olanaksız olduğunu görmek için yeterlidir.

Bu yüzden, sosyalist-devrimciler, bu *düzende* değişiklikler yapmanın, kapitalist egemenliğe son verilmeksizin, sovyet iktidarı proletaryaya geçmeden, proletarya iktidarının kapitalistlere karşı en enerjik devrimci önlemleri en yoksul köylüler tarafından desteklenmeksizin de mümkün olduğu fikrini kabul ederek ve çevrelerinde yineleyerek, hem kendi kendilerini, hem de köylüleri kandırıyorlar. Ve Sosyalist-Devrimci Partinin solunun önemi, kesin olarak, bu solun, bu partinin bağrında, bu aldatmaca hakkında gittikçe artan bir bilinci ortaya koymasındadır.

Gerçekte, özel kişilere ait olan bütün toprakların zoralımı, bu toprakların çok kez ipotekli bulundukları bankaların yüz milyonlarca rublelik sermayesinin zoralımı demektir. Bu önlem, devrimci sınıf, devrimci bir biçimde, kapitalistlerin direncini kırmadan alınabilir mi? Sözkonusu olan, en fazla merkezileşmiş, muazzam bir ülkenin kapitalist ekonomisinin en önemli merkezlerine milyarlarca bağla bağlı bulunan ve ancak, kent proletaryasının aynı ölçüde merkezileşmiş gücüyle yenilgiye uğratılabilen bir banka sermayesidir.

Devam edelim. Son derece gelişmiş tarım işletmelerinin devlete devredilmesi. Bu işletmeleri devralacak, ve ekonomiyi görevlilerin ve hatta kapitalistlerin çıkarına değil, gerçekten emekçilerin çıkarına yöneltecek yetenekte bir "devletin", devrimci bir proletarya devleti olması gerektiği besbelli değil midir?

Haraların, aynı şekilde bütün çiftlik hayvan ve bina-

larının zoralımı, sadece üretim araçlarının özel mülkiyetine üstüste darbeler indirmek demek değildir. Aynı zamanda, sosyalizme doğru bir adımdır, çünkü, bu hayvanlardan, tarım demirbaş ve binalarından "yararlanmanın (tasarrufun) yalnızca devlete ya da topluluklara (komünotelere)" devredilmesi, zorunlu olarak, büyük bir sosyalist tarımı, ya da en azından, birleşmiş küçük çiftlikler üzerinde sosyalist bir denetimi ve onların ekonomilerinin sosyalistçe düzenlenmesini gerektirir.

Ya ücretli emeğin "yasaklanması"? Bu, köylerde, ücretli emek yedek ordusu bulunmazsa, bütün kapitalist sanayiin duracağını, ücretli emeği köyde "yasaklayıp" da kentte ona izin vermenin olanaklı olmadığını, ve nihayet ücretli emeği "yasaklamanın" sosyalizme doğru bir adımdan başka bir şey olmadığını göremeyen, korkuya kapılmış küçük toprak sahiplerinin ortaya attıkları, ancak boş bir sözden, güçsüz, bilinçsiz, çocukçasına saf bir istekten ibarettir.

Ve burada, işçilerin, köylülere karşı tutumlarının baş sorununa geliyoruz.

Yığınları kucaklayan bir sosyal-demokrat işçi hareketi, Rusya'da (1896'nın büyük grevlerinden başlayarak sayarsak) yirmi yıldan fazla bir zamandan beri mevcuttur. Bu büyük zaman süresi içinde, iki devrim süresince, Rusya'nın bütün siyasal tarihi boyunca aynı esas sorunun kendini ortaya koyduğu görülür: işçi sınıfı mı köylüleri sosyalizme doğru ileri götürecektir, yoksa liberal burjuvazi mi onları kapitalizmle uzlaşmaya doğru gerileteceklir?

Sosyal-demokratların oportünist kanadı şu çok akıllı uslu formül üzerinde uslamlamayı hiç elden bırakmaz: sosyalist-devrimciler küçük-burjuva *olduklarından*, "biz", onların sosyalizm hakkındaki, hayalci küçük-burjuva görüşlerini, sosyalizmin burjuvaca yadsınması *adına* kabul etmiyoruz. Marksizmin yerini rahatlıkla struvecilik[86] almıştır,

menşevizm KD Partisinin[87] uşağı olacak kadar alçalıyor ve köylüleri burjuva egemenliğiyle "uzlaştırmaya" koyuluyor. Tsereteli ve Skobelev, Çernov ve Avksentiyev'le[88] elele kolkola devrimci "demokrasi" adına, kadet toprak sahiplerinin gerici yönetmeliklerine imza koyuyorlar. İşte bu rolün, en yeni, en göze çarpan gösterisi budur.

Sosyalist-devrimcilerin küçük-burjuva hayallerini eleştirmekten hiç bir zaman vazgeçmeyen, onlarla kadetlere *karşı* olmaktan başka şekilde *hiç bir zaman blok* kurmayan devrimci sosyal-demokratlar, köylüleri, kadetlerin etkisinden *koparmak* için durmadan mücadele ediyorlar ve onların sosyalizm hakkındaki hayalci küçük-burjuva görüşlerinin karşısına, kapitalizmle liberal uzlaşmayı değil, sosyalizme giden devrimci, proleter yolu çıkarıyorlar.

Savaşın, kapitalizmin bunalımını olağanüstü çabuklaştırdığı ve ağırlaştırdığı şu sırada, savaşın, halkı, yokolmak ya da sosyalizme doğru, tam zamanında, azimle yürümek ikilemi karşısında bıraktığı şu sırada: yarı-liberal menşevizm ile devrimci proleter bolşevizm arasındaki uçurum, on milyonlarca köylünün eylemini belirten bir sorun olarak, pratikte, açıkça kendini göstermektedir.

Sermayenin egemenliğine kendinizi uydurunuz, çünkü, "biz", sosyalizm için olgun değiliz henüz. İşte, üstelik sosyalizme doğru azimle yürümeden, savaşın açtığı yaraları sarma olanağı gibi somut bir sorunun yerine soyut "sosyalizm" sorununu koyan menşeviklerin köylülere dediği bu.

Kendinizi kapitalizme göre ayarlayınız, *çünkü* sosyalist-devrimciler, küçük-burjuva ütopyacılarıdır. İşte, sosyalist-devrimcilerle birlikte kadetlerin hükümetini destekleyen menşeviklerin köylülere dedikleri de bu.

Ama, sosyalist-devrimciler göğüslerine vurarak, köylülere, kendilerinin kapitalistlerle her türlü barışa karşı olduklarına, Rus devrimini hiç bir zaman bir burjuva devrimi saymamış olduklarına ve bu yüzdendir ki, oportünist

sosyal-demokratlarla *kesin olarak* blok kurduklarına, burjuva hükümetini kesin olarak desteklediklerine dair... güvence veriyorlar. Sosyalist-devrimciler, aylar boyunca bir koalisyon bakanlığında kadetlerle anlaşma siyasetine kendilerini teslim etmekteyken, uygulamamak üzere, hasıraltı etmek üzere ve köylüleri en boş vaatlerle avutmak üzere, istenen bütün köylü programlarını, hatta en devrimcilerini bile, imzalıyorlar.

Sosyalist-devrimcilerin, köylü çıkarlarına, bu apaçık, pratik, elle tutulur ihaneti, durumu olağanüstü bir şekilde değiştirmektedir. Bu değişikliği hesaba katmak gerekir. Sosyalist-devrimcilere karşı, 1902-1903 ve 1905-1907'lerde anladığımız anlamda geleneksel ajitasyonla yetinilemez. Teori alanında, "toprağın sosyalizasyonu", "eşit intifa hakkı", "ücretli emeğin yasaklanması" vb. gibi küçük-burjuva hayallerini çürütmekle yetinilemez.

O tarihlerde, burjuva devriminin arifesinde ya da tamamlanmamış bir burjuva devriminin akışı içinde bulunuyorduk ve görev, her şeyden önce, bu devrimi, monarşinin yıkılmasına kadar götürmekti.

Şimdi monarşi yıkılmış bulunuyor. Rusya'nın, başında, bir kadetler, menşevikler ve sosyalist-devrimciler hükümeti bulunan bir demokratik cumhuriyet haline gelişi ölçüsünde, burjuva devrimi tamamlanmıştır. Savaş, bizi, üç yılda bir otuz yıllık ileri götürdü, Avrupa'da genel çalışma zorunluluğunu, ve sanayi girişimlerinin geniş sendikalar halinde zorunlu gruplaşmalarını kurumlaştırdı; en ileri gitmiş ülkeleri görülmemiş bir açlık ve yıkıma sürükledi, onları sosyalizm yoluna girmeye zorladı.

Yalnız proletarya ve köylüler krallığı devirebilirler. O çağda bizim sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi bu olmuştur. Ve bu ilke doğru idi. 1917 Şubat ve Mart ayları, bu ilkeyi, bir kez daha doğrulamaktan başka bir şey yapmadı.

Yalnız proletarya, en yoksul köylüleri (programımızın ifade ettiği gibi yarı-proleterleri) yöneterek savaşı demokratik bir barışla sona erdirebilir, savaşın neden olduğu yaraları sarabilir ve sosyalizme doğru mutlak surette, zorunlu olan, *ivedi* bir hale gelen ilk adımları atabilir; şimdi sınıf siyasetimizi belirleyen ilke budur.

Buradan şu sonuca varılır: sosyalist-devrimcilere karşı propaganda ve ajitasyonun ağırlık merkezi, onların köylülere karşı işlemiş oldukları ihanet üzerine kaydırılmalıdır. Sosyalist-devrimciler, yoksul köylüler yığınını temsil etmiyorlar. Hali-vakti yerinde çiftçiler azınlığını temsil ediyorlar. Onlar, köylüleri işçilerle ittifak kurmaya değil, kapitalistlerle ittifak kurmaya, yani kapitalist boyunduruğuna sevk ediyorlar. Onlar, emekçilerin ve sömürülen yığınların çıkarlarını, küçük bakanlık görevleri karşılığında, menşeviklerle ve kadetlerle blok kurmak karşılığında teslim ettiler.

Savaşın hızlandırdığı tarih, ileri doğru öyle büyük adımlar attı ki, eski formüller yeni bir içerik kazandı. Eskiden "ücretli emeğin yasaklanması", *ancak* küçük-burjuva aydınlarının zevkine uygun boş bir sözdü. Şimdi ise durum değişti: milyonlarca yoksul köylü, 242 görev belgesinde, ücretli emeğin yasaklanmasına doğru gitmek istediklerini açıklıyorlar, ama bunu nasıl becereceklerini bilmiyorlar. Biz, bunu nasıl yapmak gerektiğini biliyoruz. Biz biliyoruz ki, bu amaca, ancak işçilerle birleşerek, işçilerin yönetimi altında, kapitalistlerle bir "anlaşma" siyaseti ile değil, kapitalistlere karşı mücadele ile ulaşılabilir.

İşte sosyalist-devrimcilere karşı propaganda ve ajitasyonumuza yön verecek çizginin, köylülerle konuşmalarımıza yön verecek düşüncenin, şimdi bu şekilde değişmesi gerekir.

Sosyalist-Devrimci Parti size ihanet etti köylü arkadaşlar. İşsizlere ihanet etti ve sarayların yanında, belki kralın sarayının yanında değil, ama kadetlerin, devrim düşmanlarının, özellikle köylü devrimi düşmanları kadetlerin,

hükümette Çernov'larla, Peşahanov'larla ve Avksentiyev'lerle birlikte oturduğu sarayların yanında yer aldı.

Yalnız devrimci proletarya, yalnız bu proletaryayı bir birlik yapan öncü —Bolşevik Partisi—, yoksul köylülerin 242 görev belgesinde gösterilen programını *gerçekten* uygulayabilir. Çünkü devrimci proletarya, ücretli emeğin yasaklanmasına doğru tek emin yolla, bir çiftlik hizmetkârının kira ile tutulmasını yasaklayarak değil, sermayenin devrilmesi yoluyla, *fiilen* yol almaktadır. Devrimci proletarya, toprağın, sürü hayvanlarının, tarım demirbaş ve binalarının, teknik tarım işletmelerinin zoralımına doğru, köylülerin istedikleri ve sosyalist-devrimcilerin onlara *veremeyecekleri* şeylere doğru fiilen yol almaktadır.

İşte şimdi işçinin, köylülere seslenirken konuşmalarının esas fikri bu yönde değiştirilmelidir. Biz, işçiler, yoksul köylülerin istedikleri ve her zaman nerede ve nasıl arayacaklarını bilmeden aradıkları şeyi size verebiliriz ve vereceğiz. İşçiler, biz *kapitalistlere karşı* kendi çıkarlarımızı ve aynı zamanda köylülerin büyük çoğunluğunun çıkarlarını savunuyoruz, oysa kapitalistlerin müttefikleri sosyalist-devrimciler bu çıkarlara ihanet ediyorlar.

*

Engels'in yaşamının son zamanlarında, köylü sorunu üstüne söylediklerini okura anımsatalım. Engels sosyalistlerin, küçük çiftçileri mülksüzleştirmeyi düşünmediklerini ve onlara ancak örnek göstererek makineleşmiş sosyalist büyük tarımın üstünlüğünü tanıtlayacaklarını belirtiyordu.*

* Engels, *Neue Zeit*'ın 10. sayısında, 1894'te yayımlanmış, "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu" başlıklı makalesinde şöyle diyordu: "Öyleyse küçük köylüler karşısında tutumumuz nedir? ... Önce, Fransız programının şu sözü yerden göğe kadar doğru: Küçük köylünün kaçınılmaz yokoluşunu önceden görüyoruz, ama biz bu yokoluşu çabuklaştırmakla hiç de yükümlü değiliz. Sonra, iktidara geçtiğimizde, büyük toprak sahipleri için yapma zorunda kalacağımız gibi, küçük köylüleri (karşılığını ister ödeyerek, ister ödemeyerek) zorla ka-

Savaş, bu cinsten bir sorunu şimdi pratik olarak Rusya'nın önüne koydu. Elimizde pek fazla alet yoktur. Yüksek bir teknik düzeyindeki tarım işletmelerini "katiyen paylaşmak değil", aletlerin zoralımı gereklidir.

Köylüler bunu anlamaya başladılar. Zorunluluk, anlamaya mecbur eder. Savaş, onları, buna mecbur ediyor, çünkü hiç bir taraftan alet alınamaz. Aletler değerli bir şey gibi saklanmalıdır. Ve büyük tarım daha birçok başka planlarda olduğu gibi alet kullanımında da bir emek tasarrufu anlamına gelir.

Köylüler kendi küçük çiftliklerini muhafaza etmek, eşit normlar sağlamak ve onları periyodik olarak yenilemek istiyorlar... Pekâlâ. Aklı başında bir tek sosyalist bu konuda yoksul köylülerden ayrılmaz. Eğer toprağın zoralımı gerçekleştirilmişse, *bu demektir ki,* bankaların egemenliği temelden sarsılmıştır; eğer aletlerin zoralımı gerçekleştirilmişse, *bu demektir ki,* sermayenin egemenliği temelden sarsılmıştır ve bu, aynı zamanda, demektir ki, *proletarya merkezde siyasal iktidarı kullanacağı* zaman, iktidarı alacağı zaman, geri kalanı, *fazlasıyla* zahmetsizce ele geçirecek, geri kalanı, kendiliğinden, "örneğin etkisiyle" gerçekleşecek ve bunu pratiğin kendisi telkin etmiş olacaktır.

Siyasal iktidarın proletaryaya geçişi, işte esas olan budur. O andan itibaren, 242 görev belgesinde, temel, köklü, birinci önemde ne varsa *gerçekleşebilir duruma gelirler.* Gerçekleşmelerin hangi biçim değişikliklerleriyle olacağını yaşam gösterecektir. Bu ikincil bir sorundur. Biz, doktrinci değiliz. Bizim doktrinimiz bir dogma değil, bir eylem kılavuzudur.

mulaştırmayı aklımızdan bile geçiremeyeceğimiz de bir o kadar açık. Küçük köylü karşısındaki ödevimiz, ilkin, onu buna zorlayarak değil, ama örnekler aracıyla buna götürerek, ve toplumun yardımını onun buyruğu altına koyarak, onun bireysel mülkiyeti ve işletmesini, kooperatif işletmeye dönüştürmektir." Ve bu konuda, daha bugünden gözlerine çarpacak üstünlükleri, küçük köylüye bellibelirsiz de olsa gösterme araçlarımız eksik değil." [Friedrich Engels, "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu", *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim,* Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 424. —*Ed.*]

Biz, Marx'ın ya da marksistlerin sosyalizm yolunu bütün yönleriyle tanıdığını savunmuyoruz. Bu saçmadır. Biz bu yolun yönünü tanıyoruz. Hangi toplumsal güçlerin oraya götürdüklerini biliyoruz. Ama, somut olarak, pratik olarak, ne olduğunu, işe koyuldukları zaman *milyonlarca insanın deneyi* bunu gösterecektir.

İşçilere güveniniz köylü arkadaşlar, kapitalistlerle ittifaktan vazgeçiniz. 242 görev belgesinde ifade edilen programın gerçekleşmesine ancak işçilerle sıkı bir birlik halinde başlayabileceksiniz. Kapitalistlerle birlikte, sosyalist-devrimcilerin yönetiminde *hiç bir zaman* bu programın ruhuna uygun hiç bir kesin eylem sağlayamayacaksınız.

Ama, kent işçileriyle birlikte, sermayeye karşı amansız mücadelede 242 görev belgesi programının uygulanmasına *başlayacağınız* zaman, bütün dünya sizi destekleyecek ve bizi destekleyecek, ve bu programın başarısı —bugünkü şekliyle değil ama özünde— sağlanmış olacaktır. Sermayenin egemenliği ve ücretli kölelik son bulacaktır. Bu, sosyalizmin egemenliğinin, barışın egemenliğinin, emekçilerin egemenliğinin başlangıcı olacaktır.

Raboçi, n° 6,
29 Ağustos (11 Eylül) 1917

[ONDOKUZ]

DEVRİMİN GÖREVLERİ

RUSYA, bir küçük-burjuvazi ülkesidir. Nüfusun büyük çoğunluğunu bu sınıf oluşturur. Bu sınıfın burjuvazi ile proletarya arasında bocalaması kaçınılmazdır. Ve ancak bu sınıfın proletarya ile birleşmesiyledir ki, devrim davasının, barış, özgürlük davasının, toprağın emekçilere geri verilmesi davasının zaferi kolayca, çabuklukla, barış ve sükûnet içinde sağlanmış olacaktır.

Devrimimizin gidişi, pratikte, bize bu bocalamaları göstermektedir. Öyleyse, sosyalist-devrimci ve menşevik partiler hakkında hayale kapılmayalım, proleter sınıfının yolu olan yolumuz üzerinde sımsıkı duralım, bu yoldan ayrılmayalım. Yoksul köylülerin sefaleti, savaşın doğurduğu kötü-

lükler, açlık, her şey, proletarya yolunun doğru yol olduğunu, proletarya devrimini desteklemenin vazgeçilmez bir şey olduğunu gittikçe açık-seçik olarak halk yığınlarına göstermektedir.

Devrimin gidişi, küçük-burjuvazinin, burjuvaziyle bir "koalisyon" kurma, onunla bir anlaşma yapma yolundaki "barışçı" umutlarını, Kurucu Meclisin "yakın gelecekte" toplanmasını "rahat rahat" bekleme vb. umutlarını acımasızca, kıyasıya, kesin olarak yıktı. Kornilov serüveni son acı dersti; kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin işçileri ve köylüleri, subayların askerlerini ve bunun gibi daha başkalarının başkalarını aldatarak bize vermiş oldukları milyonlarca ve milyonlarca küçük küçük dersi tamamlayan büyük bir dersti.

Hoşnutsuzluk, nefret, kızgınlık, orduda, köylüler arasında ve işçiler arasında büyümektedir. Sosyalist-devrimcilerin ve menşeviklerin burjuvazi ile, her şeyi vaadeden ve hiç birini yerine getirmeyen "koalisyonu", yığınları sinirlendiriyor, onların gözünü açıyor, onları devrime itiyor.

Sosyalist-devrimciler (Spiridonova ve ötekiler) ve menşevikler (Martov ve grupları) arasında sol muhalefet büyümekte ve daha şimdiden, bu partilerin "konsey"inin ve "kongre"sinin %40'ına varmaktadır. Ve *tabanda,* proletarya içinde ve köylülük içinde özellikle yoksul köylülerde sosyalist-devrimcilerin ve menşeviklerin *çoğunluğu* "solda" bulunmaktadır.

Kornilov serüveni, bir derstir. Kornilov serüveni, çok öğretici olmuştur.

Sovyetlerin, şu sırada sosyalist-devrimci ve menşevik önderlerinden daha ileri gidip gidemeyeceklerini ve bununla devrimin barışçı yolla gelişmesini sağlayıp sağlayamayacaklarını, ya da yeniden yerlerinde sayıp proletarya ayaklanmasını kaçınılmaz kılıp kılmayacaklarını bilmek olanaksızdır.

Bu bilinemez.

Bize düşen ödev, devrimin barışçı gelişmesine "son" bir şans sağlamak için mümkün olan her şeyin yapılmasına yardım etmek, buna, programımızı ortaya koyarak, programımızın ulusal niteliğini, halkın büyük çoğunluğunun çıkarlarına ve istemlerine uygun olduğunu açıklayarak yardım etmektir.

Aşağıdaki satırlar, bu programın bir açıklaması denemesidir.

Bu program yoluyla en yoksul "en yeteneksiz tabakalara", yığınlara, memurlara, işçilere, köylülere, yalnız bizimle birlikte olanlara değil, özellikle sosyalist-devrimcilere, partisizlere, bilgisi az olan kişilere yaklaşalım. Onları kendi kendilerine düşünüp fikir yürütmeye, kendi kendilerine karar almaya, *kendi* delegelerini konferansa, sovyetlere, hükümete göndermeye sevketmek için uğraşalım; o zaman, konferansın sonucu *ne olursa olsun* emeğimiz boşa gitmiş olmayacaktır. Çabamız, hem konferans için, hem Kurucu Meclis seçimleri için, genellikle bütün siyasal eylem için yararlı olacaktır.

Yaşam, bolşeviklerin programının ve taktiğinin doğru olduğunu gösteriyor. 20 Nisandan Kornilov serüvenine kadar "o kadar kısa zamanda ne çok şeyler oldu".

Bu zaman içinde *yığınların* edindikleri deneyim, *ezilen* sınıfların edindikleri deneyim, onlara bir sürü şey öğretti ve sosyalist-devrimci ve menşevik önderler yığınlardan tamamen ayrı kaldılar. Bunu, yığınlara anlatabildiğimiz ölçüde, olabildiğince somut bir program gösterecektir.

KAPİTALİSTLERLE ANLAŞMA SİYASETİNİN ZARARLI SONUÇLARI

1. Burjuvazinin temsilcilerini, az sayıda olsalar bile, iktidarda bırakmak, Alekseyev, Klembovski, Bagrasyon, Ga-

garin ve öteki generaller gibi Kornilov'un herkesçe bilinen yanlılarını, ya da Kerenski gibi burjuvazi karşısındaki tam güçsüzlüklerini ve bonapartçı yöntemlerle eğilimlerini tanıtlamış olan kimseleri iktidarda bırakmak, bir yandan, kapitalistlerin bilerek hızlandırdıkları ve ağırlaştırdıkları açlığa ve iktisadî yıkıma, öte yandan da, ordu emperyalist bir savaşa şevkle katılamayacağına göre askerî yıkıma kapıları ardına kadar açmak demektir. Ayrıca, Kornilov yanlısı generaller ve subaylar, iktidarda kaldıkları takdirde, hiç kuşku yok ki, Galiçya'da ve Riga'da yaptıkları gibi *bilerek ve isteyerek cepheyi Almanlara açacaklardır*. Ancak şu aşağıda gösterilen yeni ilkelere dayanan yeni bir hükümetin kurulması, bu yıkımı önleyebilir. 20 Nisandan beri, bütün deneyimlerimizden sonra, burjuvazi ile, ne olursa olsun bir anlaşma siyasetini sürdürmek sosyalist-devrimciler ve menşevikler bakımından sadece bir yanılgı değil, halka karşı ve devrime gerçek bir ihanet olur.

İKTİDAR SOVYETLERE

2. Bütün siyasal iktidar, belirli bir program temeli üzerinde, ve hükümet, sovyetler önünde tamamen sorumlu olmak koşuluyla, tüm olarak İşçi, Asker, Köylü Vekilleri Sovyetlerinin temsilcilerine geçmelidir. Aynı zamanda, hem devrimin içerik bakımından o kadar zengin olan son birkaç haftası sırasında halkın edindiği bütün deneyimi de hesaba katabilmek için, hem de birçok yerlerde düzeltilmemiş olan apaçık haksızlıkları (nispî olmayan temsil sistemi, seçimde eşitsizlikler vb.) ortadan kaldırmak için, hiç zaman geçirmeden sovyetlerin yenilenmesine gitmek gerekir.

Demokratik bir şekilde seçilmiş kuruluşların bulunmadığı yerlerde, orduda olduğu gibi, bütün iktidar, hiç bir şekilde kısıtlanmaksızın, yerel sovyetlere, sovyetler tarafından seçilmiş komiserlere ve gene seçilmiş olan öteki kuruluş-

lara geçmelidir.

Ne pahasına olursa olsun, her yerde, devletin tam desteğiyle, işçilerin ve devrimci birliklerin, yani iş başa düştüğünde kornilovcuları tepelemek yeteneğinde olduklarını ortaya koymuş olan birliklerin silahlandırılmasına gidilmelidir.

HALKLARA BARIŞ

3. Sovyetler hükümeti, *hemen, bütün* savaşan uluslara (yani onların hükümetleriyle işçi ve köylü yığınlarına aynı zamanda olmak üzere) demokratik koşullarla derhal genel bir barış ve derhal ateşkes (ancak üç aylık) kararına varılması önerisinde bulunmalıdır.

Demokratik bir barışın ilk koşulu, ilhaklardan (fetihlerden) vazgeçmektir. Bu vazgeçmeyi, bütün büyük devletlerin kaybetmiş olduklarını yeniden ele geçirmesi gibi yanlış bir anlamda değil, tek doğru anlamında, bütün milliyetlerin, Avrupa'da ve sömürgelerde, *bağımsız ayrı* bir devlet kurmak ya da bir devleti oluşturan unsurlardan biri olmak kararını gene kendisinin vermesi özgürlüğüne ve olanağına sahip olması anlamında anlamalıdır.

Ama, Sovyet hükümeti bu barış koşullarını önerirken, kendisi de koşulların yerine getirilmesi için zaman geçirmeden eyleme geçmelidir; yani çar tarafından imzalanmış olan, Rus kapitalistlerine, Türkiye'nin, Avusturya'nın vb. soyulmasını vaadeden ve bugün bizi hâlâ bağlı tutan gizli anlaşmaları yayınlamalı, açığa vurmalıdır.

Sonra, Ukraynalıların, Finlandiyalıların istemlerine derhal hak vermek ve onlara Rusya'nın Rus olmayan bütün öteki halklarına da olduğu gibi ayrılma hakkına kadar varan bir özgürlük sağlamak zorundayız. *Bütün* Ermenistan'a karşı tutumumuz da böyle olmalıdır; aynı şekilde, birliklerimizin işgali altında bulunan Türk topraklarını da boşaltma-

ya başlamak zorundayız vb..

Bu barış koşullarına kapitalistler iyi gözle bakmayacaklardır, ama bu koşullar, bütün halklar tarafından öyle bir sempati ile karşılanacak, bütün dünyada öyle büyük bir hayranlık ve soygunculuk savaşının sürdürülmesine karşı öyle yaygın bir öfke uyandıracaktır ki, büyük olasılıkla, bir çırpıda hemen bir ateşkes ve barış görüşmelerinin başlamasına rıza gösterilmesi sonucunu elde edeceğiz. Çünkü, savaşa karşı işçi devrimi her yanda önüne geçilmez bir şekilde büyümektedir; ve savaşa karşı bu devrimi ileri götürecek olan, barış edebiyatı değil (uzun zamandan beri, işçileri ve köylüleri aldatmak için *bütün* emperyalist hükümetler, bizim Kerenski hükümetimiz de dahil, bu yola başvuruyorlar), yalnız kapitalistlerle ilişkinin kesilmesi ve barış önerisidir.

Eğer çok küçük bir olasılık gerçekleşir, yani eğer savaşan devletlerden hiç biri ateşkesi kabul etmezse, o zaman bizim için savaş, gerçekten, zorunlu bir savaş, gerçekten haklı bir savaş, bir savunma savaşı olacaktır. Bu olaydan proletaryanın ve yoksul köylülüğün edineceği bilinç, artık savaşın, bizim yönümüzden sadece sözlerle değil ama gerçekte de bütün ülkelerin ezilen sınıflarıyla birlikte, bütün dünyanın ezilen halklarıyla birlikte yapacağımız bir savaş olacağını hesaba katmasak da, askerî bakımdan bile Rusya'nın kuvvetlerini on katına çıkartacaktır.

Özellikle, kapitalistlerin, en korkak ve küçük-burjuva unsurların bazan karşı duramadıkları ve İngiliz kapitalistlerinin ve öteki kapitalistlerin, kendileriyle olan bugünkü soygunculuk ittifakımızı kopardığımız takdirde Rus devrimine büyük bir zarar verebileceklerini ileri süren iddialarına karşı halkı uyanık bulundurmak gerekir.

Bu iddia baştan sona kadar yalandır, çünkü, bankacıları zenginleştiren "müttefiklerin malî desteği", Rus işçi ve köylülerini yağlı ipin asılan adamı tutması gibi desteklemektedir. Rusya'nın yeteri kadar buğdayı, kömürü, petro-

lü, demiri vardır; bu ürünlerin âdil bir şekilde üleştirilmesini sağlamak için zorunlu olan tek şey, halkı, kendisini soyan büyük toprak sahiplerinden ve kapitalistlerden kurtarmaktır. Bugünkü müttefiklerimizin Rus halkına karşı bir askerî harekâta geçmesi olasılığına gelince, Fransızların ve İtalyanların birliklerini Alman birlikleriyle birleştirebilecekleri ve bunu, Rusya'nın âdil bir barış önerisine karşı ileri sürecekleri tezi, düpedüz saçmadır; İngiltere, Amerika ve Japonya, Rusya'ya karşı savaş açsalar bile (ki, böyle bir savaş yığınlar arasında son derece büyük bir hoşnutsuzluk yaratacağı gibi, bu ülkelerin kapitalistleri arasında Asya'nın paylaşılması, özellikle Çin'in yağma edilmesi konusunda maddî çıkar ayrılıklarının sonucu olarak da onlar için çok güç bir şey olurdu), bu ülkeler, Almanya, Avusturya ve Türkiye ile savaşın şimdi Rusya'ya malolduğu zarar ve yıkımın yüzde-birine bile neden olamazlardı.

TOPRAK İŞLEYENLERE

4. Sovyetler hükümeti, geciktirmeksizin, büyük arazilerin özel mülkiyetinin tazminatsız olarak kaldırıldığını ilân etmeli ve bu toprakları, Kurucu Meclisin kararına kadar, köylü komitelerinin yönetimine teslim etmelidir. Aynı şekilde, en başta ve karşılıksız olarak yoksul köylülerin emrine verilmek üzere toprak sahiplerine ait gereçleri de köylü komitelerinin yönetimine teslim etmelidir.

Daha uzun zaman öncesinden beri köylülerin büyük çoğunluğu tarafından, gerek kongrelerinin kararlarında, gerekse yerel delegelerin yüzlerce görev belgesinde (ötekiler arasında *Köylü Vekilleri Sovyetinin İzvestiya*'sında yayınlanan 242 görev belgesinin incelenmesinden de anlaşıldığı gibi) istemde bulundukları bu önlemler, ivedi ve mutlak bir zorunluluk göstermektedir. Köylülüğün "koalisyon" bakanlığı zamanında o kadar sıkıntısını çektiği şu ertelemelerin, sav-

saklamaların hiç biri artık hoş karşılanamaz.

Bu önlemleri almakta gecikecek her hükümet, işçi ve köylülerin ayaklanmasının kendisini devirmesini ve ezmesini hak etmiş *halk düşmanı* bir hükümet olarak kabul edilmek zorundadır.

AÇLIĞA VE İKTİSADÎ ÇÖKÜŞE KARŞI MÜCADELE

5. Sovyetler hükümeti, geciktirmeksizin, üretimin ve tüketimin, işçiler tarafından denetimini bütün yurt ölçüsünde kurumlaştırmalıdır. Yoksa, deneyimin altı aydan beri bize gösterdiği gibi, bütün vaatler, bütün reform girişimleri boş olur ve daha önce eşi görülmemiş bir yıkımla birlikte açlık haftadan haftaya daha da yaklaşarak bütün ülkeyi pençesi altına alır.

Bankaların ve sigorta şirketlerinin derhal ulusallaştırılmasından, gene aynı şekilde sanayiin başlıca kollarının (petrol, maden kömürü, metalurji, şeker, vb.) ulusallaştırılmasından vazgeçilemez; aynı zamanda ticaret sırrının tamamen ortadan kaldırılması, devlete yaptıkları malzeme sayesinde zenginleşen, her türlü denetimden ve kârları ve malları üzerine konan her türlü vergiden sıyrılıp kurtulan küçük bir kapitalist azınlığın işçi ve köylüler tarafından sürekli bir denetim altında bulundurulması gerekir.

Orta köylülerin, kazakların, küçük zanaatçıların ellerinden bir kopek bile almayacak olan bu önlemler, savaş yükümlülüklerinin herkese eşit olarak bölüştürülmesi bakımından tamamen âdil ve açlığa karşı mücadele etmek için de ivedilikle alınmaları gereken önlemlerdir. Ancak kapitalistlerin ürün hırsızlığı ve üretimi bilinçli bir şekilde engellemeleri önlendikten sonradır ki, emeğin verimi yükseltilebilecek, herkes için çalışma zorunluluğu konabilecek, tahıl ile sanayi ürünleri arasında âdil bir değişim kurulabilecek, zenginler tarafından saklanan milyarlarca kâğıt para-

nın hazineye girmesi sağlanacaktır.

Bu önlemler alınmadan, toprak mülkiyetinin tazminatsız olarak ortadan kaldırılması bile mümkün değildir, çünkü toprak sahiplerinin topraklarının çoğu, bankalara ipotek edilmiş durumdadır ve toprak sahipleriyle kapitalistlerin çıkarları çözülmez bir şekilde birbirine bağlıdır.

Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetlerinin Merkez Yürütme Komitesinin İktisadî İşler Bölümünce kabul edilen son karar (*Raboçaya Gazeta*'nın 152. sayısına bakınız), yalnız hükümet tarafından alınan önlemlerin (örneğin toprak sahiplerini ve kulakları zengin etmek amacıyla buğday fiyatının yükseltilmesinin) "zararlı olduğunu" değil, yalnız "iktisadî yaşamı düzenlemek için hükümet nezdinde kurulan merkezî organların *tam bir eylemsizlik* içinde bulunuşlarını" değil, bu hükümetin "*yasaları* bile *çiğnediğini*" kabul ediyor. Sosyalist-devrimci ve menşevik önder partilerin bu itirafı burjuvazi ile anlaşma siyasetinin cinayet niteliğini bir kez daha doğruluyor.

DEVRİM DÜŞMANI BÜYÜK TOPRAK SAHİPLERİYLE VE KAPİTALİSTLERLE MÜCADELE

6. Kornilov ve Kaledin ayaklanması, başlarında kadet partisi ("Halkın Özgürlüğü Partisi") olmak üzere toprak sahipleri ve kapitalistler sınıfının tümü tarafından desteklenmişti. Bu durum, *Merkez Yürütme Komitesinin İzvestiya*'sında yayınlanan olaylarla daha önce tamamıyla tanıtlanmış bulunuyor.

Bu karşı-devrimi tamamıyla bastırmak için ve hatta bu konuda bir soruşturma yapmak için ciddî hiç bir şey yapılmamıştır ve eğer iktidar sovyetlere geçmezse hiç bir şey de yapılacak değildir. Hiç bir komisyon, devlet iktidarını elinde bulundurmuyorsa, ne tam bir soruşturma yürütmek ve ne de suçluları tutuklamak vb. olanaklarına sahip ola-

mayacaktır. Ancak sovyetlerin hükümeti bu işi yürütebilir ve yürütmelidir. Ancak bu hükümet, Kornilov'un generallerini ve burjuva karşı-devriminin elebaşılarını (Guçkov, Milyukov, Riyabuşinski, Maklakov ve şürekâsı) tutuklayarak karşı-devrimci derneklerin (Devlet Duması, subay dernekleri vb.) dağıtıldığını bildirerek, bu derneklerin üyelerini yerel sovyetlerin gözetimi altına vererek, karşı-devrimci birlikleri ordudan atarak, yalnız o, Rusya'yı, "Kornilov" deneyimlerinin kaçınılmaz yinelenmesinden koruyabilir.

Yalnız sovyetlerin hükümeti, Kornilov sorunu konusunda, ve buna benzer bütün öteki işler konusunda, burjuvazi tarafından yaratılmış olsalar bile, tam ve halka açık bir soruşturma için bir komisyon kurabilir ve Bolşevik Partisi, işçileri, yalnız sovyetler tarafından kurulan bir soruşturma komisyonuna itaat etmeye ve kayıtsız şartsız yardımda bulunmaya çağırabilir.

Yalnız sovyetlerin hükümeti, halktan çalınan milyonlar sayesinde kapitalistlerin en büyük basımevlerine ve gazetelerin çoğuna elkoymaları gibi o kadar apaçık bir adaletsizliğe karşı başarı ile mücadele edebilir. Karşı-devrimci burjuva gazetelerini (*Reç, Ruskoye Slovo*[89] ve ötekileri) yasaklamak, basımevlerine elkoymak, onların özel ilânlarını devlet tekeli haline getirmek, hepsini, sovyetler tarafından yayınlanan ve köylülere gerçeği söyleyen bir tek hükümet gazetesinde toplamak mutlaka gereklidir. Ancak bu yolla, burjuvazinin güçlü silahı, herhangi bir koşula bağlı olmaksızın, halkı aldatmakta, köylülüğü yanıltmakta, ve karşı-devrimi hazırlamakta kullandığı yalan ve iftira silahı burjuvazinin elinden alınabilir ve alınmalıdır.

DEVRİMİN BARIŞÇI YOLLA GELİŞMESİ

7. Bugün Rus demokrasisinin önünde, sovyetlerin, sosyalist-devrimci ve menşevik partilerinin önünde, devrimler

tarihinde son derece seyrek raslanan bir olanak, yeniden ertelemelere kalkışılmaksızın, belli bir tarihte Kurucu Meclisi toplantıya çağırmak olanağı, ülkeyi askerî ve iktisadî bir yıkımdan korumak olanağı, devrimin barışçı yolla gelişmesini sağlamak olanağı açılmaktadır.

Eğer bugün; sovyetler yukarda gösterilen programı uygulamak üzere iktidarı, tüm olarak ve yalnız başlarına ele geçirirlerse, o zaman, sovyetler yalnız Rusya halkının on-da-dokuzunun desteğini, işçi sınıfının ve köylülüğün büyük çoğunluğunun desteğini sağlamakla kalmazlar, ordunun, halkın çoğunluğunun kuvvetli hayranlığını da sağlamış olurlar, ki bu hayranlık olmadan açlığa karşı, savaşa karşı zafer kazanmak olanaksızdır.

Eğer bizzat sovyetler duraksamasalar, bocalamasalardı, bugün sovyetlere karşı, hiç bir muhalefet sözkonusu olamazdı. Hiç bir sınıf, sovyetlere karşı başkaldırmaya cüret etmeyecektir; Kornilov deneyiminden ders alan büyük toprak sahipleri ve kapitalistler, sovyetlerin ültimatomu karşısında barış içinde iktidarı bırakacaklardır. Kapitalistlerin sovyetlerin programına karşı direncini yenmek için onları, işçi ve köylülere gözettirmek ve kafa tutanların bütün mallarının zoralımı ve onunla birlikte kısa vadeli tutuklama gibi önlemlerle cezalandırmak yetecektir.

Bir kez iktidar ellerine geçtikten sonra, sovyetler, şu anda bile hâlâ —ki bu, muhtemelen onların son şansıdır— devrimin barışçı yolla gelişmesini, halk vekillerinin barış ve huzur içinde seçilmelerini, sovyetlerin içinde partilerin barışçı mücadelesini, pratik yoluyla çeşitli partilerin programının denenmesini, iktidarın, bir çatışmaya girmeden, bir partiden ötekine geçmesini sağlayabilirlerdi.

20 Nisan hareketinden Kornilov macerasına kadar devrimin gelişmesinin bütün gelişimi gösteriyor ki, eğer bu olanak elden kaçırılırsa, burjuvazi ile proletarya arasında en çetin bir içsavaş kaçınılmaz olur. Önüne geçilmez yıkım bu

savaşı yakınlaştıracaktır. İnsan aklının kabul edebileceği bütün verilerle üzerinde düşünecek olursak, bu savaş, ileri sürülen programın uygulanması için köylülüğün kendisine göstereceği destek yardımıyla işçi sınıfının tam zaferiyle sonuçlanacaktır; ama savaş amansız, çetin ve kanlı olabilir, onbinlerce büyük toprak sahibinin, kapitalistin ve kaderlerini onların davasına bağlayan subayın hayatına malolabilir. Proletarya, devrimi kurtarmak için hiç bir fedakârlıktan geri durmayacaktır, devrimi kurtarmak da yukarda açıklanan programın dışında mümkün değildir. Ama eğer sovyetler devrimin barışçı yolla gelişmesini sağlamayı deneselerdi, proletarya, sovyetleri bütün gücüyle desteklerdi.

Raboçi Put, n° 20 ve 21,
26 ve 27 Eylül (9 ve 10 Ekim) 1917
İmza: *N. K.*

[YİRMİ]

İŞÇİ VE ASKER VEKİLLERİ SOVYETİNİN BÜTÜN RUSYA 2. KONGRESİ

(25-26 EKİM (7-8 KASIM) 1917)

TOPRAK SORUNU ÜZERİNE RAPOR

(26 EKİM (8 KASIM) 1917)

SANIYORUZ Kİ, toprak sorununun açık-seçik konmasının ne kadar önemli olduğunu devrim kanıtlamış ve göstermiştir. İkinci devrimin, yani Ekim Devriminin patlak vermesi, toprağın köylülerin elinde bulunması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Devrilen hükümet, menşeviklerle ve sosyalist-devrimcilerle uzlaşan partiler, çeşitli bahanelerle, tarım sorununun çözümünü ertelemek suretiyle suç işliyorlardı; işte böylelikle, ülkeyi yıkıma, köylüyü isyana götürmüşlerdir. Bunların, köylerdeki Yahudi katliamları ve anarşi hakkındaki iddiaları asılsızdır ve alçakça uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değildir. Akla yakın önlemlerin, katliamlara ve anarşiye neden olduğu, nerede ve ne zaman görülmüştür?

Eğer hükümet akıllıca davransaydı, ve eğer aldığı önlemler yoksul köylülerin gereksinmelerine uygun düşseydi, köylü yığınları böyle galeyana gelir miydi? Ama Avksentiyev ve Dan[90] sovyetleri tarafından onaylanan hükümet önlemlerinin hepsi, köylülere karşıydı ve onları isyana itmiştir.

Ayaklanmayı kışkırttıktan sonra da, hükümet, kendisinin neden olduğu Yahudi katliamlarını ve anarşiyi suçlamaya koyuldu. Hükümet, ayaklanmayı kan ve ateş içinde boğmak istiyordu, ama kendisi, askerlerin, bahriyelilerin ve devrimci işçilerin silahlı isyanıyla devrildi. İşçi ve köylü devriminin hükümeti, ilk elde, toprak sorununu, yoksul köylülerin büyük yığınını yatıştırması ve tatmin etmesi mümkün olan sorunu çözüme bağlamalıdır. Sovyet hükümetinin çıkarması gereken kararname maddeleri aşağıda sıralanmıştır. Bu kararnamenin maddelerinden biri, tarım komitelerine verilen kesin yetkiyi içermektedir; bu yetki Yerel Köylü Vekilleri Sovyetinin 242 görev belgesine dayanılarak verilmiş bulunmaktadır.

TOPRAK KARARNAMESİ

1° Büyük toprak mülkiyeti, hiç bir tazminat ödenmeksizin şu andan itibaren kaldırılmıştır.

2° Büyük toprak sahiplerinin malikâneleri ve, aynı şekilde, prenslerin, manastırların ve kilisenin toprakları, tüm hayvanları, binaları ve demirbaşlarıyla birlikte, bunların tasarrufunu Kurucu Meclise kadar elinde tutacak olan o mıntıkanın tarım komitelerine, o bölgenin Köylü Vekilleri Sovyetine geçer.

3° Zoralınmış ve bundan böyle bütün ulusun mülkiyetine geçmiş olan malların zarara uğratılması, devrim mahkemesi tarafından cezalandırılacak ağır bir suçtur. Mıntıkanın Köylü Vekilleri Sovyeti, büyük toprakların zoralımı sırasında sıkı bir disiplin uygulaması için; zoralım uygulanacak

toprakların alanını tam olarak belirlemek için; zoralımı gerçekleştirilen malların eksiksiz bir dökümünü çıkartmak için; büyük bir devrimci titizlikle, halka geçen tüm tarım işletmelerinin, yapıların, araç ve gereçlerin, hayvanların, zoralımı gerçekleştirilen tahılın vb. muhafazası için bütün önlemleri alır.

4° Aşağıda Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyetinin organı *İzvestiya* tarafından yayınlanan 242 yerel köylü görev belgesi (*mandat*'ı) temeli üzerinde kaleme alınıp ve *İzvestiya*'nın 88. sayısında (Petrograt, n° 88, 19 Ağustos (1 Eylül) 1917) yayımlanan aşağıdaki görev belgesi, Kurucu Meclis nihaî kararı alıncaya dek, büyük tarım dönüşümlerinin gerçekleştirilmesinde her yerde kılavuz görevini yerine getirmelidir.

5° Yoksul köylülerin ve sıradan kazakların topraklarına zoralım uygulanmaz.[91]

Toprakla İlgili Köylü Görev Belgesi
(Mandat)

"Toprak sorunu, bütün genişliğiyle, ancak Halk Kurucu Meclisi tarafından ele alınabilir.

"1° *Toprakta özel mülkiyet hakkı ebediyen kalkmıştır.* Toprak, ne satılabilir, ne alınabilir, ne kiralanabilir, ne ipotek edilir, ne de herhangi bir başka tarzda ferağı mümkündür.

"Bütün topraklar: devletin, prensliklerin, sarayın, manastırların ve kilisenin toprakları; zilyet sıfatıyla elde bulundurulanlar; bir ailede büyük oğul veraseti yoluyla intikal eden topraklar; özel malikâneler, ve köy komünlerinin ve köylülerin toprakları vb., tüm topraklar, karşılığı ödenmeksizin kamulaştırılır ve ulusal servet halini alırlar. Ve üzerinde çalışanların yararlanmasına bırakılırlar.

"Bu mülkiyet düzeni devriminden zarar gören kişilere, yeni yaşama koşullarına uymak için geçecek gerekli za-

man süresince, toplumun yapacağı belirli bir yardımdan yararlanmaktan başka bir hak tanınmaz.

"2° Tüm yeraltı zenginlikleri, madenler, petrol, kömür, tuz vb., aynı şekilde ormanlar, ulusal öneme sahip akarsular intifa hakkına tek başına sahip olacak olan devlete geçer. Küçük akarsular, göller, korular vb., köy komünlerinin kullanımına bırakılır; şu koşulla ki, bunların yönetimi, yerel ve özerk yönetim kurumları tarafından sağlanmış olsun.

"3° *Yüksek bir gelişmeye* ulaşmış işletmeleri barındıran topraklar: bahçeler, plantasyonlar, tohumluklar, serler vb. *paylaşılmayacaklar, ama örnek-işletmeler haline getirilecekler* ve genişliklerine ve önemlerine göre, yalnız *devletin ya da komünlerin* kullanımına bırakılacaktır.

"Evlerin çevresindeki topraklar, meyve ve sebze bahçeleriyle birlikte kent ve köy arazisi, şu andaki sahiplerinin kullanımına bırakılır. Bu arazilerin genişliği ve sahiplerinin ondan yararlanmak için ödeyecekleri vergi, yasama yoluyla saptanacaktır.

"4° Devlete ve özel kişilere ait haralar, safkan hayvan ya da kümes hayvanları yetiştirme kurumlarına vb. zoralım uygulanır, bunlar ulusal servet haline getirilir, büyüklük ve önemlerine göre, üzerlerinde kullanma hakkına sahip bulunacak olan devlete ya da komünlere geçer, ve bunlardan yalnız onlar yararlanır.

"Geri satın alma sorunu, Kurucu Meclis tarafından çözüme bağlanabilir.

"5° Zoralım uygulanan topraklardaki bütün hayvanlar ve tarım demirbaşları, tazminatsız olarak, büyüklüğüne ve önemine göre, bunlar üzerinde kullanma hakkına sahip bulunacak olan devlete ya da komünlere geçer.

"Küçük çiftçilerin hayvanlarına ve tarım demirbaşlarına zoralım uygulanmaz.

"6° Üzerinde, bizzat, aileleriyle ya da ortaklaşa çalışmayı isteyen, Rus devletinin (cinsiyet ayrımı yapmaksızın)

bütün yurttaşları, topraktan yararlanma hakkına sahiptirler, ama ancak toprağı ekip biçmeye yetenekli oldukları sürece. Ücretli emek yasaktır.

"Bir köy komününün herhangi bir üyesi, zaman zaman iki yıl boyunca çalışamaz duruma düşerse, topluluk, bu süre içinde onun toprağını işlemek suretiyle, o üye yeniden çalışma yeteneğini kazanıncaya kadar yardımına koşar.

"Yaşlılık ya da kötürümlük nedeniyle, toprağını bizzat işlemek olanağını kesin olarak yitiren çiftçilerin toprak üzerindeki hakları kalkar; ama bunun karşılığında devletten belirli bir maaş almaya hak kazanırlar.

"7° Topraktan yararlanma hakkı eşit bir haktır; yani, toprak, yerel koşullar hesaba katılarak, çalışma ya da tüketim üzerinden hesaplanmış bir norma göre emekçiler arasında paylaştırılır.

"Topraktan yararlanma şekilleri tamamıyla serbest olmalıdır: aile şeklinde, çiftlik şeklinde, topluluk şeklinde, artel[92] şeklinde, farklı kasaba ve köylerde kararlaştırılacağı şekilde.

"8° Bir kez kamulaştırıldıktan sonra bütün toprak, halk tarım kooperatiflerine geçmiş olur. Demokratik bir şekilde örgütlenmiş, ayrıcalıkları olmayan köy ve kent komünlerinden başlayarak —ve merkezî bölgesel kurumlarda sona ermek üzere— yerel ve merkezî özerk yönetimler, çalışanlar arasında toprağın bölüştürülmesini sağlar.

"Nüfus çoğaldıkça, tarımın verimliliği ve bilimsel düzeyi yükseldikçe, topraklar zaman zaman yeniden üleştirilir.

"Parsellerin sınırlarının değiştirilmesi halinde, tarlanın ilk sınırlarına dokunulmaz.

"Ayrılan üyelerin toprağı, toprak fonuna döner; ayrılan üyelerin yakın akrabaları ve onların tayin ettiği kişiler, bu topraklar üzerinde öncelik hakkına sahiptirler.

"Toprağa yatırılmış olan gübrenin ve toprağın iyileştirme (köklü iyileştirme sözkonusudur) çalışmalarının değeri,

toprağın tarım fonuna dönmesinden önce kullanılmadığı ölçüde yatırımı yapana ödenir.

"Eğer, bazı bölgelerde, mevcut tarım fonları, o bölge nüfusunun gereksinmelerine yetmiyorsa, nüfusun artan kısmı başka topraklara yerleştirilmelidir.

"Devlet, bu göçün örgütlenmesi işini, ayrıca göçün gerektirdiği harcamaları ve tarım gereçlerini vb. sağlamayı üstlenir.

"Nakil şu sıra içinde yapılır: önce yer değiştirmeye istekli topraksız köylüler, sonra topluluğun kusurlu üyeleri, kaçaklar ve benzerleri, en sonra da, kura yoluyla ya da dostça anlaşmayla adı saptananlar."

Bütün Rusya bilinçli köylülerinin geniş çoğunluğunun salt iradesini dile getiren emredici nitelikteki bu görev belgesinin içindekiler, Kurucu Meclisin toplanışına kadar, mümkün olduğu ölçüde ivedilikle uygulanacak geçici yasa ilân edilmiştir. Kimi bölümleri ise, mıntıkaların Köylü Vekilleri Sovyetleri tarafından saptanması gereken zorunlu aşamalar halinde uygulanacaktır.

BURADA, kararname ile emredici nitelikteki görev belgesini sosyalist-devrimcilerin kaleme aldığı söylentileri dolaşmaktadır. Varsın öyle olsun! Kimin kaleme aldığı önemli değildir; ama demokratik bir hükümet olarak, aynı görüşte olmasak bile, halk yığınlarının kararını dikkate almamazlık edemeyiz. Yaşamın ateşi içinde pratik uygulamada, belgeyi mahallinde işler duruma getirirken, köylüler, gerçeğin nerede olduğunu kendiliklerinden göreceklerdir. Ve eğer köylüler, sosyalist-devrimcileri izlemeye devam ederlerse, hatta bu partiye Kurucu Mecliste çoğunluk sağlarlarsa, biz gene de, varsın öyle olsun diyeceğiz. Yaşam en iyi öğretmendir, o, kimin haklı olduğunu gösterecektir. Varsın köylüler bu sorunu bir ucundan, biz de öbür ucundan çözeduralım. Yaşam, yaratıcı devrimci eylemin herkesi sürükleyen selinde, yeni

devlet biçimlerinin geliştirilmesinde, bizleri birbirimize yaklaşmaya zorlayacaktır. Yaşamı izlemeliyiz; halk yığınlarının yaratıcı dehasına tam bir özgürlük tanımalıyız. Silahlı ayaklanmanın devirdiği eski hükümet, toprak sorununu, görev başından uzaklaştırmadığı çarlık bürokrasisiyle çözmeyi düşünüyordu. Ama bürokrasi, sorunu çözüme bağlayacağına, ancak köylülerle mücadele etti. Devrimimizin şu sekiz ayında köylüler çok şey öğrendiler; onlar, toprakla ilgili tüm sorunları bizzat kendileri çözmeye niyetlidirler. İşte bu yüzden, bu yasa taslağı üstünde yapılacak her türlü değişikliğe karşıyız. Ayrıntılara girmek istemiyoruz, çünkü kaleme aldığımız bir kararnamedir, bir hareket programı değil. Rusya büyüktür, yerel koşullar çok değişiktir; hiç kuşku yok ki, bizzat köylüler soruna en iyi ve en doğru çözümü bizden daha iyi getirebileceklerdir. Köylü, bunu bizim programımızın ruhu içinde mi, yoksa sosyalist-devrimcilerin programının ruhuna göre mi yapacaktır, sorunun esası bu değildir.

Esas olan, köylünün, tarım bölgelerinde, artık hiç büyük toprak sahiplerinin olmadığına, tüm sorunlarını bizzat kendilerinin çözebileceklerine, yaşamlarını bizzat örgütleyebileceklerine kesin olarak inanmış bulunmalarıdır.

İzvestiya, n° 209, *Pravda*, n° 171,
28 Ekim (10 Kasım) 1917

[YİRMİBİR]

MOSKOVA PARTİ MİLİTANLARI TOPLANTISI

(27 KASIM 1918)

KÜÇÜK-BURJUVA DEMOKRASİSİNE KARŞI PROLETARYANIN TUTUMU ÜZERİNE RAPOR

YOLDAŞLAR, küçük-burjuva demokrasisine karşı proletaryanın tutumu sorunuyla ilgili olarak partimize ve sovyetler iktidarına düşen görevler konusunda size birkaç söz söylemek istiyorum. Son olaylar bu sorunu tartışma götürmez biçimde günün sorunu haline getirmiştir, çünkü Brest-Litovsk antlaşmasının feshi gibi, Almanya'da devrim, Alman emperyalizminin iflâsı ve Anglo-Amerikan emperyalizminin çözülmesi gibi uluslararası durumda meydana gelen büyük değişiklik, küçük-burjuva demokrasisinin teorik temellerini oluşturan bazı burjuva demokratik ilkeleri sarsmadan edemezdi. Rusya'nın askerî durumu, İngiliz, Fransız ve Amerikan emperyalistlerinin saldırısı, bu küçük-burjuva demok-

rasisinin bir kısmını azçok bizim tarafımıza itmesi kaçınılmaz bir şeydi. Ve işte bu değişikliklerden ötürü taktiğimizde karşımıza dikilen yeni görevler yer almalıdır ve ben, size, bu akşam bunlardan sözedeceğim.

Bazı temel teorik ilkelerle sözüme başlamama izin veriniz. Hiç kuşku yok ki, Rusya'da, küçük-burjuva demokrasisine iktisadî temel sağlayan başlıca toplumsal tabaka, orta köylü tabakasıdır. Hiç kuşku yok ki, köylü nüfusunun pek önemli bir sayıya ulaştığı bir ülkede, sosyalist devrim ve kapitalizmden sosyalizme geçiş, kaçınılmaz olarak özel biçimlere bürünmelidir. İşte bunun için size, ilkönce, proletaryanın, orta köylüye karşı tutumu üzerine marksizmin temel tezlerinin nasıl oluştuğunu anımsatmak isterim. Size anımsatmak için Engels'in "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu" başlıklı yazısından bazı pasajları okuyacağım. Broşür halinde yayınlanan bu yazı, 1895 ya da 1894'te, Alman Sosyal-Demokrat Partisinin Breslau kongresinde, bu partinin programının incelenmesi dolayısıyla, sosyalist partinin köylülükle ilgili olarak program sorununun pratikte gündemde yer aldığı bir sırada kaleme alınmıştır. Engels, o sırada proletaryanın tutumu üzerine şunları yazıyordu. "Küçük köylüler karşısındaki tutumumuz nedir? ... Önce, Fransız programının şu sözü yerden göğe kadar doğru: Küçük köylünün kaçınılmaz yokoluşunu önceden görüyoruz, ama biz bu yokoluşu çabuklaştırmakla hiç de yükümlü değiliz. Sonra, iktidara geçtiğimizde, büyük toprak sahipleri için yapma zorunda kalacağımız gibi, küçük köylüleri (karşılığını ister ödeyerek, ister ödemeyerek) zorla kamulaştırmayı aklımızdan bile geçiremeyeceğimiz de bir o kadar açık. Küçük köylü karşısındaki ödevimiz, ilkin, onu buna zorlayarak değil, ama örnekler aracıyla buna götürerek, ve toplumun yardımını onun buyruğu altına koyarak, onun bireysel mülkiyeti ve işletmesini, kooperatif işletmeye dönüştürmektir."*

Daha ilerde, konuyla ilgili olarak, Engels, şöyle diyordu:

"Küçük topraklar üzerinde çalışan köylülere, kapitalist üretimin üstünlüğü karşısında, onları bireysel mülk ve işletmelerinin sahipleri olarak koruyacağımız vaadinde bulunamayız. Onlara, sadece, onların mülkiyet ilişkilerine, onların isteğine karşı, kaba güç yardımıyla karışmayacağımızı vaadedebiliriz."**

Ve nihayet, size anımsatmak isteyeceğim son düşünce, zengin köylülerle, büyük köylülerle (Rusya'da buna "kulak" denir), yani ücretli el emeği kullanan köylülerle ilgilidir. Eğer bu köylüler, bugünkü üretim biçimlerinin kaçınılmaz olarak mahkûm edilmiş olduğunu anlamazlarsa, ve bundan kendileri gerekli sonuçları çıkarmayı bilmezlerse, marksistlerin onlar için yapabilecekleri bir şey yoktur. Biricik görevimiz, yeni üretim biçimine geçişi, onlara kolaylaştırmaktır.

Size anımsatmak istediğim tezler bunlardır. Ve hiç kuşku yok ki, bunları her komünist bilir. Burdan anlaşılmaktadır ki, iktidarı alınca, proletaryanın, büyük kapitalist düzenin egemen bulunduğu ülkelerdeki görevi geri ve küçük, orta ve büyük bir köylülüğün bulunduğu ülkelerdeki göreviyle aynı olamaz. Görülüyor ki, sömürücü toprak sahiplerine karşı mücadelenin ödevimiz olduğunu söylediğimiz zaman, marksizmin görevlerini de en tam ve doğru biçimde sergilemiş olduk.

Orta köylüye gelince, biz, şöyle diyoruz: hiç bir durumda asla zora başvurma yok. Büyük köylü ile ilgili olarak da sloganımız şudur: buğday tekeline boyuneğme zorunluluğu, buğday tekeli ihlâl edildiği, buğdayı sakladığı zaman ona karşı savaş. Geçenlerde, birkaç yüz kişilik bir toplantıda, IV. Kongre ile aynı zamanda Moskova'da toplanmış olan yoksul köylü komiteleri temsilcileri önünde, bu tezler üze-

* Friedrich Engels, "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu", *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim*, s. 424. —*Ed.*

** Friedrich Engels, *ibidem*, s. 426. —*Ed.*

rinde durma fırsatını buldum. Partimizin basınında, propagandada ve ajitasyonda, büyük burjuvaziye karşı tutumumuzla küçük-burjuvaziye karşı tutumumuz arasındaki bu farkı her zaman belirttik. Ama, teorik bakımdan aynı görüşte olmak yetmez, oradan herkesin gerekli siyasal sonuçları çıkarmasına kadar ve bu sonuçları gecikmeden çıkarmasına kadar epey yol vardır. Ve ben, küçük-burjuva demokrasisine karşı politikamız sorununu tartışma götürmez temeller üzerine oturtmak için esinlenmemiz gereken sınıflar arasında karşılıklı ilişkiler üzerine iktisadî kavramlara işaret etmek amacıyla, sorunu özellikle ta başından ele aldım. Hiç kuşku yok ki, bu sınıf, küçük köylülük (biz, işgücünü satmayan köylüye orta köylü diyoruz), bu köylü, hiç değilse Rusya'da, başlıca iktisadî sınıfı, küçük-burjuva demokrasisinin siyasal akımlarının büyük çeşitliliğinin temelini oluşturur. Bizde, Rusya'da, bu akımlar, özellikle menşevik ve sosyalist-devrimci partilerine bağlıdırlar. Rusya'da sosyalizmin tarihi, bolşeviklerin bu partilere karşı sürekli savaşının derin izlerini taşır; ekleyelim ki, Batı Avrupa sosyalistleri, bu savaşı, daima sosyalizmin bir içsavaşı saymışlardır, yani bunu, Rusya'da sosyalizmin bir bölünmesi saymışlardır. Söz arasında söyleyelim ki, bu görüş, sık sık iyi sosyal-demokratların beyanlarında bile ifade edilmektedir.

Hemen bugün, Avusturya'da devrimci eylemiyle tanınan Friedrich Adler'in bir mektubunu bana ilettiler. Ekim sonunda yazılan ve bugün elimize ulaşan bu mektupta tek bir istek var: menşevikleri cezaevinden salmak mümkün değil mi? Bu adam böyle bir zamanda yazacak daha akıllıca bir şey bulamamış. Onu suçlamakta acele etmemek gerekir, bu doğru hareketimiz hakkında bilgisi olmayabilir, vb.; ama bununla birlikte, bu, karakteristik bir olaydır. Batı Avrupa sosyalistlerinin bu gülünç yanılgısı, ileriye değil geriye bakmalarıyla, ve ne menşeviklerin, ne de (sosyalistlik iddia eden) sosyalist-devrimcilerin sosyalist sayılmaya lâyık olma-

dıklarını anlamamaları ile açıklanabilir. Bütün 1917 devrimi boyunca, menşevikler ve sosyalist-devrimciler burjuvazi ile proletarya arasında tereddütler geçirmekten başka bir şey yapmadılar; onlar hiç bir zaman doğru bir tutumu benimseyemediler, ve sanki kasıtlı olarak, Marx'ın küçük-burjuvazinin kesin savaşlarda bağımsız bir tutumu olamayacağı yolundaki tezini tanıtladılar.

Proletarya, daha başlangıçta, sovyetleri kurduğu zaman, ve sadece sovyetleri kurmak içgüdüsüyle hareket ederek kesin olarak belirli bir sınıf tutumu takınmaktaydı. Menşeviklerle sosyalist-devrimcilerin duraksamalarının sonu gelmedi. Ve dostları, onları, 1917 ilkyazında ve yazında "yarı-bolşevikler" diye adlandırdılarsa, bu, sadece bir takılma değildi, doğru bir tanımlama idi. İstisnasız bütün sorunlarda (sovyetler, köylerdeki devrimci hareket, toprağa derhal elkonması, cephede kardeşleşme, emperyalizmin desteklenip desteklenmemesi), bütün bu ana sorunlarda, menşevikler ve sosyalist-devrimciler bir gün "evet" diyorlardı, ertesi gün "hayır" diyorlardı. Bir yandan yardım ediyorlardı, öte yandan etmiyorlardı, gerçekten onlar karaktersizliğin ve güçsüzlüğün simgesi idiler. Öte yandan, halka, "sovyetler için" sloganını attıkları zaman (gerçek şudur ki, onlar sovyetleri durmadan "devrimci-demokrasi" diye nitelendiriyorlardı ve seçme ve seçilme hakkının vergilendirilmesi sisteminin (*censitaire*) karşıtı sayıyorlardı), bu, onlar için kurnazca bir siyasal hesaptı, ve bu sloganın içine düştüğü geniş yığınlar coşuyorlardı: "Sovyetler için olsun!" Menşeviklerin propagandası kısmen bize de yararlı oluyordu.

Bu, çok zengin bir tarihi olan son derecede çapraşık bir sorundur; ben, sadece, buna kısaca işaret etmekle yetineceğim: menşeviklerin ve sosyalist-devrimcilerin politikası, bizim tezimizin, bunları sosyalist saymanın yanlış olacağı tezinin doğruluğunu kesin olarak tanıtlar. Onlar belki de yalnız laflarıyla ve anılarıyla sosyalist idiler. Gerçekte ise,

Rus küçük-burjuvazisinin ta kendisiydiler.

Sözüme, marksistlerin orta köylüye karşı nasıl davranmaları gerektiğini, başka bir deyişle küçük-burjuva partilere karşı ne tutum takınmaları gerektiğini anlatmakla başladım. Bugün, daha önceki devrim döneminin sloganlarının, meydana gelen değişikliği doğru olarak hesaba katabilmek için, değiştirilmesinin gerektiği aşamaya yaklaşıyoruz. Biliyorsunuz ki, ekimde ve kasımda, bu unsurlar tereddüt etmekteydiler.

O sırada bolşevik partisi sert davrandı ve gerektiği gibi hareket etti; biz, kendi kendimize proletaryanın düşmanlarını yok etmek zorunda olduğumuzu, savaşın, burjuva meclisinin, sovyetler iktidarının başlıca sorunları uğruna savaşmamız gerektiğini kendi kendimize söylüyorduk. Bütün bu sorunlarda, ancak kendi kuvvetlerimize dayanabilirdik, ve küçük-burjuva demokrasisi ile bileşik hale gelmeyi reddetmekle tamamen doğru hareket ettik.

Olayların sonraki seyri, bizi, barış ve Brest-Litovsk barışının yapılması sorunuyla karşı karşıya getirdi. Biliyorsunuz ki, bu barış, küçük-burjuva unsurları bizden uzaklaştırmıştır.

İki nedenden ötürü, Brest-Litovsk barışının imzalanmasına götüren dış politikamızdan, ve küçük-burjuva demokratların bir kısmının hayallerine karşı amansız mücadelemizden, sovyetler iktidarı uğruna amansız mücadelemizden ötürü; bu iki nedenden ötürü varılan sonuç şu oldu ki, küçük-burjuva demokratlar, bizden en kaba bir şekilde ayrıldılar. Biliyorsunuz ki, Brest-Litovsk barışından sonra, sol sosyalist-devrimciler arasında dalgalanmalar başladı. Bunlardan bir kısmı maceraya atıldılar, başka bir kısmı bölündü ve bu bölünme devam etmektedir. Ama şu gerçek, bir gerçek olarak kalmaktadır. Biz, elbette, o andaki politikamızın doğruluğundan azıcık olsun kuşku duyamayız. Bu politikanın doğruluğunu bugün tanıtlamaya

kalkışmak, bilinen şeyleri yinelemekten öte bir değer taşımaz, çünkü Alman devrimi görüşlerimizin doğruluğunu bütün kanıtlardan daha iyi tanıtlamıştır.

Brest-Litovsk barışından sonra bizi suçlarken en çok söylenen şey ve yeteri kadar bilinçli olmayan işçi yığınlarından en çok dinlediğimiz şey, umutlarımızı, Alman devrimine bağlamakla hata ettiğimiz ve bu devrimin bir türlü patlak vermediği suçlamasıydı. Alman devrimi, bütün bu kınamaları yalanlamış ve bu devrimin ergeç geleceğini ve Alman emperyalizmine karşı sadece ulusal savaşla değil, aynı zamanda, propagandayla ve içten çözülmeyle de savaşmamız gerektiğini tanıtlamıştır. Olaylar, görüşlerimizi öylesine doğrulamıştır ki, artık tanıtlayacak bir şey kalmamıştır. Aynı biçimde, Kurucu Meclisle ilgili tereddütler kaçınılmazdı ve olayların gidişi, görüşlerimizin haklılığını doğrulamıştır, o kadar ki, bugün Batıda patlak veren bütün devrimler, sovyetler iktidarı sloganı altında yer almaktadır ve bu iktidarı kurmaktadırlar. Sovyetler, işte her yerde devrimi nitelendiren şey. Sovyetler, Avusturya ve Almanya'dan Hollanda'ya ve İsviçre'ye (en eski demokratik kültüre sahip olan ve Almanya'ya kıyasla Batı Avrupa diye anılan bu ülkelere) geçmişlerdir. Bu ülkelerde, sovyetler iktidarı sloganı ileri sürülmektedir. Bu, burjuva demokrasisinin iflâsının bir bolşevik icadı olmadığını, mutlak bir tarihsel zorunluluk olduğunu gösterir. İsviçre ve Hollanda'da siyasal mücadelenin yüzyıllarca süren bir geçmişi vardır, ve şu anda bu ülkelerde sovyetler iktidarı sloganı, bolşeviklerin kara gözleri için ileri sürülmemektedir. Bu, içinde bulunduğumuz çağı, tam ve doğru olarak hesaba kattığımızın kanıtıdır. Olayların seyri, taktiğimizin doğruluğunu öyle doğrulamıştır ki, bu sorun üzerinde daha fazla durmanın gereği kalmamıştır. Sadece bunun önemli bir sorun olduğunu anlayalım yeter; sözkonusu olan, çok derin kökleri olan küçük-burjuva demokrasisi önyargısıdır. Bütün Batı Avrupa ülkelerinde burjuva devriminin ve

parlamentarizmin gelişmesinin genel tarihini anımsayınız, ve göreceksiniz ki, bu cinsten önyargılar, bütün ülkelerdeki 1840'ların eski sosyal-demokratları arasında ilgi görmüştür. Bu görüşler, Fransa'da uzun zaman sürüp gitmişlerdir. Başka türlü olamazdı. Parlamentarizm konusunda, küçük-burjuvazi, en yurtsever olan sınıftır; proletarya ile ve büyük burjuvazi ile kıyaslanırsa, en yurtsever olan küçük-burjuvazidir. Küçük-burjuvazi daha az hareketli, öteki halklara daha az bağlı olduğundan ve dünya ticareti hareketine sürüklenmediğinden, büyük burjuvazi ona kıyasla daha enternasyonaldir. Onun için özellikle parlamentarizm sorununda, küçük-burjuvazinin öteki sınıflardan daha bağnaz davranmasını beklemek gerekirdi. Rusya'da da bu böyle olmuştur. Bu konuda büyük rol oynamış olan şey, bizim devrimimizin, bu cins yurtseverliğe karşı mücadele etmiş olmasıdır. Brest-Litovsk barışı döneminde, biz, yurtseverlik duygusunu zedelemek zorunda kaldık. Şöyle diyorduk: eğer sen sosyalistsen, henüz patlak vermemiş olan, ama eğer enternasyonalist isen inanman gereken gelecek dünya devrimi adına, yurtseverlik duygularından fedakârlıkta bulunmalısın.

Anlaşılabileceği gibi, böyle konuşmakla, biz, ancak işçi sınıfının öncü müfrezelerini kendimize çekebildik. Anlaşılabileceği gibi, küçük-burjuvazinin çoğunluğu bizim görüşümüze katılmadı. Bunu umamazdık da. Küçük-burjuvazi nasıl bizim görüşümüzü benimseyebilirdi? Biz, proletarya diktatörlüğünü en sert biçimiyle uygulamak zorunda kaldık. Birkaç ay hayallerle avunduğumuz bir dönem yaşadık. Batı Avrupa ülkelerinin tarihine bakılırsa, bu hayallerin on yıllar boyunca dağılmadığı görülür. Hollanda'nın, Fransa'nın, İngiltere'nin ve başka ülkelerin tarihini ele alınız. Halkın bir bütün oluşturduğu ve halk iradesinin de, sınıf mücadelesi içinde değil de, başka biçimde ifadesini bulabileceği yolunda küçük-burjuva hayalini kırmak zorunda kaldık. Bu noktada, hiç bir uzlaşmayı kabul etmemekte tamamen haklıydık. Eğer kü-

çük-burjuva hayalleri konusunda, "meşrutî" hayaller konusunda hoşgörüyle hareket etseydik, Rusya'da proletarya devriminin davasını kaybederdik. Bolşevik yolu izleyen uluslararası devrimin çıkarlarını, dar ulusal çıkarlar uğruna feda etmiş olurduk, çünkü devrimimiz salt proleter bir devrimdi, ulusal devrim değildi. Menşevik ve sosyalist-devrimci küçük-burjuva yığınlar işte bu koşullarda bizden yüzlerini çevirdiler. Barikatın öte yanına geçtiler, düşmanlarımızın yanını tuttular. Dutov'un haydut çetelerinin isyanı başladığı zaman, Dutov'un, Krasnov'un, Skonopatski'nin yandaşları arasında bize karşı mücadele etmekte olan siyasal kuvvetlerin de bulunduğunu kanıtlarla saptadık. Proletarya ve yoksul köylülük ise bizden yanaydı.

Bildiğiniz gibi Çekoslovak müdahalesi döneminde, bu müdahale başarılı olarak geliştiği sırada, Rusya'yı baştan başa bir kulak ayaklanmaları dalgası kapladı. Bizim iktidarımızı güçlendiren şey, sadece kentler ve köyler proletaryası arasındaki yakınlaşma oldu. Sadece yoksul köylülüğün yardımını gören proletarya, bütün düşmanlarımıza karşı göğüs gerdi. Menşevikler olsun, sosyalist-devrimciler olsun, büyük çoğunlukla, Çekoslovaklardan, Dutov'un ve Krasnov'un haydut çetelerinden yanaydılar. Bu durum, en amansız mücadeleye girişmemizi ve böyle bir savaşta şiddet yöntemlerine başvurmamızı gerektiriyordu. Elâlem değişik açılardan bu terörizmi suçlayabilir (ve bu suçlamaları bütün tereddüt eden sosyal-demokratlardan dinledik), bizim için besbelli olan şey, aşırı ölçülere vardırılan içsavaşın teröre neden olmasıdır. Bu terör, bütün küçük-burjuva demokratların bize karşı çıkmış olmalarından ileri gelmekteydi. Onlar bize karşı değişik biçimlerde savaşıyorlardı, içsavaş yoluyla, ahlâksızlığı tahrik yoluyla, sabotaj yoluyla. Terörü zorunlu kılan koşullar işte bunlardır. Bu yüzdendir ki, şiddete başvurmak zorunda bırakıldığımızdan ötürü pişmanlık duyamayız, terörü reddedemeyiz. Biz sadece proleter devrimimizin hangi koşullarının

savaşın şiddete vardırılmasına neden olduğunu açıkça anlamalıyız. Bu özel koşullar, küçük-burjuva yurtseverliğine karşı gelmek ve Kurucu Meclis yerine "bütün iktidar sovyetlere" sloganını ileri sürmek zorunluluğunu duyduğumuz için meydana gelmiştir.

Ama uluslararası politikada meydana gelen dönüş, zorunlu olarak, küçük-burjuva demokratların tutumunda bir değişikliğe neden oldu. Küçük-burjuvazinin kampında bir ruh haleti değişikliğine tanık olmaktayız. Menşeviklerin, Dutov yandaşlarıyla, Çekoslovaklarla ve İngilizlerle ittifak kurmuş olan küçük-burjuva demokratı dostlarına hitaben kaleme aldıkları bildiri, mülk sahibi sınıflarla birlik kurmayı reddetmeye çağıran bir bildiridir. Menşevikler, bu dostlarını, İngiliz-Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleye çağırıyorlar. Bugün artık herkes anlamıştır ki, İngiliz-Amerikan emperyalizminin dışında hiç bir şey bolşevik iktidarına karşı herhangi bir kuvvet ileri süremez. Sosyalist-devrimciler arasında ve küçük-burjuva demokrasisi önyargılarını herkesten çok taşıyan ve herkesten çok küçük-burjuva yurtseverliği saplantılarına bağlı bulunan aydınlar arasında da bu cinsten tereddütler yer almaktadır. Onların safında da aynı evrime tanık olmaktayız.

Şimdi partimiz, taktiğimizi saptarken, şu noktayı anlayabilmek için sınıf ilişkilerini hesaba katmalıdır: sözkonusu olan raslansal bir şey midir, sağlam bir temele dayanmayan bir anlık zaaf belirtisi midir, bir duraksama mıdır, yoksa derin toplumsal kökleri olan bir olayla mı karşı karşıyayız? Eğer bu sorunu bütünüyle, proletaryanın orta köylüye karşı teorik planda belirlenen davranışı açısından, devrimimizin tarihi açısından ele alırsak, bu sorunun yanıtından kuşku duymanın mümkün olmadığını görürüz. Bu dönüş, *raslansal değildir, bireysel de değildir.* Bu dönüş, Rusya'da, orta köylü durumunda olan ya da orta köylülüğünkine tekabül eden koşullar içinde bulunan milyonlarca insanı etkileyen bir dönüş-

tür. Bu dönüş, bütün küçük-burjuva demokratları etkilemektedir. Bunlar, yurtseverlik duygularını darbelemek zorunda kaldığımız için çılgınlığa varan bir kinle bize karşı yürümüşlerdi. Ama, tarih öyledir ki, şimdi artık yurtseverlik bizim safımıza geçmiştir. Besbelli ki, bundan böyle, bolşevikleri devirmenin tek yolu yabancı süngüleri çağırmaktır. Eğer şimdiye kadar İngilizlerin, Fransızların ve Amerikalıların gerçek demokrasiyi temsil edecekleri umuluyor idiyse, eğer şimdiye kadar bu hayale kapılanlar olduysa, şimdi artık bunların Avusturya'ya ve Almanya'ya önerdikleri barış, bu hayali tamamen dağıtmıştır. İngilizler, sanki bolşeviklerin uluslararası emperyalizm üzerine görüşlerinin doğruluğunu tanıtlamak için ne yapmak gerekirse onu yapmaktadırlar.

Bunun içindir ki, bize karşı mücadele etmekte olan partilerin bağrında, örneğin Plehanov kampında: yanılmışız, biz Alman emperyalizminin baş düşmanımız olduğunu, ama Batı ülkelerinin, Fransa, İngiltere ve Amerika'nın bize demokratik bir rejim getirdiklerini düşünüyorduk, diyen sesler duyulmaktadır. Bu, Batılı ülkelerin sundukları barışın, bizim Brest-Litovsk barışımızdan yüz kez daha aşağılatıcı olduğu tanıtlanmıştır. Bu barış, yüz kez daha çok bir soygunculuk ve vurgun barışıdır. İngilizlerin ve Amerikalıların, Rusya'nın özgürlüğünün cellâtları ve jandarmaları olarak işe karıştıkları ve bu görevi, Macar devrimini ezen Rus cellâdı Nikola I'lerden, krallardan daha kötü bir şekilde yerine getirmedikleri doğrulanmıştır. Bugün bu rolü, Wilson'un ajanları üzerlerine almışlardır. Onlar, Avusturya devrimini bastırıyor, jandarma rolü oynuyorlar, İsviçre'ye bir ültimatomla niyetlerini bildiriyorlar: bolşevik hükümetine karşı savaşa girmezseniz size buğday vermeyeceğiz. Hollanda'ya bildiri gönderiyorlar: Sovyet elçilerini kabul etmeyiniz, yoksa, sizi ablukaya alırız. Onların basit bir silahı var: açlıkla öldürme. İşte böyle eziyorlar halkları.

Şu son zamanlarda, savaş sırasında ve savaştan beri,

tarihin akış hızı çok arttı; bunun kanıtı, İngiliz-Fransız emperyalizminin de, Alman emperyalizmi kadar iğrenç oluşudur. Unutmayınız ki, Amerika, en özgür, en demokratik cumhuriyettir, ama bu, emperyalizmin orada da o kadar vahşice davranmasına, sadece enternasyonalcilerin linç edilmesine değil, kalabalığın onları sokaklarda sürüklemesine, üstlerini başlarını parçalamasına, onları katrana batırıp ateşlemesine hiç de engel olmuyor.

Olaylar olağanüstü bir kuvvetle emperyalizmin maskesini düşürüyor ve şu sorunu koyuyor: ya Sovyetlerin iktidarı ya da devrimin, Fransız-İngiliz süngüleriyle yok edilmesi. Burada artık Kerenski ile anlaşma sözkonusu değildir. Biliyorsunuz ki, onlar, Kerenski'yi, bir limon gibi suyunu sıkıp attılar. Dutov ve Krasnov ile birlikte yürüdüler. Bugünkü durumda, küçük-burjuvazi, bu evreyi aşmıştır. Yurtseverlik şimdi onu bize doğru itmektedir; işte olan budur, tarih onu bu şekilde hareket etmeye zorladı. Ve biz hepimiz, bu tarihsel deneyimi yığınlar ölçüsünde dikkate almalıyız. Burjuvazi savunulamaz. Kurucu Meclis savunulamaz, çünkü o, gerçekte, Dutov'lara, Krasnov'lara yardım etti. Kurucu Meclisin onlara slogan hizmeti görmesi gülünç görünüyor. Ama bu, böyle oldu, çünkü Kurucu Meclis, burjuvazinin henüz en tepede olduğu bir zamanda toplantıya çağrılacaktı. Kurucu Meclis, kendisinin, burjuvazinin organı olduğunu tanıtladı, burjuvazi de bolşeviklere karşı düşmanca bir siyaset yürüten emperyalistlerin yanında yer aldı. En aşağılık çarelerle Sovyetler iktidarını ezmek için her şeyi yapmaya, Rusya'yı kim olursa olsun isteyene satmaya hazırdı, yeter ki Sovyetler iktidarı yok olsun.

İçsavaşa yolaçan, küçük-burjuva demokrasisini başka bir yol tutmaya zorlayan siyaset buydu. Elbette ki, duraksamalar, yalpalamalar bu çevrede her zaman için kaçınılmazdır. Çekoslovaklar ilk başarılarını kazandıkları zaman, küçük-burjuva aydınlar, Çekoslovak zaferinin muazzam olduğu gü-

rültüsünü ortalığa yaymaya çalıştılar. Kentin düşmek üzere olduğunu, kuşatılmış bulunduğunu bildiren Moskova kaynaklı telgrafları yayınlanıyordu. Ve biz, çok iyi biliyoruz ki, İngiliz ve Fransızların en anlamsız başarılar elde etmeleri halinde bile, küçük-burjuva aydınları, herkesten önce ne yapacaklarını şaşıracaklar, paniğe kapılacaklar ve hasımlarımızın başarıları üstüne olur olmaz bir sürü gürültü koparmaya koyulacaklardı. Ama devrim, emperyalizme karşı ayaklanmanın kaçınılmaz niteliğini gösterdi. Ve bugün, bizim "müttefiklerimiz", Rusya'nın özgürlüğünün ve bağımsızlığının en başta gelen düşmanları olduklarını doğrulamışlardır. Eğer Sovyetler iktidarı güçlenmezse, Rusya bağımsız olamaz ve olamayacaktır. İşte bu yüzden böyle bir dönüş meydana geldi. Bu andan itibaren bize düşen görev, taktiğimizi belirlemektir. Eğer küçük-burjuvaziyle aramızda hiç bir uyuşma olamayacağı, küçük-burjuvazinin bize karşı olduğu, sarsılmaz katılığımızın bizi teröre başvurmaya zorladığı dönemdeki devrimci mücadelemizin sloganlarının mekanik bir şekilde bugüne geçirilmesi düşünülseydi, çok yanılmış olunurdu. Şu güncel durumda, bu, sağlamlık değil, kısaca sersemlik, marksizmin taktiğini yeterince anlayıp kavramamak olurdu. Biz, Brest-Litovsk barışını imzalamak zorunda kaldığımız zaman, bu iş, dar sınırlı bir yurtseverlik açısından bakıldığı zaman, Rusya'ya bir ihanet gibi görünüyordu; dünya devrimi açısından ise, her şeyden önce dünya devrimine bir yardım olan, iyi düşünülmüş, yerinde bir stratejik hareketti. Dünya devrimi, Sovyetler iktidarının ulusal bir kurum haline gelmiş olduğu bugün ise, kesin olarak başlamıştır.

Artık, her ne kadar küçük-burjuva demokrasisi, iki yana gidip gelmesine devam ediyorsa da, kuruntuları sarsılmıştır. Kuşkusuz bütün öteki koşullar gibi bu durumu da hesaba katmalıyız. Eğer daha önce bizim saflarımızda başka bir görüş vardıysa, bu, küçük-burjuvazinin, Çekoslovaklardan yana olduğu içindi; ve zor kullanmak kaçınılmazdı, çünkü savaş

savaştır ve savaşta davranıldığı gibi davranmak gerekir. Ama şimdi bu adamlar bize doğru dönünce, sadece eskiden bildirilerimizde ve gazetelerimizdeki sloganlarımız başka türlüydü diye, onlardan yüzçevirmemeliyiz. Onların bizim doğrultumuzda geriye çark ettiklerini gördüğümüz zaman, bize, bu küçük-burjuva demokrasisinin tutumunun bizim lehimizde değişikliğe uğramış olmasından dolayı, bildirilerimizi yeniden gözden geçirip değiştirmek düşer. Biz, şöyle demeliyiz: hoş geldiniz, buyurun, biz sizden korkmuyoruz. Bizim sadece zora başvurarak hareket etmesini bildiğimizi düşünürseniz, yanılırsınız. Aramızda bir anlaşmaya varabiliriz. Ve hatta burjuva geleneklerle ve önyargılarla dopdolu unsurlar dahil, bütün kooperatifçiler, emekçilerin burjuvaziye en çok bağlı olan bütün kesimleri bize gelebilirler.

Aydınları bütün olarak dikkate alınız. Aydınlar, bir burjuva hayatı yaşamışlardır, belli bir konfora alışmışlardır. Onlar, Çekoslovaklara doğru eğilim gösterdikleri ölçüde, bizim sloganımız, *amansız mücadele* ve *terördü*. Şimdi küçük-burjuva yığınların düşünüş tarzında bu dönüş meydana gelmiş olduğuna göre, bizim sloganımız, *anlaşma,* iyi komşuluk ilişkilerinin kurulması olmalıdır. Bir küçük-burjuva demokratlar grubunun, Sovyetler iktidarı konusunda tarafsız olmak istediklerini bildirdiklerini duyacak olursak şöyle demeliyiz: "tarafsızlık" ve iyi komşuluk ilişkileri, komünizm bakımından hiç bir değeri olmayan, elden düşme eski bir şeydir. Sadece eski, işe yaramaz bir şeydir, başka bir şey değil, ama biz onu pratik bakımdan değerlendirmeliyiz. Biz, şeyleri her zaman bu şekilde ele aldık ve hiç bir zaman bu küçük-burjuva unsurların komünist olacaklarını ummadık. Ama pratik önerilere gelince, bunları incelemeliyiz.

✕ Proletarya diktatörlüğü konusunda, proletaryanın bütün öteki sınıflara egemen olması gerektiğini söyledik. Komünizmin tam kuruluşundan önce sınıflar arasındaki farkı ortadan kaldıramayız. Acımadan mülksüzleştireceğimiz sömürücüle-

ri, büyük burjuvaziyi ve toprak sahiplerini ortadan kaldırmadığımız sürece, sınıflar var olacaklardır. Ama orta köylüler ve küçük köylüler hakkında başka bir dil kullanmak gerekir. Bir yandan burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin üstesinden gelirken, küçük-burjuva demokratları kendimize doğru çekmeliyiz. Tarafsız kalmak ve bizimle iyi komşuluk ilişkileri kurmak istediklerini söyledikleri zaman, bize de gerekli olan bu, komünist olacağınızı hiç bir zaman düşünmedik, diye yanıtlarız onları.

Toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin mülksüzleştirilmeleri üzerinde durmaya devam ediyoruz. Bu alanda, hiç bir uzlaşma ve anlaşma yoluna gidemeyiz. Ama hiç bir kararnamenin de küçük üretimi büyük-ölçekli üretime dönüştüremeyeceğini biliyoruz; bu alanda, [küçük üreticileri], sosyalizmin kaçınılmaz olduğuna, yavaş yavaş olayların akışıyla ikna etmek gerektiğini biliyoruz. Bu unsurlar, hiç bir zaman inançlı sosyalist, içten ve gerçek sosyalist olmayacaklardır. Kurtuluş yolu kalmadığını gördükleri zaman sosyalist olacaklardır. Bugün gördükleri ise şudur: Avrupa şuraya kadar batağa gömülmüştür, emperyalizm öyle bir duruma gelmiştir ki, hiç bir burjuva demokrasisi kendilerini kurtaramayacaktır, yalnız Sovyetler iktidarı onları kurtarabilir. İşte bunun içindir ki, bugün, bu küçük-burjuvaziden gelme tarafsızlık ve iyi komşuluk ilişkileri bizi korkutmuyor, üstelik arzu edilir şeylerdir. İşte bu nedenle eğer bugün şeylere, diktatörlüğü elinde bulunduran sınıfın temsilcileri açısından bakarsak, küçük-burjuva demokrasisinden hiç bir zaman daha fazlasını beklemedik deriz. Bu, bize yeter. Sizin bizimle iyi komşuluk ilişkileriniz olacak, biz ise devlet iktidarına sahip olacağız. "Müttefikler" hakkındaki bildirinizden sonra, biz, sizi, siz menşevik beyleri seve seve meşru sayacağız. Bunu, partimizin Merkez Komitesi yapacak. Ama sizin partiniz içinde de "eylemci" menşevikler olduğunu unutmayacağız ve onlar hakkında mücadele yöntemlerimiz aynı

kalacaktır, çünkü, "eylemci"ler, Çekoslovakların dostudurlar; ve Çekoslovaklar, Rusya'dan kovulup atılmadıkça, siz de tıpkı onlar gibi düşmansınız. Devlet iktidarını *yalnız kendimize* saklıyoruz. Bizimle iyi komşuluk ilişkileri taahhüdünde bulunanlar karşısında, siyasal iktidarı elinde bulunduran, silahlarının keskin yüzünü toprak sahiplerine ve kapitalistlere yönelten bir sınıf olarak muhakeme yürüten ve küçükburjuva demokrasisine "isterseniz Çekoslovakların ve Krasnov çetelerinin safında yer alın, nasıl mücadele ettiğimizi gösterdik ve mücadelemizi sürdüreceğiz" diyen sınıf olarak hareket ederiz. Eğer bolşevikleri örnek almak istersenız, sizinle anlaşma yoluna gideceğiz, çünkü biliyoruz ki, ülke, sosyalizme, yalnız deneyden geçireceğimiz, denetleyeceğimiz, birbirleriyle karşılaştıracağımız birtakım uzlaşmalarla geçebilecektir.

Biz, bu yola, daha başlangıçta, örneğin toprağın kamulaştırılması yasasını kabul ettiğimiz zaman ve bu yasa sayesinde yavaş yavaş yoksul köylüleri çevremizde toplamayı ve onları kulaklara karşı döndürmeyi başardığımız zaman girmiştik. Yalnız proletarya hareketinin köylerde zafer kazandığı ölçüdedir ki, biz, sistemli olarak kolektif tarıma ve toprağın kolektif olarak işlenmesine geçeceğiz. Bu görevi gerçekleştirmek, köyde salt proletarya hareketi olan bir harekete dayanmaktan başka bir şekilde mümkün değildi ve bu bakımdan daha yapılacak çok şey var. Şurası da kesin ki, nasıl hareket etmenin uygun olacağını yalnız pratik deneyim, yalnız olaylar gösterecektir.

Orta köylülerle, küçük-burjuva unsurlarla, kooperatifçilerle anlaşma sorunları birbirinden farklıdırlar. Sorunu, küçük-burjuva gelenekleri ve alışkanlıkları muhafaza eden ortaklaşmalara göre ele alırsak, sorun değişmiş olacaktır. Eğer küçük-burjuva aydınlardan sözedersek, sorun daha başka değişikliklere uğrayacaktır. Bu küçük-burjuva aydınlar, bocalarlar, ama onlar da bizim sosyalist devrimimize yarar-

lıdırlar. Biliyoruz ki, sosyalizm, ancak büyük kapitalizmin kültürel unsurlarıyla kurulabilir ve aydınlar da bu unsurlardan biridirler. Eğer biz onlarla acımadan savaşmak zorunda kaldıysak, bizi buna zorlayan komünizm değildir, ama bütün "demokratları" ve burjuva demokrasisine düşkün bütün unsurları bizden uzaklaştırmış olan olayların gidişidir. Bugün, bu aydınlardan, sosyalist olmayan, hiç bir zaman komünist olmayacak olan, ama olayların ve karşılıklı ilişkilerin nesnel seyri onları bize karşı tarafsızlığa doğru ve iyi komşuluk bağlarına doğru yönelten bu aydınlardan sosyalizmin lehinde yararlanmak mümkün olmuştur. Biz, hiç bir zaman aydınlara dayanmayacağız, sadece bütün proleterleri ve bütün yoksul köylüleri peşinden sürükleyen proletaryanın öncüsüne dayanacağız. Komünist Partisi için başka bir dayanak olamaz. Ama diktatörlüğü temsil eden sınıfa dayanmak başka şeydir, öteki sınıflara egemen olmak başka şey. ✕

Anımsayacaksınız ki, ücretli el emeğini sömüren köylüler hakkında bile Engels şöyle demiştir: belki de hepsini mülksüzleştirmek yerinde olmayacaktır. Genel kural olarak, biz mülksüzleştiriyoruz ve bizim sovyetlerimizde kulaklar yoktur. Onları eziyoruz. Bir sovyetin içine sızdıkları ve orada yoksul köylüye eziyet ettikleri zaman, onları fizik olarak çıkarıp atıyoruz. Burada bir sınıfın egemenliğinin nasıl işlediğini görüyorsunuz. Yalnız proletarya egemen olabilir. Ama bu [egemenlik], küçük köylülük, toprak sahipleri ya da küçükburjuvanın sözkonusu oluşuna göre değişir. Bizim için sorun, uluslararası koşulların neden olduğu dönüşü anlamak, devrim tarihinin altı ayı sırasında alışmış olduğumuz sloganların küçük-burjuva demokrasisi konusunda zorunlu olarak değişmesi gerektiğini anlamaktır. Şöyle demeliyiz: iktidarı gene aynı sınıf için tutuyoruz. Küçük-burjuva demokrasisi için sloganımız anlaşmaydı, ama bizi teröre başvurmak zorunda bıraktılar. Eğer gerçekten bizimle iyi komşuluk ilişkileri içinde yaşamaya razı iseniz, o halde kooperatifçi ve aydın beyler,

şu ya da bu görevleri yerine getirmek zahmetinde bulununuz. Eğer bunu yapmazsanız yasayı çiğnersiniz, bizim düşmanımız olursunuz ve biz, size karşı mücadele ederiz. Ama eğer iyi komşuluk ilişkilerini korumak isterseniz ve eğer bu görevleri yerine getirirseniz, bu, bize yeter de artar bile. Bizim desteğimiz sağlamdır. Sizin sağlamlığınızın tam olmadığından hiç bir zaman kuşku duymadık. Ama size gereksinmemiz var, bunu yadsımıyoruz, çünkü siz [bizim için] kültürlü tek unsursunuz.

Eğer sosyalizmi, kapitalizmin bize miras bıraktığı unsurlarla kurmak zorunda olmasaydık, iş kolay olacaktı. Ama sosyalist kuruluşun güçlüğü kesin olarak buradadır; sosyalizmi, kapitalizmin tamamen bozduğu unsurlarla kurmak zorundayız. Ve geçiş güçlüğü kesin olarak şudur ki, yalnız bir sınıfın, proletaryanın yapabileceği bir diktatörlüğe bağlı olmasıdır. Bunun için, kendi kendimize diyoruz ki, tutulacak yol, yetişmiş ve burjuvaziyi yenebilecek yetenekte savaş gücü haline gelmiş proletarya tarafından belirlenecektir. Burjuvazi ile proletarya arasında birçok ara dereceler vardır ve bugün, siyasetimiz onlar hakkında teorik planda öngörmüş olduğumuz ve şimdi gerçekleştirebileceğimiz yolu izlemelidir. Yönetici proletarya iktidarı, biz, saptamayı bilmek zorunda olduğumuz bir sürü sorun, bir sürü anlaşma ve teknik görev karşısında bulunuyoruz. Orta köylülere, metaların değişimine, kulakların maskelerinin indirilmesine yardım etme görevini emanet edebilmeliyiz. Kooperatifçiler karşısında ise sorun başka: onlar, besin ürünlerinin büyük bir ölçüde üleştirilmesi aygıtını ellerinde tutuyorlar; biz, bu aygıtı ele geçirmeliyiz. Aydınlara büsbütün başka bir görev vermeliyiz; onlar baltalamaya devam edecek durumda değiller; öyle bir düşünüş içindedirler ki, bugün *bize* karşı açıkça iyi komşuluk durumuna sahiptirler; bu aydınlardan yararlanmalıyız, onlara kesin görevler yüklemeli, bunları izlemeli, yerine getirilmesini denetlemeliyiz, onlara karşı, Marx'ın, Paris Komünü görevli-

leri hakkında söyledikleri gibi davranmalıyız: "Özel işverenler, iş arkadaşlarını seçmeyi, kendilerine gerekli olan kişileri seçmeyi biliyorlar; yanıldıkları zaman hatalarını düzeltmeyi biliyorlar; ve eğer görevliler iş yapmazsa, onların yerine yenilerini, iyilerini koymayı biliyorlar." İktidarı, kapitalizmin bize miras bıraktığı unsurlarla kuruyoruz. Eğer aydınların temsil ettikleri kapitalist kültür mirası kullanılmazsa, iktidarı kuramayız. Bugün, küçük-burjuvaziye karşı, devlet iktidarının sıkı denetimi altında bulunan iyi bir komşu gibi davranabiliriz. Bu konuda bilinçli proletarya şunu anlamalıdır ki, egemen olmak demek, bütün bu işi bizzat kendin yerine getireceksin demek değildir. Her kim bu şekilde düşünüyorsa, sosyalist kuruluş konusunda hiç bir fikri yok demektir, bir devrim yılı ve bir diktatorya yılı içinde hiç bir şey öğrenmedi demektir. Bu beyler okula gitseler ve orada daha bazı şeyleri öğrenseler, daha iyi ederler; ama bu zaman süresi içinde bir şey öğrenmiş olan, kendi kendine, pekâlâ şimdi bu aydınları kuruluş için kullanacağım, diyecektir. Bu işte köylülükte yeterli bir destek görürüm. Ve şunu da aklımızda tutmalıyız ki, sosyalizme götürecek kuruluş, ancak bu mücadele içinde, proletarya ile küçük-burjuva demokrasisi arasında bir sıra anlaşmalar ve anlaşma denemeleri içinde hazırlanabilir.

Engels'in örneklerle hareket etmeliyiz, sözünü anımsayalım. Komünizm tam olarak gerçekleşmedikçe, hiç bir biçim, kesin biçim olmayacaktır. Yolu tam kesinlikle tanıdığımızı iddia etmedik. Ama emin adımlarla komünizme doğru yürüyoruz. Şu sırada, her hafta, barış zamanındaki onlarca yıldan daha verimlidir. Brest-Litovsk barışından beri geçen altı ay, bizim yönümüzden bir bocalamalar, duraksamalar dönemi oldu. Batı Avrupa'da devrim, bizim örneğimizin doğrultusuna girmeye başladı. Bu, bizi kuvvetlendirmelidir. Ara yerde meydana gelen değişiklikleri dikkate almak, en küçük hayale kapılmadan, dünya sosyalist devrimi zafere ulaşma-

dıkça, duraksayanların, duraksar durumda kalacaklarını bilerek, bütün unsurları hesaba katmak zorundayız. Alman devriminin gidişi pek çok kimselerin düşündüklerinden daha erken olacağını ummamıza izin verse bile, dünya sosyalist devrimi belki de yakında olmayacaktır. Alman devrimi, bizim devrimimizin gelişmiş olduğu gibi gelişmektedir, ama daha hızlı bir ritimle. Her durumda bize kendini gösteren görev, Anglo-Amerikan emperyalizmine karşı amansız mücadeledir. Anglo-Amerikan emperyalizmi, bolşevikliğin dünya ölçüsünde bir güç haline gelmiş olduğunu hissetmiş durumdadır ve kesin olarak bu yüzdendir ki, önce Rus bolşeviklerinin, sonra da kendi bolşeviklerinin hesabını görmeye bakarak, bizi mümkün olduğu kadar çabuk ezmeye çalışmaktadır.

Emperyalistlerin canavarlığının bize doğru ittiği duraksayan unsurlardan yararlanmalıyız. Ve bunu yapacak olan biziz. Biliyorsunuz ki, savaşta hiç bir yardım, dolaylı bile olsa küçümsenemez. Hatta kararsız olan sınıfların durumunun, savaşta, çok büyük önemi vardır. Savaş çetinleştikçe, biz de, bize doğru gelen kararsız unsurlar üzerinde daha fazla etki ve nüfuz elde etmeliyiz. Bundan şu sonuç çıkar ki, altı ay içinde izlediğimiz taktik, küçük-burjuva demokrasisinin çeşitli tabakalarına karşı, yeni görevlere uygun olarak değişmelidir.

Eğer parti militanlarının dikkatini bu sorun üzerine çekmeyi ve onları, bu sorunu gerektiği biçimde, deneyim yoluyla yöntemli olarak çözümlemeye teşvik etmeyi başarabildimse, görevimi yerine getirmiş sayabilirim kendimi.

Pravda, n° 264 ve 265
5 ve 6 Aralık 1918

[YİRMİİKİ]

RK(B)P VIII. KONGRESİ

(18-23 MART 1919)

KÖYLERDE ÇALIŞMA ÜZERİNE RAPOR

(23 MART 1919)

YOLDAŞLAR, köyde çalışma sorununu incelemek üzere kongrenin seçmiş olduğu komitenin bütün oturumlarında bulunamadığım için özür dilerim. Komite, sonuç olarak, komisyona sunulacak ve önünüze getirilecek olan tezler üstünde çalışmış, onları geliştirmiştir. Komitenin çalışmalarından sonra önümüze çıkan haliyle ve bence bugün, bütün partinin karşısına çıkan şekliyle, bu sorunun genel anlamı üstünde durmak istiyorum.

Yoldaşlar, proletarya devriminin ilerleyişi sırasında, toplumsal yaşamın en çapraşık, en önemli sorunlarından bazan birini, bazan ötekini ön plana almak zorunda kalışımız çok doğaldır. Halkın en kalabalık katlarına olduğu kadar, yaşa-

mın en derin temellerine de değinen ve değinmemezlik edemeyen bir altüst oluşta, hiç bir partinin, hiç bir hükümetin, hatta yığınlarla en sıkı bağları olsa bile, yaşamın bütün dallarını *aynı zamanda* kapsamaya gücü yetmeyeceği pek doğaldır. Şimdi biz, köyde çalışma sorununu, özellikle orta köylünün durumunu incelemek zorunda kalıyorsak, bunun, genel anlamda proletarya devriminin ilerleyişi açısından şaşılacak, anormal sayılacak hiç bir yanı yoktur. Proletarya devriminin, iki hasım sınıf arasındaki, proletarya ve burjuvazi arasındaki temel ilişkiden başlaması doğaldır. Ana görev, işçi sınıfını iktidara getirmek, ve burjuvazinin elinden, genel anlamda her sosyalist kuruluş için mutlak bir engel teşkil eden burjuva iktidarının ekonomik kaynaklarını almaktan ibarettir. Hepimiz, marksizmi bildiğimiz ölçüde, bu gerçekten, kapitalist bir toplumda bu toplumun iktisadî yapısı gereği, ancak proletaryanın ya da burjuvazinin kesin bir önem taşıyabileceği gerçeğinden hiç bir zaman kuşku duymadık. Şimdi de nice marksist eskilerini (örneğin, menşevik kampında yer alanları) görüyoruz ki, proletarya ile burjuvazi arasında hüküm süren kesin mücadele döneminde, *genel olarak demokrasinin* hüküm sürebileceğini iddia ediyorlar. Sosyalist-devrimcilerle tam bir anlaşma durumunda olan menşevikler böyle konuşuyorlar. Sanki çıkarlarına uygun bir şekilde demokrasiyi yaşatan ya da yok eden burjuvazi değilmiş gibi! Bu duruma göre, burjuvazi ile proletarya arasındaki keskin mücadele döneminde, genel olarak, demokrasiden sözedilemez. Yalnız bu marksistlerin ya da bu yalancı-marksistlerin —örneğin bizim menşeviklerin— maskelerini düşürmede ve küçük-burjuva demokratları olarak gerçek niteliklerini açığa vurmadaki hızlarına hayran kalmaktan başka yapacak bir şey yoktur.

Marx, tüm yaşamı boyunca küçük-burjuva demokrasisi ve burjuva demokratçılığı hayallerine karşı mücadele etmiştir. Marx, özgürlük ve eşitlik üstüne söylenmiş boş laflarla, özellikle bunlar, işçilerin açlıktan ölme özgürlüğünü maske-

lemek için ya da işgücünü satan adam ile, onun emeğini, serbest olduğu iddia edilen pazarda, eşit koşullar altında, serbestçe satın alan burjuva arasındaki eşitliği ifade ettiği zaman, alay etmiştir. Marx, bunu, ekonomi üzerine yazdığı bütün yapıtlarında açıklamıştır. Denebilir ki, Marx'ın *Kapital*'inin tümü, bu gerçeği, yani *kapitalist toplumun* temel güçlerinin *burjuvazi ile proletarya olduğu ve ancak onlar olabileceği* gerçeğini ortaya çıkarmak amacını gütmüştür: bu kapitalist toplumun kurucusu, yöneticisi, devindiricisi olarak burjuvazi, onun yerini alabilecek tek güç olarak proletarya. Bu konuya hiç değinilmemiş bir bölüm, Marx'ın herhangi bir yapıtında güç bulunur. Bütün dünyada İkinci Enternasyonal sosyalistleri, bu gerçeği anladıklarına dair kaç kez yemin etmişler, tanrıyı tanık olarak göstermişlerdir. Ama proletarya ile burjuvazi arasında, iktidar için, gerçek ve aynı zamanda kesin mücadele başlayınca gördük ki, bizim menşevikler, bizim sosyalist-devrimciler, hatta bütün dünyada ne kadar eski sosyalist parti önderi varsa hepsi, bu gerçeği unuttular, ve baştan ayağa mekanik bir şekilde, demokrasinin genel anlamı üstünde dargörüşlü burjuvaların tekerlemelerini yinelemeye koyuldular.

Bazan, bizde, bu sözlere, sözde daha "güçlü" bir anlam yükleyerek, "demokrasinin diktatörlüğü" denmektedir. Bu tamamen saçma bir şey. Tarih bize, demokratik burjuva diktatörlüğünün, başkaldıran işçilerin kanla boğulmasından başka bir anlama gelmediğini çok güzel gösterir. Bu, ilk kez, 1848'de başlamıştır — herhalde daha sonra değil, ama daha önceki tarihlerde de özel örnekler bulunabilir. Tarih bize gösteriyor ki, proletarya ile burjuvazi arasındaki en keskin mücadele, özgür ve yaygın bir şekilde, özellikle burjuva demokrasisi koşullarında gelişmektedir. Biz, bu yargının doğruluğunu, pratikte gerçekleştirmek fırsatını bulduk. Eğer, 1917 Ekiminden bu yana, Sovyet hükümetinin eylemi, bütün temel sorunlarda metanetle göze çarptıysa, bunun nedeni,

yukardaki gerçekten bizim hiç sapmayışımız, onu asla akıldan çıkarmayışımızdır. Ancak, bir sınıfın —proletaryanın— iktidarı, burjuvaziye karşı mücadelesinin kesin sonucunu belirleyebilir. Ancak proletaryanın iktidarı, burjuvaziyi yenebilir. Ancak proletarya, kendisiyle birlikte, burjuvaziye karşı halk yığınlarını sürükleyebilir.

Buradan, siyasal iktidar proletaryanın eline geçtikten sonra, bunu izleyecek olan sosyalizmin kuruluşu sırasında, bizim, ara tabakalardan vazgeçeceğimiz sonucu asla çıkmaz. Yoksa bu, çok ciddî bir hata olurdu.

Devrimin, proletarya devriminin başında, militanların olanca dikkatinin, şu ana nokta çevresinde, şu merkez çevresinde toplanması doğaldır: proletaryanın egemenliğinin burjuvaziye karşı kazanılmış zaferle garantilenmesi, yani burjuvazinin yeniden iktidara gelemeyeceğinin garantisi. Burjuvazinin hâlâ öteki ülkelerdeki servetlerine bağlı, ya da bazan yurt içinde de para olarak servetten gelme üstünlükleri olduğunu çok iyi biliyoruz. Biliyoruz ki, proleterlerden daha deneyimli olan ve burjuvaziye yardım etmekte olan toplumsal unsurlar bulunmaktadır. Gene iyi biliyoruz ki, burjuvazi iktidara yeniden gelmek düşüncesinden vazgeçmemiştir ve egemenliğini yeni baştan kurmak için atılımlar yapmaktan geri kalmıyor.

Ama, hepsi bu kadar değil, "İşimi yürüttüğüm yer, benim yurdumdur" ilkesini en çok yayan burjuvazidir; para sözkonusu olduğu zaman daima enternasyonalist olan gene burjuvazidir — *o burjuvazi ki, bugün dünya ölçüsünde bizlerden hâlâ daha güçlüdür.* Egemenliği hızla yıkılıyor, Macar devrimi gibi örnekleri —dün, size, bunu bildirmek mutluluğuna eriştik, bugün de onu doğrulayan haberler geliyor— burjuvazi görüp duruyor. Egemenliğinin sarsıldığını şimdiden anlamaya başlamıştır. Artık hareket serbestliğine sahip değildir. Ama dünya ölçüsünde maddî olanakları hesaba katılırsa, bugün burjuvazinin maddî olanaklar bakımından biz-

den çok daha güçlü olduğunu teslim etmek gerekir.

İşte bu nedenle, dikkatimizin, pratik faaliyetimizin on-da-dokuzu şu temel soruna ayrılmıştı ve ayrılmak zorundaydı; burjuvazinin devrilmesi, proletarya iktidarının pekiştirilmesi, burjuvazinin yeni baştan iktidara dönüş olanaklarının tamamen ortadan kaldırılması. Bu, tamamen doğal, meşru ve kaçınılmaz bir şey; bu yönde, başarılı çok iş yapıldı.

Şimdi ise, gündeme, öteki toplumsal tabakalar sorununu almak zorundayız. Gündeme *orta köylüler* sorunu girmelidir; tarım komisyonunda da aldığımız genel karar budur ve partinin tüm militanları bunu benimseyeceklerdir, buna eminiz, çünkü, bizim yaptığımız, sadece onların gözlemlerini birarayа toplamaktan ibarettir.

Devrimimizin gelişimi üstünde kafa yoracaklarına günümüzde önümüze çıkan görevlerin neler olduğunu araştıracaklarına, bütün bunlar yerine, Sovyet iktidarının aldığı her önlemi, menveşik ve sağcı sosyalist-devrimci bayların yaptığı gibi, alay etmek ve sözümona eleştirmek için bahane sayacak olan kimseler elbette olacaktır. Bunlar, burjuva diktatörlüğü ile bizim aramızda bir seçim yapmak zorunda bulunduklarını anlamayanlardır. Bunlara karşı çok sabırla ve saflıkla davrandık; kendilerine, bir kez daha bu saflığımızı denemeleri fırsatını vereceğiz, ama, eğer hâlâ tercihlerini yapmazlarsa, yakın bir gelecekte, bu sabra ve saflığa son vereceğiz; ve kendilerine, gayet ciddî olarak Kolçak'ın[93] yanına gitmelerini önereceğiz. (*Alkışlar.*) Bu insanlardan parlak zekâ yetenekleri göstermelerini beklemiyoruz. (*Gülüşmeler.*) Ama, Kolçak'ın zulmüne uğramış olan bu adamların, kendilerinden bizim ile Kolçak arasında bir seçme yapmalarını istemeye hakkımız olduğunu anlayacakları umulabilir. Ekimi izleyen ilk aylar sırasında, birçok saf adam, kendi ahmaklıkları yüzünden proletarya diktatörlüğünün geçici, raslansal bir olay olduğunu düşünüyor idilerse, şimdi artık, hatta menşevikler ve sosyalist-devrimciler bile, bütün uluslararası burjuvazi-

nin baskısı altında yürütmekte olduğumuz mücadele koşullarında, proletarya diktatörlüğünün oldukça meşru bir şey olduğunu anlamış olmalıdırlar.

Gerçekte, sadece iki güç oluşmuştur: burjuvazinin diktatörlüğü ve proletaryanın diktatörlüğü. Kim, Marx'ta ve öteki büyük sosyalistlerin yapıtlarında bunu okumadıysa, o asla sosyalist olmamıştır, sosyalizmden hiç bir şey anlamamıştır ve ancak kendini sosyalist diye adlandırmaktan öte bir şey yapmamıştır. Bu adamlara kısa bir düşünme süresi tanıyoruz ve bu sorunu bir karara bağlamalarını ısrarla istiyoruz. Kendileri üzerinde durdum, çünkü bunlar, şimdi şöyle diyorlar, ya da diyecekler: "Bolşevikler, orta köylüler sorununu ortaya attılar, onlara sevimli görünmek istiyorlar." Bu tür kanıtların, daha da kötülerinin, menşevik basında bol bol kullanıldığını pek iyi bilmekteyim. Bunları reddederiz; biz, hiç bir zaman hasımlarımızın gevezeliklerine önem vermedik. Varsın şu anda hâlâ burjuvazi ile proletarya arasında mekik dokuyanlar, istediklerini söylesin, biz, başka bir yol izliyoruz.

Yolumuzu belirleyen, her şeyden önce, mevcut güçlerin sınıflar açısından tahlilidir. Kapitalist toplumda, burjuvazi ile proletaryanın mücadelesi gelişir. Bu savaş sona ermedikçe bizim sürekli dikkatimiz, savaşın sonuna kadar verilmesi üzerinde toplanacaktır. Savaş henüz sona erdirilmiş değildir. Bu mücadelede şimdiden çok şey başarılmıştır. Şimdi artık, uluslararası burjuvazi istediği gibi at oynatamaz. İşte patlak veren Macar proletarya devrimi, bunun en iyi örneği! Bu nedenle, köylerdeki kurucu çalışmalarımızın, esas istemimiz olan "iktidar uğruna mücadele"ye tâbi bulunduğu zamanki sınırları şimdiden aştığı besbellidir!

Bu çalışmalarımız, bellibaşlı iki aşamadan geçmiştir. 1917 Ekiminde, biz, iktidarı *bütün köylülükle* birlikte ele geçirdik. Sınıf mücadelesinin köylerde henüz gelişmemiş bulunması ölçüsünde bu, bir burjuva devrimiydi. Daha

önce söylediğim gibi, gerçek proletarya devrimi, köylerde ancak 1918 yazında başladı. Eğer bu sonuncu devrimi başlatamasaydık, yaptığımız iş eksik kalmış olacaktı. İlk aşama, kentte iktidarı ele almaktan, iktidarın sovyet biçimi örgütlenmesinden ibaretti. İkinci aşama, bütün sosyalistlerin esas saydıkları, bu olmayınca sosyalistlerin artık sosyalist olamayacağı şeydi: köylerde proleterlerle yarıproleterlerin ayrılması, bunların köylerde burjuvaziye karşı mücadele etmek için kent proletaryasıyla ittifakı. Bu aşama da, özünde, tamamlanmıştır. Başlangıçta, bu amaçla kurduğumuz örgütler, yoksul köylü komiteleri, o derece durumlarını sağlamlaştırdılar ki, bunları, köyde, sınıf devletinin organları, proletarya iktidarının organları olmak üzere, düzenli bir şekilde seçilmiş olan sovyetlerin yerine geçirebileceğimizi, yani sovyetleri köylerde yeni baştan örgütleyebileceğimizi sandık. Merkez Yürütme Komitesi tarafından çoktan kabul edilmiş olan ve elbette hepimiz tarafından bilinen sosyalist tarım düzeni ve sosyalist tarım doğrultusunda geçici önlemler yasası gibi önlemler, proleter devrimimiz bakımından başımızdan geçmiş olanların bilançosunu ortaya çıkarmaktadır.

Proletarya devriminin ilk ana görevini esas olarak gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Ve işte asıl bu görevi gerçekleştirdiğimiz için, çok daha çapraşık bir görev gündemde yer almıştır: orta köylüye karşı tutumumuz. Bu işin öne alınmasının kısmen de olsa iktidarımızın niteliğini zayıflatmaya, proletarya iktidarını zayıflatmaya, temel siyasetimizi, kısmen de olsa, çok az da olsa, değiştirmeye eşit bir davranış olduğunu sanan kimse, proletaryanın görevlerinden, sosyalist devrimin görevlerinden hiç bir şey anlamıyor demektir. Partimizde böylelerinin olmadığı inancındayım. Yalnız, yoldaşları, işçi partisine yabancı, ama herhangi bir dünya görüşüne sahip olduğu için değil de, bizi yıpratmak ve Beyaz Rus kuvvetlerine yardım etmek için daha sade bir şe-

kilde anlatmak gerekirse daima duraksamalar gösteren, duraksamadan edemeyen ve daha uzun bir süre duraksamalar gösterecek olan orta köylüyü bize karşı kışkırtmak için böyle konuşacak kişilere karşı uyarmak isterim. Bize karşı orta köylüyü kışkırtmak amacıyla: "Bakın, size sevimli görünmek istiyorlar. Demek ki, isyanlarınızı hesaba katmak zorunda kaldılar. Demek ki, güçleri sarsıldı.", vb., vb. diyecekler. Bütün arkadaşlarımızın bu tür kışkırtmalara karşı hazırlıklı olmaları gerekir. Eğer sınıf mücadeleleri açısından bu sorunu ortaya koymayı başarırsak, eminim ki, hazırlıklı olacaklardır.

Proletaryanın orta köylülere karşı tutumu kesin olarak nasıl belirlenebilir? Bu ana sorunun daha karmaşık, ama ötekinden az güncel olmayan göreve indirgenebileceği tartışma götürmez. Yoldaşlar, bu sorun, marksistler için, büyük işçi çoğunluğunun benimsemiş olduğu teori açısından hiç bir güçlük göstermiyor. Örneğin, tarım sorunuyla ilgili Kautsky'nin —Kautsky henüz Marx'ın öğretisini dosdoğru yaydığı ve bu alanda sözgötürmez bir otorite olarak tanındığı sıralarda yazdığı— kitabında[94] kapitalizmden sosyalizme geçişin ele alındığını anımsatmak isterim: Burada, sosyalist partinin görevinin, köylülüğün tarafsızlaştırılması olduğu, yani proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelede köylünün tarafsız kalması, bize karşı burjuvaziye etkin bir biçimde yardım etmemesi gerektiği belirtilir.

Uzun bir burjuva egemenliği devresi boyunca köylülük, burjuvazinin iktidarını desteklemiş, burjuvazinin yanında yer almıştır. Bu durum, burjuvazinin iktisadî gücü ve egemenliğinin siyasal olanakları gözönüne alındığında, anlaşılır bir şeydir. Orta köylünün derhal bize katılmasını umamayız. Ama doğru bir politika izlersek, belli bir süre sonra bu duraksamalar sona erecek, köylü bize katılabilecektir.

Bilimsel marksizmin, yani partimize aralıksız ve özellikle devrim sırasında eylem kılavuzluğu yapmış olan bir

doktrinin temellerini Marx'la birlikte atan Engels,* daha o zaman köylülüğü, küçük, orta ve varlıklı köylüler olarak üçe ayırıyordu. Bu bölünme, günümüzde de, Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunda gerçeği yansıtır. Engels diyordu ki: "Belki, varlıklı köylülere karşı bile, her yerde şiddete başvurmak gerekmeyecektir." Hiç bir aklı başında sosyalist, rasgele durumda, orta köylüye karşı şiddete girişmeyi asla düşünmemiştir (küçük köylüler bizim dostlarımızdır). 1894'te, ölümünden bir yıl önce, tarım sorunu gündemde yer aldığı zaman, Engels böyle konuşuyordu. Bu görüş, bazan unutulan, ama hepimizin teorik bakımdan anlaştığımız bir gerçeği bize gösteriyor: Kapitalistlere ve köy soylularına gelince, görevimiz, onları tam olarak mülksüzleştirmektir. *Ama orta köylüye karşı hiç bir şiddeti kabul etmiyoruz.*

Hatta varlıklı köylüler konusunda bile, "Zengin köylülerin ve kulakların tam mülksüzleştirilmesi" sloganını burjuvaziye karşı ileri sürdüğümüzü kesinlikle savunmuyoruz. Bu ayrım, programımızda yer almıştır. Bizim dediğimiz, varlıklı köylülerin direncinin kırılması, onların karşıdevrimci girişimlerinin önlenmesidir. Bu, tam mülksüzleştirme değildir.

Burjuvazi karşısında ve orta köylü karşısında tutumumuzu belirleyen temel ayrım, —burjuvazinin tam bir mülksüzleştirmeye uğratılması, başkasını sömürmeyen orta köylüyle birleşme—, bu temel çizgi, teoride herkes tarafından kabul edilmiştir. Ama, pratikte, bu çizgi tutarsız bir şekilde uygulandı; henüz bu çizginin mahallinde uygulanması öğrenilmiş değildir. Burjuvaziyi devirdikten, kendi iktidarını pekiştirdikten sonra, proletarya, yeni toplumu bütün yönleriyle kurmaya giriştiği zaman, orta köylü sorunu ön plana geldi. Dünyada hiç bir sosyalist, büyük tarım ve küçük tarım ülkelerinde sosyalizmin kuruluşunun değişik şekilde ger-

* Bkz: Friedrich Engels, *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim*, "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu", Sol Yayınları, Ankara 1975. —*Ed.*

çekleşeceğini yadsımamıştır. Bu, en başta gelen bir gerçektir. Buradan çıkan sonuç, sosyalizmin kuruluşunu gerektiren görevlere eğildikçe, belirli bir ölçüde, dikkatimizi özellikle, orta köylü üstünde toplamak zorunda olduğumuzdur.

Pek çok şey, orta köylüye karşı tutumumuzu nasıl, ne yolla belirleyeceğimize bağlıdır. Bu sorun, teorik bakımdan çözülmüştür, ama deneyimimizle biliyoruz ki, teorik çözüm başka şeydir, kararın pratik uygulaması başka şeydir. Şu anda biz, tam Büyük Fransız Devrimini açıkça nitelendirmiş olan bu ayrımla karşı karşıyayız. Fransız devriminde, Konvansiyon, birbiri ardından geniş kapsamlı önlem kararları alıyordu ama bunları uygulamak için gerekli destekten yoksundu, hatta bu önlemlerden herhangi birini gerçekleştirmek için hangi sınıfa dayanacağını bile bilmiyordu. Biz çok daha elverişli koşullar içindeyiz. Bir yüz yılı kapsayan evrim sayesinde hangi sınıfa dayanacağımızı biliyoruz. Gene biliyoruz ki, bu sınıfın pratik deneyimi çok azdır. İşçi sınıfı için, işçi partisi için ulaşılacak amaç açık: iktidarı, burjuvaziden alıp işçilere vermek. Ama bu *nasıl* olacaktır? Herkes anımsar: nice güçlüklere ve nice hatalara göğüs gererek, sanayide, işçinin denetiminden işçi yönetimine geçebildik. Oysa bu çalışma, kendi sınıfımız içinde, her zaman içinde bulunduğumuz işçi ortamında yapıldı. Şimdi, yeni bir sınıf, kent işçisinin tanımadığı bir sınıf karşısındaki tutumumuzu belirtmek zorundayız. Belirli ve istikrarlı durumu olmayan bir sınıf karşısındaki tutumumuzu belirlemek zorunludur. Proletarya yığınları sosyalizmden yanadır, burjuvazi yığınları sosyalizme karşıdır — bu iki sınıf arasındaki ilişkiyi saptamak kolaydır. Ama orta köylü gibi bir tabakayı ele alınca, bu tabaka, *duraksamalar içinde bir sınıf* gibi görünüyor. Orta köylü kısmen mülk sahibi, kısmen emekçidir. Başka emekçiler kategorilerini sömürmez. Yıllar boyunca, en büyük güçlükle durumunu korumaya çalıştı, büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin sömürüsünü bizzat etinde his-

setti. Bütün bunlara katlandı, ama aynı zamanda o da mülk sahibidir. Bu nedenle, duraksamaları olan böyle bir sınıf karşısındaki tutumumuz büyük güçlükler ortaya çıkarıyor. Bir yılı aşan deneyimimize, yarım yıldan fazla süren köylerdeki proleter çalışmamıza, daha şimdiden köylerde gerçekleşmiş bulunan sınıf farklılaşması olgusuna dayanarak, burada, özellikle kaçınmamız gereken şey, acelecilik, acemice yürütülen teorik yargılar, ve henüz üstünde çalışmakta olduğumuz, ya da henüz hiç çalışmadığımız konuları olmuş-bitmiş sayan geçici heveslerdir. Komitenin tayin ettiği komisyon tarafından öngörülen ve arkadan gelecek konuşmacılardan birinin okuyacağı karar suretinde, bu konuyla ilgili, yeterli ölçüde bir uyarmayı bulacaksınız.

Besbelli ki, iktisadî bakımdan orta köylünün yardımına koşmak zorundayız. Teorik bakımdan, bu nokta hiç şüphe götürmez. Ama *törelerimizle,* kültür düzeyimizle, köye götürebildiğimiz çok yetersiz olan kültür ve teknik gücümüzle, çoğu zaman köy sorununu ele alışımızdaki yeteneksizlikle, arkadaşlar pek sık olarak baskıya başvuruyorlar, ve böylelikle her şeyi berbat ediyorlar. Daha dün, bir arkadaşımız, bana, *Nijni-Novgorod Hükümetinde Parti Çalışmasının Örgütlenmesi Üzerine Tezler ve Bilgiler* başlıklı küçük bir kitapçık verdi. Rus (Bolşevik) Komünist Partisi Nijni-Novgorod Komitesi yayını. Bu küçük kitapçıkta, örneğin 41. sayfada şunu okudum:

"Olağanüstü vergilendirme kararnamesi, bütün ağırlığıyla, köy kulaklarını, spekülatörleri ve *genel olarak, köylünün orta unsurlarını kapsamalıdır.*"

Burada gerçekten bu adamların "sorunu anlamış oldukları"! söylenebilir. Bu, ya bir dizgi yanlışıdır, ama böyle yanlışların yapılması hoşgörüyle karşılanamaz. Ya, aceleyle ayaklar yerden kesik olarak yapılmış bir çalışmadır, ki bu, bu alanda her türlü aceleciliğin nasıl tehlikeli olduğunu gösterir. Ya da, düpedüz anlayış noksanlığıdır, bu, ola-

sılıkların en kötüsüdür ve ben, bunu, Nijni-Novgorod'lu arkadaşlarıma yakıştırmak istemiyorum. Ola ki, düpedüz bir ihmaldir.

Uygulamada, bir arkadaşın komisyonda anlattığı gibi durumlara raslamıyor. Köylüler bu arkadaşın etrafını sarmışlar ve kendisini sorguya çekiyorlarmış: "Ben bir orta köylü müyüm, değil miyim? Bunu belirtmelisin. Benim iki atım ve bir ineğim var. Benim iki öküzüm ve bir atım var" vb.. Ve böylece, bütün bölgeleri dolaşan bir militan, köylüye uygulayıp onun bir orta köylü olup olmadığını söyleyebilmek için yanılmaz bir termometreye sahip bulunmak zorunda. Bunun için de, köylünün işletmesinin bütün hikâyesini, onun kendisinden üst ve alt gruplarla ilişkilerini tam olarak bilmek gerekirdi; oysa bizim bütün bunları tam olarak bilmemiz olanaksızdır.

Bize, burada, bu koşullar hakkında çok bilgi sahibi olmak ve yerel koşulları çok iyi tanımak düşüyor. Henüz bu bilgiye sahip değiliz. Bunu açıklamak, utanılacak bir şey değildir; tersine, bunu açıkça söylemek zorundayız. Asla ütopyacı olmadık ve katıksız bir komünist toplumda doğan ve eğitim gören su katılmamış komünistlerin tertemiz elleriyle bir komünist toplumu kuracağımızı da hayal etmiyoruz. Öyle bir şey düşünmek çocukluk olur. Komünizmi, kapitalizmin döküntüleriyle kurmak zorundayız, ve ancak, kapitalizme karşı mücadelede çelikleşmiş olan biricik sınıf bunu yapabilir. Siz de çok iyi biliyorsunuz, proletarya, kapitalist toplumun hatalarının ve zaaflarının dışında değildir. Bu sınıf, sosyalizm için mücadele ediyor, ve aynı zamanda, kendi hatalarına karşı da mücadele ediyor. Yıllar boyu, kentlerde, umutsuzca bir mücadele veren proletaryanın en yetkin öncüsü, bu mücadelede, kent ve başkent yaşamının tüm kültürünü benimseyebildi; bir ölçüde benimsedi. Bilirsiniz ki, köy, ileri ülkelerde bile, karanlıklarda yaşamaya mahkûmdur. Şüphesiz, biz, köyün kültür düzeyini yükselteceğiz, ama bu yıllar ve yıllar

sorunu. İşte, yoldaşlardan çoğunun unuttuğu nokta! Ve işte bu, aydınların ya da memurların değil, tabanın insanlarının, köydeki çalışmayı pratikte gözlemlemiş insanların bütün konuşmalarında —biz bunu çok işittik— özellikle göze batıcı şekilde ortaya çıkıyor. Bu sesler, tarım komitemiz için özel bir değer taşımıştır. Ben inanıyorum ki, bu sesler, şimdi bütün parti kongresi için değer taşımaktadır. Çünkü bu sesler, ne kitaplardan, ne kararnamelerden geliyor, yaşamın kendisinden geliyor.

Bütün bunlar, bizi, orta köylüyle olan ilişkilerimize daha fazla açıklık getirmek için çalışmaya itiyor. Bu zor bir iş, çünkü bu açıklık *yaşamda yoktur*. Bu sorun sadece çözülmemiş olmakla kalmıyor, ama, sorunu *bir hamlede ve derhal* çözümlemek istersek, *çözülemez* halde kalacaktır. Şöyle söyleyen insanlar var: "O kadar kararname kaleme almamak gerekirdi." Bunlar, Sovyet hükümetini, nasıl uygulayacağını bilmeden kararnameler çıkarmaya kalkışmaktan dolayı kınıyorlar. Bu insanlar, sonuç olarak, beyaz muhafızların safına doğru kaydıklarını görmüyorlar. Biz, eğer, yüz kadar kararnamenin etkisi altında köydeki tüm yaşamın değişeceğini bekleseydik, iyiden iyiye ahmak sayılırdık. Ama izlenecek yolu kararnamelerle işaretlemekten vazgeçseydik, sosyalizme ihanet etmiş olurduk. Pratikte, bir kerede ve tamamıyla gerçekleştirilemeyecek olan bu kararnameler, propaganda yönünden büyük bir rol oynadı. Eğer, eskiden, genel doğrularla propaganda yaptıysak, şimdi *çalışmamızla propaganda yapıyoruz*. Bu da, bir uyarmadır, ama eylem yoluyla bir uyarmadır — ama, anarşistler ve eski sosyalizm çağında, bol bol alay ettiğimiz kimi palavracıların kişisel eylemleri anlamında değil. Bizim kararnamemiz bir çağrıdır, ama "İşçiler, kalkın burjuvaziyi devirin!" gibi eski anlayış biçiminde bir çağrı değil. Hayır, kararnamemiz, yığınlara hitap eden ve onları pratik eyleme davet eden bir çağrıdır. Kararnameler, yığınları pratik çalışmaya çağıran direktif-

lerdir. Önemli olan budur. Yoksa kararnamelerde yer alan kullanılamayan ve uygulanamayan birçok şeylerin yer alması önemli değildir. Ama, kararnamenin görevi, Sovyet iktidarının sesine kulak açmış o yüzlerce, binlerce, o milyonlarca insanı pratik yoldan eğitmek olduğuna göre, bu kararnameler, pratik çalışma için malzemeyi içerirler. Bu, köyde sosyalist kuruluş alanında pratik bir eylem girişimidir. Eğer sorunu böyle ele alırsak, yasalarımızın, kararnamelerimizin ve kararlarımızın bütününden çok sonuçlar elde ederiz. Onları her ne pahasına olursa olsun, derhal ve bir hamlede gerçekleştirilmesi gereken mutlak kararlar gibi ele almayız. Uygulamada özel aşırılıkları kışkırtacak her şeyden kaçınmak gerekir. Şurda, burda kendilerine komünist süsü veren ve bizi aldatan ikbal avcıları, serüvenciler bize yapışmış durumdalar; saflarımıza sızdılar. Çünkü komünistler şimdi iktidardadır; çünkü daha namuslu "devlet hizmetkârları", geri fikirlerinden ötürü bizimle çalışmak istemediler, oysa ikbal avcılarının ne fikirleri, ne namusları var. Ancak iktidara ulaşmayı dileyen bu insanlar, tabanda zorbalığı uyguluyorlar ve iyi bir şey yaptıklarını sanıyorlar. Oysa, bu, gerçekte, kimi zaman öyle durumlar yaratıyor ki, o zaman köylüler "Yaşasın Sovyet iktidarı, ama kahrolsun gomonizm!" (yani "komünizm") diyorlar. Bunları uydurmuyoruz; bunlar, gerçek yaşamdan, tabandaki yoldaşlarımızın söylediklerinden çıkarılmıştır. Ihmalilik yoksunluğunun, aceleciliğin, aşırılığın ne büyük zararlar getirdiğini unutmamalıyız.

Yıkıma götüren emperyalist savaştan, umutsuz bir atılımla, ne pahasına olursa olsun sıyrılmak zorundaydık; bizi ortadan silmek isteyen güçleri yenmek için en umutsuzca çabaları göstermek gerekiyordu. Bütün bunlar zorunluydu, bunlar olmadan zaferi sağlayamazdık. Ama, orta köylüye karşı da aynı şekilde hareket edersek, bu o kadar ahmakça ve şaşkınca bir davranış olur ki, bu öyle bir fiyasko olur ki, ancak kışkırtıcı ajanlar bu şekilde bilinçli çalışabilirler. Gö-

rev, burada, tamamen başka tarzda konulmalıdır. Şu anda sözkonusu olan, belli sömürücülerin direncini kırmak, onları yenmek, onları devirmek değildir — yani daha önce ortaya sürdüğümüz görev değildir. Hayır, bu temel sorunu çözdüğümüz ölçüde daha karmaşık görevler önümüze çıkmıştır. Burada şiddet yoluyla hiç bir şey elde edilemez. *Orta köylüye karşı şiddet, son derece zararlıdır.* Orta köylü kalabalık bir tabakadır, milyonlarca insandan oluşan bir tabakadır. Avrupa'da bile, orada aynı önemi temsil etmediği halde, orada teknik ve kültür, kent yaşamı, demiryolları dev ölçülerde geliştiği halde, orada bu fikir daha çok kabule değer olduğu halde, hiç kimse, hiç bir devrimci sosyalist, orta köylü için şiddet önlemleri önermedi.

İktidarı ele aldığımız zaman, köylülüğün bütününe dayanıyorduk. O sırada bütün köylülerin ancak bir tek görevi vardı: büyük toprak sahiplerine karşı mücadele etmek. Ama şu ana kadar büyük işletmeye karşı önyargılar taşımaktadırlar. Köylü, "büyük işletme geri gelirse, ben yeniden çiftlik yanaşması olacağım" diye düşünüyor. Elbette ki, yanılıyor. Ama köylüde, büyük işletmeyle ilgili fikirler, kinle, büyük toprak sahiplerinin halka yaptığı zulmün anılarıyla karışmıştır. Bu duygu daha devam ediyor, henüz ölmedi.

Burada, özellikle, eşyanın özü gereği, şiddet yöntemleriyle hiç bir şey elde edemeyeceğimiz gerçeğine dayanmalıyız. İktisadî görev, burada, bambaşka şekilde konmalıdır. Yapının temellerine hiç el dokundurmadan, aşağı indirilebilecek bir çatı düşünülemez. Kentlerde kapitalistlerin meydana getirdiği doruk, burada mevcut değil. *Burada şiddete başvurmak, her şeyi berbat etmek anlamına gelecektir.* Burada uzun bir eğitim zorunludur. Yalnız bizde değil, bütün dünyada pratik adam olan, gerçekçi olan köylüye, "sosyalizm"in her şeyden daha iyi olduğunu tanıtlamak için somut örnekler vermeliyiz. Ama kentin düşünceden uzak kişileri köylerde boy gösterirse, gevezelik ederlerse, aydınlara özgü entrikalar çe-

virirlerse, ya da kimi kez düpedüz entrikalar çevirir, her şeyi berbat ettikten sonra çekip giderlerse, doğaldır ki, bundan hiç bir iyi sonuç elde edilemez. Bunlar oluyor. Böyleleri, saygı telkin edeceklerine alay konusu oluyorlar, buna da lâyıktırlar.

Bu konuda, "komün"lerden yana olduğumuzu söylemek zorundayız, ama bunlar *köylünün güvenini kazanacak* tarzda örgütlenmelidir. Bu gerçekleşene kadar, köylülerin öğretmenleri değil, öğrencileri olarak kalacağız. Tarımı ve özelliklerini tanımayan, toplumsal ekonominin faydasından sözedildiğini işittiği için, kent yaşamından bıktığı için, köyde çalışmak isteyen kimselerin kendilerini her konuda köylülerin öğretmeni sayması kadar ahmakça bir durum olamaz. *Orta köylülerin ekonomik ilişkileri alanında şiddet kullanma fikrinden daha aptalca bir şey düşünülemez.*

Görevimiz orta köylüyü mülksüzleştirmek değildir; görevimiz daha mükemmel bir düzene geçişin yöntemlerini köylülerden öğrenmek için, köy yaşamının özel koşullarını gözönüne almaktan ibarettir. Bir de şu: *emir vermek yasaktır!* İşte benimsediğimiz kural bu! (*Bütün kongrenin alkışları.*) İşte karar tasarımızda açıklamaya çalıştığımız kural bu, çünkü yoldaşlar, bu konuda, az hata yapmadık. Bunu belirtmekten utanmayalım, hiç hir deneyimimiz yoktu. Sömürücülere karşı mücadeleyi bile, biz deneyimlerimizle öğrendik. Eğer, ara sıra bizi bu yüzden suçluyorlarsa, kendilerine vereceğimiz yanıt şudur: "Kapitalist baylar, bu da sizin hatanız. O derece vahşicesine, o derece sağduyudan uzak, o derece ihtiyatsız ve umutsuzca bize karşı direnmeseydiniz, dünya burjuvazisiyle ittifak kurmamış olsaydınız, devrim daha barışçı biçimlere bürünebilirdi." Şimdi de, her yandan gelen kudurmuşçasına saldırıyı defettikten sonra, başka yöntemlere artık başvurabiliriz; çünkü biz kapalı bir daire gibi değil, ama arkasında milyonlarca insanı sürükleyen bir parti gibi hareket ediyoruz. Milyonlarca insan, bir-

denbire tarihin seyrindeki değişikliği anlayamaz; bu nedenle, çoğu kez, kulakları hedef tutan darbeler orta köylüye de iniyor. Bunun şaşılacak bir yanı yok. Ancak bunun, daha şimdiden geçmişe malolmuş bulunan tarihsel koşullardan doğduğunu anlamak gerekir; ve bu sınıfla ilgili yeni koşullar ve yeni görevler, yeni bir psikoloji gerektirmektedir.

Köylü işletmeleriyle ilgili kararnamelerimiz, özü bakımından doğrudur. Bunlardan herhangi birinden vazgeçmek için ya da pişman olmamız için bir neden yok. Ama kararnamelerin doğru olmalarına karşılık, *bunları köylüye şiddet yoluyla benimsetmeye çalışmak yanlıştır*. Hiç bir kararnamede böyle davranılacağına dair bir kayıt yoktur. Çizilmiş yol olarak, başvurulacak pratik önlemlere çağrı olarak, kararnameler doğrudur. "Ortaklığı teşvik ediniz" dediğimiz zaman, kesin gerçekleşme *şeklinin* bulunması için defalarca denenmesi gereken direktifler vermekteyiz. Gönüllü anlaşmalara varmalıdır dediğimiz zaman, bu, köylüleri buna inandırmak, pratik deneyimle inandırmak gerekir demektir. Köylüler laflara inanmazlar, ve bunda tamamıyla haklıdırlar. Eğer kararnamelerin ve eylem bildirilerinin şöylece okunup geçilmesiyle onlar bunlara inanacaklarsa, kötüdür bu. Eğer iktisadî yaşam böylece değiştirilebilseydi, bu şekil değiştirme bir değer taşımazdı. Önce, ortaklığın üstünlüğünü tanıtlamak gerekir, birinin bir yana, ötekinin bir yana çekip durmaması için ve gerçekten ortak durumuna gelmeleri için köylüleri birleştirmek gerekir; bunun, çıkarları için daha elverişli olduğunu tanıtlamak gerekir. Köylü, sorunu böyle koyar; ve kararnamelerimiz de sorunu böyle koyuyor. Eğer, şu ana kadar, olumlu sonuca ulaşamadıksa, bundan utanmayalım, tersine, hatalarımızı açıkça kabul edelim.

Bugüne kadar, ancak, her sosyalist devrimin temel görevini yerine getirmeden öte bir şey yapmadık; burjuvaziye karşı zafer. Bugün her ne kadar, önümüzde özellikle güç bir altı ay başlıyorsa da, bizi ezmek için bütün dünyanın

emperyalistleri son güçlerini harcıyorlarsa da, ilke olarak, bu görevi başarmış bulunuyoruz. Hiç abartmaya kaçmadan, şimdi, diyebiliriz ki, *şu altı ayın sonunda davalarının kesin olarak başarısızlığa mahkûm bulunduğunu kendileri de anladılar.* Ya daha şimdiden, bitkinliğimizden yararlanacaklar ve tek bir ülkede bizi yeneceklerdir; ya da biz onları yeneceğiz, ama tek bir ülkede değil. Bu altı ay içinde, yiyecek ve gereç sağlama işinde, taşıt sorununda bunalım arttığı zaman, emperyalist güçler birçok cephede saldırıyı sürdürmeyi denedikleri sırada, durumumuzun çok ciddileştiği oldu. Ama, *bu, güçlüklerle dolu son altı aydır.* Bize saldıran dış düşmana karşı mücadele etmek için, daha önce olduğu gibi, tüm çabalarımızı son haddine vardırmamız gerekiyor.

Bununla birlikte, köydeki çalışmanın gerektirdiği görevlerden sözederken, güçlüklere karşın, bütün deneyimimizi sömürücülerin derhal ezilmesi uğruna kullanmakla birlikte, köydeki orta köylü ile ilgili görevlerimizin başka biçimde ele alınması gerektiğini anımsamak ve unutmamak zorundayız.

Köylere gitmiş olan Petrograt'ın, İvanova-Voznessensk'in, Moskova'nın bütün bilinçli işçileri, bize önlenmesi en zor birçok anlaşmazlıkların, görünüşte en derin ihtilâfların, kitap dili konuşmayıp köylünün anlayacağı dille konuşan, köy yaşamını bilmediği halde emirler yağdıran liderler gibi konuşmayıp durumu açıklayan, köylülerin sömürücülere karşı emekçi duyusuna hitap eden aklı başında işçiler tarafından nasıl olumlu sonuca bağlandığını gösteren birçok örnekler anlatmışlardır. Ve böyle dostça bir açıklama ortamı içinde, onlar, kendini bir önder, bir komutan gibi gören yüzlerce insanın başaramayacağı sonuçları elde edebildiler.

İşte, şimdi sizin dikkatinize sunduğumuz karar tasarısına egemen olan anlayış budur.

Kısa raporumda, bu karar tasarısının ilke yönünü, ge-

nel siyasal anlamını işlemeye çalıştım. Devrimimizin tüm çıkarları yönünden, siyasal çizgimizde hiç bir dönüşün ve hiç bir değişikliğin olmadığını göstermeye çalıştım — ve sanıyorum ki, bunda başarılı da oldum. Beyaz muhafızlar ve yardımcıları, böyle olduğuna dair yaygara koparmaktadırlar ve koparmaya devam edecekler. Varsın yapsınlar. Bunun bize zararı olmaz. Görevlerimizi en tutarlı bir şekilde geliştirmekteyiz. Dikkatimizi, burjuvazinin ezilişinden, orta köylünün yaşantısını örgütlemeye çevirmeliyiz. Orta köylü ile barış içinde yaşamak zorundayız. Orta köylü, ancak onların yaşantılarının iktisadî koşullarını yumuşattığımız ve düzelttiğimiz zaman sosyalist toplumda yanımızda yer alacaktır. Eğer, yarın, onlara, en iyi kalitede 10.000 traktör verebilseydik, bunlara benzin ve tamirci sağlayabilseydik (biliyorsunuz ki, şu an için bu bir fantezidir), o zaman orta köylü: "Ben komünizmden yanayım" derdi. Ama bunu yapmak için, önce uluslararası burjuvaziyi yenmek gerek, bize bu traktörleri vermeye onu zorlamak gerek; ya da üretimimizi öylesine yükseltmeliyiz ki, onları bizzat kendimiz yapabilelim. Ancak böylelikle, sorun gerektiği gibi konmuş olur.

Köylü, kent sanayiine muhtaçtır, onsuz edemez; oysa kent sanayii bizim elimizdedir. Eğer sorunu doğru bir şekilde ele alırsak, köylü, ona kentten sağladığımız ürünler, gereçler ve kültür yüzünden bize minnet duyacaktır. Bunları, köylüye, sömürücüler, toprak ağaları değil, çok derinden kıymetini bildikleri, ama ancak pratik olarak değer verdikleri aynı işçiler ve yoldaşlar sağlıyor. Köylü tepeden inme emirleri —haklı olarak— reddederek ancak işçilerin fiilî desteğine değer vermektedir.

İlkönce yardım et, sonra güven kazan. Eğer bu çalışma iyi bir şekilde örgütlenirse, eğer her bölge grubumuzun, komünde, iaşe kesiminde ya da hangi örgütte olursa olsun attığı her adım doğru bir adımsa, eğer her adımımız bu açıdan dikkatle ölçülmüşse, o zaman köylünün güvenini kaza-

nacağız ve ancak o zaman ilerleyebileceğiz. Şu anda onun yardımına koşmak, ona öğütler vermek zorundayız. Bu, bir komutan emri değildir, bir yoldaş öğütüdür. Köylü, o zaman, tamamıyla bizimle birlikte olacaktır.

İşte, yoldaşlar, karar tasarımızın içeriği budur. Bana göre, kongrenin alması gereken karar budur. Eğer bu kararı kabul edersek, ve eğer bu karar parti örgütlerimizin çalışmasını belirlerse, o zaman önümüze çıkan ikinci büyük görevi de aynı şekilde başarabiliriz.

Burjuvazinin nasıl iktidardan uzaklaştırıldığını ve nasıl etkisiz hale getirildiğini öğrendik. Bundan ötürü gururluyuz. Ama, milyonlarca orta köylüyle olan ilişkilerimizi nasıl düzenleyeceğimizi, onların güvenini nasıl kazanacağımızı henüz öğrenmedik — bunu açıkça söylemeliyiz. Bununla birlikte, bu görevi anladık, sorunu koyduk ve bütün umudumuzla, bütün bilinç ve karar azmimizle diyoruz ki: bu görevi de başaracağız ve o zaman sosyalizm mutlak yenilmezliğe ulaşacaktır. (*Sürekli alkışlar.*)

[YİRMİÜÇ]

RK(B)P VIII. KONGRESİ

ORTA KÖYLÜYE KARŞI TUTUMLA İLGİLİ KARAR

(23 MART 1919)

KÖYDEKİ çalışmayla ilgili olarak, VIII. Kongre, 22 Mart 1919'da kabul edilen parti programına dayanarak, ve Sovyet hükümetinin ilân ettiği "toprağın sosyalist düzeniyle ve sosyalist tarıma geçiş önlemleriyle ilgili yasa"yı kayıtsız koşulsuz onaylayarak, orta köylüye karşı partinin tutumunun daha doğru şekilde uygulanmasının, orta köylülüğün gereksinmeleriyle daha yakından ilgilenmenin ve onu yerel yetkililerin keyfî davranışlarından korumanın ve onunla anlaşma yolunda çaba göstermenin özel bir önem taşıdığını kabul eder.

1° Orta köylüyü kulaklarla karıştırmak, hangi ölçüde olursa olsun kulaklara yöneltilen önlemlerin kapsamına bun-

ları da almak, yalnız tüm Sovyet kararnamelerine ve tüm Sovyet politikasına değil, aynı zamanda, burjuvazinin devrilmesi için verilen kesin savaş döneminde, orta köylüyle proletaryanın anlaşmasını öngören komünizmin temel ilkelerini de en kaba şekilde ihlâl etmeye varır.

2° Rusya bir yana, gelişmiş kapitalist ülkelerde bile, tarım tekniğinin sanayi tekniğinden geri kalışı yüzünden, nispeten güçlü ekonomik köklere sahip olan orta köylü, proletarya devrimi başladıktan sonra da uzunca bir süre varlığını sürdürecektir. Dolayısıyla, köylerde çalışan Sovyet memurlarının olsun, parti militanlarının olsun, taktiği, orta köylü ile uzun süreli bir işbirliği gözönünde tutularak saptanmalıdır.

3° Parti, tarım bölgelerinde çalışan Sovyet yetkililerinin, orta köylülerin başkasının emeğinden kâr sağlamadıklarına göre sömürücü olmadıkları gerçeğinin, bilimsel sosyalizmin kesinlikle saptamış olduğu bu gerçeğin bilincine bütün açıklığıyla varmalarını her ne pahasına olursa olsun sağlamalıdır. Bu küçük üreticiler sınıfı, sosyalizmden zararlı çıkmayacaklar, ve tam tersine, her cumhuriyette, cumhuriyetin en demokratik alanında bile, binbir yoldan kendisini sömüren sermayenin boyunduruğunun kırılmasından önemli kazançlar sağlayacaktır.

Sovyet iktidarının köylerde uyguladığı tamamen doğru olan siyaset, zafere ulaşmış proletarya ile orta köylü arasındaki ittifak ve anlaşmayı sağlamaktadır.

4° Sovyet iktidarının temsilcileri, orta köylü tarım komünleri dahil, her çeşit ortaklaşmayı teşvik etmekle birlikte, bunların kuruluşunda hiç bir zorlamaya başvurmamalıdırlar. Ancak köylülerin serbest inisiyatifi sonucu kurulmuş olan ve sağladıkları üstünlükler pratikte denenmiş olan ortaklıklar değer taşır. Bu konuda gereğinden fazla acele etmek zararlıdır; çünkü böyle bir durum, ancak orta köylünün yeniliklere karşı taşıdığı önyargıları pekiştirir.

Köylüleri komünlerde toplamak amacıyla, yalnız doğrudan doğruya değil, dolaylı olarak da zorlamalara başvuran Sovyet iktidarının temsilcileri, en ağır kovuşturmalara uğratılmalı ve köylerdeki görevlerinden atılmalıdır.

5° Her türlü keyfî zoralımlar, yani merkezî iktidar tarafından kabul edilen yasalarla yasa hükümlerine dayanmayan zoralımlar, kimsenin gözünün yaşına bakmadan kovuşturmaya uğratılmalıdır. Kongre, bu noktadaki denetimin Tarım Halk Komiserliği tarafından, İçişleri Komiserliği tarafından ve Rusya Merkezî Yürütme Komitesi tarafından sıkılaştırılmasında direnmektedir.

6° Bugünkü durumda, kapitalistlerin soyguncu çıkarları için sürdürülmüş olan emperyalist savaşın dört yılı sonunda, dünyanın bütün ülkelerindeki aşırı çözülme, Rusya'da, özellikle daha tehlikeli bir durum almış ve orta köylüyü güç durumda bırakmıştır.

Bu durumu gözönünde tutan, olağanüstü vergi üzerine Sovyet iktidarının yasası, dünyanın bütün burjuva hükümetlerinin kabul ettikleri bütün yasaların tersine olarak, vergi yükünün tamamen kulaklara (özellikle savaş sırasında zenginleşmiş olan sömürücü köylülerin az sayıdaki temsilcilerine) yüklenmesi için direnmektedir. Orta köylü, çok haklı olarak, ancak güçleri nispetinde ve bu nispetler aşılmadan vergilendirilmelidir.

Parti, orta köylülükle ilgili olarak, olağanüstü vergi tahsilinin hafifletilmesini, bütün durumlarda ve bu verginin tutarında meydana gelecek azalma yüzünden duraksama gösterilmemesi isteminde bulunur.

7° Sosyalist devlet, köylüye yardımını en geniş ölçüde geliştirecektir. Bu yardım, başlıca, tarımın düzeyini yükseltmek, köylülere yaşama ve çalışma olanağını sağlamak için, orta köylüye, sanayi mamulleri ve özellikle, tarım araç ve gereçleri, ıslah edilmiş tohum ve her türlü malzeme sağlamaktan ibaret olacaktır.

Eğer şu andaki karışıklıklar, tüm bu önlemlerin derhal ve bütünüyle gerçekleşmesine elvermiyorsa, yerel sovyet yetkilileri, ne şekilde olursa olsun, yoksul ve orta köylülere, bu güç durumda onları desteklemek amacıyla yardım etmenin çaresini ve yollarını aramalıdırlar. Parti, bu amaca ulaşmak için, devletin önemli krediler ayırmasını zorunlu görmektedir.

8° Devlet, tarım işletmelerinden, komünlerden ve öteki benzer ortaklıklardan çevredeki orta köylülükle değişik şekiller altında yardım yapılmasını isteyen Sovyet iktidarı yasasının gerçekten ve kayıtsız koşulsuz uygulanmasına özellikle önem vermektedir. Yalnız gerçek bir yardım, orta köylülükle bir anlaşma olanağını sağlayabilir. Onların güveni yalnız böyle kazanılabilir ve böyle kazanılmalıdır.

Kongre, tarıma ayrılan bu maddelerde, aşağıdaki maddelerde formüle edilmiş tüm parti emirlerini gerçekten ve savsaklamadan yaşama uygulamanın zorunluluğuna bütün parti militanlarının dikkatini çeker:

a) Toprağın köylüler tarafından işletilmesinin bir düzene bağlanması (başka toprakla çevrili tarlaların [kolhoz toprağıyla çevrili tarlaların, —ç.], uzun toprak şeritlerinin vb. ortadan kaldırılması); *b*) köylülere seçilmiş tohumluk ve kimyasal gübre verilmesi; *c*) hayvan cinslerinin ıslahı; *d*) tarım bilgilerinin yayılması; *e*) köylülere tarım uzmanı sağlanması; *f*) köylülerin tarım araç ve gereçlerinin devlet atelyelerinde onarılması; *g*) kiralama merkezlerinin, deneme istasyonlarının, örnek tarlaların vb. örgütlenmesi; *h*) köylü topraklarının ıslahı.

9° Tarımsal üretimi artırmayı, özellikle tarım ürünlerini işlemeyi, toprakları verimli duruma getirmeyi, el zanaatlarının gelişmesine katkıda bulunmayı amaç edinen köylü kooperatifleri, çeşitli şekiller alabilen devlet yardımından, malî alanda olduğu kadar, örgütlenme alanında da yararlanmalıdır.

10° Kongre, ne parti kararlarının, ne Sovyetler iktidarı kararnamelerinin, orta köylüyle anlaşma çizgisine aykırı düşmediğini anımsatır. Nitekim, yoksul köylüler komitelerinin kuruluşu sırasında, Sovyetler iktidarının köylerde etkisinin duyulması gibi temel bir konuda, Halk Komiserleri Konseyi Başkanının ve İaşe Komiserinin imzaladığı, orta köylü temsilcilerinin yoksul köylü komitelerine girmelerini sağlamak zorunluluğuna işaret eden bir genelge yayımlamıştı. Yoksul köylü komiteleri kaldırıldığı zaman, Rusya Sovyetleri Kongresi, orta köylü temsilcilerinin bölge sovyetlerine katılması gerekliliğini bir kez daha doğruladı. İşçi-köylü hükümetinin ve Komünist Partisinin siyaseti, proletarya ile bir yandan yoksul köylüler ve öbür yandan orta köylüler arasındaki aynı anlaşma havasından esinlenmeye devam etmelidir.

RK(B)P VIII. Kongresi Stenografi Tutanakları (1919) adlı kitapta yayımlanmıştır.

[YİRMİDÖRT]

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ DÖNEMİNDE EKONOMİ VE POLİTİKA

SOVYET iktidarının ikinci yıldönümü dolayısıyla, başlıkta belirtilen konu üzerinde kısa bir broşür yazmaya niyetlenmiştim. Ama günlük çalışmanın koşuşturmaları yüzünden, şimdiye kadar, bazı kesimlerin ön hazırlıklarının ötesine geçemedim. Bu nedenle, kanımca konu üzerindeki en önemli görüşlerin kısa, özet bir açıklamasını yapmayı denemeye karar verdim. Özet bir açıklama, kuşkusuz, pek çok dezavantaja ve eksikliklere sahiptir. Gene de, kısa bir dergi makalesi, sorunu ve onun, çeşitli ülkelerin komünistlerince tartışılması için gereken temeli sunmak biçimindeki, önümüzdeki mütevazı amacı belki de başarabilir.

1

Teorik açıdan, hiç kuşku yoktur ki, kapitalizm ile komünizm arasında, bu her iki toplumsal ekonomi biçiminin özelliklerini ve niteliklerini birleştirmesi gereken belli bir geçiş dönemi uzanır. Bu geçiş dönemi, ölen kapitalizm ile doğan komünizm arasında —ya da bir başka deyişle, yenilmiş ama yok edilmemiş olan kapitalizm ile doğmuş ama henüz çok zayıf olan komünizm arasında— bir mücadele dönemi olmalıdır.

Bu geçiş özellikleriyle ayırdedilen bütün bir tarihsel dönemin gerekliliği, yalnızca marksistler için değil, gelişme teorisi ile biraz olsun tanışıklığı olan her eğitim görmüş kişi için açık olmalıdır. Oysa, sosyalizme geçiş konusunda günümüzün küçük-burjuva demokratlarından (ve düzmece sosyalist etiketlerine karşın, MacDonald, Jean Languet, Kautsky ve Friedrich Adler gibi kişiler de dahil olmak üzere İkinci Enternasyonalin bütün liderleri böyledir) duyduğumuz bütün sözler bu açık gerçeğin tam bir ihmalinin damgasını taşımaktadır. Küçük-burjuva demokratlar, sınıf mücadelesinden nefretleriyle, ondan kaçınma hayalleriyle, keskin köşeleri ortadan kaldırma, yumuşatma, uzlaştırma girişimleriyle ayırdedilirler. Bu yüzden, bu tip demokratlar, ya kapitalizmden komünizme geçişte tüm bir tarihsel dönemin gerekliliğini kabul etmekten kaçınırlar, ya da bu güçlerden birinin mücadelesine önderlik etmek yerine, çekişen iki gücü uzlaştırmak için planlar düzenlemeyi iş edinirler.

2

Ülkemizin büyük geriliği ve küçük-burjuva niteliği yüzünden, Rusya'da, proletarya diktatörlüğü, bazı hususlarda, ileri ülkelerde olacağından kaçınılmaz olarak farklı olmalıdır. Ama Rusya'da da temel güçler —ve toplumsal eko-

nominin temel biçimleri— herhangi bir kapitalist ülkedekinin aynıdır, öyle ki özellikler ancak daha az önem taşıyan hususlar için geçerlidir.

Toplumsal ekonominin temel biçimleri kapitalizm, küçük meta üretimi ve komünizmdir. Temel güçler burjuvazi, küçük-burjuvazi (özellikle köylülük) ve proletaryadır.

Proletarya diktatörlüğü döneminde Rusya'nın ekonomik sistemi, tek bir geniş devlet çapında, komünist ilkeler üzerinde birleşmiş ve ilk adımlarını atan emeğin mücadelesini —küçük meta üretimine ve hâlâ direnen kapitalizme karşı ve küçük meta üretimi temeli üzerinde yeni ortaya çıkmakta olan kapitalizme karşı mücadeleyi— temsil eder.

Rusya'da emek, birincisi üretim araçlarının özel mülkiyeti ortadan kaldırıldığı ölçüde, ve ikincisi de, proleter devlet gücü, devlet malı topraklar ve devlet malı işletmelerde büyük üretimi ulusal bir çapta örgütlediği, emekgücünü çeşitli üretim dalları ve çeşitli işletmeler arasında dağıttığı ve çalışan halk arasında da büyük miktarlarda, devlete ait tüketim maddeleri dağıttığı ölçüde, komünist bir biçimde birleşmiştir.

Rusya'da komünizmin "ilk adımları"ndan sözettik (1919 Martında benimsenen parti programımızda da böyle konmuştur), çünkü bütün bunlar ülkemizde ancak kısmen gerçekleşmiştir, ya da başka türlü koyarsak, başarıları ancak ilk aşamalarındadır. Genel olarak hemen başarılabilecek her şeyi, bir devrimci darbede hemen başardık; örneğin, proletarya diktatörlüğünün ilk gününde, 26 Ekim (8 Kasım) 1917'de, toprağın özel mülkiyeti büyük toprak sahiplerine tazminat ödenmeksizin kaldırıldı — büyük toprak sahipleri mülksüzleştirildi. Birkaç aylık bir zaman içinde, hemen hemen bütün büyük kapitalistler, fabrika, anonim şirket, banka, demiryolu vb. sahipleri de tazminat ödenmeksizin mülksüzleştirildi. Sanayide büyük üretimin dev-

letçe örgütlenmesi ve fabrikaların ve demiryollarının "işçilerce denetimi"nden, "işçilerce yönetimi"ne geçiş — bu da, genellikle daha şimdiden başarılmıştır; ama, tarımla ilgili olarak daha yeni başlamaktadır ("devlet çiftlikleri", yani devlet malı topraklar üzerinde işçiler tarafından örgütlenen büyük çiftlikler). Gene bunun gibi, küçük meta tarımından komünist tarıma bir geçiş olarak, küçük çiftçilerin kooperatif topluluklarının çeşitli biçimlerde örgütlenmesine de daha yeni başladık.* Özel ticaret yerine ürünlerin devletçe örgütlenmiş dağıtımı, yani tahılın devletçe sağlanarak kentlere ve sanayi ürünlerinin kırlara gönderilmesi için de aynı şey söylenmelidir. Bu konuda elde bulunan istatistikî veriler aşağıda sunulacaktır.

Köylü çiftçiliği küçük meta üretimi olmaya devam etmektedir. Burada, kapitalizm için son derece geniş ve çok sağlam, kökleri derinde bir temelle, üzerinde kapitalizmin direndiği ya da komünizme karşı sert bir mücadele içinde yeniden doğduğu bir temelle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu mücadelenin biçimleri, tahılın (ve öteki ürünlerin) devletçe sağlanmasına ve genel olarak ürünlerin devletçe dağıtımına karşı özel spekülasyon ve vurgunculuktur.

3

Bu soyut teorik önermeleri örneklendirmek için, gerçek rakamlar aktaralım. Halk İaşe Komiserliğinin rakamlarına göre, 1 Ağustos 1917 ve 1 Ağustos 1918 tarihleri arasında, Rusya'da devletçe sağlanan tahılın miktarı 30.000.000 pud kadar, bir sonraki yıl ise 110.000.000 pud kadardı. Bir sonraki kampanyanın (1919-20) ilk üç ayı boyunca sağlanacak miktar,

* Bilindiği kadarıyla Sovyet Rusya'daki "devlet çiftlikleri" ve "tarım komünleri" sayısı, sırasıyla, 3.536 ve 1.961'dir, ve tarım artellerinin sayısı 3.696'dır. Merkezî İstatistik Kurumumuz bütün devlet çiftlikleri ve komünlerinin tam bir sayımını şu anda yapmaktadır. Sonuçlar önümüzdeki Kasım 1919'da gelmeye başlayacaktır.

1918'de aynı dönem için (Ağustos-Ekim) 37.000.000 pudluk miktara karşı, tahminen 45.000.000 pud kadar olacaktır.

Bu rakamlar komünizmin kapitalizme karşı zafer kazanması açısından, durumda yavaş ama sürekli bir iyileşmeyi açıkça göstermektedir. Bu iyileşme, dünyada eşi görülmemiş güçlüklere, dünyanın en kuvvetli güçlerinin tümünü işe koşan Rus kapitalistleri ve yabancı kapitalistler tarafından örgütlenen içsavaşın yarattığı güçlüklere karşın başarılmaktadır.

Bu yüzden, tüm ülkelerin burjuvazisinin yalanlarına ve iftiralarına ve onların açık ve gizli uşaklarına (İkinci Enternasyonal "sosyalistleri") karşın, bir şey tartışma götürmez — proletarya diktatörlüğünün temel ekonomik problemi sözkonusu olduğu ölçüde, ülkemizde komünizmin kapitalizme karşı zaferi güvence altına alınmıştır. Dünyanın her yerinde burjuvazi bolşevizme karşı öfkesinden ateş püskürmekte ve bolşeviklere karşı askerî seferler, tertipler vb. örgütlemektedir, çünkü toplumsal ekonomiyi yeniden kurmaktaki başarımızın, askerî güçle ezilmemiz kaydıyla, kaçınılmaz olduğunu çok iyi anlamaktadır. Ve bizi bu yoldan ezme girişimleri de başarıya ulaşmamaktadır.

Elimizdeki çok kısa zamanda, ve görülmemiş güçlükler altında çalışmak zorunda kalmamıza karşın, daha şimdiden kapitalizmi ne ölçüde altettiğimiz aşağıdaki özet rakamlardan görülecektir. Merkezî İstatistik Kurumu, tüm Rusya için değil, yalnızca yirmialtı eyalet için, tahıl üretimi ve tüketimine ait verileri basın için hazırlamış bulunmaktadır.

Sonuçlar şöyledir [385. sayfadaki tabloya bakınız]:

Demek ki, kentlere arz edilen tahılın yaklaşık olarak yarısı İaşe Komiserliğince, diğer yarısı ise vurguncularca sağlanmaktadır. 1918'de yapılan, kent işçilerinin tükettiği yiyecek üzerine dikkatli bir tarama, aynı oranı göstermektedir. İşçinin devlet tarafından sağlanan ekmeğe, vurguncuya ödediğinin *dokuzda-birini* ödediği akıldan çıkarılma-

Sovyet Rusya'nın 26 Eyaleti	Nüfus (Milyon)	Tahıl Üretimi (Tohum ve Yem Hariç) (Milyon Pud)	Teslim Edilen Tahıl (Milyon Pud)		Halkın Kullanımındaki Toplam Tahıl Miktarı (Milyon Pud)	Tahıl Tüketimi (Kişi Başına Pud)
			İaşe Şubesi	Uygulama		
Üreten eyaletler	Kentsel 4,4	—	20,9	20,6	41,5	9,5
	Kırsal 28,6	625,4	—	—	481,8	16,9
Tüketen eyaletler	Kentsel 5,9	—	20,0	20,0	40,0	6,8
	Kırsal 13,8	114,0	12,1	27,8	151,4	11,0
Toplam (26 eyalet)	*52,7*	*739,4*	*53,0*	*68,4*	*714,7*	*13,6*

malıdır. Ekmeğin vurguncu fiyatı, devlet fiyatından *on kat* fazladır; işçi bütçeleri üzerine dikkatli bir inceleme bunu ortaya çıkarır.

4

Aktarılan rakamların dikkatli bir incelemesi, bunların Rusya'nın bugünkü ekonomisinin temel özelliklerinin tam bir görünümünü yansıttığını gösterir.

Çalışan halk, yıllardır kendini ezen ve sömürenlerden, toprak sahipleri ve kapitalistlerden kurtarılmıştır. Gerçek özgürlük ve gerçek eşitlik yolunda atılan bu adım, ölçüsü, boyutları ve hızı ile dünyada bir eşi daha olmayan bu adım, özgürlük ve eşitlikten sözettiklerinde, sahtece, genel olarak "demokrasi" ya da "saf demokrasi" olduğunu ilân ettikleri (Kautsky) parlamenter burjuva demokrasisini kasteden burjuvazi taraftarlarınca (küçük-burjuva demokratlar dahil) görmezlikten gelinmektedir.

Oysa çalışan halk, yalnızca gerçek eşitlikle ve gerçek

özgürlükle (toprak sahiplerinden ve kapitalistlerden özgür olmakla) ilgilenmektedir ve işte bunun için de Sovyet hükümetine böyle sağlam bir destek sağlamaktadır.

Bu köylü ülkesinde, proletarya diktatörlüğünden ilk kazançlı çıkan, en fazla kazançlı çıkan, ve hemen kazançlı çıkan bir bütün olarak köylülük olmuştur. Rusya'daki köylü, toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin altında açlıktan ölüyordu. Tarihimizin uzun yüzyılları boyunca, köylü, hiç bir zaman kendisi için çalışmak fırsatını bulamadı: yüzlerce milyon pudluk tahılı, kapitalistlere, kentlere ve ihracata verirken kendisi aç kaldı. Proletarya diktatörlüğü altında köylü *ilk kez olarak* kendisi için çalışmakta ve *kentte oturandan daha iyi beslenmektedir*. Köylü ilk kez olarak gerçek özgürlüğü —ekmeğini yeme özgürlüğünü, açlıktan kurtulma özgürlüğünü— görmüştür. Bildiğimiz gibi, toprağın dağıtımında azamî eşitlik sağlanmıştır; çoğu durumda köylü "beslenecek boğaz" sayısına göre toprağı bölüşmektedir.

Sosyalizm, sınıfların ortadan kaldırılması demektir.

Sınıfların ortadan kaldırılması için, önce, toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin ortadan kaldırılması gerekir. Görevimizin bu kısmı başarılmıştır, ama bu, ancak bir kısmıdır, üstelik de en zor kısmı *değildir*. Sınıfları ortadan kaldırmak için, ikincisi, fabrika işçisi ile köylü arasındaki farklılığı ortadan kaldırmak, *bunların hepsini işçi* yapmak gerekir. Bu birdenbire yapılamaz. Bu görev kıyas kabul etmez bir biçimde daha zordur ve zorunlu olarak uzun bir zaman alacaktır. Bu, bir sınıfın altedilmesi ile çözümlenebilecek bir problem değildir. Ancak tüm toplumsal ekonominin örgütsel yeniden kuruluşu ile, bireysel, dağınık, küçük meta üretiminden, büyük toplumsal üretime geçişle çözümlenebilir. Bu geçiş zorunlu olarak son derece uzun sürmelidir. Aceleci ve dikkatsizce idarî ve yasal önlemler, onu ancak geciktirir ve karmaşıklaştırır. Ancak köylüye tüm tarımsal tekniğinde büyük bir ilerleme yapmasını, onun köklü bir

biçimde düzeltilmesini sağlayacak yardımcı sağlamakla hızlandırılabilir.

Problemin ikinci ve en zor kısmını çözmek için, proletarya, burjuvaziyi yendikten sonra köylülüğe karşı politikasını, hiç sapmadan aşağıdaki temel doğrultularda yürütmelidir. Proletarya, çalışan köylüyü mülk sahibi köylüden, işçi köylüyü madrabaz köylüden, emek harcayan köylüyü vurgunculuk yapan köylüden ayırmasını, aralarına sınır çekmesini bilmelidir.

Ve bu sınır çekmede sosyalizmin *tüm özü* yatar.

Ve sözde sosyalist, gerçekte küçük-burjuva demokratlar olan sosyalistlerin (Martov'lar, Çernov'lar, Kautsky'ler ve ortakları) sosyalizmin özünü anlamamaları şaşırtıcı değildir.

Burada sözünü ettiğimiz sınır çekme son derece zordur, çünkü gerçek yaşamda "köylü"nün tüm özellikleri, ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, ne kadar çeşitli olurlarsa olsunlar, bir bütün halinde kaynaşmıştır. Ama gene de sınır çekmek mümkündür; ve bu, yalnızca mümkün olmakla kalmaz, köylü çiftliğinin ve köylü yaşamının koşullarının kaçınılmaz bir sonucudur da. Çalışan köylü, yıllar boyu, toprak sahipleri, kapitalistler, madrabazlar ve vurguncular tarafından, en demokratik burjuva devletleri de dahil olmak üzere, *bunların* devletleri tarafından ezilmiştir. Çalışan köylü, uzun yıllar boyunca, bu ezenlerden ve sömürenlerden nefret etmeyi ve tiksinmeyi öğrenmiştir, ve yaşam koşullarının doğurduğu bu "öğrenme", köylüyü, kapitaliste karşı, vurguncu ve madrabaza karşı, işçi ile bir ittifak aramaya *zorlamaktadır*. Ama aynı zamanda da, ekonomik koşullar, meta üretiminin koşulları, köylüyü, kaçınılmaz olarak, (her zaman değil ama çoğu durumda) bir madrabaza ve vurguncuya döndürmektedir.

Yukarda aktarılan istatistikler, çalışan köylü ile vurguncu köylü arasındaki çarpıcı bir farklılığı ortaya çıkarı-

yor. 1918-19 boyunca, kentlerin aç işçilerine 40.000.000 pud tahılı sabit devlet fiyatlarında teslim eden köylü, devlet bürolarının tüm eksikliklerine, işçi hükümetinin tümüyle farkında olduğu ama sosyalizme geçişin ilk döneminde kaçınılmaz olan eksikliklerine karşın, bu tahılı onlara teslim eden köylü — bu köylü, çalışan köylüdür, sosyalist işçinin yoldaşı ve eşiti, onun en sadık müttefiki, sermayenin boyunduruğuna karşı savaşta kan kardeşidir. Oysa, kent işçisinin gereksinmesi ve açlığından yararlanarak, devleti aldatarak ve her yerde hilekârlık, soygunculuk ve dolandırıcılığı artırarak, yaratarak, 40.000.000 pud tahılı, elaltından, devlet fiyatının on katına satan köylü — bu köylü, bir vurguncudur, kapitalistin müttefiki, işçinin sınıf düşmanıdır, bir sömürücüdür. Çünkü, tüm devlete ait topraklardan, yalnızca köylünün değil, işçinin de emeğini şu ya da bu yoldan içeren aletlerle toplanmış artı-tahıla sahip olan herkes — artı-tahıla sahip olan ve bu tahılda vurgunculuk yapan herkes, aç işçinin sömürücüsüdür.

Sizler özgürlüğü, eşitliği ve demokrasiyi ihlâl edenlersiniz — Anayasamızın altında işçinin ve köylünün eşit olmayışına, Kurucu Meclisin dağıtılmasına, artı-tahıla zorla elkonulmasına vb. işaret ederek, bize her taraftan böyle bağırıyorlar. Yanıtlıyoruz — gerçek eşitsizliği, çalışan köylüye yüzyıllardır acı çektiren gerçek özgürlük yoksunluğunu ortadan kaldırmak için bu kadar çok şey yapan devlet dünyada görülmemiştir. Ama biz köylü vurguncu ile eşitliği asla kabul etmeyeceğiz, tıpkı sömüren ile sömürülen, tıka basa doyan ile aç kalan arasındaki "eşitliği", birincinin ikincisini soyma "özgürlüğü"nü kabul etmeyişimiz gibi. Ve bu farklılığı kabul etmeyi reddeden o eğitim görmüş kişilere, kendilerine demokratlar, sosyalistler, enternasyonalistler, Kautsky'ler, Çernov'lar ya da Martov'lar adını verseler de, beyaz muhafız muamelesi yapacağız.

Sosyalizm, sınıfların ortadan kaldırılması demektir. Proletarya diktatörlüğü, sınıfları ortadan kaldırmak için elinden geleni yapmıştır. Ama sınıflar bir darbede ortadan kaldırılamaz.

Ve proletarya diktatörlüğü döneminde sınıflar hâlâ *durmaktadır,* ve *duracaktır.* Sınıflar yok olunca diktatörlük gereksiz hale gelecektir. Proletarya diktatörlüğü olmaksızın sınıflar yok olmayacaktır.

Sınıflar durmaktadır ama proletarya diktatörlüğü döneminde *her* sınıf bir değişikliğe uğramıştır, ve sınıflar arasındaki ilişkiler de değişmiştir. Proletarya diktatörlüğü altında sınıf mücadelesi ortadan kalkmaz, yalnızca farklı biçimlere bürünür.

Kapitalizm altında proletarya, ezilen bir sınıf, üretim araçlarından yoksun bırakılmış bir sınıf, doğrudan doğruya ve tam olarak burjuvazinin karşısında duran ve dolayısıyla da sonuna dek devrimci olabilen tek sınıftır. Burjuvaziyi alteden ve siyasal gücü alan proletarya, *egemen* sınıf haline gelmiştir; devlet gücünü kullanır, daha şimdiden toplumsallaşmış olan üretim araçları üzerinde denetim uygular; yalpalayan ara unsurlara ve sınıflara kılavuzluk eder; sömürücülerin giderek artan bir inat gösteren direnişini ezer. Bütün bunlar, sınıf mücadelesinin özgül görevleri, proletaryanın önceden üzerine almadığı ve alamadığı görevlerdir.

Sömürücüler sınıfı, toprak sahipleri ve kapitalistler, proletarya diktatörlüğü altında ortadan kalkmamışlardır ve birdenbire kalkamazlar. Sömürücüler ezilmiş ama yok edilmemiştir. Bir kolu oldukları uluslararası sermaye biçiminde, hâlâ uluslararası bir temele sahiptirler. Bazı üretim araçlarını, kısmen, hâlâ ellerinde tutmaktadırlar, hâlâ paraları vardır, hâlâ geniş toplumsal ilişkilere sahiptirler. Ye-

nildikleri için, direnişlerinin enerjisi yüz kat, bin kat artmıştır. Devlet, askerlik ve ekonomi yönetimi "sanatı", onlara bir üstünlük, çok büyük bir üstünlük verir, öyle ki önemleri, nüfus içindeki sayısal oranlarından kıyaslanamayacak kadar daha büyüktür. Altedilen sömürücülerin, sömürülenlerin muzaffer öncüsüne, yani proletaryaya karşı verdikleri sınıf mücadelesi kıyas kabul etmez ölçüde daha sert hale gelmiştir. Ve bir devrim durumunda, bu kavramın yerine (tüm İkinci Enternasyonal kahramanlarının yaptığı gibi) reformcu düşler konmadıkça, başka türlü de olamaz.

Son olarak, köylüler, genel olarak küçük-burjuvazi gibi, proletarya diktatörlüğü altında *bile,* yarı yolda, ara bir durum işgal ederken, bir yandan tüm çalışan halkın kendini toprak sahibi ve kapitalistten kurtarmak biçimindeki ortak çıkarı ile birleşmiş oldukça büyük (ve geri Rusya'da geniş) bir çalışan halk yığınıdırlar; öte yandan da birbirinden kopuk küçük mülk sahipleri, mal sahipleri ve tüccarlardır. Böyle bir ekonomik konum, kaçınılmaz olarak, proletarya ile burjuvazi arasında yalpalamalarına neden olur. Bu iki sınıf arasındaki mücadelenin büründüğü keskin biçim karşısında, tüm toplumsal ilişkilerdeki, inanılmaz ölçüde şiddetli kopuş karşısında, ve köylülerin ve genel olarak küçük-burjuvazinin, eskiye, alışılmışa ve değişmeyene duyduğu büyük bağlılık karşısında, çok doğaldır ki, onların bir taraftan öbürüne kayışlarını kaçınılmaz olarak göreceğiz, yalpaladıklarını, değiştiklerini, kararsız olduklarını vb. göreceğiz.

Bu sınıfla —ya da bu toplumsal öğelerle— ilgili olarak, proletarya onun üzerinde etki sağlamak, ona kılavuzluk etmek için çaba harcamalıdır. Yalpalayan ve istikrarsız olana önderlik etmek — işte proletaryanın görevi budur.

Eğer tüm temel güçleri ya da sınıfları proletarya dik-

tatörlüğü tarafından değiştirilmiş haliyle bunlar arasındaki ilişkileri karşılaştırırsak, sosyalizme geçişin, genel olarak "demokrasi aracılığıyla" mümkün olduğu yolundaki İkinci Enternasyonalin tüm temsilcileri tarafından paylaşılan genel küçük-burjuva görüşün nasıl da sözü edilmeyecek kadar saçma-sapan ve teorik açıdan aptalca olduğunu kavrayacağız. Bu yanılgının temel kaynağı burjuvaziden miras kalan, "demokrasi"nin sınıflarla ilgili olmayan, mutlak bir şey olduğu yolundaki önyargıda yatmaktadır. Aslında, proletarya diktatörlüğü altında, demokrasi de, tümüyle yeni bir evreye girer ve sınıf mücadelesi, olanaklı ve canlandırılabilir bütün biçimlere egemen daha yüksek bir düzeye erişir.

Özgürlük, eşitlik ve demokrasi hakkındaki genel sözler, aslında, meta üretiminin ilişkileri tarafından biçimlenen kavramların gözü kapalı bir yinelenmesinden başka bir şey değildir. Proletarya diktatörlüğünün somut problemlerini böyle genellemelerle çözümlemeye girişmek, burjuvazinin teorilerini ve ilkelerini bütünüyle kabul etmekle birdir. Proletaryanın bakış açısından, sorun, ancak şu biçimde konabilir: hangi sınıfın baskısından kurtulmak, hangi sınıfın hangi sınıfla eşitliği, özel mülkiyete dayanan bir demokrasi mi, yoksa özel mülkiyetin kaldırılması için bir mücadeleye dayanan bir demokrasi mi? vb..

Çok önceleri, Engels, *Anti-Dühring*'inde, "eşitlik" kavramının meta üretimi ilişkilerinden biçimlendiğini açıklamıştır; eşitlik, *sınıfların kaldırılması* anlamında anlaşılmazsa bir önyargı haline gelir. Burjuva demokratik ve sosyalist eşitlik anlayışı arasındaki ayrıma ilişkin bu basit gerçek, sürekli olarak unutuluyor. Oysa unutulmazsa, burjuvaziyi altetmekle, proletaryanın, sınıfların kaldırılmasına doğru en kesin adımı attığı ve bu süreci tamamlamak için, proletaryanın, devlet gücü aygıtından yararlanarak ve altedilmiş burjuvazi ve yalpalayan küçük-burjuvaziye baskı yap-

makta savaşmakta, etkilemekte çeşitli yöntemler kullanarak, sınıf mücadelesine devam etmesi gerektiği ortaya çıkar.

(*devam edecek*)*

30 Ekim 1919

* Bu makale tamamlanmadan kalmıştır. —*Ed*

[YİRMİBEŞ]

TARIM KOMÜNLERİ VE TARIM ARTELLERİ BİRİNCİ KONGRESİNDE VERİLEN SÖYLEV[95]

(4 ARALIK 1919)

YOLDAŞLAR, tarım komünleri ve tarım artelleri birinci kongresini hükümet adına selâmlamakla çok mutluyum. Sovyetler iktidarının, gösterdiği bütün eylemden, komünlere, arteller ve genel olarak küçük köylü ekonomisini ortaklık ya da artel yoluyla bir kolektif ekonomiye dönüştürmeye tedricî olarak katkıda bulunan her türlü örgütlenmeye ne büyük önem verdiğini kuşkusuz ki biliyorsunuz. Herhalde, Sovyetler iktidarının bu çeşit girişimlere yardım etmek için, uzun zamandan beri bir milyarlık bir fon[96] ayırmış bulunduğundan habersiz değilsiniz. "Toprağın sosyalist düzeni üzerine yönetmelik",[97] komünlerin, artellerin ve ortaklaşa olarak toprağın işlenmesi için her türden girişimlerin önemini

özellikle belirtmektedir. Ve Sovyetler iktidarı, bu yasanın sadece kâğıt üstünde kalmaması ve ondan beklenen etkileri yapması için bütün çabasını harcamaktadır.

Bütün bu girişimlerin önemi çok büyüktür; eğer yoksul ve düşkün köylünün ekonomisi, eskiden nasılsa öyle kalsaydı, sosyalist toplumun sağlam bir şekilde kurulması asla sözkonusu olamazdı. Biz, köylülere, ancak, ortaklıklar ve arteller yoluyla ortaklaşa tarımın yararlarını fiilen göstermeyi başarırsak; ancak, ortaklıklar halinde, arteller halinde örgütlenecek köylüye yardım etmeyi başarırsak, devlet iktidarını elinde tutan işçi sınıfı, köylüye, gerçekten haklı olduğunu tanıtlayabilecek, sürekli ve elle tutulabilir şekilde, sayısız köylü yığınlarını gerçekten kendi safına çekebilecektir. Bu yüzden, ortaklıklar yoluyla, arteller yoluyla toprağı işlemeyi kolaylaştıracak çeşitli girişimlerin önemini ne kadar abartsak yeridir. Uzak kırların derinliğinde, tek başına şuraya buraya serpiştirilmiş milyonlarca işletmemiz var. Bu işletmeleri, herhangi aceleci bir yöntemle, bir kararnameyle, dışardan ve uzaktan uygulanan bir eylemle değiştirmek istemek büyük bir ahmaklık olur. Milyonlarca küçük köylü işletmesi üstünde, ancak yavaş yavaş, ihtiyatlı bir şekilde, ancak pratik ve tam başarıya ulaşmış örneklerle etkilemenin olanaksız olduğunu çok iyi anlıyoruz; çünkü köylüler, yalnız kitaplardan çıkarılmış öğütler ve işaretlere uyarak ciddî değişiklikleri kabul etmeyecek kadar sıkısıkıya eski tarımsal ekonomiye son derece bağlı olan, son derece pratik kimselerdir. Bu olamaz; böyle bir şeye girişmek saçmalık olurdu. Biz, pratikte, köylüye ulaşabilen bir deneyim ile, ortaklığı, artele dayanan bir tarıma geçişin zorunlu ve mümkün olduğunu tanıtladığımız zaman, ancak o zaman, Rusya gibi uçsuz bucaksız bir köylü ülkesinde, sosyalist tarıma giden yolda ciddî bir adım atıldığını söylemeye hak kazanmış olacağız. Bu nedenle, komünlerin, artellerin ve ortaklıkların taşıdığı büyük önem, sizin hepinize, devlet ve sos-

yalizm karşısında sınırsız görevler yüklüyor; Sovyetlerin iktidarını ve onun temsilcilerini, bu sorunu dikkatle, özel bir ihtiyatla ele almaya zorluyor.

Toprağın sosyalist düzeni ile ilgili yasamızda, ortaklıklardan, artellerden meydana gelen bütün tarım işletmelerinin kendi kendilerini tecrit etmemelerini, çevrelerindeki köylü halktan ayrı durmamalarını, tersine, onlara mutlaka yardım etmelerini zorunlu bir görev saydığımız kaydı vardır. Yasada yazılı olan budur, komünlerin, artellerin ve ortaklıkların tüzüklerinde yinelenen, Tarım Komiserliğimizin ve Sovyetler iktidarının tüm örgütlerinin direktiflerinde durmadan işlenen hep budur. Ama asıl önemli olan, bunu yaşama uygulamanın gerçekten pratik yolunu bulmaktır. Şu anda, bu başlıca güçlüğün hakkından geldiğimize henüz emin değilim. Rusya'nın çeşitli köşelerinden gelmiş insanlar olarak, kolektif işletmelerin uygulayıcılarının deneylerini birbirinize anlatmak olanağını size veren bu kongrenizin, bütün şüphelere bir son vermesini ve artelleri, komünleri, ortaklıkları ve genel olarak her çeşit tarım işletmelerini desteklemeyi öğrendiğimizi, öğrenmeye başladığımızı göstermesini isterdim. Ama bunu tanıtlayabilmek için gerçekten *pratik* sonuçlar gerekir.

Tarım komünlerinin tüzüklerini ya da bu soruna ayrılmış kitapları okurken, komünleri örgütlemek zorunluluğunu teorik bir temele oturtmak için, propagandaya gereğinden çok yer verildiği izlenimini alıyoruz. Elbette bu zorunludur: geniş bir propagandaya girişmeksizin, ortaklıklar yoluyla yapılacak tarımın yararları açıklanmadan, bu fikir, milyonlarca kez yinelenmeden, büyük köylü yığınlarında ortaklığa karşı ilginin artmasını ve bu yığınların bu yolu pratikte tutmalarını umamayız. Kuşkusuz, propaganda gereklidir ve yinelemelerden korkmamalıyız; çünkü bize yineleme gibi görünen, yüzlerce ve binlerce köylü için yineleme olmayacaktır, onlar için bu yeni bir açıklama niteliği taşıyacaktır. Ve eğer

"propagandaya gerektiğinden çok dikkatimizi harcıyoruz" gibi bir düşünceye kapılıyorsak, belirtilmelidir ki, doğru davranış, bu dikkati yüz misline çıkarmaktır. Bunu şu anlamda söylüyorum: eğer, köylülüğün tarımsal komünleri halinde örgütlenmesindeki yararı genel olarak açıklamak için ona yaklaşırsak, ama aynı zamanda da, olaylarla, ortaklığın, artelin sağladığı pratik yararı gösteremezsek, köylüler, propagandamıza inanmayacaktır.

Yasa, komünlerin, artellerin ve ortaklıkların, bölgedeki köylü halka yardım etmesi gerektiğini yazıyor. Ama devlet, işçi iktidarı, tarım komünleri ve artellerin yardımına koşmak için bir milyarlık bir fon ayırmıştır. Ve elbette şu ya da bu komün, bu fondan alınan bir yardımı köylülere ödünç vermeye kalkarsa, korkarım ki, köylülerin alaylarına neden olacaktır. Ve bu alaylara lâyık olacağız. Sıradan köylü şöyle diyecektir: "Elbette, size bir milyarlık bir fon verirlerse, bundan birkaç kırıntıyı bize atmak zor bir şey değildir." Korkarım ki, köylü, ancak buna gülecektir; çünkü, o, bu konuda çok dikkatlidir ve her şeyi kuşku ile karşılamaktadır. O, yüzyıllardan beri, devlet iktidarının baskısına alışmıştır ve devletten başka şey görmemiştir. Onun için, devlet maliyesinden gelen her şeyi kuşku ile karşılamak onun âdeti olmuştur. Ve eğer tarım komünleri tarafından köylülere yapılacak yardım, sırf yasaya uymak için yapılıyorsa, bu yardım yalnız yararsız olmakla kalmaz, hatta zararlı da olabilir. Çünkü tarım komünleri adı, büyük bir addır, komünizm kavramıyla bağı olan bir addır. Uygulamada, komünlerin köylü ekonomisini düzeltmek amacıyla bu alanda gerçekten ciddî bir çalışma yaptığını göstermesi iyi olur — o zaman komünistlerin ve Komünist Partisinin itibarı tartışma götürmez şekilde artacaktır. Ama çoğu kez öyle oldu ki, komünler, ancak köylülerin olumsuz tutumuna neden oldu, ve "komün" sözcüğü bile kimi kez komünizme karşı mücadelenin bir parolası halini aldı. Bu durum, sade-

ce, köylüleri kuvvet kullanarak komünlere sokmak gibi saçmalıklara kalkışılmasından ötürü meydana gelmiş bir durum değildir. Böyle bir uygulamanın saçmalığı herkesin gözüne öylesine batıyordu ki, Sovyet iktidarı çoktan bu saçmalığa karşı dikilmişti. Ve günümüzde bile bu şekilde zora başvurmanın tek tük örnekleri görülebiliyorsa da, umarım ki, bunlar, çok sayıda değildir, ve umarım ki, sizler, Sovyet Cumhuriyetinin topraklarından bu kötü örneğin sonuncu kalıntılarını silmek için şu kongreden yararlanacaksınız; komün çevresindeki köyler halkı, komüne zorla girildiği yolundaki eski inancı destekleyecek tek bir örnek gösteremememelidir.

Ama bu eski hatalardan kendimizi kurtarsak bile, bu kötü örneği tamamıyla arkada bıraksak bile, yapmamız gereken şeylerin ancak önemsiz bir kısmı olacaktır. Çünkü, devletin komünlere yardım zorunluluğu olduğu gibi kalmaktadır ve eğer devlet, kolektif tarım işletmelerine çok çeşitli yardımlar yapmazsa, biz, komünist ve sosyalist ekonomiyi tarıma sokma taraftarı olamayız. Bunu yapmak görevimizdir, çünkü bu, bizim bütün amaçlarımıza uygundur ve çok iyi bildiğimiz gibi bu ortaklıklar, arteller ve kolektif örgütler, eğer iktidardaki işçi sınıfı tarafından desteklenmedikleri takdirde, tutmayacak olan bir yeniliktir. O halde bu yeniliğin tutması için, ve özellikle devlet bu yeniliğe malî vb. destek sağladığından, öyle davranmalıyız ki, bunu, köylü alaya alamasın. Köylünün, komün, artel ya da ortaklık üyelerinden, bunlar hazinenin ortakçılarıdır ve öteki köylülerden ancak bazı kolaylıklardan yararlandıkları için ayrılıyorlar, diye sözetmesinden daima kaçınmalıyız. Kendisine toprak verilen ve üstelik binalar kurması için bir milyarlık fondan yardımlar sağlanan kimsenin basit bir köylüden biraz daha iyi yaşamaması için ahmak olması gerekir. Komünistlik bunun neresinde, daha iyi düzene geçiş neresinde, diye soracaktır köylü: Niye bu adamlara değer ve-

relim? Birkaç düzine ya da birkaç yüz adamı seçer ve onlara milyarlar verirsek, elbette ki çalışırlar.

İşte, en çok korktuğumuz şey, köylülerin bu tutumudur ve şu kongreye gelen arkadaşların dikkatini bu sorun üzerine çekmek istiyorum. Bu sorunu pratikte çözüme bağlamakla, kendi kendimize yalnız bu tehlikeyi anlatmakla kalmadık, ama köylünün böyle düşünmemesi için mücadele etme yolunu da bulduk, diyebilelim; köylünün her komünü, her arteli, devlet iktidarının desteklediği bir işletme olarak görebilmesi için, bunlarda yeni tarım yöntemleri bulabilmesi için, kitaplarda, söylevlerde değil (çünkü bunlar kolaydır), ama pratik yaşamda, yeni tarım örgütlenmesinin eskisine üstünlüğünü doğrulayan yöntemleri bulabilmesi için tutulacak yolu bulduk, diyebilelim. İşte, sorunun güç olan yanı buradadır. Ve işte bu yüzden, gözümüzün önünde ancak kupkuru rakamlar bulunduğundan, her komünün, her artelin, gerçekten eski rejimin kuruluşlarına üstün olduğunu, iktidarın buralarda köylünün yardımına koştuğunu olaylarla tanıtlamak, bu konuda bizim için bir yargıda bulunmak da güçtür.

Bu sorunu pratik olarak çözmek için, bölgedeki bir dizi komün, artel ve ortaklıklarda ne olup bittiğinden haberli olan sizlerin, tarım komünlerinin çevre halka yardım etmesini isteyen yasanın nasıl uygulandığını; sosyalist tarıma geçişin nasıl gerçekleştiğini ve bunun her komünde, artelde, ortaklıkta, somut olarak nasıl bir biçim aldığını; tam tamına bunun nasıl olduğunu; ortaklığın, komünün kaçının bunu fiilen gerçekleştirdiğini, ve kaçının sadece buna niyetlendiğini, kaç yerde komünlerin köylüye yardımda bulunduğunu ve bu yardımların niteliklerini (insanlık adına mı, sosyalizm adına mı) saptayabilecek gerçek bir denetimin yapılabilmesi için gerekli araçları yaratmalısınız.

Eğer komünler ve arteller, devletin ayırdığı fonların bir kısmını köylülere verirlerse, bu durumda, her köylü,

kendisine yardım etmek isteyen iyi kalpli insanların bulunduğunu düşünecektir; ama burada, sosyalist düzene geçişin sözkonusu olduğunu düşünmeyecektir. Oysa, köylüler, çok eski zamanlardan beri, bu "iyi insanlar"dan kuşkulanmaya alışmışlardır. Bu yeni toplumsal düzenin gerçekte nasıl bir düzen olduğunu deneylerle göstermek gerekir; toprağı, ortaklıklar ve arteller yoluyla işlemenin, devlet yardımının etkisiyle değil, devlet yardımı olmadan da bireysel köylü çalışmasından daha iyi olduğunu tanıtlamak gerekir; köylülere devlet yardımı olmasa da, bu yeni düzeni pratikte gerçekleştirmenin mümkün olduğunu tanıtlamak gerekir.

Ne yazık ki, kongrenizi sonuna kadar izleyemeyeceğim. Dolayısıyla, bu denetleme yöntemlerini geliştirmeye katılmam mümkün olmayacak. Ama, Tarım Komiserliğini yöneten arkadaşlarla bu yöntemleri bulacağınıza inanıyorum! Tarım Halk Komiseri Sereda yoldaşın, komünlerin ve ortaklıkların, çevredeki köylü halktan kendilerini koparmamaları gerektiğini, bu köylülerin ekonomisini iyileştirmek için katkıda bulunmaları gerektiğini belirten yazısını kıvançla okudum. Komünü, bir örnek meydana getirecek, civar köylüleri kendine çekecek şekilde örgütlendirmek gerekir; bugünkü çetin kıtlık ve genel çöküş koşullarında ekonomilerini nasıl yöneteceklerini köylülere pratikte gösterebilmek gerekir. Bu işi gerçekleştirmenin pratik yöntemlerini bulmak için, bölge köy halkına yapılacak yardım şekillerinin tümünü bir bir sıralayan ve her komüne, köylülere yardım etmek için ne yaptığını soran çok ayrıntılı bir talimat hazırlamak gerekir; bu talimat, yaklaşık olarak iki bin komün ve dört bin artelden herbirinin, köylüler için, sosyalizme geçiş aşaması niteliğindeki kolektif tarımın delice bir istek ya da bir taşkınlık değil de yararlı bir şey olduğu inancını gerçekten pekiştirecek şekilde birer hücre durumuna nasıl getirilebileceğini göstermelidir.

Daha yukarda, yasanın, komünlerden bölge halkına yardımda bulunmasını emrettiğini söylemiştim. Bir yasada, ne daha başka şekilde düşüncemizi açıklayabiliriz, ne de pratik talimat verebiliriz. Biz, ancak, yasayı, her yerin somut ekonomik koşullarına pratik anlamda uygulamanın bin türlü yolunu bilen bilinçli yoldaşlar tarafından, bu yasanın, yerinde, titizce uygulanacağını umarak, genel kuralları ortaya atabilirdik. Ama her yasa, yanlış uygulanabilir. Köylülere yardımla ilgili yasa da, bilinçli olarak uygulanmazsa, tamamıyla yararsız bir oyuncak olabilir ve baştan başa ters sonuçlar verebilir.

Komünler o şekilde geliştirilmelidir ki, onlardan iktisadî yardım kabul eden köylü işletmeleri, komünlerle olan ilişkileri sonucu, durumlarının değiştiğini bizzat görsünler; ve her komün, artel ve ortaklık, bu koşulların düzelmesi ve bu düzelmenin gerçekleşmesinde katkıda bulunmayı öğrensin. Ancak böylece, onlar, köylülere bu değişmenin yararlarına olacağını tanıtlayacaklardır.

Elbette bize şöyle deneceğini düşünebilirsiniz: ekonomiyi düzeltmek için, emperyalistler tarafından içine itildiğimiz dört yıl süren emperyalist savaşla iki yıllık içsavaşın meydana getirdiği şu günümüzdeki yıkım koşullarından daha başka koşullara sahip olmak gerekir. Bugünkü koşullarımızda tarımın geniş çapta bir yetkinliğe ulaşmasını düşünmek zamanı değildir; eğer dayanabilir ve açlıktan ölmezsek ne mutlu.

Bu çeşit kuşkuların ortaya sürülmesini tamamıyla olağan karşılamalı. Eğer buna benzer karşı koymaları yanıtlamak zorunda kalsaydım, şöyle derdim: kabul edelim ki, ekonominin çığrından çıkması yüzünden, savaş yıkımı, mal yokluğu, ulaşım eksikliği, tarım hayvanı ve malzemesinin yokedilmesi yüzünden, tarımı enine boyuna düzeltmek gerçekten olanaksız olsun. Bununla birlikte, birçok özel durumlarda, ekonomiyi kısmen düzeltmek, hiç kuşkusuz, mümkün-

dür. Ama, bu olanağın da mevcut olmadığını kabul edelim. Acaba bu komünler, köylülerin yaşantısına hiç bir değişiklik getirmezler, ya da kolektif tarım işletmelerinin, limonluklarda sunî bir şekilde yetiştirilen bir bitki değil de, işçi iktidarının emekçi köylülere yeni bir yardımı, ağalara karşı mücadelesinde ona uzattığı bir yardım eli değildir demek midir? Sorunu böyle ortaya koysak bile, bu yıkım halinin koşullarında düzeltmelere gitmek olanaksızlığını kabul etsek bile, ben inanıyorum ki, komünlerde ve artellerde bilinçli komünistlere sahip olduğumuz için, pek çok şeyler gerçekleştirebiliriz.

Ucuz ifadelere gitmeden, size örnek olarak, kentlerimizde adlandırıldığı şekilde, "komünist cumartesileri"ni anımsatmak isterim. Bu, her işçiden istenenin ötesinde, kent işçileri tarafından karşılıksız olarak sağlanan bir çalışmadır. Toplumsal bir zorunluluğa ayrılmış birçok saatlik bir çalışma. Komünist cumartesileri, ilk kez, Moskova'da, Moskova-Kazan hattı demiryolu işçileri tarafından ortaya atıldı. Sovyetler iktidarının, cephedeki Kızıl Ordu birliklerinin büyük fedakârlıklara katlandıklarını, çektiği bütün acılara karşın düşmanlara karşı eşsiz zaferler kazandıklarını ve sonra, bu zaferlerin, bu kahramanlığın, bu feragatin, yalnız cephede değil cephe gerisinde de görüldüğü zaman, ancak o zaman bir sonuca ulaşacağını bildiren çağrısına, Moskova işçileri, komünist cumartesilerini örgütleyerek yanıt verdiler. Moskova işçilerinin, büyük acıları, yoklukları, köylülerden çok daha iyi bildiklerinden hiç kuşku edilmez; eğer onların yaşam koşullarını tanıyabilseniz, inanılmaz derecede çetin koşullara karşın, komünist cumartesilerini uygulamaya koyulduklarını düşünseniz, Moskova işçilerinin tutmuş oldukları yola başvurarak her durumda mümkün olan şeyi yapmayı reddetmek için hiç bir çetin koşulun bahane edilemeyeceğini teslim edersiniz. Komünist cumartesileri tecrit edilmiş bir şey olmaktan çıkıp da, par-

tisiz işçiler kendiliklerinden iktidardaki Komünist Partisi üyelerinin taahhütlerini yerine getirdiklerini ve komünistlerin, bir hükümet partisi olma durumuna bağlı bazı üstünlüklerden yararlanmak için değil de, gerçekten komünist bir çalışma, yani bedava çalışma örnekleri vermeleri için partiye yeni üyeler kabul ettiklerini saptayabildikleri zamanki kadar hiç bir şey, Komünist Partisinin kentteki manevî otoritesini yükseltmemiş, partisiz komünistlerin, partisiz işçiler gözündeki itibarını artırmamıştır. İnsanların herkesin yararına çalışma gereği bilinciyle çalıştıkları komünizm, sosyalizmin gelişmesinin en yüksek aşamasıdır. Sosyalist düzeni derhal kuramayacağımızı biliyoruz, — inşallah çocuklarımız ya da hiç değilse torunlarımız, bu düzenin, yurdumuzda kurulduğunu görürler. Bununla birlikte, iktidardaki Komünist Partisi üyelerinin, en iyi komünistleri cepheye yollamak, bu amaçla kullanılmayanları da komünist cumartesilerinde çalıştırmak suretiyle kapitalizme karşı mücadelenin güçlüklerinin en büyük yükünü omuzladıklarını söylüyoruz.

Bundan böyle, bütün büyük sanayi kentleri için genelleşmiş olan ve partinin her üyesinin şimdi katılmasını istediği bu komünist cumartesileri pratikte uygulayarak, — bu yöntemi komünlerde, artellerde ve ortaklıklarda uygulama alanına sokarak, en kötü koşullarda bile, köylünün her komünde, artelde ve ortaklıkta, devletten yardım gördüğü için değil, bağrında sadece başkaları için sosyalizmi va'zetmekle yetinmeyen, ama onu bizzat kendileri gerçekleştiren ve en kötü koşullarda bile işletmelerin komünistçe yürütülmesini bilen ve çevrelerindeki köylü halkın olanaklar çerçevesinde yardımına koşan işçi sınıfının en iyi temsilcilerini barındırdığı için, öteki örgütlenme şekillerinden ayrılan bir birlik görebilmesi için gerekeni yapabilirsiniz ve yapmalısınız. Bu noktada kaçamak olamaz; burada mal yokluğu, tohum yokluğu ya da tarım hayvanlarındaki kırım bahane edilemez. Burada, bizim için, sözkonusu olan bir denetlemedir; her

durumda, üstümüze aldığımız bu güç görevin pratik olarak ne ölçüde hakkından geliyoruz, bunu tam tamına söylemeye yarayacak bir denetlemedir.

Eminim ki, artel ve ortaklıklar temsilcilerinin genel toplantısı, bu sorunu ele alacaktır; bu yöntemin kullanılmasıyla, gerçekte, komünler ve ortaklıkların geniş ölçüde güçleneceğini anlayacaktır, ve bundan, Rusya'da, köylülerin, komünlere, artellere ve ortaklıklara karşı düşmanca tutumunun ortadan kalkması gibi pratik sonuçlara varacaktır. Ama bu kadarı da yetmez; köylülerin ayrıca bu kurumlara sevgi ile bakmaları gerekir. Sovyet iktidarının temsilcileri olan bizler, bunu sağlamak için, ve bir milyardan ya da öteki kaynaklardan ayrılan devlet yardımının ancak komünler ve çalışma artelleri ile civar köylülerin yaşantısı arasında gerçekten pratik bir yaklaşma olduğu zaman verilmesi için hiç bir şeyi ihmal etmeyeceğiz. Bu koşulların dışında, artellere ve ortaklıklara yapılacak her çeşit yardım, yalnız yararsız değil, aynı zamanda kesin olarak zararlıdır da. Civar köylülere komünlerin yardımı, elde olanak olduğu için yapılmış rasgele bir yardım sayılmamalıdır; bu yardım sosyalistçe bir yardım olmak zorundadır, yani köylülerin içine kapalı, bireysel ekonomiden kolektif ekonomiye geçmelerine olanak veren bir yardım olmalıdır. Burada sözünü ettiğim komünist cumartesilerinden başka bir yolla bunu gerçekleştirmek olanaksızdır.

Eğer, köylülere oranla, yaşam koşulları son derece daha kötü olmasına karşın, komünist cumartesileri için harekete geçen kent işçilerinin bu denemesini gözönüne alırsanız, tam bir birlik halinde desteğinizle, şimdiden birkaç bine ulaşmış komün ve artelden herbirinin köylülerin gözünde sosyalist fikir ve kavramlarının ocağı olduğunu, köylülere, henüz filiz olduğunu, ama zayıf ve önemsiz olmakla birlikte, bu filizin limonlukta yetiştirilen yapma bir filiz olmadığını, tersine, yeni, sosyalist düzenin gerçek bir filizi olduğunu

gösteren pratik bir örnek haline gelmesi için gerekeni yapacağız. Ancak o zaman, sonsuzluktan beri sürmekte olan bilisizliğe karşı, yıkım ve yoksulluğa karşı sağlam bir zafer elde etmiş olacağız; ancak o zaman, izlenmesi gereken yolda hiç bir güçlükten korkmayacağız.

Pravda, 5 ve 6 Aralık 1919,
nº 273 ve 274

[YİRMİALTI]

TARIM SORUNUYLA İLGİLİ TEZLERİN İLK TASLAĞI

(KOMÜNİST ENTERNASYONALİN II. KONGRESİNE)

MARKLEVSKİ yoldaş, makalesinde, şu anda Sarı Enternasyonal halini almış bulunan İkinci Erternasyonalin, tarım sorununda, hangi nedenlerle proletaryanın taktiğini belirtmekte yeteneksiz kaldığını, hatta sorunu gerektiği gibi ortaya bile koyamadığını yetkin bir şekilde gösteriyor. Marklevski yoldaş, daha sonra, Üçüncü Enternasyonalin tarım programının teorik temellerini genel çizgileriyle açıkladı.

15 Temmuz 1920'de açılacak olan Üçüncü Enternasyonal Kongresine sunulacak olan toprak sorunu ile ilgili genel karar, bence, bu temel üzerinde geliştirilebilir ve geliştirilmelidir de.

İşte, bu kararın ilk taslağı:

1. Yalnız, Komünist Partisi tarafından yönetilen kentlerin sanayi proletaryası, köylerin çalışan yığınlarını, sermayenin, büyük toprak ağalığının boyunduruğundan, kapitalist düzen varlığını sürdürdükçe kaçınılmaz olan emperyalist savaşların yıkıntısından kurtarabilir. Köylülerin çalışan yığınları için kurtuluş, ancak onların devrimci proletarya ile kuracakları birlikte, büyük toprak ağaları ve burjuvazinin boyunduruğunun kırılması için proletaryanın mücadelesinin kayıtsız koşulsuz desteklenmesi ile sağlanabilir.

Öte yandan, sanayi işçileri, eğer korporatif ve meslekî çerçeve içindeki çıkarlarını savunmakla yetinirlerse, eğer bazan küçük-burjuva düzeye oldukça yaklaşan durumlarının iyileştirilmesi için çaba harcamakla kalırlarsa, insanlığı, sermayenin boyunduruğundan ve savaşlardan kurtarmak olan dünya ölçüsündeki tarihsel görevlerini yerine getiremezler.

Gerçekte sosyalizmin en büyük düşmanlarından, sosyalizm davasına ihanet edenlerden, şoven küçük-burjuvalardan, burjuvazinin işçi hareketindeki ajanlarından oluşan İkinci Enternasyonalin sözde sosyalist partilerinin temelini teşkil eden bir "işçi aristokrasisinin" bulunduğu birçok ileri ülkede durum aynen böyledir. Proletarya, ancak bütün emekçilerin ve sömürülenlerin öncüsü olarak, sömürücülerin iktidardan uzaklaştırılması için mücadelede onların başı olarak hareket ettiği ve savaştığı takdirdedir ki, sosyalizm davası yolunda eylemde bulunan gerçekten devrimci bir sınıf olabilir; ki bu da sınıf mücadelesini köylere götürmeden, köy emekçi yığınları kent proletaryasının devrimci örgütü çevresinde birleşmeden, ve nihayet köy emekçilerinin kent işçileri tarafından eğitimi sağlanmadan olamaz.

2. Kent proletaryasını mücadeleye katmak, hiç olmazsa kendi davasına kazandırmak zorunda olduğu köylerin sömürülenleri ve emekçi yığınları, bütün kapitalist ülkelerde aşağıdaki sınıflara bölünür:

1° Tarım proletaryası — (yıllık ya da mevsimlik işe alınan gündelikçiler ya da çiftlik yanaşmaları) kapitalist tarım işletmelerinde ücretli emek karşılığında geçimlerini kazanan ücretli işçiler. Bu sınıfın, köyde yaşayan öteki topluluklardan ayrı ve bağımsız olarak (siyasal, askerî, sendikal, kooperatif, kültürel vb.) örgütlenmesi, bu sınıf arasında yoğun bir propaganda ve ajitasyon yürütülmesi, Sovyetlere ve proletarya diktatörlüğüne desteğinin kazanılması, bütün ülkelerin komünist partilerinin *temel* görevidir.

2° Yarı-proleter ya da yarı-köylüler — yani yaşantılarını, kısmen, kapitalist nitelikte tarımsal ve sanayi işletmelerinde ücretli çalışma suretiyle sürdürenler; kısmen de, kendilerine ait ya da kiraladıkları ve ailenin gereksinmelerinin bir bölümüne ancak karşılık veren bir küçük toprak parçası işleyerek sağlayanlar. Bütün kapitalist ülkelerde böyle köy emekçisi pek çoktur. Burjuvazinin İkinci Enternasyonale bağlı sarı "sosyalistler"in temsilcileri, adı geçen emekçilerin varlığını ve özel durumunu, kimi kez bile bile işçileri aldatarak, kimi kez küçük-burjuva görüşlerinin gönenklerine körü körüne uyarak ve bu emekçileri genel anlamda "köylülerin" büyük yığınıyla karıştırarak saklamak yollarını aradılar. Burjuvazi tarafından işçilerin bu şekilde aldatılması, özellikle Almanya'da ve Fransa'da, sonra Amerika'da ve öbür ülkelerde göze çarpmaktadır. Eğer komünist partisinin faaliyetine gereken yön verilirse, bu köylü kategorisinin desteğine güvenilebilecektir, çünkü bunların yarı-proleter durumu çok ağırdır ve Sovyetler iktidarı, onlara derhal ve ölçüsüz derecede yararlar sağlamaktadır.

3° Küçük köylüler — yani işgücü kiralamadan işlediklerinin ve ailelerinin gereksinmelerini karşılamaya çalıştıkları küçük toprakların sahibi bulunan ya da bu toprakları kirayla tutan küçük tarım üreticileri. Bu kategori, bir bütün olarak, proletaryanın zaferinden hiç şüphesiz ki kazançlı çıkar; işçi sınıfının zaferi, bu kategoriye derhal şu kazanç-

ları sağlar: *a*) kiranın ve büyük toprak sahiplerine ürünün bir kısmının verilmesi geleneğinin (örneğin Fransa'da "*métayer*"lerde, İtalya'da yarıcılarda vb. olduğu gibi) kaldırılması; *b*) ipoteklerin kaldırılması; *c*) büyük toprak sahiplerinin çeşitli biçimler altındaki baskısının ve onlar önündeki bağımlılığın (ormanlardan yararlanma vb.) kalkması; *d*) proletarya devleti iktidarının doğrudan doğruya iktisadî yardımı (tarım gereçlerinden ve proletaryanın kamulaştırdığı büyük kapitalist işletmelerin binalarının bir kısmından yararlanma hakkı; proletarya devleti yönetimi tarafından tarım kooperatifleri ve birliklerine yeni bir yön verilmesi; bunlar, kapitalist rejimde, özellikle zengin ve orta köylüler için yararlı oluyordu, bundan böyle ilkönce yoksul köylülere, yani proleterlere, yarı-proleter ve küçük toprak sahibi köylülere yardım edecektir vb.) ve, pek çok öteki yararlar.

Aynı zamanda Komünist Partisi gözönünde tutmalıdır ki, kapitalizmden komünizme geçiş aşamasında, yani proletarya iktidarı döneminde, köy halkının bu bölümü kaçınılmaz olarak —hiç olmazsa bir ölçüde— tam ticaret özgürlüğü ve özel mülkiyet haklarından serbestçe yararlanma yönünde bir eğilim gösterecektir; çünkü bu toplumsal tabaka, (sınırlı bir ölçüde bile olsa) tüketim maddeleri sattığından, spekülasyonla, mülkiyet alışkanlıklarıyla şimdiden yozlaşmış durumdadır. Ama, eğer proletaryanın sağlam bir politikası olursa, eğer, mücadeleden zaferle çıkan proletarya, büyük toprak sahipleriyle zengin çiftçiler karşısında kesin bir tutum alırsa, küçük çiftçilerin duraksamaları vahim bir hal almaz ve bu duraksamalar küçük köylünün bütünü ile proleter devriminden yana oluşu olgusunu değiştirmez.

3. Bütünüyle ele alındığında bu üç köylü tabakası, bütün kapitalist ülkelerde köy nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, kentlerde olduğu gibi köylerde de, proletarya devriminin başarısı tamamıyla sağlama alınmıştır. Bunun karşısındaki düşünce çok yaygındır, ama bu yan-

lış görüş, 1° her yolla, bu sınıfları sömürücülerinden, toprak ağalarıyla kapitalistlerden, yarı-proleter ve küçük toprak sahiplerini büyük toprak sahiplerinden ayıran derin çukuru örtmeye çalışan burjuva bilim ve istatistiğinin sistemli yalanıyla ayakta durmaktadır; 2° sarı (İkinci) Enternasyonalin ve gelişmiş ülkeler "işçi aristokrasisi"nin emperyalistler tarafından kendilerine sağlanan ayrıcalıklar sonunda yozlaşmış kahramanlarının, yoksul köylüler arasında gerçekten proleter ve devrimci bir propaganda ve örgütlendirme eyleminde bulunamamaları ve böyle bir istek duymamaları da bu yanlış görüşü beslemektedir. Oportünistlerin olanca dikkati, burjuva hükümetinin ve burjuvazinin proletarya tarafından devrim yoluyla alaşağı edilmesi üstünde değil, zengin ve orta köylüler dahil (daha ilerde bu sonuncuların sözü edilecektir), burjuvaziyle hem teorik, hem pratik alanda yapılacak bir teorik anlaşmanın geliştirilmesi üstünde toplanmıştır ve toplanıyor. 3° Bir önyargı kadar güçlü olan (burjuva demokrasisi ve parlamentarizmle ilgili önyargıların bütününe bağlı bir önyargı) köylü sorunu konusundaki yanlış görüşü çürüten doğru, marksizm tarafından en iyi şekilde tanıtlanmış, Rusya'nın proletarya devrimi deneyiyle doğrulanmış olan bu doğru; sözünü ettiğimiz bu üç tabaka köy halkı, son derece bölünmüş, bitkin, zulme uğramış bu halk, bütün ülkelerde, hatta en ilerlemiş olanlarında bile, yarı-barbar yaşam koşullarına mahkûm kılınmış olan bu köylüler, sosyalizmin zaferiyle iktisadî, toplumsal ve kültürel alanlarla ilgili olarak proletarya, siyasal iktidarı ele geçirdikten *sonra,* büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin üstesinden geldikten *sonra,* bu ezilen insanlara yardım edecek, onları yönetecek, onlara doğru yolu gösterecek bir öndere, örgütlenmiş, oldukça sağlam ve güçlü bir savunucuya sahip olduklarını *pratik anlamda* bizzat saptadıktan sonra, devrimci proletaryayı inançla destekleyebileceklerdir.

4. Orta köylüler deyince, sözcüğün, iktisadî anlamıyla

çok büyük sayılamayacak toprak parçalarının sahibi ya da onları kiralayan küçük çiftçileri anlamak gerekir, bununla birlikte, 1° bu topraklar onlara, kapitalist rejimde, genel olarak yalnız ailelerinin geçimini ve işletmelerinin bakımını sağlayacak mütevazı olanaklar sağlamakla kalmaz; aynı zamanda, hiç olmazsa bereketli yıllarda, sermaye olmaya elverişli belirli bir kazanç fazlası da getirir; 2° bu köylüler çoğu kez (örneğin, 2 ilâ 3 işletmede bir) ücretli işgücüne başvururlar. Almanya, ileri gitmiş kapitalist bir ülkede görülecek orta köylülüğün somut bir örneğini bize vermektedir. 1907 sayımına göre, Almanya'da, 5 ilâ 10 hektar büyüklüğündeki işletmeler kategorisinde ücretli işgücü kullanan işletmeler, bunların üçte-birini teşkil ediyordu.*

Fransa'da, bağcılık gibi bazı özel tarım kolları daha gelişmiş olduğundan, ve bu kollar daha çok emek gerektirdiğinden, yukarda sözü edilen kategori, belki daha önemli sayıda ücretli işgücü kullanmaktadır.

Devrimci proletarya, hiç olmazsa yakın bir gelecekte ve proletarya diktatörlüğü döneminin başlangıcında, bu toplumsal tabakayı [orta köylüleri —ç.] kendi tarafına kazanmayı bir amaç olarak göremez; ancak onu etkisiz kılmakla yetinmek, yani proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelede bu tabakanın tarafsız kalmasını sağlama almak zorundadır. Halkın bu tabakasının (proletarya ile burjuvazi arasında) bazan bir yana, bazan öbür yana doğru eğilim göstermesinin önüne geçilemez; ve yeni dönemin başlangıcında, gelişmiş kapitalist ülkelerde, bu tabaka daha çok burjuvaziye eğilim gösterecektir. Çünkü mülk sahibinin dünya görüşleri ve duyguları, kâr sağlamak, ticaret "özgürlüğü"

* İşte kesin rakamlar: 5 ilâ 10 hektar arası büyüklükteki işletmelerin sayısı 652.798 (tümü: 5.736.082); bunlar, bizzat çiftçi ailelerinden (*Familienangehörige*) meydana gelen 2.003.633 işçiye karşı her çeşitten 487.704 ücretli işçi kullanmaktadırlar. Avusturya'da (1902 sayımı): aynı grup 383.331 işletmeyi kapsamaktadır. Bunların 126.136'sı ücretli işgücü kullanıyor. Ücretli olarak çalışan işgücü sayısı 146.044, çiftçi ailelerinin meydana getirdiği işgücü ise 1.265.969, Avusturya'da, toplam olarak 2.856.349 tarım işletmesi mevcuttur.

ve mülkiyetle doğrudan çıkarı olan ve ücretli işçilerle doğrudan uzlaşmaz karşıtlık içinde bulunan bu tabaka arasında ağır basar. İktidara ulaşan proletarya, kiraları ve ipotekleri hükümsüz kılarak, orta köylülerin ekonomik durumunda dolaysız bir düzelme sağlayacaktır. Kapitalist ülkelerin çoğunluğunda, proletarya iktidarı, özel mülkiyeti derhal ve toptan ortadan kaldırma yolunu asla tutmamalıdır; her durumda, bu iktidar, küçük ve orta köylülere, yalnız kendi topraklarının mülkiyetini değil, ayrıca (kiranın kaldırılmasıyla) mutat olarak kiraladıkları toprakların bütününün mülkiyet hakkını da güvence altına alacaktır.

Burjuvaziye karşı girişilen amansız mücadelenin yanısıra alınacak bu tür önlemler, tarafsızlaştırma siyasetinin başarısını da tam anlamıyla sağlama bağlamış olacaktır. Böylece, derece derece, büyük bir ihtiyatla, proletarya devletinin iktidarı, orta köylülere karşı en küçük bir zor kullanmaksızın, verdiği örneklerden sağladığı güçle, kolektif tarıma geçişi gerçekleştirmelidir.

5. Büyük toprak sahibi köylüler (*grossbauern*), tarımın kapitalist girişimcileridirler; bunlar, genel kural olarak, yanlarında birçok ücretli işçi çalıştırırlar; ve "köylülükle" ortak yanları, ancak düşük kültür düzeyleri, yaşam biçimleri, bir de kendi işletmelerinde bizzat çalışmalarıdır. Devrimci proletaryaya açıkça ve kesin bir şekilde düşman olan burjuva katları içinde en kalabalığı budur. Komünist partileri, köye yönelmiş çalışmalarında, bu unsura karşı mücadele etmek, köy nüfusunun sömürülen emekçi çoğunluğunu bu sömürücülerin ideolojik ve siyasal etkisinden kurtarmak için en büyük dikkati göstermelidir. Proletaryanın kentlerdeki zaferinden sonra, bu tabakanın, kaçınılmaz olarak karşı-devrimci nitelikte her çeşit direnme, sabotaj ve doğrudan doğruya silahlı mücadeleye başvurması kaçınılmazdır. Bunun içindir ki, ideoloji ve örgütlenme alanında, proletarya, bu unsuru bütünüyle zararsız hale getirmek için

gerekli güçlerin hazırlığına hemen başlamalıdır; sanayi kapitalistlerinin üstesinden gelirken, aynı zamanda, ilk karşı koyma girişimi halinde, bu tabakaya en kesin, en amansız, en ağır darbeyi vurmalıdır; bunu yapmak için de tarım proletaryasını silahlandırmak, sömürücülerin içinde yer alamayacağı, ama proleterler ve yarı-proleterlerin ağır basacağı köy sovyetlerini örgütlemek zorunludur.

Ama büyük toprak sahibi köylülerin toprağının kamulaştırılması bile, iktidara ulaşmış proletaryanın ilk görevi asla olamaz; çünkü maddî, özellikle teknik koşullar, sonra bu işletmelerin kolektifleştirilmesinin toplumsal koşulları henüz biraraya gelmemiştir. Bazı özel, muhtemelen istisnaî hallerde, büyük toprak sahiplerinin topraklarından tarlalar halinde kiralanabilen ya da çevredeki küçük köylüler için zorunlu olan bir kısmına zoralım uygulanacaktır; aynı zamanda, bazı koşullar altında, küçük köylülere, büyük toprak sahiplerine ait tarım makinelerinin bir kısmını parasız kullanmak hakkı da tanınmalıdır. Ama, genel kural olarak, proletarya devleti iktidarı, büyük toprak sahiplerinin topraklarını ellerinde bırakmalı, ancak emekçiler ve sömürülenler iktidarına karşı koydukları zaman bunlara elkonmalıdır. Büyük köylüye karşı mücadelenin bir sıra özel koşullar yüzünden çapraşık bir hal alıp uzadığı Rus proleter devriminin deneyi bile, büyük toprak sahibi tabakanın en küçük bir direnme girişimi sonunda hakettiği dersi alınca, proletarya devletinin verdiği görevleri dürüstçe yerine getirmeye yetenekli olduğunu, hatta, her emekçiyi savunan ve asalak zenginlere karşı amansız davranan bir iktidar önünde, çok yavaş olsa bile, saygı duymaya başlayabileceğini göstermiştir.

Burjuvaziyi yenmiş proletaryanın Rus büyük toprak sahiplerine karşı mücadelesini karmaşık hale sokan ve yavaşlatan özel koşullar, temel bakımdan, Rus Devriminin 25 Ekim (7 Kasım) 1917 ayaklanmasından sonra köylülüğün tü-

münün toprak ağalarına karşı dikildiği, geçirdiği genel demokratik —yani aslında burjuva demokratik— bir mücadele aşaması geçirmiş olmasından; ve sonra kent proletaryasının sayıca ve kültürce zayıflığından, ve nihayet, ülkenin çok büyük ulaştırma olanaklarının son derece kötü olmasından ileri gelmektedir. Harekete engel olan bu koşullar, gelişmiş ülkelerde bulunmadığına göre, Avrupa ve Amerika'nın devrimci proletaryası, büyük toprak sahibi köylüye karşı zaferi çok daha hızlı olarak, çok daha kesin bir şekilde sağlayarak onu her türlü direnme olanaklarından yoksun bırakmalıdır. Bu, mutlak bir zorunluluktur; çünkü, böyle tam bir zafer kazanılmadıkça, köy proleterleri, yarı-proleterleri ve küçük çiftçilerin meydana getirdiği yığınlar, proletarya devleti iktidarını tam sağlamlaşmış saymayacaklardır.

6. Devrimci proletarya, soylulara ve büyük toprak sahiplerine ait olan topraklara derhal, hiç bir koşul tanımaksızın elkomalıdır. Bunlar, kapitalist ülkelerde, doğrudan doğruya ya da kendi çiftçilerinin aracılığıyla bölgenin ücretli emekçilerini, küçük ekicilerini (ve hatta, çoğu kez orta köylüyü) sistemli olarak sömüren, bedenle çalışmaya asla katılmayan kimselerdir ve çoğunlukla derebey sülâlesinden, (Rusya, Almanya ve Macaristan soyluları, haklarına yeniden kavuşmuş Fransız senyörleri, İngiliz lordları, Amerika'nın eski köle sahipleri gibi), büyük servetler elde etmiş bankacı parababaları çevrelerinden, ya da bu her iki sömürücü ve aylak kategorisinden gelme kimselerdir.

Komünist partileri, hiç bir şekilde, toprakları ellerinden alınmış büyük toprak sahiplerinin tazminat propagandasını —ya da tazminatın kendisini— hoşgörüyle karşılayamazlar, çünkü bu, Avrupa ve Amerika'nın güncel koşullarında, sosyalizme ihanet ve milyonerleri artıran, onları daha da zengin yapan bir savaşın bitkin hale getirdiği sömürülen emekçi yığınlarının omuzuna yeni bir haraç yüklemek olur.

Zafere ulaşan proletaryanın büyük mülk sahiplerinden müsadere ettiği toprakların işletilme şekline gelince, şimdiye kadar, ülkenin ekonomik yönden geriliği sonucu, çoğu kez yapılan, bu toprakların köylüler arasında paylaştırılmasından ibaretti; ancak, bir dereceye kadar istisnaî hallerde, proletarya devleti, kendi hesabına bu toprakları "sovyet işletmeleri" adıyla alıkoydu ve bunlar da eski ücretliler, devleti yöneten Sovyetlerin üyeleri olarak, bundan böyle devletin işçisi durumuna geçtiler. Üçüncü Enternasyonal, gelişmiş kapitalist ülkelerde, büyük tarım işletmelerini *öncelikle* alıkoymak ve onları Rusya'nın "sovyet işletmeleri" gibi işletmek için nedenler olduğu görüşündedir.

Bununla birlikte, bu kuralın önemini abartmak ya da onu genelleştirmek büyük bir hata olacaktır. Aynı şekilde, mülksüzleştirilen mülksüzleştiricilerin topraklarının bir kısmını o bölgenin küçük toprak sahiplerine, hatta orta köylülerine parasız olarak vermeyi asla kabul etmemek de bir hata olacaktır.

1° Bu toprak dağıtımına karşı büyük tarım işletmelerinin teknik üstünlüğünü belirterek yapılan itiraz, çok kez, tartışma götürmez teorik bir gerçeğin yerine, devrime ihanetle karışmış en adî oportünizm ileri sürülerek yapılmaktadır. Bu devrimin başarısı için, üretimin geçici olarak düşmesi karşısında proletarya gerileme hakkına sahip değildir. Nasıl ki, 1863-1865 içsavaşı sonucu pamuk üretimi geçici olarak düştüğü zaman, köleliğe karşı çıkan ABD burjuvazisi de, aynı şekilde gerilememişse. Burjuvazi için üretim, kendiliğinden bir amaçtır; emekçi ve sömürülen yığınlar için her şeyin üstünde önemli olan, sömürücülerin iktidardan uzaklaştırılması ve emekçinin kapitalistler yararına değil de kendi hesabına çalışmasını sağlayan koşulların kurulmasıdır. Demek ki, proletaryanın ivedi ve temel görevi, zaferi sağlamak ve sonra da onu sağlamlaştırmaktır. O halde, orta köylüler tarafsız bir duruma getirilmedikçe, küçük toprak

sahibi köylülerin hepsinin değilse bile, büyük bir kısmının desteği alınmadıkça, proletarya iktidarı yerleşip güçlenemez.

2° Büyük tarım üretiminin artırılması bir yana, onların korunması bile, çok iyi gelişmiş, bilinçli olarak devrimci, iyi bir meslek ve siyasal örgütlenme okulundan geçmiş bir köy proletaryasının varlığını gerektirir. Bu koşulun henüz mevcut olmadığı yerde, bu çalışmanın ulaşılmak istenen amaca uygun olarak bilinçli ve yetenekli işçilere verilmesinin mümkün olmadığı yerde, devlet tarafından yönetilen büyük tarım işletmelerini vaktinden önce kurmak girişimi ancak proletarya iktidarını tehlikeye düşürür; "sovyet işletmeleri"nin kuruluşunda, aşırı bir ihtiyat ve en ciddî şekilde hazırlanmak gerekmektedir.

3° Büyük toprak sahipleri tarafından, bölge küçük çiftçilerinin yarı-feodal, ortaçağa özgü sömürülüşüyle ilgili kalıntılar, günümüzde bile, tüm kapitalist ülkelerde, hatta en ileri olanlarında dahi yürürlüktedir; örneğin, Almanya'da *Insleute*'ler,* Fransa'da *métayer*'ler,** ABD'nde yarıcılar (yalnız çoğu zaman ABD'nin güneyinde bu şekilde sömürülen zenciler değil, kimi kez beyazlar da). Böyle durumlarda, proletarya devleti, kesin olarak bu toprakları daha önce onları kiralayan küçük çiftçilere parasız yararlanmak üzere bırakmak zorundadır. Çünkü, başka bir iktisadî ve teknik temel mevcut değildir ve böyle bir temel de bir çırpıda yaratılamaz.

Büyük işletmelerin tarımla ilgili gereçlerine zorunlu olarak zoralım uygulanmalı ve devlet mülkiyeti haline getirilmelidir. Ancak, büyük devlet işletmelerinin donatımı sağlandıktan *sonra,* bölgenin küçük çiftçileri bu gereçlerden proletarya devletinin koyduğu koşullara uyarak bedava bir şekilde yararlanabilmelidirler.

* Çiftlik kiracısı. —ç.
** Ortakçı, yarıcı. —ç.

Her ne kadar proletarya devriminin başlangıcında, yalnız büyük toprak sahiplerinin mülküne hiç gecikmeden zoralım uygulamak değil, ama aynı zamanda bunları karşı-devrimin önderleri ve tüm köy halkı üstündeki zorbalar olarak başka yere sürmek ya da gözaltında tutmak zorunluluğu kesin bir şekilde kendini duyuruyorsa da, proletarya iktidarının kentlerde ve köylerde pekişmesi ölçüsünde, büyük bir sosyalist tarımı kurarken, değerli bir deneyime, bilgiye ve örgütlendirme yeteneklerine sahip olan bu sınıfın güçlerinden (en güvenilir komünist işçilerin denetimi altında) yararlanılması için çaba harcanmalıdır.

7. Kapitalizme karşı sosyalizmin kazandığı zafer ve sosyalizmin güçlenmesi, ancak sömürücülerin tüm direnişini kesin olarak kırdıktan, iktidara iyice yerleştikten ve tam bir otorite sağlayan proletarya devleti iktidarı, büyük kolektif üretim ve en modern tekniğin (bu sonuncu, bizzat tüm ekonominin elektriklendirilmesine bağlıdır) meydana getireceği temel üstünde bütün sanayii yeni baştan örgütlendirdiği zaman gerçekleşmiş olacaktır. Yalnız böyle bir yeniden örgütlenme, kentlere, geri ve dağınık köyler için, tarımda verimin ve genel olarak tarımsal çalışmanın olağanüstü artışında maddî temel olabilecek kesin bir toplumsal ve teknik yardım yapma olanağını sağlar ve aynı zamanda küçük çiftçilere örnekler göstererek onları çıkarları gereği, makineleşmiş ve kolektifleştirilmiş büyük tarıma geçmeye doğru iter. Tüm sosyalistlerin açıkça kabul ettiği bu şüphe götürmez teorik gerçek, Sarı Enternasyonalde (İkinci Enternasyonal) olsun Fransız "*longuettiste*"leri[98] arasında ve Alman ve İngiliz "bağımsızları"nın[99] önderleri arasında olsun, egemen bulunan oportünizm tarafından yozlaştırılmıştır. Onların yöntemleri, nispeten uzak, tozpembe, güzel bir gelecek üstüne dikkati çekmek, ve bu geleceğe doğru, somut ve çetin yolun emrettiği kısa vadeli görevlerden dikkati başka yere çekmektir. Pratikte, bu, bizi, burjuvaziyle anlaşmaya ve "toplumsal barışa", yani şu

anda sınırsız bir küstahlık içinde olan bir avuç milyonerin, eşi görülmemiş zenginleşmenin kaynağı savaşın her yerde yarattığı tarif edilmez yoksulluklar ve çöküntüler ortasında mücadele etmekte olan proletaryaya karşı tam bir ihanete götürür.

Proletarya iktidarı, proletaryadan, tüm emekçi ve sömürülen yığınları kendisiyle birlikte sürüklemek ve örgütlemek yeteneğini, ve öncüde de en büyük kahramanlıkları ve fedakârlıkları kabul etmede gönüllülüğünü gerektirdiğinden özellikle köylerde, sosyalizm uğruna başarılı savaşın sağladığı gerçek olanaklar, komünist partilerine, ilk elde, proletarya iktidarını güçlendirmek için tüm fedakârlıklara katlanmak zorunluluğu bilincini sanayi proletaryasının kafasına yerleştirmeyi bir görev olarak yükler; ikinci olarak da, bu mücadelenin başarıya ulaşması için, köylerin en çok sömürülen emekçi yığınları, işçilerin zafere ulaşmasıyla, sömürücüler zararına durumlarının elle tutulur şekilde düzeldiğini görebilmelidirler; yoksa sanayi proletaryası, köylerin desteğine güvenemez, ve özellikle, köyler de kentlerin yiyeceğini sağlamaktan uzak kalır.

8. Kapitalizmin son derece güçsüz duruma, dağınıklığa ve nerdeyse ortaçağ benzeri bir bağımlılığa indirgediği toprak emekçileri yığınını, devrimci bir mücadele için örgütlemenin ve onlara biçim vermenin büyük güçlüğü, komünist partilerine, köylerdeki grev hareketini en büyük bir dikkatle izlemek, tarım proletaryasıyla yarı-proletaryasının oluşturduğu yığınların grevini olanca gücüyle desteklemek görevlerini yüklüyor. Şu anda Almanya ve öteki ileri ülkelerdeki devrimler tarafından doğrulanan ve tamamlanan 1905 ve 1917 Rus devrimleri denemesi, ancak belirli koşullarda küçük çiftçiler katılabildikleri ve katılmaları gerektiği grev hareketinin yaygınlaşmasıyla köyleri gömüldükleri uyuşukluktan kurtarabileceğini, sömürülen köylü yığınlarında sınıf bilincinin, sınıfsal örgütlenme zorunluluğu duygusunun uyanacağını, ve

nihayet, pratikte, kent işçileriyle köylülerin birliğinin taşıdığı önemin köylü yığınlarınca anlaşılabileceğini gösteriyor.

Üçüncü Enternasyonal Kongresi, köylülerin grev eylemini ilgisizlikle karşılayan, hatta tüketim maddeleri üretiminde bir azalmaya yolaçacak korkusuyla bu eylemle (K. Kautsky gibi) mücadele eden sosyalistleri —yazık ki yalnız sarı İkinci Enternasyonale değil, bu Enternasyonalden çıkmış en önemli üç Avrupa partisi içinde de böyleleri bulunmaktadır— hain saymaktadır. Eğer komünistlerin ve işçi önderlerinin her şeyin üstüne proletarya devriminin gelişmesini ve zaferini koydukları, onun uğruna en çetin fedakârlıklara katlanmaya hazır oldukları pratikte tanıtlanmamışsa, en tumturaklı programlar, bildiriler, hiç bir önem taşımaz; çünkü açlığın, çöküntünün ve yeni emperyalist savaşların önünü almanın başka yolu yoktur.

Özellikle belirtilmelidir ki, bugün lafla komünizme sık sık ödünler veren, hatta her geçen gün daha devrimci olan işçi yığınları karşısındaki prestijlerini ayakta tutmak için sözde komünizm safına geçmiş görünen eski sosyalizmin önderleri ve "işçi aristokrasisi"nin temsilcileri, devrimci bilincin ve mücadelenin hiç bir yerde olmadığı kadar açık bir şekilde geliştiği, toprak ağaları ve burjuvazinin (zengin köylüler, "kulak"lar) en şiddetli direnişi gösterdikleri, uzlaşıcı sosyalist ile devrimci komünist arasındaki ayrımın en güçlü bir şekilde doğrulandığı bir eylem alanında sorumluluk görevlerini yerine getirmeye ne ölçüde yatkın olduklarını tanıtlamalıdırlar.

9. Komünist partileri, her şeyden önce ücretli işçi ve yarı-proleterlerden oluşan sovyetlerin köylerde kurulmasına bir an önce geçilmesi için ellerinden geleni yapmalıdırlar. Sovyetler, yığınların grev hareketiyle ve en ezilen sınıfla sıkı bağlar kurdukları takdirde ancak görevlerini yerine getirebilecekler, ancak o zaman küçük çiftçileri etkileri altına alacaklardır (ve sonra da kendi içlerinde eritebileceklerdir).

Bununla birlikte, eğer grev hareketi henüz gelişmemişse, eğer köy proletaryasının örgütlenme yeteneği köy ağalarının ve zengin köylülerin boyunduruğu altında olduğu kadar sanayi işçilerinin ve sendikaların yetersizliği yüzünden henüz zayıfsa, köy sovyetlerinin kurulabilmesi uzun bir hazırlığı gerektirir; önce, zayıf bile olsa, komünist grupların oluşturulması, sömürü ve baskının en çarpıcı yöntemlerinden örnekler gösterilerek açıklanan komünist istemlere dayanan yoğun bir ajitasyon; ve nihayet, sanayi işçileri için köylerde düzenli olarak propaganda gezilerinin örgütlenmesi.

Haziran, 1920

[YİRMİYEDİ]

AYNÎ VERGİ ÜZERİNE

(YENİ POLİTİKANIN ÖNEMİ VE KOŞULLARI)

GİRİŞ OLARAK

Aynî vergi sorunu bugün geniş çapta ilgi uyandırmakta ve üzerinde birçok konuşmalara ve tartışmalara yolaçmaktadır. Bu oldukça doğaldır, çünkü bugünkü koşullar altında aynî vergi sorunu, politikanın bellibaşlı sorunlarından birisidir.

Bu konuda yapılan tartışmalar birbirinden oldukça kopuk niteliktedir. Bu, çok açık nedenlerden dolayı hepimizin suçu kabulleneceği bir yanılgıdır. Şu halde, bu soruna "güncel tartışmalar" açısından değil, genel ilkeler açısından yaklaşmamız çok daha yararlı olacaktır. Başka bir deyişle, üzerinde bugünün politikasının belirli pratik önlemlerinin örgüsünü izlemekte olduğumuz tablonun bellibaşlı, genel arka planını incelemek çok daha yararlı olacaktır.

Bu işe girişebilmek için, önce *Günümüzün Başlıca Görevi: "Sol-Kanat" Çocukluğu ve Küçük-Burjuva Zihniyeti* adlı broşürümden uzun bir parçayı buraya aktaracağım. Bu broşür ilk kez 1918'de Petrograt İşçi ve Asker Vekilleri tarafından bastırılmıştır ve gazetelere yazdığım iki makaleyi kapsar: birincisi, Brest Barışı ile ilgili 11 Mart 1918 tarihli makale; ikincisi, o zamanlar mevcut olan Sol Komünistler grubuna karşı yazdığım 5 Mayıs 1918 tarihli polemik yazım. Polemik şimdi artık gereksizdir ve bunun için bu kısmı çıkarıyorum. "Devlet kapitalizmi" ve kapitalizmden sosyalizme geçiş ekonomisi olan bugünkü ekonomimizin başlıca unsurları ile ilgili tartışmalara uygulanacak kısmı alıyorum.

O sırada şunları yazmıştım:

RUSYA'NIN ÇAĞDAŞ İKTİSADI

(1918 BROŞÜRÜNDEN ALINTI)

Sovyet Cumhuriyetimizde, devlet kapitalizmi, bugünkü koşullarda ileri bir adım olur. Eğer devlet kapitalizmi aşağı yukarı altı aylık bir süre içinde kurulabilirse, bu büyük bir başarı ve sosyalizmin bir yıl içinde sürekli bir dayanak kazanması ve ülkemizde yenilmez hale gelmesi için çok güvenilir bir güvence olur.

Bu sözler karşısında bazı kimselerin ne soylu bir hiddetle irkileceklerini tahmin ediyorum. ... Ne! Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde devlet *kapitalizmine* geçiş, bir ilerleme ha? ... Bu, sosyalizme ihanet değil midir?

Bu sorun üzerinde daha ayrıntılı olarak durmalıyız.

Her şeyden önce, bize, ülkemize Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri adını verme hakkını ve nedenlerini veren, kapitalizmden sosyalizme *geçiş*in doğasını incelemeliyiz.

İkinci olarak, ülkemizde sosyalizmin *başlıca* düşmanının küçük-burjuva iktisadî koşulları ve küçük-burjuva unsur ol-

duğunu göremeyenlerin yanılgısını ortaya koymalıyız.

Üçüncü olarak, *Sovyet* devleti ile burjuva devlet arasındaki farklılığın iktisadî içiçe girişini açıkça kavramalıyız.

Bu üç noktayı inceleyelim.

Sanırım, Rusya'nın iktisadî düzeni sorununu tartışan hiç kimse, bu ekonominin geçiş ekonomisi olma niteliğini yadsımamıştır. Ne de, sanırım, herhangi bir komünist, "Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti" teriminin bugünkü ekonomi düzeninin sosyalist bir düzen olduğunu değil, Sovyet hükümetinin sosyalizme geçişi başarma azmini ifade ettiğini yadsımıştır.

Ama geçiş sözcüğü ne anlama gelir? Bir ekonomiye uygulandığı şekliyle, bugünkü düzenin *hem* kapitalizmin *hem* de sosyalizmin unsurlarını, parçalarını, kırıntılarını kapsadığı anlamına gelmez mi? Bu anlama geldiğini herkes kabul edecektir. Ama bunu kabul edenlerin hepsi, bugün Rusya'da mevcut olan çeşitli toplumsal-ekonomik yapıları gerçekten hangi unsurların oluşturduğunu düşünmek zahmetine katlanmıyor. Ve sorunun çözülmesi zor olan kısmı da budur.

Bu unsurları sıralayalım:

1) Ataerkil, yani önemli ölçüde doğal köylü ekonomisi;

2) Küçük meta üretimi (bu, tahıllarını satan köylülerin çoğunluğunu kapsar);

3) Özel kapitalizm;

4) Devlet kapitalizmi;

5) Sosyalizm.

Rusya o kadar geniştir ve o kadar çeşitlilik gösterir ki, bütün bu farklı toplumsal-ekonomik biçimler birbirine karışmıştır. Durumun kendine özgü niteliğini oluşturan şey budur.

Akla şu soru geliyor: Egemen olan unsurlar hangileridir? Açıktır ki, bir küçük-köylü ülkesinde egemen unsur küçük-burjuva unsurdur. Ve bu böyle olmak zorundadır, çünkü büyük çoğunluk, toprağı işleyenlerin büyük çoğunluğu, küçük meta üreticileridir. Devlet kapitalizmi örtüsü (tahıl tekeli,

devlet denetimi altındaki üreticiler ve tüccarlar, kooperatif üyesi burjuvalar) şurasından burasından *vurguncular* tarafından yırtılır ve vurgunculuğun başlıca konusu ise *tahıl*dır.

Esas mücadele bu alanda verilmektedir. "Devlet kapitalizmi" gibi ekonomik kategoriler terimleri ile konuşacak olursak, bu mücadele hangi unsurlar arasında olmaktadır? Yukarda sıraladığımız unsurların dördüncüsü ve beşincisi arasında mı? Elbette ki, hayır. Sosyalizmle savaş halinde olan, devlet kapitalizmi değildir. Hem devlet kapitalizmine, hem de sosyalizme karşı mücadele edenler, küçük-burjuvazi ve özel kapitalizmdir. Küçük-burjuvazi, kapitalist olsun, sosyalist olsun, *her türlü* devlet müdahalesine, düzenlemesine ve denetimine karşıdır. Bu, gerçekliğin karşı çıkılması mutlak olarak olanaksız olan bir olgusudur ve bunu yanlış anlamanın kaynağında yatan, iktisat biliminde düşülen birçok yanılgıdır. Vurguncu, ticaret yağmacısı, tekel kaçakçısı [tekel alanına kaçakçı şeklinde sızan —ç.] başlıca "iç" düşmanlarımız; Sovyet hükümetinin aldığı iktisadî önlemlerin düşmanları bunlardır. Yüzyirmibeş yıl önce Fransız küçük-burjuvasının, devrimcilerin en içten ve en ateşlisinin, aralarından "seçtikleri" birkaçını asarak ve dehşet saçan bildiriler yayınlayarak vurguncuları ezmeye uğraşması hoşgörülebilir. Ama bugün, bazı sol sosyalist-devrimcilerin bu sorunda takındıkları tamamen Fransızlara özgü olan yaklaşım, siyasal açıdan bilinçli her devrimcide ancak nefret ve tepki uyandırabilir, Vurgunculuğun iktisadî temelini, genellikle Rusya'da çok yaygın olan küçük mülk sahiplerinin ve *herbir* küçük-burjuvanın, onun bir unsuru olduğu özel kapitalizmin meydana getirdiğini çok iyi biliyoruz. Bu küçük-burjuva ahtapotunun milyonlarca kolunun emekçilerin çeşitli kesimlerini zaman zaman kuşattığını; devlet tekeli yerine vurguncu güçlerin toplumsal ve ekonomik organizmamızın bütün gözeneklerine daldığını biliyoruz.

Bunu göremeyenler körlükleriyle küçük-burjuva önyargılarının tutsakları olduklarını ortaya koyuyorlar. ...

Küçük-burjuvanın bir kenara konmuş parası vardır; bu paranın birkaç bini savaş sırasında "namusluca" ve özellikle de namussuzca kazanılmıştır. Vurgunculuğun ve özel kapitalizmin temeli olan karakteristik iktisadî tip budur. Para, ona sahip olana, toplumsal servetten pay alma hakkını veren bir belgedir; ve küçük mülk sahiplerinin sayısı milyonlara varan büyük bir tabakası, bu belgeye sarılmıştır ve onu "devlet"ten gizlemektedir. Onlar sosyalizme ya da komünizme katiyen inanmıyorlar ve proleter fırtınası gelip geçene kadar yerlerinde "sıkıca tutunuyorlar". Ya bu küçük-burjuvaziyi denetim ve gözetim altına alırız (yoksulları, yani, nüfusun çoğunluğunu ya da yarı-proletaryayı sınıf bilincine varmış proleter öncünün etrafında örgütleyebilirsek bunu yapabiliriz) ya da onlar, devrimin tıpkı aynı küçük mülkiyet toprağından fışkıran Napolyon'lar ve Cavaignac'lar tarafından devrildiği gibi kuşkusuz ve kaçınılmaz olarak, bizim işçi iktidarımızı da devireceklerdir. Sorun budur. Sorunu sadece bu açıdan ele alabiliriz. ...

Binliklerini biriktirip saklayan küçük-burjuvazi, devlet kapitalizminin düşmanıdır. O, binliklerini, bütün devlet denetimine karşın, yoksullara karşı, sadece kendisi için kullanmak ister. Bu binliklerin milyarları bulan toplamı, sosyalist kuruluşumuzu baltalayan vurgunculuğun temelini meydana getirir. Diyelim ki, belirli sayıda işçi, şu kadar günde, örneğin 1.000 değerinde mal üretir. Yine diyelim ki, bu toplam değerin 200'lük kısmı, küçük vurgunculuk, dolandırıcılık ve küçük mülk sahiplerinin Sovyet kararnamelerini ve nizamnamelerini uygulamamaları nedeniyle yitirilsin. Sınıf bilincine varmış her işçi şunu söyleyecektir: eğer 300 ödeyerek daha iyi bir düzen ve örgütlenme sağlanabilecek olsa, 1.000'in 200'ü yerine 300'ünü isteyerek verirdim, çünkü Sovyet yönetimi altında düzen ve örgütlenme kurulduğu ve küçük-bur-

juvanın devlet tekelini çiğnemesine son verildiği zaman, bu haracı 100'e, ya da 50'ye indirmek kolay olacaktır.

Tamamen açık bir şekilde anlaşılması için bilerek son derece basitleştirdiğim bu sayılı basit örnek, bugün devlet kapitalizmi ile sosyalizm arasındaki karşılıklı ilişkiyi açıklar. Siyasal iktidar işçilerin elindedir; sosyalist amaçlar dışında başka hiç bir şey için tek bir kuruş bırakmaksızın, bütün binliği almak için her türlü yasal olanağa sahiptirler. İktidarın gerçekten işçilere geçmiş olmasına dayanan bu yasal olanak, sosyalizmin bir unsurudur. Ancak küçük mülk sahibi ve özel kapitalist unsur, pek çok yollardan bu yasal durumu baltalar, vurgunculuğu devam ettirir ve Sovyet kararnamelerinin uygulanışını engeller. Bugün ödediğimizden *daha fazlasını* ödeyecek olsak *bile* (rakamlara dayanan bu örneği, bu noktayı daha kesin olarak ortaya koymak için bilerek seçtim) devlet kapitalizmi ileriye doğru dev bir adım olurdu; çünkü o, bu "bedeli" ödemeye değer; çünkü o, işçiler için yararlıdır; çünkü en önemli şey, düzensizlik, yıkıntı ve laçkalığa karşı zafer kazanmaktır; çünkü bizi tehdit eden en büyük, en ciddî tehlike, küçük mülk sahipliği anarşisinin devamıdır ve (onu yenemezsek) *hiç kuşkusuz* bizi yıkacaktır. Öte yandan, devlet kapitalizmine daha ağır bir haraç ödenmesi bizi yıkmaz; ayrıca, bizi sosyalizme en güvenilir yoldan götürecektir. İşçi sınıfı, devlet sistemini, küçük mülk sahipliği anarşisine karşı korumayı öğrendiği zaman büyük-ölçekli üretimi, devlet kapitalizmi çizgisi üzerinde bütün ulusu kapsayan çapta örgütlemeyi öğrendiği zaman, eğer bu deyimi kullanmama izin verilirse, bütün kozları elinde tutacak ve sosyalizmin sağlamlaştırılması güvence altına alınacaktır.

Her şeyden önce *iktisadî açıdan,* devlet kapitalizmi bugünkü *iktisat* sistemimizden çok daha üstündür.

İkinci olarak, Sovyet rejiminin bundan korkacak hiç bir şeyi yoktur; çünkü Sovyet devleti, işçilerle yoksul köylüle-

rin iktidarını güvenlik altına aldığı bir devlettir. ...

*

Soruna daha da açıklık kazandırmak için, her şeyden önce, devlet kapitalizminin en somut örneğini ele alalım. Herkes bu örneğin ne olduğunu bilir. Bu örnek Almanya'dır. Almanya'da, *junker-burjuva emperyalizmine bağımlı* modern büyük-çapta kapitalist tekniğin ve planlı örgütlenmenin "en son şeklini" buluruz. Altı çizili sözcükleri çıkarın ve militarist, junker-burjuva emperyalist devletin yerine, yine bir devlet, ama farklı bir toplumsal tipte, farklı bir sınıf özü olan bir devlet, bir sovyet devleti yani bir işçi devleti koyun, o zaman sosyalizm için gerekli koşulların *hepsini* bulacaksınız.

Modern bilimin en son buluşlarına dayanan büyük-çapta kapitalist sanayi tekniği olmaksızın sosyalizm düşünülemez. Sosyalizm, on milyonlarca insanı üretimde ve dağıtımda tek bir standarda en sıkı bir biçimde uymak zorunda bırakan planlı bir devlet örgütü olmaksızın, düşünülemez. Biz marksistler, daima bu konudan sözettik ve bunu bile anlamayan kimselerle (anarşistler ve sol sosyalist-devrimcilerin yarısından çoğu) konuşmak için birkaç saniye bile harcamaya değmez.

Aynı zamanda, proletarya iktidarda olmadıkça, sosyalizm düşünülemez. Bu da işin ABC'sidir. (Birinci sınıf menşevik mankafalar hariç, hiç kimsenin, "tam" bir sosyalizmi yavaşça, kolaylıkla ve basit bir şekilde getirmesini beklemediği) tarih, öylesine garip bir yol tuttu ki, 1918'e ulaşıldığında, uluslararası emperyalizmin kabuğu içinde yer alan geleceğin iki civcivi gibi yanyana duran, sosyalizmin birbiriyle bağı olmayan iki yarısını doğurdu. 1918'de Almanya ve Rusya, sosyalizm için, bir yanda ekonomik, üretici ve sosyo-ekonomik koşulların, öte yanda siyasal koşulların

maddî gerçekleşmesinin en çarpıcı biçimlenmesi haline gelmişlerdi.

Almanya'da başarılı bir proleter devrimi, derhal ve çok kolaylıkla (ne yazık ki, en iyi çelikten yapılmıştır ve bu yüzden herhangi *bir civcivin* gayretleriyle kırılamaz) emperyalizmin kabuğunu kırabilirdi. Bu devrim, hiç güçlük çekmeksizin ya da çok az güçlükle mutlaka dünya sosyalizminin zaferine yolaçardı; elbette ki, eğer, "güçlük" ile, dargörüşlü küçük-burjuva çevrelerin anladığı şeyi değil, dünya çapında tarih açısından güçlüğü kastediyorsak.

Almanya'da devrim "patlak vermede" gecikirken bizim görevimiz Almanların devlet kapitalizmini *incelemek*, onu kopya etmek için hiç bir çabadan kaçınmamak ve barbar Rusya'nın Batı kültürünü kopya etmesini hızlandırmak için diktatörce yöntemleri benimsemekten çekinmemek ve barbarlığa karşı mücadelede barbarca yöntemleri kullanmak konusunda tereddüt etmemektir. Karelin-benzeri düşüncelere kapılan ve Alman emperyalizminden "ders almanın" biz devrimcilere yakışmayacağını söyleyen anarşistler ve sol sosyalist-devrimciler varsa, (birden Merkez Yürütme Komitesinde Karelin'in ve Gay'ın yaptığı konuşmaları anımsadım) onlara, bizim, yanıt olarak söyleyeceğimiz tek bir şey vardır: sizin gibi kimseleri ciddî olarak yakalayan devrim, geri dönülmez bir biçimde (ve lâyığını bularak) ortadan yokolur.

Bugün Rusya'da küçük-burjuva kapitalizmi egemendir; ve buradan, hem büyük-çapta devlet kapitalizmine ve hem de sosyalizme giden ve "üretimin ve dağıtımın, ulusal muhasebesi ve denetimi" adını alan *tek ve aynı* ara duraktan geçen *tek ve aynı yol* vardır. Bunu anlayamayanlar iktisat biliminde bağışlanmaz bir hata işlemektedirler. Ya yaşantının gerçeklerini bilmiyor, neyin gerçekten varolduğunu görmüyor ve gerçeğin çıplak yüzüne bakamıyorlar, ya da kendilerini "kapitalizm"le "sosyalizm"in soyut bir biçimde karşılaş-

tırılmasıyla sınırlıyor ve ülkemizde yer almakta olan geçiş döneminin somut biçim ve aşamalarını incelemiyorlar.

Bu arada parantez içinde belirtelim ki, *Novaya Jizn* ve *Vperyod* grupları içindeki en iyi elemanları yanlış yola sürükleyen teorik hata budur. Bu gruplar içindeki kötü ve vasat kimseler, aptallıkları ve karaktersizlikleri yüzünden, huşu içinde baktıkları burjuvazinin kuyruğunda sürükleniyorlar. En iyileri ise, sosyalizm öğretmenlerinin, bütün bir kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminden sözetmelerinin ve yeni toplumun "uzun doğum sancılarının" üzerinde önemle durmalarının nedensiz olmadığını anlayamadılar.* Ve bu yeni toplum da, ancak şu ya da bu sosyalist devleti yaratmak için girişilecek bir dizi değişik, tam olmayan, somut çabalardan geçerek gerçekleşebilecek olan bir soyutlamadır.

Başkalarını ve kendilerini "devlet kapitalizmine *doğru* evrim" ile korkutma teşebbüsü tam teorik bir saçmalıktan ibarettir, çünkü Rusya devlet kapitalizminin ve sosyalizmin *ortak* yolu olan (ulusal muhasebe ve denetimi) açmaksızın bugünkü iktisadî durumundan ileriye gidemez. Bu türden saçmalar, insanın düşüncesinin "evrim"in gerçek yolundan "uzaklaşmasına" izin vermek, bu yolun ne olduğunu anlayamamak demektir. Pratikte bu, küçük mülk sahipliği kapitalizmine *doğru geriye çekmekle* aynı şeydir.

Okuru, devlet kapitalizmine ilk kez bu "yüksek" değeri vermediğime ve aynı şeyi bolşevik iktidara gelmeden *önce* de yaptığıma inandırmak için, Eylül 1917'de yazılan *Yaklaşan Bunalım ve Nasıl Mücadele Etmeli* adlı broşürümden aşağıdaki parçayı aktarıyorum.

"Junker-kapitalist devletin, toprak sahibi-kapitalist devletin yerine, *devrimci demokrat* bir devlet, yani bütün ayrıcalıkları devrimci bir şekilde ortadan kaldıran ve en tam demokrasiyi devrimci bir şekilde uygulamaktan korkmayan bir

* K. Marx, F. Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 31. —*Ed.*

devleti koymayı deneyin ve, gerçekten devrimci demokrat bir devletin varlığı halinde, tekelci devlet kapitalizminin, kaçınılmaz ve önlenmez bir biçimde, sosyalizme doğru bir adım ... olacağını göreceksiniz. ...

"Çünkü sosyalizm, devlet kapitalizmi tekelinden bir sonraki adımdır. ...

"Devlet kapitalizmi, sosyalizm için tam bir *maddî* hazırlık, sosyalizme bir *başlangıç* ve tarih merdiveninde sosyalizm adını alan basamakla arasında *başka basamakların olmadığı* bir basamaktır." (s. 27 ve 28.)

Bu satırların, Kerenski'nin iktidarda olduğu, proletaryanın devrimci iktidarını *değil*, sosyalist devleti *değil*, "devrimci-demokrat" devleti tartıştığımız bir sırada yazıldığına lütfen dikkat edin. Bu siyasal merdivende ne kadar *yukarda* durursak, sovyetlerde sosyalist devlet ile proletaryanın diktatörlüğünü o kadar tam olarak birleştirebileceğimiz, "devlet kapitalizminden" *o kadar* daha az korkacağımız çok açık değil midir? *Maddî*, iktisadî ve üretken açıdan, henüz sosyalizmin "eşiğinde" olmadığımız açık değil midir? Ve sosyalizm kapısından geçmek için henüz varmamış olduğumuz "eşiği" aşmaktan başka yol olmadığı açık değil midir? ...

*

Aşağıdakiler de son derece öğreticidir.

Merkez Yürütme Komitesindeki tartışmamız sırasında Buharin, başka şeylerin yanısıra, uzmanlar için yüksek maaş sorununda, "kendilerinin", "Lenin'den daha çok sağda" olduklarını, çünkü Marx'ın da belirli koşullar altında bunun "tümünü satın almanın"* (yani kapitalistler güruhunu, yani burjuvaziden bütün toprakları, fabrikaları, işletmeleri ve diğer üretim araçlarını *satın* almanın) işçi sınıfı bakımından daha yerinde

* Friedrich Engels, *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim* "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu", Sol Yayınları, Ankara 1975, s. 430. —*Ed.*

olacağını söylediğini anımsarsak, bu konuda ilkelerden bir sapma görmediklerini söyledi.

Bu son derece ilgi çekici bir ifadedir. ...

Marx'ın düşüncesini dikkatle ele alalım.

Marx geçen yüzyılın yetmişlerinin, kapitalizmin tekelci evreye geçmeden önceki gelişmesinin son dönemindeki İngiltere'yi inceliyordu. O sırada İngiltere militarizmin ve bürokrasinin diğer herhangi bir ülkeye kıyasla daha az belirgin olduğu bir ülke, işçilerin burjuvaziyi "satın almaları" anlamında, sosyalizmi "barışçı" bir zaferle kazanmaları olasılığının en büyük olduğu bir ülkeydi. Ve Marx şöyle dedi: belirli koşullar altında işçiler, burjuvaziyi satın almayı elbette reddetmeyeceklerdir. Marx, ne kendisini ve ne de sosyalist devrimin gelecekteki liderlerini, biçim sorunlarına, devrimi gerçekleştirme yöntemlerine ve yollarına bağımlı kılmadı. Birçok yeni sorunun ortaya çıkabileceğini, devrim süreci içinde bütün durumun değişebileceğini, durumun devrim süreci içinde sık sık ve köklü bir biçimde değişebileceğini tam olarak kavramıştı.

Peki, Sovyet Rusya hakkında ne diyorsunuz? İktidar proletaryanın eline geçtikten *sonra*, ve sömürücülerin silahlı direnmesi ve sabotajları ezildikten *sonra*, o sırada sosyalizme barışçı bir geçiş başlamış olsaydı, yarım yüzyıl önce İngiltere'de mevcut olabilecek olan koşullara benzer *belirli* koşulların hüküm sürdüğü açık değil midir? İngiltere'de kapitalistlerin işçilere bağımlı kılınması o sırada şu koşullardan dolayı güvenlik altına alınmış olurdu: 1) Köylülüğün bulunmayışı yüzünden nüfus içinde işçilerin, proleterlerin mutlak ağırlığı (yetmişlerde İngiltere'de sosyalizmin tarım işçileri arasında son derece hızla yayılması konusunda insanı umutlandıran belirtiler vardı); 2) proletaryanın işçi sendikaları içinde mükemmel örgütlenişi (o sırada İngiltere bu bakımdan dünyadaki öncü ülkeydi); 3) yüzyıllar boyunca gelişen siyasal özgürlüğün eğittiği proletaryanın nispeten yüksek kültür düze-

yi; 4) iyi örgütlenmiş İngiliz kapitalistlerinin siyasal ve iktisadî sorunları uzlaşma yoluyla halletme konusundaki eski alışkanlığı — o sırada, dünyanın herhangi başka bir ülkesinin kapitalistlerine kıyasla, İngiliz kapitalistleri çok daha iyi örgütlenmişlerdi (bu üstünlük şimdi Almanya'ya geçmiştir). O sırada, işçilerin, İngiliz kapitalistlerine *barışçı yoldan* boyuneğdirmelerinin mümkün olduğu fikrini yaratan koşullar bunlardı.

Bugün Rusya'da kapitalistlerin işçi sınıfı karşısında boyuneğmeleri, temel önem taşıyan belirli koşullar tarafından güvenlik altına alınmıştır (Ekim zaferi ve Ekimden Şubata kadar kapitalistlerin silahlı direniş ve sabotajlarının bastırılması). Ama Rusya'da ulaşılan zaferin önemli etmeni, nüfus içinde işçilerin, proleterlerin mutlak olarak ağır basması ve işçilerin yüksek bir örgütlenme düzeyinde olmaları *değil*, proletaryanın, yoksul ve hızla sefalete sürüklenmiş olanların desteğini sağlamasıdır. Son olarak, bizde, ne yüksek bir kültür düzeyi, ne de uzlaşma alışkanlığı vardır. Bu somut koşullar dikkate alınacak olursa, iki yöntemi *aynı zamanda* uygulayabileceğimiz ve uygulamak zorunda olduğumuz açıkça görülecektir. Yani bir yandan devlet kapitalizmini ya da herhangi bir uzlaşma biçimini reddeden ve vurgunculuk vasıtasıyla, yoksul köylüleri dolandırarak, vb. sovyetlerin aldığı önlemlerin uygulanmasını engellemeye devam eden kültürsüz kapitalistleri acımasızca ezmeliyiz. Öte yandan ise *uzlaşma yöntemini* kullanmalıyız ya da "devlet kapitalizmini" kabul eden devlet kapitalizmini uygulamaya koyabilen ve on milyonlarca insana ürün sağlayan çok büyük çaptaki işletmelerin akıllı ve deneyimli örgütleyicileri olarak proletaryaya faydalı olan kültürlü kapitalistler satın almalıyız.

Buharin çok iyi yetişmiş bir marksist iktisatçıdır.

Bu nedenle, tam olarak sosyalizme geçişi kolaylaştırmak amacıyla, büyük üretimin örgütlenmesini muhafaza etmenin önemini işçilere öğreten Marx'ın tamamıyla haklı olduğunu

anımsadı. Marx'ın (bir istisna olarak) öğrettiği şey (ve o zaman İngiltere bir istisnaydı), ceplerini iyice doldurmak koşuluyla, eğer koşullar kapitalistleri barış içinde boyuneğmeye ve kültürlü ve örgütlü bir biçimde sosyalizme gelmeye zorlayacak gibiyse, kapitalistlerin ceplerini doldurmanın ve onları satın almanın kabul edilebilir bir düşünce olmasıydı.

Ama Buharin, Rusya'daki bugünkü durumun kendine özgü nitelikleri üzerinde yeteri kadar düşünmediği için hataya düştü. Bizler, Rus proletaryası, siyasal düzenimiz bakımından, işçilerin siyasal iktidarının kuvveti bakımından, İngiltere ve Almanya gibi herhangi bir ülkeden *daha ilerdeyiz*; ancak iyi bir devlet kapitalizminin örgütlenmesi, kültür düzeyimiz ve sosyalizmin "kuruluşu" için maddî ve üretken hazırlık derecesi bakımından Batı Avrupa'nın en geri ülkesinden de *geriyiz*. Bu, olağanüstü bir durumdur. Bugünkü kendine özgü durumun, Sovyet hükümetinin hizmetine girmeye ve "devlet" sanayiini mümkün olan en geniş çapta örgütlemeye samimî olarak yardıma hazır olan kapitalistler arasındaki en kültürlü, en becerikli ve en yetenekli örgütleyicileri "satın almak" için, işçilerin kendine özgü bir öneride bulunmalarını gerektirdiği açık değil midir? Bu kendine özgü durumda, her ikisi de küçük-burjuva doğaya sahip olan iki hatayı engellemek için elimizden geleni ardımıza koymamamız gerektiği açık değil midir? Öte yandan, iktisadî "kuvvetlerimiz"le siyasal kuvvetlerimiz arasında dengesizlik olduğunu kabul ettiğimize göre, iktidarı devralmamamız gerektiği sonucuna varmak, onarılmaz bir yanılgı olurdu. Böyle bir iddia ancak, daima böyle bir "ihtilâf"ın olabileceğini, doğanın gelişmesinde olduğu kadar, toplumun gelişmesinde de onun daima varolduğunu —tek başlarına alındıklarında herbirinin tek-yanlı olacağı ve belli bir tutarsızlık taşıyacağı— ancak bir dizi girişimle *bütün* ülkelerin proletaryanın devrimci işbirliği ile tam bir sosyalizmin yaratılabileceğini unu-

tan "keçe içindeki adam" tarafından ileri sürülebilir.

Öte yandan, kendilerini "parlak" devrimciliğe kaptıran ama geçiş döneminin en zorlu aşamalarını hesaba katan ağırbaşlı, düşünceli ve temkinli devrimci çalışmayı yürütmekten âciz olan, yüksek sesli lafebelerine dolu dizgin gitme olanağını vermek açık bir yanılgı olur.

Bereket versin, devrimci partilerin gelişmesi tarihi ve bolşevizmin onlara karşı yürüttüğü mücadelenin tarihi, bize, çok belirgin bir biçimde tanımlanmış tipleri miras bırakmıştır. Bunlar arasında, sol sosyalist-devrimciler ve anarşistler kötü devrimciliğin en göze çarpan örnekleridir. Şimdi bunlar "sağ bolşeviklerin" "uzlaşmasına" karşı avazları çıktığı kadar —bir sinir bunalımına kapılmışçasına, kendilerini yırtarcasına— bağırıyorlar. Ama "uzlaşma"da kötü olanın *ne* olduğunu, ve "uzlaşma"nın *neden* tarih tarafından ve devrimin akışı içinde haklı olarak mahkûm edildiğini düşünmekten âcizdirler.

Kerenski zamanında uzlaşma, iktidarın emperyalist burjuvaziye teslim edilmesine yolaçtı. Her devrimin temel sorunu, iktidar sorunudur. Ekim-Kasım 1917'de bolşeviklerin bir kesiminin uzlaşması, ya proletaryanın iktidarı ele geçirmesinden korkmaları ya da sadece sol sosyalist-devrimciler gibi "güvenilmez yoldaşlar"la değil, düşmanla, Kurucu Meclisin dağıtılması, Bogayevski'lerin amansızca bastırılması, sovyet kurumlarının tam olarak kabulü gibi temel sorunlarda ve her elkoyma girişiminde kaçınılmaz olarak bize engel olacak olan çernovcular ve menşeviklerle de iktidarı eşit olarak *paylaşma* arzusunda olmaları anlamını taşıyordu.

Sonuncusu, bizi, kaçınılmaz olarak, Kurucu Meclisin dağıtılması, Bogayevski'lerin acımasızca bastırılması, sovyet kurumlarının evrensel olarak kurulması ve bütün kamulaştırma eylemleri gibi temel sorunlarda engelleyecekti.

Şimdi iktidar ele geçirilmiş, korunmuş ve, "güvenilmez yoldaşlar"ın dahil olmadığı, tek bir partinin, proletarya par-

tisinin elinde toplanmıştır. *İktidarı* paylaşma gibi, proletaryanın burjuvazi üzerindeki devrimci iktidarını reddetme gibi bir sorunun olmadığı, olamayacağı günümüzde uzlaşmalardan sözetmek, ezberlenen ama anlaşılmamış olan sözleri bir papağan gibi yinelemekten başka bir şey değildir. Ülkeyi yönetebileceğimiz ve yönetmemiz gereken bir duruma ulaştığımız bir sırada, masraftan kaçınmaksızın, kapitalizmin yetiştirdiği en etkin unsurları yanımıza kazanmak için, küçük mülk sahibi unsurun yolaçtığı dağılmaya karşı onları hizmetimize almak için çalışmamızı bir "uzlaşma" olarak tanımlamak, sosyalist kuruluşun iktisadî görevlerini çözmede tam bir yeteneksizliği ortaya koymaktadır.

AYNÎ VERGİ, SERBEST TİCARET VE AYRICALIKLAR

Yukarda aktarılan 1918 tartışmalarında, gerekli görülen dönemlerin uzunluğu bakımından bazı hatalar vardır. Bu dönemler, o zaman umulduğundan, çok daha uzun sürdü. Bu şaşırtıcı değildir. Ama ekonomik yaşamımızın ana unsurları aynı kalmıştır. Pek çok durumda köylü "yoksullar" (proleterler ve yarı-proleterler), orta köylü haline gelmiştir. Bu, küçük mülk sahibi, küçük-burjuva "unsur"da bir artışa yolaçmıştır. 1918-1920 arasındaki içsavaş, ülkenin mahvını büyük çapta artırmış, onun üretici güçlerinin yeniden yerine konmasını önlemiş ve proletaryaya herhangi başka bir sınıftan daha çok zarar vermiştir. Buna başka şeylerin yanısıra, başlıca yakıtımız olan odunun taşınmasında köylülerin atlarından yararlanılmasını engellediği için ulaşımın ve sanayiin düzelmesini daha da geciktiren 1920 mahsulünün kötülüğü, hayvan yemi kıtlığı ve, hayvanların ölmesi de eklendi.

Bunun sonucunda, 1921 ilkyazında siyasal durum, derhal alınacak, kararlı ve önemli önlemlerle köylünün durumunun düzeltilmesini ve onların üretici güçlerinin artırılmasını gerektiriyordu.

Neden köylülerin de, işçilerin değil?

Çünkü işçilerin durumunu düzeltmek için, tahıllara ve yakıta gereksinme vardır. Bir bütün olarak ulusal ekonomi açısından, en büyük "engel" şimdi budur. Tahılların üretimini ve toplanmasını ve yakıtların toplanmasını ve ulaştırılmasını geliştirmek, ancak köylülerin koşullarını düzeltmekle, ve onların üretici güçlerini artırmakla mümkün olabilir. İşe köylülerden başlamalıyız. Bunu anlayamayanlar, ve köylülerin bu ön plana çıkarılmasını, bunu proletaryanın devrimci iktidardan "vazgeçme" ya da vazgeçmeye benzer bir şey olarak görenler, bir an durup düşünmüyorlar ve laflara kapılıyorlar. Proletaryanın diktatörlüğü, proletaryanın politikayı yönetmesi demektir. Öncü ve egemen sınıf olarak proletarya, politikayı ilkönce en önemli, en "can sıkıcı" sorunu çözecek şekilde yönetmesini bilmelidir. Bugün için en ivedi şey, köylü tarımının üretici güçlerini derhal artıracak olan önlemleri almaktır. İşçilerin içinde bulunduğu koşulları iyileştirmek ve işçilerle köylüler arasındaki ittifakı sağlamlaştırmak, proletaryanın diktatörlüğünü kuvvetlendirmek ancak *bu yolla* mümkün olacaktır. İşçilerin durumunu *bu yoldan* düzeltmeyi reddeden proleter ya da proletarya temsilcisi, *gerçekte* beyaz muhafızların ve kapitalistlerin suç ortağı olacaktır. Çünkü *bu yolu* reddetmek, işçilerin meslekî çıkarlarını onların sınıf çıkarlarına üstün tutmak, bütün işçi sınıfının, onun diktatörlüğünün büyük toprak sahiplerine ve kapitalistlere karşı köylülerle ittifakını, emeğin sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu için mücadeledeki öncü rolünü, işçilerin günlük, geçici ve kısmî çıkarları uğruna feda etmek demektir.

Bunun için, yapılması gereken ilk iş, köylülerin üretici güçlerini artıracak ivedi ve ciddî önlemlerin alınmasıdır.

Bu, besin politikamızda ciddî bir değişiklik olmadan yapılamaz. Böyle bir değişiklik, fazla ürüne elkonması sistemi yerine hiç değilse yerel ekonomik değişimde, vergi öden-

dikten sonra, geri kalan ürünün serbest ticarete konu olmasını gerektiren aynî verginin konmasıydı.

Aynî verginin, fazla ürüne elkonması sisteminin yerini almasının özü nedir?

Bu konuda yanlış fikirler yaygındır. Bu yanlış fikirler temel olarak, geçişin anlamını araştırmak ya da onun gerektirdiği şeyleri saptamak için hiç bir çabanın gösterilmemesi, değişmenin genel olarak komünizmden genel olarak burjuva düzenine doğru olduğunun düşünülmesi olgusundan kaynaklanmaktadırlar. Bu hatayı önlemek için, kaçınılmaz olarak, Mayıs 1918'de söylenenlere atıfta bulunmak gerekir.

Aynî vergi, aşırı kıtlık, yıkıntı ve savaş yüzünden başvurmak zorunda kaldığımız kendine özgü Savaş Komünizminden, ürünlerin sosyalist değişimine düzenli geçişin biçimlerinden biridir. Buna karşılık, ürünlerin sosyalist değişimi ise, nüfusa küçük köylünün egemen olmasının yarattığı kendine özgü koşullarıyla, sosyalizmden komünizme geçişin biçimlerinden biridir.

Bu kendine özgü "Savaş Komünizmi" sırasında, köylüden bütün fazla ürününü —ve bazan sadece fazla ürünü değil, köylünün yiyecek olarak muhtaç olduğu ürünün bir kısmını da— ordunun gereksinmesini karşılamak ve işçileri beslemek amacıyla aldık. Bunun çoğunu, ilerde karşılığını para olarak ödemek üzere, borç olarak aldık. Bunu yapmasaydık, mahvolmuş bir küçük köylü ülkesinde büyük toprak sahiplerini ve kapitalistleri yenmemiz mümkün olamazdı. (Sömürücülerimizin dünyanın en kuvvetli ülkelerinden yardım almalarına karşın) zafer kazanmamız, sadece işçi ve köylülerin kurtuluşları için verdikleri mücadelede kahramanlık mucizeleri yaratabileceklerini değil, menşeviklerin, sosyalist-devrimcilerin ve Kautsky ve şürekâsının bu "Savaş Komünizmi" yüzünden bizi *itham* ettikleri zaman burjuvaziye uşaklık ettiklerini de gösterdi. Bu, bizim lehimize bir hususturu.

Ama, lehimize olan bu hususun gerçekte nereye kadar gittiğini bilmek de, aynı derecede zorunludur. Savaş ve yıkım, bizi, "Savaş Komünizmi"ne başvurmak zorunda bıraktı. Bu, proletaryanın iktisadî görevlerine uygun düşen bir politika değildi, olamazdı. Geçici bir önlemdi. Bir küçük köylü ülkesinde iktidarda bulunan proletaryanın doğru politikası, köylünün gereksinme duyduğu mamul mallar karşılığında köylüden tahıl almaktır. Ancak böyle bir yiyecek politikası proletaryanın görevlerine uygun düşer; ancak böyle bir politika sosyalizmin temellerini kuvvetlendirebilir ve onu tam zafere götürebilir.

Aynî vergi böyle bir politikaya geçiştir. Hâlâ öylesine bir yıkıntı içindeyiz, öylesine savaş (dünkü savaşın ve kapitalistlerin açgözlülüğü ve hiddeti yüzünden yarın patlak verebilecek olan savaş) yükünün altında ezilmiş bir durumdayız ki, köylülerden aldığımız tahılın *hepsi* karşılığında, onlara mamul mallar verebilecek durumda değiliz. Bunu bildiğimizden, aynî vergiyi koyuyoruz, yani, (ordu ve işçiler için) gereksinme duyduğumuz tahılın asgarisini bir vergi biçiminde alacak ve gerisini mamul maddelerle değişeceğiz.

Ancak, şunları unutmamalıyız: yoksulluğumuz ve yıkıntımız o kadar büyüktür ki, *tek bir hamlede* büyük-çapta sosyalist devlet sanayiini kuramayız. Bu, büyük sanayi merkezlerinde geniş tahıl ve yakıt stokları biriktirmek, yıpranmış makinelerin yerine yenilerini koymakla vb. gerçekleştirilebilir. Deneyimlerimiz bizi şuna inandırmıştır: bunlar bir hamlede yapılamaz. Ve biliyoruz ki, yıkıcı emperyalist savaştan sonra en zengin ve en ileri ülkeler bile bu sorunu ancak yıllar süren bir dönem sırasında çözebileceklerdir. Bu yüzden, belirli bir oranda devlet makinelerinde büyük hammadde, yakıt ve besin stoklarına gereksinme duymayan ve köylü tarımına derhal yardım elini uzatabilecek ve onun üretici güçlerini artırabilecek olan *küçük* sanayiin yeniden kurulmasına yardımcı olmak zorunludur.

Bunun sonucu ne olacaktır?

Sonuç, küçük-burjuvazinin ve kapitalizmin belirli bir miktar (yerel) serbest ticaret temeli üzerinde canlanması olacaktır. Bundan hiç kuşku yoktur. Buna gözlerimizi kapamak gülünç olur.

Şu soru ortaya çıkar: bu gerekli midir? Haklı gösterilebilir mi? Tehlikeli değil midir?

Bunun gibi pek çok soru sorulmaktadır ve çoğu durumda bu, soruları soranların en azından basitliğini ortaya koymaktadır.

Benim, Mayıs 1918'de, ekonomimizde çeşitli toplumsal-ekonomik kuruluşların unsurlarının (bileşeni oluşturan parçalarının) varlığını ne şekilde tanımladığımı inceleyin. Hiç kimse —Ataerkil, yani yarı-barbar sistemden sosyalist sisteme kadar— ekonominin bu beş biçiminin, bu beş aşamanın (ya da bileşeni oluşturan parçanın) varlığını yadsıyamaz. Bir küçük köylü ülkesine kısmen ataerkil, kısmen küçük-burjuva olan küçük köylü "yapı"sının egemen olduğu kendinden bellidir. Değişim varolduğuna göre, küçük ekonominin gelişmesi, küçük-burjuva-kapitalist gelişmedir. Bu, sokaktaki adamın günlük deneyimi ve gözlemiyle bile doğrulanan, karşı çıkılmaz bir gerçek, ekonomi politiğin basit bir gerçeğidir. Bu ekonomik gerçeklik karşısında, sosyalist proletarya nasıl bir politika izleyebilir? Tahıl ve hammadde karşılığında, küçük köylüye, büyük-çapta sosyalist sanayiin ürettiği mallardan *bütün* istedikleri mi verilmelidir? Bu en çok arzu edilen ve en "doğru" politikadır; başlattığımız politika budur. Ama *bütün* malları veremeyiz; bundan çok uzağız. Bunu yakın bir zamanda da yapamayız. Hiç değilse ülkenin elektriklendirilmesinin ilk aşamasını tamamlamadan bunu yapamayacağız. O halde, ne yapılmalıdır? Ya, özel, devlete ait olmayan değişimin, yani ticaretin, yani milyonlarca küçük üreticinin bulunduğu yerde kaçınılmaz olan kapitalizmin gelişmesine kilit vurmaya, tamamen yasaklamaya çalışılmalıdır. Ama böyle

bir politika, onu uygulamaya çalışan parti için, aptalca bir iş ve intihar etmek demek olur. Aptalca olur, çünkü böyle bir politika iktisadî bakımdan olanaksızdır. İntihar etmek demek olur çünkü böyle bir politikayı uygulamaya çalışan parti kaçınılmaz olarak yıkımla karşılaşır. Bazı komünistlerin tam anlamıyla *böyle* bir politikayı benimsedikleri için "düşündükleriyle, söyledikleriyle ve yaptıklarıyla" hata işlediklerini kendimizden gizlemeye gerek yoktur. Bu hataları düzeltmeye çalışacağız. Bu hataları mutlaka düzeltmeliyiz, yoksa işlerimiz kötü gidecektir.

Ya da, (ve *bu mümkün olan* en son ve tek akla-uygun politika olur) kapitalizmin gelişmesine kilit vurulmamalı, onu yasaklamaya çalışılmamalı; bunun yerine, onu, *devlet kapitalizmi* kanalına yöneltmeye çalışılmalıdır. Bu, iktisadî bakımdan mümkündür, çünkü devlet kapitalizmi —şu ya da bu biçimde, şu ya da bu derecede— genel olarak serbest ticaretin ve kapitalizmin unsurlarının bulunduğu her yerde vardır.

Sovyet devleti ve proletarya diktatörlüğü, devlet kapitalizmi ile birleştirilebilir mi? Bunlar birbiriyle bağdaşabilir mi?

Elbette bağdaşabilir. Mayıs 1918'de iddia ettiğim, tam olarak bu idi. Mayıs 1918'de bu hususu tanıtladığımı umarım. Bundan da öteye, o zaman, küçük mülk sahibi (hem küçük ataerkil, hem küçük-burjuva) unsurla kıyaslandığında, devlet kapitalizminin ileri bir adım olduğunu tanıtladım. Devlet kapitalizmini yalnızca sosyalizmle kıyaslayanlar, bir sürü hata işliyorlar. Çünkü bugünün iktisadî ve siyasal koşulları altında, devlet kapitalizmini, küçük-burjuva üretimiyle de kıyaslamak gerekir.

Hem teorik, hem pratik bakımdan bütün sorun, kapitalizmin (belirli bir dereceye kadar ve belirli bir süre için kaçınılmaz olan) gelişmesini, devlet kapitalizmi kanalına yöneltmenin doğru yöntemlerini bulmak; uzak olmayan bir gelecekte devlet kapitalizminin sosyalizme dönüşmesini güvence altına

almak için onu hangi koşullarla çevrelemenin gerektiğini saptamaktır.

Bu sorunun çözümüne yaklaşmak için, her şeyden önce, sovyet sistemimiz içinde, sovyet devletimiz çerçevesi içinde devlet kapitalizminin pratikte ne olacağını ve ne olabileceğini mümkün olan en belirgin bir şekilde gözümüzde canlandırmalıyız.

Sovyet hükümetinin, kapitalizmin gelişmesini devlet kapitalizmi kanalına yöneltmesinin, devlet kapitalizmi "aşılama"sının en basit örneği, ayrıcalıklardır. Şimdi hepimiz ayrıcalıkların gerekli olduğu konusunda anlaşıyoruz; ama hepimiz ayrıcalıkların ne anlama geldiği üzerinde düşünmüyoruz. Yukarıda değindiğimiz ekonomi biçimlerinin ışığı altında ve onların karşılıklı ilişkileri açısından, sovyet sistemi altında ayrıcalıklar nedir? Bunlar, küçük mülk sahibi (ataerkil ve küçük-burjuva) unsura karşı sovyet devleti yani proleter devleti ile devlet kapitalizmi arasında bir ittifak, bir blok, bir anlaşmadır. Ayrıcalığı olan bir kapitalisttir. İşini, kapitalist yoldan, kâr amacıyla yönetir. Normal kârın ötesinde ve üstünde, fazla kâr elde etmek amacıyla; ya da başka türlü sağlayamayacağı veya büyük zorlukla sağlayabileceği hammaddeyi elde etmek amacıyla, proleter hükümeti ile bir anlaşma yapmayı istemektedir. Üretici güçlerin gelişmesiyle, derhal ya da çok kısa bir süre içinde malların miktarında artış sağlayarak, sovyet hükümeti kazançlı çıkar. Diyelim ki, yüz tane petrol alanına, maden ve orman bölgesine sahibiz. Bütün bunları geliştiremiyoruz, çünkü makinelere, yiyeceğe ve ulaşım olanaklarına sahip değiliz. Ve bu yüzden de diğer bölgelerin geliştirilmesi için hemen hemen hiç bir şey yapamıyoruz. Büyük işletmelerin yetersiz gelişme düzeyi yüzünden, küçük mülk sahibi unsur her bakımdan yoğunluk kazanmaktadır, ve bu husus çevredeki (ve sonra bütün) köylü tarımının yıkılmasında onun üretici güçlerinin azalmasında, sovyet hükümetine olan güveninin azalmasında, hırsızlığın ve küçük (en tehlikeli) vurgunculu-

ğun, vb. yayılmasında yansımaktadır. Sovyet hükümeti, ayrıcalıklar yoluyla, devlet kapitalizmini "aşılayarak" küçük üretime karşı büyük üretimi, geri üretime karşı ileri üretimi, el üretimine karşı makine üretimini kuvvetlendiriyor. Ve sovyet hükümeti, büyük sanayiin imal ettiği mallardan (onun verim yüzdesinden) daha çok miktarda sağlıyor ve küçükburjuva anarşik ilişkilere karşı, devletin düzenlediği iktisadî ilişkileri kuvvetlendiriyor. Ayrıcalıklar politikasının olumlu ve dikkatli bir şekilde uygulanması, işçilerin ve köylülerin içinde bulundukları koşulların ve sanayiin durumunun (fazla yüksek olmayan, belirli bir derecede) hızla iyileştirilmesinde bize yardımcı olacaktır. Elbette ki, bu belirli fedakârlıklar, en değerli ürünlerden on milyonlarca pud'un* kapitalistlere teslim edilmesi pahasınadır. Ayrıcalıkların, bizim için yararlı ve tehlikesiz olan derecesi ve koşulları, kuvvet ilişkilerine bağlıdır ve mücadele tarafından tayin edilecektir; çünkü ayrıcalıklar da, mücadelenin bir biçimi, sınıf mücadelesinin başka bir biçimde sürdürülmesidir ve hiç bir şekilde sınıf mücadelesinin yerine sınıflar arasında barışın konması değildir. Mücadelenin biçimlerini pratik tayin edecektir.

Sovyet sistemi içindeki diğer devlet kapitalizmi biçimleriyle karşılaştırıldığında, ayrıcalıklar biçiminde devlet kapitalizmi, belki de, en basit, en belirgin, açık ve en kesin olarak tanımlanmış olandır. Burada, en kültürlü, en ileri Batı Avrupa kapitalizmi ile resmî, yazılı bir anlaşmamız var. Kazançlarımızı ve kayıplarımızı, haklarımızı ve yükümlülüklerimizi tam olarak biliyoruz. Ayrıcalıkları ne kadar süre için verdiğimizi biliyoruz. Eğer anlaşma böyle bir tazminatı öngörüyorsa, anlaşmanın sona ermesinden önce tazminatın koşullarını biliyoruz. Dünya kapitalizmine belirli bir "haraç" ödüyoruz; ona bir "fidye" vererek şu ya da bu formüllerle "kendimizi kurtarıyoruz" ve derhal sovyet hükümetinin du-

* *Pud* — yaklaşık olarak 16 kg'a eşit bir Rus ağırlık birimi. —*Ed.*

rumunun istikrar kazanmasında belirli bir artış, ekonomimizin koşullarında bir iyileşme sağlıyoruz. Ayrıcalıklar bakımından bütün güçlük, bir ayrıcalık anlaşması yaparken, bütün koşulları iyi düşünmek ve tartmakta ve sonra anlaşmanın yerine getirilişini gözetmeyi başarmakta yatar. Hiç kuşkusuz, burada güçlükler vardır; ve olasıdır ki, başlangıçta hatalar yapmak kaçınılmazdır. Ama bu güçlükler, toplumsal devrimin diğer sorunlarıyla karşılaştırıldığında ve özellikle devlet kapitalizmini geliştirmenin, ona yol vermenin ve onu aşılamanın diğer biçimlerinde sözkonusu olan güçlüklerle karşılaştırıldığında, önemsizdir.

Aynî verginin uygulanmasından bütün Parti ve sovyet işçilerinin karşısında duran en önemli görev, "ayrıcalıklar" politikasının temel ilkelerini (yani, "ayrıcalıklar" politikasına benzeyen, devlet kapitalizmini), kapitalizmin diğer biçimlerine, serbest ticarete, yerel dolaşıma, vb. uygulamayı başarmaktır.

Kooperatifleri ele alalım. Aynî vergi kararnamesinin, kooperatif yönetmeliklerinin derhal yeniden düzenlenmesini ve "özgürlüklerinin" ve haklarının belirli bir miktarda genişletilmesini gerektirmiş olması şaşırtıcı değildir. Kooperatifler de, devlet kapitalizminin, daha az basit olan diğer bir biçimidir. Çizgileri daha az belirgindir, daha karmaşıktır ve bundan dolayı hükümetimiz için daha büyük pratik güçlükler doğurmaktadır. Küçük meta üreticileri kooperatifleri (işçi kooperatiflerinden değil, bir küçük köylü ülkesinde kooperatiflerin egemen ve tipik biçimi olan bu kooperatiflerden sözediyoruz) kaçınılmaz olarak kapitalist ilişkiler doğurur, gelişmelerini kolaylaştırır, küçük kapitalistleri ön plana iter ve en çok onlara yararlı olur. Bu başka türlü olamaz, çünkü ülkemizde küçük mülk sahipleri ağır basmaktadır ve değişim mümkün ve zorunludur. Bugün Rusya'ya egemen olan koşullar altında, kooperatif topluluklara verilen özgürlük ve haklar, kapitalizme verilen özgürlük ve haklardır. Bu, apaçık

gerçeğe gözlerimizi yummak, aptallık ya da suç olur.

Ancak, özel kapitalizmin tersine, sovyet yönetimi altındaki "kooperatif" kapitalizmi, devlet kapitalizminin bir çeşididir ve bu yüzden bugün için elbette ki belirli ölçüler içinde, bizim için yararlıdır. Aynî vergi (vergi şeklinde alınanın üstünde ve ötesinde kalan) fazla ürünün serbestçe satılması demek olduğuna göre, kapitalizmin *bu* gelişmesini —çünkü serbest pazar, kapitalizmin gelişmesi *demektir*— kooperatif kapitalizmi kanalına yöneltmek için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Kooperatif kapitalizmi, muhasebeyi denetimi, gözetimi ve devletle (bu durumda sovyet devletiyle) kapitalist arasında sözleşmeye dayanan ilişkilerin kurulmasını kolaylaştırması bakımından devlet kapitalizmine benzer. Sadece yukarda belirtilen nedenlerden ötürü değil, milyonlarca insanın ve daha sonra nüfusun tümünün birleştirilmesini, örgütlenmesini kolaylaştırdığı için de (ve bu, daha sonraki devlet kapitalizminden sosyalizme geçiş açısından büyük bir kazançtır) kooperatif ticaret, özel ticaretten çok daha yararlı ve kullanışlıdır.

Devlet kapitalizmi biçimleri olarak ayrıcalıklarla kooperatifleri kıyaslayalım. Ayrıcalıklar, büyük makine sanayiine dayanır; kooperatifler, küçük sanayie, el zanaatlarına ve hatta kısmen ataerkil sanayie dayanır. Herbir ayrıcalık anlaşması, tek bir kapitalisti, tek bir firmayı, bir ticarî firmalar birliğini, karteli ya da tröstü ilgilendirir. Kooperatif topluluklar, binlerce hatta milyonlarca küçük mülk sahibini içine alır. Ayrıcalıklar belirli bir süre için yapılan belirli bir anlaşmaya izin verir ve hatta bunların varlığını gerektirir. Kooperatif topluluklar, ne belirli bir anlaşmaya ne de belirli bir süreye izin vermez. Kooperatiflerle ilgili yasayı yürürlükten kaldırmak, bir ayrıcalık anlaşmasını iptal etmekten zordur. Ancak bir anlaşmanın iptali, kapitalist ile yapılan iktisadî ittifakın, ya da iktisadî "birlikte yaşamanın" pratik ilişkilerinde anî bir bozulma anlamına gelir; oysa, kooperatif

yasasının ya da herhangi bir yasanın yürürlükten kaldırılması, ne sovyet hükümeti ile küçük kapitalistler arasındaki pratik "birlikte yaşamayı" derhal ortadan kaldırır, ne de genel olarak, günlük ekonomik ilişkileri ortadan kaldırabilir. Ayrıcalık sahiplerini "gözetlemek" kolaydır; ama kooperatifçileri gözetlemek kolay değildir. Ayrıcalıklardan sosyalizme geçiş, büyük bir üretim biçiminden, başka büyük bir üretim biçimine geçiştir. Küçük mülk sahipleri kooperatiflerinden sosyalizme geçiş, küçük üretimden büyük üretime geçiştir, yani daha karmaşık bir geçiştir. Ancak başarıya ulaştığı takdirde, nüfusun daha geniş yığınlarını kapsayabilir, bütün "yeniliklere" inatla direnen, eski, sosyalizm-öncesi ve hatta kapitalizm-öncesi ilişkilerin derin ve daha güçlü köklerini söküp atabilir. Ayrıcalıklar politikası, başarıya ulaştığı takdirde, bize, modern, ileri kapitalizm düzeyi üzerine kurulu, —bizimkilerle kıyaslandığında— mükemmel olan birkaç büyük işletme sağlayacaktır. Birkaç on yıl sonra bu işletmeler tamamen bize geçecektir. Kooperatif politikası, başarıya ulaştığı takdirde, küçük ekonominin yükselmesi ve onun belirsiz bir süre içinde, gönüllü birleşme temeli üzerinde büyük üretime geçişini kolaylaştırma sonucunu verecektir.

Devlet kapitalizminin bir üçüncü biçimini ele alalım. Devlet, kapitalisti, bir tüccar olarak kaydeder ve devlet mallarının satışı ve küçük üreticinin mallarının satın alınması üzerinden ona belirli bir komisyon öder. Bir dördüncü biçim: Devlet, kendisine ait olan bir sınaî kuruluşu, petrol alanını, orman bölgesini, toprağı vb. kapitalist girişimciye belirli bir süre için kiralar. Bu kiralama bir ayrıcalık sözleşmesine çok benzer. Devlet kapitalizminin bu son iki biçimi üzerinde ne sözedilir, ne düşünülür, ne de gözlem yapılır. Bu güçlü ve akıllı olduğumuz için değil, zayıf ve aptal olduğumuz içindir: "çıplak gerçeğin" içine dikine bakmaktan korkarız ve çoğu zaman "büyük bir aldanışa" boyuneğeriz. Durmadan kapi-

talizmden sosyalizme "geçtiğimizi" yineliyoruz, ama "bizim" kim olduğumuza ilişkin açık bir tablo elde etmek sıkıntısına katlanmıyoruz. Bunu unutmamamız için, 5 Mayıs 1918 tarihli makalemde sıraladığım ulusal ekonomimizi meydana getiren bütün unsurların —eksiksiz— bütün listesini daima aklımızda tutmalıyız. "Biz", proletaryanın öncü, ileri müfrezesi, doğrudan doğruya sosyalizme geçiyoruz; ama ileri müfreze bütün proletaryanın küçük bir kesiminden, bütün proletarya ise bütün nüfusun küçük bir kesiminden ibarettir. Ve "bizim" sosyalizme doğrudan geçiş sorunumuzu başarıyla çözebilmemiz için, *kapitalizm-öncesi* ilişkilerden sosyalizme geçiş için hangi *ara* yolların, yöntemlerin, vasıtaların ve araçların gerekli olduğunu anlamalıyız. Bütün sorun budur.

RSSFC'nin haritasına bir bakın. Vologda'dan kuzeye, Rostov-on-Don'dan ve Saratov'dan güney-doğuya, Orenburg'dan ve Omsk'dan güneye, Toms'dan kuzeye, düzinelerle büyük uygar devletlerin yer alabileceği kadar büyük alanlar vardır. Ve bütün bu alanlar üzerinde ataerkillik, yarı-barbarlık ve tam barbarlık egemendir. Köyleri, demiryollarından, yani kültürle, kapitalizmle, büyük üretimle, büyük kentlerle maddî ilişkiden ayıran fersahlarca uzanan patikaların bulunduğu, daha doğrusu patikaları bile olmayan toprakların bulunduğu Rusya'nın geri kalan uzak köylü bölgelerine ne demeli? Ataerkillik, *oblomovizm* ve yarı-barbarlık bu bölgelerde de egemen değil mi?

Rusya'ya egemen olan bu koşullardan sosyalizme doğrudan geçiş, düşünülebilir mi? Evet, bir dereceye kadar düşünülebilir, ancak, tamamlanmış olan dev bir bilimsel çalışmanın sayesinde niteliğini artık tam olarak bildiğimiz bir koşulla. Bu koşul, elektriklendirmedir. Eğer düzinelerle yerel elektrik enerjisi istasyonu inşa edersek (bunların nerede ve nasıl inşa edileceğini biliyoruz), bu istasyonlardan bütün köylere elektrik enerjisi verebilirsek, yeterli sayıda elektrik mo-

toru ve diğer makineleri sağlayabilirsek, ataerkillikle sosyalizm arasında ara bağlantılara ya da geçiş aşamalarına gereksinmemiz olmayacak ya da çok az olacak. Ama biliyoruz ki, bu "tek" koşulun birinci aşamasını tamamlamak için en azından on yıl gereklidir. Bu sürecin kısalması, İngiltere, Almanya ya da Amerika gibi ülkelerde proletarya devriminin zafere ulaşması halinde ancak düşünülebilir.

Önümüzdeki birkaç yıl içinde, ataerkillikten, küçük üretimden sosyalizme geçişi kolaylaştıracak ara bağlantılar üzerinde düşünmeyi öğrenmeliyiz. "Bizler" daha hâlâ, sık sık "kapitalizmin kötü, sosyalizmin iyi" olduğu iddiasını yineleyip duruyoruz. Ama böyle bir iddia yanlıştır; çünkü bu iddia, bütün varlığını sürdüren ekonomik biçimleri hesaba katmamakta ve aralarından sadece ikisini seçip almaktadır.

Sosyalizmle kıyaslandığında kapitalizm kötüdür. Küçük üreticilerin dağınıklığıyla ilgili olan ataerkillikle, küçük üretimle, bürokrasiyle kıyaslandığında kapitalizm iyidir. Küçük üretimden doğrudan doğruya sosyalizme geçmemiz mümkün olmadığı sürece, küçük üretimin ve değişimin basit bir sonucu olan bir miktar kapitalizm kaçınılmazdır. Ve, bunun için, küçük üretimle sosyalizm arasındaki ara bağlantı olarak, üretici güçleri artırmanın bir aracı, bir yolu, bir yöntemi olarak kapitalizmden yararlanmalıyız (ve özellikle onu devlet kapitalizmi kanalına yöneltmeliyiz).

Bürokrasinin kötülüklerinin ekonomik yönüne bir gözatın. 5 Mayıs 1918'de bunların hiç birisini görmemekteyiz. Ekim devriminden altı ay sonra, eski, bürokratik mekanizmayı tepeden tırnağa değiştirdikten sonra onun kötülüklerinden hiç birini hissetmedik.

Aradan bir yıl geçti. Rus Komünist Partisinin Sekizinci Kongresinde (18-23 Mart 1919) yeni bir parti programı kabul edildi ve bu programda —tehlikeyi kabul etmekten korkmayarak, onu ortaya koymayı, teşhir etmeyi, gözler önüne sermeyi, ona karşı savaşma fikrini ve iradesini, enerjisini ve eylemini

uyandırmayı arzu ederek— açıkça *"Sovyet sisteminde bürokrasinin kısmî bir canlanışı"*ndan sözediyoruz.

Aradan iki yıl daha geçti. 1921 ilkyazında, bürokrasi sorununu görüşen Sovyetlerin Sekizinci Kongresinden (Aralık 1920) sonra, ve bu kötülüklerin tahlili ile ilgili görüş ayrılıklarını toplayan Rus Komünist Partisi Onuncu Kongresinden (Mart 1921) sonra, bu *kötülüklerin* daha açık, daha belirgin ve daha tehdit edici bir şekilde durduğunu görüyoruz. Bürokrasinin iktisadî kökleri nelerdir? İki temel kökü vardır: gelişmiş bir burjuvazi, birinci olarak, işçilerin (ve kısmen köylülerin) devrimci hareketine karşı kullanılmak üzere öncelikle askerî olan bürokratik bir işleyişe ve ikinci olarak yargısal vb. işleyişe gereksinme duyar. Bizde bu yoktur. Bizim mahkemelerimiz, burjuvaziye karşı yöneltilen sınıf mahkemeleridir. Ordumuz, burjuvaziye karşı yöneltilmiş bir sınıf ordusudur. Bürokrasinin kötülükleri orduda değil, ona hizmet eden kurumlarda vardır. Bu ülkede bürokrasinin farklı iktisadî kökleri vardır: yoksulluğu, kültürsüzlüğü, bilisizliği ile küçük üretimin dağınık ve yayılmış karakteri, yolların olmayışı, tarımla sanayi arasında *değişimin* bulunmayışı, bu ikisi arasında bağın ve karşılıklı ilişkinin bulunmayışı. Bu, geniş çapta içsavaşın sonucudur. Abluka altında olduğumuz, her yandan kuşatıldığımız, bütün dünyadan ve tahıl yetiştiren güneyden, Sibirya'dan, kömür havzalarından koparıldığımız bir sırada, sanayii yeniden kuramazdık. Hiç duraksamadan "Savaş Komünizmine" geçmek, en tehlikeli aşırı uçlara kadar gitmeyi göze almak zorundaydık. Yarı-aç ve bundan daha da kötü bir yaşamı sürdürmek, ama ne pahasına olursa olsun, görülmemiş yıkıntı ve iktisadî ilişkilerin yokluğuna, işçi ve köylü yönetimini kurtarmak için dayanmak, sosyalist-devrimcileri ve menşevikleri korkutan şeyin, bizi korkutmasına izin vermedik (gerçekte bunlar, daha çok, korktukları için, burjuvazinin peşinden gittiler). Abluka altına alınmış, kuşatılmış bir kalede kazanılan zaferin koşullarından biri, en son beyaz muhafızın ni-

hayet RSSFC topraklarından sürülmesinden sonra, 1921 ilkyazında olumsuz yanını gösterdi. Kuşatılmış kalede, bütün ticarete "kilit vurmak" mümkün ve zorunlu idi; olağanüstü bir kahramanlık gösteren yığınlarla bu duruma üç yıl dayanılabilirdi. Ondan sonra, küçük üreticinin mahvı arttı, büyük üretimin yeniden kurulması yine gecikti, ertelendi. Bürokrasi "kuşatmanın" bıraktığı bir miras olarak, ezilen ve parçalanan küçük üreticinin üstyapısı olarak kendini tam olarak gösterdi.

Onunla daha sağlam bir şekilde mücadele etmek için, tekrar işe başlamak için bir kötülüğü kabul etmeyi öğrenmeliyiz. Pek çok defa ve çalışmamızın bütün alanlarında tamamlanmamış olanı tamamlamak ve soruna farklı yaklaşım yöntemleri seçmek için, işe, yeniden ta başından başlamak zorunda kalacağız. Büyük üretimin yeniden kurulmasında bir gecikme olduğu açıktır. Sanayi ile tarım arasındaki değişime "kilit vurulması" dayanılmaz bir hal almıştır. Bu yüzden, çabalarımızı, yapılması mümkün olan şeye toplamalıyız: yani küçük sanayii yeniden kurmalı, işe bu taraftan başlamalı, savaş ve ablukanın birlikte yıktığı yapının bu yanını desteklemeliyiz. Kapitalizmden korkmadan, ticareti geliştirmek için ne pahasına olursa olsun mümkün olan her şeyi yapmalıyız. Çünkü kapitalizme koymuş olduğumuz sınırlamalar (iktisadî alanda büyük toprak sahiplerinin ve burjuvazinin mülksüzleştirilmesi, siyasal alanda işçi ve köylülerin egemenliği) yeteri kadar dar, yeteri kadar "ılımlı"dır. Aynî verginin dayandığı temel fikir budur: iktisadî anlamı budur.

"Küçük" araçlarla, küçük çapta olsa da, küçük yerel sanayii geliştirmek suretiyle ona yardım ederek, köylü tarımını hızla yükseltmek amacıyla, bütün parti ve sovyet işçileri, bütün çabalarını, bütün dikkatlerini, iktisadî kuruluş çalışmasında —*guberniye*lerde, daha da çok uyezdlerde, daha da çok volostlarda ve köylerde— yerel teşvikte toplamalıdırlar. Bütün halindeki devlet ekonomi planı bütün dikkat ve ihtimamın, "iyediliğin" üzerinde toplanması gereken nokta-

nın bu olmasını gerektiriyor. Bu alanda en derin ve en geniş "temele" en yakın yerde gerçekleştirilecek belirli derecede bir ilerleme, büyük sanayiin en enerjik ve en başarılı şekilde yeniden kuruluşuna, en hızlı bir geçişe yolaçacaktır.

Bugüne kadar, gıda maddelerinin sağlanması işinde çalışan işçi, tek bir temel talimat bilmiştir: tahıl tahsisatını yüzde 100 topla. Şimdi ona başka bir talimat var: verginin % 100'ünü en kısa zamanda topla ve ardından büyük ve küçük sanayiin ürünleri ile yapılan değişim karşılığında bir % 100 daha topla. Verginin yüzde 75'ini ve büyük ve küçük sanayi ürünleri karşılığında (ikinci yüzün) yüzde 75'ini toplayanlar, verginin yüzde 100'ünü ve değişimle (ikinci yüzün) yüzde 55'ini toplayanlardan daha yararlı ve ulusal önemi olan bir iş yapmış olurlar. Besin maddeleri sağlayan işçinin görevi, şimdi daha karmaşık hale gelmiştir. Bir yanda, malî bir görev: vergiyi mümkün olan en kısa zamanda ve en rasyonel bir şekilde topla. Öte yanda, genel ve iktisadî görev: kooperatifleri yönetmeye çalış, küçük sanayie yardımcı ol, tarımla sanayi arasındaki değişimi artıracak şekilde yerel inisiyatifi geliştir ve devamlı olmasını sağla. Bürokratik pratiğimiz bu işi hâlâ kötü bir şekilde yaptığımızı gösteriyor. Bu alanda *kapitalistten pek çok şey öğrenebileceğimizi, ve öğrenmemiz gerektiğini* kabul etmekten korkmamalıyız. Çeşitli bölgelerde, uyezdlerin, volostların ve köylerin pratik deneyimlerini kıyaslayacağız: belirli bir yerde, küçük ve büyük özel kapitalistler şu kadar elde etmişlerdi. Bu, onların yaklaşık kârıdır. Bu kâr, kapitalistin yediği haraçtır; ondan "öğrendiğimiz" şeyler karşılığında ödediğimiz ödentidir. Bir şeyler öğrenirsek bu ödentiyi ödemekten kaçınmayacağız. Komşu bölgede kooperatif yöntemleriyle bu kadarı elde edilmiştir. Kooperatiflerin kârları şu kadardır. Ve üçüncü bir yerde, tamamen devlet yöntemleriyle şu kadar elde edilmiştir (bugünkü dönemde bu üçüncü hal, az bulunan bir istisna olacaktır).

Her yerel ekonomi merkezinin ve *Guberniye* Yürütme Komitesinin topladığı her ekonomik konferansın en başta gelen görevi, aynî vergi ödendikten sonra derhal geri kalan fazla stokla çeşitli deneyler ya da "değişim" sistemleri düzenlemektir. Birkaç ay içinde kıyaslama ve inceleme için pratik sonuçlar elde edilmelidir. Yerli ya da ithal edilmiş tuz; en yakın kentten sağlanan parafin yağı; el emeğine dayanan tahta işleme sanayii; belirli, belki de fazla önemi olmayan, ama yine de köylüler için gerekli ve yararlı maddeler üreten ve yerli hammadde işleyen zanaatlar; "beyaz kömür" (küçük yerel su gücü kaynaklarından elektriklendirme için yararlanılması) vb., bütün bunları, ne pahasına olursa olsun tarımla sanayi arasındaki değişimi harekete geçirmek için çalışır hale getirmelidir. Bu alanda en iyi sonuçları alanlar, özel kapitalizm yoluyla olsa da, kooperatifler olmaksızın olsa da, bu, kapitalizmi doğrudan devlet kapitalizmine dönüştürmese de, komünizmin saflığı üzerinde "kafa yoran", devlet kapitalizmi ve kooperatifler için nizamnameler, kurallar koyan, ama ticareti harekete geçirmek için pratik hiç bir şey yapmayanlardan çok daha fazla, bütün Rusya'da, sosyalizmin kurulması davasına hizmet edeceklerdir.

Özel sermayenin sosyalizme yardımcı olması çelişkili bir durum değil midir?

Hiç de çelişkili değildir; bu, reddedilmez bir iktisadî gerçektir. Ulaşımın son derece altüst bir halde olduğu bir küçükköylü ülkesi, —ulaşım sistemini ve büyük sanayii denetleyen— proletaryanın siyasal rehberliğinde olan ve savaştan ve ablukadan henüz çıkmakta olan bir ülke sözkonusu olduğuna göre bundan şu sonuçlar çıkar: birinci olarak, yerel değişim bugün için birinci derecede önem kazanır ve ikinci olarak, sosyalizme (devlet kapitalizmi şöyle dursun) özel kapitalizm vasıtasıyla destek olma olanağı mevcuttur.

Laflar üzerinde daha az tartışalım! Daha böyle çok tartışmalar olacak. Daha çeşitli pratik deneyim ve bu deneyim

üzerinde daha çok inceleme yapmak zorundayız. Belirli koşullar altında, yerel çalışmalara örnek örgütlenme, en küçük çapta olsa bile, merkezî devlet çalışmalarının pek çok dalından daha büyük ulusal öneme sahiptir. Genel olarak köylü tarımı bakımından ve özel olarak sınaî ürünlerin tarımsal fazla ürünle değişimi bakımından bu anda içinde bulunduğumuz koşullar tam olarak budur. Tek bir volostta bile bu alanda örnek örgütlenme, herhangi bir Halk Komiserliğinin merkez örgütlenmesinde yapılacak "örnek" iyileştirmeden çok daha büyük önem taşır; çünkü merkez örgütümüz son üç-buçuk yıl içinde öylesine genişlemiştir ki, belirli bir derecede zararlı olan bir atalet kazanmıştır. Kısa zamanda bunu herhangi bir ölçüde iyileştirmemiz olanaksızdır, çünkü bunu nasıl yapacağımızı bilmiyoruz. Bu durumu kökten iyileştirme işinde, bir taze kuvvetler akını sağlamada, bürokrasiye karşı etkili bir şekilde mücadele ve zararlı ataleti yenmede gerekli olan destek, küçük bölgelerden aşağı katlardan, küçük çapta da olsa bir "bütün"ün örnek örgütlenmesiyle gelmelidir. "Bütün" diyorum ve yalnızca bir çiftliği, sanayiin tek bir dalını, tek bir fabrikayı değil, ama ekonomik ilişkilerin bir *bütününü*, sadece küçük bir bölgede de olsa ekonomik değişimin bir *bütününü* anlatmak istiyorum.

Merkezde çalışma zorunda olanlarımız en alçakgönüllü ve kısa zamanda başarılabilir boyutlarla da olsa, örgütü iyileştirme ve onu bürokrasiden temizleme görevine devam edeceklerdir. Ancak, bu görevin yerine getirilmesinde en büyük yardım yerel bölgelerden geliyor ve gelecek. Genel olarak görebildiğim kadarıyla, işler merkeze göre yerel bölgelerde çok daha iyi gidiyor; ve bunun nedeni açıktır, çünkü doğal olarak, bürokrasi belâsı merkezde toplanmıştır. Bu bakımdan Moskova en kötü durumda olan kenttir ve genel olarak Cumhuriyetin en kötü "yeri"dir. Yerel bölgelerde durum iyi, orta ve kötü arasında değişmektedir ve kötü durumlara, iyi durumlara göre daha az raslanmaktadır.

Kötüye yönelik sapmalar, komünistleri kendi çıkarları uğruna pohpohlayan ve arasıra köylülüğe karşı nefret verici vahşet ve zulüm gösterileri yapan daha önceki hükümet görevlileri, toprakbeyleri, burjuvalar ve bütün diğer ayaktakımının neden olduğu zararlardır. Bu, terörist bir temizlik hareketini, ivedi yargılamaları ve vurucu bir gücü gerektirir. Bırakalım Martov'lar, Çernov'lar ve onlar gibi partisiz küçük-burjuvalar göğüslerini yumruklayarak haykırsınlar: "Tanrım sana şükürler olsun ki ben bunlar gibi değilim ve asla terörizmi kabul etmedim." Bu ahmaklar terörizmi kabul etmezler, çünkü işçileri ve köylüleri aldatan beyaz muhafızların kölece suç ortakları olmayı yeğlerler. Sosyalist-devrimciler ve menşevikler "terörizmi kabul etmezler", çünkü "sosyalizm" bayrağı altında yığınları *beyaz muhafız terörizminin merhametine teslim etme* görevlerini yerine getirmektedirler. Rusya'daki Kerenski rejimi ve Kornilov ayaklanması ve Sibirya'daki Kolçak rejimi ve Gürcistan'daki menşevizm bunun kanıtıdır. Finlandiya'da, Macaristan'da, Avusturya'da Almanya'da, İtalya'da, İngiltere'de vb.'deki İkinci Enternasyonal ve "İki-buçukuncu" Enternasyonal kahramanları bunun kanıtıdır. Bırakalım beyaz muhafız terörizminin dalkavuk suç ortakları terörizmin tümünü reddettikleri çamurda yuvarlansınlar. Biz acı ve kesin gerçekten sözedeceğiz. Eski bağların kopması ve 1914-18 emperyalist savaşını —ki bu dünyanın bütün ülkeleri anlamını taşır— izleyen sınıf mücadelesinin yoğunlaşması sonucu, eşi görülmemiş bir bunalımla kuşatılmış olan ülkelerde, ikiyüzlülere ve lafebelerine karşın terörizmden vazgeçilemez. Ya Amerikan, İngiliz (İrlanda), İtalyan (faşistler), Alman, Macar ve diğer tip beyaz muhafız burjuva terörizmi ya da kızıl, proleter terörizmi. Orta yol, "üçüncü" bir yol yoktur ve olamaz da.

İyiye doğru yönsemeyi, bürokrasinin kötülüklerine karşı mücadelede kazanılan başarı, işçilerin ve köylülerin gereksinmelerinin giderilmesinde gösterilen büyük özen, ulusal ekono-

miyi geliştirmek, emeğin üretkenliğini artırmak ve tarımla sanayi arasında yerel değişimi geliştirmek konusundaki duyarlılık göstermektedir. İyi örnekler, kötü örneklerden çok daha fazla sayıda oldukları halde, yine de bunlara çok az raslanmaktadır. Ama, iyi örnekler vardır. Bütün yerel bölgelerde içsavaşın ve yoksulluğun çelikleştirdiği yeni, genç, taze komünist güçler ortaya çıkmaktadır. Bu güçlerin aşağı konumdan yukarı konuma sistematik olarak yükselmesini sağlamak konusunda halen çok az çalışıyoruz. Bu iş daha ısrarlı bir şekilde ve bugün yapıldığından daha geniş çapta yapılabilir ve yapılmalıdır. Öte yandan, bazı işçiler, merkezden yerel bölgelere nakledilebilir ve nakledilmelidir. Ekonomik çalışmayı *örnek* bir şekilde *bir bütün olarak* örgütleyecekleri uyezdlerin ve volostların yöneticileri olarak, merkezde belirli bazı işleri görerek yapacaklarından çok daha fazla *ulusal* önem taşıyan bir iş yapacaklar ve daha çok yararlı olacaklardır. Çalışmanın örnek bir biçimde örgütlenmesi, yeni işçilerin yetiştirilmesine yardımcı olacak ve diğer bölgelerin daha kolaylıkla izleyecekleri örnekler sağlayacaktır. Merkezde olan bizler, bütün ülkedeki diğer bölgeleri "iyi" örnekleri izlemeye teşvik edebiliriz ve hatta bunu onlar için zorunlu kılabiliriz.

Tarımla sanayi arasındaki "değişimi", aynî vergi ödendikten sonra geriye kalan fazlanın, küçük başlıca el zanaatlarına dayanan sanayi ürünleri ile değişimini geliştirme işi, kendi öz doğası gereği, bağımsız, yetenekli ve akıllı *yerel inisiyatifi* gerektirir. İşte bu nedenden, bugün uyezdlerdeki ve volostlardaki çalışmaları örnek bir biçimde örgütlemek, ulusal açıdan olağanüstü önem taşımaktadır. Askerî sorunlarda, örneğin son Polonya savaşında, bürokratik hiyerarşi ilkesinden ayrılmaktan çekinmedik. Cumhuriyet Devrimci Askerî Konseyi üyelerinin (bir yandan merkezdeki daha yüksek düzeydeki görevlerini muhafaza ederken) "rütbelerini indirmekten", onları daha aşağı düzeydeki görevlere vermekten

çekinmedik. Şimdi Ulusal Merkez Yürütme Komitesinin üyelerini ya da Kollegyum üyelerini ya da diğer yüksek konumları olan yoldaşları uyezdlerde hatta volostlarda çalışmaya neden göndermeyelim? Kuşkusuz bunu yapmaya utanacak kadar "bürokratlaşmadık". Buna sevinerek razı olacak, merkez organlarında çalışan düzinelerle işçi bulacağız. Bütün Cumhuriyetin iktisadî gelişmesi bundan çok şey kazanacaktır ve örnek uyezdler ya da örnek volostlar sadece büyük bir rol değil, kesin olarak belirleyici ve tarihsel bir rol oynayacaklardır.

Bu arada şu noktayı belirtelim. Küçük ama yine de önemli bir koşul olarak, vurgunculuğa karşı mücadelede gerekli olan ilke değişikliğine dikkat edilmelidir. "Meşru" ticareti, devlet denetiminden kaçmayan ticareti desteklemeliyiz; bu çeşit ticareti geliştirmek yararımızadır. Ama vurgunculuk, siyasal ve iktisadî anlamda, "meşru" ticaretten ayırdedilemez. Serbest ticaret, kapitalizmdir. Kapitalizm, vurgunculuktur. Buna gözlerimizi yummak gülünç olur.

Bu durumda ne yapmalıyız? Vurgunculuğun cezalandırılamayacağını mı ilân edeceğiz?

Hayır. Vurgunculukla ilgili bütün yasaları gözden geçirmeli ve yeniden tasarlamalıyız ve bütün *hazırlıkların, devlet denetim, gözetim ve muhasebesinden* her türlü doğrudan ya da dolaylı, açık ya da gizli *kaçamakların* cezalandırılacak bir suç olduğunu ilân etmeliyiz (ve gerçekten üç misli daha ağır bir şekilde kovuşturmalıyız). (Halk Komiserleri Konseyi şimdiden vurgunculuğa karşı yasaların yeniden gözden geçirilmesi işine başlamış, yani Halk Komiserleri Konseyi bu işe başlanmasını emretmiştir.) Sorunu ancak bu şekilde koyarak kapitalizmin kaçınılmaz ve bir ölçüde zorunlu olan gelişmesini, *devlet* kapitalizmi kanalına sokma işinde başarı kazanacağız.

Kısaca da olsa, siyasal duruma, yukarda özetlediğim iktisadî gelişmelere bağlı olarak gösterdiği şekillenme ve değişmelere değinmek zorundayım.

1921'de ekonomimizin temel özelliklerinin, 1918'deki özelliklerle hâlâ aynı olduğunu söylemiş bulunuyorum. 1921 ilkyazında, öncelikle mahsulün azlığı ve hayvanların ölmesi yüzünden, köylülerin durumu, savaşın ve ablukanın sonucunda zaten son derece kötü iken, daha da kötü bir hal aldı. Bu, genel olarak, küçük üreticinin öz "niteliğini" ifade eden bir siyasal bocalamaya yolaçtı. Bu bocalamanın en göze çarpan ifadesi, Kronstadt ayaklanmasıdır.

Kronstadt olaylarının en karakteristik özelliği, küçükburjuva unsurun bocalamasıdır. Ortada tam olarak formüle edilmiş, açık ve belirli hiç bir şey yoktu. "Özgürlük", "serbest ticaret", "kurtuluş", "bolşeviklerin olmadığı sovyetler", parti "diktatörlüğünden" kurtulma, ya da sovyetlerde yeni seçimler vb. hakkında bulanık sloganlar duyduk. Hem menşevikler, hem de sosyalist-devrimciler, Kronstadt olaylarının "kendilerine ait" olduğunu ilân ettiler. Viktor Çernov, Kronstadt'a bir ulak gönderdi. Bu ulağın önerisi üzerine Kronstadt liderlerinden biri olan menşevik Valk, *Kurucu Meclis* istedi. Derhal, denebilir ki, bir anda şimşek hızıyla beyaz muhafızlar bütün güçlerini "Kronstadt için" seferber ettiler. Kronstadt'taki beyaz muhafız askerî uzmanları, sadece Kozlovski değil çok sayıda uzman, Oranienbaum'a kuvvet çıkarılması için bir plan hazırladılar. Bu plan, bocalayan menşevikleri, sosyalist-devrimcileri ve partili-olmayan unsurları ürküttü. Yurtdışında yayınlanan elliden fazla Rus beyaz muhafız gazetesi, "*Kronstadt için*" azgın bir kampanya yürütmeye başladılar. Büyük bankalar, finans kapitalin bütün kuvvetleri, Kronstadt'a yardım için para topladılar. Burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin zeki lideri kadet Milyukov, safdil

Viktor Çernov'a doğrudan doğruya (ve dolaylı olarak, Kronstadt olayları ile ilgileri yüzünden Petrograt'ta hapis olan, menşevik Dan ve Rojlov'a), sabırla, Kurucu Meclis konusunda acele etmeye hiç gerek olmadığını ve *bolşeviklerin olmadığı bir sovyet hükümetinin desteklenebileceğini ve desteklenmesi gerektiğini* anlattı.

Küçük-burjuva lafazanlığının kahramanı Çernov ya da "marksizme" benzesin diye boyanmış küçük-burjuva reformizminin şövalyesi Martov gibi kendini beğenmiş bön kimselerden daha akıllı olmak, elbette, kolaydır. Dikkati çekmek istediğimiz konu, Milyukov'un birey olarak, daha zeki olması değil, ama sınıfsal durumu, büyük burjuvazinin parti lideri olması nedeniyle, olayların sınıfsal özünü ve karşılıklı etkileme ilişkisini, küçük-burjuvazinin liderlerinden Çernov'lar ve Martov'lardan daha açıkça görmesi ve kavramasıdır. Burjuvazi, gerçekten, kapitalist düzende, hem monarşi hem de en demokratik cumhuriyet rejimi altında, kaçınılmaz olarak egemen olan ve yine kaçınılmaz olarak dünya burjuvazisinin desteğini alan bir sınıf kuvvetidir. Ama küçük-burjuvazi, yani İkinci Enternasyonalin ve "İki-buçuk"uncu Enternasyonalin kahramanları, durumun iktisadî niteliği gereği, sınıfsal iktidarsızlığın ifadesinden başka bir şey olamaz. Bocalamaları, lafebelikleri ve zavallılıkları bu yüzdendir. 1789'da küçük-burjuvalar hâlâ büyük devrimciler olabiliyordu. 1848'de gülünç ve acınacak bir haldeydiler. 1917-1921'de oynadıkları gerçek rol, adları Çernov ve Martov, ya da Kautsky, MacDonald, vb. olsun, gericiliğin iğrenç suç ortaklığı ve düpedüz ona yardakçılıktır.

Berlin'deki gazetesinde Martov, Kronstadt'ın sadece menşevik sloganlar benimsemekle yetinmeyip, tamamen beyaz muhafızların, kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin hizmetinde olmayan bir bolşevik aleyhtarı hareketin mümkün olduğunu kanıtladığını ilân ettiği zaman, küçük-burjuva kendini beğenmişliğinin iyi bir örneğini verdi. Gerçekte söy-

lediği şuydu: "Bütün gerçek beyaz muhafızların Kronstadt isyancılarına alkış tuttuğu ve Kronstadt'a yardım için bankalar kanalıyla para topladığı gerçeğine gözlerimizi kapayalım!" Çernov'lar ve Martov'larla kıyaslandığında Milyukov haklıdır, çünkü o sadece *gerçek* beyaz muhafız kuvvetin, kapitalistlerin ve toprak ağalarının kuvvetinin *asıl* taktiklerini ortaya koymaktadır. Gerçekte şunu söylemektedir: "Bolşevikler devrildiği *sürece,* ister sağa, ister sola, ister menşeviklere, ister anarşistlere olsun, bolşevikler olmadıktan sonra, *iktidarın eldeğiştirmesi sözkonusu olduğu sürece,* ister anarşist, isterse herhangi türden bir Sovyet hükümeti olsun, kimi desteklediğimizin önemi yoktur." Ondan sonrasını "biz" Milyukov'lar, "biz" kapitalistler, gerisini "biz" büyük toprak sahipleri "kendimiz" hallederiz. Sibirya'da Çernov ve Mayski'ye, Macaristan'da Çernov ve Martov'lara, Almanya'da Kautsky'ye ve Viyana'da Friedrich Adler ve şürekâsına yaptığımız gibi, anarşistleri tekmeleyeceğiz, Çernov ve Martov'lara iyi bir dayak attıktan sonra onları dışarı atacağız. Gerçek, pratik burjuvazi bu saf kendini beğenmişlerin —menşevikler, sosyalist-devrimciler ya da partili-olmayan— yüzlercesini aldatmış ve bütün ülkelerdeki bütün devrimlerde bunları pek çok kez kapı dışarı etmiştir. Bunu tarih tanıtlamıştır; olaylar doğrulamıştır. Kendini beğenmişler gevezelik edecek; Milyukov'lar ve beyaz muhafızlar iş yapacaktır.

Milyukov şunları söylemekte son derece haklıdır: Biraz sağa, biraz sola olsun, eğer iktidar bolşeviklerden giderse mesele yoktur; gerisi kendiliğinden gelecektir. Bu, bütün ülkelerdeki devrimlerin tarihinin, ortaçağdan bu yana modern tarih dönemini oluşturan yüzyılların doğruladığı bir sınıfsal gerçektir. Dağınık küçük üreticiler, köylüler, iktisadî bakımdan ve *siyasal bakımdan* ya burjuvaziyle birleşirler (kapitalist düzende bütün ülkelerde ve bütün modern devrimlerde böyle olmuştur ve kapitalist düzende her zaman böyle ola-

caktır) ya da proletarya ile (modern tarihin en büyük devrimlerinin bazılarının doruğunda çok kısa dönemler için, en ilkel biçimle böyle oldu; 1917-1921'de Rusya'da daha gelişmiş bir biçimiyle böyle olmuştur). Ancak kibirli kendini beğenmişler "üçüncü" bir yol, "üçüncü" bir kuvvet hakkında gevezelik edebilir, hayal kurabilirler.

Büyük güçlüklerle ve ölüm-kalım mücadelelerinin ortasında bolşevikler, yönetme yeteneği olan bir proleter öncüsü yetiştirdiler. Proletaryanın diktatörlüğünü başarıyla kurdular ve savundular. Dört yıllık pratik deneyimin sınavından sonra, Rusya'daki sınıf kuvvetleri arasındaki ilişki, gün gibi açık bir biçimde ortaya çıkmıştır: biricik devrimci sınıfın su verilerek çelikleştirilmiş öncüsü; yalpalayan küçük-burjuva unsur ve ülke dışında hazırol durumda gizlenen ve dünya burjuvazisi tarafından desteklenen Milyukov'lar, kapitalistler ve büyük toprak sahipleri. Herhangi bir "iktidar değişikliğinden" ancak sonuncuların yararlanacağı açıktır.

Yukarıya aktardığımız 1918 tarihli broşürde, şu nokta çok açık bir şekilde belirtilmişti: "Başlıca düşman", "küçük-burjuva unsur"dur. "Ya bu küçük-burjuvaziyi *denetim* ve gözetim altına alırız, ya da onlar, hiç kuşkusuz ve kaçınılmaz olarak, devrimin, tıpkı aynı küçük mülkiyet toprağından devrildiği gibi, işçilerin iktidarını devirirler. Mesele budur. Başka türlü olamaz." (5 Mayıs 1918 tarihli broşürden alınmıştır.)

Kuvvetimiz, Rusya'daki ve bütün dünyadaki, *bütün* mevcut sınıf kuvvetleri hakkındaki berrak bilgimizde ve bunlar hakkındaki ciddî tahminlerimizde; ayrıca, bundan doğan enerjide, demirden sağlamlıkta, kararlılıkta ve mücadeleye bağlılıkta yatar. Birçok düşmanlarımız vardır, ancak bunlar dağınıktırlar ya da (bütün küçük-burjuvalar, bütün Martov ve Çernov'lar, bütün partili-olmayan unsurlar, bütün anarşistler gibi) ne istediklerini bilmemektedirler. Ama biz, birlik halindeyiz: doğrudan doğruya kendi aramızda ve do-

laylı olarak bütün ülkelerin proleterleriyle. Biz tam olarak ne istediğimizi biliyoruz. Dünya çapında yenilmezliğimizin nedeni budur. Ancak, bu, tek tek proleter devrimlerinin uzun ya da kısa süreler için yenik düşmesi olasılığını hiç bir şekilde ortadan kaldırmaz.

Küçük-burjuva unsura, unsur denmesi boşuna değildir. Çünkü bu, gerçekten özelliği olmayan, belirsiz ve bilinçsiz bir şeydir. Küçük-burjuva kendini beğenmişler, "genel oy hakkının", kapitalist düzende, küçük üreticinin niteliğini ortadan kaldırdığını sanırlar. Gerçekte "genel oy hakkı", kapitalist düzende, kilisenin, basının, öğretmenlerin, polisin, militaristlerin ve binlerce çeşit ekonomik baskının desteğiyle burjuvaziye *yardım* eder. Burjuvazinin dağınık küçük üreticileri kendisine *bağımlı kılmasına* yardım eder. Yıkıntı, yoksulluk ve zorlu yaşam koşulları yalpalamaya yolaçar: bir gün burjuvaziye doğru, başka bir gün proletaryaya doğru. Bu yalpalamaya dayanabilecek ve onu yenebilecek olan, yalnızca proletaryanın çelikleşmiş öncüsüdür.

1921 ilkyazındaki olaylar, sosyalist-devrimcilerin ve menşeviklerin oynadığı rolü bir kez daha ortaya koymuştur: Yalpalayan küçük-burjuva unsurun bolşeviklerden uzaklaşmasına, kapitalistlerin ve toprak ağalarının yararına olarak bir "iktidar değişikliği"ne yolaçmasına yardım ediyorlar. *Menşevikler ve sosyalist-devrimciler şimdi kendilerini partisiz olarak gizlemeyi öğrendiler*. Bu, tamamen tanıtlanmıştır. Ancak ahmaklar bunu görmeyebilir, aldatılmamıza izin vermememiz gerektiğini anlamayabilir. Partisizler toplantıları bir put değildir. Siyasal bakımdan henüz olgunlaşmamış yığınlara, politikanın dışındaki milyonlarca emekçiye yaklaşmamıza hizmet ederlerse, bunlar yararlıdır. "Partisizlik" kılığına bürünmüş menşeviklere ve sosyalist-devrimcilere bir platform temin ederlerse zararlıdırlar. Bu kimseler ayaklanmalara, beyaz muhafızlara yardım ediyorlar. Açık ya da partisiz olarak gizlenmiş menşeviklerin ya da sosyalist-devrimcilerin ye-

ri partisizler toplantıları değil, cezaevidir. (Ya da beyaz muhafızlarla yanyana yabancı gazetelerdir; Martov'un yurtdışına gitmesine sevinerek izin verdik.) Yığınların neler hissettiklerini bulmanın ve onlara daha da yaklaşmanın başka yöntemlerini bulabiliriz ve bulmalıyız. Parlamentarizmle, Kurucu Meclislerle, partisizler toplantılarıyla vakit geçirmek isteyenlere yurtdışına gitmeleri gerektiğini öneriyoruz. Martov'un yanına giderek "demokrasi"nin tadına bakabilirler; Wrangel'in askerlerine bunun tadını sorun. "Toplantılardaki" "muhalefetle" kaybedecek vaktimiz yok: "Kendi adamlarını" geri getirmek için, büyük toprak sahiplerini ve burjuvaziyi yerine iade etmek için, her yalpalama işaretini dikkatle izleyen dünya burjuvazisi tarafından kuşatılmış bulunuyoruz. İster bir "partisizlik" kisvesine bürünsünler, isterlerse bunu açıkça ilân etsinler, menşevikleri ve sosyalist-devrimcileri cezaevlerinde tutacağız.

Mümkün olan her yoldan siyaset alanında olgunlaşmamış emekçi yığınlarıyla daha yakın ilişkiler kuracağız, ama menşeviklere ve sosyalist-devrimcilere fırsat veren, *Milyukov'a yarayan yalpalamalara fırsat veren* yöntemler kullanmayacağız. Milyukov'un o kadar yararına olan menşevik ve sosyalist-devrimci dersleri bir mektep kitabından okuyabilmek için kendilerini partisiz olarak "gizleyenleri" değil, yüzlerce partisizi, yığınlar arasından gerçek partisizleri, işçi ve köylüler arasından en aşağı tabakayı, özellikle sovyetik çalışmaya, öncelikle iktisadî çalışmaya teşvik için büyük çaba harcayacağız. Yüzlerce partisiz bizim için çalışmaktadır. Ve bunlardan düzinelercesi çok önemli ve sorumluluk gerektiren konumdadır. Onların çalışma biçimlerine daha çok dikkat göstermeliyiz. En aşağı düzeyden binlerce işçiyi teşvik etmek için, onları sistematik olarak ve ısrarla sınamak ve bu mevkilere lâyık olduklarını gösterdikleri takdirde onların yüzlercesini daha yüksek mevkilere tayin etmek için daha çok çalışmalıyız.

Komünistlerimiz gerçek yönetsel görevlerini daha hâlâ yeterince anlamıyorlar: kendilerini yıpratarak, yeteri kadar iş yapmayarak, yirmi işe birden başlayıp hiç birinin sonunu getirmeyerek, "her şeyi kendileri" yapmaya uğraşmamalıdırlar. Düzinelerce ve yüzlerce yardımcının çalışmalarını denetlemeli, bu çalışmaların aşağıdan yani gerçek yığınlar tarafından denetlenmesini sağlamalıdırlar. Çalışmaları *yönetmeli* ve büyük üretimi örgütleme konusunda deneyimi (kapitalistler) ve bilgisi (uzmanlar) olanlardan *öğrenmelidirler*. Askerî uzmanların onda-dokuzu her fırsatta ihanet etmeye muktedir oldukları halde, akıllı bir komünist, bir askerî uzmandan bilgi almaktan çekinmeyecektir. Akıllı bir komünist (kapitalistin bir ayrıcalık sahibi ya da bir komisyoncu ya da kooperatif üyesi küçük bir kapitalist, vb. olmasına bakmaksızın) kapitalistten öğrenmekten korkmayacaktır; kapitalist, askerî uzmandan daha iyi olmadığı halde, Kızıl Ordu'da ihanet eden askerî uzmanları yakalamayı, namuslu ve vicdan sahibi olanları ayırmayı ve, genel olarak, binlerce ve onbinlerce askerî uzmandan yararlanmayı öğrenmedik mi? (Kendine özgü bir biçimde) aynı şeyi öğretmenler ve mühendisler için de yapmayı öğreniyoruz. Bunu Kızıl Ordu'da yaptığımızdan çok daha kötü bir şekilde yapıyorsak da. (Çünkü Kızıl Ordu'da, Denikin ve Kolçak bizi kamçıladı; daha çabuk, daha gayretli ve daha akıllı bir şekilde öğrenmeye zorladı.) (Yine kendine özgü bir biçimde) aynı şeyi komisyoncularla, devlet için çalışan alıcılarla, küçük kooperatif kapitalistleriyle, girişimci ayrıcalık sahipleriyle, vb. yapmayı öğreneceğiz.

İşçi ve köylü yığınlarının durumu derhal iyileştirilmelidir. Bunu, partili-olmayan güçler dahil yeni güçleri yararlı çalışmalara sokarak başaracağız. Aynî vergi ve buna bağlı olan önlemler, bunu kolaylaştıracaktır. Bu yolla, küçük üreticinin kaçınılmaz yalpalamalarının iktisadî kökünü kurutacağız. Sadece Milyukov'a yarayan siyasal yalpalamalara gelince,

onlara karşı amansızca mücadele edeceğiz. Yalpalayanların sayısı çoktur: biz ise azız. Yalpalayanlar dağınıktır; biz ise birlik halindeyiz. Yalpalayanlar iktisadî bakımdan bağımsız değillerdir; proletarya bağımsızdır. Yalpalayanlar ne istediklerini bilmiyorlar: çok kötü bir şey yapmak istiyorlar, ama Milyukov onları bırakmıyor. Biz ise ne istediğimizi biliyoruz.

Ve bunun için kazanacağız.

SONUÇ

Özetleyelim.

Aynî vergi, Savaş Komünizminden ürünlerin düzenli sosyalist değişimine geçiştir.

1920 mahsulünün kötülüğünün doğurduğu geniş çaptaki yıkım, büyük sanayiin hızla yeniden kurulmasına olanak olmaması nedeniyle, bu geçişi ivedilikle zorunlu kılmıştır.

Bu yüzden, yapılacak ilk iş, köylülerin durumunu düzeltmektir. Bunun yolları, aynî vergidir, tarımla sanayi arasında değişimin geliştirilmesi ve küçük sanayiin geliştirilmesidir.

Değişim, serbest ticarettir, kapitalizmdir. Küçük üreticinin dağınıklığını yenmede ve bir ölçüde bürokrasinin kötülüklerine karşı mücadelede bize yardımcı olduğu kadarıyla yararlıdır. Ne kadar yararlı olacağını pratik deneyim belirleyecektir. Proletarya, iktidarı, sağlam bir şekilde elinde tuttuğu sürece, ulaşımı ve büyük sanayii sağlam bir şekilde kendi ellerinde tuttuğu sürece, proletarya iktidarı tehlikede değildir.

Vurgunculuğa karşı mücadele, hırsızlığa ve devlet gözetim, muhasebe ve denetiminden kaçmalara karşı mücadeleye dönüştürülmelidir. Kaçınılmaz ve belirli bir ölçüde bizim için gerekli olan kapitalizmi, bu denetim yoluyla, devlet kapitalizmi kanalına sokacağız.

Tarımla sanayi arasındaki değişim teşvik edilirken yerel inisiyatifin ve bağımsız hareketin gelişmesine her türlü olanak tanınmalıdır. Bu, en geniş çapta ve ne pahasına olursa olsun yapılmalıdır. Bu alanda edinilen deneyimler üzerinde çalışılmalıdır ve bu deneyim mümkün olduğu kadar çeşitlendirilmelidir.

Köylü tarımına yardım eden ve onu iyileştiren küçük sanayie yardım edilmelidir. Belirli bir ölçüde bu yardım, devlet stoklarından verilen hammadde şeklinde yapılabilir. Bu hammaddeleri işlenmeden bırakmak en büyük suç olur.

Komünistlerin, tüccarlar, kooperatif üyesi küçük kapitalistler ve kapitalistler dahil, burjuva uzmanlardan "öğrenmelerinden" korkmamalıyız. Farklı bir şekilde olsa da, askerî uzmanlardan öğrendiğimiz gibi onlardan da öğrenmekten korkmamalıyız. "Öğrenilenlerin" sonuçları, sadece pratik deneyimle ve işleri, sizin tarafınızda olan burjuva uzmanlarından daha iyi yapmakla sınanmalıdır. Sanayide ve tarımda bir ilerleme sağlamak ve aralarında değişimi geliştirmek için her yolu deneyin. "Öğrenim karşılığında ödeyeceğiniz para"yı esirgemeyin: bir şeyler öğrenecek olursak, hiç bir bedel fazla olmayacaktır.

Emekçi halk yığınlarına yardım etmek, onlara yakınlaşmak, iktisadî yönetim işi için onlar arasından yüzlerce ve binlerce partisiz yetiştirmek için elinizden gelen her şeyi yapın. Ancak Kronstadt stilinde son moda, partisiz kılığına bürünmüş menşeviklerden ve sosyalist-devrimcilerden başkaları olmayan "partisizlere" gelince; saf demokrasinin bütün nimetlerinden serbestçe yararlanabilmeleri ve Çernov, Milyukov ve Gürcü menşevikleriyle serbestçe fikir teatisinde bulunabilmeleri için Berlin'e, Martov'un yanına gönderilmeli ya da cezaevlerinde emniyet altında tutulmalıdırlar.

21 Nisan 1921

1921 Mayısında, broşür olarak basılmıştır

[YİRMİSEKİZ]

KOMÜNİST ENTERNASYONALİN III. KONGRESİ

22 HAZİRAN — 12 TEMMUZ 1921

KOMÜNİST ENTERNASYONALİN III. KONGRESİNE SUNULMUŞ RKP'NİN TAKTİĞİNE İLİŞKİN RAPORDAKİ TEZLER

(ÖN TASLAK)

1. RSSFC'NİN ULUSLARARASI DURUMU

Rusya Sovyetleri Sosyalist Federatif Cumhuriyetlerinin (RSSFC) uluslararası durumu, son derece kararsız da olsa, şu anda dünya siyasetinde özgün bir konjonktür yaratmaktan geri kalmayan belirli bir denge şeklinde nitelendirilebilir.

Bu özgünlük, bir yandan, Sovyet Rusya'ya karşı öfkeli bir kin ve düşmanlıkla dolu uluslararası burjuvazinin onu boğmak üzere her an üstüne atılmaya hazır olmasından doğmaktadır; öbür yandan ise, bu, burjuvaziye yüzlerce milyon franka mal olan tüm askerî müdahalelerin tam bir başarısızlıkla sonuçlanmasından ileri geliyor; üstelik, bu müdahaleler sırasında, sovyet iktidarı bugüne göre daha güçlüydü ve büyük toprak sahipleri ile Rus kapitalistleri, RSSFC'nin top-

rakları üstünde koskoca ordulara sahipti. Bütün kapitalist ülkelerde, Sovyet Rusya'ya karşı girişilen savaşa muhalefet, proletaryanın devrimci hareketini besleyerek ve küçük-burjuva demokrasisinin geniş yığınlarını kazanmak suretiyle, en üst noktasına ulaştı. Emperyalist ülkelerarası çıkar çatışmaları ağırlaştı, ve her gün daha fazla ağırlaşıyor. Devrimci hareket, Doğunun ezilen yüz milyonlarca insanı arasında dikkati çekecek bir etkinlikle gelişiyor. Bütün bu koşullar, uluslararası emperyalizmi, Sovyet Rusya'dan çok daha güçlü olmasına karşın onu boğmakta güçsüz bıraktı; emperyalizm, geçici bile olsa Sovyet Rusya'yı tanımak, ya da yarı yarıya tanımak, onunla ticaret anlaşmaları yapmak zorunda kaldı.

Buradan da, son derece iğreti, son derece kararsız bir dengenin varolduğu sonucu ortaya çıkıyor; ama bununla birlikte, şurası da bir gerçek ki, böyle bir denge, kapitalist kuşatmanın orta yerindeki Sosyalist Cumhuriyete, uzun bir zaman için olmasa bile, varlığını sürdürme olanağı sağlamaktadır.

2. ULUSLARARASI DÜZEYDE SINIFSAL GÜÇLER İLİŞKİSİ

Bu durumda, uluslararası düzeydeki sınıfsal güçler aşağıdaki gibidir:

Sovyet Rusya'da açıkça savaşma olanağına sahip olmayan uluslararası burjuvazi, savaşa yeniden başlamak için elverişli koşullar yaratacak uygun bir fırsatı kollayarak bekleyiş ve umut içindedir.

Her yerde, gelişmiş kapitalist ülkelerde, proletarya şimdiden öncü örgütünü, komünist partilerini kurdu. Partiler büyüyorlar, eski bürokrat *trade-union*cuların etkilerini, emperyalistlerin sunduğu ayrıcalıklar yüzünden kokuşmuş Amerika ve Avrupa işçi aristokrasisinin etkilerini kırarak, her ülkede proletaryanın çoğunluğunu kazanmaya doğru durma-

dan yol alıyorlar.

Günümüzde, kapitalist ülkelerde, öncü örgütü İkinci Enternasyonal ve 2,5'uncu Enternasyonal olan küçük-burjuva demokrasisi, kapitalizmin bellibaşlı desteğini teşkil etmektedir; çünkü, sanayi ve ticaret işçilerinin ve ücretlilerinin çoğunluğu ya da önemli bir bölümü üstünde etkisini hâlâ sürdürüyor. Bu kesim, devrim patlak verince, emperyalizmin sağladığı çıkarlar üstüne yerleşmiş nispeten küçük varlıklarını yitirmekten korkuyorlar. Bununla birlikte, artan ekonomik bunalım her tarafta geniş yığınların içinde bulunduğu koşulları ağırlaştırmaktadır. Bu durum, kapitalizmin sürdürülüp götürülmesi sonucu, yeni emperyalist savaşların kaçınılmazlığının her geçen gün daha açık bir şekilde ortaya çıkması gerçeği ile birleşince, sözü edilen destek, iyiden iyiye iğretileşecektir.

Yeryüzü çoğunluğunun büyük bir bölümünü oluşturan sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin çalışan yığınlarının, 20. yüzyılın başından bu yana, özellikle Rusya, Türkiye, İran ve Çin devrimleri ile, siyasal yaşama karşı ilgileri arttı. 1914-1918 emperyalist savaşı ve Rusya'daki sovyet iktidarı, bu yığınları, dünya siyasetinin ve emperyalizme karşı devrimci saldırının kesinlikle etkin bir etkeni haline getirdi — Avrupa ve Amerika'nın, İkinci Enternasyonal ve 2,5'uncu Enternasyonalin önderleri dahil, bilinçli küçük-burjuvazisi bunu farketmese bile. İngiliz Hindistanı böyle ülkelerin başını çekiyor; bir yandan sanayi ve demiryolu proletaryası genişledikçe, ve öbür yandan, İngilizler, toplu kıyımları (*Amritsar*) ve halk önünde kırbaçlama sahnelerini artırarak her geçen gün daha vahşî bir terör uyguladıkça, devrim bu ülkede yükselmektedir.

3. RUSYA'DA SINIFSAL GÜÇLER İLİŞKİSİ

Sovyet Rusya'daki iç siyasal durum, dünya tarihinde ilk

kez, —birkaç yıldan beri bunu gözleyebiliyoruz—, ancak iki sınıfın varlığının görülmesi olgusu ile özetlenebilir: onlarca yıldan beri büyük çapta genç, bununla birlikte modern bir makine sanayii ile eğitilmiş proletarya ve nüfusun önemli çoğunluğunu oluşturan küçük köylüler.

Rusya'da büyük toprak sahipleri ve sermayedarlar ortadan kalkmadılar; ne var ki, tamamıyla mülksüzleştirildiler, toplumsal sınıf olarak siyasal açıdan yenildiler, kalıntıları, sovyet iktidarının kamu yönetiminde görevli memurları arasında saklanmaktadır. Yurtdışında sınıf örgütlerini koruyorlar: mülteciler, yaklaşık 1,5-2 milyon kişiden oluşmakta; ellerinde her çeşit burjuva partisinin, "sosyalistler"in (yani küçük-burjuvaların), ordu kalıntılarının görüşlerini yansıtan 50'yi aşkın günlük yayın organı bulunmaktadır, ve uluslararası burjuvazi ile de yaygın ilişkiler sürdürüyorlar. Bu mülteciler olanca güçleriyle ve her çeşit araçla, Rusya'da sovyet iktidarını yıkmaya ve kapitalizmi yeniden işbaşına getirmeye çalışmaktadırlar.

4. RUSYA'DA PROLETARYA VE KÖYLÜLER

Böyle bir iç durumda, egemen sınıf olarak Rusya proletaryasının bellibaşlı görevi, köylülere kılavuzluk yapmaya yönelik özel önlemler almak, bunları uygulamak ve birbirini izleyen uzun, kademeli geçişlerle makineli kolektif büyük tarıma ulaşmak için köylülükle sıkısıkıya ittifak halinde olmaktır. Bu görev, özellikle Rusya'da güçtür; çünkü ülkemiz geri kalmış bir ülkedir, ve üstelik, yedi yıllık emperyalist savaş ve içsavaş ile tamamen yıkılmıştır. Ama, bu özel durumdan aynı soyutlamaya gidilirse, belki İngiltere hariç, bu görev, tüm kapitalist ülkelere uygulanabilecek sosyalist kuruluşla ilgili en güç görevlerden biridir. Ama, İngiltere'de bile, üretici küçük çiftlik sahipleri sınıfının çok kalabalık olmadığını, tersine, sayıları son derece yüksek bir yüzdeye ulaşan işçi

ve ücretlilerin varolduğunu unutmamak gerekir. Bu sonuncular, pratikte "İngiltere'nin sömürgeleri"ndeki yüz milyonlarca insanın fiilen köleleştirilmesi sayesinde, küçük-burjuva bir yaşam sürmektedirler.

Aynı şekilde, bir bütünlük süreci şeklinde düşünülen dünya proletarya devriminin gelişmesi açısından, Rusya'nın içinde yaşadığı çağın anlamı, proletaryanın küçük-burjuvazi yığınlarına karşı iktidarda uyguladığı siyaseti denemek ve doğrulamaktır.

5. RSSFC PROLETARYASI VE KÖYLÜLÜĞÜN ASKERÎ İTTİFAKI

1917-1921 dönemi, Sovyet Rusya'da köylülerle proletarya arasındaki doğru ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde, bütün dünya burjuvazisi ve bütün küçük-burjuva demokrat partilerince (sosyalist-devrimciler ve menşevikler) desteklenen büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin giriştiği istilâ, sovyet iktidarını savunmak isteyen köylülerle proletaryanın askerî ittifakına yolaçtı, onu pekiştirdi ve billurlaştırdı. İçsavaş, sınıf mücadelesinin en tehlikeli biçimidir; bu mücadele tehlikeli oldukça ve alevleri içinde bütün küçük-burjuva hayalleri ve önyargıları hızla yokoldukça, gerçek, köylülüğün en geri tabakalarına bile açık-seçik şekilde şunu göstermektedir ki, yalnız proletarya diktatörlüğü onları kurtarabilir; sosyalist-devrimciler ve menşevikler, aslında ancak kapitalistlerle büyük toprak sahiplerinin hizmetindedirler.

Ama, köylülükle proletaryanın arasındaki sağlam ittifakın ilk biçimi askerî bir ittifak oluyor, ve başka bir şey olamıyorsa, bu iki sınıfın belirli bir iktisadî ittifakı gerçekleşmeksizin askerî ittifak birkaç hafta bile ayakta kalamayacaktır. Köylü, işçi devletinden toprak alıyor, toprak ağasına karşı, "kulak"a karşı korunuyor; işçiler de büyük sanayi el-

değiştirinceye kadar köylülerden borç niteliğinde tarımsal ürün sağlıyor.

6. PROLETARYA İLE KÖYLÜLÜK ARASINDA NORMAL İKTİSADÎ İLİŞKİLERİN KURULMASI

Ulaşım araçları ve büyük sanayi tamamıyla kurulduktan, köylülerin, kendileri ve işletmelerini geliştirmek için gereksinme duyacakları tüm sınaî ürünleri tarım ürünleri karşılığında onlara sağlama olanağını proletaryaya verdikten sonra, küçük köylülerle proletarya arasındaki ittifak, ancak sosyalist açıdan kesinlikle normal ve dengeli olabilecektir. Ülkenin baştanbaşa yıkılmış olmasını hesaba katarsak bu amaca bir çırpıda varmamızın olanaksız olduğu açıkça görülür. Büyük toprak sahiplerine karşı inanılmaz derecede sert bir savaş veren, örgütlenmesi yetersiz bir devletin ayakta kalabilmek için alacağı en uygun önlem, zoralımdı. 1920'nin kötü ürün ve hayvan yemi kıtlığı, köylülerin zaten son derece çetin olan yoksulluğunu daha da ağırlaştırdı ve aynî vergi aşamasına derhal geçişi kesinlikle zorunlu kıldı.

Ilımlı bir aynî vergi, köylülerin durumunu derhal gözle görülür şekilde düzeltme olanağı sağlayacaktır; zaten köylülerin de buğday ekim alanını genişletmeleri ve ürünü iyileştirmeleri çıkarları gereğidir.

Aynî vergi, sanayi ile tarım arasındaki ürünlerin normal sosyalist değişimi karşılığında köylünün bütün buğday fazlasına elkoyma aşamasının bir işaretidir.

7. SOVYETLERİN İKTİDARI HANGİ KOŞULLARDA VE NİÇİN KAPİTALİZMİ VE AYRICALIKLAR SİSTEMİNİ KABUL EDER?

Açıktır ki, aynî vergi, köylüye, vergisini ödedikten sonra kalan ürün fazlasını kullanma özgürlüğünü sağlamaktadır. Devlet, bütün bu ürün fazlaları karşılığında sos-

yalist fabrikanın ürünlerini köylüye sağlayamadığına göre, ürün fazlalarının özgürce satılması zorunlu olarak kapitalizmin gelişme özgürlüğü ile eşdeğer olacaktır.

Bununla birlikte, bu durum, işaret edilen sınırlar içinde, ulaşım araçları ve büyük sanayi proletaryasının elinde kaldığı sürece, sosyalizm için herhangi bir tehlike yaratmaz. Tersine, proletarya devletince denetlenen ve düzenlenen kapitalizmin gelişmesi (yani bu anlamda devlet kapitalizmi), son derece yokluk ve gerilik içindeki küçük köylüler ülkesinde, köylü tarımının *ivedi* atılımını hızlandırdığı ölçüde, yararlı ve zorunludur. Ayrıcalıklar konusunda bu durum daha da çok geçerli: ulusal niteliğini kaybettirecek herhangi bir yola başvurmaksızın, büyük sovyet sanayiinin yeniden kurulmasını çabuklaştıracak yardımcı makineler ve donatımı işçi devletine sağlayacak yabancı sermaye sahiplerine falan madenlerin, falan ormanlık bölgenin ve filanca petrol kuyusunun kiralanması ödününü bu devlet verebilir.

İşçi devleti, bu değerli kaynaklarının bir parçasını ayrıcalık sahiplerine bırakarak, kuşku yok ki, dünya burjuvazisine bir haraç ödemektedir; hiç bir şekilde bu gerçeği yumuşatmaya çalışmadan iyice bilmeliyiz ki, büyük sanayimizi yeniden kurmaya ve köylülerle işçilerin durumunu gözle görülür şekilde düzeltmeye yardım edecekse, böyle bir haraç vermek yararımızadır.

8. İAŞE SAĞLAMA SİYASETİMİZİN BAŞARILARI

Sovyet Rusya tarafından 1917-1921 arasında uygulanan iaşe siyaseti, hiç kuşkusuz, çok ilkeldi ve mükemmel olmaktan uzaktı; nice görevi kötüye kullanma olayları meydana geldi. Uygulamada pek çok hatalar işlendi. Ama bu, o dönemde mümkün olan tek siyasetti. Bu siyaset, tarihsel görevini başardı: yıkılmış ve geri kalmış bir ülkede proletaryanın dik-

tatörlüğünü kurtarabildi. Yavaş yavaş daha iyiye gideceği tartışma götürmez. Tam iktidar dönemimizin birinci yılında (1 Ağustos 1918—1 Ağustos 1919), devlet, 110 milyon; ikinci yılında 220; üçüncü yılında ise 285 milyon pud'dan daha çok buğday topladı. Bugün, kazanılan deneyle güçlenmiş olarak, 400 milyon pud (aynî vergi 240 milyon) buğday elde etmeyi öngörüyoruz ve bunu yineleyeceğimize inanıyoruz. Yalnız yeterli stoklara gerçekten sahip olmak bile, işçi devletinin ayakları üstünde sağlam bir şekilde durmasına; ekonomik yönden ifade etmek gerekirse, büyük sanayiin nöbeti devralmasını sağlamaya ve dörtbaşı mamur bir malî sistemi kurmaya olanak veriyor.

9. SOSYALİZMİN MADDÎ TEMELİ VE RUSYA'NIN ELEKTRİKLENDİRİLMESİ PLANI

Sosyalizmin maddî temeli, ancak tarımın yeniden örgütlendirilmesini sağlayan büyük makine sanayii olabilir. Ama, bu genel ilke ile yetinilemez. Bunu somutlaştırmak gerekir. Modern teknik düzeydeki ve tarımı baştan örgütleyecek büyük sanayi, ülkenin boydan boya elektriklendirilmesidir. RSSFC'nin elektriklendirilmesi planını, bilimsel olarak ortaya koymak zorundaydık; bunu yaptık. Rusya'nın yetiştirdiği en yetkin 200'ü aşkın bilim adamı, mühendis ve tarım uzmanının katıldığı bu çalışmalar tamamlanmış, hacimli bir yapıtta toplanarak sergilenmiş ve ana çizgileri itibarıyla Rusya Sovyetleri Kongresince 1920 Aralığında onaylanmıştır. Şimdi, bir elektrik mühendisleri ulusal kongresinin toplanması kararlaştırıldı; kongre 1921 Ağustosunda toplanacak, bu planı yakından inceleyecek, ve o zaman devlet tarafından kesinlikle onaylanmış olacaktır. İlk aşamadaki çalışmalar, 10 yıllık bir zaman dilimi içine yayılmaktadır: yaklaşık 370 milyon çalışma günü gerekmektedir.

1918'de, sekiz elektrik santralı inşa ettik (1.648 kw);

1919'da bu rakam 36'ya (4.757 kw) yükseldi ve, 1920'de 100'e (8.699 kw).

Uçsuz bucaksız ülkemiz için bu başlangıç, son derece alçakgönüllü rakamlarsa da, bu başlangıç işi azımsanamaz, bir kez yol alınmıştır ve gittikçe daha iyiye doğru ilerlenmektedir. Emperyalist savaştan sonra, şimdi bir milyon savaş tutsağı, Almanya'da modern tekniği tanıdıktan, üç yıllık çetin, ama güç kazandıran içsavaş deneyiminden geçtikten sonra, Rus köylüsü, artık eski Rus köylüsü değildir. Geçen her ay, ona, daha net ve daha açık-seçik bir şekilde, küçük üreticiler yığınını, yalnız proletarya yönetiminin kapitalist kölelikten çıkarabileceğini ve onları sosyalizme ulaştırabileceğini göstermektedir.

10. "SAF DEMOKRASİ"NİN, İKİNCİ ENTERNASYONALİN, 2,5'UNCU ENTERNASYONALİN VE SERMAYENİN MÜTTEFİKİ SOSYALİST-DEVRİMCİLERLE MENŞEVİKLERİN ROLÜ

Proletarya diktatörlüğü, sınıflar mücadelesinin son bulduğunu göstermek bir yana, onun yeni bir biçim altında ve yeni araçlarla devamıdır. Bu diktatörlük, toplumsal sınıflar varolduğu sürece, tek bir ülkede altedilmiş olan burjuvazinin uluslararası düzeyde sosyalizme karşı saldırılarını on misline çıkardığı sürece, zorunlu olacaktır. Küçük üreticiler sınıfı, geçiş dönemi sırasında, ister istemez sayısız dalgalanmalara uğrar. Bu geçiş döneminin güçlükleri, burjuvazinin etkisi, zaman zaman kaçınılmaz bir şekilde sözkonusu yığının düşüncelerinde duraksamalara yolaçmaktadır. Zayıflamış, ve kendisi için hayatî bir temel teşkil eden büyük makine sanayiinin yıkılması sonucu belirli bir dereceye kadar gücünden düşmüş proletarya, son derece zor ve aynı derecede yüce bir tarihsel görev yüklenmiştir: bu dalgalanmalara karşın ayakta kalmak ve kapitalist boyunduruğundan emeğin kurtarılması ödevini başarıya ulaştırmak.

Siyasal açıdan küçük-burjuvazinin dalgalanmaları, demokratik küçük-burjuva partilerinin, yani İkinci Enternasyonale ve 2,5'uncu Enternasyonale bağlı partilerin Sosyalist-Devrimci Partisi ve Rusya Menşevik Partisi gibi partilerin siyaseti ile açıklanabilir. Pratik açıdan ise, yabancı ülkelerde, genelkurmayları ve gazeteleri olan bu kuruluşlar, karşı-devrimci tüm burjuvazi ile tek cephe oluşturmakta ve sadık bir şekilde ona hizmet sunmaktadırlar.

Başta "KD" Partisi (Anayasacı Demokrat Parti) başkanı Milyukov olmak üzere, Rus büyük burjuvazisinin akıllı önderleri, son derece açık, net ve belirgin terimlerle, küçük-burjuva demokrasisinin, yani sosyalist-devrimcilerin ve menşeviklerin rolünü takdir ettiler. Menşevikler, sosyalist-devrimciler ve beyaz muhafızların çabalarını birleştirdikleri Kronstadt ayaklanması dolayısıyla, Milyukov, "Bolşevikler Olmaksızın Sovyetler" sloganını ortaya attı. Bu düşünceyi geliştirerek şöyle yazıyordu: sosyalist-devrimcilerle menşeviklere "onur ve yer" (*Pravda*, n° 64, 1921); çünkü, bolşeviklerin elinde tuttuğu iktidarda belirecek ilk boşluğun doldurulması görevi onlara düşmektedir. Büyük burjuvazinin önderi Milyukov, bütün devrimlerin öğretilerini elbette hesaba katmaktadır. Bu öğretiler, küçük-burjuva demokrasisinin iktidara sahip çıkabilmesinin olanaksızlığını, burjuva diktatörlüğüne ancak bir maske görevi gördüğünü, burjuvazinin kesin diktatörlüğüne giden yolda sadece bir basamak olduğunu göstermektedir.

Rusya'daki proletarya devrimi, bir kez daha, 1789-1794 ve 1848-1849 deneyimlerini doğrulamaktadır; F. Engels'in 11 Aralık 1884 tarihinde Bebel'e yazdığı mektuptaki sözleri doğrulamaktadır:

"... Saf demokrasi, devrimin bir anında, kısa süre için geçici bir önem kazanacaktır, tüm burjuva ekonomisinin, hatta feodal ekonominin son umudu olarak. Böyle böyle, 1848'de, tüm feodal bürokratik yığın, marttan eylüle kadar

olan sürede, devrimci yığınları itaat altında tutabilmek için liberalleri destekledi. ... Her durumda, bunalım sırasında ve onun ertesinde, biricik hasmımız, saf demokrasinin çevresinde toplanan gerici yığınların tümüdür; ve bu hal, kanımca, hiç bir koşul altında ihmale gelemez." (*Komünistiçeski Troud*; n° 360, 9 Haziran 1921'de V. Adoratiski yoldaşın "Demokrasi Konusunda Marx ve Engels" yazısında yer alan Rusça çevirisi. Almancası: Friedrich Engels, *Testament Politique*, Berlin 1920, n° 12, *Bibliothéque Internationale de la Jeunesse*, s. 19.)

N. LENİN

13 Haziran 1921
Moskova, Kremlin.

KOMÜNİST ENTERNASYONALİN III. KONGRESİNE SUNULAN RUSYA KOMÜNİST PARTİSİNİN TAKTİĞİYLE İLGİLİ RAPOR

5 TEMMUZ 1921

PARTİMİZİN taktiğini bir gerekçeye bağlamak için, kanımca, işe, uluslararası durumun gözden geçirilmesi ile başlamak zorunludur. Biz, daha önce, kapitalizmin iktisadî durumunu dünya ölçüsünde ayrıntılı bir şekilde tartıştık ve kongre bu konuda kararlar kabul etti. Ben, tezlerimde, onlardan kısaca ve yalnız siyasal açıdan sözedeceğim. İktisadî temele inmiyorum, ama cumhuriyetimizin içinde bulunduğu uluslararası durumda, şu ya da bu yönetici sınıfın egemenliği için silahlar elde açıkça birbirleriyle çatışan güçler arasında, bir yanda burjuva toplumu, bütünüyle uluslararası burjuvazi, öte yanda Sovyetler Rusyası arasında, siyasal planda belirli bir dengenin kuşku götürmeyecek şe-

kilde kurulmuş olduğunu iyi hesaba katmak gerektiği düşüncesindeyim. Bununla birlikte, bu, elbette sınırlı anlamda bir denge. Uluslararası planda, yalnız sözkonusu silahlı mücadele açısından belirli bir denge saptıyorum. Kuşkusuz hemen eklemeli ki, bu geçici bir dengedir, son derece kararsız bir dengedir. Kapitalist ülkelerde hemen ateş alacak derecede sayısız malzeme birikti; şimdiye kadar tarihin konuları gibi değil de nesneleri gibi düşünülen sömürge ve yarı-sömürgelerde de aynı şekilde, gene, er ya da geç ve en beklenmedik biçimde, başkaldırmaların, büyük savaşların, devrimlerin bu ülkelerde patlak vermesi olasılığı son derece yüksektir. Şu son yıllarda, uluslararası burjuvazinin, ilk proletarya cumhuriyetine doğrudan saldırıya geçtiğini gördük. Bu kavga, dünyadaki siyasal durumun tam denge merkezinde verildi; ve işte bu ortam içinde şimdi bir değişiklik meydana gelmektedir. Uluslararası burjuvazinin cumhuriyetimizi boğma girişimi, başarısızlığa uğradığından —elbette çok kararsız sayılacak olan— bir denge doğdu.

Bugün uluslararası burjuvazinin bizim cumhuriyetimizden çok daha güçlü olduğunu elbette çok iyi anlıyoruz, ve yalnız özel koşulların yaratacağı bir durum, onu savaşı sürdürmekten alıkoyabilir. Daha şu son haftalarda, Uzak-Doğuda yeni bir istilâ girişimini gözlemledik; benzer girişimlerin birbirini izleyeceği, kuşku götürmez bir kesinliktir. Bu noktada, partimizde herhangi bir kuşku yoktur. Belirtilmesi önemli olan, kararsız bir dengenin varlığıdır; silahlı bir mücadele zorunluluğunun aniden ortaya çıkacağını bir an bile unutmaksızın, durumun özelliklerini hesaba katarak ve ona kendi taktiğimizi uygulayarak, çatışmasız dönemden yararlanmalıyız. Kızıl Ordu'nun örgütlenmesi gündemdedir. İaşe işine gelince, geçmişte olduğu gibi, biz, her şeyden önce Kızıl Ordu'muzu düşünmeliyiz. Uluslararası burjuvazinin daima yeni saldırılarını ve yeni istilâ girişimlerini beklemek zorunda olduğumuz şu andaki uluslararası durumda başka bir yolu

seçemeyiz. Ve bizim pratik siyasetimizde, uluslararası durumda bir dereceye kadar bir dengenin doğması olgusu belirli bir önem taşımaktadır; üstelik yalnız devrimci hareketin kuşkuya yer bırakmaz şekilde ilerlemiş olmasını kabul etmek anlamında değil, ama aynı zamanda uluslararası devrimin seyrinin bu yıl umduğumuz doğru yolu izlemiş olması anlamında da.

Devrim hareketine giriştiğimiz o dönemde, uluslararası devrim gelişimini öne almak düşüncesiyle hareket etmedik, üstüste gelen koşullar bizi devrime başlamaya doğru itti. Ya uluslararası devrim yardımımıza gelecek ve böylece zaferimiz kesinlikle sağlama alınmış olacak, diye düşünüyorduk, ya da başarısızlık halinde, gene de devrim davasına hizmet etmiş olacak ve deneyimimizin öteki devrimler için yararlı olacağı duygusuyla, sınırlı devrimci görevimizi gerçekleştirecektik. Uluslararası devrimin desteği olmaksızın proletarya devriminin tam zafere ulaşmasının olanaksızlığını iyice biliyorduk. Devrimden sonra olduğu kadar, devrimden önce de kendi kendimize şöyle diyorduk: ya gelişmiş kapitalist ülkelerde de devrim derhal olmasa bile en kısa zamanda patlak verecektir ya da yokolup gideceğiz. Bu inanca karşın, sovyet sistemini, ne pahasına olursa olsun, her koşul altında korumak için elimizden gelen her şeyi ortaya koyduk; çünkü, yalnız kendimiz için değil, aynı zamanda uluslararası devrim için de çalıştığımızı biliyorduk. Bunu biliyorduk; Ekim Devriminin öncesinde ve hemen ardından, Brest-Litovsk anlaşmasının imzası sırasında, kaç kez bu inancımızı ifade ettik. Ve kısacası, bu doğru bir çizgiydi.

Gerçekte, hareket, umduğumuz gibi dümdüz bir yol izlemedi. Kapitalizm açısından en gelişmiş öteki büyük ülkelerde devrim patlak vermedi. Gerçi bütün dünyada devrime doğru gidişin hızlandığı bir gerçektir, bunu sevinçle gözlüyoruz; ve yalnızca bu nedenle, ekonomik ve askerî bakımdan bizden yüz kez daha güçlü olmasına karşın, uluslarara-

sı burjuvazi, bizi boğmakta güçsüz kaldı. [*Alkışlar.*]

Tezlerin 2. paragrafında, böyle bir durumun nasıl yaratılabildiğini ve bundan ne gibi sonuçlar çıkarmamız gerektiğini tahlil ettim. Oraya, bu durumdan çıkardığım aşağıdaki kesin sonucu da eklemek isterim: öngördüğümüz dünya devrimi önde koşmaktadır. Ne var ki, bu yükselen hareket, beklediğimiz şekilde düz bir yol izlemiyor. Mükemmel olmasa da, barışın imzasından sonra, öbür kapitalist ülkelerde, devrimi haber veren işaretlerin çok sayıda ve son derece önemli olmasına karşın, bunu iyi biliyoruz, hatta bizim düşündüğümüzden çok daha fazla ve çok önemli olmasına karşın, devrimin gerçekleşmesinin olanaksızlığı ilk bakışta görülecek kadar açıktır. Yayınlanmaya başlanan broşürler, şu son yıllarda ve şu son aylarda, Avrupa'da, devrimi haber veren işaretlerin tahminlerimizin üstünde ciddî olduğunu bize öğretiyor. Şu halde şimdi ne yapmalıyız? Etkin bir biçimde devrimi hazırlamak ve devrimin ileri kapitalist ülkelerdeki gelişmesini derinliğine incelemek zorunlu olmaktadır. İşte, uluslararası durumdan çıkarılacak ilk ders budur. Rusya Cumhuriyetimiz bakımından bu, tarihsel inişli-çıkışlı yola taktiğimizi uygulayabilmek için, kısa süreli bu silah bırakışmasından yararlanmalıyız. Siyasal açıdan bu denge çok önemlidir, çünkü, işçi sınıfının geniş yığınlarının ve büyük olasılıkla halkın geniş çoğunluğunun örgütlendiği sayısız Batı Avrupa ülkesinde, burjuvazi, her şeyden önce karşıda yer almış, İkinci Enternasyonale ya da 2,5'uncu Enternasyonale bağlı işçi örgütlerine dayanmaktadır. Tezlerin 2. paragrafında bundan sözettim ve burada, taktik sorununa ilişkin tartışmalarımızda daha önceden değinilmiş iki nokta ile konuşmamı sınırlandırmayı düşünüyorum. Birinci nokta; proletaryanın çoğunluğunun kazanılması. İlerlemiş kapitalist bir ülkede proletarya örgütlendikçe, tarih bizden devrimin hazırlanmasında beceriklilik göstermemizi ve yine,

işçi sınıfının çoğunluğunun kazanılmasını istiyor. İkinci nokta: gelişmiş sanayie sahip kapitalist ülkelerdeki kapitalizmin başlıca desteği, özellikle İkinci Enternasyonal ve 2,5'uncu Enternasyonalde örgütlenmiş işçi sınıfı fraksiyonudur. Eğer uluslararası burjuvazi, işçi sınıfının bu kısmına, karşı-devrimci bu unsurlara dayanmazsa iktidarda kesinlikle kalamayacaktır.

Aynı şekilde, sömürgelerdeki hareketin önemini de vurgulamak istiyorum. Bu ilişki içinde, bütün eski partilerde, bütün İkinci Enternasyonalin ve 2,5'uncu Enternasyonalin burjuva ve küçük-burjuva partilerinde eski duygusal anlayışların kalıntılarını görmekteyiz; herkes, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin ezilen halklarına karşı dostluk duyguları beslediğini ileri sürüyor. Sömürgelerdeki hareket, hâlâ anlamsız ve tamamen barışçı ulusal bir hareket olarak görülmekte devam ediliyor. Oysa, hiç ilgisi yok: 20. yüzyılın başından itibaren derin değişiklikler meydana geldi, milyonlarca ve yüz milyonlarca insan, aslında yeryüzü halkının büyük çoğunluğu, günümüzde, etkili ve bağımsız devrimci etkenler olarak hareket etmektedir. Dünya devriminin gerektirdiği eli kulağında sayılacak kesin mücadeleler sonrasında, dünya nüfusunun çoğunluğunun başlangıçta ulusal bağımsızlık yönündeki hareketinin kapitalizme ve emperyalizme karşı çıkacağı, ve belki de düşündüğümüzden çok daha önemli devrimci bir rol oynayacağı açık bir gerçektir. Bu mücadelenin hazırlıklarının, ilk kez bizim Enternasyonal ile başladığını vurgulamak önemli olacaktır. Kuşkusuz, bu geniş alanda, güçlükler çok daha fazladır; bununla birlikte, hareket ilerlemekte ve sömürgelerin işçi yığınları, köylüleri —şu an için geri olsalar bile— dünya devriminin daha sonraki evreleri sırasında seçkin devrimci bir rol oynayacaktır. [*Şiddetli alkışlar.*]

Cumhuriyetimizin iç siyasal durumuna gelince, sınıf ilişkilerini inceden inceye gözden geçirmekle işe başlaya-

lım. Şu son aylar sırasında değişiklikler meydana geldi; sömürücü sınıfın bize karşı yönelmiş yeni örgütlerinin kuruluşunu gözlüyoruz. Sosyalizmin görevi sınıfları ortadan kaldırmaktır. Büyük toprak sahipleri ve kapitalist sanayiciler, sömürücü sınıfın ön saflarında yer almaktadır. Burada yıkım işi bir dereceye kadar kolay, ve birkaç ayda, hatta birkaç haftada ya da birkaç günde amacına ulaştırılabilir. Rusya'da sömürücülerin, büyük toprak sahiplerinin ve aynı şekilde kapitalistlerin elinden varlıkları alındı. Savaş içinde bunlar, kendilerine özgü örgütlere sahip değildi ve dünya burjuvazisinin güçlü ordularının ardına takılmışlardı. Uluslararası karşı-devrimin saldırısını püskürtmüş bulunduğumuz şu sırada, Rus burjuvazisi ve tüm Rus karşı-devrimci partileri de yabancı ülkelerde örgütlendiler. Tüm yabancı ülkelere dağılmış Rus mültecilerin sayısının 1,5-2 milyon olduğu tahmin edilebilir. Bu ülkelerin hemen hemen hepsinde, mülteciler günlük gazete çıkarmaktadırlar, ve sosyalist-devrimciler ile menşevikleri hariç tutmadan bütün toprak sahiplerinin, bütün küçük-burjuvaların partileri yabancı burjuva unsurları ile sayısız ilişkiler kurdular. Yani bu mülteciler, kendilerine özgü basına sahip olmak için yeterli parayı buluyorlar. Dış ülkelerde, istisnasız bütün eski partilerimizin uyumlu faaliyeti gözlenebilir. Sosyalist-devrimcilerden ve menşeviklerden en gerici monarşistlere kadar yabancı ülkelerdeki Rus "özgür" basınının büyük toprak mülkiyetini savunduğunu görüyoruz. Bu durum, belirli bir ölçüde görevimizi kolaylaştırmaktadır, çünkü düşmanın gücünü, örgütünü ve karşı cephenin siyasal eğilimlerini bu yolla daha kolayca öğrenebiliyoruz. Öte yandan, ister istemez, çalışmamızı da engelliyor; çünkü bu karşı-devrimci Rus mültecileri, bize karşı mücadele vermek için ellerindeki tüm olanakları ortaya döküyorlar. Bu mücadele, tüm olarak ele alındığı zaman, Rus devriminin bu konuda kendinden önceki bütün devrimlerden daha fazlasını yapmasına karşın,

ezenlerin sınıf içgüdüsü ve sınıf bilincinin, ezilenlerin sınıf bilincinin çok üstünde olduğunu bir kez daha tanıtlamaktadır. Rusya'da bir tek köy yoktur ki, orada halk, ezilenler, bundan derinliğine etkilenmemiş olsunlar. Bununla birlikte, dışardaki karşı-devrimci Rus mültecilerinin örgütünü ve siyasal anlayışlarının niteliğini soğukkanlılıkla değerlendirecek olursak, burjuva sınıf bilincinin henüz sömürülenler ve ezilenlerin bilincinden çok yukarda olduğunu saptarız. Bu adamlar, şu ya da bu nedenle, en küçük fırsatta, Sovyetler Rusyası'na saldırmak ve onu parçalamak için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar. Bu karşı-devrimci Rus akımlarının başlıcalarını, bellibaşlı taktik yöntemlerini ve ana eğilimlerini yöntemli bir şekilde yakından izlemek çok öğretici olacaktır — dış ülkelerdeki yoldaşların bunu yapacağını sanıyorum. Rus karşı-devrimi, özellikle dış ülkelerde faaliyet göstermektedir ve yabancı yoldaşlar, hareketi, yakından izlemekte pek güçlük çekmeyeceklerdir. Belirli bir açıdan kendimizi, düşmanın bu okuluna sokmalıyız. Bu karşı-devrimciler mükemmel şekilde örgütlenmişler, ve her şeyden çok iyi haberleri vardır. Bunlar en iyi strateji uzmanıdırlar, ve nasıl örgütlenileceği ya da şu ya da bu fırsattan yararlanma yolunun yöntemli bir şekilde araştırılması ve karşılaştırılması, işçi sınıfı üstünde propaganda açısından kuvvetli bir etki yaratabilir. Bu genel bir teori değildir, ama düşmanın neyi öğrenebildiğini iyice gösteren pratik bir siyasettir. Şu son yıllarda Rus burjuvazisi korkunç bir yenilgiye uğradı. Eski bir atasözü der ki, yenilen bir ordu çok şey öğrenir. Yenik gerici ordu, çok şey öğrendi, çok iyi öğrendi. O, büyük bir susamışlık içinde kendini eğitiyor; ve gerçekten önemli başarılar elde etti. Bir atılımla iktidarı ele geçirdiğimiz zaman, Rus burjuvazisi ne örgütlüydü, ne de siyasal bakımdan gelişmişti. Oysa, şu an, modern Batı ülkelerinin çağdaş gelişme düzeyine ulaştığını sanıyorum. Bunu hesaba katmak, kendi örgütlerimizi ve yöntemlerimizi düzeltmek zo-

rundayız; tüm çabalarımızı buna vereceğiz. Bu iki sömürücü sınıfın hakkından gelmek, bizim için nispeten kolay oldu, ve başka devrimler için de bunun aynı şekilde olacağını sanıyorum.

Ama bu iki sömürücü sınıfın dışında, belki İngiltere hariç, hemen hemen tüm kapitalist ülkelerde, küçük üreticiler ve küçük çiftçiler sınıfı mevcuttur. Devrimin ana sorunu, bu sonuncu iki sınıfa karşı bugünkü mücadelesidir. Onlardan kendimizi kurtarmak için, büyük toprak sahipleri ve kooperatiflere karşı uygulanan mücadele yöntemlerinden daha farklı yöntemler kullanmak gerekir. Bu iki sınıfı, düpedüz mülklerinden edip kovabilirdik. Ama, bu sonunculara, bütün ülkelerde mevcut olan küçük üreticilere ve küçükburjuvalara, kapitalist sınıflara davrandığımız şekilde davranamayız. Kapitalist ülkelerin pek çoğunda, bunlar, nüfusun yaklaşık %30-45 gibi önemli bir azınlığını temsil etmektedir. Eğer buna, işçi sınıfı içindeki küçük-burjuva unsurları da eklersek, %50'nin üstünde bir orana ulaşırız. Bu kadarı, ne mülksüzleştirilebilir, ne kovulabilir; bu noktada başka türlü mücadele verilmelidir. Rusya'da şimdi başlayan döneme, uluslararası açıdan anlamını veren şey, eğer dünya devrimi biricik süreç olarak kabul ediliyorsa, temelde proletarya ile ülkemizin sonuncu kapitalist sınıfı arasındaki ilişkiler sorununu pratik olarak çözmek zorunluluğudur. Teorik açıdan, tüm marksistler, bu sorunu kolayca ve doğru bir şekilde çözdüler. Ama teori ve pratik birbirinden farklı şeylerdir ve bu sorunu, pratik ya da teorik olarak çözmek aynı şey demek değildir. İşin içinde bulunanlar olarak, büyük yanlışlıklar yaptığımızı biliyoruz. Uluslararası açıdan, iktidarın sahibi proletaryanın, sonuncu kapitalist sınıfa karşı, kapitalizmin kilittaşı küçük üreticiye, küçük mülkiyete karşı tutumunu belirlemeye verdiğimiz önem ile büyük bir ilerleme kaydettik. Şimdi bizim için, bu sorunun pratik yanının çözümü kalmıştır. Onu da çözeceğimizi sanıyorum. Her du-

rumda, bu sorunun çözümüne iyi hazırlanmayı isteyen geleceğin proletarya devrimleri için kazandığımız deneyim faydalı olacaktır. Tezlerimde, proletaryanın köylülük karşısındaki tutumu sorununu tahlil etmeye çalıştım. Tarihte ilk defa olarak, ancak bu iki sınıftan, ancak proletarya ile köylüden oluşan bir devlet ortaya çıkmış bulunuyor. Köylüler nüfusun büyük çoğunluğunu meydana getiriyor. Besbelli ki, çok geri durumda. Devrimin gelişmesinde, iktidarı elinde tutan proletaryanın, köylünün karşısındaki davranışını pratik olarak nasıl ifade etmeli? Birinci şekil ittifaktır, sıkı bir ittifak. Bu, çok çetin bir görevdir, ama herhalde iktisadî ve siyasal bakımdan başarılması mümkün bir görev.

Pratikte bu sorunu nasıl ele aldık? Köylü ile ittifak kurduk. Biz bu ittifakı işte şöyle anlıyoruz: proletarya, köylüyü, burjuvazinin sömürüsünden, yönetiminden ve etkisinden kurtarır ve onu, sömürücüleri ortaklaşa yenmek için kendine çeker.

Menşevikler ise şöyle düşünüyorlar: çoğunluk köylülerdedir; biz ise su katılmamış demokratlarız, onun için kararı çoğunluk vermelidir. Ama köylülük bağımsız olmadığından, bu durum, pratikte, kapitalizmin yeniden kurulmasından başka bir şey değildir.

Slogan, gene köylülerle ittifak sloganı olarak kalıyor. Bu ittifaktan sözederken, bununla, proletaryanın güçlenmesini ve pekişmesini kastediyoruz. Proletarya ile köylü arasında bu ittifakı gerçekleştirmeye çalıştık, ve birinci aşama bir askerî ittifak oldu. Üç yıllık içsavaş son derece büyük güçlükler yarattı, ama bir başka bakımdan, işimizi kolaylaştırdı. Belki tuhaf gelir ama durum böyle. Köylüler için savaş yeni bir şey değil. Sömürücülere karşı, büyük toprak sahiplerine karşı yürütülen bir savaşı köylüler çok iyi anlıyorlar. Büyük köylü yığınları bizimle beraberdi. Köylülerimizin çoğunluğu okuma-yazma bilmediği halde, köyler son derece uzun mesafelerle birbirlerinden ayrıldıkları halde,

köylüler propagandamızı kolaylıkla benimsiyorlardı. Bu ise, en gelişmiş ülkelerde olduğu kadar bizde de, büyük yığınların kitaplardan daha çok kendi pratik deneylerinden bir şeyler öğrendiklerinin bir kanıtıdır. Ülkemizde, köylünün pratik deneyimi, Rusya'nın olağanüstü derecede büyük oluşuyla ve çeşitli bölgelerinin aynı zaman içinde değişik kalkınma aşamaları geçirmesi yüzünden daha kolaylaşmış oldu.

Sibirya ve Ukrayna'da geçici olarak karşı-devrim zafere ulaşabildi, çünkü buralarda burjuvazinin arkasında köylü vardı, çünkü köylüler bize karşıydılar. "Bizler bolşeviğiz, ama komünist değiliz. Bizler bolşevikleri destekliyoruz, çünkü onlar büyük toprak sahiplerini kovdular; komünistleri desteklemiyoruz, çünkü komünistler bireysel ekonomiye karşılar" diyen köylülere sık sık raslanıyordu. Ve karşı-devrim, belirli bir süre, Sibirya ve Ukrayna'da zafer kazanabildi; çünkü, burjuvazi, köylüleri etkilemek için verilen mücadelede başarı sağlamıştı; ama köylülerin gözlerini açmak için çok kısa bir zaman yetti. Pek kısa bir zamanda onlar, pratik deneyim edindiler ve sonunda şöyle dediler: "Evet, sahiden bolşevikler oldukça sevimsiz insanlar; biz de onları sevmiyoruz, ama gene de muhafızlardan da, Kurucu Meclisten de daha iyidirler." Kurucu Meclis, köylüler için bir küfür sözcüğü olmuştur. Yalnız bilinçli komünistler için değil, aynı zamanda köylüler için de böyle. Pratik yaşantıları ile onlar, Kurucu Meclis ile beyaz muhafızların aynı şey olduklarını, birincinin kaçınılmaz şekilde ikinciye yolaçtığını biliyorlar. Menşevikler de ayrıca köylülerle askerî ittifaktan yararlanıyorlar, ama tek başına bu ittifakın yetersiz olduğunu düşünemiyorlar. İktisadî ittifak olmadan askerî ittifak olmaz. Çünkü, yalnız saf havayla yaşanmaz; köylülerle ittifakımız, bizim burjuvaziye karşı savaştaki zaferimizin desteği olan iktisadî temel olmasaydı asla uzun sürmezdi; çünkü bizim burjuvazimiz, bütün uluslararası burjuvazi ile birleşmiştir.

Köylü ile aramızdaki bu iktisadî ittifakın temeli, besbelli ki, çok basitti, hatta kaba-sabaydı. Köylü, bütün toprağı bizden almıştı, üstelik büyük toprak sahiplerine karşı desteği de bizden sağlamıştı. Buna karşılık yiyecek maddeleri almalıydık. İttifak, yepyeni bir şeydi ve üreticilerle tüketiciler arasında alışılagelen ilişkilere dayanmıyordu. Köylülerimiz, bu durumu, İkinci Enternasyonal ve 2,5'uncu Enternasyonalin kahramanlarından daha iyi anlıyorlardı. Aralarında şöyle konuşuyorlardı: "Şu bolşevikler sert önderler, ama hiç olmazsa bizim adamlarımız." Her ne hal ise, biz, yeni bir iktisadî ittifakın temellerini böyle yarattık. Köylüler, Kızıl Ordu'ya ürünlerini veriyorlardı ve karşılığında varlıklarını korumak için Kızıl Ordu'dan destek alıyorlardı. Otto Bauer gibi, bugünkü durumu hiç anlamayan İkinci Enternasyonalin kahramanları, işte bu noktayı hep unutuyorlar. İttifakın başlangıçtaki şeklinin çok ilkel olduğunu ve bir yığın hatalar yaptığımızı kabul ediyoruz. Ama olabildiğince çabuk harekete geçmek, ne pahasına olursa olsun ordunun yiyecek ve gereçlerini sağlamak zorundaydık. İçsavaş sırasında, Rusya'nın buğday yetiştiren bütün bölgeleriyle irtibatımız kesilmişti. Durumumuz korkunçtu. Sarsılmak bilmez yenmek iradesinden başka hiç bir şeye sahip olmayan Rus halkı ve işçi sınıfı, bir mucize eseri olarak, bunca acılara, yoksunluğa ve yoksulluğa katlanabildi.

İçsavaşın sona ermesiyle, görevimiz her bakımdan değişti. Eğer ülke, yedi yıl süren kesintisiz savaş sonunda görüldüğü gibi, bu ölçüde yakılıp yıkılmamış olsaydı, proletarya ile köylü arasında yeni bir ittifak şekline daha rahatça geçmek belki mümkün olabilirdi. Ama, ülkenin zaten yeteri kadar kötü olan durumu, kötü hasat, yem sıkıntısı vb. yüzünden daha da katlanılmaz bir hal almaktaydı. Köylülerin çekmekte oldukları yoksunluklar, bu yüzden, daha da dayanılmaz hal almıştı. Geniş köylü yığınlarına, siyasetimizi devrimci yoldan değiştirmeye hazır olduğumuzu derhal göster-

meliydik, öyle ki köylüler, "bolşevikler, derhal ve her ne pahasına olursa olsun, katlanılmaz durumumuzu düzeltmek istiyorlar" diyebilsinler.

Ve, işte böylece, iktisadî siyasetimizde değişiklik yapıldı; savaş salmasının yerini, aynî vergi aldı. Bu yeni yol, bir çırpıda bulunmadı. Bolşevik basında aylarca devam eden bir dizi önermeleri bulabilirsiniz, ama, gerçekten başarı vaadeden bir tasarı ileri sürülmedi. Ama, bunun hiç önemi yok. Önemli olan, sadece pratik durumlara ve durumun gerektirdiklerine boyuneğerek iktisadî siyasetimizi değiştirmemizdir. Kötü hasat, yem kıtlığı, yakıt sıkıntısı, bütün bunların elbette köy ekonomisi dahil, ekonominin bütünü üstünde kesin bir etkisi oluyor. Eğer köylüler greve yatarlarsa, yakacak odunsuz kalacağız. Ve odun olmayınca da, fabrikalar işi durdurmak zorunda kalacaklar. Bir yıkım halini alan çok yaygın kötü hasadın ve yem kıtlığının sonucu olan iktisadî bunalım, 1921 ilkyazında dev boyutlar kazanmıştı. Bütün bunlar, üç yıllık bir içsavaşın sonuçlarıydı. Köylüye, yoksulluğunun yükünü hafifletmek için siyasetimizi ivedilikle değiştirebileceğimizi ve değiştirmek istediğimizi göstermemiz gerekiyordu. Durmadan —ve II Kongrede de bundan sözedilmiştir— devrimin fedakârlıklar gerektirdiğini söylüyorduk. Kimi arkadaşlarımız propagandalarında şu iddiayı ileri sürüyorlar: devrim yapmaya biz hazırız, ama bu devrim çok ıstıraplı olmamalıdır. Eğer yanılmıyorsam, Çekoslovak Partisinin kongresinde yaptığı konuşmada, bu tez, arkadaşımız Smeral tarafından ortaya atılmıştır. Ben, bunu Reichenberg'in *Vorwärts*'ında çıkan tutanakta okudum. Öyle anlaşılıyor ki, orada, hafif bir sol kanat var. Bu durumda, bu kaynak tam tarafsız olarak kabul edilemez. Bununla birlikte, eğer Smeral yoldaş bunu demişse, hata ettiğini söylemeliyim. Bu kongrede Smeral'dan sonra söz alan bazı konuşmacılar şöyle demişler: "Evet, biz, Smeral'a katılıyoruz, çünkü böylece içsavaştan kaçınmış oluyoruz." Eğer bütün bun-

lar doğruysa, böyle bir propagandanın, ne komünist, ne de devrimci bir nitelik taşımadığını belirtmeliyim. Her devrimin, onu yapan sınıf için çok büyük fedakârlıklara yolaçması doğaldır. Devrim, harekete on misli, yüz misli insanın katılmasıyla alışılagelen mücadeleden ayrılır; ve bu bakımdan her devrim, yalnız bazı kişilerin değil, bütün bir sınıfın fedakârlığını gerektirir. Rusya'da proletarya iktidarı, egemen sınıfı, proletaryayı, tarihte asla görülmemiş derecede fedakârlıklara, yoksulluklara ve yoksunluklara sürükledi. Ve başka bir ülkede de, durumun aynen böyle olacağı çok kuvvetli bir olasılıktır.

Sorun, bu yoksunlukları nasıl bölüşeceğimizi bilmekte. Biz, devlet iktidarıyız. Belli bir noktaya kadar yoksunlukları bölüştürecek, bunları birçok sınıflara yükleyebilecek ve böylelikle, nüfusun bazı tabakalarının durumunu nispeten hafifletecek durumdayız. Hangi ilkeye dayanarak hareket etmeliyiz? Adalet ilkesine mi, çoğunluk ilkesine mi? Hayır. Pratik kimseler olarak hareket etmeliyiz. İktidarı proletaryanın elinde tutacak şekilde yoksunluklar bölüştürmeliyiz. Bizim biricik ilkemiz budur. Devrimin başlangıcında, işçi sınıfı inanılmaz bir yoksulluğa katlanmak zorunda bırakıldı. Şimdi yiyecek sağlama siyasetimizin, yıldan yıla, giderek daha büyük başarılar kazandığını görüyorum. Sonuçta durumun iyileştiği kuşkusuzdur. Ama, Rusya'da, köylülerin, işçi sınıfına oranla, devrimden daha kazançlı çıktıkları tartışma götürmez. Bundan şüphe edilemez. Teorik bakımdan, besbelli ki, bu, devrimimizin belli bir dereceye kadar bir burjuva devrimi olduğunu göstermektedir. Kautsky bize karşı bu iddiada bulunduğu zaman gülmüştük. Elbette ki, büyük toprak sahiplerini mülkten tecrit etmeyen, büyük toprak ağalarını sürgün etmeyen ve toprağı bölüştürmeyen bir devrim, sosyalist değil, burjuva devrimi olabilir. Burjuva devrimini sonuna dek götürmeyi ve sosyalist devrim için mücadeleyi kolaylaştırmayı başaran tek parti bizimki olmuştur. Sov-

yet iktidarı ve sistemi, bizim devletimiz tarafından kurulmuş olan organizmalardır. Biz, bu organizmaları, şimdiden kurmuş bulunuyoruz, ama köylü ile proletarya arasındaki iktisadî ilişkiler sorunu henüz çözülmemiştir. Daha yapılacak çok iş var, ve mücadelenin başarıya ulaşıp ulaşmaması bu sorunu çözebilip çözememize bağlıdır. Şu halde, yoksunlukların pratikte paylaştırılması en çetin sorunlardan biridir. Kısacası, köylülüğün durumunda bir iyileşme var, buna karşılık işçi sınıfı büyük acılar çekme durumundadır ve bu, işçi sınıfının diktatörlüğünü gerçekleştirmesinden ötürüdür.

Daha yukarda kötü hasadın ve yem kıtlığının, 1921 ilkyazında, ülkemizin çoğunluğunu meydana getiren köylüler arasında en korkunç yoksunluklara neden olduğunu söylemiştim. Köylü yığınlarıyla iyi ilişkiler kurmazsak, varlığımızı sürdüremeyiz. Bu yüzden, görevimiz, onlara doğrudan doğruya yardımımızı iletmek oldu. İşçi sınıfının durumu son derece kötüdür. Korkunç ıstıraplar çekmektedir. Bununla beraber, siyasal bakımdan en gelişmiş unsurlar işçi sınıfının diktatörlüğü yararına, her ne pahasına olursa olsun köylülerin yardımına koşmamız gerektiğini anlıyorlar. İşçi sınıfının öncüleri bunu anladı, ama bu öncüler içinde bunu kavrayamayan, bunu anlamak için çok yorgun olanlar var. Bunlar, bu tutumu hata saydılar ve oportünizm sözcüğünü kullanmaya başladılar. Bolşevikler köylülere yardım ediyor, diyorlardı. O köylü ki, bizi sömürmektedir ve güya her istediğini elde etmektedir, işçi ise açtır... Ama, acaba bu oportünizm midir? Köylülere yardım ediyoruz çünkü onlarla ittifak yapmaksızın proletaryanın siyasal iktidarı olanaksızdır, iktidarı koruyabilmesi düşünülemez. İşte bizim için belirleyici etken, bu neden olmuştur, yoksa eşit dağıtım ilkesi değil.

Köylülere yardım ediyoruz; çünkü bu, siyasal iktidarı muhafaza edebilmemiz için mutlaka gereklidir. Diktatörlüğün yüksek ilkesi, proletaryanın yönetici rolünü sürdü-

rebilmesi için gerekli olan proletarya ile köylü ittifakını desteklemektir.

Bunun için bizim bulduğumuz tek çare, mücadelenin kaçınılmaz sonucu olan aynî vergiye geçiştir. Önümüzdeki yıl, bu vergiyi ilk defa olarak uygulayacağız. Bu ilke, pratikte henüz denenmiş değildir. Askerî ittifaktan iktisadî ittifaka geçmek zorundayız; ve teorik olarak, bu sonuncunun yalnız bir temeli olabilir: aynî verginin kabulü. Sosyalist toplumun gerçekten sağlam ekonomik bir temelini atabilmek için, biricik teorik olanak budur. Toplumsallaştırılmış fabrika, köylüye ürünlerini verir; köylü de, karşılığında, buğday verir. Sosyalist toplumun varlığının biricik koşulu, az topraklı köylülerin çoğunluğu oluşturduğu, ya da hiç olmazsa kuvvetli bir azınlık meydana getirdiği bir ülkede sosyalizmi kurmanın tek şekli budur. Köylü, ürününün bir kısmını vergi olarak, öteki kısmını da sosyalist fabrikanın mamulünün karşılığı olarak ya da meta değişimi yoluyla verecektir.

Şimdi en güç soruna geliyorum. Aynî vergi, açıkça görülüyor ki, ticaret özgürlüğü demektir. Vergi borcunu ödedikten sonra, köylü, buğday fazlasını özgürce değiştirebilme konusunda dilediği gibi hareket eder. Bu değişim özgürlüğü, kapitalizmin özgürlüğü anlamını da içermektedir. Bunu açıkça söylüyoruz ve vurguluyoruz. Hiç bir şekilde saklamıyoruz. Eğer saklamaya kalkışırsak işler bizim için kötüye gidecektir. Ticaret özgürlüğü, kapitalizmin özgürlüğüdür, ama kapitalizmin yeni bir biçim altındaki özgürlüğü. Bu demektir ki, belirli bir noktaya kadar yeniden kapitalizmi yaratacağız. Bunu apaçık yapıyoruz. Bu, devlet kapitalizmidir. Ne var ki, iktidarın sermayeye ait olduğu bir toplumdaki devlet kapitalizmi ile proletarya devletindeki devlet kapitalizmi farklı kavramlardır. Kapitalist toplumda, devlet kapitalizmi, onu burjuvazinin çıkarları doğrultusunda denetleyen devlet tarafından kabul edilmiştir ve proletaryaya karşıdır. Proletarya devletinde, henüz daha güçlü olan bur-

juvaziye karşı direnme ve ona karşı mücadele etme olanağı sağlayabilmek için, aynı şey, işçi sınıfı yararına yapılmaktadır. Söylemeye gerek yok ki, yabancı sermayeye, öteki ülkelerin burjuvazisine, ayrıcalıklar tanımak zorundayız. Ulusal niteliğini en ufak şekilde bozmaksızın, madenleri, ormanları, petrol kuyularını, karşılığında sınaî ürünler, makineler almak ve böylece öz sanayimizi ileri götürmek için yabancı kapitalistlere emanet ediyoruz.

Devlet kapitalizmi sorunu üstünde, elbette başlangıçtan beri hepimiz görüş birliği içinde değildik. Ama bu fırsat dolayısıyla, köylülerimizin geliştiğini, şu sırada savunduğumuz mücadelenin tarihsel önemini çok iyi kavradıklarını görmekten büyük bir sevinç duyuyoruz. En geri bölgelerin basit köylüleri gelip bize şöyle dediler: "Nasıl?.. Rusça konuşan kapitalistlerimizi kovduk da şimdi yerine yabancı kapitalistler mi gelecek?" Acaba bu sözler, köylülerimizdeki ilerlemeyi göstermiyor mu? İktisadî sorunlardan haberli olan işçiye, bunun neden zorunlu olduğunu açıklamak gereksizdir. Yedi yıllık savaştan sonra, öyle bir yıkıma uğradık ki, sosyalizmi yeniden kalkındırmak için uzun yıllar gerekecektir. Gecikmemizin, zayıflığımızın, şimdi geçirdiğimiz ve geçirmeye mecbur edildiğimiz çıraklık dönemimizin bedelini ödememiz gerekmektedir. Kim kendini eğitmek isterse, bunun bir bedeli vardır. Bunu, hepimize ve herbirimize açıklamalıyız, ve eğer biz bundan pratik bir deney çıkarırsak, büyük işçi ve köylü yığınları, bizimle birlikte olacaktır, çünkü sanayimizi kalkındırma olanağına kavuşacağız, çünkü onların durumları hemen düzelecek. Bizi, buna, kim zorluyor? Yeryüzünde biz, tek başına değiliz. Kapitalist devletler sistemi içindeyiz. Bir yanda, bize henüz yardım edemeyen sömürge ülkeler var; öte yanda, düşmanımız olan kapitalist ülkeler. Bu da, gerçekten çok iğreti olmakla birlikte, belirli bir denge yaratıyor. Ama, bu durumu hesaba katmak zorundayız. Eğer var olmak istiyorsak, bu olguyu görmezlikten

gelemeyiz. Ya da, tüm burjuvaziyi o anda yenmek ya da bedel ödemek zorunluluğu vardır.

Devlet kapitalizmi sistemindeki ödünleri saklamak yerine, bunu açıkça kabul etmek, kapitalizmin bedelini ödemekle bir oluyor. Ama zaman kazanıyoruz, ve zaman kazanmak, özellikle, yabancı yoldaşlarımızın etkin biçimde devrimlerini hazırladıkları bir denge döneminde her şeyi kazanmak demektir. Ve bu hazırlık ne kadar ilerlerse, zafer o kadar güven altında olacaktır. O ana kadar da, bunun bedelini ödemek zorundayız.

İaşe siyasetimiz üzerine de birkaç söz. Açıktır ki, bu ilkel ve kötü idi. Ne var ki, bazı başarılar da kaydedebildik. Bu fırsatla, bir kez daha belirteyim ki, büyük makine sanayii, sosyalizmin mümkün olan tek iktisadî temelidir. Bunu kim unutursa, komünist değildir. Bu sorunu, somut olarak ortaya koymamız gerekir. Sorunları, eski sosyalizmin teorisyenleri gibi ortaya koyamayız. Onları pratik bir şekilde ortaya koymalıyız. Modern büyük sanayi nedir? Bütün Rusya'nın elektriklendirilmesi. İsveç, Almanya ve Amerika, şu anda burjuva ülkeler olmalarına karşın, hemen hemen elektriklendirilmiş durumdalar. İsveçli bir yoldaş, İsveç'te sanayiin önemli bir kısmının elektriklendirildiğini, tarımın da % 30'nun elektriğe kavuştuğunu bana anlattı. Daha gelişmiş kapitalist ülkeler olan Almanya ve Amerika'da bu ölçek daha da geniştir. Büyük makine sanayii, ülkenin tümünün elektriklendirilmesinden başka bir şey değildir. En uzman iktisatçı ve teknik elemanlardan oluşan özel bir komisyonu çok önceden kurduk. Şurası bir gerçek ki, onların hemen hemen hepsi Sovyetlerin iktidarına karşılar. Bütün bu uzmanlar, komünizme gelecekler, ne var ki, 20 yıllık yeraltı faaliyeti boyunca durmaksızın komünizmin alfabesini incelemiş, yinelemiş, bezdirecek derecede üstünde durmuş olan bizlere göre daha değişik bir yoldan.

Uzmanlara çağrıda bulunması konusunda, sovyet ikti-

darının bütün organları, hemen hemen aynı fikirdeydi. Ülkenin üretici güçlerinin bu yolla artacağını pratik olarak tanıtladığımız zaman, mühendisler bize geleceklerdir. Bunu teorik olarak onlara göstermek yeterli değildir. Pratik olarak göstermek gerekir. Soruna, komünizmin teorik propaganda ortamında değil de başkaca bir yoldan yaklaşırsak, bu adamları yanımıza çekebileceğiz. Büyük sanayiin köylülüğü açlık ve sefaletten kurtaracak biricik çare olduğunu kesinlikle söylüyoruz. Herkes buna katılıyor. Ama nasıl yapılacak? Eski temel üstünde sanayii ileri götürmek için çok fazla çabaya ve zamana gerek vardır. Sanayii modernleştirmek, ve bunun için de ülkenin elektriklendirilmesine gitmek zorundayız, bu işe daha az zaman ister. Elektriklendirme planları çoktan hazırlandı. Çoğu sovyet iktidarının karşısında olan 200'ü aşkın uzman, komünist olmamalarına karşın, bu işte benimseyerek çalıştılar. Teknik bilim açısından, elektriklendirmenin biricik doğru yol olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar. Kuşkusuz, plandan gerçekleşmeye önemli bir mesafe var. İhtiyatlı uzmanlar, işlerin ilk bölümünün en az on yıl istediğini söylemektedirler. Prof. Ballod, Almanya'nın elektriklendirilmesi için 3-4 yılın yeterli olacağını hesaplamıştır. Bizim için on yıl bile azdır. Tezlerimde, bu alanda şimdiye kadar çok az şey yapıldığını gösteren rakamlar verdim. Bu rakamlar o derece düşük ki, bilimsel anlamdan çok propaganda değeri taşıdıkları derhal farkedilmektedir. Ve ancak propaganda ile işe başlamak zorundayız. Dünya savaşına katılan ve Almanya'da birçok yıl geçiren Rus köylüsü, açlığı yenmek için modern yöntemlerle işletmeleri nasıl yönetmek gerektiğini orada gördü. Bu yönde geniş bir propaganda çabası göstermeliyiz. Büyük propaganda değeri taşımasına karşın, elektriklendirme planlarına bugüne kadar bizzat onlar tarafından da gerekli pratik önem verilmedi.

Köylü, yeni bir şeyler yaratmak gerektiğini hissediyor.

Köylü, herkesin kendisi için değil de devletin bütün gücüyle işe girişmesi gerektiğini anlıyor. Almanya'da tutsak iken, köylü uygarca bir yaşamın gerçek temelini gördü, tanıdı. 12.000 kilovat, çok düşük bir başlangıçtır. Olabilir ki, Amerikan, Alman ve İsveç elektriklendirmesini tanıyan bir yabancı bu rakamı gülünç bulsun. Ama son gülen iyi güler. Gerçekten, bu alçakgönüllü bir başlangıçtır. Ama köylüler, yeniden ve çok büyük işler gerçekleştirmek gerektiğini ve buna daha şimdiden girişilmiş olduğunu hesaba katmaya başlıyorlar. Dev güçlükleri yenmek gerekiyor. Kapitalist ülkelerle ilişkiler kurmaya çalışıyoruz. Ülkemizi elektriklendirmede bize yardım etmeleri koşuluyla, kapitalistlere birkaç yüz milyon kilo petrol verdiğimize üzülmemek gerekir. ...

[OTUZ]

KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE

I

Bana öyle geliyor ki, bizde, kooperatifçiliğe yeteri kadar önem verilmiyor. Ekim Devriminden bu yana, NEP'ten bağımsız olarak (tersine, burada "özellikle NEP sayesinde" demek gerekir), bizde kooperatifçiliğin kazandığı olağanüstü önemi herkesin anladığını sanmıyorum. Eski kooperatifçilerin düşleri pek çok kuruntularla dolu; çoğu kez, bu düşler, gerçek-dışı olduklarından gülünçtür. Ama niçin böyledir? Şunun için ki, bunlar, sömürücülerin egemenliğinin giderilmesi için, işçi sınıfının siyasal mücadelesinin temel önemini, esas önemini anlamıyorlar. Bugün yurdumuzda sömürücüler iktidarda değil, ve eski kooperatifçilerin, gerçeğe aykırı, hatta romantik ve hatta kaba düşlerinin çoğu, gerçeklik

kazanmıştır.

Gerçekten, bizde, işçi sınıfı iktidarı elinde tuttuğuna göre, ve devlet de bütün üretim araçlarının sahibi bulunduğuna göre, geri kalan iş, halkı kooperatifler içinde toplamaktır. Halk, azamî ölçüde kooperatifler içinde toplanınca, sosyalizm kendiliğinden gerçekleşir; bu sosyalizm ki, eskiden, siyasal iktidar vb. uğruna mücadelenin gereğine haklı olarak inanmış olan kimselerin, yerinde alaylarına, gülümsemelerine ve küçümsemelerine neden olmaktaydı. Ama, yoldaşlarımızın hepsi, kooperatifçiliğin bugün bizim için Rusya'da kazandığı büyük, sınırsız önemi değerlendirememektedirler. NEP'le, tüccar olarak saydığımız köylüye, özel ticaret ilkesine ödün verdik; işte, (bazılarının düşündüğünün tersine) kooperatifçiliğin muazzam kapsamı, özellikle buradan ileri gelmektedir. Sonuç olarak, bize, NEP düzeni altında gerekli olan, Rus halkının yeteri kadar geniş ve derin tabakalarını, kooperatiflerde toplamaktır; çünkü biz bugün, devletin denetimi sayesinde, bir yandan, özel çıkarı, özel ticarî çıkarı düzenleme aracını ve öte yandan, özel çıkarı genel çıkarla sınırlama aracını, eskiden sosyalistlerin büyük bir kısmının bir engel saydıkları şeyi bulduk. Gerçekten, başlıca üretim araçları üzerinde devlet iktidarı ve devlet iktidarının proletaryanın elinde oluşu, bu proletaryanın milyonlar ve milyonlarca küçük ve küçücük köylüyle olan ittifakı, köylülüğün proletarya tarafından yönetiminin güvenlik altına alınmış bulunması vb., eskiden bezirgânlık saydığımız ve bugün de, NEP düzeninde, bazı bakımlardan öyle saymakta haklı olduğumuz kooperatifçilikten, sadece kooperatifçilikten hareket ederek, tam bir sosyalist toplumu kurmak için gerekli olan her şey değil midir? Bu, henüz, sosyalist bir toplumun kuruluşu değildir, ama bu kuruluş için gerekli ve yeterli olan her şeydir.

Oysa bu durum, pratik içindeki militanlarımızın çoğu tarafından önemsenmemiştir. Kooperatifçiliğe küçümse-

meyle bakılmaktadır, bunun, ilkönce, ilke olarak (üretim araçları devlete ait) ve sonra, yeni düzene *en basit, en kolay, köylü için en ulaşılabilir* yoldan geçiş bakımından taşıdığı istisnaî önem anlaşılmamaktadır.

Oysa, işin esası gene buradadır. Sosyalizmi kurmak için çeşit çeşit işçi örgütü tasarlamak başka şeydir; *her* küçük köylünün bu esere katılabileceği şekilde bu sosyalizmi pratik olarak kurmayı öğrenmek başka şeydir. Şu anda biz, işte bu aşamaya ulaştık. Ama, şurası da kesin ki, bu böyle olmakla birlikte, bundan son derece yetersiz olarak yararlanmakta olduğumuz besbellidir.

NEP'i uygularken sanayi ve ticaret özgürlüğü ilkesine gerektiğinden fazla yer vermekle değil, ama kooperatifçiliği unutmakla, ona gerektiğinden az değer vermekle, yukarda belirtilen iki yönden kooperatifçiliğin dev önemini unutmaya başlamakla, fazla ileri gitmiş olduk.

Şimdi, ben, "kooperatifçilik" ilkesinden hareketle, pratik anlamda, derhal ne yapılabilip ve ne yapılmamasının gerekli olduğu konusunda okurla görüşmek niyetindeyim. Şimdiden, hangi yollarla, "kooperatifçilik" ilkesi, herkes için, sosyalist kapsamı apaçık ortaya çıkacak şekilde geliştirilebilir, geliştirilmelidir?

Siyasal bakımdan öyle hareket etmek gerekir ki, kooperatifler, genel anlamda ve her yerde, yalnız birtakım avantajlardan yararlanmakla kalmamalı, bu avantajlar, salt maddî planda (banka faiz yüzdesi vb. gibi) olmalıdır. Devlet, kooperatiflere, özel girişimlere sağladığı kredileri, hiç değilse az miktarda aşan krediler açmalı ve hatta bunu ağır sanayi vb. için kabul ettiği kredilere ulaşan düzeye çıkarmalıdır.

Bir toplumsal rejim, ancak belirli bir sınıfın malî desteğiyle yaşar. "Özgür" kapitalizmin bize maloluş fiyatını, yüz milyonlar ve yüz milyonlarca rubleyi anımsatmak gereksiz. Bugün, her zamandan daha fazla desteklemek zorunda bulunduğumuz şu andaki toplumsal rejimin, koopera-

tifler rejimi olduğunu anlamak ve pratikte bu gerçeğe göre hareket etmek gerekmektedir. Ama onu tam anlamıyla desteklemek gerekir; yani sözkonusu olan, herhangi bir kooperatif değişimin desteklenmesi değildir; sözkonusu olan, *gerçek halk yığınlarının gerçekten katıldığı* bir kooperatif sisteminin desteklenmesidir. Kooperatif işlemine katılan bir köylüye prim tanımak, kesin olarak doğru bir formül; ama ayrıca, bu katılışı denetlemek, hangi noktaya kadar bu katılışın bilinçli ve olumlu olduğunu saptamak, işte sorunun düğüm noktası. Birisi bir köye gelerek orada bir kooperatif dükkânı açtığında, halk, kesin olarak söylemek gerekirse, kuruluşa hiç bir şekilde katılmaz; ama aynı zamanda da, öz çıkarıyla hareket ederek, en kısa zamanda ona katılmaya gayret edecektir.

Bu sorunun bir başka yönü daha var. "Uygar" (ve her şeyden önce okur-yazar) bir Avrupalı açısından, bütün nüfusun pasif değil de, aktif olarak kooperatifleşmeye katılması için, bize yapacak çok az iş kalır. Yani kısacası, yapılacak "tek" şey, "uygar" halkımızı, kooperatifleşmeye genel bir katılışın sağladığı yararları anlayacak ve bu katılışı en iyi şekilde örgütleyecek düzeye getirmek. "Sadece" bu, sosyalizme geçmek için şu anda bize gerekli olan bu kavrayıştır. Ama, bu, "sadece" koskoca bir devrimi, halk yığınlarının kültürel gelişmesinin koca bir çağını zorunlu kılıyor. Bu yüzden, olabildiğince az aşırı özen ve olabildiğince az akıldanelik, bizim kuralımız olmalıdır. Bu bakımdan, NEP, en basit köylünün düzeyine inebilmekle, ondan daha başka bir şey istememekle, bir ilerleme ifade eder. Ama NEP aracılığıyla toplam nüfusun kooperatiflere katılmasını sağlayabilmek için, koskoca bir tarihsel dönem gerekecektir. En uygun koşullarda, bu dönemi, on ya da yirmi yılda aşabiliriz. Bu da, ayrı bir tarihsel dönem olacaktır ve bu dönemden geçmeden, eğitimi genelleştirmeden, sorunlar yeteri kadar anlaşılmadan, halka

kitaplardan yararlanmayı yeteri kadar öğretmeden, bütün bunların gerektirdiği maddî bir temel olmadan, belli bir ölçüde, örneğin kötü mahsule, açlığa vb. karşı belli güvenceleri sağlamadan, bütün bunlar olmadan, amacımıza ulaşamayız. Şimdi, sözkonusu olan, daha önce yeteri kadar örneğini verdiğimiz ve tam bir başarıya ulaştırdığımız, o devrimci atılışı, o devrimci coşkunluğu, zeki ve eğitilmiş bir tüccarın becerikliliğiyle bağdaştırmayı bilmektir; iyi bir kooperatifçi olmak için bu kadarı yeter. Kastettiğim uygar bir tüccardır. Ruslar ya da sadece düşünebilen köylüler şunu iyice anlamalıdırlar: bir adam ticaret yapıyor diye, onun ticareti bildiğini sanmak, kesin olarak yanlıştır. O, ticaret yapabilir, ama uygar bir tüccarın becerisine varmak için katedilecek uzun bir yolu vardır. O, Asyalı gibi ticaret yapmaktadır; oysa gerçek bir tüccar olabilmek için, ticareti, Avrupalı gibi yapmak gerekir. Oysa, adamımızı bundan ayıran koskoca bir çağ var.

Sözümü bitiriyorum: iktisadî, malî alanlarda ve bankacılıkta, kooperatifçiliğe bir dizi ayrıcalık tanımak; işte halk örgütlenmesi ilkesine bizim sosyalist devletimiz tarafından sağlanan destek, bunlardır. Ama bunlar, sorunun ancak genel çizgileridir; çünkü, henüz sorunun pratik yanını ayrıntılı olarak saptamamız gerekmektedir, yani henüz kooperatiflere verilecek olan ve bunların uygar kooperatifçiler yetiştirmelerine etkili olarak yardım edilmesini sağlayacak olan "prim" koşullarını (ve bu primlerin hangi durumlarda verilebileceğini) henüz saptamamız gerekmektedir. Uygar kooperatifçiler düzeni ise, üretim araçları toplumun mülkiyetinde bulunduğu ve proletarya, sınıf olarak, burjuvazinin üstesinden geldiği durumda, sosyalist düzendir.

4 Ocak 1923

II

Yeni Ekonomi Politikası konusunda her yazı yazışımda,

1918 tarihli devlet kapitalizmiyle ilgili makalemden aktarmalar yapmışımdır. Bu durum, birçok kez, bazı genç arkadaşların kafasında kuşkular yaratmıştır. Ama onların kuşkuları, daha çok, siyasal nitelikteki soyut sorunlara yöneliyordu.

Onlar, üretim araçlarının işçi sınıfına ait olduğu ve aynı işçi sınıfının iktidarı elinde tuttuğu bir düzenin devlet kapitalizmi olamayacağı görüşündeydiler. Ama bu genç arkadaşlar, "devlet kapitalizmi" terimini, *her şeyden önce* şu andaki durumuyla sol-komünistlere karşı polemikteki tutumun arasındaki tarihsel bağlantıya işaret etmek için kullandığımın farkına varmamışlardır; daha o zaman, devlet kapitalizminin bugünkü ekonomimize oranla daha üstün olacağını göstermiştim; benim için önemli olan, olağan devlet kapitalizmiyle, olağan olmayan, hatta —Yeni Ekonomi Politikasını açıklarken okura sözünü ettiğim— olağanüstü devlet kapitalizmi arasındaki bağıntıyı kurmaktı. *İkincisi,* beni daima düşündüren şey, ulaşılacak olan pratik amaçtı. Oysa, Yeni Ekonomi Politikamızın pratik amacı, ayrıcalıklar vermekti: bunlar, bizim koşullarımızda, besbelli ki, devlet kapitalizminin saf bir şekli olacaktı. Bu konudaki düşüncelerimi işte bu şekilde anlamak gerekir.

Ama, sorunun bir yüzü daha var ki, bunda devlet kapitalizmine başvurmaya, ya da en azından devlet kapitalizmiyle bir karşılaştırmaya gereksinmemiz olabilir. Kooperatifçiliğin sözünü ediyorum.

Kapitalist bir devlette, kooperatiflerin, kapitalist kolektif kurumlar olduğu kesindir. Şu da kesindir ki, bizim durumumuzda, (yalnız toplumun mülkü olan topraklar üzerinde ve işçi sınıfının elinde bulunan devlet iktidarının yönetimi ile) özel kapitalist girişimleri, (üretim araçları, işletmelerin üzerinde kurulduğu toprak, ve bir tüm olarak devlete ait olan işletmeler) tüm sosyalist nitelikteki girişimlerle birleştirdiğimiz bir sırada, eskiden ilke bakımından ayrı bir

kategori teşkil etmeyen bir üçüncü tip girişim sorunu, kooperatifler sorunu karşımıza çıkmaktadır. Özel kapitalizmde, kooperatifler, kapitalist girişimlerden farklıdırlar; tıpkı kolektif girişimlerin özel girişimlerden farklı oldukları gibi. Devlet kapitalizminde, kooperatifler, önce özel girişimler, sonra kolektif girişimler oldukları için kapitalist devlet girişimlerinden farklıdırlar. Bugünkü düzende, kooperatifler, kolektif girişimler oldukları için, özel kapitalist girişimlerden farklıdırlar; ama eğer mülkiyeti devlete ait toprak üzerinde bulunuyorsa, eğer üretim araçları devlete, yani işçi sınıfına aitse, sosyalist girişimlerden farklı değillerdir.

İşte, yurdumuzda, kooperatiflerden sözedildiği zaman, yeteri kadar gözönüne alınmayan nokta burası. Siyasal düzenimizin özel niteliği sayesinde, bizde, kooperatifçiliğin tamamen istisnaî bir önem kazandığı unutuluyor. Bu nedenle belirtilmeli ki, eğer bizdeki kayda değer herhangi bir gelişme gösterememiş işletme ayrıcalıkları hesaba katılmazsa, kooperatifleşme, bizim koşullarımızda, çoğu kez sosyalizmle tamı tamına bağdaşır.

Düşüncemi açıklıyorum: Robert Owen'dan başlayarak, eski kooperatifçilerin planları ne bakımdan hayalidir? Çünkü bunlar, sınıf mücadelesi gibi, işçi sınıfı tarafından siyasal iktidarın ele geçirilmesi gibi, sömürücüler sınıfı egemenliğinin ortadan kaldırılması gibi temel sorunu hesaba katmaksızın, barışçı yoldan modern toplumun sosyalist topluma dönüşeceğini hayal ediyorlardı. İşte yukardaki nedenle, bu "kooperatifçi" sosyalizmin, hayalci, romantik, hatta kaba olduğunu söylemekte haklıyız; çünkü, bunlar, kooperatiflerde halkı toplayabilmekle, sınıf düşmanlarını sınıf işbirlikçileri haline getirebileceklerini ve sınıf mücadelesini bir sınıf barışına dönüştürebileceklerini hayal etmekteydiler.

Çağımızın ana görevi yönünden bizim haklı olduğumuz kesindir, çünkü devletle siyasal iktidar uğruna sınıf mücadelesi olmaksızın sosyalizm gerçekleştirilemez.

Ama bakınız, devlet iktidarı işçi sınıfına geçince ve üretim araçlarının tümü (yalnız işçi devletinin ayrıcalık olarak, bir süre için ve belirli koşullarda, sömürücülere kendi rızalarıyla verdikleri üretim araçları hariç) işçi sınıfının eline geçince, işler nasıl değişiyor.

Bugün kooperatifçiliğin basit gelişmesinin, bizim için (yukarda işaret edilen "küçük istisna" hesaba katılarak) sosyalizmin gelişmesiyle aynı şey olduğunu söylemek hakkına sahibiz. Aynı zamanda, sosyalizm anlayışımızda da köklü bir değişikliğin meydana geldiğini kabul etmek zorundayız. Bu köklü değişiklik şundan ibaret: önceleri, biz, ağırlık merkezini, siyasal mücadele, devrim, iktidarın ele geçirilmesi vb. üzerine yerleştiriyorduk, ve bunu böyle yapmak zorundaydık; şimdi bu ağırlık merkezi yer değiştiriyor: "kültürel" barışçı örgütlenme çalışmaları alanına kayıyor. Hatta, eğer uluslararası ilişkiler olmasaydı, durumumuzu uluslararası alanda savunma görevimiz olmasaydı, ağırlık merkezinin eğitim eylemine kaydığını söyleyebilirdim.

Ama bunu hesaba katmayıp da, sadece iç iktisadî ilişkilerimizi gözönünde bulundurursak, çalışmamızın ağırlık merkezinin şu anda eğitim eylemi alanında olduğunu kesin olarak söyleyebiliriz.

Çağı belirleyen iki temel görev karşısında bulunuyoruz. Birincisi, kesin olarak hiç bir değeri olmayan ve tamamıyla geçmişten bize miras kalan idarî aygıtı yeniden kurmak; şu beş yıllık mücadele süresinde bu aygıtı ciddî olarak değiştirecek zamanımız yoktu, ve bunu yapamazdık da. İkinci görev, köylü sınıfı için kültürel bir eyleme girişmektir. Köylüler arasındaki bu çalışmanın ise, iktisadî amacı, kooperatifçiliktir. Eğer köylülerin hepsini kooperatiflerde toplayabilseydik, iki ayağımız birden sosyalist toprağa basmış olacaktı. Ama bu koşul —halkın tümünü kooperatiflerde örgütleme— köylülükten (evet köylülük dedim, çünkü büyük yığınları onlar meydana getiriyorlar) öyle yüksek bir kültür

düzeyi istiyor ki, kooperatifler içindeki bu genel örgütlenme gerçek bir kültür devrimi yapmaksızın olanaksızdır.

Hasımlarımız, sosyalizmi, kültür bakımından yeteri kadar gelişmemiş bir ülkede yerleştirmek isteyerek akılsızca bir işe giriştiğimizi birçok kez bize söylediler. Ama onlar yanıldı. Biz, işe, teoriye göre (her cinsten ukalâların ileri sürdüğü teoriye göre) başlanılması gereken yerden başlamadık; bizde siyasal ve toplumsal devrim, şimdi başarmakla görevli bulunduğumuz kültür devriminden önce gelmiştir.

Bugün, tam anlamıyla sosyalist bir ülke olmak için bu kültür devrimini tamamlamamız yetecektir. Ama bu devrim, bizim için yalnız kültürel alanda değil (okuma-yazmamız yok), maddî olanaklar alanında da (çünkü kültürlü insanlar olabilmek için, üretimin maddî araçlarının belirli bir gelişme kazanmış olması gerekir, belli bir maddî temele sahip olmak zorunludur) inanılmayacak güçlükler ortaya çıkarıyor.

İlk kez,
Pravda, n° 115 ve 116'da
26 ve 27 Mayıs 1923'te yayınlanmıştır

İmza: *N. Lenin*

[OTUZBİR]

AZ OLSUN TEMİZ OLSUN

DEVLET aygıtımızı yetkinleştirmek konusundaki düşüncem, İşçi ve Köylü Müfettişliğinin nicelik peşinde koşmaması ya da acele etmemesi gerektiği yolundadır. Bugüne dek devlet aygıtımızın etkinliğine dikkat etmek ve bu konuda düşünmek için o kadar az zamanımız oldu ki, eğer onu özel bir özenle oluşturmak ve İşçi ve Köylü Müfettişliğinde yüksek nitelikte bir insangücü, yani onu en iyi Batı modellerine göre geride bırakmayacak bir insangücü toplamak oldukça meşru bir iş olacaktır. Elbette bu, sosyalist bir Cumhuriyet için oldukça mütevazı bir şeydir. Ama ilk beş yıllık deneyimlerimiz, kafalarımızı güvensizlik ve şüphecilikle tıka-basa doldurdu. Örneğin "proleter kültürü" üzerinde çok fazla ve

çok kolayca inceleme yapanlar karşısında bu duyguyu duymaya eğilimimiz var: başlangıçta gerçek bir burjuva kültürüyle yetinmek zorundayız; başlangıçta burjuvazi-öncesi kültürle, yani bürokratik ya da feodal kültürle vb. dolu olan tiplere gerek duymadan iş yapabilmekten hoşnut olmak zorundayız. Kültür konusunda acelecilik ve yarışma en zararlı olan şeylerdir. Birçok genç yazarımız ve komünistimiz bunu akıllarına çok iyi yerleştirmelidirler.

Dolayısıyla, devlet aygıtı konusundaki geçmiş deneyimlerimizden, daha yavaş ilerlememizin daha iyi olacağı sonucuna varmalıyız.

Devlet aygıtımız o kadar —sefil demezsek— üzücü bir durumdadır ki, önce, onun kusurlu yanlarını önlemeye çalışma yollarını ciddî olarak düşünmek zorundayız; unutmayalım ki bu kusurlu yanların kökleri, devrilmiş ama henüz ortadan kalkmamış olan geçmiştedir; uzun süredir tamamlanmış bir kültürel aşama sözkonusu değildir. Bilerek kültür diyorum, çünkü bu konularda ancak bizim kültürümüzün, toplumsal yaşantımızın, alışkanlıklarımızın içine girmiş olanlara gerçekleşmiş gözüyle bakabiliriz. Toplumsal düzenimizde iyi olanın tam anlamıyla incelenmediğini, kavranılmadığını ve hissedilmediğini söyleyebilirim; iyi olana alelacele dörtelle sarıldık; doğrulanmadı ya da sınavdan geçirilmedi, deneylerle desteklenmedi ve dayanıklı hale getirilmedi vb.. Elbette gelişmenin başdöndürücü bir hızla ilerlediği beş yıllık bir zaman aralığında, çarlıktan sovyet sistemine geçtiğimiz devrimci bir dönemde, başka türlüsü olamazdı.

Artık bu konunun çaresine bakmanın zamanı gelmiştir. Çok hızlı ilerlemeye, övünmeye, vb. karşı etkili bir şüphecilik göstermek zorundayız. Her saat açıkladığımız, her dakika kabul ettiğimiz ve sonradan da her saniye zayıflığını, tutarsız ve anlaşılmaz niteliğini kanıtladığımız ileri adımları sağlamlaştırmak zorundayız. Burada en zararlı şey acelecilik olacaktır. En zararlı şey, bildiğimiz azıcık şeyin yeterli oldu-

ğuna ya da gerçekten yeni bir devlet aygıtı, gerçekten sosyalist, sovyetik vb. diye adlandırılmaya lâyık bir devlet örgütünün kurulması için elimizde önemli sayıda gerekli unsurun bulunduğu varsayımına güvenmemizdir.

Hayır, biz böyle bir aygıta sahip değiliz ve hatta onu yaratabilmek için gülünç derecede az unsura sahibiz. Ve biz onun kurulması için zaman sınırlaması koymamalıyız. Bu, çok çok yılımızı alacaktır.

Bu aygıtı kurmak için elimizde hangi unsurlar var? Sadece iki. Bunlardan birincisi, sosyalizm mücadelesine dalmış olan işçilerdir. Bu unsurlar yeterince eğitilmemişlerdir. Bize daha iyi bir aygıt kurmak isterler ama bunu nasıl yapacaklarını bilememektedirler. Bu aygıtı kuramazlar. Bunun için gerekli olan kültürü henüz geliştirememişlerdir; ve gerekli olan, kültürdür. İşleri koşturarak, aniden harekete geçerek, pür-telâş ve enerji ile ya da genel olarak insan niteliklerinin en iyilerinden birisinden yararlanmak suretiyle yapmakla bir şey elde edemeyiz. İkincisi, bilgi, eğitim ve öğrenim unsurlarımız var ama bunlar diğer ülkelere göre gülünç derecede yetersiz.

Burada unutmamamız gereken bir şey var: Bilgi yoksunluğumuzu heyecan, acele vb. ile karşılayabilmek ya da karşılayabileceğimizi hayal etmek için çok gayretliyiz.

Devlet aygıtımızı yenilemek için, ne pahasına olursa olsun, ilkönce öğrenmeye başlamamız, ikinci olarak öğrenmeye başlamamız ve üçüncü olarak yine öğrenmeye başlamamız gerekiyor. Ve öğrenmenin ölü bir mektup ya da moda olan günlük bir tümce olarak kalmamasına (ki bunun sık sık başımıza geldiğini açık yüreklilikle kabul etmemiz gerek), öğrenmenin bizim öz varlığımızın bir parçası haline gelmesine, ve öğrenmenin gerçekten ve tam anlamıyla bizim toplumsal yaşantımızı oluşturan unsurlardan biri haline gelmesine dikkat etmeliyiz. Kısacası Batı Avrupa burjuvalarının istemlerini değil ama sosyalist bir ülke olma yolundaki

bir ülkeye uygun düşen istemleri ileri sürmeliyiz.

Yukarıda söylenenlerden çıkarılması gereken sonuçlar şunlardır: İşçi ve Köylü Müfettişliğini gerçekten örnek bir kurum, bizim devlet aygıtımızı geliştirecek bir araç haline getirmeliyiz.

Onun istenen yüksek düzeye ulaşabilmesi için şu kuralı izlemeliyiz: "elbisenizi kesmeden önce yedi kez ölçün".

Bu amaçla, toplumsal düzenimizde en iyi ne varsa ondan yararlanmalı ve yeni Halk Komiserliğini kurmak için ondan en büyük dikkat, düşünce ve bilgi ile yararlanmalıyız.

Bu amaçla, toplumsal düzenimiz içinde sahip olduğumuz en iyi unsurlar —örneğin ilk olarak ileri işçiler ve ikincisi lafazanlığa kulak asmayacaklarına ve bilinçlerine ters düşen tek bir söz bile etmeyeceklerine inandığımız gerçekten aydınlanmış unsurlar— zorlukları kabullenmekten kaçınmamalı ve kendilerine göre edindikleri amacı ciddî olarak başarabilmek için hiç bir mücadeleden geri durmamalıdırlar.

Beş yıldır devlet aygıtımızı geliştirme yolunda telâşlı bir çaba içindeyiz ama bu, yalnızca bu beş yıl boyunca yararsızlığı ve hatta boşluğu ve hatta zararı kanıtlanmış bir telâş olmaktan ileri gidememiştir. Bu telâşlı çaba bizim bir şeyler yapmakta olduğumuz izlenimini yaratmaktaydı ama gerçekte yapılan şey yalnızca kurumlarımızı ve beyinlerimizi doldurmaktan ibaretti.

Her şey değişeli çok zaman oluyor.

Şu kuralı izlemeliyiz: az olsun, temiz olsun. Şu kuralı izlemeliyiz: iki ya da üç yıl içinde nitelikli insangücü elde etmek, hiç bir şey elde etme umudu olmaksızın telâşla iş yapmaktan iyidir.

Bu kurala uymanın ve bizim içinde bulunduğumuz koşullarda onu uygulamanın zorluğunu biliyorum. Bunun karşıtı olan kuralın binlerce açık nokta bularak kendine yol açacağını biliyorum. Büyük bir direncin gerekeceğini, müthiş bir inadın gerekeceğini, en azından ilk birkaç yılda bu

alandaki işlerin çok zor olacağını biliyorum. Bununla birlikte, ancak bu tür bir çabayla amacımıza ulaşabileceğimizden eminim; ve ancak bu amaca ulaşmakla, gerçekten sovyet, sosyalist ve buna benzer isimlerle çağrılmaya lâyık bir cumhuriyet yaratacağız.

Birçok okur ilk yazımda* örnekleme yoluyla aktardığım sayıların çok küçük olduğunu düşünebilirler. Bunun böyle olduğunu kanıtlayacak birçok hesaplama yapılabilir. Ama bir şeyi, yani gerçekten örnek bir nitelik elde etme isteğimizi her şeyin ve diğer bütün hesaplamaların üzerinde tutmamız gerektiğini düşünüyorum.

Devlet aygıtımızı geliştirmek için gerçekten ciddiyetle çalışmak zamanının en sonunda gelip çattığını düşünüyorum. Bunu yaparken acelecilikten daha zararlı bir şeyi az buluruz. Sayıların yükseltilmesine karşı güçlü bir uyarıda bulunmamın nedeni budur. Benim kanıma göre, biz, tam tersine, bu konuda sayıları özellikle idareli kullanmalıyız. Açık yüreklilikle şunu belirtelim: bugün İşçi ve Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği en ufak bir yetkiye sahip değildir. Eğer gerçekten, birkaç yıl içinde, birinci olarak, örnek bir kurum olacak, ikinci olarak herkesin mutlak güvenini kazanacak ve üçüncü olarak da herkese ve herbir kişiye Merkez Denetim Komisyonu adlı yüksek kurumun faaliyetlerinin gerekli olduğunu kanıtlayacak bir kurum yaratmak istiyorsak bunu sıkısıkıya kafalarımıza yerleştirmeliyiz. Benim kanıma göre, büro görevlilerinin sayılarına ilişkin genel normları hemen ve kesin olarak reddetmeliyiz. İşçi ve Köylü Müfettişliğinde çalışacak kişileri özel bir dikkat göstererek ve ancak en ciddî testten geçirerek seçmeliyiz. Gerçekten, idare edip giden, en ufak bir güvene bile sahip olmayan ve sözü hiç bir ağırlık taşımayan bir Halk Komiserliğini kurmanın ne anlamı var? Bana göre, bugün kafamızda yer alan Yeniden Kurma işini başlatmanın temel amacı, bütün bunları engel-

* Bkz: V. Lénine, *Oeuvres*, Paris-Moscou, t. 33, s. 495-500. —*Ed.*

lemektedir.

Merkez Denetim Komisyonunun üyeleri olarak listemize aldığımız işçiler, kusursuz komünistler olmalıdırlar ve kanıma göre, onlara işlerinin yöntem ve amaçlarını öğretmek için yapılması gereken çok şey var. Üstelik, bu işte yardımcı olmak üzere belirli sayıda sekretere gerek vardır. Bu sekreterlerin, işe alınmadan önce, üçlü bir teste tâbi tutulmaları gerekir. Son olarak, kural-dışı durumlarda bizim doğrudan doğruya İşçi ve Köylü Müfettişliğinin görevlileri olarak kabul edeceğimiz memurlar aşağıdaki koşullara uymalıdırlar:

Birincisi, birkaç komünist bu kişileri tavsiye etmelidir.

İkincisi, bizim devlet aygıtımız konusundaki bilgilerinin sınandığı bir testten geçmelidirler.

Üçüncüsü, devlet aygıtımıza ilişkin teorinin temel ilkelerini, yönetimin, cansıkıcı büro işleri vb.'nin temel ilkelerini bildiklerini kanıtlayacak bir testten geçmelidirler.

Dördüncüsü, bu kişiler Merkez Denetim Komisyonu üyeleri ve kendi sekreterlikleri ile o kadar yakın bir uyum içinde çalışmalıdırlar ki, biz, bütün aygıtın çalışmasına kefil olabilelim.

Bunların olağanüstü sert gerekler olduğunu biliyorum ve İşçi ve Köylü Müfettişliğindeki "pratik" işçilerin çoğunluğunun bu gereklerin uygulanamaz olduğunu söyleyeceklerinden ve bunlara dudak bükeceklerinden çok korkuyorum. Şimdi İşçi ve Köylü Müfettişliğinin bugünkü önderlerinden birisine ya da bu kuruluş ile ilgili olan herhangi birisine soruyorum: Aynen İşçi ve Köylü Müfettişliği gibi, bir Halk Komiserliğinin pratik amacının ne olduğunu dürüstçe söyleyebilirler mi? Bu sorunun, onların bu önlemin anlamını kavramalarına yardımcı olacaklarını sanıyorum. Ya bu umutsuz işten dolayı kurduğumuz sayısız yeniden örgütlendirmelerden bir fazlasına sahip olmak gereksizdir, ya da biz, gerçekten yavaş, zor ve alışılagelenlerin dışındaki yöntemler-

le ve bu yöntemleri tekrar tekrar test ederek işe girişmeli, gerçekten örnek bir şey, sadece rütbe ve etiketine göre değil ama erdemlerinden dolayı dostun-düşmanın saygısını kazanacak bir şey yaratmalıyız.

Kendimizi sabırla silahlandırmazsak, eğer bu göreve birkaç yılımızı adamazsak, hiç girişmeyelim daha iyi.

Kanımca, çok acele ederek pişirip kotardığımız en az sayıdaki daha yüksek düzeyli iş araştırma kurumlarını seçmeli, bunların doğru dürüst örgütlenip örgütlenmediklerine bakmalı ve ancak modern bilimin yüksek standartlarını sağlayan ve bizi onun bütün kazançlarıyla donatan bir biçimde çalışmalarını sürdürmelerine izin vermeliyiz. Eğer böyle yaparsak, birkaç yıl içinde, işlevlerini yerine getirebilecek, devlet aygıtımızı geliştirmek üzere sistemli ve kararlı bir biçimde çalışabilecek, sırtını işçi sınıfının, Rus Komünist Partisinin ve Cumhuriyetimizin bütün halkının güvenine dayamış bir kuruma sahip olacağımızı umut etmek hayalcilik olmayacaktır.

Bunun hazırlık hareketi bir an önce başlatılmalıdır. Eğer İşçi ve Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği bugünkü yeniden örgütlendirme planını kabul edecek olursa, görev tamamlanıncaya dek, acele etmeksizin ve yapılmış olanı değiştirmek için duraksamaksızın, şimdi hazırlık adımları atabilir ve sistematik olarak çalışabilir.

Bu konudaki herhangi bir yarı-gönüllü çözüm tamamıyla zararlı olacaktır. İşçi ve Köylü Müfettişliği kadrosunun büyüklüğü konusunda, bundan başka bir hesaba dayalı bir önlem, aslında, eski bürokratik hesaplara, eski önyargılara mahkûm edilen, evrensel olarak küçük düşürülen vb. ne varsa ona dayalı olacaktır.

Kısaca sorun şudur:

Ya biz gerçekten devlet örgütlenmesi konusunda bir şeyler öğrendiğimizi kanıtlayacağız (ki beş yılda bir şeyler öğrenmiş olmamız gerekir), ya da bu konuda yeterince olgun

olmadığımızı kanıtlayacağız. Eğer durum ikincisine uyuyorsa, o zaman görevi hiç yüklenmeyelim daha iyi.

Kanımca, en azından bir Halk Komiserliğini uygun insangücü ile sistematik olarak yeniden kurabilecek kadar şey öğrendiğimizi düşünmek, kendini beğenmişlik olmaz. Gerçekten, bu tek Halk Komiserliği bizim bütün devlet aygıtımızın modelini oluşturacaktır.

Bir an önce, genel olarak emeğin örgütlenmesi ve özel olarak da yönetim konusunda iki ya da daha fazla ders kitabının derlenmesine ilişkin bir yarışma açmalıyız. Yermanki'nin basılı bulunan kitabı temel olarak alınabilir. Bununla birlikte, parantez içinde şunu söyleyelim: Yermanki açık açık menşevizme yakınlık duymaktadır ve sovyet düzeniyle ilgili ders kitapları düzenlemek için uygun bir kişi değildir. Kerjentsev'in yakında yayımlanan kitabını da temel olarak alabiliriz ve kullanılabilecek durumda olan diğer kısmî ders kitapları da yararlı olabilir.

Birçok kalifiye ve çalışkan kişileri dokümanlar toplamak ve bu sorunu incelemek üzere Almanya'ya ya da İngiltere'ye göndermeliyiz. Amerika'ya ya da Kanada'ya insan yollamak mümkün olmaz diye İngiltere'den sözettim.

İşçi ve Köylü Müfettişliğinin müstakbel görevlileri için; ve aynen Merkez Denetim Komisyonu adayları için bir ön sınav programı hazırlayacak bir komisyon atamalıyız.

Elbette, bu ve buna benzer önlemler halk komiserine ya da İşçi ve Köylü Müfettişliği yüksek okuluna ya da Merkez Denetim Komisyonu Prezidyumuna hiç bir zorluk çıkarmayacaktır.

Buna paralel olarak, Merkez Denetim Komisyonu üyeliği için aday seçecek bir hazırlık komisyonu atanmalıdır. Bu görev için, bizim sovyet yüksek okul öğrencileri arasından olduğu kadar, bütün bölümlerde çalışan deneyim sahibi işçiler arasından da yeterli sayının üstünde aday bulacağımızı umuyorum. Önceden şu ya da bu kategoriyi dışarda bı-

rakmak yanlış olur. Büyük bir olasılıkla, bu kurum için, birçok niteliği ve birbirine benzemeyen erdemleri birleştiren karmaşık bir bileşim yeğlenecektir. Sonuç olarak, aday listelerinin oluşturulma işi çok yüklü bir çalışma gerektirecektir. Örneğin, yeni Halk Komiserliği kadrosunun tek tip kimselerden, sadece memurlardan oluşması ya da propagandacı tipteki kişiler ya da temel niteliği girişkenlik olan ya da bu alanda memurların hiç alışkın olmadıkları çevrelere sızma yeteneği olan kişileri bu kadronun dışında tutmak en az istenen bir durumdur.

*

Eğer planımı akademik kurumların planı ile karşılaştırırsam, düşüncemi en iyi şekilde anlatmış olacağımı sanıyorum. Onların prezidyumlarının rehberliğinde, Merkez Denetim Komisyonunun üyeleri, sistematik olarak Politbüronun bütün kâğıtlarını ve dokümanlarını incelemek zorundadır. Üstelik, zamanlarını, en küçük ve özel mülk olan bürolardan en yüksek devlet kurumlarına dek, bizim kurumlarımızdaki rutini araştırmak üzere, çeşitli işler için doğru bir biçimde bölmek zorundadırlar. Ve son olarak, işlevleri, teorinin incelenmesini, yani kendilerini adamaya karar verdikleri işin örgütlenme teorisini ve emeğin örgütlenmesi için kurulmuş daha yüksek düzeyli kuruluşlardaki daha yaşlı yoldaşların ya da öğretmenlerin rehberliğinde gerçekleştirecekleri pratik çalışmayı içerecektir.

Bununla birlikte, kendilerini bu türden akademik çalışmayla sınırlamanın gerekli olacağını sanmıyorum. Bunun yanısıra, kendilerini, dolandırmaları demeyeyim ama ona benzer şeyleri yakalamayı öğrenmek diye adlandırmaktan çekinmeyeceğim göreve hazırlanmaları ve kendi hareketlerini, kendi yaklaşımlarını vb. maskelemek için kendine özgü düzenler bulmaları gerekecektir.

Eğer bu tür öneriler Batı Avrupa hükümet kurumlarında ortaya konulsaydı, korkutucu bir dargınlıkla, moral bir kızgınlık duygusuyla vb. ayağa kalkarlardı; ama bizim bunu yapabilecek kadar bürokratikleşmediğimize inanıyorum. NEP, henüz bir kimsenin yakalanabileceği düşüncesinden şaşkına dönmemize neden olacak kadar saygı kazanmayı başaramamıştır. Sovyet Cumhuriyetimizin o kadar yakın geçmişte bir kuruluşu vardır ki ve etrafı öyle eski, kullanılmayan eşya yığınları ile doludur ki, dolaplarla, ıssız kaynaklara yöneltilen araştırmalarla bazan daha çok onları incelememiz gerektiği düşüncesi karşısında şaşırmayı aklından geçirecek kişi az bulunur. Ve bu düşünce ile şaşkına dönecek kişi olsa bile, kendisini gülünecek bir kişi yapacağından emin olabiliriz.

Umalım ki, yeni İşçi ve Köylü Müfettişliğimiz Fransızların *pruderie** dedikleri, bizim ise gülünç yapmacık ya da gülünç böbürlenme diyebileceğimiz tamamıyla sovyet ve parti bürokrasimizin çıkarlarına yarayacak davranışlarda bulunan şeyi terketsinler. Parantez içinde şunu söyleyelim: Sovyet ofislerinde olduğu gibi Parti ofislerinde de bürokratlarımız var.

Yukarda, emeğin daha yüksek örgütlenmesi, vb. için enstitülerde çalışmamız, çok çalışmamız gerektiğini söylediğimde, hiç bir şekilde bir okul odasında olduğu gibi "çalışma"yı kastetmedim ya da kendimi ancak bir okul odasında olduğu gibi çalışmak düşüncesi ile sınırlamadım. Tek bir gerçek devrimcinin bile, bu durumda, bazı yarı-mizah yollu hileye, kurnazca hileye, biraz dolap çevrime ya da benzer bir şeye sapmayı içine alan "çalışmaları" reddettiğimi [düşünerek —ç.] kuşku duymayacağını umarım. Batı Avrupa'nın ağırbaşlı ve ciddî devletlerinde böyle bir düşüncenin herkesi dehşete düşüreceğini ve tek bir dürüst memurun gözönüne bile almayacağını biliyorum. Böyle olmakla birlik-

* Erdemlilik taslama. —ç.

te, henüz bu denli bürokratik olmadığımızı ve böyle bir düşüncenin aramızda tartışılmasının eğlenceden öteye bir şey doğurmayacağını umuyorum.

Gerçekten, niçin yarar ile zevki birleştirmemeli? Saçma olan, zararlı olan, yarı-saçma ve yarı-zararlı vb. olan bir şeyin gerçek yüzünü açığa vurmak için niçin biraz şakacı ya da yarı-şakacı bir hileye sapmamalı?

Eğer İşçi ve Köylü Müfettişliği bu düşünceleri incelemeyi üstlenirse, kanımca, çok kazançlı çıkacaktır ve Merkez Denetim Komisyonumuzun ve onun İşçi ve Köylü Müfettişliğindeki meslektaşlarının kazandıkları en parlak birçok zaferin listesi, Merkez Denetim Komisyonumuzun ve İşçi ve Köylü Müfettişliğimizin gelecekteki üyelerinin akılkârı ve ciddî ders kitaplarında değinilmesi hiç uygun olmayan yerlerdeki oldukça fazla sayıdaki kahramanlıkları ile zenginleşecektir.

*

Bir parti kurumu bir sovyet kurumu ile nasıl birleştirilebilir? Bu öneride uygun düşmeyen bir şey yok mudur?

Ben bu soruları kendi payıma değil ama yukarda aynen sovyet kurumlarındaki gibi parti kurumlarımızda da bürokratlar olduğunu söylerken belli belirsiz bir biçimde değindiğim kişiler adına soruyorum.

Ama bu, gerçekten, yaptığımız işin yararına ise niçin ikisini birleştirmeyelim? Böyle bir birleştirmenin henüz başlangıçta gerçekleştirildiği Dış İlişkiler Halk Komiserliğinde çok yararlı olduğunu hepimiz görmedik mi? Politbüro, parti görüş açısından hareket ederek, yabancı güçlerin daha saygısızca bir terim kullanmayacak olursak, hilekârca "hareketler"ini önceden önlemek için bizim karşılık olarak yapmamız gereken "hareketler"le ilgili önemli ve önemsiz birçok sorunu tartışmıyor mu? Bir sovyet kurumu ile bir parti kuru-

munun bu esnek birleşmesi, politikamızda, çok büyük bir güç kaynağı değil midir? Kanımca, yararlılığını kanıtlamış olan, dış politikamızda tamamıyla benimsenmiş olan ve bu alanda hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde alışılagelmiş olan her şey, devlet aygıtımız için bir bütün olarak hiç olmazsa uygun (gerçekte, kanımca çok daha fazla uygun) düşecektir. İşçi ve Köylü Müfettişliğinin işlevleri devlet aygıtımızı tüm olarak içine almaktadır ve eylemleri ise hiç istisnasız olarak: yerel, merkezî, ticarî, tamamen yönetimsel, eğitimsel, arşiv, tiyatro ile ilgili vb. — kısacası hiç istisnasız olarak tek tek ve bütün devlet kurumunu etkileyecektir.

O halde, eylemleri bu kadar geniş bir alana yayılan ve üstelik bu kadar olağanüstü biçim esnekliği gerektiren bir kurumun, bir parti denetim kurumu ile bir sovyet denetim kurumunun bu garip birleşmesini benimsemesine niçin izin verilmesin?

Ben buna engel olan bir şey görmüyorum. Daha ötesi var: kanımca, böyle bir birleşme işimizdeki başarının tek güvencesidir. Bu alandaki bütün kuşkuların hükümet bürolarımızın en tozlu köşelerinden yükseldiği ve bunların mizahtan başka bir şey olarak işlem görmeye lâyık olmadıkları kanısındayım.

*

Diğer bir şüphe: eğitimsel eylemler ile büro eylemlerini birleştirmek uygun mudur? Ben bunun yalnızca uygun değil ama zorunlu olduğu kanısındayım. Genel olarak konuşacak olursak, Batı Avrupa devlet biçimine karşı devrimci tutumumuza karşın, onun birçok zararlı ve gülünç önyargısıyla zehirlenmemize izin verdik; bu önyargılarla, bir ölçüye kadar, bu önyargıların çamurlu sularında bir kez daha balık avlamak hesapları yapan sevgili bürokratlarımız tarafın-

dan, bilerek şekillendik. Ve bu çamurlu sularda balık tutmayı o denli ileri götürdüler ki, onların bu eylemlerinin ne kadar kapsamlı olarak uygulandığını ancak aramızdaki körler göremedi.

Toplumsal, iktisadî ve siyasal ilişkilerin bütün alanlarında "dehşetli" devrimciyiz. Ama büro yönetiminin biçimleri ve usullerinin yerine getirilmesi üstünlüğüne gelince, "devrimciliğimiz"in yerini sık sık en küflü rutin alır. Çok ilginç bir olaya, toplumsal yaşantıda yer alan büyük bir sıçramanın, ne zaman en ufak bir değişiklik önerisi getirilse, insanı dehşete düşüren bir çekingenlikle birlikte gittiğine birden çok daha fazla kez tanık olduk.

Bu doğaldır, çünkü ileri doğru atılan en cesur adımlar, uzun süre teorik çalışma için saklı tutulmuş, temelde ve hatta tamamıyla teori içinde değeri yükseltilmiş olan bir alanda atılmıştır. İşten uzak olduğu zaman, Rus, olağandışı cesur teorik yapıtlar konusunda, bürokratik gerçeklerle teselli buldu ve bizim ülkemizde bu olağandışı cesur teorik yapıtların olağandışı oransız karakter taşımasının nedeni budur. Genel yapıtlardaki teorik pervasızlık, büro işlerindeki çok önemsiz reformlar konusunda gösterilen dehşet verici çekingenlikle birlikte gitti. Büyük evrensel tarım devrimi hiç bir ülkede örneği görülmeyen bir pervasızlıkla yürütüldü ama bunun yanında büro rutininde onuncu dereceden bir reformun çözümüne gelindiğinde hayaller yıkıldı; genel sorunlara uygulandığı zaman böylesine "parlak" sonuçlar doğuran genel önerileri bu reforma uygulayacak hayalgücü ya da sabır yoksunluğu vardı.

Günlük yaşantımızda, pervasızca cesaretin, çok önemsiz değişiklikler sözkonusu olduğu zaman şaşırtıcı bir ölçüde bir düşünce çekingenliği ile birlikte gitmesinin nedeni budur.

Gerçekten büyük bütün devrimlerde bu durumun görüldüğünü sanıyorum, çünkü büyük devrimler, eski ile, eskiyi geliştirmeye yönelik olan ile yeni uğruna çok soyut bir ça-

balama arasındaki çelişkilerden doğarlar ki, bu yeni, eskinin en ufak bir parçasını bile kapsamayacak kadar yeni olmalıdır.

Ve devrim ne kadar köklü olursa, bu çelişkilerden birçoğu da o kadar uzun süre devam eder.

*

Bugünkü yaşantımızın genel nitelikleri şöyledir: Kapitalist sanayii yıktık ve ortaçağa ait olan kurumları ve toprak mülkiyetini en derine gömmek için elimizden geleni yaptık. Dolayısıyla onun devrimci çalışmasının sonuçlarına inandığı için proletaryanın ardından giden küçük ve çok küçük köylülük yarattık. Bununla birlikte, daha gelişmiş ülkelerde sosyalist devrim zafere ulaşıncaya dek dayanmak, sadece bu düşünceye olan güvenin yardımıyla dayanmak kolay değil, çünkü özellikle NEP sırasındaki ekonomik zorunluluk, küçük ve çok küçük köylülerin emek üretkenliklerini çok düşük bir düzeyde tutmaktadır. Üstelik, uluslararası durum da Rusya'yı geri itmiş ve halkın emek üretkenliğini enine boyuna, savaş-öncesi düzeyden çok daha aşağı bir düzeye indirmiştir. Batı Avrupalı kapitalist güçler, kısmen bilerek, ve kısmen bilinçsizce, ülkeyi ellerinden geldiği kadar yıkıma uğratmak için Rusya'daki iç savaş unsurlarını kullanarak bizi geriye püskürtmek için yapabilecekleri her şeyi yaptılar. Emperyalist savaşın birçok avantaja sahip gibi görünen tek çıkış yolu kesinlikle buydu. Biraz da şöyle tartışıyorlardı: "Eğer Rusya'daki devrimci düzeni yıkamazsak, her halükârda, onun sosyalizme doğru ilerlemesini engelleyeceğiz." Ve onların açısından başka türlü düşünmek olanaksızdı. Sonunda sorunları yarı yarıya çözüldü. Devrimin yarattığı yeni düzeni yıkamadılar ama onun, bir an önce, sosyalistlerin tahminlerini doğrulayarak, sosyalistlerin üretici güçleri geliştirmelerine, bütünüyle ele alındığı takdirde

sosyalizmi oluşturacak olan bütün potansiyelleri büyük bir hızla geliştirmelerini olanaklı kılacak olan ileri adımı atmasına engel oldular; [bu adım atılsaydı —ç.] sosyalistler sosyalizmin, kendi içinde, dev güçlere sahip olduğunu ve bugün insanlığın olağanüstü parlak umutların yeni bir gelişim aşamasına girdiğini dosta-düşmana kanıtlamış olacaklardı.

Bugün şekillenmiş olan uluslararası ilişkiler sistemi öyledir ki zaferi kazanmış ülkeler bir Avrupa ülkesini, Almanya'yı, köleleştirmişlerdir. Üstelik, Batının en yaşlı devletleri olan birkaç devlet, kazandıkları zafere dayanarak, kendi ülkelerindeki sömürülen sınıflara bazı önemsiz ayrıcalıklar tanımak durumundadırlar. Bu ayrıcalıklar önemsiz de olsalar, o ülkelerdeki devrimci hareketi geciktirmekte ve "toplumsal barış"a benzer bir durum yaratmaktadır.

Aynı zamanda, son emperyalist savaşın bir sonucu olarak, Doğunun bazı ülkeleri, Hindistan, Çin vb. tamamıyla yolundan çıkarıldı. Gelişmeleri kesinlikle Avrupa'nın genel kapitalist çizgisine uydu. Avrupa'nın genel kargaşalığı onları etkilemeye başladı ve bugün, bu ülkelerin dünya kapitalizminin tümünde yer alacak olan bir bunalıma yolaçmalarının kaçınılmaz olduğunu bütün dünya açıkça görmektedir.

Böylece, günümüzde karşılaştığımız sorun şudur: bugün içinde bulunduğumuz yıkım ile ve küçük ve çok küçük köylü üretimimiz ile, Batı Avrupalı kapitalist ülkeler sosyalizme doğru gelişimlerini tamamlayıncaya dek dayanabilecek miyiz? Ama onlar bu gelişmelerini, bizim önceden beklediğimiz gibi tamamlamıyorlar. Onlar bu gelişimlerini, sosyalizmin yavaş yavaş "olgunlaşması" yoluyla değil, bazı ülkelerin diğerlerini sömürmesi yoluyla, emperyalist savaşta yenilen ülkelerden ilkinin sömürülmesi ile birlikte Doğunun tümünün sömürülmesi yoluyla tamamlıyorlar. Öte yandan, kesinlikle birinci emperyalist savaşın sonucu olarak, Doğu tamamıyla devrimci hareketin içine çekilmiştir, tamamıyla dünya dev-

rimci hareketinin genel girdabı içine çekilmiştir.

Bu durumda ülkemiz için hangi taktikler salık verilebilir? Elbette, şunlar: İşçi hükümetimizi muhafaza etmek ve küçük ve çok küçük köylülüğü onun öncülüğünde ve yönetiminde tutmak. Bizim avantajımız, bugün, bütün dünyanın, bir dünya sosyalist devrimini kaçınılmaz olarak doğuracak olan bir harekete geçmekte oluşudur. Dezavantajımız ise, kapitalistlerin dünyayı iki kampa bölmeyi başardıkları [bir ortamda —ç.] çalışmakta olmamızdır. Ve bu bölünme, gerçekten ileri, kültürlü, bir kapitalist gelişim ülkesi olan Almanya'nın [yeniden —ç.] ayakları üzerinde doğrulmasının çok güç olması olgusu nedeniyle daha karmaşık bir hal almaktadır. Batı dediğimiz bütün kapitalist güçler onu gagalamakta ve onun yükselmesini önlemektedirler. Öte yandan, sömürülen yüzmilyonlarca emekçi halkı ile birlikte, insanın çekebileceği acının son derecesine getirilmiş olan bütün Doğu, fiziksel ve maddî gücünün, daha küçük olan Batı Avrupa devletlerinden hiç birisinin fiziksel, maddî ve askerî gücü ile karşılaştırılamayacağı bir duruma zorlanmıştır.

Bu emperyalist ülkelerle gelecekteki çatışmadan kendimizi kurtarabilir miyiz? Batının zengin emperyalist ülkeleri ile Doğunun zengin emperyalist ülkeleri arasındaki iç çelişkiler ve çatışmaların, ilk kez olduğu gibi, bize ikinci bir çözüm getireceğini umabilir miyiz? Rus karşı-devrimini desteklemek üzere açılan Batı Avrupa karşı-devrim kampanyası, Batı ve Doğunun karşı-devrimcileri kampındaki, Batılı ve Doğulu sömürgecilerin kampındaki, Japonya ve Amerika kampındaki çelişkiler sayesinde yıkılmıştı.

Bana öyle geliyor ki, bu soruya, çözüm çok sayıda etkene bağlıdır diye yanıt vermek gerek; kısaca, mücadelenin sonucunu öngörmeye izin veren şey, eninde sonunda kapitalizmin kendisinin dünyanın ezici çoğunluğunu mücadele için eğittiği olayıdır.

Mücadelenin sonucu Rusya'nın, Hindistan'ın, Çin'in vb.

dünya nüfusunun ezici çoğunluğunu meydana getirmeleri olayına bağlıdır. Ve birkaç yıldan beri de inanılmaz bir hızla kurtuluşu için mücadeleye sürüklenen bu nüfus çoğunluğudur; bu bakımdan, dünya çapındaki mücadelenin sonucundan hiç kuşku duyulamaz. Bu anlamda sosyalizmin kesin zaferi, mutlak bir biçimde ve bütünüyle güvence altına alınmıştır.

Ama bizi ilgilendiren hiç de sosyalizmin kaçınılmaz nihaî zaferi değildir. Bizi, Rusya komünist partisini, Rusya Sovyetleri iktidarını ilgilendiren, Batı Avrupa'nın karşı-devrimci devletlerinin bizi ezmesini engellemek için izlememiz gereken taktiktir. Karşı-devrimci emperyalist Batı ile devrimci ve ulusalcı Doğu, dünyanın en uygar devletleri ile Doğu devletleri gibi en geri kalmış ve çoğunluğu oluşturan ülkeler arasındaki bundan sonraki askerî çatışmaya kadar yaşayabilmemiz için, bu çoğunluğun uygarlaşmaya zamanı olması gerekmektedir. Biz de siyasal öncüllerine sahip olmamıza karşın, doğrudan sosyalizme geçecek kadar uygar değiliz. Bu taktiği izlememiz, ya da kurtuluşumuz için aşağıdaki politikayı kabul etmemiz gerekiyor.

İşçilerin köylüler üzerindeki yönetimi uygulamaya devam edecekleri, köylülerin güvenini sarsmayacakları, ve sıkı bir tutumlulukla toplumsal yaşamın bütün alanlarından en ufak aşırılıkları (ifratları) kovacakları bir devlet kurmak için çaba harcamamız gerekiyor.

Devlet aygıtımızda en fazla tasarrufu gerçekleştirmemiz gerekiyor. Devlet aygıtından, ona çarlık Rusyası'nın, kapitalist ve bürokratik aygıtından kalan bütün aşırılık (ifrat) izlerini silmemiz gerekiyor.

Bu, köylü orta-halliliğinin egemen olması demek olmayacak mıdır?

Hayır. Eğer işçi sınıfının, köylülüğün yönetimini muhafaza etmesini sağlarsak, devletimizin iktisadî yaşamında olanaklı olan eli sıkılığı uygulayarak, yaptığımız her tasarrufu, büyük makine sanayiini geliştirmek, elektriklendirmeyi,

hidrolik kömür çıkarmayı geliştirmek, Volhov hidro-elektrik santralının yapımını bitirmek vb. için, kullanabileceğiz.

Umudumuz, tek umudumuz burada. Sadece o zaman, bir benzetme yaparak, at değiştirebilir, köylünün, mujiğin zayıf atını bırakabilir, iflâs etmiş bir tarım ülkesinde zorunlu ekonomilerden vazgeçebilir, ve proletaryanın aradığı ve aramadan edemeyeceği ata, yani büyük-ölçekli makine sanayii atına, elektriklendirmeye, Volhov hidro-elektrik santralına vb.'ye atlayabiliriz.

İşte işimizin, politikamızın, taktiğimizin, stratejimizin genel planını, aklımda, yeniden örgütlenmiş İşçi ve Köylü Müfettişliklerinin görevlerine böyle bağlıyorum. İşte benim gözümde İşçi ve Köylü Müfettişliğini onu istisnaî bir yüksekliğe çıkararak, onun yöneticilerine Merkez Komitesinin haklarını vererek, vb., vb. göstermemiz gereken istisnaî özeni, dikkati haklı çıkaran budur.

İşte kanıtı: sadece aygıtımızı en iyi bir biçimde temizleyerek, mutlaka gerekli olmayan en asgariye indirerek kesinlikle kendimizi koruruz. Ve bunu, bir küçük köylü tarım ülkesinin düzeyinde değil, şu genelleşmiş darkafalılık düzeyinde değil, gittikçe büyük makineleşmiş sanayie doğru yükselen bir düzeyde yapabiliriz.

İşçi ve Köylü Müfettişliğimiz için düşlediğim büyük görevler bunlardır. İşte bunun içindir ki, bu Müfettişlik için partinin en üst organının "basit" bir Halk Komiserliğiyle birleştirilmesini tasarlıyorum.

2 Mart 1923

Pravda, n° 49,
4 Mart 1923
İmza: *N. Lenin*

[1] *Ruskoye Bogatstvo* ("Rus Zenginliği"). — 1876'dan 1918 ortalarına kadar St. Petersburg'da yayınlanan aylık bir dergi. 1890'ların başında, liberal narodniklerin organı haline geldi. ve S. N. Krivenko ve N. K. Mihayilovski tarafından yönetildi. Dergi çarlık hükümetiyle uzlaşmayı savunmuş ve marksizme ve Rus marksistlerine karşı sert bir mücadele vermiştir. — 9

[2] 1861 Şubatında Rusya'da serfliği kaldıran reform sözkonusudur. — 10

[3] *Verilmiş-Topraklar.* — 1861'de Rusya'da serfliğin kaldırılmasından sonra köylülerin kullanımına bırakılan toprak parçaları. Bunlar köy topluluklarının elinde bulunuyor ve düzenli olarak köylüler arasında yeniden dağıtılıyordu. — 13

[4] *Bedel Ödemeleri.* — Köylülerin, serfliği kaldıran 19 Şubat 1861 Yasaları uyarınca aldıkları toprak parçaları için toprakbeyle-

rine yapmak zorunda oldukları ödemeler. Bedel ödemeleri toprak parçalarının gerçek değerinin epeyce üstündeydi. Köylüler, bununla, yalnızca çok eskiden beri kullanmakta oldukları topraklar için toprakbeylerine ödeme yapmış olmakla kalmıyor, kurtuluşları için de ödeme yapmış oluyorlardı. — 14

[5] 1861'de Rusya'da serflik kaldırıldığı zaman köylülerin topraklarının bir kısmı toprakbeylerinin lehine "kopartılıp alınmıştı". Daha sonra köylüler bu toprakları çok ağır koşullarla kiralamak zorunda kaldılar. — 15

[6] Lenin M. Saltikov-Şiçedrin'in *Golovlyov Ailesi* adlı yapıtında tanımladığı serf-sahibi, sofu mürai bir toprakbeyi olan *Judes Golovlyov*'u kastediyor. — 17

[7] Lenin Çar Pol I ve Çar Aleksandır I'in zalim gözdesi Arakçeyev'in adını bir sıfat olarak kullanıyor; Arakçeyev faaliyetlerini, gerici bir polis despotizmi ve tam bir askerî egemenlik döneminde yürütmüştür. Arakçeyev rejiminin tıpik bir özelliği, ezilen yığınların devrimci hareketine ve bütün özgürlük belirtilerine karşı alınan zalimce önlemlerdi. — 17

[8] Lenin, Narodnoye Pravo (Halkın Hakkı) Partisini kastediyor. Bu, Rus demokrat aydınlarının 1893 yazında kurdukları gizli bir örgüttü. Kurucuları arasında eski Narodovoltsi O. V. Aptekman, A. İ. Bogdonoviç, A. V. Gedeonovski, M. A. Natanson ve N. S. Tyutçev bulunuyordu. Narodnoye Pravo'nun üyeleri, politik reformlar için bir mücadele yürütmek üzere tüm muhalefet güçlerini birleştirmeyi amaç edinmişlerdi. Narodnoye Pravo Partisi, biri "Manifesto", öteki "Âcil Bir Sorun" olmak üzere iki program belgesi yayınladı. 1894 baharında parti çarlık hükümeti tarafından dağıtıldı. Lenin'in bir siyasal parti olarak Narodnoye Pravo'yu değerlendirişi için, elinizdeki baskının 231-234. sayfalarına ve ayrıca *Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri* başlıklı broşüre bakınız (Lenin, *Collected Works*, c. 2). Narodnoye Pravo'nun üyelerinin çoğu, daha sonra Sosyalist-Devrimci Partiye katıldılar. — 17

[9] *Narodovolizm.* — Gizli Zemlya i Volya (Toprak ve Özgürlük) derneğindeki bölünmenin ardından Ağustos 1879'da ortaya çıkan gizli narodnik terörist politik örgüt Narodnaya Volya'nın (Halkın İradesi) adından gelme bir terim. Narodnaya Volya'nın başında, A. J. Jelyabov, A. D. Mihayilov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perovskaya, A. A. Kvyatkovski'nin dahil olduğu bir yürütme komitesi bulunuyordu. Narodnaya Volya'nın ilk amacı çarlık otokrasisinin devrilmesiydi; programları genel oy temeli üzerinde seçilmiş "sürekli bir temsilî halk organı"nın örgüt-

lenmesini; demokratik özgürlüklerin ilânını; toprağın halka verilmesini ve fabrikaların işçilerin eline geçmesi için önlemler alınmasını öneriyordu. Ama Narodovoltsi halk yığınlarına giden yolu bulamadı ve siyasal komplolara ve bireysel teröre saptı. Narodovoltsinin terörist mücadelesi yığınsal bir devrimci hareket tarafından desteklenmiyordu, böylece hükümet şiddetli bir baskı, ölüm cezaları ve provokasyonla örgütü ezmek olanağını buldu. — 20

[10] *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'nin ikinci baskısı, 1908'de basılmıştı. Mart 1908'de, *Kanijnaya Letopis*'in ("Kitap Tarihi") 10. sayısında kitabın yayınlandığı bildirildi.

Lenin, ikinci baskıda, metni gözden geçirdi, baskı hatalarını düzeltti, birçok eklemeler yaptı ve Temmuz 1907 tarihli yeni bir önsöz yazdı. *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'nin ikinci baskısında, Lenin, sansürden geçmek için kullandığı "öğrenci", "çalışan halkın taraftarı" ifadelerinin yerine, doğrudan, marksist ve sosyalist terimleri koydu. Ayrıca "yeni teoriden" sözetmek yerine, Marx ve marksizme atıflar yaptı.

Lenin, en son istatistikleri kullanarak önemli eklemelerde bulundu. İkinci Bölümde, 1896-1900 Ordu-At Sayımlarının sonuçlarına ayrılmış yeni bir kesim (XI) koydu. Rusya'da kapitalizmin gelişmesine ilişkin daha önceki sonuçlarını doğrulayan yeni gerçekler, özellikle yeni fabrika istatistik malzemesi aktardı; Rusya'daki sınıf yapısının daha tam bir görünümünü sağlayan 1897 genel nüfus sayımı sonuçlarının bir tahlilini verdi. (Bkz: Yedinci Bölüm, § V, s. 437-438, 2. *baskıya ek*..)

İkinci baskıda, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'nde üzerinde durulan temel sorunlarla ilgili olarak, sözde "legal marksistlere" karşı girişilen mücadelenin sonuçları da özetlenmiştir. 1905-1907 birinci Rus Devriminin öğrettikleri, Lenin'in "legal marksistler"in, marksizm perdesi ardına saklanan ve işçi-sınıfı hareketini burjuva çıkarları için kullanmaya kalkışan burjuva libarelleri oldukları yolundaki tanımını tümüyle doğrulamıştır.

Lenin, ikinci baskıya, 24 yeni dipnot, 2 yeni kesim, yeni bir tablo ekledi, 8 yeni paragraf yazdı, önceki paragraflara 3 büyük ekleme yaptı ve 75 kadar ekleme ve değişiklik yaptı.

Lenin, 1908'de ikinci baskının çıkışından sonra da, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* üzerinde çalışmayı bırakmadı. Bu, 1910 ya da 1911'de ikinci baskının bir nüshasında 405. sayfaya yaptığı eklemelerden anlaşılır: bu eklemeler, fabrika ve atelyelerin, 1908'de çalıştırdıkları işçi sayısına göre gruplara ayrılmasıyla ilgilidir.

Lenin, ikinci baskıya önsözde, çalışmasını ilerde düzeltme ola-

sılığından sözetmekte ve bu durumda iki cilde ayrılması gerekeceğini belirtmektedir: — 1. Cilt devrimden önceki Rus iktisadının bir tahliline, 2. Cilt ise, devrimin sonuçları ve başarılarının bir incelenmesine ayrılacaktır.

1907 sonbaharında yazılmış olan, *1905-1907 Birinci Rus Devriminde Sosyal-Demokrasinin Tarım Programı* da dahil olmak üzere, Lenin'in öteki çalışmalarından birkaçı 1905-1907 Devriminin sonuçları ve başarılarının incelenmesine hasrolunmuştur. — 28

[11] Marx, Heine'nın "evet-efendimcilere" ilişkin deyimini aktarıyor: "*Ich habe Drachenzähne gesat und flöhe geerntet*" ("Canavar dişleri ektim, pireler biçtim"); *Karl Grün*, "*Die soziale Bewegung in Frankreich und Belgien*" (Darnstadt 1845) *oder Die Geschichtchreibung des wahren Sozialismus* ("Fransa ve Belçika'daki Sosyal Hareket" ya da "Gerçek Sosyalizmin Tarihi") adlı kitap. (Marx-Engels, Gesemtausgabe, Erste Abteil, B. 5, s. 495.) — 30

[12] *Kadetler* — Rus emperyalist burjuvazisinin baş partisi, Anayasal Demokratik Partinin üyeleri. Kadet Partisi 1905 Ekiminde kurulmuştu; üyeleri arasında, liberal-monarşist burjuvazinin temsilcileri, Zemstvo memurları ve gerçek görüşlerini saklamak ve köylüyü kendi yanlarına kazanmak için, "demokrasi" hakkında ikiyüzlü tümceler kullanan burjuva aydınları da vardı. Kadet tarım programı, malikâne topraklarının bir kısmının, bedeli ödetilerek, ama aşırı bir fiyatla köylülere devredilebileceğini kabul etmekteydi. Kadetler, monarşinin sürdürülmesini istiyorlar ve çarı ve feodal toprakbeylerini kendileri ile iktidarı paylaşmaya razı etmeye çalışıyorlardı; ama esas görevlerini devrimci harekete karşı mücadele olarak kabul ediyorlardı. Birinci Dünya Savaşı sırasında kadetler, çar hükümetinin, fetih amacı güden dış politikasını etkin bir biçimde desteklediler. Şubat 1917 burjuva demokratik devrimi sırasında, monarşiyi kurtarmaya çalıştılar. Burjuva Geçici Hükümetindeki kadetler, halkın çıkarlarına aykırı, ama ABD, İngiliz ve Fransız emperyalistlerinin işine gelen karşı-devrimci bir siyaset izlediler. Büyük Ekim Sosyalist Devriminin zafere ulaşmasından sonra, kadetler, Sovyet iktidarının uzlaşmaz düşmanları oldular ve bütün karşı-devrimci eylemlere ve müdahalecilerin seferlerine katıldılar. Müdahaleciler ve beyaz muhafızlar yenildikten sonra, kadetler yurtdışına kaçtılar. Sovyetlere karşı, karşı-devrimci faaliyetlerine devam ettiler. — 30

[13] *Ekimcilerin Partisi* (ya da *Onyedi Ekim Birliği*) büyük sanayici kapitalistlerin ve topraklarını kapitalist çizgilerde işleyen büyük toprakbeylerinin çıkarlarını temsil ediyordu. Ekimciler, çarın, 17 Ekim 1905 bildirisinden yana olduklarını iddia ediyorlardı.

Çar, bu bildiride, devrimden korktuğu için halka medenî haklar vaadediyordu. Oysa, aslında Ekimcilerin, çarlığın yetkilerini sınırlamaya hiç niyetleri yoktu ve çarlık hükümetinin gerek iç, gerekse dış siyasetini tümüyle destekliyorlardı. — 31

[14] Stolipin, Pyotz Arkadyeviç — 1906-1911'de Bakanlar Kurulu Başkanı, aşırı gerici. 1905-1907 Devriminin bastırılması ve bunu izleyen ağır siyasal gericilik dönemi, onun adıyla birlikte anılır.

Stolipin, çarlık otokrasisine, kırlarda kulaklar biçiminde sağlam bir destek sağlamak çabasıyla, yeni bir tarım yasasının kabulünü sağladı. 9 Kasım 1906'da çıkartılan bir buyrukla, her köylü köy topluluğundan çekilme ve verilmiş toprak parçasını, kendi özel mülkiyeti yapma hakkına ve bu hakla birlikte, o zamana kadar yasaklanmış olan, satma ve ipotek etme vb. haklarına da sahip oldu. Saflarından ayrılan köylüye, tek bir bölgede toprak sağlama görevi topluluğa verilmişti. Kulaklar, bu yasadan, iktisaden güçsüz köylülerin topraklarını hemen hemen bir hiç karşılığında satın almak için yararlandılar. 14 Haziran 1910 ve 29 Mayıs 1911 yasaları kulaklar lehine, zorunlu bir toprak dağıtımı düzenlenmesini sağladı. — 31

[15] *3 Haziran 1907*, İkinci Devlet Dumasının dağıtıldığı ve Üçüncü Devlet Duması için yapılacak seçimlerle ilgili, Dumada toprak beyleri ve kapitalistlerin çoğunluğu kazanmasını sağlayan yeni bir yasanın çıkarıldığı tarihtir. Çarlık hükümeti, 17 Ekim 1905 bildirisini hainice ihlâl etti, anayasal hakları çiğnedi, ve İkinci Dumadaki Sosyal-Demokrat grubu suçlayarak ağır hapis cezalarına mahkûm ettirdi. 3 Haziran darbesi denen şey, karşı-devrimin geçici zaferini noktaladı. — 31

[16] *Halkçı Sosyalistler* — 1906'da Sosyalist-Devrimci Partinin (S. R.) sağkanadından kopmuş olan Halkçı Sosyalist Partinin üyeleri. Kulakların çıkarlarını yansıtıyorlar ve malikâne topraklarının, bedeli karşılığında kısmen ulusallaştırılmasını ve toprağın, köylüler arasında, emek normu denen şeye göre dağıtılmasını savunuyorlardı. Kadetlerle bir blok kurmaktan yana idiler. Lenin, onlara "sosyal-kadetler", "küçük-burjuva oportünistleri" ve kadetlerle, S. R.'ler arasında yalpalayan "S. R. menşevikleri" adlarını takmıştı ve "programından, hem cumhuriyeti, hem de toprakların tümünü istemeyi çıkardığından, bu partinin kadetlerden pek farklı olmadığını" belirtiyordu. Partinin önde gelen kişileri, A. V. Peşekonov, N. F. Annenski, V. A. Myakotin ve ötekilerdi. Şubat (1917) burjuva demokratik devriminin ardından Halkçı Sosyalist Parti, burjuva Geçici Hükümetine katıldı. Ekim Sosyalist Devriminin ardından da, halkçı sosyalistler, Sovyetlere karşı,

karşı-devrimci planlara ve askerî eylemlere katıldılar. İçsavaş sırasında, parti silindi.

Trudovikler (*trud*, "emek"ten gelmedir) — köylülerden ve ayrıca narodnik-zihniyetli aydınlardan oluşan, Rus Devlet Dumalarındaki bir küçük-burjuva demokratlar grubu. Trudovik grup, 1906 Nisanında, Birinci Devlet Dumasına seçilen köylü milletvekillerinden oluşmuştu.

Trudoviklerin talepleri, sosyal tabakalara ve mülkiyete dayanan tüm engellerin kaldırılmasını, zemstvoların ve kentsel yerel hükümet organlarının demokratlaştırılmasını ve Devlet Duması seçimlerinde genel oy hakkını da kapsıyordu. Trudovik tarım programı, toprağın eşit bir biçimde kullanılması yolundaki narodnik ilkeden hareket ediyordu: buna göre, devlete, imparator ailesine, çarın kendisine ve manastırlara ait, ayrıca da, saptanan emek normunu aştıkları hallerde, özel malikânelere ait topraklardan meydana gelen bir ulusal fon oluşacaktı; elkonulan özel malikâneler için tazminat öngörülüyordu. Devlet Dumasında, trudovikler, kadetler ile bolşevikler arasında yalpalıyorlardı, bu yalpalamanın nedeni, küçük mülk sahibi olan köylülerin sınıfsal yapılarının ta kendisiydi, 1906 Eylülünde, Lenin, şöyle diyordu: Trudovik köylü, "monarşi ile bir anlaşma yapma ve burjuva sisteminin çerçevesi içinde, kendi toprak parçasının üstünde yerleşme çabasını aşmış değildir. Ama şimdi, enerjisini, esas olarak, toprak için toprakbeylerine karşı ve demokrasi için de feodal devlete karşı mücadeleye hasretmiş bulunuyor." (Bkz: Lenin, *Collected Works*, c. 11, "Rusya'daki Siyasal Partilerin Sınıflandırılması Üzerine Bir Çalışma".) Trudovikler, köylü yığınlarını temsil ettiklerinden, bolşeviklerin Dumadaki taktikleri, kadetlere ve çarlık otokrasisine karşı ortak bir mücadele vermeyi gözönünde tutarak, tek tek konular üzerinde onlarla anlaşmalara varmaktı. 1917'de, "Trudovik Grup", "Halkçı Sosyalist" Partisi ile birleşti. — 32

[17] *Molçalinizm* — tufeylilik, dalkavukluk anlamında, Griboyedov'un *Zekâ Elem Getirir* adlı piyesinde bir tip olan Molçalin'in adından gelmektedir. — 32

[18] 1902 Şubatı ile Mart ayının ilk yarısında "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı" adlı yazıyı Lenin RSDİP"nin program taslağının tarım bölümünün bir yorumu olarak adlandırdı. Yazı 1902 Ağustosunda *Zarya*'da (n° 4) yayınlandı. Yazı, *İskra* yazıkurulunda tartışıldığı zaman ortaya ciddî fikir ayrılıkları çıktı: G. V. Plehanov, P. B. Akselrod ve yazıkurulunun diğer üyeleri, yazıda geçen en önemli önerilerden bazılarına (örneğin, toprağın ulu-

sallaştırılmasına) karşı çıktılar. Yazı, *Zarya*'da, toprağın ulusallaştırılması ile ilgili olan bölüm de dahil olmak üzere bazı bölümler çıkarılarak yayımlandı. Burada yayımlanan yazı, özgün elyazmasının aynıdır. Elyazmasında dipnot yoktur; dipnotlar, *Zarya*'daki yazıdan alınarak buraya aktarılmıştır. — 33

[19] *İskra* ("Kıvılcım"). — Rusya çapındaki ilk illegal marksist gazete. 1900'de Lenin tarafından kuruldu ve Rusya'da devrimci marksist işçi sınıfı partisinin kuruluşunda belirleyici bir görev yaptı. Polis baskısı nedeniyle devrimci bir gazetenin Rusya'da basılması olanaksızdı. Sibirya'da sürgünde iken Lenin, bu gazetenin yurtdışında yayınlanması için bir plan hazırladı. 1900 Ocağında sürgün cezası sona erdiği zaman, bu planı hemen uygulamaya girişti. Şubat ayında. St. Petersburg'da (yurtdışından illegal olarak gelen) Vera Zasuliç'le Emeğin Kurtuluşu grubunun, gazetenin çıkarılmasına katkıda bulunması konusunda görüşmeler yaptı. Mayıs sonu ve Nisan başlarında V. İ. Lenin, Martov, A. N. Potressov. S. İ. Radiçenko ve "Legal Marksistler"den P. B. Struve ile M. İ. Tugan-Baranovski'nin katıldıkları —Pskov konferansı diye anılan— bir konferans yapıldı. Burada, Rusya çapında bir gazete olan *İskra*'nın ve bilimsel ve politik bir dergi olan *Zarya*'nın yazıkurullarında bulunan Lenin tarafından kaleme alınmış olan ve bu yayınların programları ve hedefleri hakkındaki deklarasyon taslağı tartışıldı. 1900 yılının ilk yarısında Lenin, birçok Rus kentini (Moskova, St. Petersburg, Riga, Smolensk, Nijni-Novgorod, Ufa, Samara, Sızran) dolaştı ve sosyal-demokrat gruplar ve tek tek sosyal-demokratlarla ilişkiler kurarak *İskra*'yı desteklemelerini sağladı. 1900 Ağustosunda, Lenin, İsviçre'ye gittiğinde, Potressov ile birlikte, gazete ve derginin program ve hedefleri, yazıkurulları ve yeri, bu yayınlarda yazı yazmaları beklenen kişiler konusunda Emeğin Kurtuluşu grubuyla bir toplantı yaptı. Toplantı başarısızlıkla sonuçlanacak (bkz: *Collected Works*, c. 4, s. 333-343) iken, sonunda, tartışmalı olan sorunların tümünde anlaşma sağlandı. Lenin'in *İskra*'sının ilk sayısı 1900 yılı Aralık ayında Leipzig'de basıldı; bunu izleyen baskılar ise Münih'te yayınlandı. Gazete, 1902 Temmuzundan itibaren Londra'da, 1903 ilkyazından sonra ise Cenevre'de basıldı. Alman sosyal-demokratları Clara Zetkin, Adolf Braun ve diğerleri; o dönemde Münih'te yaşamakta olan Polonyalı bir devrimci olan Julian Marchlewski; İngiliz Sosyal-Demokrat Federasyonu liderlerinden birisi olan Harry Suelch'nin, gazetenin yaşatılması konusunda (gizli matbaa makinelerinin örgütlenmesinde, Rus tipi hurufatın sağlanmasında) büyük yardımları oldu. *İskra*'nın yazıkurulu

V. İ. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potressov ve V. İ. Zasuliç'ten oluşuyordu. Kurulun birinci sekreteri İ. G. Smiloviç-Leman idi; daha sonra, bu göreve, sekreterliğin yanısıra *İskra* ile Rus sosyal-demokrat örgütleri arasındaki mektuplaşma işini de yürüten N. K. Krupskaya atandı. *İskra*, çarlık yönetimine karşı, Rus proletaryasının ve emekçi halkının devrimci mücadelesinin sorunları üzerine çalışmalarını yoğunlaştırdı ve büyük uluslararası olaylara ve hepsinin üstünde işçi sınıfı hareketindeki gelişmelerin tümüne geniş yer ayırdı. *İskra*'nın gerçek başyazarı ve yöneticisi Lenin'di ve gazetede parti örgütünün bütün temel sorunları ve Rusya'da proletaryanın sınıf mücadelesi konusunda yazılar yazmaktaydı.

İskra, parti güçlerinin birleştiği, işçilerin toplandıkları ve eğitildikleri bir merkez haline geldi. Çok sayıda Rus kentinde (St. Petersburg, Moskova, Samara ve diğerleri) leninist *İskra* çizgisinde RSDİP grup ve komiteleri örgütlendi ve 1902 Ocağında, Samara'da *İskra* savunucularının düzenledikleri bir konferans sonunda Rus *İskra* örgütü kuruldu. *İskra* örgütleri her yerden fışkırdılar ve Lenin'in öğretilileri ve silah arkadaşlarının, N. E. Bauman, I. V. Babuşkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Kırjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeskinsky, I. I. Radekenko ve diğerlerinin, doğrudan önderliklerinde çalışmalarını yürüttüler.

Lenin'in doğrudan katkısı ile ve onun inisiyatifi altında olmak üzere *İskra* yazıkurulu bir parti programı tasarısı (21 sayılı *İskra*'da yayınlanmıştır) hazırladı ve RSDİP'nin II. Kongresinin ön çalışmalarını yaptı. Kongrenin toplanmasına dek geçen süre içinde, Rusya'daki bölgesel sosyal-demokrat örgütlerin çoğunluğu, *İskra*'nın tutumunu benimsemiş, programını, örgütsel planını ve taktik çizgisini onaylamış ve gazeteyi öncü organları olarak kabul etmiş bulunuyorlardı. Kongrede alınan özel bir kararla, partinin kuruluşu uğruna verilen mücadele içinde *İskra*'nın özel rolü belirtilerek, gazete RSDİP'nin merkezî organı haline getirildi.

Kongreden kısa bir süre sonra, Plehanov'un destek olduğu menşevikler *İskra*'yı ellerine geçirdiler ve onu marksizme ve partiye karşı savaş veren bir organ, oportünizmin savunulduğu bir platform durumuna getirdiler. 52. sayısından itibaren, *İskra* devrimci marksizmin militan bir organı olma niteliğini yitirdi. — 35

[20] *Otrezki.* — 1861'de Rusya'da serflik kaldırıldığında, toprakbeyleri yararına köylü hisselerinden alınmış toprak parçaları. Bunun ardından, toprakbeyleri, bu toprak parçalarını, ağır koşullarla, köylülere kiraya vermişlerdir. — 35

[21] *Zarya* ("Şafak"). — 1901-1902 yıllarında Stuttgart'ta *İskra* yazıkurulu tarafından legal olarak yayımlanan bilimsel ve siyasal marksist bir dergi. Sadece dört sayısı (üç kitap) çıktı.

Zarya uluslararası revizyonizmin ve Rus revizyonizminin eleştirisini yaptı ve marksizmin teorik ilkelerini savundu. *Zarya*'da Lenin'in şu yazıları çıktı: "Rasgele Tutulmuş Olan Notlar", "Zemstvo Katilleri ve Liberalizmin Aniballeri", "Tarım Programının 'Eleştirmenleri' Baylar" (*Tarım Sorunu ve "Marx'ın Eleştirmenleri"*nin ilk dört bölümü), "Yurt Sorunlarının Yeniden Gözden Geçirilmesi", ve "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı." — 35

[22] *Raboçeye Dyelo* ("İşçi Davası") — Nisan 1899'dan Şubat 1902'ye kadar ekonomistlerin Cenevre'de düzensiz aralarla yayınladıkları bir dergi; üçü çift olmak üzere, 12 sayı yayınlanmıştır. *Raboçeye Dyelo*, marksizmin "eleştiri özgürlüğü" bernştaynçı sloganını desteklemiştir, Rus sosyal-demokrat hareketinin taktik ve örgüt sorunlarında oportünist bir tutum takınmış, köylülüğün devrimci potansiyelini yadsımıştır vb.. *Raboçeye Dyelo* grubu, işçilerin siyasal mücadelesini ekonomik mücadeleye bağlı kılmak, işçi sınıfı hareketindeki kendiliğindenliğe bağlamak ve partinin öncü rolünü yadsımak şeklindeki oportünist düşünceleri yaymıştır. RSDİP'nin ikinci kongresinde, *Raboçeye Dyelo*'cular, partinin en sağ, en oportünist kanadını temsil etmişlerdir. — 35

[23] *Ekonomizm.* — Yüzyılın dönümünde Rus Sosyal-Demokrat hareket içerisindeki oportünist bir eğilim; uluslararası oportünizmin bir Rus türü. Ekonomistler işçi sınıfı hareketinin görevlerini daha yüksek ücretler, daha iyi çalışma koşulları, vb. uğruna girişilen ekonomik mücadele ile sınırlandırıyorlar ve siyasal mücadelenin liberal burjuvazinin işi olması gerektiğini savunuyorlardı. İşçi sınıfı partisini olayların salt bir gözlemcisi ve kayıtçısı olmaya mahkûm ederek onun önder rolünü reddediyorlardı. Ekonomizm, işçi sınıfını, devrimci yoldan ayırma ve onu burjuvazinin bir eklentisi haline getirme tehlikesi yaratıyordu. Lenin'in *İskra*'sı ekonomizmle mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Lenin, ekonomizmin ideolojik olarak alt edilmesi işini *Ne Yapmalı?* adlı kitabıyla tamamlamıştır. — 42

[24] Sözü edilen kitap, Karl Kautsky'nin *Die Agrarfrage, Eine Übersicht Über die Tendenzen der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik der Sozialdemokratie* ("Tarım Sorunu, Modern Tarım ve Sosyal-Demokrasinin Tarım Politikasındaki Eğilimlerinin Gözden Geçirilmesi") adlı kitabıdır. 1899 yılında Stuttgart'ta yayınlanmıştır. — 47

[25] *Narodnaya Volya* ("Halkın İradesi"). — Narodnik teröristlerin gizli bir siyasal örgütüdür. 1897 yılı Ağustosunda, Zemlya i Volya (Toprak ve Özgürlük) gizli topluluğundaki bir bölünme sonucu ortaya çıktı. Narodnaya Volya'ya, A. İ. Jelyabov, A. D. Mihayilov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perevskaya, A. A. Kvyatkovski'nin içinde bulunduğu bir yürütme komitesi başkanlık ediyordu. Narodnaya Volya üyeleri (Narodovoltsi) bir yandan ütopik narodnik sosyalizmini desteklemeye devam ederken, öte yandan da siyasal özgürlüğü elde etme görevini öne sürüyorlardı. Programlarında, evrensel oy hakkı, demokratik özgürlüklerin ilân edilmesi, toprağın halka devredilmesi ve fabrikaların işçilere devredilmesi amacıyla önlemler alınması temeline dayanan "sürekli halk temsilciliği"nin örgütlenmesi planlanıyordu. Çarlık otokrasisinin devrilmesi Narodnaya Volya'nın âcil hedefi idi, ama yığınlarla ilişkisi olmadığı için Narodovoltsi, siyasal suikastler ve bireysel terörizm yolunu tuttu.

1 Mart 1881'den (Aleksandır II'nin katledilmesinden sonra) nükümet vahşî zulümler, idamlar ve provokasyonlarla Narodnaya Volya örgütünü paramparça etti. 80'ler boyunca Narodnaya Volya'yı yeniden canlandırmak konusunda devamlı olarak yinelenen çabalar meyvesiz kaldı. Örneğin, 1886 yılında, Narodnaya Volya'nın geleneklerini benimseyen A. İ. Ulyanov (V. İ. Lenin'in ağabeyi) ve P.Y. Şevirev'in liderliğinde bir grup kuruldu. 1887 yılında Aleksandır III'e yapılan başarısız bir girişimden sonra grup deşifre oldu ve aktif üyeleri idam edildi.

Narodovoltsi'nin hatalı ütopik programını eleştiren V. İ. Lenin, aynı zamanda, Narodnaya Volya örgütü üyelerinin çarlığa karşı yürüttükleri fedakârca mücadeleye büyük bir saygı duydu. 1899 yılında "Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Protestosu"nda, "sadece birkaç kahramanın desteklediği dar bir toplumsal grup olması ve hiç bir şekilde hareketin bayrağı olarak hizmet gören bir devrimci teori olmaması olgusuna karşın, eski Narodnaya Volya üyelerinin Rusya'nın tarihinde büyük bir rol oynamayı başardığına" isaret etti. (Bkz: *Collected Works*, c. 4, s. 181.) — 48

[26] Lenin'in aklındaki şey, 1857-1858 yıllarında köylülerin serflikten kurtulmaları için taslaklar düzenlemek üzere Avrupa Rusyası'nın bütün eyaletlerinde (Arçangel eyaleti dışında) kurulan eyalet komiteleridir. Komiteler, soylular arasından seçilen kimselerden oluşuyorlardı (dolayısıyla bunlara "soylu komiteleri" deniliyordu) ve aslına bakılacak olursa, "köylü reformu"nu soyluların çıkarlarına en uygun bir biçimde yürütmenin yollarını aramak ama-

cıyla kurulmuşlardı. — 53

[27] *Valuyev Komisyonu.* — "Rus Tarımının Durumunu Araştırma Komisyonu". Çarın bakanı olan P. A. Valuyev başkanlığında çalıştı. 1872-73 yıllarında, komisyon, Reform-sonrası Rusya'sında tarımın durumuna ilişkin çok miktarda materyal topladı: bunlar, toprakbeylerinin hesap raporları ve depozitleri, yöneticilerin raporları, soylu mareşaller, zemstvo kuruluşları, tahıl tüccarları, volost meclisleri, köy papazları, kulaklar, istatistiksel ve tarımsal topluluklar ve tarımla bağıntısı olan diğer kuruluşlarla ilgiliydi. Bu materyal, 1873 yılında, St. Petersburg'da *Rus Tarımının Durumunu Araştırma Komisyonu Raporları* adı altında yayınlandı. — 57

[28] *Oblomov.* — Rus yazarı İ. A. Gonçarov'un aynı adlı romanındaki roman kahramanı olan toprak sahibi. Oblomov rutinin, durgunluğun ve eylemsizliğin cisimlendirilişiydi. Bu ad, burada, Rus toprak sahibini anlatmak üzere genel bir anlamda kullanılıyor. — 59

[29] *"Genel Yeniden Dağıtım".* — Çarlık Rusyası köylüleri arasında yaygın olan ve onların, toprağın bir genel yeniden dağıtımı isteklerini dile getiren bir slogan. — 67

[30] V. İ. Lenin, *Collected Works,* c. 6, s. 140-141'de yer alan, Nadejdin'in oportünist görüşlerinin eleştirisi. Yazı, *Zarya,* n° 4'te yazıkurulunca metinden çıkarılmıştı. *Zarya*'da, çıkarılan metin yerine, Lenin'in yazdığı dipnot da basılmadı. (Eleştiri şu sözcüklerle başlıyordu: "Toprağın ulusallaştırılması gibi bir azamî [isteme —ç.] ulaşmak isteği konusunda Nadejdin'in sapıttığını görmek ilginçtir..." Ve şu sözlerle sona eriyordu: "Neye mal olursa olsun mujik tarafından anlaşılmak isteği Nadejdin'i gerici bir küçük-burjuva ütopyası cangılına itmiştir."). — 71

[31] *Kır yöneticileri* ("Zemski Naçalnik"). — 1889 yılında, çarlık hükümetinin büyük toprak sahiplerinin köylüler üzerindeki otoritelerini güçlendirmek üzere koyduğu idarî bir memuriyet. Kır yöneticileri o bölgede yaşayan toprak sahibi soylular arasından seçilirlerdi ve çok geniş yetkileri vardı. Bunlar, sadece adlî değil, aynı zamanda hukuksal yetkilerdi. — 72

[32] Kışın, özellikle para sıkıntısı içinde bulunan köylülerin, büyük toprak sahipleri ve kulaklar tarafından yazın çalışmak üzere *kıştan kiralanması.* Bu kiralama, pek ağır koşullar altında yapılıyordu. — 73

[33] *Moskovskiye Vedomosti* ("Moskova Günlüğü"). — 1756 yılında Moskova Üniversitesince (ilk kez tek sayfa halinde) yayımlanan, en eski Rus gazetelerinden birisi. 1863-1887 yıllarında çok ge-

rici bir şovenist olan M. N. Katkov tarafından yayınlanıyordu ve sorumlu yazışleri müdürü de aynı kişiydi. M. N. Katkov, ilerici en küçük bir toplumsal düşünceye bile şiddetle karşıydı ve gazeteyi, toprakbeylerinin ve din adamlarının en gerici kesimlerinin görüşlerini dile getiren monarşist-milliyetçi bir organ haline getirdi. 1905'ten sonra *Moskovskiye Vedomosti* kara-yüzlerin bellibaşlı organlarından biri oldu. 1917 sonlarına doğru kapatıldı. — 76.

[34] *Oblomovka.* — Büyük toprak sahibi Oblomov'a ait olan köyün adı. (57 nolu açıklayıcı nota bakınız.) "Oblomovka" sözcüğü, burada, çarlık günlerindeki bir Rus köyünü belirtmek üzere kullanılmıştır. — 80

[35] 1902 yılı Mart sonu ve Nisan başlarında Poltava ve Harkov eyaletlerinde görülen köylü hareketine değinilmektedir. Bu hareket, Rus köylülerinin, 20. yüzyıl başlarında, ilk büyük çaptaki devrimci eylemidir. 1901 yılındaki kötü ekimin ve bunu izleyen kıtlığın daha da kötüleştirdiği, bu eyalette yaşayan köylülerin umutsuz durumu, bu eylemin kıvılcımı oldu. Köylüler yeniden bir toprak dağıtımı isteminde bulundular, ama 1902 hareketinde, kendilerini, toprakbeylerinin mülklerindeki yiyecek ve yem stoklarının ele geçirilmesi ile sınırladılar. Poltava eyaletindeki 56 malikâne ve Harkov eyaletinde 24 malikâne saldırıya uğradı. Köylüleri ezmek üzere birlikler gönderildi. Çarlık hükümetinin misillemesi sonucunda, birçok köylü öldürüldü, bazı köylerin bütün sakinleri kamçılandı ve yüzlerce köylü çeşitli hapis cezalarına çarptırıldı. Köylüler, köylü ayaklanması yüzünden toprakbeylerinin uğradıkları "kayıpları" karşılamak üzere 80.000 rublelik bir tazminat ödemeye zorlandılar. *Yoksul Köylülere* (bu kitabın 82-159. sayfalarına bakınız) adlı broşüründe, V. İ. Lenin, Harkov ve Poltava'daki köylü hareketinin hedeflerini, niteliğini ve yenilgi nedenlerini inceledi. — 81

[36] *Narodnik* hareketi (*narod*, "halk" kelimesinden geldiği için edebî dilde *halkçı*) köleliğin kaldırılmasından (1861) sonra gelişti. Ülkedeki bozukluklara karşı çareyi, köy komününün ve *artel* denilen çalışma ortaklıklarının kutsal geleneğine dönmekte buluyordu. Bu geleneklerin, Rus halkını köklü bir şekilde tüm öteki halklardan ayırdığını ve onu, kapitalizmin sancılarını çekmeksizin doğrudan sosyalizme ulaştıracağını düşünüyorlardı. Lenin, daha sonra narodniklerin doktrinini şöyle tanımladı: Bu görüşler "sistem"i, şu üç noktada karakterize edilir: 1° *Bir geriye gidiş ve çöküş olayı olarak, Rusya'da kapitalizmin değerlendirilmesi.* Böylece, Rusya'nın yüzyıllık temellerinin kapitalizm yoluyla "çöküşünü durdurmak", "tutmak" emeli; 2° *Rusya'nın genel olarak ekonomik düzeninin ve*

özel olarak, ortaklığıyla, "artel"iyle, köylüsünün orijinalliğini ilân etmek — narodnikler, Rusya'ya toplumsal sınıflar ve modern bilimin geliştirdiği toplumsal sınıflar çatışması kavramını uygulamayı zorunlu bulmazlar. Köylüler arasında, her ekonomiye ve pazar ekonomisine özgü uyuşmazlıkların varlığını kabul etmezler, ya da bunu peçelemeye çalışırlar; 3° "Aydınlar" ile hukuksal ve siyasal kurumların, bazı toplumsal sınıfların çıkarlarıyla bağımlılığının değerlendirilememesi. Bu bağın yadsınması bu toplumsal güçlerin materyalist bir açıklamasının yokluğu, burada "tarihi başka bir doğrultuya itmeye..." yetenekli bir kuvvet görmelerine neden olmaktadır. ("Hangi Mirası Reddediyoruz?", Lenin'in 1897 yıllarına doğru, o sırada sürgün bulunduğu Sibirya'da yazdığı yazı.) Narodnik hareketinin en yüksek dönemi, 1870'ten 1881'e kadar sürer. Bu dönemde Zemlya i Volya (Toprak ve Özgürlük) örgütleriyle ve sonra da Narodnaya Volya (Halkın İradesi) örgütleriyle, narodnikler, doğrudan doğruya devrimci savaşa atıldılar ve Rus devrimine kahraman bir öncüler ekibi sundular. Lenin, narodnik kahramanlarına karşı her zaman saygı duymuştur. Aleksandır II'nin 1881'de öldürülmesini izleyen baskı ve terör hareketi, narodnik örgütlerinin ezilmesine neden oldu. Rusya'da kapitalizmin gelişmesi, ezilen kalabalık bir proletaryanın meydana gelişi, narodnik geleneklerine karşı mücadelede büyüyecek olan sosyal-demokrasiye elverişli bir zemin yaratacaktı. — 160

[37] *Osvobojdenye* ("Kurtuluş"). — 1902 Haziranından, 1905 Ekimine kadar, P. B. Struve'nin editörlüğü altında yurtdışında yayınlanan onbeş günlük gazete. Bu gazete, Rus liberal burjuvazisinin organıydı. 1903'te, gazetenin çevresinde liberal-monarşistler toplandılar ve (Ocak 1904'te) liberal-monarşist *Osvobojdenye* Birliğini kurdular. Bu birlik, 1905 Ekimine kadar yaşadı. Bu birliğin üyeleri, zemstvo anayasacılarıyla birlikte, Rusya'da başlıca burjuva partisi olan ve 1905'te kurulan Kadet Partisinin çekirdeğini meydana getirdiler. — 160

[38] *Revolutsionnaya Rossiya* ("Devrimci Rusya"). — 1900 yılının sonundan itibaren Sosyalist-Devrimciler Birliği tarafından yayınlanmaya başlanan illegal sosyalist-devrimci gazete. Ocak 1902'den Aralık 1905'e kadar Rusya dışında (Cenevre'de) Sosyalist-Devrimci Partinin resmî organı olarak yayınlandı. — 160

[39] *Sosyalist-Devrimciler* (S. R.'lar) — Çeşitli narodnik grup ve çevrelerin biraraya gelmesiyle 1901 sonu 1902 başında kurulan bir küçük-burjuva partisi. Sosyalist-Devrimciler, kendilerine, sosyalist diyorlardı, ama onların sosyalizmi bilimsel olmayan küçük-burjuva

eşitlikçi sosyalizmdi. Programlarının esası, gerçekte kapitalizmin gelişmesi için en uygun koşulları yaratacak olan, emek standardı temeli üzerinde, eşitlikçi, toprağa bireysel tasarruf istemiydi.

S. R.'lar proletarya ile köylüler arasındaki sınıf farklarını görmediler ve köylüler arasındaki (kulaklarla emekçi çiftçiler arasındaki) sınıf farklılıklarının ve karşıtlıklarının üstünü örttüler; proleteryanın devrimdeki öncü rolünü kabul etmediler. Otokrasiye karşı mücadelede terörist eylemler onların temel taktikleriydi.

Şubat 1917'deki burjuva demokratik devriminden sonra, S. R.'lar, menşeviklerle birlikte, kendi temsilcileri bu hükümete dahilken, karşı-devrimci Geçici Hükümetin temel dayanağını meydana getirdiler.

S. R.'lar, köylülerin büyük toprak mülkiyetinin kaldırılması istemini desteklemeyi reddettiler ve Geçici Hükümetteki bakanları, büyük topraklara elkoyan köylülerin üzerine, onları cezalandırmak için asker yolladılar.

Ekim'den sonra, S. R.'lar, burjuvazinin, toprak sahiplerinin ve yabancı müdahalecilerin safında Sovyet iktidarına karşı mücadele ettiler. 1917 Kasımının sonunda S. R.'ların solkanadı bağımsız bir parti kurdu. Köylü yığınları üzerindeki etkinliklerini yeniden kazanmak için, Sovyet iktidarını biçimsel olarak tanıdılar ve bolşeviklerle anlaştılar, ancak kısa bir süre sonra Sovyet iktidarına karşı çıktılar. — 161

[40] RSDİP'nin İkinci Kongresi, 17 (30) Temmuz, 10 (23) Ağustos 1903 tarihleri arasında yapıldı. İlk onüç oturumunu Brüksel'de yaptı, ancak polis baskısı karşısında Londra'ya taşınmak zorunda kaldı.

Kongrenin hazırlıklarını, Lenin tarafından 1900 yılında kurulan ve bütün Rusya'da yayınlanan ilk illegal marksist gazete olan *İskra* yaptı. Lenin'in rehberliğinde, Rus sosyal-demokratlarını marksizmin bayrağı altında birleştirmek görevini yerine getirdi.

Gündemdeki en önemli maddeler, parti programı, parti tüzüğü ve partinin yönetim organlarına yapılacak seçimlerdi. Lenin ve taraftarları oportünistlere karşı kararlı bir mücadele yürüttüler.

Bolşevik-menşevik bölünmesi bu Kongre'de ortaya çıktı. Lenin'in ve *İskra*'nın taraftarları çoğunluğu sağladılar ve partinin yönetim organlarına seçildiler; bu yüzden bolşevikler adını aldılar (Rusça *bolşe*, çoğunluk anlamına gelir). Martov yandaşları, azınlıkta kaldılar ve menşevik adını aldılar (Rusça *menşe*, azınlık anlamına gelir).

Kongre, Rusya'daki işçi sınıfı hareketinin gelişmesi bakımından

büyük önem taşır. Sosyal-demokrat hareketi başlangıçtaki amatör çevre aşamasından çıkardı ve Rusya'da Bolşevik Partisinin temelini attı. Lenin şunları yazdı: "Bolşevizm, bir siyasal düşünce akımı ve siyasal parti olarak 1903'ten beri mevcut olmuştur." (Lenin, *Selected Works*, Vol. 3.)

[41] *Ruskiye Vedomosti.* — 1863'ten itibaren Moskova'da yayınlanan bir gazete; ılımlı liberal aydınların görüşlerini yansıtıyordu. 1905'te anayasacı-demokratların sağkanadının organı oldu. 1918'de öteki karşı-devrimci gazetelerle birlikte yayınına son verdi. — 179

[42] *Sin Oteçestva* ("Vatanın Evlâdı"). — 1856'dan 1900'e kadar St. Petersburg'da yayınlanan liberal günlük gazete. Daha sonra 18 Kasım (1 Aralık) 1904'ten itibaren de yayınlandı. Gazetenin yazarları, *Osvobojdenye* eğilimini ve çeşitli narodnik görüşleri temsil ediyorlardı. 15 (28) Kasım 1905'ten sonra sosyalist-devrimcilerin organı oldu. 2 (15) Aralık 1905'te kapatıldı. — 179

[43] *Atkılı Adam.* — Çehov'un aynı adı taşıyan öyküsünün kahramanı, her türlü yeniliğe ya da girişime karşı nefret duyan dar kafalı küçük-burjuva tipini temsil eder. — 181

[44] Lenin, *Aus dem Literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle, Heraugegeben von Franz Mehring,* Band III, Stuttgart 1902, s. 211 adlı kitaba değinmektedir. — 188

[45] *Jirondenler ve Jakobenler.* — 18. yüzyılın sonlarındaki burjuva devrimi sırasında Fransız burjuvazisinin iki siyasal grubu. Jirondenler ılımlı burjuvazinin çıkarlarını dile getiriyorlar ve monarşiyle uzlaşmaya çalışarak devrim ile karşı-devrim arasında yalpalıyorlardı. Jakobenler ise mutlakiyete ve feodalizme son vermek isteyen daha kararlı burjuvaziyi ve devrimci demokratları temsil ediyorlardı. Bunlar, jironden yönetimini deviren ve jakoben diktatörlüğünün kurulmasına yolaçmış bulunan 31 Mayıs-2 Haziran 1793 halk ayaklanmasının başını çekmişlerdir.

Çağdaş Rus sosyal-demokrasisinin jirondenleri sözleriyle, Lenin, Rus sosyal-demokrat hareketi içerisindeki oportünist eğilimi temsil eden menşevikleri kastetmektedir. — 188

[46] *Vperyod* Yandaşları, "Kongre" Grubu, *Proletari* Yandaşları. — Partinin Üçüncü Kongresini toplamış ve *Vperyod ve Proletari* gazetelerini çıkarmış olan bolşevikler. — 188

[47] Burada kastedilen Starover'in (menşevik A. N. Potressov'un takma adı) tezgâhlamış olduğu ve RSDİP İkinci Kongresinin kabul ettiği liberallere karşı tutumla ilgili karardır. Lenin, bu kararı, "İşçi Sınıfı ve Burjuva Demokrasisi" başlıklı makalesinde eleştir-

miştir. — 190

[48] Burada sözü edilen bolşevik *Vperyod* gazetesinin 13. ve 14. sayılarında yayınlanan Lenin'in "Sosyal-Demokrasi ve Geçici Devrim Hükümeti" ile "Proletaryanın ve Köylülüğün Devrimci-Demokratik Diktatörlüğü" başlıklı yazılarıdır. — 192

[49] Lenin, burada, eski Paris Komünü üyeleri olan Londra blankiciler grubunun 1874'te yayınladıkları programı kastetmektedir. (Bkz: F. Engels, "Programm der blanquistischen Kommuneflüchtlinge", *Internationales aus dem Volkstaat,* Berlin 1957, s. 47-56.)

Blankiciler, ileri gelen devrimci ve ütopik komünizmin temsilcisi Louis Auguste Blanqui'nin (1805-81) başında bulunduğu Fransız sosyalist hareketindeki akımın yandaşlarıydılar.

Lenin'in yazdığı gibi, blankiciler, "insanlığın ücret köleliğinden, proletaryanın sınıf savaşıyla değil, küçük bir aydınlar azınlığının bir komplosuyla kurtulabileceğini" umuyorlardı. Blankiciler, bir ayaklanmanın başarıya ulaşması için somut koşulları hesaba katmazlardı, ve devrimci bir parti yerine bir avuç komplocunun eylemini yeğ sayarak yığınlarla bağ kurmayı küçümserlerdi. — 194

[50] Alman Sosyal-Demokrasisinin *Erfurt Programı,* Ekim 1891'de Erfurt'ta toplanan bir kongrede kabul edildi. Programın temeli kapitalist üretim biçiminin yıkılmaya ve yerini sosyalist üretim biçimine terketmeye mahkûm olduğunu söyleyen marksist önermeye dayanmaktaydı. Program siyasal mücadeleyi işçi sınıfının yürütmesinin gereğini vurguluyor ve proletaryanın rolünü bu mücadeleye önderlik etmek olarak tanımlıyordu. Ama oportünizme verilmiş ciddî ödünlerden arınmış değildi. (Bu programın bir eleştirisi için bkz: K. Marx, F. Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi,* Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 95 vd.) Ancak Alman sosyal-demokrat önderler Engels'in eleştirisini parti tabanından gizlemişler ve programa son biçimini verirlerken bu eleştiriyi görmezden gelmişlerdir. Lenin, proletarya diktatörlüğü ruhunun atlanmış olmasını, programın temel eksikliği olarak görmüş ve bunu, oportünizme verilmiş korkakça bir ödün olarak nitelendirmiştir. — 201

[51] Temmuz 1905'te Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*'nin onuncu bölümüne bir not yazdı. Bu not, kitabın ilk basılışında yayınlanmamıştır. İlk olarak 1926'da *Lenin'den Seçmeler*'in 5. cildinde çıktı. — 201

[52] *Bakuninciler.* — Anarşist teorisyen ve marksizmin ve bilimsel sosyalizmin muhalifi Bakunin'in izleyicileri. Bakunin, proletarya diktatörlüğü de dahil olmak üzere her türlü devlet biçimini red-

detmiş ve proletaryanın tarihsel misyonunu anlayamamıştır. Bakuninciler "müstesna" kişilerden oluşan gizli bir devrimci birliğin halk ayaklanmalarını örgütleyeceğine ve bunlara önderlik edeceğine inanıyorlardı. Rus köylülerinin derhal bir ayaklanmaya hazır olduğunu söylüyorlardı. Bunların maceracı komplo, terörizm ve aceleci ayaklanma taktikleri, ayaklanma konusundaki marksist öğretilere düşmandı. Bakuncilik narodizmin ideolojik kaynaklarından biriydi. — 204

[53] Lenin, burada, "Geçici Devrim Hükümeti Üzerine" başlıklı makalesini, ve aynı zamanda F. Engels'in Lenin'in burada sözünü ettiği bakunincilerin kararını eleştirdiği *Die Bakunisten an der Arbeit. Denkschrift über den Aufstand in Spanien im Sommer 1873* başlıklı yazısını gözönünde bulundurmaktadır. (Bkz: *Der Volksstaat*, n° 105, 106, 107, 1873.) — 204

[54] *Credo*. — 1899'da bir ekonomistler grubunun kaleme aldığı bildiriye verilen addır. (Bu grupta S. Prokopoviç, Y. Kuskova ve başkaları bulunmaktaydı, bunlar, sonradan, anayasacı-demokrat olmuşlardır.) Bu bildiride Rus ekonomizminin oportünistliği en açık biçimde ifade edilmekteydi. Lenin, ekonomist görüşleri suçlayan sert bir protestoyla ("Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Protestosu") *Credo*'ya karşı çıktı. — 206

[55] *Raboçaya Mysıl* ("İşçi Düşüncesi"). — Ekim 1897'den Aralık 1902'ye kadar yayınlanmıştır. Ekonomistlerin gazetesidir. 3-11. sayıları ile 16. sayısı Berlin'de ve ötekiler St. Petersburg'da olmak üzere 16 sayı yayınlanmıştır. Lenin, *İskra*'da çıkan bazı yazılarında, *Raboçaya Mysıl*'ın savunduğu fikirleri, uluslararası oportünizmin değişik bir biçimi olarak eleştirir.

Özel Ek. — Eylül 1899'da *Raboçaya Mysıl* yöneticileri tarafından yayınlanmış bir broşür. Bu broşür ve özellikle de, R. M. imzasını taşıyan "Gerçeğimiz" makalesi açık oportünist görüşler getiriyordu. — 206

[56] Burada atıfta bulunulan, Marx'ın *Zur Kritik der Hegelschen Rechtphilosophie*, MEGA 1. Abt., Bd. 1, s. 614'teki sözleridir. — 206

[57] *L'Humanité*. — 1904'te, Jean Jaurès tarafından Fransız Sosyalist Partisinin organı olarak kurulan günlük gazete. Birinci Dünya Savaşı sırasında bu gazete partinin aşırı sağkanadının sözcülüğünü yapmış ve sosyal-şovenist bir tutum takınmıştır. Aralık 1920'de Sosyalist Partinin Tours Kongresinde bu partinin bölünmesinden ve Fransız Komünist Partisinin kurulmasından az sonra, gazete, Komünist Partisinin organı olarak yayınına devam etti. Şimdi Paris'te Fransız Komünist Partisinin merkezî organı olarak

çıkmaktadır. — 208

[58] "Küçük-Burjuva Sosyalizmi ve Proleter Sosyalizmi" adlı yazı, 10 (23) Kasım 1905'te *Novaya Jizn* adlı bolşevik gazetesinin 9. sayısında yeniden yayınlandı. — 214

[59] V. V. — *Rusya'da Kapitalizmin Kaderi* adlı kitabın yazarı olan V. Vorontsov'un takma adı.

Nikolay —on. — *Reform-Sonrası Toplumsal Ekonomimiz Üzerine Taslaklar* adlı kitabı yazan N. Danielson'un takma adı.

Her ikisi de, 1880'lerin ve 1890'ların liberal narodnik hareketinin ideologlarıydılar. — 221

[60] İngiliz yazarı ve devlet adamı Disraeli'nin (Lord Beaconsfield) altbaşlığı "iki ulus" olan *Sibylle* romanı sözkonusudur. — 226

[61] Zemlya i Volya" (Toprak ve Özgürlük). Narodniklerin sloganına ima. — 228

[62] *Przedswit* ("Bora"). Polonya Sosyalist Partisinin 1881'de Cenevre'de kurulmuş aylık organı, PSP'nin tarım programı taslağı, bu aylık gazetenin Haziran-Ağustos 1905 tarihli ve 6-8. sayılarında yayımlanmıştı. — 229

[63] Edouard David, Alman sosyal-demokrasisinin liderlerinden biridir. 1903'te, *Sosyalizm ve Tarım* adlı yapıtıyla tarımda üretimin tek elde toplanmasını öngören marksist teoriye karşı çıkmıştı. — 230

[64] *Zemstvo* — Çarlık rejimi sırasında, toprak sahibi liberal aydınların kurduğu ve yönettiği, yarı-sosyal, yarı-politik bir örgüt. Amaçları, köylülerin eğitimi ve toplumsal koşullarının düzeltilmesiydi. Şubat 1917 devriminden sonra dağıldı. — 232

[65] 1861 reformu, toprağa bağlı köleleri özgür ekiciler haline yükseltti ve onlara, yeni bir satın alma hakkı yoluyla toprak sahibi olmak olanağını kazandırdı. Ama bu koşullarda köylülere dağıtılmış ya da ağalara ayrılmış toprakların bölünmesi, ekicinin köleleştirilmesinin yeni bir aracı oldu. Ağalar, bazı toprakların mülkiyetini kendilerine ayırdılar. Oysa bunlardan yararlanma hakkının, komşu toprak parçalarının sahibi olan köylülere düşmesi aşağıyukarı gerekliydi. Burada sözkonusu olan bu parçalar. RSDİP'nin II. Kongresinin tarım programı, "köleliğin kaldırılması sırasında köylülerden zorla alınmış ve toprak ağalarının elinde köleleştirmenin araçları haline gelmiş topraklarda, tarım işletmelerinin yeniden kurulmasını" istemektedir. — 234

[66] "İşçi Partisinin Tarım Programının Yeniden Gözden Geçirilmesi", RSDİP Merkez Komitesi Birleşik Tarım Komitesi çoğunluğu tarafından IV. (Birlik) Kongresine sunulan bolşevik tasarısı-

nı desteklemek üzere yazılmıştır. Bu broşür, Lenin'in daha sonradan Birlik Kongresine tarım sorunu üzerine raporunun genişletildiği temel düşünceleri içermektedir. — 242

[67] *Sotsial-Demokrat* ("Sosyal-Demokrat"). — Emeğin Kurtuluşu grubunun yayınladığı, periyodik olmayan edebî ve politik bir koleksiyon. Tek sayısı 1888'de çıktı. — 243

[68] D. B. Ryazanov, Y. M. Steklov ve E. L. Gurevich'ten oluşan *Borba* ("Mücadele") grubu, 1900 yılı yazında Paris'te doğdu. Adını ise 1901 Mayısında aldı. Rus sosyal-demokrasisindeki devrimci ve oportünist eğilimleri uzlaştırmaya çabalayan bu grup, 1901 Haziranında yurtdışındaki sosyal-demokrat örgütleri —*İskra* ve *Zarya* yazıkurullarını, "Sosyal-Demokrat" adı altındaki örgütü, Bund Yabancı Komitesini ve yurtdışındaki Rus Sosyal-Demokratlar Birliğini— Cenevre'de bir konferansa çağırma görevini üstlendi. Ve 21-22 Eylül 1901'de (4-5 Ekim), Zürih'te, RSDİP'nin yurtdışındaki örgütlerinin "birlik" kongresi ile ilgili çalışmalara katıldı. 1901 Kasımında, grup, "Sosyal-Demokrat Borba Grubunun Yayımlarının Tanıtılması" adı altında bir programatik yayınladı. "Parti Programı Taslağını Karşılamak İçin Gerekli Malzemeler" (I-III. baskıları), "Borba Grubunun Bildirisi" vb. adlı yayınlarında doktriner ve skolastik bir görüşle yorumladıkları marksizmin devrimci teorisini çarpıttılar ve Lenin'in parti örgütlenmesine ilişkin ilkelerine karşı bir tutum içine girdiler. Sosyal-demokrat düşünce ve taktiklerden ayrılmaları, yıkıcı eylemleri ve Rusya'daki sosyal-demokrat gruplarla ilişkilerinin kopukluğu gözönüne alınarak, bu grup, RSDİP'nin II. Kongresine kabul edilmedi ve kongre kararıyla dağıtıldı. — 245

[69] X. — Bir menşevik olan P. P. Maslov'un takma adı. — 246

[70] *Vperyod,* Cenevre'de 22 Aralık 1904 (4 Ocak 1905)'ten 5 (18) Mayıs 1905 tarihine kadar yayınlanan illegal bolşevik haftalık. Tamamı onsekiz sayı çıkmıştır. Lenin gazetenin örgütleyicisi, ideolojik yolgöstericisi ve önderi idi. Partinin Üçüncü Kongresi özel bir kararla gazetenin Parti ilkelerini savunarak, devrimci hareketin getirdiği taktik sorunlarda ve Üçüncü Kongrenin toplanması için mücadelede yaptığı büyük hizmetleri kaydetmiş ve gazeteye teşekkürlerini bildirmiştir.

Üçüncü Kongrenin kararı ile *Proletari*'nin yerine Merkez Organ olarak *Vperyod* kabul edilmiştir. 14 (27) Mayıstan 12 (25) Kasım 1905'e kadar Cenevre'de yayınlanmıştır. Yirmialtı sayı çıkarılmıştır. — 248

[71] *Pravda* ("Gerçek"). — 1904-1906 yıllarında Moskova'da yayın-

lanan, aylık, sanat, edebiyat ve halk sorunlarıyla ilgilenen sosyal-demokrat bir dergi. Menşevikler bu derginin başlıca yazarları idiler. — 248

[72] "Bugünkü Durum" sempozyumu 1906 yılı başlarında Moskova'da yapıldı. RSDİP'nin Moskova komitesinin denetiminde, bir grup yazar ve öğretmen tarafından toplanan sempozyumda temel olarak bolşevik görüşler dile getirildi. Yayımlanan tebliğ, basıldıktan kısa bir süre sonra toplatıldı. — 250

[73] *Mir Boji* ("Geniş Dünya", tam olarak çevirecek olursak "Tanrının Dünyası"). — Liberal çizgide, edebî ve popüler-bilimsel bir aylık dergi; 1892'den 1906 yılına dek St. Petersburg'da yayımlandı. Birinci Rus Devrimi döneminde derginin yazarları menşeviklerdi. 1906 Ekiminde adı *Sovremenni Mir* ("Çağdaş Dünya") olarak değiştirildi. — 250

[74] *Grenymut, V. A.* (1851-1907). — Gerici Rus gazetecisi. 1897 1907 yılları arasında monarşik bir gazete olan *Moskovskiye Vedomosti*'nin yayımcılığını yapmıştır. 1905-07 devrimi döneminde karayüz "Rus Halkının Birliği"nin kurucu ve liderlerinden birisidir. — 255

[75] *Kutler N. N.* (1859-1924). — İkinci ve Üçüncü Dumanın üyelerindendir. Ünlü bir kadettir. Çarlığın devlet adamlarındandır. — 255

[76] Gizli oyla yapılacak, dünya çapında uygulanan, eşit, ve tek dereceli oy kullanma hakkını içeren demokratik seçim sistemine atıf yapılıyor. — 258

[77] *Poşehonye* (Çarlık Rusyası'ndaki küçük bir kasabanın adından türetilmiştir). — Eyaletsel yerleşme olmayan, boş yerler, barbarca ataerkil geleneklerin süregeldiği ücra bir köşe ile eşanlama gelen bir sözcük. — 266

[78] *Pravda*'nın 7 Nisan 1917 günlü 26. sayısında *N. Lenin* imzasıyla yayınlanan *Bu Devrimde Proletaryanın Görevleri* başlıklı yazı, Lenin'in 4 (17) Nisan 1917'de Tauride sarayındaki iki toplantıda okumuş olduğu ünlü tezlerini içermektedir (bolşeviklerin toplantısı ve Rusya İşçi, Asker Vekilleri Sovyetleri konferansında delege olan bolşeviklerin ve menşeviklerin ortak toplantısı). Bu yazı *Sosyal-Demokrat* (Moskova), *Proletari* (Harkov), *Krasnoyarski Raboçi* (Krasnoyarsk), *Vperyod* (Ufa), *Bakinski Raboçi* (Bakû), *Kafkaski Raboçi* (Tiflis) gibi bolşevik gazetelerde ve başka yayın organlarında yayımlanmıştır. — 284

[79] *Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) Örgüt Komitesi.* — Menşeviklerin yönetim merkezi; 1912'de likidatör menşevik-

lerin ve partiye karşı olan bütün grup ve akımların ortak kongresinde kurulmuştur. Menşevik partisinin 1917 Ağustosunda Merkez Komitesinin seçilmesine kadar eylemde bulunmuştur. — 286

[80] *Edinstvo.* — 1917 Martından Ekim ayına kadar Petrograt'ta çıkan günlük gazete, başka bir ad altında Aralık 1917'de ve Ocak 1918'de de yayınlanmıştır; başında G. Plehanov bulunuyordu. Savaşı sonuna kadar sürdürme politikasından yana aşırı sağkanat menşevikleri birleştirdi ve geçici burjuva hükümetini kayıtsız koşulsuz destekledi; bu gazete, bolşevik partisine karşı çıkmıştır. — 288

[81] *Ruskaya Volya.* — Bazı büyük bankalar tarafından kurulan ve malî bakımdan beslenen burjuva günlük gazetesi. Bolşeviklere karşı en insafsız bir propaganda yürütüyordu. Lenin, bu gazetenin en iğrenç burjuva gazetelerinden biri olduğunu söylemiştir. Petrograt'ta Aralık 1916'dan Ekim 1917'ye kadar yayınlandı. — 289

[82] Bkz: K. Marx-F. Engels, *Komünist Manifesto*, 1872 Almanca Baskıya Önsöz (Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar 1*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 118-120), K. Marx, *Fransa'da İçsavaş*, 1871'de Fransa'da içsavaş konusunda, "Uluslararası Emekçiler Derneği Genel Konseyinin Bildirisi", F. Engels, A. Bebel'e Mektup, 18-28 Mart 1875 (*Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, s. 49-58), K. Marx, L. Kugelmann'a mektuplar, 12 ve 17 Nisan 1871. — 290

[83] *İzvestiya* — Bütün Rusya Köylü Vekilleri Sovyetinin resmî organı. Petrograt'ta 9 (22) Mayıs 1917'den beri yayınlanmaktaydı. Gazete sosyalist-devrimcilerin sağkanadının lideri ve Köylü Vekilleri Sovyetinin Başkanı Avksentiyev tarafından yönetiliyordu. Bu organ, burjuvazi ve sosyal-yurtseverlikle bir koalisyonu, tarım sorununda oportünist bir taktiği öngörmekteydi. Adı geçen taktik, gerçekte, sosyalist-devrimci partinin programından "Kurucu Meclis toplanıncaya kadar toprağı sahiplerinin elinden almamak" maddesinden vazgeçilmesi anlamına gelmektedir. — 305

[84] Petrograt'ta, 1917'de, Bütün Rusya Köylü Vekilleri I. Kongresine taşralı köylü vekilleri tarafından getirilen 242 görev belgesine göre kaleme alınmış örnek görev belgesinin 6 ve 11. paragraflarında köylü istekleri şöyle ifade ediliyordu:

"6° Rus Cumhuriyetinin tüm memurlarının, milletvekilleri ve yargıçlar dahil, seçilebilirliği ve mahkemeler önündeki sorumluluğu,

"11° Savaş bitiminde, sürekli ordunun kesin olarak kalkması ve, Rus Cumhuriyetinde, ordunun yerini, herkes için zorunlu askerlik hizmeti ilkesi üstüne kurulmuş halk milislerinin alması." — 307

[85] 9 Kasım 1906 tarihli Stolipin yasasının (tarım yasası) yürürlükten kaldırılmamasına anıştırma yapılıyor. — 307

[86] *Struvecilik* — Rus liberalizminin türlerinden biri. Sözcük, Piyer Strouve'nin isminden geliyor. — 309

[87] KD Partisi — Anayasacı-Demokrat Partinin Rusça ilk harfleri. Asıl adı Halk Özgürlüğü Partisi olan KD'ler, 1917 Mart devrimi patlak verince ilk geçici hükümeti kurdular. Egemen sınıflara mensup liberallerin meydana getirdiği büyük reform partisidir. Aynı yıl nisanında devrildi. — 310

[88] Çernov ve Avksentiyev, sosyalist-devrimci partinin liderleri, Tsereteli, menşeviklerin önderlerinden. — 310

[89] *Ruskoye Slovo* ("Rus Sözü"). — Günlük gazete, Moskova'da 1895'te çıkmaya başladı (deneme denilen ilk sayısı 1894'te yayınlanmıştır); açıkça kendisini partisiz ilân etmesine karşın, gerçekte ılımlı liberal bir görüş açısından Rus burjuvazisinin çıkarlarını savunuyordu. 1917'de baştan sona geçici hükümeti destekledi ve Lenin'e ve Bolşevik Partisine karşı bir kötüleme, gözden düşürme kampanyası açtı. Kasım 1917'de Sovyet iktidarına karşı yönelen haberler yayınladığı için yasaklandı. Ocak 1918'den itibaren, kısa bir süre için, *Novoye Slovo* ("Yeni Söz") ve *Naşe-Slovo* ("Bizim Sözümüz") adıyla yayınlandı. Son kez kesin olarak Temmuz 1918'de yasaklandı. — 325

[90] Dan, menşeviklerin önderlerinden. — 329

[91] Yayınlanan metinde, 5 nolu madde, "Toprakla İlgili Köylü Görev Belgesi"nin sonuna konmuştur. — 330

[92] SSCB'nde, köylülerin ortak çalışmasına dayanarak, üretim araçlarının toplumsallaştırıldığı ve belirli bir ölçüde kişisel mülkiyetin korunduğu bir çeşit kolhoz örgütü. — 332

[93] Kolçak (1873-1920) — Amiral, Sibirya'da kurulan karşı-devrim hükümetlerinden birinin başkanı. 18 Kasım 1918'de, kendisini "Rusya'nın tek şefi" olarak ilân etti. Ama Kızıl Ordu'nun başarıları, 1919 sonlarına doğru Kolçak birliklerinin tamamıyla dağılmasına yolaçtı, kendisi de Ocak 1920'de esir alındı. İrkutsk Devrim Komitesinin aldığı karar uyarınca kurşuna dizildi. — 359

[94] K. Kautsky, *Die Agrarfrage — Eine Uebersicht über die Tendenzen der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik der Sozialdemokratie*. Stuttgart 1889. ("Tarım Sorunu — Modern Tarım Eğilimleri ve Sosyal-Demokrasinin Tarım Politikası Üstüne İnceleme".) — 362

[95] 3-10 Aralık 1919 tarihleri arasında, Moskova'da, Tarım Halk Komiserliği tarafından toplanan kongre. Kongreye, 93'ü komünist olmak üzere 140 delege katılmıştı. Lenin, açılışın ertesi günü söz aldı. Kongre, Rusya'da mevcut Tarımsal Üretim Ortaklıkları Birli-

ğinin tüzüğünü kabul etti. — 393

[96] Bir milyarlık fon, "tarımın düzelmesi ve gelişmesi için, en kısa bir süre içinde sosyalist ilkelere dayanılarak yeniden örgütlenmek için", 2 Kasım 1918'de Halk Komiserleri Kurulunun kararına uygun olarak kurulmuştur. Bu fondan sağlanan yardımlar ve krediler, komünlere, tarım ortaklıklarına ve toprağı ortaklaşa işleyen köylü topluluklarına veriliyordu. — 393

[97] *"Toprağın sosyalist düzeniyle ve sosyalist tarıma geçmek için alınacak tedbirlerle ilgili yönetmelik"*, Şubat 1919'da, Rusya Merkez Yürütme Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Lenin, bu belgenin geliştirilmesine ve yazılmasına bizzat katılmıştır. — 393

[98] *Longuettisme* — Fransız Sosyalist Partisi içinde, başında Jean Longuet'nin bulunduğu merkezci akım. Birinci Dünya Savaşı sırasında, bu akıma bağlı olanlar, sosyal-barışçı bir tutum takındılar. Ekim Devriminden sonra proletarya diktatörlüğünü benimsediklerini ilân ettiler, ama sosyal-şovenlerle birlikte bir uzlaşma siyaseti güderek soyguncu Versailles antlaşmasını desteklediler. Aralık 1920'de diğer reformcular gibi, partiden ayrıldılar ve 2,5'uncu Enternasyonale bağlandılar. — 416

[99] 1917'de kurulmuş olan Alman Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi ile 1893'te kurulmuş olan İngiliz Bağımsız İşçi Partisi (*Independent Labour Party*) önderleri. — 416

SOL YAYINLARI. Sorumlu Yönetmen: Muzaffer Erdost. Yönetim Yeri: Zafer Çarşısı, 26, Yenişehir, Ankara.

40 lira